Varlık Vergisi 1942-1944

Ekonomik ve Kültürel Jenosid

Ali Sait Çetinoğlu

belge yayınları

Varlık Vergisi 1942-1944

Ali Sait Çetinoğlu

Ali Sait Çetinoğlu Trabzon doğumlu, Özgür üniversite ve Ankara Düşünceye Özgürlük Girişimi çevresinden bir insan hakları aktivistidir. 1980 sonrasında herhangi bir siyasi organizasyonda yer almayarak, özgürlükçü bir çizgide bağımsız siyasi çalışmalarını sürdürmektedir. İnsan hakları konusundaki çalışmalarını Özgür Üniversite, İHD ve Af'de sürdürdü, İHD'de yöneticilik yaptı. *Amnesty International*'ın ilk Türkiye üye ve koordinatörlerindendir. İnsan hakları konusunda teorik yayın olan *İnsan Hakları Yazıları* ve *Humanite Dergisi*'nin editörlüğünün yanında, Özgür Üniversite, Belge ve Peri Yayınlarının "azınlıklara" ilişkin yayınlarının da editörlüğünü yürütmektedir.

Fikret Başkaya ile birlikte *İttihatçılıktan Kemalizme* adlı incelemesi Özgür Üniversite Yayınlarınca yayınlanmıştır. *Sermayenin "Türk"leştirilmesi* ve *İttihat ve Terakki'nin Gizli Ajandası* adlı incelemesi Resmi Tarih Tartışmaları içinde ve Özgür Üniversitenin yayınladığı *Kavram Sözlüğü* ile *Resmi ideoloji* sözlüğünde resmi ideoloji/resmi tarihe ilişkin birçok incelemesi bulunmaktadır. *Resmi İdeoloji/Resmi Tarih ve "Azınlıklar"* incelemesi Özgür Üniversite Yayınları içerisinde, *20 Sınıf Askerlik ve "Azınlıkların" Üzerinde Bir Terör Uygulaması ve Resmi Tarih Efsaneleri- Söylem ve Gerçek* incelemeleri Belge Yayınları'nda yayınlanacaktır.

İttihat ve Terakki, Kemalizm, rejimin niteliği ve "azınlıklar" konularında incelemeleri *Ateş Hırsızı*, *Sanat ve Hayat*, *Mesele*, *Kızılbaş*, *İnymedia*, *Yevrobatsi*, *Collectifvan*, *Le monde*, *Agos*, *Özgür Üniversite*, *Birikim*, *Yaba*, *Atılım*, *Devrimci Demokrasi*, *Gündem*, *Birgün*, *Evrensel* ve *Radikal*... gibi dergi ve gazeteler ile yurt içi ve yurtdışında çeşitli özgürlükçü internet sitelerinde yayınlanmaktadır.

BELGE YAYINLARI: 602
Türkiye İncelemeleri Dizisi

Ekonomik ve Kültürel Jenosit:
VARLIK VERGİSİ 1942-1944
© Sait Çetinoğlu

Baskıya Hazırlayan
Yasemin Gedik

Kapak
Alpaslan Tuygan

Birinci Baskı
Ağustos 2009

İç/Kapak Baskı-Cilt
Berdan Matbaacılık
0 (212) 613 12 11
Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Sitesi
C Blok No: 239 Topkapı / İstanbul

BELGE ULUSLARARASI YAYINCILIK
Divanyolu Cad. Binbirdirek İşhanı No:15/1
Sultanahmet/İstanbul
Tel: 0 (212) 638 34 58
Fax: 0 (212) 517 44 53
E-mail: belgeyayinevi@hotmail.com
belgekitapkulubu@yahoo.com
www.belgeyayincilik.com

Ali Sait Çetinoğlu

Ekonomik ve Kültürel Jenosit:
VARLIK VERGİSİ 1942-1944

Belge
yayınları

Hrant Dink'in anısına

İÇİNDEKİLER

7 **Sunuş**
11 **Önsöz**

15 **1. BÖLÜM**
17 1. Devletin yapısı, politik belirleyicilik ve ideolojik manipülasyon
41 2. Devlet içindeki İttihatçı gelenek
45 3. Türk-Alman ittifakı ve Nazi pratiğinin etkisi
57 4. Bir sindirme operasyonu: 20 Kur'a İhtiyatlar Olayı
62 5. Basında yükselen ırkçı propaganda

77 **2. BÖLÜM**
77 1. Varlık Vergisi'nin ön hazırlıkları
81 2. Varlık Vergisi Kanunu'nun Meclis'te kabulü
84 3. Varlık Vergisi Kanunu'nun amacı
91 4. Basının yasayı meşrulaştırma çabaları
104 2. Bölüm 1. Ek: Varlık Vergisi'nin kabulüne ilişkin Meclis tutanakları

127 **3. BÖLÜM: Varlık Vergisi'nin uygulanması**
127 1. Vergi Takdir Komisyonlarının bileşimi
129 2. Vergide orantısızlık
131 3. Vergi uygulamasında ayrımcılık, keyfilik, ırkçılık ve kayırmalar
147 4. Hacizler, toplama ve çalışma kamplarına sürgün
174 5. Çalışma kamplarındaki koşullar
186 6. Varlık Vergisi'ne yapılan itirazlar
193 7. Varlık Vergisi'ni ödemeyip yurt dışına gidenler Yurt dışına gidecek diye tevkif edilenler
195 8. Azınlıkların seslerini duyurma çabaları

199 9. Varlık Vergisi dolayısıyla yerli, yabancı ve azınlık basınına yönelik takip ve baskılar
203 10. Eve dönüş ve Varlık Vergisi'nin kaldırılması
207 11. Varlık Vergisi yolsuzlukları
212 12. Varlık Vergisi'nin iadesi için girişimler
223 3. Bölüm 1. Ek: Belgeler
269 3. Bölüm 2. Ek: Kupürler
337 3. Bölüm 3. Ek: Haciz ilânlarından örnekler
385 3. Bölüm 4. Ek: Çalışma kamplarına gönderilenler
405 3. Bölüm 5. Ek: Haczedilen mallar

485 **4. BÖLÜM: Varlık Vergisi'nin sonuçları**
485 1. Varlık Vergisi'nin ekonomiye etkisi
492 2. Varlık Vergisi uygulaması bir ekonomik ve kültürel soykırımdır
498 4. Bölüm 1. Ek: Varlık Vergisi anıları ve tanıklıklar
527 4. Bölüm 2. Ek: Yakın tarihimizdeki kara leke
531 4. Bölüm 3. Ek: 75 yıllık Artemis artık yok!
539 4. Bölüm 4. Ek: Varlık Vergisi'ne dair çalışmalar

553 Sonsöz
556 Kaynaklar

SUNUŞ

Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihi gayri müslim ve gayri Türk azınlıklara karşı haksızlıklar ve baskı eylemleriyle doludur. İttihat ve Terakki Partisi'nin Anadolu'yu gayri müslim unsurlardan arındırma politikası cumhuriyet döneminde de devam ettirilmiş ve değişik yöntemlerle azınlıklar yıldırılıp yıpratılarak Türkiye'den ayrılmaları sağlanmıştır. 1943 yılında çıkarılan Varlık Vergisi de, Türkiye'nin izlediği bu arındırma politikası çerçevesinde görülmelidir.

1941'de 20 Kur'a İhtiyatlar uygulamasıyla gayri müslim erkekleri toplayan devlet, 1943'te de saçma, mantıksız ve adaletsiz bir vergi tarh etmiştir. Gayri müslimlerden yüzde yüzün üstünde vergi isteyen hükümet, bunun imkânsız olduğunu bilerek yapmıştır. O devirde özellikle İstanbul'da birçok gayri müslimi evlerini ve dükkânlarını kısa bir süre içinde satmaya zorlayan hükümet, ev ve dükkân çokluğu olan bir pazarda bunların hakikî değerlerinde satılamayacaklarını da biliyordu. Dolayısıyla Varlık Vergisi, açgözlülerin gayri müslimlerin mallarını talan etme faaliyetidir, vergi ile ilişkisi yoktur.

"Dönme" meselesine bakalım. Cetvellerde "D" şeklinde geçtiler. Üç yüzyıl önce müslümanlaşan Sabetayistler niye "G" olarak değil de "D" olarak yer aldılar kayıtlarda? Burda iki ayrı konu var: Birincisi, devlet kimlerin "Dönme" olduğunu nasıl biliyordu? Rum, Ermeni ve Yahudileri ayırt etmek kolaydı, zira zaten nüfus kayıtlarında dinleri belli idi. Dönmeler ise Türk isimleri taşıyordu ve Müslüman olarak kaydedilmiş olması gerekiyordu. Sanırım mübadeleden sonra Selânik'ten gelen Dönmeler kayıtlara bu şekilde geçtiler. Dönmelerin nasıl ayırt edildikleri bir mesele, fakat daha önemlisi niçin ayırt edildikleri. Türk ismi taşıyan, üç asır boyunca Müslüman görünen (evlerinde başka bir din takip ettikleri malum) bir toplumu devlet Türk olarak tanımıyordu. Yani Varlık Vergisi'nin amacı azınlıkları

Türkleştirmek ise, niye en azından dışarıya karşı Türk görünen bu toplumu da hesaba kattı?

Sanırım o devrin hükümeti Türklüğü bir soy meselesi olarak görüyordu. Ya doğuştan Türksün ya da değilsin; isim değiştirmek, Müslüman olmak yeterli değil. Bu ay işinden çıkarılan Türk Tarih Kurumu Başkanı Yusuf Halaçoğlu, bir açıklama yaparak "Müslüman olan Ermenilerin kayıtları var" demiş ve şunları söylemişti: "Araştırmalarımızda Kürt diye bildiğimiz insanların aslında yapısal olarak Türkmen asıllı olduğunu, Kürt-Alevi olarak bilinen vatandaşların ise Ermeni kökenli olduğunu gördük... 1915'te sürülmemek için Müslümanlığa geçen Ermenilerin sayısı 1920'lerde 100 bin kadardı... 1936-37 yıllarında ise devlet bu kişileri ev ev tespit etmişti. Listeler elimde. Devlet isterse açıklarım..." Kısacası devlet, soydan Türk olmayan kişileri, kendilerine Türk demelerine rağmen, halen Türk olarak kabul etmiyor.

Gençken büyüklerimizin kendi aralarında fısıldayarak bazen, "Aşkale", "Septemvriana" (Eylül olayları) dediklerini hatırlıyorum, ama sokakta biz çocukların ağzından bir şey kaçar da belâmızı buluruz diye açıkça hiçbir şey söylenmezdi. O korku her gayri müslimin içinde vardı.

Dedem (annemin babası) Konstantinos Harkusis ile annemin eniştesi (teyzesinin kocası) Mihalis Papadis 1941'de 20 Kur'a İhtiyat uygulaması dahilinde Aşkale'ye sürülmüşler ve orada öldürüleceklerine inanmışlardı. Sonuçta bu korkuları gerçekleşmedi ama unutmayalım, bundan birkaç yıl evvel Türkiye Cumhuriyeti, İsmail Beşikçi'ye göre, Dersim'de jenosit yapmıştı. Tabiî bunu Aşkale'ye gelenler bilmiyordu ama İstanbul'dan Aşkale'ye sürülmelerinin başka bir amacı olamayacağını düşünmüşlerdi.

20 Kur'a İhtiyat uygulamasından iki yıl sonra, savaş hâlen devam ederken devlet bu sefer de Varlık Vergisi adı altında gayri müslim vatandaşlarını, servetlerini de ellerinden aldıktan sonra, Aşkale'ye sürmüştü. Fakir bir aileden olan dedem Varlık Vergisi'nden yeniden sürülmekten kurtulmuştu, ama annemin diğer eniştesi (diğer teyzesinin kocası) ve aynı zamanda vaftiz babası olan Konstantinos Haziris, Yenişehir'de küçücük bir

bakkal dükkânı olmasından ötürü vergi vermek zorunda kalmış ve ancak bunu ödedikten sonra Aşkale'ye sürülmekten kurtulmuştu. Kendisi Yunan vatandaşıydı ve 1941'de de Aşkale'ye gitmek zorunda kalmamıştı.

İsimlerini verdiğim bu akrabalarım sürgünden sağ salim dönmüşlerdi ama Sayın Çetinoğlu'nun çalışması başka kişilerin aynı şansa sahip olmadığını gösteriyor. Bu uygulama sırasında en az 11 Elen ölmüştü. İkinci Dünya Savaşı sırasında çok insan ölmüştü, ama burada Türkiye Cumhuriyeti'nin kendi vatandaşlarının ölümünde mesuliyeti vardır. Zaten Eylül olayları dışında Türkiye Cumhuriyeti gayri müslim, gayri Türk ve Alevi (Maraş, Gaziosmanpaşa olayları) vatandaşlarına karşı yaptığı eylemler nedeniyle hiçbir zaman özür dilememiş, tersine inkâr yolunu seçmiştir. Türkiye'de neredeyse meslek olan bu inkârcılık devlet tarafından desteklenmiştir. Varlık Vergisi inkârcılarının başında Aslan Başer Kafaoğlu gelir. Kafaoğlu yüzeysel bir araştırmadan sonra yazdığı kitabının kapağına ırkçı bir karikatür koyarak 60 yıl sonra hâlen o dönem gazetelerinin ve politikacılarının ideolojisini sergilemektedir.

Bundan başka, kendini solcu olarak gören Yalçın Küçük de Varlık Vergisi'nin politize olduğunu söylüyor; sanki sıradan bir vergi meselesiymiş gibi. Küçük'ün bunu birkaç kitapta tekrarlaması ilginçtir; hattâ Küçük konunun abartıldığını iddia etmektedir. Sağ ve sol bu meselenin önemini azaltmak istiyor ama *Salkım Hanımın Taneleri* filminden sonra bu konu iyice gündeme gelmiştir ve artık çok geçtir.

Yılmaz Karakoyunlu'nun *Salkım Hanımın Taneleri* filmi, Rıdvan Akar, Ayhan Aktar ve Rıfat Bali'nin çalışmaları ile gündeme gelen bu Varlık Vergisi meselesinin de inkârcılık yöntemiyle geçiştirilmesine çalışılacağı malumdu ve nitekim öyle olmuştur.

Sayın Çetinoğlu'nun bu çalışması ile sanırım Varlık Vergisi ile ilgili çalışmaların ilk başlığı kapanmıştır. İlk başlığı kapanmıştır diyorum, çünkü hâlen bazı arşivler açık değildir ve Sayın Çetinoğlu'nun çabalarına rağmen arşivleri barındıran binaların kapıları açılmamıştır.

Bazı ülkelerde, örneğin Avustralya'da, 30 yıl yasaları ile 30

yıl geçtikten sonra millî çıkarlara ters düşseler bile 30 yıl evvelki belgelerin çoğunluğu yayımlanır veya bu belgelere serbest erişim izni verilir. Türkiye'de 65 yıl geçmiş olmasına rağmen hâlen bütün belgelere erişim izni verilmiyor. 1915 belgelerinin tümü araştırmacılara hâlen açık olmadığına göre, 1943 belgeleri için araştırmacıların daha çok beklemeleri gerekiyor.

Sayın Çetinoğlu birçok belge bularak, son derece titiz bir çalışma ile çok değerli bir yapıt oluşturdu. Bu yapıt, Türk ve Türkçe konuşan toplumlara Türkiye Cumhuriyeti tarihinin lekeli bir olayını biraz daha aydınlatacak. Varlık Vergisi yalnız o devirde yaşayan Elen, Ermeni ve Yahudilerin değil, ondan sonraki kuşaklarının zihninde de iz bırakmıştır. Zaten her kuşak için her yeni olay Türkiye'deki rizikolu durumlarını hatırlatmıştır: 1955 olayları, 1964'te Yunan pasaportlu Elenlerin kovulması, 1974'te Kıbrıs'ın işgali ("Barış harekâtı" demeye dilim varmıyor).

Sayın Çetinoğlu'nun yapıtı için bu kısa önsözü yazmak benim için büyük bir onur, zira Sait Bey pek yetenekli ve üretken bir araştırmacı ve daha birçok kitap yazacağı belli. Kendisine başarılar dilerim ve bu kitabın başka dillere de çevrileceğini umarım.

Dr. Raço Donef
Sydney
Temmuz 2008

ÖNSÖZ

"Arkadaşımız beyanatında demişler ki, Adana'mız müstevli olan anasırı saire, şunlar, bunlar, Ermeniler sanat ocaklarımızı işgal etmişler ve bu memleketin sahibi gibi bir vaziyet almışlardır. Şüphesiz haksızlık ve küstahlığın bundan fazlası olamaz. Ermenilerin bu feyizli ülkede hiçbir hakları yoktur. Memleketiniz sizindir, Türklerindir. Bu memleket tarihte Türk'tü, o halde Türk'tür ve ebediyen Türk olarak yaşayacaktır."[1]

M. K. Atatürk

Bu inceleme, İkinci Savaş yıllarında, gayri müslim azınlıkların ödeyemeyeceği düzeyde borçlandırılıp her şeylerine el konularak tüketilmesine ve yaşamlarını devam ettiremeyecek duruma getirilip bu coğrafyadan ayrılmalarına / kovulmalarına yönelik bir siyasetin aracı olan Varlık Vergisi örneğinden hareketle azınlıklara yönelik bir siyasetin / zihniyetin açıklanması çalışmasıdır.

Bu boyuttaki bir siyasetin aracı olan Varlık Vergisi Kanunu ve uygulamasına ilişkin bilgilerin ve arşivlerin ortada olamayacağı aşikârdır. Belge bırakılmaması için talimatların sözlü olarak verildiği de bilinmektedir. Buna rağmen biz yine de resmî arşivleri zorladık ve girerek incelemek istedik, ancak tüm başvurularımız sonuçsuz kaldı. Arşiv inceleme taleplerimize ilişkin bilgiler ilgili bölümde ayrıntılı olarak verilmiştir.

Arşivlerden ümidimizi kestiğimizde, bilgiyi dönem gazetelerindeki mezat ilânlarından bulmaya çalıştık. Dönem basınında yayımlanan sınırlı gazete ilânları taramasından önemli bilgilere ulaştık. Ekteki listeler mezata ait sınırlı bilgileri kapsamasına rağmen kanun gömleği giydirilmiş zulmün boyutlarını vermek-

---

1 1923 yılında Adana esnafına hitaben yaptığı konuşmadan, *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, Cilt II, TİTE Y., 1981, s. 126.

tedir. Bu bilgiler, tekrar vurgulayalım, sadece gazetelere ilân olarak düşen haberleri ve Defterdarlığın izniyle yapılan gayrimenkul satışlarını kapsamaktadır.

Doğaldır ki ilân değeri olmayan mahallindeki satışları bulamadık. Dönemin İstanbul Defterdarı Faik Ökte'nin de söylediği gibi, asıl feryat buralardan yükselmektedir. Bu yasaya göre, Azınlık[2] "vergi mükellefleri"nin yarısını mülksüz gruplar teşkil etmektedir ve bunların ev eşyalarının ilân değeri yoktur, ancak ekonomik değeri olmamasına rağmen ellerinde bulunan tüm yaşam araçlarına el konulmuştur. Varlık'ı[3] verdiler ve bittiler.

Varlık Vergisi'nin görünmeyen yüzü de buradadır. Ancak biz bu çalışmayla sadece Varlık Vergisi'nin yarattığı maddî tabloyu verebiliyoruz, bu insanlarımızın çektiği acıları, soğuk rakamlarla ifade etmek, acıları istatistiklemek çalışmamızın trajik yanıdır. Aşkale korkusuyla elindeki bütün yaşam araçlarını satıp vergi denen zulmü karşılamaya çalışan gayri müslimler üzerinde oluşan yıkımı tarif etmek mümkün değildir. Ne yazık ki, edebiyat bu konuyla neredeyse hiç ilgilenmemiştir. Ender çalışmalardan biri olan Zaven Biberyan'ın *Babam Aşkale'ye Gitmedi*[4] adlı eseri, varlık karşısında her şeyini satarak kendini Aşkale'ye gitmekten kurtaran baba Diran Tarhanyan ile üç buçuk yıllık nafıa[5] askerliğinden varlık sonrası dönen oğul Baret Tarhanyan'ların trajik hikâyesi, Varlık Vergisi kurbanlarının içine düştükleri yoksulluğun, psikolojik yıkımın ve kaybolan hayatların anlatımıdır.

Araştırma sırasında Varlık Vergisi kurbanları ile yaptığım görüşmelerde, yaşanan travmanın hâlâ canlı olduğunu gördüm. Bir Varlık Vergisi mağduru, yaşadığı yıkımı şöyle özetledi: "Varlık Vergisi konduğunda nişanlıydık ve projelerimiz vardı. Biz bu hazırlıkları yaparken Varlık Vergisi çıktı, her şeyi erteledik ve çok kötü duruma düştük. Çok zengin olan nişanlım Varlık'la her şeyini kaybetti[6], Aşkale'ye gönderildi ve dönüşünde

2 "Azınlık" teriminden gayri müslim azınlıklar kastedilmektedir.

3 Azınlıklar Varlık Vergisi'ni kısaca "varlık" diye adlandırmaktadırlar.

4 Zaven Biberyan, *Babam Aşkale'ye Gitmedi*, Çev. Sirvart Malhasyan, Aras Yayıncılık, 2000.

5 Azınlıklar, Amele Taburlarında geçen askerliklerini "nafıa" olarak adlandırmaktadır.

babam damadına yardım etmek istedi: 'Bizim eve gelmek ister misin?' Biz evlendiğimizde babamın evine taşındık ve orada bir hayli yaşadık. Uzun yıllar babamın evinde kalmak zorunda kaldık. Eşimin iş hayatı Varlık Vergisi'yle çok büyük darbe yedi. Pederimin yardımıyla geçindik. Yaşıyorduk ama yaşamaktan yaşamaya fark vardı.[7] Kayınvalidem Varlık Vergisi'nden ev eşyalarını kurtarmak için eşyalarını kapıcı dairesine taşımıştı ama kapıcı ihbar etti ve bu eşyaları da götürdüler." Bu sözlerin ardından, önce, "Siz bunları yazacak mısınız?" diye sordu, evet cevabını duyunca da, "Bundan dolayı başıma bir iş gelir mi?"[8] diyerek kaygısını ifade etti. 94 yaşındaki bu hanımın aradan bunca yıl geçmesine rağmen hâlâ Varlık Vergisi'nin ve o dönemin korkularını yaşadığını görmekten yüreğim burkuldu ve bunu bir anı olarak okuyucularla paylaşmak istedim.

İncelemede Varlık Vergisi kurbanlarının acılarını kuru istatistiklere dönüştürmemek için çok çaba sarfettiğimizi, bu yüzden okuyucu tarafından belki de eksik bulunacak bazı bilinen rakamları kullanmadığımızı özellikle belirtmek isterim.

Sait Çetinoğlu

---

6 Burada söz konusu edilen Parseh Gevrekyan bu konuda şunları söylemektedir:

"Varlık Vergisi'nin çıkarıldığı dönemde ben henüz 31 yaşında genç bir kereste tüccarıydım. Bana takdir olunan vergi tutarı 150 bin liraydı. Düşünün ki bir kamyon kereste o zamanlar 25 liraydı ve ben tüm mal varlığımı satsam yine de bu parayı ödeyemeyecek durumdaydım [okuyucunun bir kıyaslayama yapabilmesi için Gevrekyan'ın Varlık Vergisi öncesi kestiği bir fatura ekte verilmiştir]. Zaten Erzurum'dan da annemin gayrimenkullerini elden çıkarması sayesinde kurtuldum."

Rıdvan Akar, *Varlık Vergisi Kanunu, Tek Parti Rejiminde Azınlık Karşıtı Politika Örneği*, Belge Yayınları, s. 106.

7 Parseh Bey, Varlık'la içine düştüğü darlığı kısaca şu kelimelerle ifade etmektedir: "Kampa gittiğimde nişanlıydım. Dönünce evlendim. Çocukları çok sevmeme rağmen mali durumumdan ötürü tek çocukla yetinmek zorunda kaldım." Rıdvan Akar, *Varlık Vergisi...*, s. 110.

8 Anısını nakleden, Varlık Vergisi dolayısıyla her şeyini kaybeden Parseh Gevrekyan'ın eşidir. Birçok değerli gayrimenkul sahibi olan Parseh Gevrekyan'ın torunu bu satırlar yazılırken evlenmek üzereydi ve kiralık ev arıyordu.

1. BÖLÜM

Cumhuriyet tarihinin kara sayfalarından biri olan Varlık Vergisi, İkinci Savaş sırasındaki hükümetin bilinçli politikaları sonucunda fiyatların artışı, sermaye birikimini hızlandırma adına karaborsa ve vurgunculuğa göz yumulması[1] neticesinde - buna kısaca yağma da diyebiliriz - hükümete karşı doğan tepkileri savuşturmak amacıyla "harp sırasında oluşan aşırı kazançların vergilendirileceği" gibi masum bir iktisadî gerekçe ile çıkarılıp, savaşın verdiği fırsattan yararlanarak (sadece bir ayağı sermayenin "Türk"leştirilmesinin sağlanması olan) azınlık mensubu vatandaşların biçilmesine ve ekonomik ve kültürel olarak silinmesine, yaşam araçları ellerinden alınarak göç etmekten başka bir seçenek bırakmamaya yönelik İttihatçı gelenekten gelen etnik temizlik politikasının kırbacıdır. Yasa tamamen siyasîdir ve pre-kapitalist bir sosyal formasyona tekabül eden bir uygulamayı temsil etmektedir.

Hükümet bu yasayla, mükemmel bir manipülasyonla kendisine yönelen ve/veya yönelebilecek tepkileri azınlıklara yönelterek savuşturmayı becermiş ve azınlıkları iktisadî ve kültürel olarak yok ederek homojen bir yapı şekillendirme fırsatını yakalamıştır. Çünkü, "Ülkenin geri kalanında etnik temizlik yapılmıştı, ama İstanbul hâlâ Rumlar, Ermeniler ve Yahudilerden

1 "Cavid Bey, savaş sırasında çeşitli kirli yollarla zengin olanları sermaye birikimini öğrendiler diye kutsamıştır. M. Cavid Bey'in düşünsel çizgisi günümüze kadar başat çizgisini sürdürmüştür."

Tevfik Çavdar, *Türkiye Ekonomisinin Tarihi*, İmge Yayınları, 2003, s. 38.

Mete Tunçay, Türkiye'de kapitalizmin gelişim sürecini, "Özel mülkiyet altında kendiliğinden sermaye birikimi olmadığı için, burjuva kapitalizmi devlet desteğiyle yapay olarak yaratılmaya çalışılmıştır. Buysa, kapitalizmin Batı'daki 'soyguncu' dönemini bile bastıran bir kamusal ahlâksızlık doğurmuştur" sözleriyle özetlemektedir.

Mete Tunçay, *Eleştirel Tarih Yazıları*, Liberte, 2005, s. 199.

arındırılamamıştı".[2]

Varlık Vergisi operasyonu, nüfusun homojenleştirilmesinde önemli bir kilometre taşıdır. Azınlıkların elinde tek seçenek bırakılmaktadır: Her şeylerini bırakarak ülkeden gitmek.[3] Bu bakımdan Varlık Vergisi bir etnik temizlik aracı olarak kullanılmıştır. Bu durum, eklerde verdiğimiz Maliyece haczedilen menkul ve gayrimenkullerde açıkça görülmektedir. Azınlıkların her kesiminin her şeylerine el konularak onlara bu topraklarda yaşam şansı bırakılmamıştır. Azınlıklar işyeri, ev, ev eşyaları ve sermayelerine el konulmasına rağmen, bunların satışından elde edilen para ödemek zorunda bırakıldıkları vergiye yetmediği için Aşkale gibi çalışma kamplarına genç-yaşlı, hasta-sağlam demeden sürgün edilmişlerdir.

Varlık Vergisi, yani kanun gömleği giydirilmiş bu talan uygulaması azınlıkların belleğinde unutulmayacak bir iz bırakmıştır. Vedat Türkali, bu izi şu ifadelerle vurguluyor: "Ovsanna biriki sözcük dışında Türkçe bilmiyordu. Bir tek 'alçakça' sözü vardı hiç unutmadığı; yarı alaylı yinelerdi de kimine kızdı mı. Varlık Vergisi sırasında, her şeylerinin ellerinden alınıp Aşkale'ye gönderilmesi olayı üzerine babası Gedikpaşalı Sirak Osepyan'ın hiç değişmeyen kızgın tepkiyle söylediği sözdü 'alçakça'."[4]

Varlık Vergisi azınlıklar açısından 1915'ten sonraki son noktadır: "Tek Parti Dönemi'nde uygulamaya sokulan birçok kanundan amaçlanan, homojen bir ulus-devlet yaratmaktı. Her ne kadar, bu kanun ve uygulamaların birinci hedefi olarak azınlıklar gösterilmemişse de, aslında temel amaç Türk ulusu tanımlaması içine dâhil edilmeyen bu unsurların 'Türkleştirilmeleri'dir. Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminden [1. Jöntürk dönemi] itibaren başlatılan Türkleştirme sürecinde, Tek Parti Dönemi [2. Jöntürk] açısından son halka Varlık Vergisi olmuştur. Bu açıdan Varlık Vergisi, deyim yerindeyse Tek Parti Dönemi'nde

2 Çağlar Keyder, *Memalik-i Osmaniye'den Avrupa Birliğine*, İletişim Yayınları, 2005, s. 85.

3 Savaşın bitimiyle birlikte azınlıkların kitlesel olarak bu topraklardan göçmesi, Varlık politikasının sonucudur.

4 Vedat Türkali, *Kayıp Romanlar*, Everest Yayınları, 2004, s. 488.

'azınlıklara vurulan son darbe' olması açısından oldukça önemlidir."[5]

Olağanüstü dönemlerin vazgeçilmez ismi ve eski başbakanlardan Ferit Melen de, "Varlık Vergisi ile tüm amaçlar bir arada çözülmek istenmiştir"[6] derken bu noktayı işaret etmektedir.

Bu bölümde Türkiye'deki azınlıklar açısından bu kadar büyük bir önem taşıyan Varlık Vergisi Kanunu'nun çıkarıldığı siyasî ortama daha yakından bakmaya çalışacağız.

1. Devletin yapısı, politik belirleyicilik ve ideolojik manipülasyon

Araştırmacı Ayhan Aktar, Varlık Vergisi'nin, yasanın hazırlanışı, gazetelerin yasayı toptan desteklemesi, Meclis'te görüşülmeden kabul edilmesi, komisyonların bileşimi ve çalışma biçimi, ödeme süresinin kısalığı, icra yoluyla tahsilât yapılması ve ödeyemeyenlerin zorla çalıştırılma hükümleri nedeniyle özel bir uygulama olduğunu vurgulamakta ve iktisadî, siyasî ve kültürel olarak azınlık karşıtı bir politika olduğunu söylemektedir: "İkinci Dünya Savaşı yıllarında, 11 Kasım 1942 günü TBMM'de görüşülerek kabul edilen 4305 sayılı Varlık Vergisi Kanunu sadece iktisadî değil; siyasî ve kültürel açılardan da önemli bir uygulama olarak göze çarpar. Varlık Vergisi uygulaması, esas olarak, kanunun hazırlanışı; TBMM'de kabulü; o dönemin yayın organlarında desteklenmesi; kimin ne kadar vergi ödeyeceğini tespit eden komisyonların çalışma biçimleri; vergi mükelleflerinin isimlerinin ve vergi miktarının ilân edilmesi; en fazla bir ay ile sınırlandırılmış ödeme süresi; bu süre içinde vergi borcunu ödeyemeyenlerin mallarının haczedilerek, icra yolu ile satışı ve bütün bunlara rağmen vergi borcunu ödeyemeyen mükelleflere borçlarını bedenen çalıştırarak ödetmek amacıyla çalışma kamplarına gönderilmeleri gibi alt süreçler içerir. Bu aşamalar bir bütünlük içinde ele alındığında, Varlık Vergisi Kanunu Tek Parti Dönemi'nde birçok kez karşımıza çıkan azınlık

5 M. Çağatay Okutan, *Tek Parti Döneminde Azınlık Politikaları*, Bilgi Ü. Yayınları, 2004, s. 270.

6 Rıdvan Akar, *Varlık Vergisi...*, s. 105.

karşıtı politikalara örnek gösterilebilir."[7]

Azınlık karşıtı siyaset Tek Parti Dönemi ile sınırlı değildir. Bir Jöntürk geleneği olan bu siyasetin kökleri Jöntürk öncesine de uzanmakla birlikte, 6-7 Eylül 1955, 1964 ve 1974'teki uygulamalarla Tek Parti Dönemi'nden sonra da devam etmiştir.

Aktar'ın değindiği noktanın, siyasî belirleyiciliğin derinleştirilmesi yasanın daha iyi anlaşılmasını mümkün kılacaktır.

Eğer Varlık Vergisi Kanunu'nun çıkarılmasında ekonomik belirleyicilik başat olsaydı ya da üst-belirleyici "ekonomik veçhe" olsaydı, üretim ve dağıtımın son derece sıkıntılı olduğu zorlu savaş ekonomisi koşullarında, üretim ve dağıtım zinciri ya da "doğal ekonomik işleyiş" bu şekilde dinamitlenmezdi. Zaten sıkıntılı olan ekonomik yaşamı daha da zorlaştıran, ekonomik sıkıntıları arttıran bu tercih, bu açıdan tipik bir burjuva yaklaşım sayılamaz. Bilindiği gibi, kapitalist toplumda üst-belirleyicilik ekonomik kerte veya veçhedir. Savaş koşullarında yapılanlarsa pre-kapitalist tarım toplumlarında geçerli olan politik belirleyiciliğe daha uygun görünüyor. Başka türlü ifade etmek istersek, yönetici elitin düşünce, eylem ve politikasına yön veren ekonomik olan değil politik olandır. Aslında bu durum ikili bir önem taşımaktadır: Bir kere o yıllarda Türkiye sosyal formasyonunda üretim ilişkilerinin melezliğine (kapitalist, yarı-kapitalist, prekapitalist) gönderme yapmakta, ikinci olarak da yönetici sınıfın eski rejime özgü politik kültürün etkisi altında olduğunu göstermektedir.

Bu bakımdan 1915'in son noktası olan Varlık Vergisi'nin gerekçesiyle, soykırımla sonuçlanan Tehcir Kanunu'nun gerekçesi aynıdır. "Ordunun gerilerinin güvenliği" gibi bir gerekçenin arkasına sığınılarak gerçekleştirilen tehcir uygulamasına ilişkin olarak Enver Paşa'nın kuzeni de olan Erzurum Valisi Hasan Tahsin (Uzer), Dahiliye Nazırı Talat Paşa'ya yolladığı 15 Mayıs 1915 tarihli uzun bir telgrafta, Ermenilerin tehcirinden vazgeçilmesini teklif eder. Erzurum müstahkem bir şehir ve güçlü bir garnizona sahiptir, dolayısıyla Ermeniler hiçbir sıkıntıya yol

7 Ayhan Aktar, *Varlık Vergisi ve Türkleştirme Politikaları*, İletişim Yayınları, 2006, s. 135-136.

açamayacaklardır, zaten Ermenilerden yana da bir sıkıntı söz konusu değildir. Kışlaların yetersizliği malumdur ve Erzurum Vilayetinde konuşlanan birliklerin bakımı, büyük çapta çoğu kez onları kendi köylerinde barındıran, besleyen, sağımlık hayvan, sırtta taşıma, ziraat ürünleri ve tıbbî tedavi temin eden Ermeni halk tarafından karşılanmaktadır. Bu hizmetleri veren kitleyi sürmek kısa vadede ordunun durumunu dayanılmaz bir hale sokma tehlikesini göze almaktır.

İyi bir İttihatçı olduğundan şüphe edilemeyecek, Selanik İttihat ve Terakki Cemiyeti çekirdeği mensubu Hasan Tahsin'in tanıklığı, Talat'a gönderdiği telgrafla sınırlı değildir. Tahsin Bey'e göre asayiş berkemaldir. Vali Hasan Tahsin, Erzurum Valiliğinden önce Van Valiliği görevinde bulunmuş olup bölgeyi iyi tanımaktadır. 1914'te Van Valiliği sırasında dostu Celal Derviş'e (Deriş) yazdığı mektubunda, doğu ile ilgili ilginç bilgiler vermektedir: "İslâm'ı da Ermeni'si de memnun... [Ş]u vilayette umran ve terakki için her şey müsaittir. Ben de bu yolu tuttum. Halk munistir, muti'dir. Kime rast gelirseniz, bağırarak söyleyiniz. Vilayat-ı Şarkiye'de mesele yoktur."[8] Hasan Tahsin'in bu şekilde tasvir ettiği Van Vilayeti, daha sonra onun yerine atanan Vali Cevdet Bey'in (Belbez)[9] döneminde kan gölüne dönecektir.

Tehcir uygulaması, sadece askerî açıdan bakıldığında bile bir çılgınlık olarak addedilebilir. Politik açıdan ise bu Jöntürk komitesinin amaçlarıyla mükemmel bir uyum arzetmektedir. "Ordunun gerilerinin güvenliği" gerekçesi, daha çok arkasındaki imha politikasını haklı göstermeyi amaçlayan bir paravanadır. Aynı durum, gayri müslimlerin yok edilmesini amaçlayan Varlık Vergisi'nin "ekonomik" gerekçelere dayandırılma çabasında da geçerlidir.

Ayrıca vurgulamak gerekir ki, bir tehlikenin varlığı sözkonusu olsa dahi, tehcir asla meşru kabul edilemez.

Sonuç olarak, her iki yasanın da içeriği ve amacı siyasaldır. İki uygulamada da savaş içinde olunmasına rağmen, gayri müs-

---

8 Yücel Demirel, "Van Valisi Tahsin [Uzer] Bey'in Mektubu: Van'da Asayiş Berkemal", *Toplumsal Tarih*, Sayı 27, Mart 1996, s. 24-25.
9 Cevdet Bey, Enver'in enişte sidir.

limlerin tasfiyesi adına ekonominin doğal işleyişinin dinamitlenmesinden çekinilmemiştir.

Yasa, siyasî içeriği yok sayılarak ya da hafife alınarak, sadece iktisadî bir uygulama olarak görülürse, yapılan tahlilin tutarlılığı tartışmalı duruma gelebilir. Dolayısıyla, yasanın görünen iktisadî veçhesinin arkasında gizlenen asıl amaç, yani azınlıklara yönelik siyasî ve kültürel yok etme, etkisizleştirme, baskı altına alma politikaları hafife alınmış, değilse yok sayılmış olur... Öyle sanıyorum ki, Varlık Vergisi'yle ilgili gerçeği anlamanın yolu politik ve ekonomik belirleyiciliklerin bu özel durumunu dikkate almaktan geçiyor...

Başka bir ifade ile Varlık Vergisi, siyasî ve kültürel sonuçlar doğurmuş bir ekonomik tercih ya da politika değil, tam tersine ekonomik, sosyal ve kültürel sonuçları olan bir siyasî tercihtir. Yasanın amacı gayri müslim azınlıkları bu topraklardan kovmaktır. Bu amaca yönelik yasa uygulamasıyla gerçekleşen sermaye transferi, sonuçlardan sadece biridir.

Ekonomik zincirden koparılan gayri müslimlerin yerini hemen Müslüman Türklerin doldurması da maddeten mümkün değildir: "Anadolu kentlerinden İstanbul'a dönük olarak başlayan insan akınının girişimci niteliğine sahip insanları getirmesini ve bunların azınlıklardan boşalan yeri doldurmalarını Varlık Vergisi'nin ilk sonuçlarından biri olarak öne sürmek, girişimci dediğimiz toplumsal kategoriyi sadece nakit sahibi insan olarak yorumlamakla eşdeğerdedir. Girişimci sadece cebinde parası olan insan değil; aynı zamanda bilgi ve beceri sahibi olan bir insandır. Bu nedenle, Varlık Vergisi uygulamasından sonra yaratılan boşluğun hemen doldurulmuş olabileceğini sanmak yanlıştır."[10] Yasa uygulaması sonucunda azınlıkların varlıkları el değiştirmiştir, ancak üretim ve dağıtım zincirinden koparılan bu insanların yeri doldurulamamıştır. Sonuçta ekonomik kriz daha da derinleşmiş, Varlık Vergisi karaborsayı güçlendirmekten başka bir işe yaramamıştır. Yönetici elitin, 1915'te olduğu gibi, bunu göze aldığını görüyoruz.

Aktar'ın bir gözlemi de bu doğrultudadır: "Bu çalışma sıra-

---

10 A. Aktar, *Varlık Vergisi*..., s. 210.

sında görüştüğüm emekli maliyeciler, genellikle verginin olumlu sonuçlarından bahsederken, Müslüman Türk girişimcilerin Varlık Vergisi sayesinde ancak 1943'den sonra piyasaya girdiklerini belirttiler. Bu konuda birkaç isim söyleyerek piyasaya girenlere örnek vermelerini istediğim zaman ise, bir veya iki örnekten fazlasını söyleyemediler. Hâlbuki maliyeciler bu verginin uygulanmasından sonra da görevlerine devam etmişler, en azından denetim düzeyinde bile olsa, piyasa ile olan ilişkilerini korumuşlardı. Eğer Varlık Vergisi'ni tasarlayıp sunanların ve maliye bürokrasisini bu amaç doğrultusunda seferber edenlerin bu iddiası gerçekleşmiş olsaydı, emekli maliyecilerin birçok isim saymaları gerekirdi."[11]

Ekonomiye dayanmayan, üretici faaliyetin dışında olan ve her türlü üretici faaliyete yabancılaşmış yönetici sınıfın kararları siyasîdir, mevcut sosyal formasyonda bu kısır ve asalak sınıfın ekonomik veçheden bakabilmesine ve bir ekonomik politika oluşturmasına maddeten imkân yoktur.[12] Çünkü ekonomik bakış açısı kapitalist bir toplumsal formasyonun ürünüdür, pre-kapitalist bir sosyal formasyonun iktisadî bakışı olamaz, perspektifi sadece politiktir. Dolayısıyla Varlık Vergisi uygulaması iktidarın politik tercihinin bir ürünüdür ve elbette ekonomik sonuçları da olacaktır...

Bu bakımdan, İttihatçı gelenek olarak devam eden millî iktisat politikası, iktisadî politika değil, siyasî bir politikadır. Bu politika haraç genel kavramı içine sokulabilecek sömürü, ganimet, yağma ve talanın örgütlenmesidir. 1. Jöntürk dönemindeki Men'i İhtikâr Encümeninin[13] işlevi ile 2. Jöntürk dönemindeki

---

11 *A.g.e.*, s. 209-210.

12 Parvus Efendi'nin Türk Yurdu'ndaki yazılarının (***Parvus Efendi-Alexander I. Helphand - Türkiye'nin Mali Tutsaklığı***, Haz. Muammer Sencer, May Yayınları, s. 222-279) eksik okumalarıyla bir çırpıda ekonomi öğrenilemediği gibi, kapitalizm öncesi üretim ilişkileri içinde iktisadî bakış açısı geliştirilemez.

13 Encümen, Talat Paşa'nın başkanlığında başkan vekili Hüseyin Cahit Yalçın, Dâhiliye Nezareti Hukuk Müşaviri Osman Bey ve İttihat ve Terakki Cemiyeti Genel Merkezinden Dr. Nazım ve Rusuhi Beylerden oluşmaktadır. Oluşumdan da anlaşılacağı gibi, encümenin çalışmalarından gayri

Millî Koruma Mahkemeleri'nin[14] işlevi aynıdır. Her ikisinin de hedefi ticaret hayatındaki azınlıklardır. Varlık Vergisi de tüm bu pratikleri içeren bir kanundur.

Devletin niteliğini, politik kertenin önemini, yönetici politik sınıfın ideolojisini dikkate almayan tahlillerin bir kıymet-i harbiyesi olamaz. Bu tür bir yaklaşım veya yok sayma da, kaçınılmaz olarak Varlık Vergisi'nin akıl dışılığını[15] ve yok ediciliğini anlamaya imkân vermez. Zira sistem hakkında bütünleyici bir anlayışın yokluğunda, sisteme ve/veya onun kimi veçhelerine dair tahlillerin inandırıcılığı tartışmalıdır. Tabiî bizzat Varlık Vergisi Kanunu'nun misyonu ve işlevi de...

"Marx'ın ünlü eseri *Kapital*'in birinci cildinin birinci bölümünün başlığı meta fetişizmidir. Bununla Marx kapitalist toplumun sırrını açığa çıkarmak istemişti. O sır, kapitalizmin ekonomiye dayanması, ekonominin de tüm diğer sosyal veçheleri belirlemesi, sosyal formasyonda asıl belirleyici olanın ekonomik kerte olmasıyla ilgilidir. Eğer biri haraca dayalı pre-kapitalist üretim tarzıyla ilgili bir kitap yazmaya girişmiş olsaydı, eserin

---

müslimler etkilenmişlerdir. "[M]illî iktisat gereği gayr-i Müslim tüccar sıkı denetime tâbi tutulmuş, bir kısmı spekülasyon ve istifçilikle suçlandırılarak para ve hapis cezasına çarptırılmıştı. Müslüman-Türk eşraf-tüccar ise birikimini sürdürmüş, gayr-i Müslimlerin tasfiyesi sonucu piyasadaki etkinliğini arttırarak fiyatları kolayca güdümleyebilmişti."

Zafer Toprak, *Türkiye'de Milli İktisat*, Yurt Y., 1982, s 294-303.

Toprak ayrıca, Men'i İhtikâr Heyeti'nin, spekülasyonla mücadele sırasında gayri müslimlere yönelmesinin, Müslüman Türk tüccara rakiplerini tasfiyede büyük kolaylık sağladığını da ifade etmektedir. *A.g.e.*, s. 57.

14 Ne hikmetse aynı uygulama bunlarda da görülmektedir. Gazetelerdeki haberler yine gayri müslimleri göstermektedir. "Sultan hamamında Brod kumaş ticarethanesinin sahibi Simon Brod'la tezgâhtarı David Ruso'nun, Anadolu'dan gelen bir müşteriye kumaş satmaktan imtina göstermek ve 2553 lira değerinde kumaş saklamak iddiasile İstanbul birinci milli koruma mahkemesince yapılan muhakemeleri neticelenmiştir. Kendilerinin üçer sene ağır hapse konulmaları, biner lira ağır para cezası ödemeleri ve mahkeme kararile sonradan satışı yapılmış dava mevzuu kumaşların bedeli 2553 liranın müsaderesi karar altına alınmıştır."

Cumhuriyet, 30 Ekim 1942.

15 "Akıl dışılık", kapitalistlerin çok sözünü ettiği iktisadî akıl anlamında kullanılmıştır.

adı Kapital yerine İktidar. birinci bölümün başlığı da Meta fetişizmi yerine İktidar fetişizmi olurdu."[16] Samir Amin'in bu tespiti son derecede önemlidir ve nasıl burjuva toplumu ekonomik belirleyiciliğe dayanıyorsa, pre-kapitalist dönemin Avrupa dışındaki sınıflı toplumları da başlı başına bir ekonomik rol üstlenmiş bulunan devletin (siyasal kertenin) belirleyiciliğine dayanıyordu. Öyleyse pre-kapitalist dönemin toplumlarının ve/veya onun kalıntılarının anlaşılması için siyasal veçhenin anlaşılması, haraca dayalı sosyal formasyonun sırrının açığa çıkarılmasının önkoşuludur. Meta fetişizmiyle ilgili olarak Marx, "İlk bakışta meta, çok önemsiz ve kolayca anlaşılır bir şey gibi gelir. Oysa metanın tahlili, aslında onun metafizik incelikler ve teolojik süslerle dolu pek garip bir şey olduğunu göstermiştir"[17] diyor.

Marx'ın bu saptamasını hatırlatan Fikret Başkaya, Türkiye'deki iktidarın yapısına, iktidar fetişizmine dikkat çekiyor ve eski rejimle bir kopuşun yaşanmadığını vurguluyor: "Pre-kapitalist dönemin devleti için de aynı şeyi söylemek mümkündür. Burjuva toplumunda sömürü saydam olmadığı için, toplumla ilgili gerçek, meta fetişizmi aracılığıyla gizlenir, bir sırra dönüştürülürken, sömürünün saydam olduğu pre-kapitalist dönemin haraca dayalı sınıflı toplumlarında, devlet etrafında mitler (söylenceler), efsaneler, hurafeler ve bir kutsallık söylemi oluşturmak esastır. Mistik bir kuşatma olmadan sosyal formasyonun var olabilmesi ve kendini yeniden üretebilmesi mümkün değildir... Sömürünün açık oluşu, sömürüyü gizleyen bir sır perdesinin mevcut olmayışı, egemen sınıfın varlığının, zenginliğinin, ihtişamının kaynağı olan sosyal artığın üretici sınıf olan köylüden zora dayalı (haraç) olarak alınıyor olması, mevcut yapının başka bir veçhesinin kutsanmasını zorunlu hale getiriyordu.

Velhasıl, yeryüzüne sömürünün ve iktidarın inmesi için, bir

16 Samir Amin, *Peace, National and Regional Security and Development Some Reflexions on the African Experience*, Altematives XIV (1989), s. 215-229.

17 Karl Marx, *Kapital*, 1. Cilt, çev: Alaattin Bilgi, Sol Yayınları, Ankara, 1978, s. 86. Akt. Fikret Başkaya, *Yediyüz, Osmanlı Beyliğinden 28 Şubata: Bir Devlet Geleneğinin Anatomisi*, Ütopya Yayınları, 1999, s. 285-286.

şeylerin gökyüzüne çıkması gerekiyordu... Bu da siyasî iktidar, ya da devletle ilgili bir kutsallık, insanüstülük söylemi oluşturmayı zorunlu hale getiriyordu. Başka türlü ifade etmek gerekirse, haraca dayalı pre-kapitalist sınıflı toplumların meşrulaştırılıp, dolaysız üretici sınıflarca kabullenirliğini sağlamanın yolu iktidarı, dolayısıyla devleti fetişleştirmekten geçiyordu. 1923 sonrasında Türkiye'de geçerli rejim, retoriğe rağmen, imparatorluktan bir kopuşun sonucu olmadığı için, haraca dayalı sosyal formasyona özgü nitelikler, belirleyicilikler de etkili olmaya devam etti. Bugün de devam ediyor."[18]

Sürmekte olan İkinci Savaş, devletin ve devleti yönetenlerin elinde güçlü bir argümandır. Sürekli savaş tehlikesinden söz eden ve halktan fedakârlık isteyen Milli Şef İsmet İnönü, yaptığı konuşmalarda başarısının güvencesini iktidarın kutsanmasına ve milletin hiç sesini çıkartmadan her sıkıntıya katlanma kabiliyetinin korunmasına bağlamaktadır. Milli Şef, 29 Ekim nutkunda şöyle demektedir: "Bütün dikkatler milli bütünlüğün muhafazasına döndürülmeli, bütün sıkıntıların çareleri elbirliğiyle çalışmanın feyizli yolunda aranmalı, millete yapılacak en tesirli düşmanlığın, kendisine itimadı sarsmak olduğunu bir an bile hatırdan çıkarmamalıdır... Milletin her şeyini ordusuna vermesi ve vatan selameti için her sıkıntıya katlanmak kabiliyetinde olması büyük belâya karşı en büyük teminatımızdır."[19] Savaş tehlikesi iktidarın can simididir. Bu bahaneyle her türlü politikayı uygulamak kolay olmaktadır. Ancak o dönemde savaşa katılacak gücü olmadığı da bilinmektedir. Çok arzu edilmesine rağmen savaşa dahil olunamamıştır.

Milli Şef 1 Kasım tarihli Meclis nutkunda da iman tazelemesini önemle vurgulayarak, "Bu gün ilk hallolunacak mesele, umumî itimad havasının iade edilmesidir... En tehlikeli hastalık iki seneden beri cemiyetimiz içinde cumhuriyet hükümetlerini muvaffak etmemek için estirilmiş zehirli havadır... Büyük vazife günleri Büyük Millet Meclisi'nin büyüklüğünü tecessüm ettirmek için kıymetli fırsatlardır... Bütün milletçe külfet ve nimet

18 Fikret Başkaya, *a.g.e.*, s. 286-287.
19 "İnönü Dedi ki", *Son Posta*, 30 Ekim 1942.

birliğimizi gözlerin önünde canlandıracak zamandayız... Devlet ve millete sövmek, milletin nefsine ve hükümetine güvenini zehirlemek iktidarını kimseye vermemeliyiz"[20] demekte ve eleştiri ortamını "zehirli hava" ve eleştiriyi de "sövmek"le eş tutmaktadır. İnönü, iktidarının eğreti yapısının farkındadır ve savaş tehlikesi umacısını kullanarak eğreti iktidarını sağlamlaştırmaya çalışmaktadır.

Şefin aslında zor günler geçirdiği yabancı gözlemciler tarafından da dile getirilmektedir. İçte bir eleştiri ortamının olmaması nedeniyle içeriden bir eleştirel bakışın dillendirilmesi düşünülemez. Takrir-i Sükûn Kanunu 1929 yılında yürürlükten kaldırılmasına rağmen, yerine konan faşist İtalyan ceza yasasından devşirilen ceza kanunu, sıkıyönetim bu olanağı iktidara fazlasıyla vermektedir. İktidarın eğretiliği İngilizlerin raporunda açıkça dile getirilmiştir: "İngiliz Elçisi Sir H. Knatchbull-Hugessen'in Londra'ya yolladığı telgrafta 'iç siyasal durumun pek sağlıklı olmadığı' belirtilmekte ve hükümetin yoklukları ortadan kaldırmak için sert tedbirler alacak gücünün olmadığı vurgulanmaktadır: 'Bu durumda hükümet, kendisi dışında herkese kabahati yüklemeğe çalışıyor' denmektedir."[21] Şefin gürlemesi bundandır, eğreti oturduğunun farkındadır. Son çırpınışlarıyla Şef, son kozunu oynamaktadır.[22]

İnönü'nün konuşmaları basında geniş yer bulmuş ve herkes kendine göre ders almıştır.

Son Posta gazetesi nutkun tam metnini yayımlamış ve sonuna, "Türk öğün çalış güven" vecizesini de eklemiştir. Ertesi gün de, "Milli Şefin nutku yurdun havasını ferahla doldurdu" manşetinin altında, "Nutkun piyasadaki akisleri de şayanı dikkat oldu: Karaborsada durgunluk başladı, bazı gıda maddeleri bollaştı"[23] diyerek Şefin sözlerinin ekonomiye "olumlu" etkide bulun-

20 "Milli Şefin Mecliste Mühim Nutku", *Son Posta*, 2 Kasım 1942.

21 Ayhan Aktar, *Varlık Vergisi...*, s. 192.

22 Nitekim ilk serbest seçimde Şef tasını tarağını toplayacaktır. 1960 darbesinden sonra sistemin restorasyonu için yeniden hatırlanıp başbakan yapılacak, başbakanlığı sırasındaki son oyunu, 1964 kararnamesiyle Rumların kitlesel göçünü gerçekleştirmek olacaktır.

23 *Son Posta*, 3 Kasım 1942.

duğunu okurlarına duyurmuştur.

İkdam gazetesi de, "Milli Şefin nutku piyasada derin tesirler yaptı" alt manşetini atarken. gazetenin başyazarı, Milli Şefin tebarüz ettirdiği noktaya, "Hakiki kuvvetlerimizi, sağlam vaziyetimizi bulandırıp gölgelendiren havaya" dikkat çektikten sonra, "böyle haller bir milleti hastalıklı ve zayıf gösterirler, hastalıklı millet bünyeleri harici tehlikeleri sür'atle üstüne çeker"[24] diyerek, Milli Şef'in etrafında bütünleşme gerektiğini vurgulamaktadır.

Basında Milli Şefe dizilen övgülerde sınır tanınmamakta, tarihe göndermeler yapılarak vurgu güçlendirilmektedir:

"İsmet İnönü edebiyat değil hakikattir...

...

Geçen hafta, Büyük Millet Meclisi kürsüsünden yükselen ses, cephelerdeki ölüm çığlıklarının üstünden aşarak, dünyanın dört bucağından bize akislerini gönderiyor.

İsmet İnönü, teşbihin rütbelerine, istiarenin nişanlarına bürünmeksizin, çırçıplak hakikatile büyüktür.

Onun emrinde, onun yolunda, onun izindeyiz."[25]

Basının elini kolunu bağlama ve yönlendirme ile basının milleti manipüle etme görevi, devletin başyazarı Falih Rıfkı Atay'ın başında bulunduğu ve yönetim kurulunda milletvekili gazetecilerin çoğunlukta olduğu Türk Basın Birliği eliyle gerçekleştirilmektedir.

Aynı zamanda milletvekili de olan *Ulus* gazetesi başyazarı Atay, köşesinden sürekli olarak basını yönlendirmeye çalışmaktadır: "Falih Rıfkı Atay'ın sahip olduğu *Ulus*'un başyazarlığında, çok açıktır ki gazeteci değil milletvekili kimliği ön plana çıkmakta, hükümet adına basını uyarmaktadır. Türk Basın Birliği Merkez Yürütme Kurulu'nun da başında yer alan Atay, kullandığı ifadelerle birliğin kuruluş amaçlarından birini yerine getirmeye, yani basını ulusal amaçlar uğrunda uyanık ve toplu tutmaya çalışmaktadır... [B]asın halka karşı değil hükümete karşı sorumludur... Hükümet halk adına en iyi ve en doğru kararları

---

24 *İkdam*, 3 Kasım 1943.

25 Yusuf Ziya Ortaç, "Onun Emrinde", *Akbaba*, Sayı 452, 12 Kasım 1942.

verendir. Bu nedenle basının hükümeti denetlemesi/eleştirmesi söz konusu olamaz. Falih Rıfkı Atay'ın sözünü ettiği halkı hakikatten uzak tutucu nitelikteki yazılarla halk, hükümetin hakikatinden ya da hükümetin halk için belirlediği/uygun gördüğü hakikatten uzak tutulmaktadır. Basından beklenen ise sorumluluk duygusu ile hareket etmesidir. Atay'ın beklentisi basının yöneticilere karşı halkı koruması, toplumdaki ana grupları temsil edici yazılar yazılması ya da içeriği oluştururken kamu yararının gözetilmesi değildir. Topluma karşı değil hükümete karşı sorumluluktan söz etmektedir. Atay'ın ifadesi ile ortaya çıkan, hükümetin içerik üzerindeki denetim çabasıdır. Atay, hükümet adına bir uyarıda bulunmaktadır ya da hükümet Falih Rıfkı Atay'ın Ulus'taki köşesi aracılığı ile basını uyarmaktadır."[26]

Atay'ın, gazetecilerin en küçük bir eleştirisine ya da önerisine bile tahammülü yoktur. Ona göre, hükümet yetkilileri her şeyin en iyisini bilmekte ve en iyi tedbirleri zaten almaktadırlar. Gazeteciler bunu anlamalı, halka da sadece bunu anlatmalı ve kendilerini de sadece bu hizaya çekmeli, memlekette bir ikiliğin olduğu zannını kesinlikle aksettirmemelidirler.

Sadece devleti yüceltsinler yeter...

Atay arka arkaya yazdığı makalelerle basının tavrını eleştirmekte ve koşulları dikkate almadan hükümeti eleştirenlerin niyetlilerinin iyi olmadığını iddia etmektedir. Bu yazılardaki eleştiri dozu Varlık Vergisi'yle doruğa çıkacaktır. Atay'a irili ufaklı bütün gazeteciler eşlik etmekte gecikmeyecektir: "Memleketin nesi var, neye muhtaç, ne kadar mal çıkıyor, ne kadar mal sokuyor, zorluk ve darlıkların kaynağı nedir, bu suallerin cevabını arıyan tarafsız bir tenkitçi gazetelerimizi ve mecmualarımızı boşu boşuna karıştırmış olur. Tenkit ve hicivlerin arasında her türlü serbestliklerin veya her türlü kayıt ve kontrollerin can düşmanlarını bulur; fakat soğukkanlılıkla, akıl hesap ve soruşturma yolu ile umumi sıkıntıyı mümkün olduğu kadar hafifletme çareleri arayan pek az iyi niyet sahibine tesadüf eder.

---

26 Hülya Göğercin, "Ulus ve Cumhuriyet Gazetelerinde Varlık Vergisi Kanunu", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Ün. SBE Gazetecilik ABD, 2004, s. 76.

Derdimiz bir değil üçtür: biri en küçük darlığa ve pahalılığa katlanmamak, bir harb yokmuş yahut onun buhranlarının tesiri altında değilmişiz gibi, hevese ve keyfe göre yaşamak insafsızlığı; İkincisi, sadece vurmak, harp buhranları devrini kendileri için sadece zenginlik fırsatı saymak vicdansızlığı, Üçüncüsü, bütün bu mevzuu, yalnız, şahsi iddialar, davalar veya menfaatler için sömürmek şuursuzluğu! ... [Y]azıları ile falları ile halkı ve ortalığı gürültüye, korkuya, telâşa salanlar, bunlar da vurguncular kadar suçlu değil midirler? [S]açma düşüncelerine başyazılarında yer verenler... İaşe ve geçim meselesinin kolaylaşmasına mı hizmet etmektedir? Kimi imar düşmanıdır. Hatay'da pirincin fiyatı arttı mı getirir, onun kabahatini İstanbul'da bir caddenin asfalta çevrilmiş olmasına yükler!... Hükümet kendi çarelerini, bu cereyanların üstünde ve dışında, tabii zorlukları takdir ederek ve anormal güçlüklere karşı en şiddetlisine kadar hiçbir mücadeleden kalmıyarak aramak ve bulmak mevkisindedir. Hangi sınıfların ne yüzden sıkıntı çektiklerini Hükümet biliyor; bunları harp buhranları içinde bunalmaktan kurtarma yollarını elbette bulacaktır. Ne bir doktrin ne de bir politika veya ticari menfaati Hükümeti kendi tedbir ve çarelerini serbestçe araştırmaktan menedemez. İyi niyetli vatandaşlar Hükümete gerçekten yardım etmek için halkı *vaziyetin hakikati* (abç) üstünde tutmalı, ucuca geçimin bugün için bahtiyarlık olacağı fikrini yerleştirmelidir. İyi niyetli vatandaşlar, vurgunculuğun cinayetlerini sayıp döktükleri kadar, bu cinayetlerin işlenmesine kolaylık gösteren her türlü hareketlerdeki mesuliyet payını izah etmelidirler. Fedakârlık zaruretlerini kabul eden sıkı bir manevi disiplin kadar hiçbir şey, bugünkü güçlüklerin yenilmesinde amil olamaz. Harbi yalnız vurguncular için değil, bütün sınıflar için bir kâr ve kazanç fırsatı olmak telakkisinden çıkarmak ve bütün vatandaşları harbin sıkıntılarına göre bir yaşama ve ev ekonomisine inandırmak lâzımdır. *Bir şey kazanma değil bir şey ödeme devrindeyiz* (abç). Eşyası olanlar eşya almamalıdırlar; parası olanlar dahi, az yemeli, piyasaya yiyecek arttırmalıdırlar. *Radyolar, gazeteler, Parti'nin tekmil vasıtaları* (abç) 1939 harbinin devam etmekte olduğunu ve Türk milletinin her türlü gayretlerini ve teşebbüslerini varyoklarını sadece bu milletin harp-

ten kan dökmeksizin çıkması uğruna sarfetmeleri lazımgeldiğini ve iyi vatandaşlık ahlâkının, bütün disiplinlere esas olduğunu unutturmamalıdırlar."[27]

Atay, bir başka makalesinde[28], gazetecilere, her gerçeğin yazılmasının doğru olmadığını bir Fransız gazetecisine tasdiklettirerek, yönlendirmelerini ve direktiflerini sürdürür, gazetelerde sadece vaziyetin hakikatinin yazılması gerektiğini vurgulamaktadır. Basından, hükümetten hiçbir zaman şüphelenilmemesini, halka vazife ve fedakârlıktan başka bir mesuliyetinin olmadığını kavratmasını istemektedir: "Bizim mülahazalarımız memlekette pahalılık olmadığı, sıkıntı bulunmadığı iddiaları mıdır? Bu mülahazalarda, vurgunculuk, fiyat oyunculuğu, yolsuzluk olmadığı davası mı vardır? Hayır! Fakat yukarıdaki neşriyat havasında, perişanlık verici, şaşkınlık verici, halkı hakikatten uzak tutucu ve onu her tedbirden şüphe ettirici, bilmem ki ne demeli, her halde kötü bir şey vardır. Geçen gün okuduğum bir yazısında barış devrindeki mesuliyetsiz gazeteciliğin Fransa'ya verdiği zararlardan bahseden François Mauriac diyordu ki: 'Çok defa haklı olduğumuz zaman da haksızdık!' Bir harp ekonomisi davamız, bir de millî müdafaa politikamız vardır. Vurgunculuk, yolsuzluk bu tedbiri bırakmak, bir yenisini almak, tedbir tamamlamak, bunlar birinci davamız içindedirler. İşi bu çerçeveden çıkarıp, halkı birbirine kin besler, Hükümetten şüphe eder, umumi vaziyeti takdir etmez, zamanın ve şartların zorladığı fedakârlıklardan her birini ancak idarenin kusuru sayar, vazife, hak ve mesuliyet ölçüsünü kaybeder bir hale sokmak, ikinci davamızı alakalandırır. Hâlbuki bizim için bu cihan faciası imtihanı içinde millî varlığı masun [sağlam] tutmak en başta, her gerektiği vakit açlığın da, çıplaklığın da başında gelir. Hem vatanlarını, hem hürriyetlerini, hem yüzbinlerce evlatlarını harpte kaybeden ve onun arkasından da ne ekmek, ne papuç, ne esvap bulamıyan kadınları ve erkekleri zürriyet vermez zaafa düşen

---

27 Falih Rıfkı Atay, "En Güç Sanat, En Kolay Tenkit", *Ulus*, 1 Ekim 1942.
28 Atay'ın makalelerinin diğer gazetelerce de iktibas edildiğini ilâve edelim, bu makale 8 Kasım 1942 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinde de yayımlanmıştır.

komşulardan soluk mesafesi uzakta yaşıyoruz. Kurtuluş mücadelemizi devam ettiren gene bir millî mücadele devrindeyiz. Daha ciddi olmalıyız. Sadece iyi niyetlere hitabediyoruz: kötü niyetlerin hiç bir sözü, tenkidi umurumuzda değildir. Memleketi, vaziyetin gerektirmediği bir baskı altında bunaltmak zarureti de yoktur. Daha iyimser, daha şevkli, fakat daha vazife, hak ve mesuliyet sayar bir ruh ile ayırıcı, bozucu ve dağıtıcı değil, birleştirici, yapıcı ve toplayıcı bir tenkid ile zorluğu harp devam etikçe daha artacak olan işimiz peşinde olalım."[29]

Savaş koşullarına can simidi gibi sarılınarak, toplumu hizaya çekmede, iktidarın politikasından doğan sıkıntıların manipülasyonunda ve toplumun iktidarın istediği yönde şekillendirilmesinde bu korku işlenmekte, sürekli harp vaziyeti öne çıkarılarak politikalar bunun arkasına saklanmaktadır.

40 milyon liralık Millî Müdafaa Tahvilinin 15 gün içinde satılmasını[30] memnunlukla karşılayan ve bunu millî müdafaa için bir vazife sayan Atay, bu vesileyle milletin bir kez daha hükümetin kurtarıcı, basiretli ve isabetli kararlarına iman etmesini istemektedir: "Kuvvetli bir ordu, bu orduyu tutan ve besliyen ve hiçbir buhranla sarsılmaksızın, cephe gerisinde vazifelerini yapan bir millet, davamızın başlıca iki dayanağımızdır. Türk milletinin her ferdi, her sabah, millî müdafaa politikamızın zaferinde kendi hayat, hürriyet ve refahının başlıca inancasını görerek uyanmalı ve o şevk ile işe sarılmalıdır. Başka türlü, her türlü politika tellalını düşman ve ordu ile cephe gerisini sağlam dayanışma nizamına hıyanet eden her türlü şahsi hırsları en büyük

29 Falih Rıfkı Atay, "Tek Taraflı Mesele Karşısında Değiliz", *Ulus*, 31 Ekim 1942.

30 Savaş koşullarında bu boyutta bir tahvilin satılması birçoklarının koşullardan dolayı sıkıntı yaşamadığını göstermektedir. Tedavüldeki paranın 700 milyon civarında olduğunu da ekleyelim. Varlık Vergisi yıllarında yapılan bazı harcamalar göz önüne alındığında ekonomik sıkıntıdan iktidarın etkilenmediği görülmektedir. İttihatçıların ağır toplarından Kazım Nami'nin, "Orduyu beslerken, Türk tacirlerini zengin ederek memleketin iktisadî alanında bir Türk faaliyeti yaratmak" şeklinde ifade ettiği İttihatçı gelenek İkinci Savaş sırasında da sürdürülmektedir.

Kazım Nami Duru, *"İttihat ve Terakki" Hatıralarım*, Sucuoğlu M., 1957, s. 71.

suç saymalıyız. Millet, hükümetin millî müdafaa politikasındaki kurtarıcı, basiret ve isabete, Hükümet, milletin öz dileği bu politikanın muvaffakiyeti olduğu itimadına bağlanarak, kendi kâr ve çıkarlarından başka hiçbir şey tanımayan, nizam ve güven bozgunculanna karşı muvaffak olmalıyız. Tabii zorluklar var: bunları bileceğiz, anlıyacağız ve sıkıntılara katlanacağız... Millî müdafaa politikamızın emniyetle, buhransız ve tehlikesiz, nihayete kadar gitmesidir. Bu uğurda herkes vazifesini, gerekirse fedakârlığını yapacak, herkes vazife ve fedakârlığı hiç kimsenin şahsi hırsı ve menfaatçiliği hesabına olmıyacaktır. Gayemiz bu olduktan sonra yol şaşırtmaçlarını doğrultmanın çaresini bulmaktan aciz değiliz."[31]

Atay, her önüne gelenin aklına ihtiyaç olmadığını, halk menfaatini sırtında taşıyan hükümetin aldığı tedbirlerin zaten yeterince isabetli olduğunu söyleyerek, gazetecilerden başarı için halka mahrumiyetlere katlanmasının zorunlu olduğunun anlatılması gerektiğini belirtiyor: "Bizler zorlukları, menfaat ve inatları, suykastları yenerek davalarımızı kurtarmışızdır. Bütün oyunbazlıkların içinden, halk menfaatini en iyi kurtarmanın yolunu bulacağız. Bu yol, rastgelenin aklı erer de, rejim ve halk menfaatinin mesuliyetini sırtında taşıyanların hatırına gelmez bir şey değildir. Bu yolun gayri mesullerinin aklına gelmiyen ve mesullerin gönlünden çıkmıyan çetin güçlükleri, külfetleri ve kaygıları vardır. Ancak cumhuriyet rejiminde, millî müdafaa ve halk menfaati bahis mevzuu olduğu vakit, millî hükümetlerin muvaffak olmadığını gösterir misal yoktur. Halk tabiî mahrumiyetlere, mesul olanlar tabiî zorluklara katlanacaklardır."[32]

Bu konuda Atay'dan yapacağımız son alıntıda herkese direktif verilmekte, herkesten iman tazelemesi istenmektedir. Atay'ın kullandığı uslûp, devletin başyazarının, dolayısıyla devletin vatandaş kavramının olmadığının, vatandaşlık kavramının sadece anayasada gereksiz bir ayrıntıdan ibaret olduğunun itirafı olarak da görülebilir: "Vatandaşlar kendilerinden bekleneni anlamalı ve kabul etmelidirler... Harp ekonomisini ni-

31 Falih Rıfkı Atay, "Bu İtimada Dayanmak", *Ulus*, 3 Ekim 1942.
32 Falih Rıfkı Atay, "Zorlukları Yenmesini Biliriz", *Ulus*, 5 Ekim 1942.

zamlıyan müsbet ve menfi tedbirlerin doğruluğu ve tamlığı kadar, bu tedbirlere inanarak bel bağlıyan halkın ve bilhassa *halk efkârını güdenlerin* (abç) samimi bir işbirliği esastır... [H]er yerde, halkın devlete, millî müdafaa ve onun zaruretlerine inanışı, muvaffakiyetlerin başında geliyor... Yazı hürriyetini bu memleketteki siyasî olgunluğun tabiî neticesi olarak istiyen gazetecilerimizden hiçbiri, Devletin tedbir düşünürken, vatandaşların şuurlu işbirliğini istemiye hakkı olmadığını iddia edemez... Umumî sıkıntıları yalnız sömürmeyi sanat edinenler, halk içinde, zamanın müstesnalığını görmemek ve düşünmemek, hiçbir mahrumiyetlere inanmamak, bu suretle hiçbir tedbirden memnun olmamak gibi sakat ve tehlikeli bir hava yaratmakla, Türk demokrasisindeki vatandaşlık hakkını kullandıklarını zannetmişlerdir... Herkesin ağır vazifelere razı olması lâzım olduğunu tekrar akıllarımıza ve bilhassa vicdanlarımıza sindireceğiz."[33] Vatandaşlık bilinciyle uzaktan yakından ilgisi olmayan bu sözler, halkı gerçeklerden uzaklaştırma çabasıdır. Yukarıda da belirtildiği gibi, Atay'da basın özgürlüğü kavramı yanında yurttaşlık kavramı da yoktur. Basının görevi sadece devletin hakikatinin kitlelere özümsetilmesi ve benimsetilmesidir.

Tahmin edileceği gibi basında Atay'ın yönlendirmelerini pekiştirenler mantar gibi çoğalacak ve Atay'ın takipçileri aynı dil ve retoriği kullanacaklardır. Ve "hiçbir gazeteci, devletin halkı bilinçlendirmede basının işbirliğini istemeye hakkı olmayacağını düşünmeyecekti[r]."[34] *Ulus* gazetesindeki köşesinde Kemal Zeki Gencosman, daha da ileri giderek devletin hakikatinin dışında bir şey söylemeyi vatan hainliğiyle eşdeğer tutmaktadır.

Gencosman, "[İ]çimizde de kötü haber uydurmak, yaymak ve bunu yaparken de hileli maskelerle, namusluluk ve dürüstlük satan mahlûklar vardır. Bunlar doğruluktan olduğu kadar şeref ve haysiyetten, vakar ve ciddiyetten mahrumdurlar. Fakat gayeleri nedir, yaratmak istedikleri bu bulanık havadan ne beklerler? Bilemem ve bunların hepsi için 'vatan hainidirler, bu işi kasıtle yaparlar' diyecek kadar da ileri gidemem. Fakat netice itibariy-

33 Falih Rıfkı Atay, "İki Fıkradan Bir Ders", *Ulus*, 27 Ekim 1942.
34 Hülya Göğercin, "Ulus ve Cumhuriyet...", s. 78.

le yaptıkları, benim bir türlü söyliyemediğimden başkası değildir"[35] demekte ve "Saracoğlu hakikatleri bütün çıplaklığiyle Meclis kürsüsünde ortaya koyduktan sonra bütün dedikodular sona ermiş olmalıdır" diye devam etmektedir. Gencosman, "Başvekilin hakikatinin dışında bir hakikat olabilir mi? Bu yalan yanlış haberlerin geniş çevrelere ve hudut aşırılarına birer gümbürtü, yaygara ve panik sayhası [bağırma] halinde aksettiğini de gözden uzak tutmamalıyız" diye bitirmektedir yazısını.

Sabaheddin Sönmez, makalesinde "kimsenin bir fikir beyan etmeden, herkesin çapına göre büyük vazifesinin emrine koşması" direktifini vermektedir: "Mahalle kahvelerindeki dedikoduculardan tutunuz, çay bayanlarına kadar bazıları birer 'millî mucit' kesilmiş haldedirler. Günün her hadisesi karşısında kulak kabartınız, her seviyede, her kültürde, her görgüde bazı tecrübeli bir iktisatçı, görgülü bir teşkilatçı, başarılı bir idareci itimat ve salahiyetiyle konuşmıya başlamaktadırlar... Boş, faydasız, bilgisiz gevezelikten vazgeçelim. Millî mücadele savaşçılarının bu mücadelede de galip çıkacakları hakkındaki inanımızı tazeleyelim. Hükümet tedbirlerini elbirliği ile destekleyelim. Kendi çapımıza göre *hepimizin büyük bir vazife ve mesuliyet emrinde olduğumuzu* (abç) biran bile unutmıyalım."[36] Sönmez bu sözleriyle, hükümetin tedbirleri karşısında alınacak vaziyetin ses çıkarmadan görev beklemek olduğunu vurgulamaktadır. "Beklenen toplumun tüm kesimlerinin birlik içinde olması, hükümeti desteklemesi ve basının da bu birlik içinde yer almasıdır."[37]

Bu yazarlara göre, hükümetin tedbirleri o kadar isabetlidir ki, bu isabetli tedbirleri alan yöneticiler karşısında ne yapılsa azdır, biraz daha gayret etseler kutsallık mertebesine çıkarılacaklardır. Saracoğlu'nun hükümet programını okurken söylediği sözler ve ırkçı yönelim karşısında basın kendinden geçmiştir:

"Bundan 40 bu kadar sene evvel Mehmet Emin Yurdakul, sadece:

---

35 Kemal Zeki Gencosman, "Fısıltı Zararlı ve Tehlikeli Bir Şeydir", *Ulus*, 4 Ekim 1942.

36 S. Sönmez, "Serbest İktisat Kürsüsü Hatipleri", *Ulus*, 1 Kasım 1942.

37 Hülya Göğercin, "Ulus ve Cumhuriyet...", s. 78

'Ben bir Türküm Dinim Cinsim uludur'
demişti. İşte Türkçülüğü bu tek mısra edebiyata soktu. Mehmet Emin Yurdakul, bunun için, millî şairdir. Ve biz ona, bunun için kollarımızı ve gönlümüzü açtık.

Geçen gün, Türkiye Başvekili Sayın Şükrü Saracoğlu, devletin en salahiyetli diliyle Türkçülüğü bize şöyle anlattı:

'Biz Türküz, Türkçüyüz ve daima Türkçü kalacağız. Bizim için Türkçülük bir kan meselesi olduğu kadar bir vicdan ve kültür meselesidir. Biz azalan ve azaltan Türkçü değil, çoğalan ve çoğaltan Türkçüyüz ve her vakit bu istikamette çalışacağız.'

Artık, Türkçülük fikrinin tamamlanmamış tarafı yoktur. Artık, bu mesele münakaşa edilemez. Artık, en ileri Türkçü de, eğer samimi ise bu formül içinde Türkçüdür.

Düşünüyorum:

Sayın Şükrü Saracoğluna, bunun için ne yapmalıyız?

Hayır, hiçbir şey yapamayız. Onu sevmeden, ona inanmadan, ona uymadan, onun gösterdiği istikamette çalışmadan ne yapsak azdır!"[38]

Saracoğlu hükümetinin fiyatları serbest bırakmasının halka özümsetilmesi retoriği bir edebiyat harikasıdır:

"Artık ekmeği dünkü fiyata yemiyeceğiz. Ne o kadar ucuz, ne o kadar pahalı.

Fırıncının on kuruşa verdiği bir somun, karaborsada yarım liraya satılıyordu. Bu iki fiyattan birincisi, sofrasında üç tabak yemeği olanlar için az; fakat ikincisi, ekmeğini ekmeğine katık edenler için çoktur.

Saracoğlu'nun bir esatir devi gibi bir tarlaya, bir fırına uzanmış iki eli, köylünün hakkını köylüye, şehirlinin hakkını şehirliye veriyor. Bu adil paylaşma sonunda bütün milletin yüzü gülecektir.

İnkılâp Türkiyesinin hafızasını yoklayınız: Saracoğlu, o erkek iradesile, daima büyük tehlikeleri yenmiş yiğit bir devlet adamı olarak görülür.

Bir zamanlar, Türk parasının korkunç bir hızla düştüğü gün-

38 Orhan Seyfi Orhon, "Ne Yapsak Azdır", *Akbaba*, Sayı 439, 13 Ağustos 1942.

lerde, yine bu günkü gibi Şefi İnönü'ye dayanan devrin genç Maliye Vekili Saracoğlu, o yıkılışı, muzaffer bir karşılayışla durdurmuştu.

Bugün de, millî bir istırap olmıya başlıyan Türkün baş gıdası buğdayı, yine o uğurlu el, köylünün tarlasından yurdun her köşesine, avuç avuç dağıtmağa hazırlanıyor.

Ekmek gibi aziz olsun!"[39]

Cumhuriyet'te Ömer Rıza Doğrul, bir millî siyasete sahip olunmasını kâfi görmemekte, "Bu millî siyasetin samimiliğine ve dürüstlüğüne herkesin inanması ve bu inancın bu siyaset hesabına hürmet ve itimat doğurması ve telkin etmesi lâzımdır"[40] diyerek yine koşulsuz bir iman ihtiyacına işaret etmektedir.

Cumhuriyet gazetesinin yanında ırkçı dergilere de yazı yazan H. Emir Erkilet de, yazılarında birlik ve disiplini öne çıkarmaktadır: "Bütün Türk tarihine bakınız! Türk ulusu ne zaman uyanık, tedbirli, birlik ve birleşik olmuşsa, büyük bir kuvvet olarak daima kendini saydırmıştır. Onun tarihi kudret ve büyük varlık ve saadetinin temeli daima birlik ve disiplin olmuştur. Hiçbir düşmanın yenip yıkamadığı Türkü ancak iç ayrılık ve çekememezlikler dağıtıp yıkar... Türkün kuvveti Milli Şefin dediği gibi, yalnız silah kuvveti değildir, karar ve iman kuvvetidir. O halde Türk milletinin bugünkü en büyük vazifesi içerde milletçe buna hazır bulunmak ve *güderlerine inanmaktır* (abç)."[41]

"Aziz İnönü, 'Milletimizin bünyesindeki kuvvet ve memleketimizin içindeki varlık, en şiddetli sıkıntıları yenecek kadar kudretlidir' derken her imanlı Türk çocuğu onun şerefli eserinde bir cevher zerresi olarak kendisini buldu. 'Her mücadelenin temeli kendimize ve milletimize güvenmektir' cümlesinde millî mücadele ruhunun ilahi bir buhurdan gibi bütün yurtta tüttüğünü duyduk... Türk milleti, birliğini yaratanı varlığındaki realist ve tabiî izahla çoktan ve çok iyi anlamış bulunuyor. Bunun

39 Yusuf Ziya Ortaç, "Saracoğlu ve Ekmek", *Akbaba*, Sayı 436, 23 Temmuz 1942.

40 Ömer Rıza Doğrul, "Milli Siyasetimizin Büyük Zaferi", *Cumhuriyet*, 29 Ekim 1942.

41 H. Emir Erkilet, "Cumhuriyetin Yıldönümünde Milli Güvenimiz", *Cumhuriyet*, 29 Ekim 1942.

içindir ki, her şeyi ordusuna vermiş ve vatan selameti için her sıkıntıya katlanmağı en sevgili, en mukaddes vazife bilmiştir... Sıkıntı yaratmak ve bundan faydalanmak delaletine düşenleri, milletin kendine güvenini azaltmak ihanetini gösterecekleri millî vicdan bir gün elbette boğacaktır. Nihayet bu asil millet, dünyanın en tehlikeli bir devrinde, mukadderatını kahramanca ebediyete doğru yürüten Büyük Başbuğumuzun, bir de adi ve soysuz dalevereler yüzünden muazzep olmasına asla tahammül etmiyecektir. Hafiflik ve sapıklıklardan duyduğumuz bir ıstırabın da bu olduğu hiçbir zaman unutulmamalıdır."[42] Bu sözler de Feridun Osman'a ittir.

Basın ölçüyü kaçırmakta hiçbir sakınca görmez. Basının kalemşörleri, Ali Osman şanını yazan Osmanlı vak'a-nüvislerden farklı değildir.

Burada ölçüyü kaçırma örneği ve bir garip tecelliyi dile getirelim: 8 Haziran 1944 tarihli *Akbaba* dergisinin 2. sayfasında Başvekil Saracoğlu'na dizilen methiyeleri Saracoğlu'nun mizaha katkısı olarak almakta beis yoktur. Methiyede, Saracoğlu'nun, "Kemalist rejimin doğruluğuna ve sağlamlığına o kadar eminim ki, ergeç bütün dünya milletlerinin bizim rejime benzeyen bir rejim etrafında toplanacaklarına kaniim", sözlerine yer verilirken; aynı derginin 3. sayfasındaki yazı ne tesadüftür ki, kime niyet kime kısmet kabilinden bir tecellidir. Yusuf Ziya Ortaç'ın "Yalan Dünya" başlıklı yazısında yer alan, "Evet, yalan sahibinin süsüdür... Dikkat ediyorum; artık yalanın ölçüsünü kaçırdık. O, dizgin koparmış kısrak azgınlığile hayatımızda kişneyip şahlanıyor!" sözleri yan sayfaya bir cevap olarak Saracoğlu'un vecizesine gerçek değeri verilmektedir...

İdeolojik manipülasyonda basının yanında, partinin tekmil vasıtalarından Halkevleri de unutulmaması gereken bir araçtır. Bir muvazaa partisi olan Serbest Fırka deneyiminde bile toplumda temelleri olmadığını gören Kemalistler, toplumu ideolojik bir temel üzerinde biçimlendirecek ve seferber edecek kuruluş olarak, Kemalist tek parti ideolojisinin kurulmasında ve yeniden üretilmesinde kendi türünde en kapsamlı ve en yaygın ku-

---

42 Osman Feridun, "Şefi Dinlerken", *Cumhuriyet*, 30 Ekim 1942.

rum özelliği taşıyan Halkevlerini[43] örgütlediler.

Halkevleri, Alman Nazilerinin yan kuruluşu olan "Yurttaş Evi" ile İtalyan faşist partisinin yan kuruluşu "Depolavoro" deneyimi incelenip örnek alınarak 1932 yılında kurulmuştur. CHF Genel Sekreteri Recep Peker, Halkevlerinin kuruluş gerekçesini şu sözlerle açıklamaktadır: "[B]u asırda milletleşmek için, milletçe kütleleşmek için mektep tahsilinin yanında ve ondan sonra mutlaka bir halk terbiyesi yapmak ve halkı bir arada ve birlikte çalıştırmak esasının kurulması lâzımdır."[44] Kemalistlere göre devlet, Atası etrafında birleşmiş millettir. Okul, milletin Kemalist tek parti ideolojisi etrafında birleşmesinde yeterli olmamakta, toplumun bu ideoloji etrafında yeniden şekillendirilip biçimlendirilmesinde yeni bir örgütlülüğe ihtiyaç duyulmaktadır. Halkevleri bu işlevi yerine getirmeye koşulmuştur. Halkevleri ve Halkodaları bir tür siyasal hitabet kürsüleridir. Devlet, 469 Halkevi ve 4261 Halkodası'yla her yere nüfuz etmiştir, toplumun her biriminde örgütlüdür. Böyle bir rol verilen Halkevlerine hükümet tarafından çok büyük bütçeler ayrılmaktadır. İncelenen dönemde Halkevlerinin bütçeden aldıkları yardımlar yıllara göre şöyledir:

1939: 741.000 TL
1940: 1.250.000 TL
1941: 1.250.000 TL
1942: 1.400.000 TL
1943: 1.600.000 TL
1944: 2.800.000 TL
1945: 2.047.362 TL

Toplumu manipüle etme ihtiyacı arttıkça, Halkevlerinin bütçesinin de arttığı dikkat çekmektedir. Bu rakamlara özel idareler ve yerel yönetimlerden aktarılan miktarlar dâhil değildir. Aktarılan nakit paranın yanında menkul ve gayrimenkul olarak ve-

---

43 Sefa Şimşek, *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi, Halkevleri 1932-1951*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2002, s. 1.

44 Recep Peker, *Halkevlerinin Doğuşu*, 1932, s. 6. Akt. Sefa Şimşek, *Bir İdeolojik...*, s. 63.

rilen teberrular, hibeler ve düşük bedelle verilen gayrimenkuller de önemli bir yer tutmaktadır. 1943 ve 1944 yıllarında Türk Dil Kurumu'na 115.000 ve Tarih Kurumu'na 118.000'er liralık bütçe ayrıldığını belirtirsek Halkevlerine verilen önem daha iyi anlaşılabilir. Halkevlerinin bütçesi birçok bakanlıktan büyüktür.[45]

Bir hesaplamaya göre Halkevlerine aktarılan kaynağın miktarı 48 milyon liradır, bir başka hesaplamaya göre ise 68 milyonu bulmaktadır. Demokrat Parti üyeleri, bu paranın 5-7 milyonunun CHP'nin toplantıları ve faaliyetlerine harcanmış olduğunu söylemektedir.[46]

İktidarın amacı gerçekleşmiş, basın da bu konudaki görevini fazlasıyla yerine getirerek tek ses olmuştur. Böylece, Varlık Vergisi'ne giden yoldaki taşlar da temizlenmiştir. Hükümetin vergiyi kabul ettirmesi zor olmayacağı gibi, yoksul köylünün yiyecek ekmeğini alan, açıkça bir haraç niteliği taşıyan Toprak Mahsulleri Vergisi'nin[47] de kolayca özümsenmesini sağlayacaktır.

Bu mistifikasyon Fikret Başkaya'nın tespitleriyle örtüşmekte, devletin neden kutsanıp fetişleştirildiği, devlet aygıtının kendini yeniden üretmesinde ideolojik kertenin önemi, kutsal devlet bilincinin nasıl egemen kılındığı dolaysız anlaşılmaktadır: "Aslında pre-kapitalist toplumlarda, özellikle de onun en gelişmiş versiyonu olan Doğu İmparatorluklarında, devletin bir mitolojik-kutsallık-erişilemezlik-insanüstülük söylemiyle örtülmesi ve 'keskin' bir ideolojik kuşatmanın geçerli olması, doğrudan üretici güçlerin (az) gelişmişlik düzeyinin sonucuydu. Artık ürünün görece sınırlı ve sömürünün saydam oluşu, egemenliğin

---

45 1945 yılında. Ulaştırma Bakanlığına 1.587.953. Ticaret Bakanlığına 1.238.297, Dışişleri Bakanlığına 2.705.183. İçişleri Bakanlığına 6.620.594 liralık bütçe ayrılmıştır.

46 Sefa Şimşek, *Bir İdeolojik:...*, s. 207.

47 "Toprak Mahsulleri Vergisi de Varlık Vergisi kadar arbitrer [keyfi] ve uydurmadır (onun da babası Saracoğlu'dur)."

Faik Ökte, *Varlık Vergisi Faciası*, Nebioğlu, 1951, s. 201.

1944 yılı bütçesine 124.000.000 liralık Toprak Mahsulleri Vergisi tahsilâtı konulurken 6.000.000 liralık tahsilât masrafı öngörülmüştür. Bu da halkın yiyecek ekmeği alınırken hükümetin hiçbir masraftan kaçınmadığının göstergesi olarak okunabilir.

varolabilmesi ve kendini yeniden üretebilmesi için devletin kutsanmasını zorunlu hale getiriyordu. Fakat devletin ya da siyasî iktidarın mistik bir kutsallık perdesiyle örtülmesinin önemli bir nedeni daha vardı: iki temel sınıftan oluşan haraca dayalı sosyal formasyonda egemen sınıfı oluşturan taraf üretici faaliyetin dışında, her türlü üretici faaliyete bütünüyle yabancılaşmış, kelimenin gerçek anlamında parazit değilse, ünlü Fransız fizyokrat düşünür Turgot'un tabiriyle kısır sınıftır. Haraç genel kavramı içine sokulabilecek sömürü, ganimet, yağma ve talanı örgütleyerek yaşayabilen, o sayede zenginliğe, servet ve ihtişama ulaşabilen ve kendini yeniden üretebilen bir sınıftır. Bu durum devlet aygıtının adamlarını, en azından devlet aygıtının üst seviyelerindekileri, zorunlu olarak ideolojik-zihinsel manipülasyonlar yapmaya zorlar. Söz konusu kesimin sömürücü bir sınıf olarak kendi çıkarını meşrulaştırmasının yolu, devletin kutsanmasından, yüceltilmesinden, insanüstülüğünün ilan edilmesinden, velhasıl bir sır perdesiyle örtülmesinden geçer. Sömürünün ve egemenlik ilişkisinin devamı ve kendini yeniden üretebilmesi, devlet aygıtının varlığına bağlıdır. Devlet aygıtı da ancak bir kutsallık söylemiyle kuşatıldığında ya da ideolojik mistifikasyon yaratıldığında meşruluk ve kabullenirlik kazanabilir. Oysa devleti ve egemenlik ilişkilerini örten örtü kaldırıldığında, tüm kutsallık, yücelik, erişilemezlik, semavilik... retoriğinin ne demeye geldiği, neye yaradığı da açığa çıkar... Zira egemen sınıfın adamları, devleti kutsar görünürken (elbette buna kendilerinin de inanması önemli değildir, nitekim kendi eserleri olan mistifikasyona pekâlâ kendileri de inanabilirler ve inanıyorlar... Bu durum, bir insanın kendi yarattığı canavardan korkması gibi bir şeydir...), asıl kendi varlık nedenlerini, kendi 'dar' çıkarlarını kutsamış olurlar. Ama kendi dar çıkarlarını, tüm toplumun çıkarı gibi sunmak kaydıyla... Zaten bir reifikasyon aracı olarak, ideolojinin işlevi de bir sınıfın veya birilerinin çıkarını herkesin çıkarıymış gibi göstermek ve kabullendirmek değil midir?"[48]

Mistifikasyonun devletle birlikte iken her şey, devletle ilişiği kesildiğinde hiçbir şey derecesine düşen devletlû sınıfın be-

48 Fikret Başkaya, *Yediyüz, Osmanlı Beyliğinden...*, s. 287-288.

kasına da yönelik bir yüzü vardır. Bu durum, adına Varlık Vergisi denilen zulme kanun gömleği giydirilmiş uygulamanın bürokratlarca nasıl canla başla yerine getirildiğini ve daha sonraları bir devlet sırrını açığa vuran Faik Ökte'nin günah çıkarmasını ve Ökte'ye ve Ahmet Emin Yalman'ın 1944 yılının sonlarında vergiye ilişkin utangaç eleştirilerine karşı yapılan hücumları daha iyi açıklamaktadır:

"Yönetici sınıfı oluşturan insan grubunun (ki, Osmanlı-Türk geleneğinde egemen sınıfla aynı şeydi) üretici faaliyete yabancılaşmışlığı, onun devleti kutsamasının temel nedenini oluşturur. Zira yaşamı için gerekli olanı, kendi çabasıyla üretemez durumdadır. Kendi yaşamı için gerekli olanı üretemeyen insanlar grubu (veya sınıfı densin), bu niteliğinden ötürü ve aynı zamanda 'kötürüm' insanlar topluluğudur... Bir eğitimden geçip, devlet aygıtına dâhil olan (terfi eden) unsurlar, söz konusu eğitim sürecinde üretici faaliyete yabancılaşırlar. Belirli bir eğitimin sonucunda, artık kötürüm yaratıklar haline gelmişlerdir. Ama egemen ideoloji, sadece bu durumu gizlemekle kalmaz, aynı zamanda yönetenlerin 'üstün' oldukları bilincini de yayar ve egemen kılar[49]... Aldıkları (verilen) eğitim, onlarda başkalarından farklı oldukları bilincini yerleştirir. Eğer başkalarından 'farklıysalar', başkaları üzerinde otorite kullanmaya, onları yönetmeye, gütmeye de hakları olduğu bilincini 'içselleştirmeleri' de anlaşılır bir şeydir. Eğitim sürecinin uzun tutulmasının asıl nedeni, 'uzun eğitim' döneminde bir şeyler öğretmekten çok, eğitimden geçenlerde 'diğerlerinden farklı oldukları' bilincini yerleştirmektir... Üretim sürecine bütünüyle yabancılaşmış, kendi ihtiyacı olanı ancak başkasına egemen olmakla sağlayabilen bu 'sınıf, devleti yüceltip-kutsarken, aslında kendi çıkarlarını, daha da ötede kendi varlığını kutsamış olur. Devlet memurlarının örtük bir 'köle bilinci' taşımalarının nedeni de işte burada yatar. Devlet bürokrasisi, manipülasyona fevkalâde açık bir 'yapıdır'. Devlet katında etik değerler ve kaygıların varolmayışı, değilse

49 Bu dönemde devlete yönetici yetiştirecek olan Siyasal Bilgiler Okulu'na 1943 ve 1944 yıllarında 245.000'er liralık, 1945 yılında 142.916 liralık bütçe ayrılmıştır.

kolaylıkla vazgeçilebilmesi, bu durumla doğrudan ilgilidir. 'Memur' tanımı gereği 'emrolunan', dolayısıyla emri yerine getirmek durumunda olan biri demek olduğuna göre... Birinci Jön Türk (İttihatçı) iktidarı döneminde, daha önce kısaca değindiğimiz, Osmanlı Ordusu içinde oluşan muhalif grup tarafından (halaskar zabitan), İttihatçıların politikalarının eleştirildiği bir bildiride, yukarda söylediklerimizin bir özeti olan şu ifade yer alıyordu: 'Unutmamalıyız ki biz subaylar, Tanrı göstermesin, memleketimiz yabancılar tarafından işgal edilirse, geçinecek bir sanatımız olmadığı için aç kalırız.'[50],[51]

Yine de bazılarına bu eğitim yeterli gelmemiş, insanî duygularını kaybetmeyen bazı maliye müfettişleri Varlık Vergisi görevlerinden istifa etmişlerdir.

2. Devlet içindeki İttihatçı gelenek

Varlık Vergisi, çok ince tasarlanmış bir azınlık karşıtı ve azınlıkları iktisaden yok etme ve kültürel olarak silme politikası olarak İttihatçı politik geleneğin bir devamıdır.

Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı tarafından yayımlanan bir kitapta şu ifadeler yer almaktadır: "İttihat ve Terakki'nin 1908'den itibaren başlattığı millî iktisat politikasına rağmen, Osmanlı sanayiinde Gayri Müslimlerin ve yabancıların hemen hemen tamama yakın etkinliklerinin, *1915 yılında bile* (abç) azaltılamadığını söylemek yanlış olmaz. Bu durumun Birinci Dünya Harbi ve sonrasında kısmen; Cumhuriyeti kuran kadro tarafından gerçekleştirilecek millileştirme faaliyetleriyle de 1930'lardan sonra derece derece düzeltileceğini belirtelim."[52] Bu sözler bir politika devamlılığına işaret etmektedir.

Varlık Vergisi, İttihatçı İsmet Paşa'nın Lozan'da yarım bı-

---

50 E.Z. Karal, *Osmanlı Tarihi IX*, s. 164.

51 Fikret Başkaya, *Yediyüz, Osmanlı Beyliğinden...*, s. 288-289.

52 Ali Güler, *Türkiye'deki Gayri Müslimler (Sosyo-Ekonomik Durum Analizi)*, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, 1996, s. 105.

raktığı ya da gerçekleştiremediği azınlıklardan kurtulma projesinin uzantısıdır.

Yasanın pratiği aynı İttihatçı yöntemleri içermektedir; İttihatçı zihniyet tarafından Meclis devreden çıkarılıp politikaların merkez-i umumîde şekillendirildiği gibi, Varlık Vergisi de CHP Grup toplantısında şekillendirilip Meclis'e havale edilmiş, ancak burada taslak üzerinde hiçbir görüşme yapılmadan yasalaştırılmıştır. 1915 Jenosidini perdelemede kullanılan Tehcir Kanunu'nun gerekçesindeki, "savaş bölgesindekilerin tahliyesi" gibi, bu kez de "savaş ortamında haksız olarak zenginleşenlerin bu haksız kazançlarına el koyma" şeklindeki masum bir gerekçenin arkasına saklanılarak, her şeye rağmen bu coğrafyada bir şekilde tutunabilen azınlıklar ekonomik olarak yok edilmiş, kültürel olarak silinmiştir.

Komisyonlarda etkin görevlerde eski İttihatçıların bulunması, bu yasayı söz konusu kadroların yarım kalan bir hesabı görme operasyonu olarak görmemize yol açmaktadır. Bu eski İttihatçıların gerek komisyonlardaki tavırları, gerekse süreci takipleri sırasındaki eylemleri de bunu doğrulamaktadır. Aşkale'ye sevk gününe ilişkin Faik Ökte'nin söyledikleri bu konuda başkaca yorum yapmamıza gerek bırakmamaktadır: "Sevk günü eski İttihatçılardan birkaçı bana müracaatla kafileden Sekip Adut ve benzeri birkaç kişinin sağ salim dönüp dönmeyeceğini sordular."[53]

Ökte, CHP'li Ürgüplü'nün[54] bütün komisyon üyelerine hâkim olduğunu ifade etmektedir.[55]

Vedat Türkali, Varlık Vergisi ile 1915'in irtibatını kurarken her iki politikanın aynı zihniyetin bir tezahürü olduğunun ve birbirlerinden ayrılamayacağının altını çizerek, politik devamlılığı vurgular: "İttihatçı' mayası var Kemalizm'de. Küçük burjuvazinin tutunduğu daldır İttihatçılık. İlkel yağmacı burjuva kabadayısı, komitacılıkla vatan kurtaracak! Kurtarması için ön-

53 Faik Ökte, *Varlık Vergisi Faciası*, s. 152

54 Ürgüplü'nün babası Mustafa Hayri Efendi'nin, Birinci Savaş'ta cihat fetvasını veren İttihat Terakki döneminin şeyhülislâmlarından ve Malta sürgünlerinden olduğunu da ekleyelim.

55 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 98.

ce sırtını dayayacağı burjuvazili bir vatan kurması gerek! En kolay yolu da para pul kimdeyse önce onu soymak! Ulusal zengin yaratacak! Ermeni kıyımı yapar. Alman emperyalizminin peşine düşer, Turan'a gidip büyük Türk imparatorluğunu kuracaktır, Kafkaslarda yüz binlerce insanımızı kırdırır. Gerçi Kemalizm dersini almış görünür bunlarda ya; birkaçını sallandırsa da, aynı yapıdan geldiği için, genlerini taşır İttihatçılık'ın. Varlık Vergisi'ni çıkarır, Türk olmayanın malına el koyar; hasta, yaşlı demez Aşkale'ye sürer. İkinci Cihan Savaşı'nda Saracoğlu'nun gücü yetse, Kafkaslarda Enver'lerin serüvenine kalkışacaktı Türkiye. İkinci Cihan Harbi biter. Demokrasicilik oyunuyla vurguncu, soyguncu burjuvazili vatan yapma yolu açılır. Her mahallede bir milyoner yaratacaklardır; kanlı 6-7 Eylül yağması olur. Türküm demeyeni asıp kesmeye kalkarlar neredeyse."[56]

Varlık Vergisi uygulaması siyasî bir karardır. "Cumhuriyetin kurucuları [2. Jöntürkler] için esas olanın, laik bir Cumhuriyet'in, bir ulus-devlet inşası olduğunu ve ona engel teşkil eden her unsurun, hareketin veya olgunun hiçbir ayrıcalığa sahip olmadan tasfiye edilmesinin de Cumhuriyetin olmazsa olmaz şartının"[57] yerine getirilmesi olduğunu belirtmek gerekir.

Bir ekonomik ve kültürel jenosid örneği olarak bu vergi yasası, ruhunda 1915 jenosidinin genlerini taşımaktadır. Başka bir ifadeyle Varlık Vergisi, 1915 jenosidi ruhunun 1942'de hortlamasıdır. Varlık Vergisi'ni kabul eden mebusların listesine bakıldığında, gerek Meclis bileşenleri gerekse kabul oyu veren Meclis üyeleri arasında Teşkilât-ı Mahsusa elemanlarının çokluğu yasanın 1915'le ilişkisini bir başka açıdan da netleştirmektedir. Meclis'te yer alan eski Teşkilat-ı Mahsusa üyelerinden oturumda bulunanların hepsi kabul oyu vermiştir. Bunlardan en önemlileri şunlardır: Kel Ali (Ali Çetinkaya, Ahmet Esat (Esat Uras), Enis Avni (Aka Gündüz), General Kazım Özalp, Memduh Şevket (Esendal), Muhittin Baha (Pars), Kambur Atıf (Atıf Kamcıl), Mustafa Abdülhalik (Renda), Mahzar

56 Vedat Türkali, *Kayıp Romanlar*, s. 215.
57 Rıfat N. Bali, *Bir Türkleştirme Serüveni*, s. 493.

Müfit (Kansu), Ohrili Eyüp Sabri (Akgöl), Faik Kaltakkıran, Fuad Balkan, Sabit Sağıroğlu, Şükrü Sökmensüer, General Pertev (Demirhan), Emin Sazak, Edip Servet (Tör), General Kazım Karabekir, General Refet Bele, Komiser Reşat (Mimaroğlu), Şükrü Saracoğlu, Cevat Dursunoğlu, Suat Hayri Ürgüplü (Şeyhülislâm Hayri Efendi'nin oğlu), General Ali Fuad Cebesoy, Recep Peker, Kazım Nami (Duru), General Seyfi (Düzgören), Yunus Nadi, Selim Sırrı (Tarcan), Ali Zırh, Süleyman Necmi Selmen (soykırım sırasında Samsun Mutasarrıfı ve Sivas Valisi), Ali Münif Yeğena (İttihat ve Terakki Nafıa Bakanı, Beyrut Valisi), Yusuf Kemal Tengirşek (Halep Valisi Abdüllahat Nuri'nin kardeşi), Mithat Şükrü Bleda (İttihat ve Terakki genel sekreteri), Cemil Ubaydın, Faik Öztrak, Rahmi Apak, Sırrı İçöz (Amasya Mutasarrıfı), Mehmet Emin (Yurdakul), Hoca Raif (Dinç). O gün Meclis'te mazereti dolayısıyla bulunmayanlar arasında yer alan Teşkilat-ı Mahsusa'nın önde gelen üyelerinden şu isimler sayılabilir: Dr. İbrahim Tali (Öngören), Veli Necdet Sünkıtay (soykırım sırasında Diyarbakır Valisi Dr. Reşit'in mektupçusu), İttihat ve Terakki Merkezi Umumî'den Aziz (Hüseyin Aziz Akyürek), Hasan Fehmi (Ataç), Salah Cimgöz (Malta'dan), Mahmut Celal (Bayar, İttihat ve Terakki İzmir murahhası), Halil Menteşe (İttihat ve Terakki Hariciye Bakanı, Meclisi Mebusan reisi), Mahmut Esat Bozkurt (İttihat ve Terakkili Şeyh Ubeydullah Efendi'nin yeğeni), Hasan Reşit Tankut, Ruşeni Barkın, Zamir Bey (Damar Arıkoğlu), Tayfur Sökmen.

Konuyla ilgili bir raporda, Varlık Vergisi uygulaması 1915'le irtibatlandırılmaktadır: "Türk Hükümetine karşı anında ve yaygın eleştirilere neden oldu. Vergiden en doğrudan şekilde etkilenen Türkiye'deki azınlıklar yaşamak zorunda bırakıldıkları kişisel zorlukları acı bir şekilde dile getirdiler, ancak hükümete açıkça karşı çıkabilecek durumda değillerdi. Boston'da yayınlanan Ermeni gazetesi *Hairenik*, 30 Haziran 1943 tarihli sayısında muhtemelen Türkiye'de yaşayan Ermenilerin büyük bir bölümünün içinden geçenleri Canavar Yine Zincirlerinden Boşandı başlıklı makalede dile getirdi. Makalede, Türklerin gerçek karakterlerinin hiçbir şekilde değişmediği, 1915'teki politikayı

sürdürdükleri anlatılmaya çalışılıyordu."[58]

Hem 1915 Ermeni tehcirinde hem de Varlık Vergisi uygulamasında hükümet savaşı fırsat olarak değerlendirmiş, savaş ortamının güç dengelerini hesap ederek, savaşın sisli ortamından faydalanmıştır. Savaş süresince izlenen "tarafsızlık" politikası ile birlikte uygulanan şantaj politikasının verdiği hareket serbestliği, vergiyi uygulamada hükümete eşi bulunmaz bir fırsat ve kolaylık sağlamıştır. Bu şantaj politikası ile vergiden dolayı uluslararası eleştiri ve tepkiler susturulmuş ve/veya kolayca savuşturulmuştur.

3. Türk-Alman ittifakı ve Nazi pratiğinin etkisi

Türkiye İkinci Savaş sırasında tarafsız kalmadı, sadece savaş dışı kaldı.[59] Savaşın seyrine ve savaşan tarafların üstünlüğüne göre Türk dış politikasının niteliği değişmektedir. Bu bakımdan İkinci Dünya Savaşı yılları boyunca Türkiye'nin izlediği dış politikanın farklılıklar içerdiği görülmektedir. Dış politikadaki bu farklı konumlanmalar iç politikaya da yansımıştır. Almanya zirvedeyken Turancılık hareketinin yükselmesi, komünistlerin tevkifatı, Alman Büyükelçisi von Papen'e[60] "suikast" dolayısıyla tutuklamalar ve zanlı diye tutuklananların SSCB ajanı olduğu gerekçesiyle cezalandırılmaları, Almanya'nın teslim olmasının ertesinde bu kişilerin sessiz sedasız serbest bırakılmaları, akabinde Turancıların kovuşturulmaları vs. dış politikanın iç politikaya yansımaları olarak okunabilir. Bu yansımalarda gayri müslimleri ilgilendiren en hayati konu da Varlık Vergisi olarak karşımıza çıkmaktadır. "Savaş boyunca Türkiye'de iç politika olayları tamamen savaşın dalgalanmalarına tâbi oldu... O anda hangi taraf güçlüyse, ülkedeki düzen ve hatta mahkeme kararları ona göre ayarlandı. Bunun örnekleri sayıl-

58 Document From The Nara, Akt. Rıfat N. Bali, *The Varlık V...*, s. ???
59 *Türk Dış Politikası*, Ed. Baskın Oran, İletişim Yayınları, 2002, s. 393.
60 Von Papen'in Birinci Savaş sırasındaki günleri de Osmanlı topraklarında geçtiğinden Nazi olmamasına rağmen özel olarak görevlendirilmiştir. Von Papen, Birinci Savaş'ta Osmanlı ordusunda görevli Alman komutanlardan biridir.

mayacak kadar çoktur."[61]

Türkiye, askerî yöndeki yetersizliği[62] sonucu, iki dünya savaşı arası yıllarda Lozan Anlaşması ile sağlanan statükonun devamını sağlayacak politikalar doğrultusunda komşu ülkelerle saldırmazlık anlaşmaları imzalamış, bir istikrar sağlamaya çalışmıştı. Özellikle İtalya'nın Akdeniz'de hak iddia etmesiyle Türkiye'nin de dolaylı bir tehdit içine girmesi, Versay Anlaşması hükümlerinin devamını isteyen ülkelerle Türkiye'nin yakınlaşması sonucunu doğurdu. Bu amaçla 19 Ekim 1939'da Türkiye, İngiltere ve Fransa'dan oluşan bir Üçlü İttifak kurularak, bu ülkelere karşı Akdeniz ve Balkanlar'daki saldırılarda birlikte hareket etme kararı alındı.[63]

Ancak daha savaşın başlangıcında dengelerin Nazi Almanya'sı lehine değişmesi karşısında Türkiye müttefikleriyle imzaladığı anlaşmalara uymadı. Alman Büyükelçisi von Papen, "Alman dışişlerine yazdığı raporlarda, bu kez 'parti'nin kazanıldığını ve Fransa'nın yenilgisinden sonra Üçlü İttifak Antlaşmasının artık ortadan kalktığını"[64] bildirdi. Almanya'nın hızla Avrupa'yı işgali ve kısa sürede Fransa'nın mağlup edilerek savaş dışı bırakılması Türkiye'nin Üçlü İttifak ilkelerini uygulamayarak 14 Haziran 1940'da resmen savaş dışılığını ilân etmesine neden oldu.

---

61 *Türk Dış Politikası*, Ed. Baskın Oran..., s. 396.

62 Selim Deringil, *Denge Oyunu. İkinci Dünya Savaşında Türkiye'nin Dış Politikası*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2007, s. 30-37.

Mete Tunçay'ın "İkinci Dünya Savaşı'nın Başlarında (1939-1941) Türk Ordusu" adlı incelemesindeki gerek Milli Müdafa Vekili Naci Tınaz'ın 22.3.1940 tarihli yazısı, gerekse cevaben Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak'ın 29.5.1940 tarihli raporu (Akt. Cemil Koçak, *Türkiye'de Milli Şef*..., s. 319-341) ordunun savaş gücünün savaşan tarafların akerî gücüne hiçbir şekilde yaklaşamadığını ve o günkü şartlarda ordunun savaşım gücünün olmadığını göstermektedir. Bu bakımdan İnönü'nün, dolayısıyla hükümetin savaşa dahil olmaması 1. Jöntürk dönemindeki gibi maceraya atılmadıklarını, 2. dönem Jöntürklerin Birinci Savaş ve Milli Mücadeleden gerekli dersleri çıkarmış olduğunu varsayabiliriz.

63 Rıdvan Akar, *Varlık Vergisi*..., s. 11.

64 Cemil Koçak, *Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938-1945)*, Cilt 1, İletişim Yayınları, 2007, s. 498.

Von Papen Fransa'nın yenilgisini tasvir eden Alman propaganda filmi "Batı'da Zafer"i Alman Büyükelçiliğinde yüksek mevki sahibi Türk misafirlere izlettikten sonra yazdığı raporda, misafirleri olan Türk asker dostlarının filmden çok etkilendiklerini belirtti.[65]

"Kral öldü yaşasın yeni kral!"

Türkiye'nin tarafsızlığını [savaş dışılığını] ilân etmesi gerçekte Almanya'ya yönelik anlamlı bir mesaj niteliği taşıyordu. Böylece Türkiye müttefiklerin güvenlik şemsiyesinden ayrılmanın ötesinde Almanya'ya yakınlaşmanın ilk önemli sinyalini de veriyordu.

Sonraki dört yıl Türkiye ile Nazi Almanya'sı arasında gerek diplomatik gerekse ekonomik ilişkilerin geliştiği bir süreç"[66] oldu.

"Varlık Vergisi'nin oluşum nedenlerini açıklayan görüşler açısından bu dönem, Varlık Vergisi düşüncesinin filizlenmesi için uygun bir siyasal zemin sağlamıştır. 18 Haziran 1941'de imzalanan Türk-Alman dostluk ve saldırmazlık anlaşması ile ilişkiler perçinlenmiştir. Türkiye açısından toprak bütünlüğünü korumayı amaçlayan bu anlaşma ile işgal politikası izleyen Almanya'nın ilhakları onaylanmıştır. Türk ve Alman hükümetleri arasındaki yakınlaşmaya ilişkin en uç biçimde ifade edilen şu iki örnek, Türkiye'nin bu dönemdeki tercihlerini yansıtması açısından anlamlıdır. 22 Şubat 1941'de Alman hükümetinin yeni yıl hediyelerinin sunuluşunda Cumhurbaşkanı İnönü, Alman-Sovyet savaşında Türk halkının sempatisinin Almanya'nın yanında olduğunu vurgulamaktadır. Başbakan Ş. Saracoğlu ise, Almanya Büyükelçisi Von Papen ile yaptığı görüşmede, bir Türk olarak Sovyetler Birliği'nin yıkılmasını şiddetle arzuladığını ve bunun Türk halkının yüzyıllardır beklediği bir olay olduğunu, Hitler'in bunu başarması halinde yeni bir çağ açmış olacağını belirtmektedir. Saracoğlu'na göre; Almanların Rusların yarısını katlederek ve Ruslaştırılmış milli azınlık bölgelerini Rus etkisinden tamamen kurtarıp onları ayakları üzerinde doğ-

65 *A.g.e.*, s. 498.
66 Rıdvan Akar, *Varlık Vergisi...*, s. 11-12.

rultarak Mihver devletlerinin müttefiki ve Slavlığın düşmanı olarak eğitmesi mümkündür ve çoğunluğu Türk olan bu azınlığa Türkiye'nin ilgi duyması doğaldır. Bu dönemde Almanya'nın etkisindeki devlet ve / veya hükümet politikaları iç politikada da etkisini göstermiştir. Özellikle, ülkede sonraları oldukça tepkiye yol açacak olan Turancı hareketler ve bunların Türkiye dışındaki faaliyetleri dikkat çekicidir."[67]

İlişkilerin sıkılaşması ya da yörüngeye girişin nirengi noktası olan 18 Haziran 1941 tarihinde Türkiye'nin Almanya ile imzaladığı "Dostluk ve Saldırmazlık Paktı", ekonomik olarak Almanya'nın yörüngesine girmiş olan Türkiye'nin siyasal olarak da Almanların yörüngesine gireceğinin ilânıdır. Almanya ile kurulan ilişkinin zorlayıcı/bağlayıcılığı hem ülke ekonomisinin hem de iç ve dış siyasanın bu yöne kanalize olması yönündeki eğilimleri güçlendirecek, iç politikada ortaya çıkan çeşitli uygulamalar, daha sonraları Türkiye'nin Nazi yöntemleri uyguladığı şeklindeki tepkilere yol açacaktır. Bu tarihten sonra politikası Almanların başarısı ya da başarısızlığına endekslidir. Varlık Vergisi de bu başarıya endeksli, aynı zamanda dış politika aracı olan bir iç politika uygulaması olarak gayri müslimler için hayatî önem taşıyan bir politik karardır.

Antlaşma basında sevinçle karşılanmıştır.[68] "İkinci Dünya Savaşı'nın ve Almanya'nın, dolayısıyla da Nazizmin etkisiyle ırkçı yaklaşım olarak değerlendirilen Pantürkist yaklaşımlar öne çıkmıştır... Turancı-Pantürkist akımlar, İkinci Dünya Savaşı döneminde basın aracılığıyla propaganda çalışmalarına başlamışlardır. Savaş yıllarında her hareket hükümetin denetimi altındayken, Pantürkist ideolojinin genişleme içinde olması, hükümetin 18 Haziran 1941'de Almanya ile Dostluk ve Saldırmazlık Paktı imzalayıp, Almanya'nın 22 Haziran'da Sovyetler Birliği'ne karşı harekete geçmesiyle birlikte Pantürkist ideolojiyi

67 *A.g.e.*, s. 12-13.

68 Bunda basının Alman Hükümetinin nakdi desteği ile yönlendirilmesinin rolü küçümsenemez. (Bu teşviklerden biri de 5 Aralık 1942 tarihinde Ribbentrop'tan Papen'e telgrafla bildirilen 5 milyon altın RM gönderildiğine ilişkin telgraftır.)

Türk Dış Politikası, Ed. Baskı Oran, s. 449.

destekleyen makalelere göz yumması ile mümkün olmuştur. Turan rüyası sürekli olarak Almanya tarafından desteklenirken, hükümet yetkilileri arasında da Pantürkizmi destekleyenler vardır. Pantürkist eğilimleri olan Şükrü Saracoğlu'nun başbakanlığı ile birlikte Almanlarla yakınlaşma da başlamıştır. Almanya'nın başarılar kazanması Pantürkist dergi ve yazılarda, başarının milliyetçilik yoluyla gerçekleştirildiği yorumunun yapılmasına neden olmaktadır. İstikbalin bir milliyetçilik yüzyılı olduğu, millî ruh eksikliğinin Fransa'da görüldüğü gibi ülkelerin çöküşüne yol açtığı hem müttefik yanlılarına hem de savaş karşıtlarına karşı sürekli savunulmaktadır. Milletlerin genişleme kabiliyeti, büyük nüfuslu millet olmak Almanya zaferleri nezdinde sürekli dile getirilmektedir."[69]

Başbakanın kalbi Almanlarla birlikte atmakta ve de bunu saklamamaktadır. "Saracoğlu 27 Ağustos 1942'de Almanya'nın Türkiye Büyükelçisi ile yaptığı görüşmede bir Türk olarak Rusya'nın yıkılmasını hararetle arzu ettiğini ve böyle bir fırsatın bin yılda bir defa ortaya çıkabileceğini, fakat bir başvekil olarak, Türkiye'nin mutlaka bir tarafsızlık takip etmesinin zaruri olduğuna inandığını belirtiyordu. Almanya'nın Türkiye Büyükelçisi Von Papen ise Sovyet Rusya'da yaşayan Türklerin bağımsızlığı için devlet adamlarına ve generallere garanti veriyordu."[70]

Almanlara olan yakınlık sempatinin ötesindedir. "2. Dünya Savaşı'nın seyri 1941 yılının ortalarından itibaren ciddi bir şekilde değişmiş ve Almanya üstün duruma geçmiştir. Öncesinde batıda Fransa karşısında açık ve ezici üstünlük elde eden Almanya'yı İngiltere de engelleyememiştir. Almanya'nın Haziran 1941'de Sovyetler Birliği'ne saldırması, Alman-Sovyet işbirliği endişesini taşıyan Türkiye'yi önemli ölçüde rahatlatmıştır. Ayrıca Almanya'nın art arda elde ettiği askeri başarılar da hükümeti büyük ölçüde etkilemiş ve Hitler'in beklediği gibi Almanya'ya yönelik bir sempatiye yol açmıştır. Sovyetler Birliği'nin, Türkiye'nin Alman savaş gemilerine boğazlardan geçiş izni ver-

69 İlksen Dinçtürk, "Varlık Vergisi Yıllarında Türkiye Basınında Irkçı ve Milliyetçi Söylemler", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Ü. SBE Gazetecilik ABD, 2004, s. 53-54.
70 *A.g.e.*, s. 57.

diği iddiaları[71] ve bu yöndeki protestolar da dikkate alındığında salt sempatiden söz etmek de güçleşmektedir."[72]

Vakit gazetesinden Asım Us, anlaşmayı bir siyasî mucize olarak nitelemektedir: "Türk-Alman dostluk muahedesinin imzası, bir dereceye kadar ateş ile suyu birleştirmek kabilinden bir tezad levhası sayılabilir ve bundan dolayı asırlarca dost geçinen milletlerin birbirleriyle adeta sebepsiz denecek şekilde boğazlaşması bugün karmakarışık âlem içinde Türk-Alman anlaşması bir nevi siyasî mucize telakki edilse yeridir."[73]

Partinin resmî organı ve devletin resmî başyazarı Falih Rıfkı Atay bu konuda şunları yazıyor: "Türk milli kurtuluş ve kalkınma hareketine, ta başlangıçtan beri, büyük alaka gördüğümüz memleketlerden biri Almanya idi. Bilhassa Nasyonal-Sosyalizm ideolojisi, bu hareketi daima takdirle anmış ve misal diye göstermiştir. Milli birliği, bütünlüğü ve hürriyeti için kıs-

---

71 Alman gemilerinin boğazdan geçişleri iddiaların ötesindedir. 2008 yılının başında Karadeniz'de batıkları bulunan Alman denizaltıları bu gemiler olsa gerek: "*Boğazlardan kamufle edilmiş Alman savaş gemisi geçtiğini öğrenen* (abç) İngiliz büyükelçisi Başbakan Saracoğlu'na şikayete gidiyor. Saracoğlu, Menemencioğlu'na söz geçiremediğinden, çünkü onun da Mareşal Çakmak tarafından desteklendiğinden bahsediyordu. Veya gemiler geçirilmeyince Alman büyükelçisi Menemencioğlu'na gidiyor, o da emrin Başbakan Saracoğlu'ndan geldiğini, bu sefer elinden bir şey gelemeyeceğini 'üzülerek' söylüyordu. Bu 'senaryo' da Cumhurbaşkanı İnönü ile Başbakan Saracoğlu İngilizci; Dışişleri Bakanı Menemencioğlu ve Genelkurmay Başkanı Çakmak da Almancı olarak tanınmıştı. Hatta Almanlar, Saracoğlu'nun görevden alınması için baskı yaptılar; oysa kendisi ırkçı boyutlarda bir milliyetçi ve tanınmış bir anti-komünist idi. (Bu dikotominin, kimi Osmanlı sadrazamlarının, taraflardan birinin adamı olmasına Avrupalıların alışmış bulunmasından esinlendiği ve yararlandığı düşünülebilir)... Almanlar kaybetmeye başlayınca, 'hikmet-i hükümet' gereği, "Almancı"lar feda edildi. Cumhuriyetin 'ebedi' genelkurmay başkanı Fevzi Çakmak Ocak 1944'te emekliye ayrıldı; *Almanlar güçlü olduğu zaman Boğazlardan kamufle edilmiş biçimde geçmesine göz yumulan Alman savaş gemilerinin diyetini ise, Menemencioğlu'nun 25 Haziran 1944'teki istifası ödedi.* (abç)"

Türk Dış Politikası, Ed. Baskın Oran, İletişim Yayınları, 2002, s. 396.

72 Hülya Göğercin, "Ulus ve Cumhuriyet Gazetelerinde...", s. 22.

73 *Vakit*, 20 Haziran 1941.

kançlığına hudut olmıyan bir Reisin ve onu takip edenlerin, emsalsiz bir kahramanlıkla aynı ideale vücut veren bir milletin bu haklarına hürmet duymasını tabii görmek lazım gelir."[74]

Necmettin Sadak, pakt dolayısıyla yazdığı yazıda büyük şefin dehası konusunda ölçüyü kaçırmaktadır: "Başımızdaki büyük Rehberin çetin imtihanlarından geçmiş isabetli görüşü, ölçüye sığmayan tedbir ve basireti Devleti bugüne kadar en şiddetli fırtınalarda selamete doğru götürmüştür. En büyük kudretimiz ona imanımız, en güzel hazzımız ona minnetimizdir."[75]

İttifaktan sonra ırkçı söylemlerde bir patlama yaşanacaktır. Alman Büyükelçisi von Papen'in dönemin gazetelerine yaptığı yardımlar bu tür yayınların patlamasında önemli bir etkendir: "Basının bu antisemit tavrında Nazilerin Türkiye'deki propaganda faaliyetleri de etkili oldu. Naziler her türlü olanak ve yöntemi kullanarak Türkiye'de mevcut Alman yanlısı basın organlarını güçlendirmek için yoğun propaganda faaliyetlerine giriştiler. Buna parasal destek de dâhildi. Ribbentrop tarafından Alman Büyükelçisi Franz von Papen'e Türkiye'deki dostlara dağıtılmak üzere beş milyon altın Alman Markı gönderildi. Von Papen de dağıtım görevinin başarıyla yerine getirildiğini bildirdi. Rüşvet dağıtma işini daha sonra Ribbentrop'un kayınbiraderi Jenke yürüttü. (...) İkinci Dünya Savaşı yıllarında Türk basınının kâğıt ihtiyacı büyük ölçüde Almanlar tarafından karşılandı. Alman ticaret temsilcileri de kâğıtları bağnaz, milliyetçi ve şoven tutumdaki gazeteler ile Türk basınının Batılı devletlerin siyasetini eleştiren kesimine aktardılar. Gazetelere pahalı ilânlar vererek Türk basınını etkilemeye çalıştılar. Bu pahalı ilânları verirlerken aynı zamanda muhtemelen Naziler lehine propaganda unsuru ihtiva eden bir haberin de yayımlanmasını şart koştular. Almanlar genellikle güçlü bir milliyetçi ve Turancı/Türkçü çizgiye sahip olan gazete ve dergileri desteklediler ve Türkiye'deki seçkinleri etkilemek için her türlü propagandaya başvurdular. Almanya'da teknik veya mesleki eğitim görmüş olup

---

74 *Ulus*, 21 Haziran 1941.

75 Necmettin Sadak, "Uzak Görüşlü ve Ergin Siyasetin İlk Neticeleri", *Akşam*, 20 Haziran 1941. Akt. İlksen Dinçtürk, "Varlık V...", s. 113.

devlet bürokrasisinde ve toplumda önemli mevkiilere gelmiş kişilerle sürekli temasta bulundular. Kendileri açısından gelecek vaad eden Türk öğrencilere Almanya'da yüksek öğrenim görmeleri için burs verdiler. Prof. Fuad Köprülü'ye göre ırkçılığın Türkiye'de yeşermesinin bir nedeni de yüksek öğrenim için Almanya'ya gönderilen bu öğrenciler idi. Bu öğrenciler Türkiye'ye geri döndüklerinde Almanya'da bulundukları sırada kaptıkları ırkçılık virüsünü de beraberlerinde getirdiler. Alman Dışişleri Bakanlığı'nın Türk basınında yürütülen propaganda kampanyasını değerlendiren bir raporunda *Cumhuriyet*, bu gazetenin Fransızca baskısı *La Republique* ile *Tasviri Efkâr* 'Alman dostu' olarak nitelendi. Bu propaganda sayesinde Türkiye'deki Nazi yandaşları antisemit eserleri de Türkçeye çevirip yayınladılar."[76] Bu yayınlardan, Varlık Vergisi'nin meşrulaştırılmasında azami derecede istifade edilecektir.

Türk Hükümetinin Nazi Almanyası ile yakın ilişki içinde olduğu bir dönemde çıkarılan Varlık Vergisi, Nazilerin aynı yıllarda uyguladığı ekonominin Aryenleştirilmesi projesinin paraleli olarak ekonominin "Türkleştirilmesi" projesinin önemli halkalarından biridir. Zaten siyasî olarak Nazilerin yörüngesine giren hükümetin bu pratiği şaşırtıcı değildir.

Hariciye Vekili Numan Menemencioğlu, Yüksek Başvekâlete yazdığı, 11 Mart 1943 tarihli ve İkinci Daire Umum Müdürlüğü U. No. 3719, H. No. 87 sayılı yazısının ekinde 28.1.1943 tarihli *Deutsche Allgemeine Zeitung* gazetesinde çıkan "Türkiye'de Varlık Vergisi" başlıklı yorumu sunmaktadır. Yazıda açıkça yasanın ekonominin Türkleştirilmesini amaçladığı ifade edilmektedir:

"İstanbul basınından alınan haberlere göre, servetten alınan vergi, ilgili yasa gereği 1942 yılı sonu itibariyle 45 milyon liraya ulaşmıştır. Sümerbank da devlet sanayinin ihtiyacı olan ithal malların sorumluluğunu üstlenmiştir.

Tahsil edilmesi muhtemel verginin yarım milyar liraya ulaşacağı tahmin ediliyor. Tedavüldeki banka parası da 700 milyondur. Bu verginin alınış amacı özellikle Rum, Ermeni ve Ya-

76 Rıfat N. Bali, *Bir Türkleştirme Serüveni*, s. 430-432.

hudi azınlıkların satın alma güçlerini aşağıya çekmektir. Alınan verginin miktarı çok büyüktür, zira servetlerle ilgili hiçbir ciddi etüde dayanmamaktadır. Bu durumda muhtemel bir itiraz da mümkün olmuyor. Vergiyle ilgili sayısız söylentiler dolaşmakta ve Ocak ortasına kadar yükümlülüklerini yerine getirmeyenlere zorunlu çalışma mükellefiyeti öngörülmektedir. Yabancı şirketler de söz konusu yasadan önemli ölçüde etkilenmiştir. Dışarıdan gönderilen mallar el koyma riskine karşı bazı durumlarda telgrafla bile durdurulmakta, böylece el koymanın önüne geçilmek istenmektedir. Görünen o ki, servetten alınan bu vergi ekonominin Türkleştirilmesi sonucunu doğuracaktır."[77] Ekonominin Aryenleştirilmesinden tecrübeli Naziler, Varlık Vergisi'yle sonucun nereye varacağını kolayca tespit edebilmektedirler.

Varlık Vergisi bir Nazi yöntemidir ve uygulamada Nazilerin deneylerinden yararlanılmıştır. "Vergi tahakkuklarının bir tek mantığı vardı; azınlıkların tamamiyle imha edilmeleri. Nitekim bir yemek daveti sırasında Saracoğlu bu konuyu İnönü ve davetteki diğer kişilerle konuşurken Yahudilere öylesine ağır bir vergi tahakkuk ettireceğim ki yaşayabilmeleri için eşlerini fahişe olarak ikram edecekler demişti[r]."[78]

Varlık Vergisi'nin uygulayıcısı Faik Ökte de bu kanunun Nazi pratiği olduğunun farkındadır. Kanun gömleği giydirilmiş zulmün hukuka uydurulması çabasını itiraf etmektedir: "[N]azist karakterine rağmen, biz hâlâ bu verginin hukukla irtibatını muhafaza etmeye çabalıyorduk... *Mahrem vasfiyle tamim edildiği için kitaba ekleyemediğim* (abç) maddi hata ve mükererlik talimatnamelerinde, tatbikatta önümüze çıkan hadiselerden ilham alınarak jurusprudansımıza [hukuk] uygun bir şekilde Varlık Vergisi'nin hukuki kanaviçesi işlenmiştir. Bir bakıma hukuk, sanatkârların elinde işlediği her kalıba gelir bir madendir. Tarih boyunca hukukun alet edilerek yapılan cinayetleri saymaya imkân yoktur."[79]

77 T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi 030-10-232-653-2

78 "1942 from the recollections of Issac L. Cohen of Florida", *Erensia Seferadi*, Cilt 2, Sayı 3, Yaz 1994, s. 4-5. Akt. Rıfat N. Bali, *Bir Türkleştirme Serüveni*, s. 482-483.

79 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 135.

Almanya, ekonominin Aryenleştirilmesi uygulamasında, dahildeki Yahudilerin mülklerine el koyduğu gibi işgal bölgelerinde de aynı yöntemi benimsemiştir: "İşgal altındaki Fransa'da Alman Ordu Kumandanlığı'ndan Otto von Stulpnagel imzası ile 12 Kasım 1940'ta işletmelerin devri ile ilgili detaylı bir bildirim yayımlandı.

"Yahudi işletmelerin geçici yöneticilerinin talimatları Yahudi işletmelerindeki geçici yöneticiler her şeyden önce Fransa ekonomisine Yahudilerin girmesini engellemek için Yahudilerin sahip olduğu her geçerli belgeyi imha edeceklerdir. Böylece normal seyrindeki Fransa ekonomisi engellenmemiş olacak, işletmelerde oradaki insanlar işlerini kaybetmeden ve sadece Fransız ve Alman müşterilerle ilgilenerek çalışmaya devam edecektir.

Geçici yönetici hiçbir Yahudi'nin, eski işletme sahibi dahi olsa, işletmede söz sahibi olamayacağını sağlamakla yükümlüdür. Şayet çok acil bir durum olursa Yahudiler işletmeden para alabilecek, ancak geçici yöneticiler kesinlikle insanların Yahudilerin bu işletmelerde söz sahibi olduğu intibasını edinmemelerine özellikle dikkat edeceklerdir.

Yahudi çalışanlar işletme onlarsız çalışabildiği an işten çıkartılacaklar. Geçici yöneticiler hiç unutmamalıdırlar ki, kendileri bir dönem için sadece işin başındadırlar, işletmelerle ilgili nihai ayarlamalar mümkün olan en kısa zamanda yapılacaktır.

Yahudilerin katılımı olmadan işletmelerin operasyonunun devamı üç şekilde sağlanabilir:

1. Yahudiler işletmelerini Yahudi olmayanlara satabilirler ya da haklarını devredebilirler. Bu yöntem hiç zaman kaybı olmaması açısından yararlıdır. Ancak geçici yöneticiler çok dikkat etmelidirler ki, satın alan kişi kesinlikle Yahudi etkisi altında olmayan bir kişi olmalıdır. Eğer bir şüphe söz konusu olursa ve bu kişi ikinci bir anlaşma ile bir kukla ise veya daha değişik bir yöntemle sonradan Yahudilerin işlerinin başına dönmesini sağlarsa, tüm anlaşmalar geçersiz sayılacaktır. Bir anlaşma yapıldığında derhal ilgili Bakanlığa bildirilecek, şüphelenilen anlaşmalar geçersiz sayılacaktır.

2. Yahudiler işletmelerini satmak ya da devretmek istemez-

lerse, ki birçok durumda bu olacaktır, bu durumda geçici yöneticiler işletmeyi ya bir bütün olarak ya da parça parça olarak Yahudi olmayanlara satmaya yetkilidirler. Bu satışlarında kontratları derhal askeri karargâha getirilecektir. Bu, bir işletmenin en hızlı şekilde devir yoludur. Rekabetin olduğu alanlarda Yahudi işletmeleri Yahudi olmayan rakiplere satılmalıdır.

3. Bazı işletmeler Fransa ekonomisi için gerekli ve önemli olmayabilir, bunlar envanter satışı ile derhal bir bütün olarak veya tek tek satılmalıdır. Bu işletmelerin kesinlikle yeni mal almalarına izin verilmeden tahliye satışına geçilmelidir.

İhtiyaç olmayan bu işletmeler askeri karargâhlara bildirilerek onay alınacaktır. 4 hafta sonra tüm geçici işletmeciler rapor verecek ve başarısız olanlar hemen işlerinden el çektirilecektir.

Geçici yöneticiler hiçbir şekilde eski sahiplerine karşı sorumluluk taşımazlar."[80]

Yukarıdaki tamimle, Talat Paşa'nın *Tehcir Kanunu* arasındaki benzerlik dikkat çekicidir. Okuyucu, iki uygulama arasında paralellik kurmakta zorlanmayacaktır. Ne de olsa iki eski müttefiktirler, 1915'teki birinci uygulama sırasında da aynı kadrolar birlikteydiler.

Hükümet, Varlık Vergisi uygulamasından dolayı Naziler tarafından kutlanır. "Öyle ki vergi konulunca, Almanlar ve müttefikleri Türkleri tebrik ettiler: 'nihayet kan emici Yahudileri temizlemeye başladınız' dediler."[81]

Ökte, Mihver devletlerinin uyruğu Yahudilerin de özel olarak vergilendirildiğini eklemektedir.[82]

Türkiye Yahudileri için de Varlık Vergisi kampları, Nazilerin toplama kamplarıyla eşdeğerdedir ve vergi uygulayıcılarının Nurenberg'den geçmeleri gerekirdi. Varlık Vergisi, verginin mimarları ve uygulanışı hakkında en gerçekçi yargıya, AJC'nin Türkiye'de yaşayan ve Yahudi olan Türkiye muhabirinin, 1945

---

80 Emir Kıvırcık, *Büyükelçi*, Goa Yayınları, 2007, s 35-37. Emir Kıvırcık'ın bu çalışması Behiç Erkin'in, Nazi dönemi Fransa'sındaki insanî mücadelesine ilişkin belgelerle desteklenmiş alanındaki özgün bir eserdir.

81 *Journal d'Orient*, 18 Aralık 1942. Akt. Avner Levi, *Türkiye Cumhuriyeti'nde Yahudiler...*, s. 143.

82 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 92.

yılının son günlerinde kaleme aldığı raporda rastlıyoruz:

"Dachau ve Buchenwald [temerküz kamplarının] Türk eşdeğerleri Aşkale, Sivrihisar ve Karanlıkdere idi. Adalet sadece basit bir kelime olmasaydı Başvekil Şükrü Saracoğlu, Maliye Vekili Fuat Ağralı, İstanbul Valisi Lütfi Kırdar, dönemin İstanbul Defterdarı şimdi ise Maliye Vekâleti Genel Müfettişliğine terfi etmiş olan Faik Ökte ve onun en adi yardımcılarından İsmail Şevket, bu şeytanî tasarının ardındaki beyinler ve bazı küçük gangsterler Strasser, Göring, Funk ve Frank'in yanında savaş suçluları listesinde olmaları gerekirdi, eğer Türkiye Büyük Britanya'nın müttefiki olmasaydı."[83]

Evet, İngilizler, savaş suçlularını, Birinci Savaş sonunda Malta'da olduğu gibi, bir kez daha yargılanmaktan kurtarmışlardır. Ancak savaş sonunda Nurenberg korkusu ile sesi soluğu kesilenler de vardır. Savaş yıllarında gürleyen, tek kelime Almanca bilmediği halde Hitler'in nutkunu radyodan dinlerken transa geçen Peyami Safa'nın savaş sonunda sesi kısılmıştır. Nadir Nadi, "Bir gün susmasının nedenini gizlice kulağıma fısıldadı. Nurenberg mahkemesine gönderilmekten korkuyormuş"[84] demektedir.

Verginin konmasında Alman etkisi bir araştırmacı tarafından şu sözlerle özetlenmektedir: "Vergi, 1940-1942 yıllarında değil, Almanların parlak zafer devrinin sonlarında ortaya çıkmıştır. Kuşkusuz sürekli yapılan Alman Nazi propagandasının etkisi olmuştur."[85] Varlık Vergisi'nin kaderi de Almanların başarılarına endekslidir. Stalingrad bozgunu verginin de sonu olacaktır.

---

83 YIVO Institute for Jewish Research arşivi, 22 Aralık 1945 tarihli "Minorities in civilized Turkey, The 'Varlık' law" raporu. Burada adı geçen Şevket, Maliye Teftiş Heyeti reisi Şevket Adalan, İsmail ise muhtemelen İsmail Hakkı Ülkümen'dir. Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 61 ve 69. Akt. Rıfat N. Bali, *Bir Türkleştirme...*, s. 483.

84 Nadi Nadir, *Perde Aralığından*, Çağdaş Yayınları, 1979, s. 135. Akt. Rıfat N. Bali, *Bir Türkleştirme Serüveni*, s. 433.

85 Avner Levi, *Türkiye Cumhuriyeti'nde Yahudiler...*, s. 145.

4. Bir sindirme operasyonu: 20 Kur'a İhtiyatlar Olayı

Varlık Vergisi'ne giden süreçte azınlık "yurttaş"larını terörize[86] eden 20 Kur'a İhtiyat uygulamasından söz etmeden geçemeyiz.

Milli Müdafaa Vekâletinin 18.4.1941 tarih ve 33186 sayılı tezkeresi ile yapılan teklif üzerine hükümetin 22.4.1941 tarihinde aldığı gizli kararla[87] 1894-1913 doğumlu bütün gayri İslâmların tutarı olan 12.000 kişi, Nafıa Vekâleti emrine verilmek üzere askere çağrılır.[88] Bu karar gereğince 1941 yılı Mayıs ayının ilk on beş gününde 1894 ile 1913 arasında doğan bütün gayri müslim yetişkin erkekler askere alındı. Karar gizliydi ve ilgililer dışında kimseye bildirilmemişti, bir mayıs sabahı askerler vatandaşlardan kimlik kontrolü ile gayri müslim olduğu anlaşılanları hemen o anda askere almaya başladılar. "Silah altına alınan gayrimüslimler beş bin kişilik kamplarda ikamet ettirildiler. Bu kadar çok sayıda gayrimüslimin bu kamplarda muhafaza edilmesi İstanbul'da yaşayan azınlık çevreleri arasında büyük endişelere yol açtı. Silah altına alınanlar sivrisinek kaynayan ve sıtma yayan bataklığın, rutubet, çamur ve aşırı sıcağın bunalttığı, su darlığı çekilen altyapısız kamplara gönderildiler. Kamplardaki bu kötü sıhhi koşullardan dolayı meydana gelen yüksek orandaki ölüm haberlerinin İstanbul'a ulaşması ile İstanbul'daki azınlıkların endişeleri daha da arttı... Silah altına alınan herkes büyük korkuya kapıldı ve aşağılandığını hissetti. İstanbul'u unutunuz! diye bağıran çavuşları ve subayları duydukça umutsuzluğa kapıldılar. İstanbul'u unutunuz! sözleri dönemi yaşamış tüm azınlıkların belleğine yerleşti."[89]

Askere alınanlara üniforma verilmedi. 1939 depreminde Yunanistan'dan yardım için gönderilen çöpçü elbiseleri giydirildi.

---

86 Terör kavramı sorunlu olsa da gayri müslimlere yapılan bu uygulama o sırada Nazilerin uygulamaları belleklerde taze iken, bu uygulamanın korkutma ve sindirmenin ötesinde bir işlevi yerine getirdiğinden terörize edilme terimi kullanılmıştır

87 Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi 030 18 01 94 73 17

88 Rıfat N. Bali, *Devletin Yahudileri ve "Öteki" Yahudi*, İletişim Yayınları, 2004, s. 301.

89 Rıfat N. Bali, *Bir Türkleştirme Serüveni...*, s. 416-417.

Silah da verilmeyen bu gayri müslim ordu sadece amelelik yapacaktı. Bu askerler Zonguldak'ta tünel inşaatlarında, Ankara'da Gençlik Parkının yapımında, Afyon, Karabük, Konya, Kütahya illerinde taş kırma, yol yapma gibi ağır işlerde çalıştıkları gibi, sağlık koşulları da çok kötüydü. Bunlardan daha da kötüsü, refakat eden askerlerin rencide edici hakaret, aşağılama ve işkenceleriyle bu ihtiyat askerlerini terörize etmeleriydi. Sarkis Çerkezyan 20 Kur'a olayını şöyle anlatıyor:

"Halk arasında gâvur askeri diyorlardı bize. Adına askerlik diyorlardı ama askerlikle zerre kadar alâkası yoktu... Yüksek mühendis olan Armenak Kalaycıyan da bizimle beraber kazmakürek işlerinde çalıştırılırdı... Kimler geçmedi ki oralardan?... Yedikule'deki Ermeni hastanesinde, ayakta gezen deliler vardır, hafif deliler... Bunlardan birini bakkala göndermişler, yolda polis yakalamış, almış getirmişler askere. Adam gerçekten deliydi. Bir gün dedi ki: 'Yahu tımarhane buradan iyiydi be oğlum'... Ama sırf Ermeni olduğu için getirmişlerdi."[90] Dönmeler de bu uygulamadan yakalarını kurtaramamışlardır: "Müslüman olmuşlar ya, buraya neden getirildiklerini bir türlü anlamıyor, şaşırıyorlar. 'Ulan hem Müslümanız hem de bu gâvurların içine getirdiler' diye söyleniyorlardı."[91]

O günlerin tanığı olarak Hayk Açıkgöz 20 Kur'a İhtiyat olayını faşist bir uygulama olarak tanımlamaktadır: "Burada harp içinde geçen ve gayrimüslim azınlıklara karşı o zamanın hükümeti tarafından yapılan iki faşistçe hareketten de kısaca bahsetmek isterim. Bunların yeni gençlik tarafından bilinmeleri gerekir. Biri, harp içinde askerliklerini daha evvel yapmış bütün gayrimüslim yedekleri, yaşlılar da dâhil, tekrar askere almalarıdır. Bu askerlik bir sene mi sürdü daha fazla mı? Müddetini şimdi hatırlamıyorum. Askerlik denince askeri talime değil, taş kırmaya, yol yapmaya gittiler. Bu devrede bu insanların hemen hemen hepsinin dükkânları kapandı. Hazır paraları olmayan aileler, eğer dükkânları varsa dükkânlarını satmaya, eğer aylıkçı ve-

90 Sarkis Çerkezyan, *Dünya Hepimize Yeter*, Haz. Yasemin Gedik, Belge Yayınları, 2003, s. 115-121.
91 *A.g.e.*, s. 123.

ya gündelikçiyseler aileleri aç kalmaya mecbur oldular. (Gayri müslimlerin hemen hemen hepsi ya ticaretle ya da el sanatlarıyla uğraşırlardı. Çünkü başka imkânları yoktu. Bunlar değil devlet memuriyetlerine, belediye memuriyetlerine dahi alınmazlardı. Askeri hizmetleri devrelerinde de ellerine silah verilmez, silahlı hizmetlerde çalıştırılmazlardı. Onlara verilen işler taş kırmak, yol yapmak, hayvanlara bakmak veya mutfakta çalışmaktı.) Bu hareketlere muvazi olarak ırkçı hareketler halk arasında da iyice yayılmıştı. Hıristiyan ve Musevi azınlıklar artık tramvaylarda, toplu yerlerde kendi dillerini konuşamaz olmuşlardı. Türkçe dışında konuşulduğu duyulan her dile, faşistler Vatandaş Türkçe konuş! diye müdahale eder veya hakaret ederlerdi."[92]

20 Kur'a İhtiyat olayı sırasında çocuk olan Ohannes Garavaryan, çocuk gözüyle o yılları ve gayri müslimlerin yaşadıklarını şöyle nakletmektedir:

"Sene 1941. Ben henüz dört-beş yaşlarındayım. Evimiz Taksim Sakız Ağacı Caddesi'ndeydi. Numarası bile aklımda: 85 numara. Sabahın altısında bizim evin kapısı çalınmış. Babam, bizleri uyandırmadan, pijamalarıyla yavaşça aşağı inmiş, kapıyı açmış. Karşısında iki jandarma ve bir polis görmüş.

'Suren Garavaryan siz misiniz?

Evet.

Sizi götürmeye geldik. Derhal bizimle geliniz!'

Babam iyice şaşırmış. Yukarıya anneme seslenmiş. Annem aşağı inince iyice korkmuş. Bağrışmaya başlamışlar. Bu bağrışmalardan biz üç kardeş uyandık, apar topar aşağıya indik. Ben jandarmaları, polisi görünce çok korktum. Annem benim ve ağabeyimin ellerinden tuttu, ablamı da sırtına bindirdi. Kapı girişindeki duvarın köşesine çekildi. Babamı pijamalarıyla, gözümüzün önünde alıp gittiler! Donup kalmıştık. Babamı nereye, niçin götürmüşlerdi? Ne annem, ne de bizler biliyorduk.

Annem kapıyı kapattı. Yukarıya, odamıza çıktık. Ben başladım ağlamaya. Annem ağladığını bize göstermek istemiyordu. 'Ağlamayın çocuklar, babanız biraz sonra gelecek' diyordu.

---

92 Hayk Açıkgöz, *Anadolulu Bir Ermeni Komünistin Anıları*, Belge Yayınları, 2006, s. 96-97.

Ben çocuk aklımla, 'Birazdan gelecekse, neden elbiselerini giymesine izin vermediler?' diye düşünüyordum.

Mahallemizde, komşu apartmanlarda o yıllarda pek çok Hıristiyan aile vardı. O evlerden de acı çığlıklar işitmeye başladık. Demek ki o evlerden de babaları, erkekleri götürmüşlerdi. Korkumuz daha da arttı. Derdimizi anlatacak, yardım isteyecek kimsemiz yoktu. Birkaç saat sonra bir haber yayıldı. Götürdükleri erkekleri, Sultanahmet Meydanı'nda, tel örgüler içinde toplamışlardı. Öğleden sonra annem, babama götürebilmek için yiyecekler hazırladı, elbiselerini bir torbaya koydu. Ablamı büyükannemin evine bıraktı. Yiyecek ve giyecekleri bir eline aldı, diğer eliyle benim elimden tuttu. Korku ve merak içinde Sultanahmet Meydanı'na vardık. Caminin ana giriş kapısının önünde, Dikilitaş'ın yanındaki meydanda yüzlerce erkeği tel örgüler içine toplamışlardı. Meraklılar, camiden çıkanlar tel örgü içinde ölüm kalım telaşı içinde olan erkekleri sessizce seyrediyordu. Jandarmalar silah elde bekliyor, kimseyi tel örgülere yaklaştırmıyorlardı.

Kadınlar ve çocuklar kocalarının, babalarının ismini bağırıyor, onları uzaktan bile olsa görmek istiyorlardı. Ağlaşanlar, korkuyla titreyenler doldurmuştu etrafı. Herkes bağırdığı için kimin ne dediği anlaşılmıyordu. Bu arada ağabeyim yanımızdan ayrıldı. Nasıl olduğunu bilmediğim bir yol bulmuş, babamı tel örgünün kenarına getirmiş. Bize haber verdi. Babamı bulduğumuza çok sevindik. Jandarmalardan birinin yardımıyla getirdiğimiz yiyecek ve giyecekleri babama ulaştırdık. Gözümüz arkada kalarak, merak ve korku içinde eve döndük. O gece nasıl geçti? Bilmiyorum. Ertesi gün erkenden babamın yanına gittik. Manzara aynıydı. Erkekler tel örgünün içinde, perişan bir vaziyette bekleşiyorlardı. Ağabeyim yine babamı bulup tel örgünün kenarına getirdi. Bir jandarmanın yardımıyla annem getirdiği bir miktar parayı babama ulaştırdı. Babamı orada bırakarak tekrar evimize döndük.

Üçüncü gün babamı görmeye gittiğimizde tel örgünün içinde kimsecikler yoktu. Babasını, kocasını, oğlunu görmeye gelenler korkuyla etraflarına bakınıyor, nereye götürdüler acaba, ne yapacaklar acaba diye birbirlerine soruyorlardı. Kimsenin ne

olup bittiğinden haberi yoktu.

Babasız kalmıştım. Çocukluğumun en kara günleridir o günler. Birçok acımı, korkumu unuttum, ama babamın götürülüşünü, tel örgüler içindeki halini hiç unutmadım. Bunca yıl geçti aradan, hâlâ bazen rüyama girer. Bir müddet sonra haber geldi. Babamı ve diğer erkekleri, Amele Taburu denen askerlik taburuna almışlar. Demiryollarında, taş ocaklarında zorla çalıştırıyorlarmış. Bu haber evimize mutluluk getirdi. Ben çok sevindim. Amele Taburu'nun ne demek olduğunu bilmiyordum. Ama babam ölmemişti, bir gün dönecekti.

Bir sene kadar sonra babam eve geldi. Sonradan babamların Mareşal Fevzi Çakmak tarafından, olmayan suçlarının affedilip eve geldiklerini öğrenecektim. Babamın döndüğü o günü bugün gibi hatırlıyorum. Annem orta kattaki büyük odada ne kadar eşya varsa hepsini yan odaya topladı, boşalan odanın ortasına büyük bir masa kurdu. Annemin yakın arkadaşları erkenden bize gelmiş, mutfakta anneme yardım ediyorlardı.

Babamın arkadaşları, akrabalarımızdan, tanıdıklarımızdan erkekler babamın etrafını sarmışlardı. Ben babamın yanında duruyordum. Babam durmadan başlarına gelenleri, yaşadıklarını anlatıyordu. Acılı olaylara bile gülüyordu misafirlerimiz. Babamı özlemiştim. Bir daha kaybetmemek için elinden tutuyordum. Babam gülünce ben de gülüyordum. Evimiz düğün evine dönmüştü."[93]

20 Kur'a İhtiyatlar 27 Temmuz 1942 günü terhis edildiler. Vitali Hakko terhis kararı karşısında duyduğu tedirginlik dolu sevinci şöyle dile getiriyor: "Bitmeyecek hiçbir şey yoktur. Toplam on sekiz ay süren askerliğim de bir gün sona erdi. Tabii sevindik. Ama üç gün sonra yeniden askere çağrılmayacağımızı kim temin edebilirdi?[94] Hiç kimse! Bizler de böyle yarı sevinçli, yarı tedirgin İstanbul'un yolunu tuttuk." Vitali Hakko'nun iliklerinde duyduğu tedirginlik hissi yaklaşık üç buçuk ay sonra

---

93 "6-7 Eylül 1955'e tanıklık edenler anlatıyor", Haz. Kemal Yalçın, *Agos*, Sayı 597, 7 Eylül 2007.

94 Vitali Hakko 20 Kur'a ihtiyatlarla askere alındığında askerlikten daha yeni terhis edilmiştir.

doğrulandı ve 11 Kasım günü Varlık Vergisi kabul edildi.[95] Hükümet bu karara neden gerek duymuştu sorusuna verilen yanıtlardan biri: Gayrimüslim vatandaşları bir süre işinden uzaklaştırıp, onları ticari olarak zayıflatmak ve bu yöntemle Müslüman burjuvaziyi güçlendirmek. Bu cevap, önceki yapılanları göz önüne aldığımızda bize yabancı gelmeyecektir. Uygulama bir Nazi yöntemidir ve azınlıkları sindirme operasyonunun bir parçasıdır. 20 Kur'a İhtiyat uygulaması ile sindirilen azınlık "yurttaş"larına Varlık Vergisi'nin uygulanması kolay olacaktır.

5. Basında yükselen ırkçı propaganda

Basının işlevi resmî ideolojinin telkin ve propagandasını yapmaktan ibarettir: "Dönemin Matbuat Umum Müdürlüğü müşavirlerinden olan Server İskit, bu dönemde Türkiye'deki basın anlayışının Mussolini İtalyası'ndan ve Hitler Almanyası'ndan daha hoşgörülü ancak bu iki ülke gibi devletçi olduğunu ve basının da Kemalizmin telkin ve propaganda organı olarak kabul edildiğini yazmaktadır."[96]

Tek Parti Dönemi'ndeki gazete sahipleri ve etkin gazeteciler aynı zamanda parti mebusu oldukları için gazeteler de parti organı gibi çalışmaktadırlar. Gazeteciler partinin basındaki uzantılarıdır. Göğercin tek parti basın rejimi üzerine yaptığı incelemede mekanizmayı şöyle açıklamaktadır: "Cumhuriyet Halk Partisinin 1936 tarihli nizamnamesinde partili gazetecilerin dikkat etmesi gereken noktalar şu şekilde ifade edilmiştir:

'Sahibi partili olan gazete ve mecmuaların yazıları ve parti azalarının neşriyatı, parti prensipleri bakımından göz önünde tutulur. Partili gazeteciler, mecmua sahipleri ve muharrirlerle bu

95 Rıfat N. Bali, *Bir Türkleştirme Serüveni*..., s. 422-423.

96 Servet İskit, *Türkiye'de Matbuat İdareleri ve Politikaları*, Başvekâlet BYUM 1943, s. 96. Akt. Hülya Göğercin, "Ulus ve...", s. 59.

Basın çevresinde önemli bir kişi olan ve dönemin yönetici çevrelerine yakınlığı ile tanınan Servet İskit'in, 1941-1945 yıllarında Sedat Simavi'nin *Karikatür* dergisinin yöneticisi olduğunu da belirtelim. Servet İskit'in yönetime geldiği dönemde (1941-42) *Karikatür*'de yayımlanan azınlık karşıtı karikatürlerde patlama yaşanmıştır.

yolda görüş birliğine yarayacak temas ve toplantılar yapılır. Partililer, sermayesiyle alakalı, idaresinde müessir bulundukları gazete, mecmua ve matbualarda parti program ve nizamnamesine, iç ve dış siyasetin ana hatları ile yüksek devlet menfaatlerine aykırı düşen yazıları neşrettiremezler.'

Gazete sahiplerinin sorumluluklarının net bir şekilde ifade edilmesi karşısında sahibi aynı zamanda milletvekili olan gazetelerde, ülkede tek parti yönetimi olduğu da dikkate alınırsa, hükümetin kararlarına aykırı ya da bu kararları eleştiren yazıların yayınlanmayacağı ortadadır. Milletvekili gazeteciler hükümetin uygulamalarını destekleyici niteliğe sahip yazılar yazmışlar ve basının özgür olduğunu savunmuşlardır. Sahibi milletvekili olan gazeteler de dönemin önde gelen gazeteleridir.'"[97]

Devlet politikası gereği yaşanan ekonomik sıkıntılara karşı, azınlık aleyhtarı duyguları kışkırtarak hedefi şaşırtmak zaten zaman zaman izlenen bir uygulamadır. Sistemden nemalanamayanların "iktisadî adalet" talepleri ve sıkıntılarının ifadesi, azınlık karşıtı duygularla birleştirilerek, sisteme yöneltilecek tepkiler azınlıklar üzerine yönlendirilmiş ve boşaltılmıştır.

"Bu yurdun en geniş manasile misafirperverliğinden istifade etmiş bulunan bir unsur vardır ki ticaretimizin en canlı ve önemli kısmı asıl bunların elindedir. İhtikârın membaını onlarda aramalıyız!"[98] diyen E. Ekrem Talu gibi yazarlar, gazetelerde azınlıkları hedef gösterirken, basına Meclis'ten Kazım Karabekir gibi milletvekillerinden de destek gelmektedir: "Yalnız geçen cihan harbi değil, Osmanlı harpleri bile - dikkat edilirse - harp sonunda Türk unsurunu iktisaden zayıf bırakmış, bilakis ekalliyetleri zengin kılmıştır."[99] Bu tür sözlerle Meclis'te savaş dönemlerinde azınlıkların zenginleştiği, Türklerin ise yoksullaştığı işaret edilerek hedef şaşırtılmaktadır.

Dönem basınında ırkçı bir söylem egemendir ve bu söylemin etkisi, Varlık Vergisi'nin azınlıklara yönelmesini kolaylaştırmaktadır: "[Ü]lke içinde 'ırkçı' bir söylemin önemli bir taraf-

97 Göğercin, "Ulus ve Cumhuriyet...", s. 56.
98 R.N. Bali, *Bir Türkleştirme Serüveni...*, s. 425.
99 *A.g.e*, s. 426.

tar bulması ve birçok açıdan basın ve dolayısıyla kamuoyunu ciddi şekilde etkilemiş olmasıydı. Bu nedenle, Varlık Vergisi uygulamasının kısa sürede azınlıklara dönük bir politika haline gelmesi çok kolaylaşmış oldu. Üstelik azınlıklara dönük bir uygulama olacağı izlenimi vergi kanunlaşmadan önce, siyasî elitlerin ifadelerinden rahatlıkla anlaşılabiliyordu."[100]

1942 yazından itibaren yapılan yayınlarla hükümetin temel politikasından kaynaklanan fiyat artışlarının sorumlusu olarak azınlık tüccarları gösterilmeye başlandı.[101]

Hükümet düğmeye basmış ve basın, kamuoyunu etkileme ve yönlendirme işlevini vazife olarak üstlenmiştir:

"Varlık Vergisi Kanunu'nun Meclis'te kabulünden önceki aylarda basın, Yahudi tüccarların karıştıkları ihtikâr olaylarına yoğun bir şekilde yer verdi. Bu haberlerde olayları meydana getirenlerin Yahudi oldukları özellikle vurgulandı:

- Vurgunculara ders olsun. İzmir'de bir Yahudi 5 sene hapse mahkûm oldu. (*Tasviri Efkâr*, 1 Temmuz 1942)

- Üç Yahudi'nin marifeti. Limon tuzu yerine sıhhate muzır maddeler satıyormuş. (*Tasviri Efkâr*, 4 Temmuz 1942)

- Mal saklıyan tacirler, İki Yahudi ticarethanesi sahipleri millî korunma mahkemesine verildi. (*Cumhuriyet*, 14 Ağustos 1942)

- Yahudi tüccarlar nasıl ihtikâr yapıyorlarmış? (*Tasviri Efkâr*, 20 Ağustos 1942

- 150 vagonluk bir kâğıt meselesi. Kâğıtları Romanya'dan getirten Yahudilerin çevirmek istedikleri oyunları önlemek lâzımdır. (*Tasviri Efkâr*, 21 Ağustos 1942)

- Karpit ihtikârı yüzünden bir Yahudi tüccar kırk bin lira fazla kâr temin etmiş. (*Tasviri Efkâr*, 28 Ağustos 1942)

- Bir yılan hikâyesi. Malını satmak istemiyen bir Yahudi tüccar yüzünden uzayıp giden bir çivi işi. (*Tasviri Efkâr*, 31 Ağustos 1942)

---

100 M. Çağatay Okutan, *Tek Parti Döneminde...*, s. 271.

101 Gazetelerin bu yardımlarına karşılık olarak olsa gerek, gazetelere yapılan ödemeler dışında, "gazetecilerin vergileri asgari hadde indirilmiştir". Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 84.

- İki Yahudi çocuğunun marifeti! Hava Kurumu menfaatine rozet dağıtırlarken kutuya atılan paraları çalıyorlardı. (*Cumhuriyet*, 31 Ağustos 1942)

- Kâğıt istifçiliği başladı. Bir takım Yahudi tacirler piyasadaki kâğıtları topluyorlar. (*Tasviri Efkâr*, 1 Eylül 1942)

- İstifçi iki Yahudi yakalandı. (*Tasviri Efkâr*, 9 Eylül 1942)

- Eroin satan bir Yahudi. (*Tasviri Efkâr*, 15 Eylül 1942)

- Maruf Yahudi tüccarı Simon Brod dün tevkif edildi. (*Tasviri Efkâr*, 18 Eylül 1942)

- Yahudi dalaverası. İhtikâr yaptığı yetmiyormuş gibi bir de rüşvet teklif etti. (*Tasviri Efkâr*, 20 Eylül 1942)

- Bir Yahudinin açık gözlüğü. (*Tasviri Efkâr*, 23 Eylül 1942)

- Bir Yahudi tüccar dün tevkif edildi. (*Cumhuriyet*, 23 Eylül 1942)

- Yahudi tüccar S. Abuaf muvazaa iddiasında hâlâ ısrar ediyor. (*Tasviri Efkâr*, 24 Eylül 1942)

- Açıkgöz iki Yahudi. (*Tasviri Efkâr*, 2 Ekim 1942)

- Kiraların artmasına Yahudiler sebep olmuş. (*Tasviri Efkâr*, 8 Ekim 1942)

- Manifatura muhtekiri bir Yahudi yakalandı. (*Tasviri Efkâr*, 16 Ekim 1942)

- Açıkgöz bir Yahudi filit yerine renkli su satıyormuş. (*Tasviri Efkâr*, 20 Ekim 1942)

- Yahudi Brod üç sene hapse mahkûm oldu. (*Tasviri Efkâr*, 23 Ekim 1942)"[102]

Hükümetin politikasından doğan sıkıntıların kaynakları olarak muhtekirlerin gösterilmesi ve bu muhtekirlerle azınlık tüccarlarının özdeşleştirilerek, tepkinin azınlıklara yönlendirilmesi sürecinin basındaki en önemli ayaklarından biri de mizahtır. Gazeteler ve mizah dergilerindeki karikatürlerde bu konu defalarca işlenir. Mizah dergileri azınlıkların hedef gösterilmesi konusunda ayrı bir inceleme konusu olacak kadar malzeme sunmaktadır. Dergilerdeki karikatürler ve taşlamalar ayrıca başyazılarla desteklenerek yönlendirme pekiştirilir. *Akbaba*'da Orhan Seyfi ve Yusuf Ziya bu konuda çok gayretlidir:

---

102 Rıfat N. Bali, ***Bir Türkleştirme Serüveni...***, s. 435.

"Size bir azlıktan bahsetmek istiyorum. Pek zavallı, pek yoksul, pek masum bir azlıktan. Yurdunun ücra köşelerine atılmış, kazancı elinden alınmış, milli haklarını kaybetmiş bir azlıktan.

Dili konuşulmıyan, adetleri hor görünen, itibarı kalmıyan bir azlıktan. Pazarlar ona kapalıdır. Krediler ona kapalıdır. Kulüpler ona kapalıdır. Salonlar ona kapalıdır.

İhtiyarlarına saygı, gençlerine sevgi gösterilmez. Muaşeret kaidelerinin dışındadır. Hususi yardımların dışındadır.

En verimsiz işleri o yapar. En ağır mükellefiyetlere o sokulur. En tehlikeli hizmetleri o görür. İddiasız, şikâyetsiz, sessiz her mihnete o katlanır.

Size yiğit, fedakâr, asil bir milletin azlığından bahsetmek istiyorum. Anladınız belki! Türkiye'deki Türk azlığından!

Fakat biz azlık mıyız? 18 milyonun 17'si Türk değil mi? Evet ama ne çıkar? Ben size refahda, itibarda, kazançda, sermayede azlıktan bahsediyorum.

Apartmanları olanların yüzde kaçı Türk? Bankada kredisi olanların yüzde kaçı Türk? Ayda beş yüz lira, bin lira, beş bin lira kazancı olanların yüzde kaçı Türk? Kasasında elli bin lira, yüz bin lira, beş yüz bin lirası olanların yüzde kaçı Türk?

Maçka'da azlığız, Ayazpaşa'da azlığız, Büyükada'da azlığız."[103]

Orhan Seyfi, yazısında Türklerin tüketiminin azınlıkta kaldığını vurgulayarak, dolaylı olarak azınlıkları hedef göstermektedir.

Yusuf Ziya, "Vurguncu Aranıyor" başlıklı yazısında hem lüks tüketim hem de lüks tüketim maddelerini satanları vurgulayarak, İstanbul, Beyoğlu'nu, dolayısıyla azınlıkları hedef almıştır:

"Arasıra gazetelerde bir ilan görürüz: Gaip aranıyor! Altında yılların soldurduğu, kaşı, gözü belirsiz bir resim: Balkan Harbinde kaybolmuş bir evlat, yahut günün birinde sırroluvermiş bir hemşire...

---

103 Orhan Seyfi Orhon, "Azlık Meselesi", *Akbaba*, Sayı 443, 10 Eylül 1942.

Neredeyse, vurguncu denilen yedi başlı gulyabaniyi de böyle arayacağız: Yüz çizgilerini hafızamızın bile unuttuğu bir uzak hayal gibi!

Gerçi arasıra onu yakalıyoruz: Balıkpazarı'nda maydanoz, mahalle arasında yorgan tiresi satarken!

Yalnız unuttuğumuz bir şey var: Bu yakaladığımız vurguncular için ticaret, dilenciliğin namı müstearıdır!

Biz ihtikârı, seyyar esnaf işportasında ararken, o Beyoğlu caddesinde her gün bir mağaza açıyor...

Tünel'den Taksim'e kadar, sağlı sollu bakınarak yürüyünüz: Kunduracı, Kunduracı... Neredeyse Abdullah Efendi Lokantasının camekânında bile bir çift patlıcan yerine bir çift rugan iskarpin sallanacak!

Bu papuç bolluğu karşısında, arasıra, kendi kendime şüphelenerek bakıyorum: Acaba kırkayak mı oldum diye!

Hayır! Bazı tek ayaklı tramvay kurbanları müstesna, bugün İstanbul halkı - kunduracı dükkânlarının bu kadar çoğalmasına rağmen - henüz iki ayaklıdır!

O halde? O halde, iktisat uleması, müneccimbaşı gibi, dürbün elde, hayatın esrarını yıldızlardan soracaklarına, biraz kaldırıma inseler, anlıyacaklardır ki, İstanbul'da en kârlı iş kundura ticaretidir!

Çok değil, günde bir hayırlı müşteri kâfi! Çifti, boğaziçinde ev gibi, elli liraya satılan bir iskarpin, ayda bir lira kazançtır!

Ya müşteri günde iki, üç, hatta dört oluverirse?

Biz insanlığımızı böyle kullandıkça, korkarım, nalbant dükkânlarında bile eşeklere sıra gelmeyecek!"[104]

Orhan Seyfi, 24 Eylül 1942 tarihli "Kelle İstiyorum" başlıklı yazısında bu kez açıkça azınlıkları hedef almaktadır:

"Kelle İstiyorum! Ben ki bir tavuk bile kesilirken bakamam; karıncaları, sinekleri öldüremem, kelle istiyorum. Yumruklarım sıkılmış, dişlerim kısılmış, at meydanında kazan kaldıran yeniçeriden daha hiddetli bir sesle kelle istiyorum, vurguncunun kellesini!

---

104 Yusuf Ziya Ortaç, "Vurguncu Aranıyor!", *Akbaba*, Sayı 430, 11 Haziran 1942.

Onun, mülevves kafasının bir çürük kavun gibi önümde yuvarlandığını görsem ferahlıyacağım. Onun, iğrenç vücudunun boş bir çuval gibi karşımda süründüğünü görsem rahatlıyacağım. Böyle, dünyayı sarmış bir ölüm kalım mücadelesi içinde ben, vurguncuya karşı merhamet tanımam, şefkat tanımam, adalet tanımam, kanun, nizam, usul, hiç bir şey tanımam! Bence onun cezası, para değil, hapis değil, dükkân kapamak değil, neyif değil; müsadere, yağma, falaka, işkence, zindan veya ölüm olmalı!

İktisat prensipleri bana vız gelir! İster misiniz: gizli mahzenlerin aralıklarından pirinç kazevileri, şeker sandıkları, un çuvalları, yağ tenekeleri sürüyle meydana çıksın? İster misiniz: apartımanların balkonlarından top top elbiselik kumaşlar, ipekliler, yünlüler, pamuklular sarksın? İster misiniz: makarnalar serpantinler gibi sokaklara yayılsın, bisküviler konfetiler gibi caddelere dağılsın? İster misiniz: eşya fiyatları durup dururken hiç yoktan yükselmesin? Pirince kum, una toprak, süte su, yağa müzahferat karıştırılmasın? İster misiniz: müstehlikin verdiği az farkla müstahsilin eline geçsin? Altın spekülasyonu, on misline arsa alışlar, apartıman satışlar, villa yaptırışlar olmasın?

Öyleyse siz de benimle beraber olun! Gelin, yakalanıp cezasını çekecek vurguncunun arkasından - eski devirlerde olduğu gibi - gülbank çekelim:

-Vur vuranın, kır kıranın, destursuz bağa girenin, kara borsa fiyatına mal sürenin, el altından iş görenin, memlekete zarar verenin hali budur, hey!"[105]

Basında azınlık karşıtı yazılar hızla çoğalmaktadır, düşmanlık bu o kadar alenidir ki, ayrıca bir içerik analizi yapmaya gerek bırakmamaktadır:

"Hayır, hayır! Yüz defa hayır! Ben Yahudi aleyhtarı değilim... Kendilerinden iyilik görmedimse de fenalık da görmedim. Bilakis, ben Yahudi vatandaşlarımızı severim. Çalışkandırlar, zekidirler, cana yakındırlar. Eğer aranızda hiçbir menfaat ihtilafı yoksa istediğiniz kadar samimi olabilirsiniz. Bakarsınız, bir

105 Orhan Seyfi Orhon, "Kelle İstiyorum!", *Akbaba*, Sayı 445, 24 Eylül 1942.

milyoner gelir, yanınıza oturur. Para vermese de nasihatler verir. Zararları ancak menfaatleri miktarıncadır. Fenalığı asla fenalık için yapmazlar.

Fakat son yıllarda ahlakları değişti. Eskiden gösterişi, israfı sevmezlerdi: Siz, taksitle yeni elbise yaptırdınız; o, paltosunu çevirtip giyerdi. Siz, bütün paranızla otomobile binerdiniz; o, papuçlarını yamatırdı. Siz, yazın borç harç sayfiyeye giderdiniz; o, mağazasında paracıklarını sayardı. Siz, yerdiniz, o, bakardı.

Şimdi, tersine oldu: Siz, yutkunuyorsunuz; o, yiyor. Siz, yazın şehirde pinekliyorsunuz; o, sayfiyede yan geliyor. Siz, delik papuçlarla yaya gidiyorsunuz; o, otomobile kuruluyor. Siz, eski elbisenizi tornistan ettiriyorsunuz; o, son moda giyiniyor.

İnanmazsanız şöyle bir çarşıya pazara uğrayın. Yün gelmiş, kızınıza bir kazak ördüreceksiniz, dükkân sahibi: 'Bitti' diyor. Yahudi vatandaşlarımız almış. Empirime keten gelmiş. Gelininize bir rob yaptıracaksınız. Dükkân sahibi: 'bitti' diyor. Yahudi vatandaşlarımız almış. Ruj gelmiş. Yok. Yahudi vatandaşlarımız almış. Pudra gelmiş. Yok, Yahudi vatandaşlarımız alınış. Çorap gelmiş. Yok. Yahudi vatandaşlarımız almış.[106]

Büyükada'da ev kalmamış. Yahudi vatandaşlarımız tutmuş. Suadiye'de oda kalmamış. Yahudi vatandaşlarımız tutmuş. Kömür ticareti yapacaksınız. Yahudi vatandaşlarımızın elinde. Demir ticareti yapacaksınız. Yahudi vatandaşlarımızın elinde. Gazeteci iseniz, ilan, matbaacıysanız mürekkep, tüccarsanız para onların.

Sinirleriniz bozuluyor. Boğulacak gibi oluyorsunuz. Boğaziçinde biraz hava alayım, diyorsunuz. Büyükdere'de bir gazinoya gidiyorsunuz. Bakıyorsunuz, Yahudi vatandaşlarımız daha evvel gelip yerleşmiş. Gece Park otelinde bir çay içeyim, diyorsunuz. Bakıyorsunuz, bütün masaları onlar tutmuş. Humma nöbetleri geliyor. Kendinizi Ulu Dağın tepesine atıp kurtulayım diyorsunuz. Bir de bakıyorsunuz, Yahudi vatandaşlarımız kayaklarla orada. Dağdan inip Çekirge oteline koşuyorsunuz. Bakıyorsunuz, Yahudi vatandaşlarımız şezlonglara kurulmuş yatı-

106 Yazıdaki ekonomik mantığı çözemediğimizi itiraf edelim; yazıda azınlıkların ticareti kendi aralarında yaptığı sonucu çıkmaktadır.

yor. Artık ellerinizi göklere açıp yalvarmaktan başka çare kalmıyor:

- Aman Yarabbi, diyorsunuz, vatanımın nimetlerimi bir nebzecik tatmak için bana Yahudi vatandaşsız bir bucak ihsan et!"[107]

Tüm Yahudi karşıtı bu haberler ve yazılar Yahudilerin şahsında, gayri müslimleri yaşanan ekonomik zorlukların müsebbibi olarak göstermeye yönelik olup, kamuoyunun hükümete yönelecek öfkesini gayri müslimlere yöneltmeyi hedeflemektedir: "1942 senesi yaz ayları boyunca İstanbul gazetelerinde, gayrimüslimleri genellikle hırsızlık, karaborsacılık, soygunculuk, vurgunculuk ve ihtikâr fiilleri ile ilişkilendiren haberler öne çıkarılır. Bu dönemde çıkan mizah dergilerinde azınlık karşıtı karikatürlerde ağırlıklı olarak Yahudi tipleri kullanılıyordu. Laurent Mallet'in analizine göre, 1930'lardan itibaren *Karikatür* dergisinde yayımlanan Yahudi karikatürleri sadece Yahudileri değil, onların şahsında bütün gayrimüslimleri hicvediyordu."[108]

Aktar'ın sözettiği Mallet'in analizinde, Sedat Simavi'nin *Karikatür* dergisi incelenmiş ve Mallet şu sonuçlara ulaşmıştır: "Yahudiyi ve karikatürlerde canlandırdığı değerleri dile getirmek için kullanılan kelimeler hep aynı yerden alınmış gibidir: En çok 'vurguncu', 'ihtikâr', 'karaborsacı', 'fırsat', 'pahalılık', 'hile', 'muhtekir', 'yeni zengin', 'dalavere', 'yalan' ve 'ikiyüzlü' gibi kelimelere rastlanır. Yine aynı şekilde 'vatansız millet'in simgesi olarak olumsuz değerleri canlandıran Yahudiyi gösteren stereotiplerin kullanımı değişik biçimlerde olmuştur. Bazen Yahudinin Yahudiliği adıyla, şivesiyle, yıldızıyla ya da... ima edici bir deyimle açıkça ilan edilir; ama çoğu zaman Yahudi sadece fiziksel tipinden 'tanınır'. Bu tip özellikle Ramiz'de çok iyi saptanmış olduğu için okurlar Yahudiyi fiziksel özelliklerinin yanı sıra simgesi olduğu değerlerden de (vurguncu, muhtekir, vb...) tanımaya yönlendirilmeleri, aradaki suç ortaklığının dozunun artması demektir.

Bu ifadelerle Yahudi imajının bir araya getirilmesi zamanla

---

107 Orhan Seyfi Orhon, " Yahudi Vatandaşlar", *Akbaba*, Sayı 425, 23 Nisan 1942.

108 Ayhan Aktar, *Varlık Vergisi...*, s. 143.

gelişim gösterir, özellikle 1942 yılında sistemli bir hal alır. Savaş vurguncusu simgesiyle Yahudiden acayip bir karışım meydana getirilmesi aslında 16 Kasım 1942'de çıkartılan Varlık Vergisi'ni haklı göstermeye yarar.

Genel olarak, dergide çıkan karikatürlerin miktarındaki gelişim politik mülahazalara bağlı görünmektedir. 1942 yılı hem en fazla Yahudi karikatürünün çıktığı, hem de Türk devletinin daha açık bir şekilde azınlık karşıtı politikalar güttüğü yıldır. Aynı şekilde 1943 yılının başında taşlamalı tarz hemen hemen sona erer, bu da Almanların Stalingrad'da bozguna uğramalarına, böylece Almanya'nın zafer kazanmasının olanaksız olduğunun kesinlik kazanmasına denk düşmektedir."[109]

İktidar, basın yoluyla yapılan ırkçılık üzerinden kıtlıkların tek sorumlusunun azınlıklar olduğu propagandasıyla Varlık Vergisi'nin koşullarını hazırlamıştır: "Hükümetin bu bunalımı çözmek için bulduğu çarelerden birisi de Varlık Vergisi'ydi. Vergiyi haklı göstermek için tüccarların, özellikle azınlıkların, kolayca büyük paralar kazandıkları ve vergi vermedikleri ileri sürüldü. Vergi, piyasadan para çekmek ve bu yolda her türlü mala talebi azaltmak, böylece fiyatları ve enflasyonu düşürmek için gerekli görülüyordu. Arada birçok Yahudi'nin ticaretle uğraşması, 'tüccar' sözcüğünü bir taraftan 'Yahudi', diğer taraftan 'istifçi', 'vurguncu', 'karaborsacı' sözcükleriyle neredeyse eş anlamlı yaptı. Dışarıda askeri Alman zaferleri ve içte devamlı Alman propagandası birçok kişiyi Alman ideolojisine inandırırken, bir taraftan ırkçı eğilimler artıyor, diğer taraftan kıtlık giderek ağırlaşıyordu. Varlık Vergisi bu faktörlerin oluşmalarından doğdu."[110]

Yahudilerin yanına zaman zaman diğer azınlıkların da eklenmesi ihmal edilmemektedir.

Aslında bu süreci başlatanın Ahmet Emin Yalman'ın 29 Mayıs 1942 tarihinden itibaren kendi gazetesi *Vatan*'da seri halin-

---

109 Laurent Mallet, "Karikatür dergisinde Yahudilerle ilgili karikatürler", Çev. İrvem Keskinoğlu, *Toplumsal Tarih*, Sayı 34, Ekim 1996, s. 26-33.
110 Avner Levi, *Türkiye Cumhuriyetinde Yahudiler*, İletişim Yayınları, 1998, s. 141-142.

de yazdığı yazılar olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Yalman, "29 Mayıs 1942 günü *Vatan* gazetesinde yazdığı başyazıda, önce Azınlıklar arasında umumi bir ölçü ile vatani alaka[nın] elbette daha gevşek olduğunu belirttikten sonra Varlık Vergisi Kanunu'nun ilk eskizlerini çiziyordu: Bize kalırsa bir defalık olan bu verginin tahakkuk ettirilmesi için başlıca büyük şehirlerde fevkalade heyetler kurulmalı ve banka erkânı, ticaret odaları erkânı, her türlü ticari sahanın temsil kudretine haiz dürüst adamları bu heyetlerde vatanî vazife almalıdır. Bunlar defterler filanlar ile beraber bir takım kıyas ve karinelerle iş görmeli ve asıl vurgunculara vatan borcunu ödetmeye imkân hazırlamalıdır. Zaten asıl vurguncular yüzlerle sayılacak kadar az olduğu için çıkar yollar bulunabilir."[111]

"A.E. Yalman, bir sonraki makalesinde gizli kapitülasyonlara karşı çıkan ve azlıkların vergilendirilmesini onaylayan bir Türk işadamının mektubuna yer veriyordu. Varlık Vergisi'nin kanunlaşmasından iki ay öncesinde Tüccarlardan Polis adlı makalede ise yazar, Türk tüccarlarının rüşvetçi azlıkları ihbarının gerekliliğini vurguluyordu; Azlıklara mensup bir kısım tüccar bahşiş vermeyi daha iyi bildikleri veya kendilerinden bahşiş almak daha az tehlikeli olduğu için bir nevi kapitülasyon imtiyazlarına sahip bulunuyorlar. Azınlıkların kanun harici muamele görmesi ve vergi kaçırabilmesi devam edip giderse, Türk Milletinin harici kapitülasyonları kaldırmak için sarf ettiği emekler, döktüğü kanlar heba olur. (...) A.E. Yalman, Varlık Vergisi'nin tarh ve tahakkuk aşamalarını, uygulandığı biçimiyle öneriyor ve daha önemlisi azınlıkların hedeflenmesi için bir an önce girişimde bulunulmasını istiyordu. Yalman'ın önerilerindeki gerçekleşme oranı şaşırtıcıdır. Yalman da Varlık Vergisi Kanunu çıktıktan hemen sonra yazdığı bir yazıda bu başarısını şöyle tescilliyordu: Türk milletindeki beka azmine güven ve iman duyduğum içindir ki vurgunculuk yolundaki gidişe karşı günün birinde şiddetli bir aksülamel baş göstereceğini elle koymuş gibi biliyordum."[112]

---

111 Ayhan Aktar, *Varlık Vergisi...*, s. 142.
112 Rıdvan Akar, *Aşkale Yolcuları...*, s. 59.

Ancak Yalman, çok değil iki yıl sonra, kendi önerdiği biçimiyle çıkarılan ve uygulanan verginin yol açtığı sonuçlar karşısında vergiyi uygulama biçimini eleştirmeye başlar ve bu yolla kendini aklamaya çalışır. Yalman'ın, 1944 yılında gazetesinde Varlık Vergisi'ne dair yaptığı eleştiriler basında büyük tepkiyle karşılanır.

"Ahmet Emin Adalet İstiyor!

Ahmet Emin Yalman İstanbul muhasarasında gülleleri eliyle çelen Cibali Babaya döndü. Kaç gündür varlık vergisini tutturmuş:

- Benim azlıklarıma zarar verdiniz! diye ter ter tepiniyor.

Bu altı yıllık ölüm dirim kavgasında, bir milyon Türk sınır boylarında can vergisini ödemek için nöbet beklerken cephe gerisindeki zenginlerinden de devlet varlık vergisi almış... İşte Ahmet Emin Yalman'ın affedemediği büyük suç!

Türk milleti vatan uğrunda evlat acısını bile unuturken, bu bir avuç adamın hâlâ verdikleri parayı unutamayışları, bizi derin derin acı acı düşündürse gerektir.

Ahmet Emin Yalman, hangi Türkün kapısını çalıp sorsa, gaza meydanlarında toprak olmuş birkaç ecdad adı dinler. Fakat hangi azlık, bize kendi soyundan bu rütbeye ermiş bir isim fısıldayabilir ki?"[113]...

---

113 Bu konudaki fısıltıyı Miralay Behiç Bey'den (Erkin) dinleyelim: Hatırat'ında gayri müslimlerin askerliğine ilişkin ikiyüzlü değerlendirmeye işaret ederek şu anekdotu verir: "[B]ir Ermeni kadını İstida ile, Bir oğlum Çanakkale'de topçu zabiti, birçok düşman uçağı düşürmüş. terfi etmiş, imtiyaz madalyası almış; diğer bir oğlum ise er, nasılsa kaçmış, takdir edilen oğlumun hizmetleri kaale alınmıyor da öbür oğlumdan dolayı evim yıkılıyor ve ben sürülüyorum. Bu ne adaletsizliktir, diye müracaatta bulundu idi. Bu istidayı Ordu Dâiresinden geçmesi dolayısıyla ben de görmüştüm."

Sait Çetinoğlu, Her Türk Asker Doğar (mı), http://www.karalahana.net/index.php?option=com_content&view=article&id=2103:osmanli%20asker%20kacaklari%20her%20turk%20asker%20dogar&catid=77:sait-cetinoglu&Itemid=101.

"1914 yılındaki Mükellefiyet-i Askeriye Kanun-ı Muvakkati'ne kadar gayri müslimler askere alınmamışlardır. Balkan Savaşı'nda gayri müslim gönüllülerden oluşan birliklerde kendi dindaşlarına karşı savaşmışlardır. Balkan Savaşı'nda Müslüman arkadaşlarıyla birlikte mücadele edip, feda-

Biz, vatan toprağını, azlıklara, en adaletsiz taksim ile ikiye bölmüştük. Bütün sihhatı, bütün serveti, bütün saadetiyle üstünü onlar aldılar; sonsuz ve ebedi karanlığıyla altını da biz... Onların fabrikalarına, apartımanlarına, köşklerine ve kasalarına karşı bizim şehitliklerimiz var. Tek taşının altında her vatan köşesinden bir yiğit yatan şehitliklerimiz!

Ahmet Emin Yalman insan namına adalet istiyor... Hakkı var!... Eğer şu paçavralar içindeki yarı aç, yarı çıplak 'Türk insan'ın da beklediği büyük adalet olsaydı. Vatan muharriri korkusundan ağzını açamazdı!"[114]

Sonuçta Ahmet Emin Yalman'ın Mayıs 1942 sonlarında ya-

---

kârlık örneği sergileyen gayri müslim Osmanlı askerleri de vardı. Yanya savunmasında görev yapan Ermeni askerler, komutanlarının takdirini kazanacak derecede başarılı olmuşlar, her şeye rağmen yerlerinde kalıp, direnme cesareti göstermişlerdi. Zayiat listelerinde çok sayıda Ermeni isminin bulunması tesadüf değildi. Aynı tarihte Osmanlı ordusunda yedek subay olan Ermeni Ohannes de. Yanya'da Arnavud redif askerlerinin mevzilerini terk etmemeleri için büyük gayret sarfetmiş ve onları savaşa devam etmeye çağırınıştı... Anadolulu Ermeni ve Rumların mevzilerinde kaldıkları, firar eden askerler yüzünden müteessir oldukları görülüyordu... Yahudiler de Müslüman arkadaşları gibi hizmet ediyordu... Çavuş Mişon, savaşın en dehşetli anında bir takıma kumanda etmiş ve gösterdiği gayret ve cesareti sayesinde komutanlarınca takdir edilmişti. Aynı takdiri Sarıkamış felâketinde gösterdikleri fedakârlıklarından dolayı Enver de Ermeni askerleri için gösterecek, onları kutlayacak, ancak bu takdirler gayri müslim Osmanlı askerlerinin tüm fedakârlıklarına karşın Amele Taburları'nda kırılmalarını önleyemeyecektir. Türk Hükümeti, Hıristiyanlara katiyen güvenmiyor ve onlara ne silah ve ne de üniforma vererek Amele Taburu denilen özel çalışma birliklerine yolluyordu. Bu özel birliklere, 'ölüm taburu' demek daha doğru düşerdi. Amele Taburları'nda bu insanlar aç ve uykusuz günlerce çalışa çalışa (yol yapmak, tünel kazmak, taş kırmak suretiyle) kan tükürerek, tifüsten titreyerek birer birer ölüp giderler. Tam da istendiği gibi, sessizce, süngü ya da kurşun harcanmaksızın. Balakian, 'Orduda hizmet edemeyecek kadar aşağılık kimselerdik, ama bunu parayla ödemek zorundaydık' sözleriyle gayri müslimlerin nasıl aşağılandıklarını ifade etmektedir."

Sait Çetinoğlu, "Sermayenin 'Türk'leştirilmesi", *Resmi Tarih Tartışmaları-2*, Ed. Fikret Başkaya, Özgür Üniversite Kitaplığı, 2006, s. 83-84.

114 Yusuf Ziya Ortaç, "Ahmet Emin Adalet İstiyor", *Akbaba*, Sayı 28, 5 Ekim 1944.

zılarıyla açtığı yol, azınlık karşıtı kampanyaya büyük güç vermiş, 9 Temmuz 1942 tarihinde Başbakan olan Şükrü Saracoğlu, bu basın desteğini de arkasına alarak Varlık Vergisi Kanunu'nu çıkarmak için gerekli hazırlıklara başlamıştır.

2. BÖLÜM

"Halk Partisi milliyetçidir, yani Türk'tür,
Ben Türk'üm diyen adama Türk muamelesi,
ben Türk değilim diyen adama da sadece misafir
muamelesi yapılır... Harbin boşalttığı yerleri
Türk çocukları birer birer işgal ettiler
ve daha fazlasını yapmağa başladılar."[1]
Şükrü Saracoğlu

1. Varlık Vergisi'nin ön hazırlıkları

7 Temmuz 1942 günü Başbakan Refik Saydam'ın beklenmeyen "ölümünün ardından Türkçü düşünceye yakın bir isim olan Şükrü Saracoğlu'nun Başbakanlığa getirilmesi savaş koşulları içinde yapılan siyasî bir tercihtir".[2] Savaşın Almanya'nın lehine geliştiği düşünülmektedir ve Almanlara yakın isim olarak Saracoğlu ön plana çıkarılmıştır.

Başbakan olarak atanan Şükrü Saracoğlu'nun 5 Ağustos 1942 günü Meclis'te okuduğu hükümet programında vurgulanan ifadeler ırkçı bir yaklaşımı içermektedir. Başbakanın nutku adeta bir gözdağıdır: "Arkadaşlar biz Türkçüyüz ve daima Türkçü kalacağız. Bizim için Türkçülük bir kan meselesi olduğu kadar ve lâakal [en az] o kadar bir vicdan ve kültür meselesidir... İstediğimiz sadece Türk milletinin hâkimiyetidir."[3]

Saracoğlu başbakan olur olmaz gönderilen gizli genelgelerle azınlık mensupları ve bunların varlıkları saptanarak temel plan hazırlanıp uygulamaya konulur: "Birinci Saracoğlu hükü-

1 "Başbakanın Radyodaki Seçim Nutku", *Vatan*, 9 Temmuz 1946. Rıfat N. Bali, *Aliya: Bir Toplu Göçün Öyküsü*, İletişim Yayınları, 2003, s. 54-55.
2 İlksen Dinçtürk, "Varlık Vergisi...", s. 179.
3 A. Aktar, *Varlık Vergisi...*, s. 142-143.

metinin yaptığı düzenleme sonucunda, İstanbul defterdarlığına Faik Ökte getirildi. Ökte'nin, defterdar olduğu günlerde hükümet, defterdarlıklara gizli kaydıyla bir genelge gönderdi. Bu genelgede harp ve ihtikâr dolayısıyla kazanılan fevkalâde kazançların vergilendirilemediği, bu sebeble bilhassa ekalliyetlerin büyük servetler iktisap ettikleri belirtildikten sonra, piyasada acele tetkikat yapılarak kimlerin bu şekilde fevkalâde kazanç temin ettiğinin tesbiti, ayrıca ekalliyetlerin ayrı bir cedvelde gösterilmesi isteniyordu."[4]

Milli Şef İnönü'nün 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı nutku ve 1 Kasım'da Meclis'in açılış törenindeki nutku olacakların habercisidir: "İsmet İnönü'nün önce vatan demeyenler için kullandığı kelime soysuz kelimesidir. Türk milletinin yüceliğini tarih ve dil alanını kullanarak ortaya koyma çalışmalarının içinde yer almış ve aynı ideolojiyi sürdürme kararlılığında olan bir liderin bu kelimesi, kastedilen kişilerin Türk milletinden kabul edilmediğini gösterir. Varlık Vergisi Kanununa yönelik çalışmaların zaten başlatıldığı ve çeşitli gruplamalar yapıldığı bilgisine sahip olmamız bir başka yoruma daha olanak vermektedir: Daha sonra verginin büyük bir kısmını ödeyecek olan gayrimüslim azınlıklar, zaten millete dâhil edilmemektedirler."[5]

İnönü'nün azınlıkları hedef gösteren bu konuşmalarının ardından basının görevi olacakları meşrulaştırmaktan ibarettir. Gazetelerin bildikleri ve açıktan telâffuz edemedikleri, sadece satır aralarında söz ederek meşrulaştırmaya çalıştıkları yasa hakkında öncülüğü yine parti organı *Ulus* ve başyazarı yapacaktır: "*Ulus*'un 2. sayfasında bulunan bir küçük haberde de Amerika'da şimdiye kadar görülmemiş yeni vergiler koyulduğu bilgisi yer almaktadır. Bu tür haber ve yazılar İsmet İnönü'nün 29 Ekim'de yaptığı konuşmanın ardından da yayınlanmıştır. Falih Rıfkı Atay da bu konuya değindiği bir yazısında Fransa, Almanya ve İsviçre'den örnekler vererek... hayat zorluğu ve ondan doğan yolsuzluk ve karaborsa ticareti ile mücade-

4 Muhammet Güçlü, "Varlık Vergisi Kanununun Çıkarılması, Uygulanması, Kaldırılması ve Sonuçları", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 17-18.

5 Hülya Göğercin, "Ulus ve Cumhuriyet...", s. 74.

lesini her gün daha arttırmayan ve şiddetlendirmeyen hiçbir hükümet yoktur, demiştir. Kamuoyu, dünyadan verilen örneklerle de yeni vergilere alıştırılmaktadır ve bu bir anlamda Türkiye'deki uygulamayı meşrulaştırma çabasıdır. Bu tür yazı ve haberlerin *Ulus*'ta yer alması, hükümetin böyle bir meşrulaştırmaya ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Gerçekten de savaş ekonomisi koşullarını yaşayan pek çok ülke bu şekilde yeni vergilere başvurmuştur. Ancak Akar'a göre, bu çeşit önlemler alan ülkeler, devlete gelir sağlamaktan çok eşitsizliklerin önlenmesini amaçlamışlardır."[6]

Atay'ın direktifleri yarı resmî yayın organı *Cumhuriyet*'te yankısını bulmakta gecikmez. Başyazar Yunus Nadi'nin seri yazılarında olacakları haber verdiği söylenebilir. 3 Kasım 1942 tarihli *Cumhuriyet*'te, "Hükümetin pek yakında arz edeceği anlaşılan yeni tedbirler vaziyetteki noksanları derhal ortadan kaldıracaktır" diyen Nadi, 4 Kasım günlü yazısında da, "Vaziyetin istediği en kesin ve çetin tedbirlerin hemen alınmasına geçilecektir... Ümitle geçirilecek hiç vaktimiz kalmamıştır. Sıra ciddî tedbirlerin kudretli icraatındadır" demektedir. Yunus Nadi, 7 Kasım tarihli yazısında ise, "Büyük Millet Meclisi'nin pazartesi toplantısında encümenler seçimi yapılacaktır. Salı günü de parti grubu toplanacaktır. Bu toplantıda Cumhur Reisimizin nutuklarında işaret buyurdukları hususlar üzerinde hükümetçe alınan ve alınmakta olan tedbirler hakkında izahat verileceği anlaşılıyor. Bu itibarla Başvekilimiz Şükrü Saracoğlu'nun Meclis'in çarşamba günkü toplantısında beyanatta bulunması muhtemeldir"[7] diyerek adeta uygulama takvimi vermektedir.

Kemal Zeki Gencosman'ın *Ulus* gazetesindeki yazısından tedbirlerin hedefi anlaşılabilir: "Dava ne ucuz ekmek, ne ucuz papuç davasıdır. Bunlar, pahalılık ve pahalılıktan gelen sıkıntı, bütün dünyanın bünyesinde sarsıntılar yaratan bu hal, elbette gelip geçicidir. Bu çaresizliğe katlanmanın ve bunları imkânlar ölçüsünde vatandaşın tahammül edebileceği hadlere indirmek için alınan tedbirlere yardım etmenin de bir millî borç olduğu haklı

6 *A.g.e.*, s. 72.
7 *A.g.e.*, s. 83.

olarak söylenmiştir ve söylenecektir."[8] Burada sözü edilen "dava"nın ne olduğu, komisyon listeleri asıldığında görülecektir.

Cumhuriyet gazetesinden Ömer Rıza Doğrul'un, "Bu nutuk, Türk Milletinin asil ruhunu çürütmek isteyen namerd ellerin kırılması demektir. Bu nutuk, tarihî bir devrin sıkıntılarını istismara yeltenen küçük bir azlığın yediği tenkil silsilesidir"[9] sözlerinde yer alan "azlık" teriminin o dönemde azınlıkları ifadede kullanıldığını belirtirsek, bu sözlerin nereyi işaret ettiğini daha iyi anlayabiliriz.

Koroya katılan *Akşam* gazetesinden Cemal Refik ise şöyle yazmaktadır: "Büyük bir milletin bütün hayatına küstah bir suretle kundak koymığa çalışanların aramızdan seçilip ezilmesi zamanı gelmiştir. Devletin çelik eli onlara müstahak oldukları cezayı pek yakında verecektir. Bu asil Türk milletinin refahının zekâtı olacaktır."[10]

Gazetelerde "Türk milleti"ne vurgu yapılarak devam eden ırkçı söylemler, gelecek günlerde farklı etnik kökenli yurttaşlara karşı sergilenecek tavrın ipuçlarını vermektedir.

Şefin konuşması, basın için olduğu kadar hükümet için de bir işarettir: "Bu konuşmadan güç alan Başbakan Şükrü Saracoğlu, Maliye Bakanı Fuat Ağralı ile görüşerek bir defaya mahsus olmak üzere büyük şirketlerden, fabrikalardan ve özellikle de ekalliyetlerden vergi alınması önerisinde bulundu. Fuat Ağralı önce öneriyi kabul etmek istemedi. Ancak Cumhurbaşkanının da aynı görüşte olduğunu öğrenince, kabul etmek zorunda kaldı."[11] Zaten hazırlıklar yapılmış, vergiye tâbi tutulacak azınlıklar tespit edilmiştir. Varlık Vergisi'nin İnönü ve Saracoğlu ikilisinin zihninden çıktığını kolaylıkla söyleyebiliriz. İnönü uygulamayı sürekli kontrol etmekte, fakat ön plana çıkmamaktadır.[12]

---

8 Kemal Zeki Gencosman, "Acı Hakikatlere Dokunan En Acı İster", *Ulus*, 2 Kasım 1942.

9 Ömer Rıza Doğrul, "Milli Şefin Nutku", *Cumhuriyet*, 2 Kasım 1942.

10 Cemal Refik, "Milli Şef'in İhtarı", *Akşam*, 7 Kasım 1942.

11 Muhammet Güçlü, "Varlık Vergisi...", s. 19.

12 İnönü için Varlık Vergisi her şeydir. Oğlu yıllar sonra bunu babasının ağzından vurgulama ihtiyacı duymuştur: "Bu vergiyi getirmekle işadamlarına, ticaret erbabına, azınlık mensuplarına zulüm yaptığımız söyleniyor-

2. Varlık Vergisi Kanunu'nun Meclis'te kabulü

Başbakan Şükrü Saracoğlu, bir malî kanun olduğu iddiasıyla çıkarılan Varlık Vergisi'ni Meclis'te ve komisyonlarda Maliye Bakanı yerine bizzat kendisi savunur.[13] Her gizli amacın bir masum sebebe dayandırılması gibi, burada da asıl amaç masumane gerekçelerin arkasında gizlenir. Meclis'e yasanın getirilmesi, bazı vekillerin yasa üzerinde konuşmaları kötü bir piyesin kötü oynayan oyuncular tarafından sahnelenmesinden farksızdır. Saracoğlu'nun Meclis'te yaptığı konuşma bir talimatnameden farksızdır. "Meclis iradesi" gibi bir kavramı tanımamaktadır, zaten atanmış Meclis üyelerinin de böyle bir endişeleri yoktur. Saracoğlu nutkunda, ekonomik sıkıntıların arkasına saklanarak vergiyi teferruatıyla üyelere anlatacaktır. Bir ibret vesikası olarak bu konuşmadan yapılan alıntı, okuyucunun affına sığınarak, uzun tutulmuştur. Başbakan Şükrü Saracoğlu, 11 Kasım 1942 günü, ekonomik durum ve alınacak tedbirler hakkında Meclis'te yaptığı konuşmada şunları söylemektedir:

"Genellikle eşya fiyatlarının bugünkü delice artışında gerçekten üretim azlığının, ithalat eksikliğinin, yanlış tedbirlerin, özellikle doymak bilmeyen aşırı isteklerin ve vurgunculuğun [bu konuda üretimi devlet tekelinde bulunan temel ihtiyaç mallarındaki fiyat artışları başı çekmektedir ve bu fiyatlarla ilgili yazıların basında yayımlanması yasaktır] geniş payları vardır. Fakat bütün bunların etkisi kadar, öteki bir olay daha vardır ki o da tedavüldeki Türk parasının durmadan artması ve 700 milyona çok yaklaşmış olmasıdır. Oldukça ufak dertlere ilâç aranır-

---

muş. 'Hangi, zulümden bahsediyorsunuz' dedim. 'Köylü, kasabalı gençlerimiz, birçok yetişmiş vatandaşımız, yıllardır kar kış demeden dağda bayırda sınırları bekliyorlar, dünyanın sıkıntısını çekiyorlar, hiç sesleri çıkmıyor. Şimdi onlara destek olmak üzere şehirlerimizde rahat evlerinde otururak, her zamanki işlerini yaparak bol para kazanmış olanlardan biraz fedakârlık bekliyoruz. Bu mu zulüm? Onlardan istediğimiz katkı sınırları bekleyenlerin zahmetleri, sıkıntıları yanında pek küçük kalır."

Erdal İnönü, *Anılar ve Düşünceler*, Cilt 2, Yorum K., 1998 s 144-145. Akt. Rıfat N. Bali, *Bir Türkleştirme...*, s. 448.

13 Yasa kaldırılırken Saracoğlu Meclis'te tek kelime etmeyecektir.

ken bir büyük savsaklamak elbette doğru olmazdı. Onun için öteki işlerle beraber bütün dikkat ve titizliğimizi bu yara üstünde toplamayı ve ona ilâç bulmayı en önde gelen bir görev saydık. Bu iş için tek yol, tedavüle çıkan paranın bir kısmını vergi olarak geri çekmekten ibarettir ve bu geri alış özellikle savaş yıllarında çok para kazanmış olanlardan yapılmalıdır ve bir kereliğine alınmalıdır. Bu düşüncelere dayanarak bu iş için bir kanun tasarısı hazırlamak zorunluluğunu duyduk. Uzun incelemelerden sonra hazırlanan bu kanun tasarısına göre başlıca üç kaynaktan para toplanacaktır. Bu kaynaklar önem sırasiyle şunlardır: Tüccarlar, Emlâk ve Akar Sahipleri, Büyük Çiftçiler... Verginin kişilere göre miktarını altışar kişilik komisyonlar belirtecektir. Bu komisyonlara Vali ve Kaymakamlar başkanlık edecek, Defterdar ve Malmüdürleri de Maliyeyi temsil edeceklerdir. Öteki dört üye halkça seçilmiş olan Belediye ile Ticaret Odası yada Ziraat Odası üyeleri arasından seçilecektir. Bu komisyonların verdikleri kararlar kesindir ve değiştirilemez. Verginin belirtilmesi ve alınması için zaman geniş olarak bırakılmamıştır. Çünkü bu işi, para kuvvetiyle yapılacak yolsuzluklardan ve her çeşit düzenbazlıktan korumak istedik. Bu nedenlerle vergilerin tesbit ve ilânı için 15 gün koyduk. Bunu izleyen 15 gün içinde tahsilini şart koştuk. Bunu izleyen birinci haftada %1 fazlasiyle, ikinci haftada ise %2 fazlasiyle tahsilini şart tuttuk. Parayı vermeyenler için bir yandan Tahsili Emval Kanunu'nu harekete geçirmekle beraber öteki yandan mükellefleri işçi örgütlerine göndermeyi hem işçi tedarikini, hem de para tahsilini kolaylaştırıcı bir usul saydık. Bu kanun ile amaçladığımız hedef, tedavüldeki parayı azaltmak ve memleket ihtiyaçlarımıza karşılık hazırlamaktır. Bu böyle olmakla beraber bu kanunun uygulanmasından Türk parasının kıymetlenmesi, *vurguncular üzerinde toplanan halk düşmanlığının silinmesi* (abç), vergileri önlemek için zorunlu olarak satışa çıkarılacak malların fiyatlarında bir ölçülü durum yaratılması gibi ikinci derece yararların meydana çıkması da olmayacak şeyler sayılamaz."[14]

---

14 Mahmut Goloğlu, *Milli Şef Dönemi (1939-1945)*, Turhan Kitapevi, 1974, s. 173-175.

Yasa tasarısı Kazım Karabekir dışında atanmış Meclis üyeleri tarafından hiç eleştirilmediği gibi tartışılmaz da. Milletvekillerin yaptığı tek şey başbakanın nutkunu alkışlamak ve önlerine gelen yasa teklifini olduğu gibi onaylamaktır. "Müstakil" Grup Başkanı İstanbul Mebusu Ali Rana Tahran konuşmasında, Varlık Vergisi teklifini malî, ekonomik ve sosyal bakımdan yerinde bularak, aynı hedefe varacak ve yararı sürekli olacak başka tasarıları da beklediğini bildirir. Manisa Mebusu Refik İnce'nin böyle bir kanun getirmiş olmasından ötürü hükümete teşekkür ederken kullandığı veciz sözler hukuktan ne anladığının özlü açıklamasıdır: "Hukuk prensiplerine aykırı olduğu yolunda ileri sürülebilecek itirazlara cevap olarak şunu söylerim: Hukuk, hayatın gereklerini izlediği gündür ki, sayılmaya değer. Dar zamanlarımızda hukuk prensiplerinin üstünde bir İstiklâl Mahkemesi yaratmışsak ve onlara olağanüstü yetkiler vermişsek, o günkü ihtiyacı sağlayan bir hukuk yaratarak verdik. Nasıl ki, Başkomutana Meclis'in yetkilerini verdikse..."[15]

Yasa tasarısına tek eleştiri Kazım Karabekir'den gelir, ki o da yasanın özüne değil, sadece adına yöneliktir. Ancak Karabekir'in parti meclisinde kanuna karşı çıktığı söylenmektedir. "CHP Parti Meclisi'nde kanun görüşülürken Kazım Karabekir verginin konmasına karşı çıktı. Bu verginin dış ülkelerde olumsuz yankı yaratacağını belirtti."[16] Karabekir bu kez Meclis'te yasanın özüne karşı çıkamamıştır.[17]

Yasa, Meclis'e verildiği gün yapılan ikinci birleşime kadar alelacele komisyonlardan geçirilerek maddeleri görüşülmeden 350 milletvekilinin oybirliğiyle kabul edilmiştir. "Milletvekillerinin çoğunun bu verginin kapsamına girmesinin hiç de ihtimal dışı olmadığı düşünülürse, kanunu tartışmadan kabul eden Meclis üyelerinin mahallî komisyonların uygulayacağı usulden önceden haberdar olduklarını varsaymak gerekir."[18]

Varlık Vergisi Kanunu oylamasına katılarak kabul oyu ve-

---

15 *A.g.e.*, s. 175.

16 Rıfat N. Bali, *Bir Türkleştirme Serüveni...*, s. 441.

17 Meclis tutanakları ektedir.

18 Çağlar Keyder, *Türkiye'de Devlet ve Sınıflar*, İletişim Y, 1995, s. 158.

renler arasında azınlık mebuslardan Ermeni kökenli Berç Türker (Afyonkarahisar) ve Rum kökenli İstamat Özdamar[19] (Eskişehir) ile birlikte Adnan Menderes (Aydın), Refik Koraltan (İçel), Fuat Köprülü (Kars), Ali Fuat Cebesoy (Konya), Yunus Nadi (Muğla) gibi milletvekilleri de bulunmaktadır. Fethi Okyar (Bolu), Celal Bayar (İzmir), Yahudi kökenli bağımsız milletvekili Dr. Samuel Abrevaya Marmaralı (Niğde), Rum kökenli bağımsız milletvekili Nikola Taspas, Hüseyin Cahit Yalçın, Reşat Nuri Güntekin, Hasan Ali Yücel, Hüseyin Rahmi Gürpınar gibi milletvekilleri oylamaya katılmayanlar arasındadır.[20]

3. Varlık Vergisi Kanunu'nun amacı

Dönemin Başbakanı Şükrü Saracoğlu savaş koşullarında uygulanan şantaj politikasının kendisine olağanüstü fırsatlar verdiğinin farkındadır ve parti grubunda bunu açıkça ifade etmekten çekinmez: "Bu kanun aynı zamanda bir devrim kanunudur. Bize ekonomik bağımsızlığımızı kazandıracak bir fırsat karşısındayız. Piyasamıza egemen olan yabancıları böylece ortadan kaldırarak, Türk piyasasını Türklerin eline vereceğiz."[21] "Piyasaya egemen olan yabancılar" dediği unsurlar kendi vatandaşlarıdır. Barutçu, yasanın bir maddesinin görüşmeleri sırasında, "bu kanunun hangi maddeleri hukukla uyuşuyor ki..." dediğinde, komisyon üyelerinin kahkahalar arasında maddeyi kabul ettiğini yazmaktadır. Meclis'te yasa üzerine söz alan Refik Şevket İnce, "Hukuk toplum yaşamının gereklerini düzenlemektir"[22] sözleriyle yasayı savunmuştur. Ancak, "toplum yaşamının gerekleri" dediği şey etnik temizliktir, azınlıkların her şeylerini bırakmak şartıyla ülkeden gitmeleridir. "Basına göre kanun, bir vicdan, memleket borcu, sigorta ücretidir. İhtikâr yapanlara devletin ilk ihtarıdır."[23]

---

19 İstamat Zihni Özdamar, millî mücadele sırasında Söke'deki yararlılıkları nedeniyle mübadelenin dışında tutulmuştur.

20 Muhammet Güçlü, "Varlık Vergisi...", s. 22; H. Göğercin, "Ulus ve Cumhuriyet...", s. 85.

21 Faik Ahmet Barutçu, *Siyasî Anılar*, Hürriyet Y., 1977, s. 263.

22 *A.g.e.*, s. 264-265.

23 Rıdvan Akar, *Aşkale Yolcuları*, s. 163.

Sabiha Sertel de anılarında Başbakan Saracoğlu'nun, yasa tasarısı daha Meclis'e verilmeden önce, gazetelerin başyazarlarını Ankara'ya davet ederek bir basın toplantısı yaptığını yazmaktadır. Bu toplantıya Zekeriya Sertel'in yokluğunda *Tan* gazetesi adına katılan Sabiha Sertel, anılarında şunları demektedir:

"Trende *Akşam* gazetesi başyazarı Necmeddin Sadak, *Vakit* gazetesi sahiplerinden ve yazarlarından Hakkı Tarık Us'la beraber gidiyorduk. Varlık Vergisi üzerine konuşuyorduk. Necmeddin Sadak: Büyük varlıklardan vergi almak doğru bir şey, fakat biz millî burjuvazinin gelişmesini istediğimiz bu devirde, bunların kazançları, servetleri üzerine böyle ağır bir vergi koymak, bu sınıfın gelişmesini durduracaktır, dedi.[24]

Hakkı Tarık gülümsedi, Üstadım, dedi, bu vergi daha ziyade azınlık sermayedarlarını zayıflatacaktır. Benim sağlam kaynaklardan öğrendiğime göre, Türk sermayedarları korunacaktır. (...) Ben, kanunun büyük servetler üzerine konmasını uygun görüyordum. Fakat Hakkı Tarık'ın dediği gibi verginin böyle bir amacı varsa, hoş bir şey değildi."[25]

Sabiha Hanım toplantı öncesinde yasanın amacı konusunda iyi niyetlidir, ancak CHP'li gazeteciler ya da gazeteci partililer yasaya vakıftırlar. "Ertesi gün toplantı olacaktı. Orada görüştüğüm dostlardan aldığım bilgi, Hakkı Tarık'ın söylediklerini doğruluyordu. Basın toplantısının hangi salonda yapıldığını hatırlamıyorum. Ancak büyükçe bir oda idi. Ortasında dar, uzun bir masa vardı. Saracoğlu masanın başında, gazete başyazarlarına kanunun ne maksatla konulduğunu anlattı. Bu konuşmayı şöyle özetleyebiliriz:

'Tarihin önemli bir devresinde yaşıyoruz. Harp, bütün dünyanın ekonomik muvazenesini bozmuştur. İthalât ve ihracatımız durmuştur. Ne mallarımızı dışarıya sevk edebiliyor, ne de gerekli maddeleri ithal edebiliyoruz. İngiltere ile yaptığımız tica-

24 Necmettin Sadak daha sonra Varlık Vergisi politikasının amacının ekonomik yaşamı Türkleştirmek ve azınlık üyeleri ile yabancıların ellerini ekonomik hayattan çektirmek olduğunu söyleyecektir. YIVO DOCUMENTS, Report Dated September 1943, Annexed To Letter Dated July'20 1945, Mailed to AJC., Akt. Rıfat N. Bali, *The Varlık V...*, s. 359.
25 Sabiha Sertel, *Roman Gibi*, s. 236-237.

ret, piyasamızı doyuracak durumda değildir. Harp bugün sınırlarımızın dışındadır. Fakat biz her ihtimale karşı hazırlanmak zorundayız. Askerî masraflarımız büyüktür. Bütçemiz açıktır. Bunu devlet gelirleriyle, mevcut vergilerle kapatmak mümkün değildir. Memleketimizde dış memleketlere iş yapmak imkânını bulan bazı sermayedarlar, komisyoncular, karaborsacılar büyük servetler yapmışlardır. Halk sefalet içinde, harp güçlükleri içinde kıvranırken, bunlar kendilerine büyük kârlar sağlamışlardır. Şimdi Varlık Vergisi'yle, hem hükümetin zorluklarını karşılamak, hem de, dar gelirli sınıfın geçim sıkıntısını çözmek için, hükümet böyle bir verginin konmasına lüzum görmüştür. Şimdi gazetecilerden istediğim, bu kanunun niteliğini halka anlatmaları, bunun halkın ve memleketin yararına olduğunu genel efkâra bildirmeleridir.'

Bu konuşmadan sonra sorular başladı. Sorular hep teferruat üzerinde idi. Hiç kimse, kanunun asıl niteliğini belirtecek soru sormuyordu. Kanun yürürlüğe girdikten sonra, Varlık Vergisi daha çok azınlık sermayedarları üzerine konan bir vergi oldu... Varlık Vergisi, dumanı üstünde faşizm kokuyordu.

İstanbul'a döndüm. Fakat Varlık Vergisi üzerine gazeteye tek satır yazmadım. Çünkü bu kanunun tenkit edilmesi mümkün değildi. Az sonra vergi kanunu Meclis'ten çıktı ve yürürlüğe girdi. 15 gün içinde vergi borcunu ödemek zorunda olanlar, bir panik halindeydiler. Bunların iddialarına göre, bu borcu ödemek için ellerinde nakit yoktu. Sermaye mala yatırılmıştı. Bunları 15 gün içinde satmak imkânsızdı. Kimi karısının elmaslarını satıyor, kimi borçlanıyor, kimi evini, malını spekülatörlere hiç bahasına satıyor, rehine veriyor, kimi de param yok, bir canım var, isterlerse onu alsınlar, diyordu."[26]

Yasanın mimarlarından biri olan Saracoğlu, yasanın, gayri müslimlerin piyasadan silinmesinin ötesinde amaçlarının olduğunu gizlememektedir. Memleketi olan Ödemiş'in Gölcük yaylasında yaptığı konuşmada, "Biz bu vergiyi Türk tüccarını ön plana çıkarmak için ihdas ettik. İstanbul'da dolaştığım zaman her nereye baktım ise azınlıkların çok gösterişli işyerlerini gör-

26 *A.g.e.*, s. 237-238.

düm"[27] demektedir. Başbakanın bu sözleri, azınlıkların ekonomiden tasfiyesinin çok ötesinde, azınlıklara tahammülsüzlüğünün, onları ekonomik ve kültürel olarak yok etme tasarımının açık ifadesidir.

Parti müfettişi Ürgüplü yapılacakları daha somut olarak ortaya koyar; sözleri İstanbul'da yapacaklarının işaretidir: "Bu yurdu bizim gözümüzle görmiyen, bizim kalbimizle sevmiyen tüccar, bundan sonra kalmıyacaktır."[28]

Partinin ağır toplarından Mahmut Esat Bozkurt da bu koroya katılmakta gecikmez: "Basının, köylüler arasından zengin olanları gösterişli bir hayat sürdükleri için eleştirmesi üzerine Mahmut Esat Bozkurt, onları şöyle savundu:

'Bugün Türk köylüsüne kıskanılan, çok görülen şeyleri bu memlekete ve bu halka bin yıldır ihanet eden Rumlar, Ermeniler yapıyordu ve yapıyorlar. Daha düne kadar evlerimizde hizmetçi olan Yahudi karılarının çocukları Mişonlar, Avramlar, Bohorlar yapmaktadırlar. Hem de köylümüzün, şehirlimizin emeğini bir uşak emeği gibi emerek yapmaktadırlar. Bunlara çok görülmeyen, hatta hizmetleri görülen, memnuniyetle karşılanan haller neden köylümüzden esirgenmek isteniyor?'"[29]

Göğercin de verginin amacını şöyle özetlemektedir: "Hükümet Varlık Vergisi Kanunu'nu da bir milli vazife olarak hazırlamıştır. İçinde bulunulan savaş ekonomisi nedeniyle ülkeye karşı görevleri olanların kendilerinden bekleneni yerine getirmesi amaçlanmıştır. Ancak ilginç olan nokta ülke zenginliği olarak kabul edilen tüccar sermayesi ihtiyaçlara göre yeniden düzenlenirken, sınıfların varlığının kabul edilmediği bir ortamda bu sermayenin Türk tüccarların eline geçmesine aracılık edilmiş olmasıdır. Gayrimüslimlere ait sermaye Türk sermayesi olarak kabul edilmemiş, ticaret alanının Türkleştirilmesi için çaba sarfedilmiştir."[30]

---

27 Muhammet Güçlü, "Varlık Vergisi Kanunun Çıkarılması, Uygulanması, Kaldırılması ve Sonuçları", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Ü., 1990, s. 27.

28 Hülya Göğercin, "Ulus ve Cumhuriyet ...", s. 68.

29 Rıfat N. Bali, *Bir Türkleştirme Serüveni...*, s. 447-448.

30 *A.g.e.*, s. 449

11 Kasım 1942 tarihinde kabul edilen bu yasayla "verginin %70'i İstanbul'daki mükelleflere tahakkuk ettirilmiştir ve bu mükelleflerin %87'si gayri müslimdir. Müslümanlar ise %7'lik bir oranı oluşturmaktadır. Oysa bu yıllarda Müslüman-Türk şirketlerde bir patlama yaşanmıştır. Anadolu eşrafı ve büyük toprak sahipleri, hükümet politikasıyla savaş yıllarında yaratılan suni darlıktan hatırı sayılır bir birikim sağlamıştır ve bu birikimine İstanbul'da yeni kanal aramaktadır. "İstanbul bu sıralarda göç almaya başlamış ve gelenler de çoğunlukla ticaret alanına yönelmiştir. İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası'na kayıtlı olanların sayısı 28 bine yükselmiştir ki, bu bir sene [1942] içinde 8 bin kişilik artış demektir".[31]

Bu vergi hiçbir ekonomik soruna çözüm olmadığı gibi, siyasî açıdan devletin ayrımcılığını ortaya koyduğu bir uygulama olarak hafızalara kazınmıştır.[32]

Bali, izlenen azınlık politikasının sonucunda egemenliğin gayri müslim yurttaşlardan ülkenin aslî sahibi olan Türk Müslüman unsuruna devredilmiş olduğunu vurgularken haklıdır, izlenen siyaset sonucunda azınlıklar silinerek yerlerine Müslüman Türkler geçmiştir:

"Cumhuriyet'in kurucularının uyguladıkları, azınlıkları Türkleştirme siyasetiydi. Bunun yanısıra izlenen ikinci siyaset ise iktisadî Türkleştirme politikasıydı. Siyasî iktidar ekonomik hayattaki egemenliğin gayrimüslim yurttaşlardan 'ülkenin aslî sahibi' olan Türk-Müslüman unsuruna devredilmesi için nihaî noktasını Varlık Vergisi Kanunu'nun oluşturduğu değişik uygulamalarla azınlıkların Türkiye'nin iktisadî ve toplumsal alanlardaki etkinliklerini asgari düzeye indirmeye çalıştı ve bunda da büyük ölçüde muvaffak oldu."[33]

Varlık Vergisi'nin sonuçlarından biri de gayri müslimler tasfiye edilerek, Anadolu'dan gelen bu Müslüman Türk girişimciye hazır bir piyasanın devredilme olanağının sağlanmış olmasıdır.

---

31 Hülya Göğercin, "Ulus ve Cumhuriyet...", s. 36.
32 Rıdvan Akar, *Aşkale Yolcuları...*, s. 53.
33 Rıfat N. Bali, *Aliya...*, s. 44.

Varlık Vergisi siyasî bir karardır ve amacı gayri müslimlerin birikimlerine el konulması, sermayenin el değiştirmesi ve müsaderesinin çok ötesindedir. Bu yasayla gayri müslimlerin her şeyleri müsadere edilerek ekonomik ve kültürel jenosidi amaçlanmıştır. Sermaye transferi, siyasî kararın sonuçlarından sadece biridir. Azınlıkların belleğinde Saracoğlu'nun "haraçoğlu"[34] olarak hatırlanması nedensiz değildir.

Varlık Vergisi Kanunu'nun bu temel özelliğini, dönemin gazetelerinde yer alan bazı mezat ilânlarıyla belgelemek mümkündür.

Meselâ, İstanbul Defterdarlığının haczedip mezata çıkardığı domuz çiftliğiyle ilgili bir ilân çıkmıştır gazetelerde. Daha sonra aynı çiftlikle ilgili ikinci bir ilân yayımlanmadığı için ilk ilânda sözü edilen açık arttırmada satılmış olmalıdır. Gayri müslimler ekonomik olarak tüketildiğinden tesis muhtemelen bir Müslüman tarafından satın alınmıştır. Bu tesisi hangi Müslüman satın almış veya hangi Müslüman'a yaramıştır? Müslümanlar ve Museviler domuz eti yemez, Hıristiyanlarda da et yeme takati bırakılmadığına göre bu haczin anlamı nedir? Cevap verelim, Ligor Viraygo'nun[35] şahsında azınlıkların tüketilmesi.

Çok ağır vergi tahakkuk ettirilen Barzilay ve Benjamen firmasının kullanılır durumda olan yük gemileri Deniz Yollarına devredilip Haliç'te çürümeye terk edilmiştir.[36]

Bir ticarethanede müstahdem olarak çalışan B. Bohor'un[37], memur Nesim Cevaz ve kâtip Hayim Şalon'un[38], kâtip Moiz Danon, Prini Oskar Şaati ve kâtip Moiz'in[39] ev eşyaları hacze-

34 Rıfat N. Bali. *Bir Türkleştirme Serüveni...*, s. 482.

35 Viraygo'nun çiftliğinden elde edilen gelir Varlık Vergisi'ni karşılayamayacak ve çalışarak borcunu ödemek üzere 8. Kafileyle Erzurum'a çalışma kampına gönderilecektir.

36 Faik Ökte. *a.g.e.*, s. 183-185. Firmanın çalışır durumdaki gemilerinin rayiç fiyattan yurt dışında satışına izin verilmemiştir. Firmaya el konulabilmesi için gemilerin yurt dışı fiyatına göre değer biçilerek ödeyemeyecek miktarda vergi tahakkuk ettirilmiştir. Barzilay ve Benjamen firmasının gemilerine el konulmasına rağmen bu gemiler hizmete alınamamıştır.

37 *Yeni Asır*, 4 Şubat 1943.

38 *Yeni Asır*, 26 Şubat 1943.

39 *Yeni Asır*, 23.2.1943.

dilip mezatta satılmış, Nesim Kızı Kade'nin 1530 liralık borcuna karşılık 24 bin lira değer konulan gayrimenkulü haczedilmiştir.[40] Kışın ortasında sobalar, perdeler dahi haczedilmiştir.

Varlık Vergisi'ni vermeyen avukatlar barodan çıkarılmıştır.[41]

Azınlık mensubu doktorların muayene aletlerine el konulmuş[42], hastaneler ödeyemeyecekleri kadar ağır vergi ödemeye mecbur edildikleri için hizmet veremez hale getirilmiştir.

Daha dramatik örnekler de vardır: Erman ve Emil'in cenaze arabasına dahi el konulup mezatta satılmıştır.[43] Cenaze arabasına el konulup mezatta satılmasının mantığı nedir? Hangi amaca hizmet etmektedir? Cevap verelim: Azınlıklara bu coğrafyada yer yoktur. Bu coğrafya azınlıkların ölülerine dahi dar edilsin[44] ki her şeylerini bırakıp bu ülkeden gitsinler. Hiçbir izleri de kalmasın. Azınlıkların bir küçük duvar aynasına[45] varıncaya kadar her şeylerine el konulmuş olması kanunun ne kadar acımasız uygulandığının göstergesi olarak da okunabilir.

Yukarıda verilen birkaç örnek bile, bu yasanın amacının ekonomiyi rahatlatmak için gelir elde etmek olmadığını, azınlıkların bu coğrafyadan silinmesinin aracı olduğunu göstermektedir.

Varlık Vergisi ile müsadere edilip mezatta satılan gayrimenkullerin tahsilâta oranının, Faik Ökte'nin verdiği bilgilere göre yüzde 1 civarında olması[46] da amacın siyasî niteliğini açıkça ortaya koymaktadır. Hacze konu menkul ve gayrimenkullerin ekteki listesi incelendiğinde gayri müslimlerin tüketilmelerinin boyutu görülecektir.

---

40 *Yeni Asır*, 14 Mart 1943.

41 Rıdvan Akar, *Aşkale Yolcuları*..., s. 85.

42 "Dişçi Nubar Peştamalcıyan'ın dişçiliğe ait alat ve edevatın mezatta satışı", *Tan*, 10.4.1943.
"Doktor Yaranusyan'ın doktor muayene eşyalarının mezatta satışı", *Tasviri Efkâr*, 8.3.1943.

43 *Tasviri Efkâr*, 6 Kasım 1943.

44 Harbiye Orduevi ve İstanbul TRT binasının (Radyo Evi) bulunduğu yerin bir Ermeni mezarlığı olduğunu hatırlatalım.

45 Cako Ventura'nın evindeki bir küçük duvar aynası da haczedilip mezata konu olmuştur. *Yeni Asır*, 24 Aralık 1943.

46 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 233

Çağlar Keyder, Varlık Vergisi'yle verilen mesajın açık olduğunu söylemektedir: "Gerçek ekonomik etkisi ne olmuş olursa olsun, bu uygulamanın verdiği mesaj açıktı ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında, birçok gayri Müslim İstanbul'u terk etti."[47] Mesaj azınlıklarca alınmıştır, kitleler halinde bu coğrafyayı terk edecekler ya da 1964 yılında olduğu gibi kitleler halinde sınır dışı edileceklerdir.

1950 seçimlerinde DP'den milletvekili adayı olan Salamon Adato seçim propagandasında Varlık Vergisi'nin iktidarda bulunan siyasetçiler tarafından gayri Müslimlere karşı doğrultulmuş bir silah gibi kullanıldığını belirtmektedir.[48]

Ürgüplü de Varlık Vergisi'nin sonuçlarından söz ederken, bu uygulamanın bir çeşit millileştirme görevini yaptığını söyler: "Ticaret ve sanayi alanında, vergiyi ödeyebilmek için satışa çıkarılan fabrika, mağaza, depo gibi çeşitli işyerlerini Türkler satın aldılar ve vergi bir çeşit millileştirme görevi de yapmış oldu. Saracoğlu, bu nedenle verginin dışarıda uyandırdığı kötü tesirden hiç ürkmedi ve: 'Gerekirse ve ben de Başbakansam, bu vergiyi tekrar koymaktan asla çekinmem ve sorumluluğunu daima iftiharla taşırım!' diye meydan okudu."[49]

Saracoğlu bu sözleriyle amacına ulaştığını ifade etmektedir.

4. Basının yasayı meşrulaştırma çabaları

Varlık Vergisi Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte Saracoğlu'nun arzusu doğrultusunda basında verginin haklılığını destekleyici nitelikte birçok başyazı ve makale yayımlanır.[50]

---

47 Çağlar Keyder, *Memalik-i Osmaniye'den...*, s. 167.

48 Rıfat N. Bali, Devlet'in Yahudileri ve "Öteki" Yahudi, s. 91.

49 Sadun Tanju, "Bir devre ışık tutan anılar..., Suat Hayri Ürgüplü'nün politika ve diplomaside 40 yılı", *Hürriyet*, 28 Aralık 1982. Akt. Rıfat N. Bali, *Bir Türkleştirme...*, s. 454.

50 Şevket Bilgin, "Varlık Vergisi adalet ve emniyet ruhundan ilham almaktadır", *Yeni Asır*, 14 Kasım 1942; Hakkı Ocakoğlu, "Varlık Vergisi", *Yeni Asır*, 9 Aralık 1942; Y. A., "Varlık Zekatı", *Yeni Asır*, 16 Aralık 1942; Y.A., "Daha sağlam para ile işbaşına", *Yeni Asır*, 17 Aralık 1942; Hüseyin Cahid Yalçın, "Varlık Vergisi", *Yeni Sabah*, 17 Aralık 1942; "Varlık Vergisini

Birçok yazı doğrudan azınlıkları hedef alır. Bu yazılarda[51] azınlıkların öz Türk olmayıp yabancı oldukları, vatan için kan dökmedikleri, kan döken halkı soydukları, refah içinde yaşadıkları, Türkçe konuşmadıkları belirtilerek artık azınlıklar için fedakârlık anının geldiği vurgulanmaktadır.[52]

Bu tür yazıların açılışı yine Falih Rıfkı Atay tarafından yapılmıştır: "Falih Rıfkı Atay, bazı vatandaşların olağanüstü uygulamalar için suç olarak ağır masraflı bir orduyu ayakta tutmak olduğunu söyleyebileceklerini hatırlatarak, 'Cevabımız basittir biz yalnız Türkler gibi düşünürüz ve Türklerin vatanında oturan, hakları korunan, rahat eden, çalışan ve geçinen herkes Türkler gibi düşünmeseler bile, onlar gibi fedakârlık etmek zorundadırlar. En büyük kanun olan Devlet emniyetinin gerektirdiği vazifeleri yapmaktan hiçbir mülahaza ile hiç kimse kaça-

---

ödeme zamanı geldi", *Tasviri Efkâr*, 17 Aralık 1942: Peyami Safa, "Memleketin İstanbuldan beklediği", *Tasviri Efkâr*, 17 Aralık 1942; M. Zekeriya Sertel, "Varlık Vergisinin ilk neticeleri", *Tan*, 18 Aralık 1942; "Varlığımızı korumak", *Cumhuriyet*, 18 Aralık 1942; Etem İzzet Benice, "Varlık Vergisi", *Son Telgraf*, 22 Aralık 1942: Peyami Safa, "Dönmek yok!", *Tasviri Efkâr*, 23 Aralık 1942; Şevket Bilgin, "Varlık Vergisi", *Yeni Asır*, 23 Aralık 1942; Hüseyin Cahid Yalçın, "Millî Şefin beyanatı", *Yeni Sabah*, 25 Aralık 1942; Hakkı Ocakoğlu, "Varlık Vergisi", *Yeni Asır*, 27 Aralık 1942; Aka Gündüz, "Reyler İttifakla Verildi", *Yeni Sabah*, 13 Kasım 1942...

51 Ahmed Hamdi Başar, "Musanın adaleti (Varlık Vergisi münasebetiyle)", *Cumhuriyet*, 8 Aralık 1942; Kemal Zeki Gençosman, "Yorgi bu dediğini artık yapamıyacaksın!", *Ulus*, 24 Kasım 1942; Peyami Safa, "Azlıkların cenneti", *Tasviri Efkâr*, 29 Aralık 1942; Orhan Seyfi Orhon, "Yurttaşları teselli", *Akbaba*, Sayı 457, 31 Aralık 1942; Yusuf Ziya Ortaç, "Arslan Türk!", *Akbaba*, Sayı 461, 25 Ocak 1943; Yusuf Ziya Ortaç, "Aşkale yolcuları", *Akbaba*, Sayı 462, 4 Şubat 1943; Yusuf Ziya Ortaç, "Vergiyi kimler ödüyor?", *Akbaba*, Sayı 467, 11 Mart 1943: "Kazanmak tatlı idi, ödemek acı gelmeğe başladı", *Tasviri Efkâr*, 5 Ocak 1943; "Varlık Vergisi ödemekten kaçanlar cezaya hak kazanmışlardır", *Tan*, 19 Ocak 1943; Haydar Rüştü Öktem, "Varlık Vergisi ve birlik beraberlik", *Anadolu*, 15 Ocak 1943; "Vatan borcu karşısında", Anadolu 26 İkincikanun 1943; "Bir son dakika ümidi", *Anadolu*, 30 İkincikanun 1943; "Hâdiseler ve Yahudiler", *Anadolu*, 26 Mart 1943; Aka Gündüz, "Vak'a-i Hayriye", *Yeni Sabah*, 14 Kasım 1942...

52 Rıfat N. Bali, *Bir Türkleştirme Serüveni...*, s. 442.

maz' yorumunu yapmaktadır. Atay'ın, Türk gibi düşünmek ve Türk vatanında oturmaktan bahsettiği yazısında azınlıklardan hiç bahsetmese de, uygulamanın azınlıkları daha çok içermesi ve şikâyetlerin azınlık olarak tanımlanan vatandaşlardan gelmesi, bu yazıda Atay'ın azınlıklara dair sözler söylediğini göstermektedir."[53]

Ulus yazarlarından Kemal Zeki Gençosman, verginin ilk günlerinde azınlıkları doğrudan hedef alan yazı yazan tek yazardır: "Yorgi adında bir Rum, toptancısı Kondili'ye mektup yazmış; buyuruyor ki: 'Burada satılan yağlardan fatura almayı ısrar ediyorlar, onun için yüksek fiyatla fatura göndermenizi lüzumlu görüyorum. Ona göre ben de burada serbestçe faturamı yaparım.' Dört satırlık bu pusula içinde dönen muazzam cinayeti farkediyorsunuz ya... Kondili'nin yüksek bedelli faturası Yorgi'nin elinde Devlete karşı namus hücceti olacak ve o da, bu paravanın arkasında hiçbir ahlâk ve namus kaydiyle bağlı olmadan, faturalar düzecektir. İstanbul polisi bu halk soyguncusunun yüzündeki örtüyü çekince, karşımıza çıkan manzara, dudaklarından hırs salyası akan, gözlerinde melunluk ve hainlik pırıltısı yanan bir yüz olmuştur. Yorgi'nin ayakdaşları da onun gibidirler. İstanbul gazetelerine şöyle bir göz atmak yeter: Salamonlar, Kiryakolar, Hıristolar, Artinler ve bunların arasında Ahmetler, Mehmetler, Mustafalar."[54]

Vergiyi savunanlar kervanında Necmettin Sadak'a yer vermemek eksiklik olacaktır. "Necmettin Sadak da yazısında Varlık Vergisi'ni savunarak, ... 'Varlık Vergisi, bir taraftan milyonlarca liranın geri çekilmesi suretile pahalılığın ürünü olacak en tesirli çare olduğu gibi kazandıkları paralarla bu pahalılığa yardım etmiş olanların Devlete ödiyecekleri en adaletli borcu teşkil ediyor' diyerek hükümete destek vermektedir. Varlık Vergisi'nin katılığına da dikkat çeken Sadak, başka kanunların geniş, elastiki adalet çerçevesinden sıyrılmayı çok iyi bilenlerin sosyal adalet kanunu olarak tanımladığı Varlık Vergisi'nin 'sıkı, su götürmez sert hükümlerinden yakalarını sıyıramayacaklarını' be-

53 İlksen Dinçtürk, "Varlık V...", s. 134.

54 Kemal Zeki Gencosman, "Yorgi Bu Dediğini Yapamayacaksın", *Ulus*, 24 Kasım 1942.

lirtmektedir. Sadak aynı yazısında Varlık Vergisi'nin takdire bağlı vergi olduğunu belirtmesine karşı vergiyi 'Saracoğlu'nun en büyük eseri olan bu içtimai adalet kanunu olarak' tanımlamasıyla birlikte çelişkiye düşmektedir. Takdire bağlı, itiraz hakkının olmadığı bir yasal uygulamanın adalet kavramıyla tanımlanabilmesi mümkün değildir."[55]

Yeni Sabah yazarlarından Aka Gündüz (eski Teşkilat-ı Mahsusacı Enis Avni) de, son haftalarda memleketin yedi bölgesini dolaştığını ve yarenlikler çerçevesinde yaptığı gizli ve tabiî bir ankette vatandaşlara sorduğu, "Vurguncu hakkında ne düşünüyorsun?" sorusuna aldığını iddia ettiği son derece ürkütücü cevapları aktarmaktadır: "Mütelaalar, fikirler tümendi: Asmalı. Kesmeli. Kuşbaşı doğramalı. Kıymasını iki çekmeli. Gırtlağına erimiş kurşun akıtmalı. Malını mülkünü millet hazinesine almalı. Bir çınarın altına kazık çakmalı, sağ bacağını bu kazığa, sol bacağını da çekip yere indirilen çınar dalına bağlamalı, sonra dalı birdenbire bırakarak gövdesini eşek pastırması gibi ikiye ayırmalı. İşkembesine zift doldurup güneşe asmalı. İki gözünü oyup bir avucuna vermeli. Kırk katırın kuyruklarına bağladıktan sonra kırkına birden kırbaç atmalı. Harbin sonuna kadar her gün yedi yerinden cımbızlayıp koparmalı. Temmuz ortasında çırılçıplak edip çöplükteki sineklere peşkeş çekmeli. Vesaire, vesaire... Bu kanunun mucip sebepleri de bir noktada toplanıyordu. On sekiz milyonun selameti için bin sekiz yüz kişi feda edilebilir. Bu kanun ve bin sekiz yüz üzerinde reyler ittifakla verildi."[56]

Teşkilat-ı Mahsusa elemanı Aka Gündüz, ertesi günkü yazısında, azınlıklara yönelik bu uygulamayı "tarihî bir hamle" olarak tanımlayarak hükümete teşekkür etmektedir:

"Türkiye Büyük Millet Meclisi - kurulduğu günden beri - yaptığı büyük, tarihî hamlelerinden birini daha gösterdi. Bu hamle ittifakla verdiği (Varlık Vergisi) kararıdır. Bir inkılâpçı ve milliyetçi (Altı oklu [İttihatçı]) için, bu hamleyi yüksek bir kurmay hey'eti inceliği ile hazırlayan hükümetine teşekkür etmemek, alkışlamamak mümkün mü? Yirmi yıl önceki 26 Ağustos-

55 İlksen Dinçtürk, "Varlık V...", s. 136.
56 Aka Gündüz, "Reyler İttifakla Verildi", *Yeni Sabah*, 13 Kasım 1942.

Kocatepe neyse 12 Sonteşrin [Kasım] 942 de odur. Küçük bir renk farkile. Birincisi millî istiklâl ve siyasî emniyetimiz içindi. İkincisi ise, malî istiklâl ve iktisadî, içtimaî emniyetimiz[57] içindir. Kısacası bütün bir milletin yıllardan beri dört gözle beklediği ve hatta bazı sözle, yazı ile açıkladığı hayırlı iş nihayet oldu. Bu kanunun tebliğ ve tatbik müddetleri onbeşer gündür. Geldim, aldım, gittim. Ondan sonra büyük millî inkılâp kervanı eskisi gibi emniyet, ihtiyat havası içinde tarihî yoluna devam edecektir."[58]

Aka Gündüz'ün düşüncelerine atfen basında yapılan değerlendirmeler, bu düşüncenin yaygınlığı ve baskınlığını göstermektedir:

"Kolkola, konuşa konuşa yürüyorlardı. Mümtaz Faik Fenik dedi ki:

- Geçen umumî harpte halka süpürge tohumu yedirmişlermiş. Lehülhamd bu harpte yüzünü gördüğümüz yok.

Aka Gündüz cevap verdi:

- Cumhuriyet hükümeti süpürgeyi halka değil, onu zarardide eden muhtekirlere saklamış. Baksana, sopasile onları pataklıyor ve süpürgesile de süpürüyor."[59]

Ahmet Emin Yalman da kendini bu koroya kaptırmaktan - daha sonra pişman olsa da - alamayacaktır: "Vergiyi olumlayan isimlerden biri de Ahmet Emin Yalman'dır. Yalman, Varlık Vergisi'nin başkalarının iddia ettiği gibi toplumda hastalık yaratmadığını aksine mevcut hastalıklara ilaç olduğunu ileri sürerek yazdığı makalelerle Varlık Vergisi'ni savunmaktadır. Yalman bir başka yazısında da azınlıklara ilişkin şunları yazmaktadır: 'Varlık Vergisi çok yerinde ve tamamile bir inkılâp'tır. Eskiden beri bu yurtta gizli bir imtiyaz ve inhisar ananeleri kuran, vergilerden ve görevlerden kaçan, yalnız çıkarları olduğu zaman Türk vatandaşı olduğunu hatırlıyan bazı kişilerden bu memlekete ha-

57 "İktisadî ve içtimaî emniyet"in anlamı, azınlıkların çekip gitmeleri ve her şeylerini burada bırakmalarıdır. Bu millî politikadır, 1948'de İsrail'e göç edenler ve 1964'te Yunanistan'a sınır dışı edilenlerin yanlarında para dahil hiçbir şey götürmelerine izin verilmemiştir.

58 Aka Gündüz, "Vaka'i Hayriye", *Yeni Sabah*, 14 Kasım 1942.

59 "Süpürgenin Şimdiki Rolü", *Karikatür*, Sayı 361, 26 Kasım 1942.

yır gelmez.' *Bozkurt* dergisinin kapatılmasının ardından Reha Oğuz Türkkan tarafından çıkarılmaya başlanan Gök-Börü dergisinde Reha Kurtuluş, Varlık Vergisi'ni büyük bir inkılâp olarak değerlendirdiği yazısında şöyle devam etmektedir: Türk ırkının asil evlatları, çok kere gaflete varan bir müsamaha ile karşıladıkları yabancıları affetmekle kalmamış, onlara yurdunda ve millî hayatında yer vermiştir. Türk cephelerde kanını döker, sınırlarda bekçilik eder ve içerlerde, devlet teşkilatını işletmek için alın teri dökerken, boş kalan ticaret, koynunda ekmeğiyle, canıyla, kanıyla beslediği azlıkların eline geçiyordu. Türk emek çekiyor, bunlar zenginleşiyordu. Türk, kanını döküyor, bunlar göbek ve ense şişiriyordu. Korkunç bir buhran yurdun dört yanını sardığı gün, elbirliği ile bu ateşi söndürmeğe koşulacak yerde, bu azlıkların, yangına körükle gittikleri görüldü. Halkımız sefaletlerin en korkuncuna düşerken, bunlar milyonlar âleminde yaşıyor. Reisicumhurumuz İnönü'nün dediği gibi, teneffüs ettiğimiz havayı bile ticaret ve istismar vasıtası yapmakta tereddüde düşmüyor, ne vatanî, ne içtimaî, ne de ahlâkî bir vicdan azabı duymuyorlardı! Millî müdafaa ihtiyaçlarını karşılamak için her an çıkarılan fazla paralar, bunların kasalarına akıyor, halkın inliye inliye toplayabildiği beş on para, bunların cüzdanına giriyordu. Bu doymayan ihtiras, daima daha para, daha arsa, daha apartman, karılarına daha kürk, daha pırlanta peşinde azgınlaşıyor, canavarlaşıyordu... İhtikârla ve harp vurgunculuğu ile zenginleşenler, nihayet bu cemiyete borçlu olduklarını geri vermeğe davet edilirlerken, her ne surette olursa olsun hali vakti yerinde olan her yurttaştan da, Türk olsun olmasın, fedakârlık istenmiştir. Bu adil karara karşı mızmızlanmak ve sızlanmak, cemiyet uğruna bazan katlanılması gerekilen sıkıntı ve feragati hiç göze almayanların şaşkın işidir. Üç yıldır halkımızın yokluktan inlerken çektiği sıkıntının bir parçasını, bugün de hali vakti yerinde olanlara taksim etmek, hem adalet icabı, hem de vatanperverlik iktizasındandır. Bazı maddi hatalar yapılmış olabilir. Fakat her ırkdaş, bu büyük inkılâp sonunda doğacak olan Türk iktisadı ve Türk piyasası uğrunda, payına düşen fedakârlığı sevinçle kabul etmelidir! Servetinden eser kalmasa bile! Azlıklara gelince: Bu yurttaşların şikâyete, hiç mi hiç hakları yoktur.

Hükümetin adil kararı, onları, Türk halkının kabaran buğzundan ve felaketten kurtarmıştır! Varlık Vergisi'ne şükretsinler. Hepimiz şükredelim, kandaşlar!"[60]

Bu arada azınlıkların Teşkilat-ı Esasiye Kanunu gereği yurttaş olduğu hatırlanarak özellikle vurgulanmaktadır:

"*Cumhuriyet* gazetesinin 20 İkinciteşrin Cuma günkü sayısında şu isimleri okudular:

- Limon iskelesinde 67 numarada zeytinyağı ticareti yapan Hayim oğlu Salamon, Yağ iskelesinde 13 numarada Kiryako, Vasil, Zaharyadis, Yani Papadopulos, Hiristo Sari, Artin Topakoğlu, Niko Kadarca, Yorgi Kızılas...

Sordum:

- Varlık Vergisi verenlerin listesi mi?...

- Hayır, dediler... Halkı soyanların listesi!

Kendi kendime, dehşet içinde düşünüyorum: Şimdi Teşkilatı Esasiye Kanunumuz, bunları Türk vatandaşı sayıyor değil mi?"[61]

Başbakan Saracoğlu'nun *Times* gazetesine 16 Ocak 1943 tarihinde verdiği beyanatta azınlık vatandaşlar hakkında sarf ettiği şu sözlerin ardından azınlık karşıtı ırkçı yazılar artar: "Bu kanunun bazı hükümlerinin ağır olduğunu teslim etmek gerekir. Bununla beraber iyi niyetlerini ve iyi yurttaş olduklarını isbat edenlere idari kolaylıklar gösterilecek[62] ve maddi yanlışlıklar düzeltilecektir... [B]u memleket tarafından gösterilen misafirperverlikten faydalanarak zengin oldukları halde ona karşı bu nazik anda vazifelerini yapmaktan kaçacak kimseler hakkında bu kanun şiddetle tatbik edilecektir."[63] Saracoğlu'nun kanunla ilgili demeci, uygulama hakkında önemli ipuçları vermektedir. Yasada ağır maddeler olduğunu kabul etmekte, ancak uygulayıcı kendisi olduğundan bu ağırlığın azınlıklar üzerine yıkılacağını bilmektedir. Sonunda da azınlıklara gözdağı vermekten çekinmeyen Saracoğlu'nun bu demeci basında yankısını bulacak

60 İlksen Dinçtürk, "Varlık Vergisi...", s. 140-141.

61 Yusuf Ziya Ortaç, "Haftanın Düşünceleri", *Akbaba*, Sayı 454, 26 Kasım 1942.

62 Kolaylık olarak Hilmi Uran listesine ileride değinilecektir.

63 Rıfat N. Bali, *Bir Türkleştirme Serüveni...*, s. 445.

ve demecin son kısmında yaptığı göndermeden cesaretle azınlıklara yönelik koro başlayacaktır.

Bunlara ilişkin resmî ve gayri resmî iki yayın organından örnekler veriyoruz: "Açık söyliyelim ki, bunların çoğunu, yabancı tebaası ferdler değil, fakat Osmanlı İmparatorluğu'ndan bize miras kalan, henüz tasfiye edemediğimiz adı Türk bir takım kimseler teşkil eder. Milli Türk rejimi, ırk ve kan esasları üzerine kurulu bir milliyetçilik politikasından uzaktır. Bu itibarla Osmanlı saltanatından bize miras kalmış bu Tanzimat zihniyetli adamların tasfiyesinden bahsederken maksadımız, sadece bir ruh tasfiyesinden ibaret kalır. Bu topraklarda çalışan her adam, hele pasaportunda Türk devletinin koruyucu damgasını taşıyorsa, Türk menfaatleri öyle istediği zaman, iyi niyetlerini açığa vurmak, onları ispat etmek zorundadır... Türkiye'de kazandığı servetin bir kısmını Türk yurdunun müdafaası uğrunda harcamaktan esirgeyenler için yapacak iki şey kalıyor: Tebaalarımızsalar kolları sıvayıp kazma sallamak, yabancı iseler bu diyarlardan gitmek!"[64]

Ulus gazetesinde de azınlıklara gözdağı verilmektedir: "Misafir olanlar, nezaketimizden bizim zararımıza faydalanmayı asla hatırlarından geçirmemelidirler. Yemeği ikram edebiliriz; fakat çatallarımızı bıçaklarımızı ceplerine doldurmalarına ve elimizde avucumuzda ne varsa alıp sonradan da biz misafiriz! diye böbürlenmelerine asla müsaade edemeyiz. Hadlerini bilmelidirler. Bu memleketin kapitülasyonları yırttığını bilmelidirler. Bir tek insan gibi koruyacağımız her davada onlar da birer insan gibi hareket etmelidirler. Açık ve dürüst konuşuyoruz."[65]

Irkçı dergiler de boş durmamış, yasaya destek vermekten öte 11 Kasım'ı bayram ilân etmişlerdir: "Irkçı ideolojinin savunucusu Pantürkist dergiler, Varlık Vergisi'nin çıkarıldığı günü bayram günü olarak tanımlamışlardır. Dergilerde azınlıklar ve savaşta ölenler arasında ayrım yapılarak, bu verginin azınlıklardan alınmasının savaşta ölenlerin ruhlarına ve cephede olan askerlere hediye olduğu savunulmaktadır. Azınlıkların kendi kişi-

64 Başvekilin demeci-2, *Cumhuriyet*, 23 Ocak 1943.
65 "Birtek İnsan Gibi", *Ulus*, 22 Ocak 1943.

sel çıkarlarının artık ülkenin çıkarlarının üzerinde tutulmadığı vurgulanarak, Türkiye'de yaşayan herkesin sıkıntıları paylaştığı vurgulanmaktadır."[66]

Mizah dergileri de, bu koroya hararetle katılmıştır; gerek kanunun hazırlığı safhasında, gerekse kanun çıktıktan sonra mizah dergilerinin kamuoyunu hazırlamak adına yaptıkları çabalar ayrıca incelenmeye değer zenginliktedir. Bir örneğine aşağıda yer verdiğimiz gibi Varlık Vergisi'ne taşlamalar yazılır:

"Yıllarca beklemiştik biz bekarlık vergisi,
Çıktı onun yerine şimdi varlık vergisi.

Resmî lisanda ismi onun varlıktır amma,
Hususi lehçemizde bahtiyarlık vergisi!

Ne mağrur vurguncular göreceğiz yakında
Servetinin var diye bir milyarlık vergisi!

Keşki benim de olsa hanlarım, dükkânlarım,
Razıyım olsa hatta bin tomarlık vergisi!"[67]

Akbaba'da Orhan Seyfi ve Yusuf Ziya başyazılarını bu konulara ayırmışlardır:

"Dört yüz bin lira borcundan dört yüz parasını vermiyen bir varlıklı, sırtını kasasına dayayıp haykırmış:

- Nereye gidiyoruz?...

Bu, Aşkalenin yolunu arıyan bir sual değildir. Sayın vatandaş, Varlık Kanununun içtimai hedefini soruyor.

Cevap verelim:

- Asırlardır, gafletimizin yularından tutup bizi sürüklediğiniz yere!

Bu kanunda, birikmiş husumetlerin diş gıcırtısını aramayınız. Bu merhamet kanunudur: On sekiz milyon kişiyi on sekiz bin kişinin pençesinden kurtaran bir merhamet kanunu!

---

66 İlksen Dinçtürk, "Varlık Vergisi...", s. 145.

67 "Çamdeviren", *Karikatür*, Sayı 362, 3 Aralık 1942.

İstanbul hudutları içinde, bize, yalnız Karacaahmet topraklarını bırakanlar, şimdi, haciz memuru apartmanlarına girince, Maçka, Şişli, Ayazpaşa sırtlarından haykırıyorlar:

- Kanun! Kanun!

Göz nurumuzu parmaklarına yüzük, alınterimizi kulaklarına küpe yapanlar, bunlar devlet emrine istenince, bütün adalet duyguları şahlanarak tepiniyorlar:

- Kanun! Kanun!

Ziya Paşa ile beraber soralım:

Kanunu ceza acize mi has demektir!

Hayır... Onların istediği kanun, bu son Osmanlı, şimdi Lozanda yatıyor: Kapitülasyonlarla, Düyunu umumiyelerle[68] koyun koyuna!"[69]

Mizah önemli bir malzeme bulmuştur, her fırsatta azınlıklara yüklenmeyi sürdürür:

"Beyoğlunun ıslak gecesi içinde bir Ermeni zenginile konuştum. Kendisine bir milyon iki yüz bin beş yüz lira vergi koymuşlar. Sordum:

- Ne kadarını verdiniz?

Altmış beş yılın, bir tekini çürütemediği sağlam dişlerle gülerek:

- Seksen bin dedi.

Eğer, kendisine konulan verginin başında 'bir milyon' olmasaydı, geri kalan yüz iki bin beş yüz liraya karşı verdiği miktarın adı 'hüsnüniyet' olurdu. Fakat, ödeme müddetinin son günlerinde, bu rakam, hüsnünü çoktan kaybetmiş çirkin bir niyettir!

Nüfusun yüzde doksanı Türk olan bu memlekette, refahın yüzde onu bile Türke düşmez.

Türk, Çanakkale, Sarıkamış, Sina Çölü, Dumlupınar müstesna, her yerde ekalliyettedir: Lokantada, barda, kulüpte, plajda, sayfiyede, apartımanda...

Bizim kızlarımız, onların giydiği kürklerin ve onların oğulları, bizim can verdiğimiz sınırların adını bile bilmezler!

68 Düyunu Umumiye borcunun son taksitleri Varlık Vergisi'nden ele edilen gelirlerle ödenmiştir.

69 Yusuf Ziya Ortaç, "Nereye Gidiyoruz?", *Akbaba*, Sayı 463, 11 Şubat 1943.

Fethi celili Kostantiniyeden beri, Türk milleti, ilk defa uyanıyor:

Sabah şerifler hayır olsun!"[70]

Akbaba'dan Yusuf Ziya'nın Varlık Vergisi konusundaki çabası ayrıca kayda değer özelliktedir, sözlerini hiçbir şekilde sakınmamaktadır:

"Bir kış gecesinin bembeyaz faciası içinde uzaklaşan Aşkale yolcularını düşünüyorum: Gayz ile dişlerim gıcırdayarak değil, utançla yüzüm kızararak... Kin ile yumruklarım sıkılarak değil, yeis ile yüreğim sızlıyarak!

Demek aziz vücutlarını, kışın, kaloriferli apartımanların müreffeh baharı içinde ısıtan; yazın, damarlarındaki kanı çam rüzgârı ve deniz güneşile yıkayan bu vatandaşlar Erzurum yolunda...

Sebep bir tanedir; kendilerini okutan, büyüten, zengin ve mesut eden Türk vatanının istediği vergiyi vermemek!

O Türk vatanı ki, dört yıldır, sınırlarda bir milyon süngü besliyor ve o bir milyon süngü ki, Türk vatanının istiklalile bereber bu Aşkale yolcularının apartımanlarını, pırlantalarını, kasalarını da bekliyor!

Gazetelerden okuyoruz: Aydın, Manisa, Burdur, Erzurum bütün vergi borçlarını, nasırlı ellerile ödemişler... Zaten tarih boyunca ve sınır boylarınca can vergisini de ödeyenler onlar değil mi?...

Aşkale yolcuları bu vatanda kazandıkları parayı, bu vatanın uğruna feda etmemek için kendilerini feda etti. Eğer, tarih onları birer mazlum fedai diye anacak sanıyorlarsa hesaplarında yanıldılar. Her biri, isimlerinin başında yalnız bir sıfat taşıyacaklar: Hain!"[71]

Gazeteler, kendi aralarında söz birliği etmişçesine hep bir ağızdan, azınlıkları ilk kez yurttaş olarak niteleyip, vatan borcunu ödemeye davet etmektedirler, fakat durumda bir gariplik de vardır: "Cumhuriyet tarihinde ilk kez neredeyse bütün gazete-

---

70 Yusuf Ziya Ortaç, "Sabah Şerifler Hayr Olsun!", *Akbaba*, Sayı 460, 21 Ocak 1943.

71 Yusuf Ziya Ortaç, "Aşkale Yolcuları", *Akbaba*, Sayı 462, 3 Şubat 1943.

ler, azınlıkları da vatana olan borçlarını ödemeye davet ediyorlardı. Yalnızca yurttaş olanın vatan borcu olabilirdi. Dolayısıyla azınlıklar da 'yurttaş'tı. Elbette, sözü geçen yazarların temel aldıkları nokta bu değildi ve aslında garip bir paradoksla her zaman ülkeyi sıkıntıdan kurtardığı ifade edilen Türk şimdi, bu sıkıntıdan kurtulmak için azınlıkları da 'vatandaş' olarak niteleme yoluna gidiyorlardı."[72]

Basın azınlıkları yurttaş olarak kabul ederken onlara ilişkin olumsuz yargılarını ön plana çıkarmaktan çekinmez:

"Sayın Başvekilimiz 2 Şubat pazartesi günü Ankara radyosundan memlekete şöyle hitap ettiler:

- Aziz yurddaşlarım!

18 milyon Türkiyede sadece yurddaşlarımız olanlar, acaba Başvekilimizin bu tabirindeki inceliği, iltifatı, nezaketi anlayabildiler mi?

Zannetmem!

Yurddaşlarımızın kalplerine sözle nüfuz ede-(burada bir satır düşmüş) şürerek altın fiyatını yükseltmekle meşguldüler veyahut da gizlice depolarına erzak yığmakla! Zaten, Türkçe radyo neşriyatını pek dinlemedikleri için bu çok kıymetli söylevi de kaçırmış olabilirler.

Yurddaşlarımızın kalplerine sözle nüfuz edebilmemizin ilk şartı şudur: Onlara Fransızca, İngilizce, Almanca, İtalyanca, İspanyolca, Rusça, Lehçe, hatta Süryanice, İbranice, Esperantoca söylemek; fakat Türkçe değil!

Çünkü Türkçe onlar için asırlardanberi bir kültür dili olamadı.

Kütüphanemize bir tek eser bırakmadılar. Bu dili sadece alış verişte kullandılar: Avrupanın her çeşit stoklarını ve en pahalı lüks eşyasını bize sürmede: losyon, krem, pudra, ruj, buzdolabı, kürk, ipekli çorap vesaire.

Bizim için müstahsil değil, müstehlik bile olamadılar. Kazançlarını Avrupa seyahatlerinde yediler. Sosyal hayatımıza ancak tramvayda yer kapmakla girdiler. Her neyse... Şimdiye kadar olup bitenleri bir tarafa bırakalım. Fakat, hiç olmazsa bun-

72 M. Çağatay Okutan, *Tek Parti...*, s. 284.

dan sonra Türkiyenin bütün refahını ceplerinde taşıyan bir avuç yurddaşımızdan, hakiki bir Türk vatandaşı olmalarını isteme hakkımız vardır!"[73]

Yazıda Rumca ve Ermeniceden söz edilmemesi ilginç bir ayrıntı olsa gerektir.

73 Orhan Seyfi Orhon, "Yurddaşlar", *Akbaba*, Sayı 417, 26 Şubat 1942.

2. Bölüm 1. Ek:
Varlık Vergisi'nin kabulüne ilişkin Meclis tutanakları

İ : 3 11.11.1942 C : 1

1. — SABIK ZABIT HULÂSASI

Birinci celse

Encümenler seçimi için reyler toplandıktan sonra tasnif neticesine kadar celse tatil olundu.

İkinci celse

Encümenler seçimi neticesi tebliğ edildi ve çarşamba günü saat 10 da toplanılmak üzere inikada nihayet verildi.

Reis vekili	Kâtip	Kâtip
Aydın	Konya	Isparta
Dr. Mazhar Germen	*Vehbi Bilgin*	*Kemal Turan*

2. — HAVALE EDİLEN EVRAK

Lâyihalar

1. — Umumi, mülhak ve hususi bütçelerle belediye bütçelerinden ve 3659 sayılı kanuna tabi müessese ve teşekküllerden aylık alanlara parasız giyim eşyası verilmesi hakkında kanun lâyihası (1/876) (Adliye, Maliye ve Bütçe encümenlerine);

2. — Varlık vergisi hakkında kanun lâyihası (1/877) (İktisat, Adliye, Maliye, Bütçe encümenlerine).

3. — Yerli nebati mahsulleri ve pirinci tâsir ve tasfiye etmek suretiyle yağ istihsal eden sınai müesseselerden muamele vergisinin aynen alınması hakkında 3843 ve 4040, 4290 sayılı kanunlara ek kanun lâyihası (1/878) (İktisat, Maliye, ve Bütçe encümenlerine).

Mazbatalar

1. — Varlık vergisi hakkında kanun lâyihası ve Muvakkat encümen mazbatası (1/877) (Ruznameye).

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 10

REİS — Şemsettin Günaltay

KÂTİPLER : Kemal Turan (Isparta), Neşmeddin Sahir Sılan (Bingöl)

REİS — Celse açılmıştır.

3. — BEYANAT

1. — Başvekil Şükrü Saracoğlu'nun, memleketin iktisadi işleri ve alınacak tedbirler hakkında beyanatı

REİS — Meclise sevkedilen kanun lâyihaları hakkında Başvekil izahat vereceklerdir.

Sözü Başvekile veriyorum.

BAŞVEKİL ŞÜKRÜ SARAÇOĞLU (İzmir) — Arkadaşlar;

Mevzuumuza hemen giriyorum.

Sizler Ankara'dan ayrıldığınız, her tarafta ve her sahada bir kasırga başladı. Fiyat kasırgası.

Bu kasırga, dar bir zaman içinde, yürüyüşe inkılâp etti ve bu yürüyüş çok süratle bir koşuya ve bir koşuşmaya tahavvül etti ve böylece fiyatlar aldı, yürüdü. Öylelikle yürüdü ki, her sabah yatağından kalkan her vatandaş, eşi ile, dostu ile konuşarak ve gazetelerde okuyarak, yeni fiyat artışları ile karşı karşıya kalıyor ve kendi kendisine soruyordu :

— Nereye gidiyoruz ?

Diğer bir kısım halk, Hükümet hiçbir şey yapmadığını ve seyirci kaldığını görerek soruyor :

— Hükümet nerede ?

Nihayet bunlar da, Hükümeti şu veya bu iktisat mezhebine mal ederek, bildiklerini kendi şekillerine imale çalışıyordu.

Her şeyden evvel, bu son suallere cevap vereceğim.

Biz, ne Adam Smith'in talebesi, ne de Karl Marks'ın çırağıyız. Biz sadece, içtimai dini, halkçılık ve iktisadi mezhebi Devletçilik olan, siyasi bir fırkanın çocuklarıyız. (Alkışlar, bravo sesleri).

Bizi ve işlerimizi yakından takip edenler, bizim fırka programımıza ne kadar bağlı olduğumuzu anlamakta zorluk çekmezler. Esasen, işe başlarken, memleketimizin en büyük mahsulü olan, hububat ve pirinç hakkındaki kararlarımızda piyasada fiyat tesbit eden ve yüzde ve yaşayışa el koyan kararlarımız, bizim hangi yolun yolcusu olduğumuzu kâfi derecede göstermişti.

Fiyatların baş döndürücü bir süratle artması üzerine, sorulan, Hükümet nerede? sualine karşı

— 14 —

da, Hükûmetin her an iş başında olduğunu, şimdi vereceğim izahat ve almakta olduğumuz kararlar gösterecektir.

Arkadaşlar;

Bugün memleketimiz, muharip devletlerle tamamen çevrilmiş bir haldedir. İçerimizde ve kararlarımızda, bu hakikatı gözden kaçırmak, vereceğimiz hükümlerde ve alacağımız tedbirlerde büyük hatalara düşeriz. Bilhassa ki, bugün dördüncü yaşını yaşıyan harb, yaşlandıkça fenalıklarını ölçülmez artıran müthiş bir mahluktur.

Bugün için harb dışı olan her memleket, başlıca üç harb tehlikesi karşısındadır. Bunun birincisinde, harbin memlekete katiyyen girmiyeceğine inanıldır ve ona göre hazırlıksız bir halde bulunanlar. İkincisi, memleket çocukları arasındaki kuvveti teşkil eden birlik gevşiklik ve bu yoldan harbin iştihasını kabartır. Üçüncüsü de, harb de, diğer varlıklar gibi, genç iken daha atik ve hesaplı hareket ettiği halde, yaşlandıkça akılsız ve hesapsız işler yaparak böylece civarında bulunan harb dışı devlet için daha tehlikeli olur.

Bugün harbin bulunduğu memleketlerde, mütemadiyen artan fenalıkların bir kısmı da, hudutlarımızı geçerek memleketimize yeni yeni sıkıntılar getiriyor. Harb uzadıkça, darlıklarımızın, sıkıntılarımızın çoğalacağını tabii görmek, ona göre daima hazırlıklı bulunmak, tedbirler almak lâzımdır.

Bugün, memleketimizin katlanmağa mecbur olduğu mahrumiyetler, başka memleketlerinkine nazaran yok denecek kadar azdır. Gün geçtikçe, yeni yeni tehditlerle karşılaşmak mecburiyeti bulunduğumuzu, daima gözönünde bulundurmak ve bunlara katlanmak için hazırlanmak her vatanperverin borcudur.

Arkadaşlar;

Harbin ilk yılını, az çok rahat geçirdik, çünkü, memleketimiz ambarlarında ithalât ve ihracat malları mevcut olduğu için, herhangi darlık ve mahrumiyet, kendini hissettirecek bir dereceye varmadı. Bu yılın en büyük darbesi, Türk bütçesinin üzerinde görüldü. Çünkü, anlaşmamızı korumak ve kurtarmak için, koskoca bir Türk ordusunun derhal silâh altına alınmağa ve silâh altında tutmağa mecbur olduk.

Harbin ikinci ve bilhassa üçüncü yılında, yer yer darlıklar hissolundu. Çünkü, harb dolayısiyle mal ithali çok zorlaştığı gibi, memleket çocuklarının silâh altında tutulması, bir taraftan istihlâki çoğaltırken, diğer taraftan istihsali azaltmağa başladı. İşte, başlıca bu sebeplerden artmağa başlıyan fiyatlarla ve bu yüzden ayaklanan ihtikârla mücadele etmek vazifesini duyan Refik Saydam hükûmeti (rahmetli) birçok hassasiyetle kararlar aldı. Fiyatlarla, muhtekirlerle mücadeleye başladı.

Alınan mücadele kararları, yenilerini davet etti. Yeni kararlar da, daha sıkı, daha sert kararları zaruri kıldı ve böylece, karardan karara geçilerek, memleket dahilinde bir çok mallara el konulmağa kadar ileri gidildi. Bu kararlar, herkesin beklediği matlup neticeyi vermedi. Az bir zaman içinde, memleket dahilinde, resmî fiyatlarla bazı malları bulmak imkânsız bir hale geldi ve memleket dahilinde, koskoca bir kara piyasa yerleşti. Bu işin karşısında, hepimiz, evvelâ kendi kendimize, sonra da birbirimize sormağa başladık. Acaba bu kararlar veya hiç değilse, bunlardan bazıları alınmamış olsaydı daha iyi olmaz mı idi?

Aradan çok geçmeden hüküm vermeğe başladık. Bu hükme göre, bu kararlar alınmasaydı daha iyi olacaktı.

İşte bu zihniyetin ve bu kanaatin doğduğu ve anlaşıldığı günlerde, Saracoğlu hükûmeti iktidar mevkiine geldi ve gelir gelmez de, evvelce alınmış olan sıkı kararlardan bazılarını ilga ederek, büyük bir kısmını ortadan kaldırdı, diğer bir kısmını da değiştirdi ve tatbikı daha kolay ve daha çok imkân dahilinde görülen yeni kararlar aldı.

Pamuk, yün ve yapak hakkındaki kararları almakta gecikmedik. Bu maddelerin tek alıcısı Hükûmet olduğu için, kararlarımızı yürütmekliğimize imkân olduk. Keza, pamuğun tek alıcısı ve çıkaranı tek satıcısı olduğumuz için, bunlar hakkında fiyat kararları almakta ve bunları tatbika geçmekle gecikmedik, resmî ve hususî fabrikaları birleştiren, yünlü ve pamuklu kumaşlar hakkındaki kararları muhafaza etmekle kalmadık, bunların arasına, deri fabrikalarını da ilâve ettik.

İktısadın başlıca gıdası olmak itibariyle, memleketimizin en büyük servetini teşkil eden hububat hakkında, % 25 kararını aldık ve bu kararı alırken, alacağımız % 25, şarla, hem ordumuzun ve büyük şehirlerimizin iaşesini emniyet altına almak ve hem de tasarruf hesapları yapmak zaruretinde kâfi derecede kuvvetli olacağımız kanaati hâkimdi. Keza pirinç hakkında da, ayrı kanunla ve ayrı istikamette karar aldık.

Arkadaşlar;

Görüyorsunuz ki, Hükûmetimizin, herhangi bir kararı alırken, tatbikte en çok dardığı, en çok ehemmiyetle tetkik ettiği cihet, alınacak kararların adil olması ve tatbik kabiliyetini haiz bulunmasıdır.

Tekrar ediyorum, biz bu yolda, fiyat kontrolu kararlarını alırken çok mühim bir keyfiyeti, daima gözönünde tuttuk ve bundan sonra da daima gözönünde bulunduracağız. O keyfiyet de, bu kararlardan doğan yükün, müstehlik ve müstahsillerden teşekkül eden vatandaşlar arasında âdilâne taksimidir. Bugüne kadar, maalesef, dövizli dövizsiz, takaslı, takassız, memlekete gelen ithalât mallarının fiyatları üzerinde hâkim olamadık. Keza, bir çeşit yollarla yapılan alış

verişlerde, muhtekirler ve vurguncular tarafından yaratılan yüksek fiyatların da önüne geçemedik. Böylece, fiyat kararlarımızın yükünü, daha ziyade çiftçiye yüklemeğe devam ettik. Bu yolda devam etseydik, yalnız hakszlıkları yığın haline getirmiş olmakla kalmıyacak, istihsalin azalması gibi, büyük bir tehlike ile de karşı karşıya kalmış olacaktık.

Onun için, bundan sonra da, tereddüdsüz para kazanan müstehliklerin, alın terinin yarattığı mahsullere, mübalâğaya kapılmaksızın, değer fiyat vermeleri lâzımdır, daima yapılmaya çalışacağız (Bravo sesleri).

Ötedenberi bir çok yazıcılarımız, köylünün derdlerini azaltmak için yazılar, şiirler yazarlardı. Bunlar çok yerinde yazılardır. Gariptir, köylünün bir boyunu öbür boya yüzünün güldüğü bugünlerde, kalemlerden, bu sevince iştirak eden bir ketine düşmedi. Bilmeliyiz ki, vatandaş sadece şiir mevzuu olanın ve vatandaş, şiirden ziyade hak arar.

Bundan sonra da, alınacak kararlarla, en çok arayacağımız cihet, bu kararların tatbik ve yürüt takisim kabiliyeti olacaktır. Çünkü, böyle olmayan kararların, süratle dunya inkılâp edeceğine ve hattâ, fenalık yaratacağına şüphe yoktur.

Biz bu defa, tatbik kabiliyeti olan ve yürütülebilecek kararları aldık. Bundan sonra da böyle yapacağız. Çünkü, maksada ancak bu yoldan varacağımıza kaniiz. Nitekim, bugüne kadar aldığımız ve muhafaza ettiğimiz kararların hiç birinde, tatbik noktasından bir kusur olmamıştır. Hububat ve pirinçteki yüzdeleri tahsil etmekteyiz. Diğer mahallerde da, tarafımızdan tâyin olunan fiyatlarda, bir değişiklik olmamıştır. Bu böyle olmakla beraber, bedefimizin diğer cephesini teşkil eden, memlekette normal ve mütedil fiyata kavuşmak ümidi tahakkuk etmemiştir. Çünkü, her şeye rağmen, başlıca gıdamız olan hububat fiyatları aldı yürüdü. Hububatla beraber veya onu takiben diğer gıda maddeleri fevkalâde pahalılaştı. O kadar ki, bugün bunların bir çoğu, dünkü kara pazar fiyatlarını bile geride bırakmış bulunuyor.

Daha ziyade, hububat, tereyağı ve et gibi gıda maddeleri fiyatlarında görülen ölçüsüz artışta, ötedenberi muhtekirler namını verdiğimiz unsurun tesiri yoktur veya yok denecek kadar azdır, çünkü, fiyatlar artarken, hububat, tamamen köylünün elinde bulunduğu gibi, diğer gıda ve hayvan maddelerinin de köylünün elinde iken pahalılaşmış olduğu görülüyordu.

Eğer, bu tarzdaki fiyat yükselmeleri, makul denecek bir had dahilinde kalmış olsaydı, bunu hoş görmek, belki de mümkün olacaktı. Çünkü,

a) Hükümet bile, resul fiyatları ile böyle bir yol tutmuş bulunuyordu;

b) Bu yoldan, çok düşük olan köylü hayat seviyesinin biraz kalkınması, yürekterimizi ferahlandıracağı kadar, Partimizin halkçılık ve Devletçilik prensibine de uygun düşecekti. Fakat maalesef, fiyatlar böyle makul bir haddle durmadı, bilâkis baş döndürücü bir süratle aldı yürüdü ve nihayet gelirleri ile kendilerine gıda tedarik eden milyonlarca şehirli, bir ıstırap uçurumuna doğru sürüklenmeğe başladı.

Abidinamuz gıda fiyatlarının artmasında başlıca âmil olan, buğday ve hububat fiyatlarının, bu ölçüsüz yükselişindeki mesuliyeti, yalnız köylüye yüklemek bittabi doğru değildir.

Hububatın % 25 şini, köylüden, o gün için iyi sayılan bir fiyatla Hükümet namına toplamağa karar verdiğimiz günlerde, şehirlerimizin hububat ihtiyaçlarını günü gününe ve hattâ saati saatine zor yetiştiriyorduk ve ambarlarımızda hiç bir stok mevcut değildi. Bu vaziyet, gözümüzde dururken, alacağımız % 25 leri ambarlarımıza girmesini temin için, bu % 25 leri ödeyinceye kadar, her çeşit hububat alış verişini yasak etmekte tereddüt etmedik. Bu yasak, şehirlere hububatın intikaline ve fırınların beslenmesine mâni olmakla kalmadı % 25 lerle birbirimize başladığımız hububat mevcudumuzu, şehir ihtiyaçları için, erimeğe başladığını gördük. O kadar ki, aldığımız haberler, hiçbir buğday sahipleri bile daha ucuz olduğu için, çarşıdan almak tedarikine çalıştıklarını bize öğretti.

Ordumuz ve kara günlerimiz için, hazırlamakta olduğumuz stoklarımız, yaz ortasında etmeğe başlaması, bizi telâşe düşürdü, meseleyi bir kere daha tetkik ettik. Alacağımızı ahnadan, hububat alış verişini serbest iken etmekte yine tehlike gördük. Stoklarımızın eritmeyen ve şehirlere ekmek bulan bir çare aradık. Bu çareyi, belediyeleri muvakkaten işe sokmakta bulabileceğimizi ümit ettik. Belediyelere verdiğimiz bu vazifenin başarılabilmesi için, onlara yer yer krediler açtırdık ve aynı zamanda muayyen tarihlerde kendilerine hububat vermiyeceğimizi bildirdik. Bundan sonra, yürtlere belediye, buğday amburları sayılan yerlere hücum etti. Herkesin kafasındaki, kendi şehri için bir yıllık bir stok yapmaktan başka bir kaygı mevcut değildi ve böylece her yerde bir fiyat yarışı başladı ve hiç bir fiyat, bunları yarıştan vaz geçiremedi. Bu yoldan, hububat fiyatları ve onunla beraber diğer gıda maddeleri fiyatları gittikçe artarak bugünkü mübalâğalı rakkelere süratle erişti. Anlaşıldı ki, ihtikâr, tüccarlarına inhisarı altında değildir Bu, işin bir cephesidir.

İkinci cephesi de, bizim bu işte, ticaret kabiliyeti olmayan ve kârsızlarla alâkası bulunmayan belediyelerin, bu işi beceremiyeceklerini, evvelimizden görmemiş olmamızdır. Fakat işin bir üçüncü cephesi vardır ki,, o da, bu sahada gösterilen gayretler ve faaliyetlerin, her şeye rağmen bizi büyük ve müspet bir neticeye yaklaştırma-

sıdır, çünkü, bugün elimizde, hiçbir vakit malik olmadığımız bir hububat stoku mevcuttur ve bu sayede yakın ve büyük korkular zail olmuş bulunmaktadır.

Arkadaşlar,

Bazı memleketlerde, dokuz göbek dedesini sayabilen adamlara asil derlermiş. Bizim milletimiz bütün tarih boyunca, böyle bir asalet tanımadı. Bizim tanıdığımız asalet ruhi asalettir ki, o da, bize, yaptığımız işlerin iyiliklerinin, eksiklerinin, cesaretle, açık ve temiz bir yürekle ortaya dökülmesini emreder. (Alkışlar) Onun için, bugünkü fiyatlardaki mesuliyette, Hükümetin hissesi bulunduğunu söylerken duyduğum ıstırabın yanı başında, hususi bir haz hissediyor ve bu sözlerimi milli asalet kaidelerimize uygun göreceğinizi ümit ediyorum. (Bravo sesleri).

Gıda maddelerindeki pahalılığın istihsali teşvik edici bir iyiliği olduğu da inkâr edilemez. Biliyoruz ki tahditler muvakkat tedbirlerdir ve bu buhranı sağlam ve kati olarak ancak istihsali arttırmakla yenebiliriz. Bugünkü mübalâğalı fiyatlar köylümüzü toprağa bağlamış ve böylece köylümüz bu sene her yıldan daha fazla bir gayretle ekim faaliyetine devam etmekte bulunmuştur. Biz bu faaliyete muhtaç köylülere 30 bin ton tohum vermek suretiyle iştirak ettik.

Bundan başka her sene muntazam artan Devlet zeriyatı bu sene, daha geniş bir adım atarak geçen seneye nazaran yüzde yüze yakın nisbetle bir tezayüt kaydedecektir.

Bu münasebetle fabrika ve madenlerimizde çalışan işçilerimizin memlekette yarattığımız eserlerde büyük hisseleri olduğunu da söylemeliyim. Adetleri ve ehemmiyetleri gün geçtikçe çoğalan Türk işçilerinin ihtisaslarının artırılması, sıhhi, içtimai durumlarının düzenlenmesi Hükümetinizi çok yakından ilgilendiren mühim bir mevzudur. İş kanunu ile iş hayatına müdahale etmiş olan Cumhuriyet Hükümeti bu kanunun icaplarını tamamlamak için her gün daha dikkatli ve daha gayretli olacaktır.

Harp yıllarının vatan çocuklarından beklediği fedakârlığı en iyi anlıyan, memurlarımız olmuştur. Büyük mahrumiyetlere katlanarak çalışan bu kitle içinde çok iyi çalışanlar olduğu gibi fena çalışmalarda vardır. İyileri mükâfatlandırmak ve fenaları cezalandırmak için daha dikkatli ve daha hassas olacağız. (Bravo sesleri).

Devlet eliyle yapılan benzin, lâstik, çimento, demir tevziatı etrafında vâki olduğu söylenen suiistimalleri bertaraf etmek için alâkalı vekâletlerin dikkatleri bu mevzu üzerinde toplanmıştır.

Arkadaşlar;

Arzettiğim gibi, bilhassa gıda fiyatlarının hiç bir ölçüye sığmıyan bir şekilde alıp yürümesi, sabit ve mahdut bir iratla geçinen milyonlarca vatandaşı, bir ıstırap uçurumu ile karşı karşıya bıraktı. Bu manzara ile karşılaşan Hükümetimiz, bütün dikkatini, bu muztarip kütle etrafında toplamağa karar vererek, bir çok içtimalar akdetti ve meselenin bütün safhalarını, haftalarca süren bir tetkika tabi tuttu.

Bizi, haftalarca üzerinde çalışmağa mecbur eden mevzu, herkesi işgal eden pahalılık, bilhassa gıda maddelerindeki pahalılık mevzuu olmuştur.

Bu mevzu konuşulurken, daha ilk adımda, posta - telgraf, tren ücretlerinin, kumaş, iplik ve saire gibi, Devlet müesseseleri mamulâtının ucuzluğunun, diğer yerli ve ithalât mallarının pahalılığı ile büyük bir tezat teşkil etmekte olduğunu gördük ve kendi kendimize sorduk; acaba Devlet müesseseleri mamulâtının fiyatlarını umumi fiyatlara intibak ettirmek mi icabeder, yoksa bunları, tevziierindeki suiistimal şayialarına ve cesim fiyat farklarına rağmen, ucuz tutmakla devam etmek mi daha iyidir?

Bu suale, bu müesseseleri zararla işler bir halden çıkarmak şartiyle ve bazı zaruri istisnalardan kati nazar etmemekle devam cevabını verdik. Tevziideki suiistimallerin de, zamanla, çalışmakla azalacağına inandık.

Halkın ve tüccarın elinde bulunan, alelhusus gıda maddeleri pahalılığına gelince, bununla her şeyden evvel mücadele etmenin lüzumuna kani olduk. Fakat onun için kuvvetlerimizi, herhangi geniş bir sahada israf etmektense, onları daha ziyade, bu pahalılığın kurbanlarının bulunduğu saha etrafında tahşit ederek çalışmanın daha faydalı olacağı ve seri neticeler vereceği kanaatına vâsıl olduk.

Hassaten, Hükümet beyannamesini huzurunuzda okurken, bu bahse temas etmiş ve bizim çekmekte olduğumuz darlık, bu umumi ve büyük ıstırabın küçük bir parçasıdır ve bunun çoğalması ihtimali yok değildir. Böyle olduğu takdirde, bu yükü müsaviyen çekmek ve çektirmek için, bütün tedbirleri almakta kusur etmemeğe çalışacağız demiştim.

Aynı beyannamenin diğer bir yerinde de zengin ve paralı adamlar için bir mesele mevcut değildir. Köylü ve çiftçi bu malların sadece satıcılarıdır, amele ve esnaf yevmiyelerini ve işlerini yeni şartlara daha evvelden intibak ettirmişlerdir diyerek, böylece, Devlet yardımının, dar ve sabit gelirli sahaya ve insanlara tevcih edilmesi lüzumgeldiğini anlatmıştım. Bu defa da, halktan olsun, memurdan olsun, dar ve sabit gelirli aileleri pahalılık yükünden mümkün olduğu kadar kurtarmak lâzımdır, karar ve kanaatına bir kere daha vardık. Hemen, hemen kâmilen şehirlerde oturan bu halk tabakasını, bu defa daha yakından tetkik ettik. Gördük ki, Türkiye'de, nüfusu on bini tecavüz eden şehirlerimizde oturan insanların yekûnu 2 660 000 kişidir. Bundan, İzmir, İstanbul ve Ankara'da oturan bir milyon insanı düşecek olursak,

1 660 000 kişi kalmaktadır. Buna, normal artış payı ilâve edilince, 1 800 000 eder. Eskişehir, Aydın, Manisa, Sivas, Samsun, Konya gibi şehirlerde oturan bu halkın, herhalde üçte ikisinin, hububat veya diğer ziraat işleriyle meşgul veya başkaca yardım dışı olduğu muhakkaktır.

Bu halde, 50 kilsur şehirde oturan 1 800 000 kişiden, yalnız 600 000 ni yardıma muhtaç demektir.

On binden az nüfuslu şehirlerin zirai sıması daha iledir. Onun için, buralarda oturanların yardıma muhtaç olanlarının yekûnu 3 - 4 yüz bini geçmez.

Ankara, İstanbul, İzmir şehirlerine gelince; istatistiklere göre, bir milyondan az olan bu üç şehrin nüfusuna bir artma payı ilâve edilerek, yekûnu 1 100 000 olarak kabul ve bunun, 500 000 ini yardımdan müstağni addettik ve böylece yardım edilmesi lâzımgelen vatandaşların yekûnu küçük şehirlerde 400 000, ortalarda 600 000, üç büyük şehrimizde de 600 000 olarak cem'an 1 600 000 tahmin etmek suretiyle her halde hakikatın civarında bir rakam kabul etmiş olduğumuza inandık.

Şimdi, en mühim iş, şehabiliktan en çok muztarip olan bu bir buçuk milyondan fazla olan halkın tesbiti idi. İlk nazarda, bize pek zor görünen bu iş istikametinde çalışırken, müşahede ettiğimiz bazı kolaylıklar, bizim cesaretimizi arttırdı.

Maksadımız büyük, küçük şehirlerde oturan dar ve sabit gelirli olanları bulmak ve tesbit etmekti. Resmî istatistikleri tetkik ederken gördük ki, umumi bütçeden maaş ve ücret alarak geçinen insanların adedi, 170 000 dir. Bunları, karı ve çocuklariyle beraber 500 000 olarak kabul ettik. Yetim, dul ve mütekaitlerin yekûnu da 80 000 kadar ve bunların çoğu, tek nüfustan ibaret olduğu için, onları da 100 000 olarak kabul ettik. Bundan sonra mahallî idarelerle Belediyelerin, Devlet iktisadi teşekküllerinin ve mülhak bütçelerin ücretli veya maaşlı olarak istihdam ettikleri memurların yekûnunu aradık ve bunların 140 000 olduğunu gördük. Bunları da, karı ve çocukları ile beraber 700 000 olarak kabul eyledik. Böylece, cem'an 1 300 000 olarak kabul ettiğimiz, dar ve sabit irattı nüfusun 1 300 000 inin, kolayca tesbit edilmiş olduğunu gördük. Geriye hiç bir maaş ve ücretle alâkası olmıyan 3 - 4 yüz bin kişi kalıyordu. Bunların, merkezden tesbiti mümkün olmadığı için bir an evvelde tesbit edilmeleri icabettiği için, kaymakamlardan ve belediye reislerinden, oturdukları şehirlerdeki dar ve sabit iratlı insanlardan, ekmek ve gıda tedarikine kuvvetleri yetişmiyen vatandaşların adedlerinin tesbit edilecek bildirilmesini istedik. Böylece, bir taraftan bunları yapar ve dar ve sabit gelirli vatandaşlara yardım sahasını çizerken, diğer taraftan, bu vatandaşlara nasıl ve ne kadar yardım edebileceğimizi araştırmaya başladık. Gerek bu yardımları temin ve gerek iktisadi buhranı karşılamak için, üstünde, birer karara vâsıl olduğumuz mevzular şunlardır :

1. Elbiselik kumaş ve ayakkabı;
2. Hububat;
3. Bulgur;
4. Pirinç;
5. Yağ;
6. Şeker;
7. Kumaş;
8. Kömür,
9. Varlık vergisi.

1. — Elbiselik kumaş ve ayakkabı :

Umumi muvazene, mülhak bütçeler, hususi idare ve belediyelerle İktisadi Devlet teşekküllerinden tutarı 140 liraya kadar maaş veya ücret alanlara hem kendileri, hem de karıları için birer kat elbiselik kumaş, bundan yukarı maaş alanlara da yalnız kendileri için birer kat elbiselik kumaş vermek istiyoruz. Bundan maada yalnız umumi muvazene ve mülhak bütçelerden aldıkları maaş ve ücret tutarları 75 liradan az olan memurlara ayrıca birer ayakkabı vermek niyetindeyiz. Gerek kumaşlar, gerek ayakkabıları parasız olarak verilecektir. Bu eşyalar süratle hazırlanmaktadır. Tevzi ve taksim için talimatı da yapılmıştır.

Ayakkabı tevziatı iki ay sonra başlıyacak ve senesi içinde ikmal edilecektir. Kumaş tevziatına gelince: Erkek kumaşlarının kânunusanide tevziine başlanacak ve tevziat üç ayda hitam bulacaktır. Kadın kumaşlarının tevziatına haziranda başlanacak bu da altı ay içinde hitam bulacaktır. Bu tevziatın her üçünde İzmir, İstanbul ve Ankara şehirleri sona bırakılacaktır. Bu iş için hazırlanan kanun lâyihası da Meclise verilmiştir.

2. — Hububat :

Geçen baharın son ve yazın ilk günleri büyük hububat sıkıntısı içinde geçiyordu. Önümüzdeki yılın hububat sıkıntılarını bir dereceye kadar önliyebilmek için muhtelif istikametlerde çalışmağa başladık.

a) İngiliz ve Amerikalılardan hububat istedik.

b) Hariçten tedarik edilecek hububat için nakil vasıtaları aradık.

c) % 25 kararını aldık.

a) İngiliz ve Amerika sefirleri tarafından vadedilen 15 şer bin tonluk buğdaylar getirilip tevzi edildi. Bundan maada İngilizler ayrıca 7 800 ton arpa vadettiler. Bunun yarımından fazlası bugün bize teslim edilmiş bir haldedir. Amerika, verdiği 15 bin tondan ayrı olarak, 6 bin ton buğdayı, lare kanununa tevfikan Amerika'da emrimize hazır tutuyor. Bir vapurumuz

bugünlerde bu buğdayı almağa gideceğ. Bu istikametteki İngiliz ve Amerika yardımının devam edeceğini ümit ediyoruz.

b) Nakil vasıtası tedariki için her tarafa birden baş vurduk. Portekiz limanlarındaki Alman vapurlarını satın almağa teşebbüsümüz muhtelif safhalar geçirdikten sonra Portekiz Hükümetinin muvafakati istihsal edilmediği için mukut etti. İsveç'ten vapur tedariki konuşmalarımız devam edip gitmektedir. Bu konuşmaların müspet bir neticeye varmağına emin olmak mümkün görünmüyor. Amerika'daki Panama bandıralı vapurların satın alınması teşebbüsü de henüz katî safhaya girmemiştir. Fakat bütün bunlara mukabil Fransa ile muhariplerin mallûnatı altında yapılan bazı Fransız vapurlarının taraftımızdan kiralanması müzakereleri katî ve müspet bir neticeye varmak istikâdını göstermiştir. Fakat henüz katî ve müspet neticeye varılmış değildir. Maalesef son hâdiselerin bu işimize zarar vermesi ihtimali çoktur. Şevket muvafakat olursak hemen memleketteki buğday stokunu boşaltmağa çalışacağız. Bu böyle olmakla beraber yardımların yapılmamasını ve vapurların temin edilmemesini güzönünde bulundurmak ve sarfiyatı ona göre tanzim etmek her halde ihtiyatlı ve hesaplı bir hareket tir.

c) % 25 ler, hububat hakkında % 25 kavramı altında bu yüzden elimize geçecek hububatla hem orduyu, hem büyük şehirleri, hem de darlık mıntakalarını doyurduktan sonra her yerde tanzim şartları yapabilmek için elimize kâfi hububat geçeceğini ümit ediyorduk. Çünkü istatistikler, Türkiye hububatını 7 . 8 milyon ton olarak gösteriyor ve biz de bu hesaptan elimize hiç değilse bir buçuk milyon ton hububat geçireceğimizi ümit ediyorduk. Halbuki evdeki pazar çarpıya uymadı ve neticede gördük ki, çiftçilerin Hükümete beyanlandığı rakam 600 bin tonu zor tutuyor. Bu iki rakam arasındaki fark, sadece istatistik rakamlarının mübalâğalı tesbit edilmiş olmasından ileri gelmiyordu. Daha ziyade yine çiftçilerden istihsal edilen mahsûlerinin pek tabii olarak çiftçiyi korumak arzularından ileri geliyordu. Benim duyduklarımdan, gördüklerimden edindiğim kanaate göre, bu beyanlandırma işi tekmil mahsul itibariyle % 3 veya % 5 ağır, % 10 veya % 15 mütedil, üst tarafı da tamamen hafif olarak tesbit edilmiştir ve bu fark, hissesyeli olduğu muhakkak olan tesbit hatası olmaktan ziyade, tesbitin, mahsulün yeşil devrinde yapılmış olmasından ileri gelmiştir. Bu fark, mahsulün biçilmesinden dolayı bazı mahdut yerlerde çok ağır bir durum yaratmıştır.

Köylü beyanlandığı miktarı bizi memnun edici bir tarzda muntazaman ödemektedir. Köylünün beyanlandığı miktarın azlığından doğan endişeyi köylünün borcunu muntazaman ödemekte olması büyük nisbette izale etmiştir, son bir kaç ay içinde hariçten de (50) bin tona yakın buğday getirttik. Bugün, hububat vaziyetimiz endişelerimizi kısmen telâfi etmekle beraber her çeşit fiyat manevrasına müsait bir şekilde değildir.

Görülüyor ki, bu % 25 ler, elimize, her çeşit manevrayı yapmağa müsait bir miktar geçmemiştir. Bu yüzden ve bir de biraz evvel arzettiğim, belediyelerin ölçüsüz ve hesapsız talepleri yüzünden buğday fiyatları amiyane yürümüştür. Filvaki elimizdeki miktarla piyasaya müdahale etmiş olsaydık, fiyatlarda geçici bir salâh yaratabilecektik. Fakat biz bunu yapmadık ve elimizdeki hububatı, daha kara gün için saklamağı tercih ettik. Fakat bu intizar devresi devam ederken İzmir, İstanbul, Ankara ve Zonguldak için kendilerine buğday tedariki hususunda tesbit ettiğimiz tarih yaklaşmağa ve büyüyen yeni bir fiyat artışının tehlikesi kendini hissettirmeğe başladı. Bunu önlemek için fedakârlık yapmak zaruretini duyduk ve bu şehirlere iâşesi olan buğdayı, tedvir edebileceğimiz bir fiyatla ve sıkı kayıtlarla vermeği ve bunu imkân hâsil oldukça serbest piyasadan alarak bir dereceye kadar kapamağı muvafık gördük. Böylece bu şehirlerin vaktâhali yerinde olan insanlarına 300 gram ekmeği 5,5 kuruş fazlasiyle 11 kuruşa yedirmeğe başladık.

Gerek bu şehirlerde, gerek diğer şehirlerde tesbit edilen ve tesbit edilmekte olan ve yekûnu bir buçuk milyonu geçecek olan, dar ve sabit iratlı vatandaşlara eski ucuz fiyatla ekmek, un veya buğday vermeğe başladık ve bu yolda devam etmek kararındayız.

Bütün bu hesaplar, ekleri hububat mevcudunda ve bir de çiftçiden mütehassıl alacağımızın tahsiline dayanıyor. Bu suretle hesaplar tam manasına emek demek geliyor. Şayet hariçin buğday yardımı devam eder, köylü makul fiyatlarla hububatını satarsa, seneyi az sıkıntı ile geçirmek ve hemen konulmasına ham darlıkları bertaraf etmek mümkün olacaktır. Fakat takdirde müşkülât olur, hariçin buğday yardımı devam etmez veya hariçten bizim temin etmemiz mümkün olmaz ve yeni, yeni ihtiyaçlar ve zaruretler karşısında kalacak olarak, en sert tedbirlere başvurmaktan asla çekinmiyeceğiz. Ilgr halâlarda bir buçuk milyon civarında gördüğümüz bu dar ve sabit gelirli vatandaşları asla sıkıntıda bırakmıyacağız. (Bravo sesleri).

3. — Bulgur:

Buhranın ve pahalılığın en ağır yükünü taşımakta olan dar ve sabit gelirli vatandaşlara çok ucuz fiyatla bulgur vermek kararını aldık. Bulgurlar hazırlanıyor ve yekûnu 15 - 16 milyon kilyo tutacaktır. Öyle zannediyoruz ki, beş nüfuslu bir aileye, her ay beş kilo bulgur ver-

mek imkânını elde edeceğiz. Bu istikamette yapılan mesai hayli ilerlemiştir. Ordu da kendi bulgurunu ayrıca hazırlamaktadır.

4. — Pirinç:

Pirinç için aynı şeyi düşündük. Memleket dahilindeki pirinçlerin % 15 ini tâyin ettiğimiz fiyatla, bulunabilir olduğu gibi, satın alıyoruz. Bu pirinçle bir kısmını ordumuza, mühim bir kısmını da pahalılık kurbanlarına, malolduğu fiyatla dağıtacağız. Ümidediyoruz ki, kendilerine vereceğimiz pirinçle miktarı, bulgurun rubundan az olmıyacaktır.

5. — Yağ meselesi:

Bugün memlekette mevcut yağ buhranı, garip olduğu kadar yerindedir. Daha dün, memlekette ehemmiyetli bir zeytinyağı stoku bulunduğunu herkes biliyordu. Yaklaşan yeni sene mahsulünün de fena addedilmemesi lâzımgeldiği söyleniyordu. Böyle olduğu halde, zeytinyağı fiyatları birdenbire fırladı. Bu fırlayışın günahını da, buğday ve diğer gıda maddelerine yüklemek istiyorlar. Bu iddia doğru olsaydı, yağdan sonra birer gıda olan zeytinyağı gibi nâdir bir kısmı hariç çıkarılan ürün ve fındığın da yağ fiyatlarını hiç değilse takip etmesi icabederdi. Halbuki, bu iki mahsulümüzün fiyatı, diğerlerine nazaran düşük olmakta devam ediyor. Onun için, zeytinyağı fiyatının mübalağalı fırlayışının günahı, sulere bu işin geniş miktarda ticaretini yapan ihtikâr insanlara aittir ve verilikleri sebebe rağmen bu fenalığı yapmışlardır. Bunu, herhalde unutmamağa çalışacağız. (Bravo sesleri) Biz, yağ buhranını yenmek için, şu tedbirleri alıyoruz.

a) Devletin muamele vergisi olarak almakta olduğu % 12,5 ları, bundan sonra aynen yağ alacağız ve halkın için kanun lâyihası Meclise verildi.

b) Zeytinyağı ve pamuk yağı mahsulünün % 15 ini de, tesbit ettiğimiz bir fiyata yani, 80 kuruşa satın almak kararını verdik. Bu yolda elimize, 7-8 milyon kilo yağ geçeceğini ümit ediyoruz. Bununla beraber, bir taraftan ordumuzun ihtiyacını karşılarken, diğer taraftan, buhrandan en çok müteessir duyan 1 600 000 vatandaşın yükünü hafifletmeğe çalışacağız. Vereceğimiz yağın fiyatı, maliyet fiyatı olacak ve her aileye her ay bir kilodan fazla zeytinyağı veya turyağı verilecektir.

6. — Şeker meselesi:

Mevcudu tamamen Hükümet elinde bulunmasına rağmen, şeker işi, memlekette seri adımlarla bir buhrana doğru koşmaktadır. Çünkü;

a) Türkiyede istihlâk edilen şeker miktarı, son senelerde 160 milyon kiloyu geçmiştir.

b) Bu sene, köylümüzün elinde bolca para geçtiği için istihlâkin 100 milyonu çok aşacağı muhakkaktır.

c) Bu sene şeker mahsulümüzün 50 milyon kiloyu bulabilmesini ümitli memnuniyetle karşılayacağız.

d) Hariçten şeker tedariki imkânları, gün geçtikçe zayıflamaktadır. Bu hakikatları herkes bildiği için, memlekette şeker satışını eskisi gibi ve eski fiyatiyle serbest bırakacak olursak, bir kaç hafta sonra, hastalar için bile şeker bulmak mümkün olmıyacaktır. İşte, bu hakikatleri göz önünde tutan Hükümetimiz, muhakkak bir buhranı bir dereceye kadar karşılamak için şu tedbirleri almakta zaruret görmüştür:

a) Buhrandan müstarip olan 1 600 000 vatandaşa bugünkü fiyatla her ay nüfus başına 600 gram şeker dağıtmak;

b) Gelecek sene pancar miktarını artırmak ve pancar çiftçisini de memnun etmek için, onların bu sene getirdikleri her 100 kilo pancar için, kendilerine birer kilo şeker vermek istiyoruz.

Geri 20 milyon kilo şeker kalıyor. Bu miktar memleket ihtiyacının üçte birini teşkil etmektedir. İşte bu düğümlü noktanın bugüne kadar çözülmedik.

7. — Kumaş meselesi:

Bugün, bu iş hakkında ağızdan ağıza, kulaktan kulağa dolaşan cümleler şunlardır: el tezgâhlarının adedi çoğalacak derecede artıyor. Evinde dört tezgâhı olan kimseler kolaylıkla zengin oluyorlar. Hattâ iki tezgâhı olan bir adam, bunları çalıştırmak lüzumunu dahi duymakmış, kendisine çok nemza verilen işlikleri satmak suretiyle, rahat rahat geçiniyor. Çok nemza verilen Devlet kumaşları, elden ele geçerek, dört beş misli daha pahalı halka satılıyor. Kazancın büyüklüğü bir çok müstahsillere yol açıyor. Acaba, başkalarının halkımız yere kazandıkları bu paraları Devlete kazandırmak daha iyi olmaz mı? Bu sözlerin herhangi bir hakikati ifade ettiğine şüphe yoktur. Bu gün Devlet elinde işliyen müesseselerin pek çoğu zararla işler bir vaziyete düşmüştür. Bu yolda devam, bizi kapanmanın zor açıklarla karşı karşıya bırakacağı kadar iktisadi mezhebimiz olan Devletçiliği de bırpalıyacağı için çok tehlikelidir. Buna rağmen, biz Devlet işlerinde, bir fiyat istikrarına gitmenin, daha mahzurlu olduğuna kaniiz. Onun için, müesseselerimizi, sadece zararla işler bir halden çıkarmağı, çok mahdut ve mütevazı, bir kârla iktifa etmeği, daha doğru bir yol sayıyoruz. Onun için selâmeti daha ziyade taksim ve tevzi yollarının mahiinde görüyoruz. Nitekim, bundan sonra kurtarmağa çalıştığımız 1 600 000 vatandaşın, parasız verilecek miktar haricinde, tarafımızdan tesbit edilecek kumaş ihtiyacını resmî fiyatlarla, kendilerine sağlam ve kontrollü yoldan temine çalışacağız. Geri kalanlar için, dahasının bir yoldan aramada devam edeceğiz.

8. — Kömür meselesi :

Bu gün, her tarafta bir kömür sıkıntısı hissolunuyor. (Geçen ay kışa 250 bin tonluk bir stokla girmiştik. Bu sonraki stokumuz 50 bin ton idi. Bundan başka, şimendifer nakliyatının artması, fabrikaların gece gündüz çalışmaları ve kömür ithal eden ihtiyacı her gün artırmaktadır. Bunlar geçen seneye nazaran zayıf yerlerimiz idiler. Kuvvetli yerlerimiz de şunlardır:

a) Geçen sene, kömür ocakları iki ay işliyemez bir hale gelmişti. Bu sene aynı halin tahaddüs etmemesi için daha tedbirliyiz;

b) Bu mühim kömür ocakları, bir kaç tünelden geçen bir dekovil hattı ile limana ve şimendifere bağlanıyor. Bu iş, kânunusani içinde bitmiş olacaktır.

c) Bu seneye kadar, kışın kömür almağa giden vapurlar, dalgalı havalarda barınacak yerleri olmadığı için, işlerini yarım bırakarak İstanbul'a dönüyorlar ve böylece çok kıymetli, çok zaman kaybediyorlardı. Bu sene küçük limanını kısmen tesisiettik. Böylece fırtınaya tutulan kömür vapurlarına barınacak bir liman temin eyledik ve vakit kaybının önüne geçmeğe çalıştık. Bütün bunlara rağmen, kömür buhranı bertaraf edilmemiş ki, edilmiyeceği anlaşılmaktadır. Kömür sarfiyatının tahdidi için tedbirler hazırladık.

Kömür içinde, en mühim bir mesele de, fiyat meselesidir. Zonguldak madenleri, bir kaç senedir zararla işleyen bir müessese halini almıştır. Küçükten başlıyan bu zarar, bu sene tahammül edilmez bir yekûna varmıştır. Müesseseyi bundan kurtarmak için, fiyatlara zam yapmak zaruretini duyuyoruz. Elyevm kömür, Devlet müesseselerine, tonu 14 liraya, hususi müesselere de 9 küsur liraya veriliyor. Hem müesseseyi zarardan kurtarmak, hem de ufak bir amortismanı temin etmek için, bu fiatları 21 liraya çıkarmak icabetmekte olduğuna kani olduk. Daha ziyade zımmak ve sıtmak için kullanılan kok kömürlerinin fiatlarında, bu sene için bir değişiklik yapmıyacağız. Bu yoldan yukarıda tekrarladığım 1 600 000 vatandaşa, kömür tedarik etmeleri yolunu sağmakta olduğu kadar açık tutacağız.

Arkadaşlar,

Mütalâa edeceniz daha geniş ve umumi mahiyeti haiz olan varlık vergisine girmeden evvel, buraya kadar izaha çalıştığım karar ve mütalâalarımın ruhunu bir kaç cümle ile hulâsa edeceğim. Haftalarca süren araştırma ve müzakerelerimizde, üç büyük mâna, Hükûmetinize rehberlik etmiştir: Adalet, emniyet, tatbik kabiliyeti.

a) Adalet aradık. Onun için bütün dikkat ve ihtimamımızı, bu babranın en ağır yükünü çeken 1,5 - 2 milyon vatandaş etrafında topladık;

b) Emniyet aradık. İstedik ki, bu yapacağımız iyilikler, suistimal edilmesin ve tıpkı maaş verilir gibi verilsin. Nasıl bir adam iki maaş alamıyor ve nasıl bir memur maaşını kalmıyorsa, yapacağımız iyilikler de, böyle katî ve emin bir yoldan yapılsın. Nitekim, daha şimdiden bu istikamette talimatlar hazırlanmış bulunuyor.

c) Tatbik kabiliyeti aradık. Elimizde olmıyan hiç bir şeyi vadetmedik. Sadece elimizde bulunan veya bulunacağına emin olunan şeyleri vadettik. Ayakkabı, kumaş, buğday, bulgur, pirinç, yağ, şeker, hep elimizde mevcut olan mallardır.

Onun için, bu kararlarımızın yürüyeceğine ve hissolunur bir refâh yaratacağına eminiz. Yoksa, elimizde olmayan hiç bir şey, vadetmedik. Fakat yapacağımız iyiliklerin, buna mukabil alacağımızı ifade etmiyoruz. Bilâkis, elimize imkânlar geçtikçe, vereceğimiz malların miktarını ve nevisini artırmak, çoğaltmak ve bugün için tatbik sahasını teşkil eden, bir buçuk, iki milyonluk vatandaş saflarını çoğaltmak emelindeyiz. Elverir ki, yeni imkânlar, yeni iyiliklere yol açsın.

Bu işlerin haricinde kalan yerlerde de fiyatları baş boş bırakmıyacağız. Az çok faydasını emin olduğumuz herhangi bir kararı almakta asla tereddüt etmiyeceğiz.

9. — Varlık vergisi :

Arkadaşlar,

Alelûmum eşya fiyatlarının bugünkü dalice artışında fiilvaki istihsal azlığının, ithalât noksanının, yanlış tedbirlerin bilhassa doymak bilmiyen hırsa ve ihtikârın geniş hisseleri vardır. Fakat bütün bunların tesiri kadar diğer bir vakıa vardır ki o da tedavüldeki Türk parasının mütemadiyen artması ve 700 milyona çok yaklaşmış olmasıdır. Nisbeten ufak dertlere ilâç ararken bu büyük yarayı ihmal etmek bittabi doğru olmazdı. Onun için diğer işlerle beraber bütün dikkat ve ihtimamımızı bu yara üstünde toplamağı ve bir ilâç bulmayı en önde gelen bir vazife saydık. Bu iş için tek yol tedavüle çıkan paranın bir kısmını vergi olarak geri çekmekten ibarettir ve bu geri alış başlıca harb yıllarında çok para kazanmış olanlardan yapılmalıdır, ve yalnız bir defaya mahsus olarak alınmalıdır. Bu mülâhazalara binaen bu iş için bir kanun lâyihası hazırlamak zaruretini duyduk. Uzun tetkiklerden sonra hazırlanan bu kanun lâyihası başlıca üç matrahtan para toplıyacaktır. Bu matrahlar ehemmiyet sırasiyle şunlardır: Tüccarlar, emlâk ve akar sahipleri, büyük çiftçilerdir.

Harb yıllarında en çok parayı tüccarlar kazandığı için bu varlık vergisinin en büyük yükünü bittabi onlar taşıyacaktır. Emsal nevilere, sınıflara ve zümrelere ayrılmış bulunan

ve verdikleri vergi ve yaptıkları iş malûm olan bu sınıf mensupları hakkında kazandıkları paraların komisyonca takdir edilen bir kısmını vergi olarak istemekle tereddüt duymuyoruz. (Alkışlar). Beş yüz liradan aşağı bir mükellefiyet teklif etmemiş olduğumuza göre fakirleri ve zayıfları bu vergiden tamamen muaf tutmaktayız. Bu vergi münasebetiyle yaptığımız tetkiklerde büyük tüccarların ve bazı zümrelerin vergiden kaçmak yolunu nasıl bulmuş olduklarını görerek hayret ettik ve istikbalde bu gibi vergi kaçakçılıklarına meydan vermemek için tedbirler araştırıyoruz. (Bravo sesleri).

Bu vergi için ikinci matrahımız hanlar, hamamlar, apartmanlardır. Bunların sahipleri bu vergi ile mükellef kalmışlardır. Yalnız aldıkları senelik kira yekûnu 2 500 lirayı tecavüz etmiyenler için bir mükellefiyet yoktur. Fakat bu miktarı geçiyorsa bunlar komisyonlarca tâyin edilen parayı ödemeğe mecburdurlar.

Üçüncü matrah büyük çiftçilerdir, büyük çiftçiden kasıt 500 lirayı hiçbir işine halel getirmeden verebilecek çiftçidir. Bunlar mükelleftir ve bu mükellefiyet hiç bir zaman bir çiftçinin varlığının yüzde beşini tecavüz etmiyecektir.

Verginin şahıslara göre miktarını altışar kişilik komisyonlar tesbit edecektir. Bu komisyonlara vali ve kaymakamlar riyaset edecek defterdar veya malmüdürleri de Maliyeyi temsil edecekler, diğer dört âza halk tarafından intihap edilmiş olan belediye, ticaret odası veya ziraat odası âzaları meyanından seçilecektir. Bu komisyonların verdiği kararlar katî ve nihaidir.

Bu verginin tesbiti ve tahsili için zaman geniş olarak bırakılmamıştır. Çünkü bu işi, para kıymetiyle müistimallere yol açılmamasından ve her çeşit tezvirattan korunmak yolunu tutmayı hayırlı bulduk. Onun için zamanı dar tuttuk. Bu sebeplerle vergilerin tesbit ve ilânı için 15 gün koyduk. Bunu takibeden 15 gün içinde tahsili şart koyduk. Bu müddeti takibeden birinci haftada % 1 fazlasiyle, ikinci haftada ise % 2 fazlasiyle tahsili şart koştuk.

Parayı vermeyenler için bir taraftan Tahsili emval kanununu harekete geçirmekle beraber diğer taraftan mükellefleri amele teşkilâtına göndermeyi hem işçi tedarikini hem de para tahsilini kolaylaştırıcı müeyyideler addettik. (Alkışlar).

Bu kanun ile takip ettiğimiz hedef tedavüldeki paraları azaltmak ve memleket ihtiyaçlarımızın karşılık hazırlamaktır. Bu böyle olmakla beraber bu kanunun tatbikından, Türk parasının kıymetlenmesi, muhtekirler üzerinde toplanan halk bıkkınının silinmesi, vergileri önlemek için bizzarure satışa çıkarılacak malların fiyatlarında bir itidal husule getirmesi gibi tâli faydaların tahassül etmesi de imkân haricinde addedilemez.

Arkadaşlar;

İçinde bulunduğumuz İktisadi buhranın başlıca zorluklarını ve bu zorluklara karşı düşündüğümüz tedbirleri birer birer ve bir kül halinde arzettim. Varlıklarınız ve tadillerinizle rezanet ve kuvvet kazanacak olan tedbirlerimizin bu müşküllerden mutlaka galip çıkacağına katiyen inanıyoruz. (Alkışlar).

Çünkü vatanımızın bugünkü çocukları yalnız büyük bir neslin evlatları değildir, aynı zamanda ölçüsüz düşmanları yenen büyük bir neslin tâ kendisidir. (Alkışlar).

REİS — Söz müstakil grup reis vekili Ali Rana Tarhan'ındır.

ALİ RANA TARHAN (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar; Sayın Başvekilimizin beyanlarının bâriz vasfı: Hâdiselerin samimî tahlili ve güçlükleri yenmek için yeni tedbirler almak azminin mevcudiyetidir.

Bu zihniyetle yenilmiyerek güçlük yoktur sözlerine bu itimat cümlesiyle başladıktan sonra müsaadenizle büyük alâka ile dinlediğimiz beyanlarında bahis buyurdukları iki esas tedbir hakkında, Grupumuzun görüşlerini arzedeyim:

Bugünkü maişet zorluklarından en çok ıstırap çektiklerini haklı olarak ifade buyurdukları, dar ve sabit gelirli vatandaşlara mümkün olan yardımı yapmak için sarfettikleri gayreti şükranla karşılıyoruz. Fakat yalnız bu yardımla meselenin halledilebileceği kanaatinde değiliz.

En çok ıstırap çekenleri tamamiyle tesbit etmek mümkün olsa dahi, dağıtılacak maddeler ellerine geçinceye kadar, ve dağıtılabilecekten başka hayati ihtiyaçları için, kendilerini piyasanın cari tesiri dışında tutmağa imkân göremiyoruz. Diğer taraftan mevcudu, ihtiyacı karşılamıyacağı için ıstırap doğuran hayati maddelerin, parası çok olanlar tarafından israf edilmesi ve paranın da böylece akıp gitmesi, tabii tecviz edilemez. Yüksek fiyatların bütçeye tesiri de başka.

Hayati maddeler için istihlâki istihsal ile ayarlamadıkça ve bununla birlikte fiyat murakabesini yapmadıkça günün meselesi halledilemiyecektir.

Grupumuzun her fırsatta ifade ettiği bu kanaati değişmemiştir.

Bahis buyurdukları (Varlık vergisi) ne gelince, Sayın Hükümetin bu kanun teklifini, malî, iktisadi, içtimai bakımlardan yerinde buluyoruz. Aynı hedefe yarıyacak ve faydası devamlı olacak başka lâyihaları bekleriz.

Kanunun tatbikı için geniş salâhiyet istiyerek tatbikı mesuliyetini almaktan çekinmemelerini ayrıca takdire lâyık görürüz; iyi tatbika muvaffak olacaklarına itimat ederiz ve güzel başarılar dileriz. (Alkışlar).

REFİK İNCE (Manisa) — Efendim, bunu bir siyasi hayat programı tafsilâtının karşısında kendimizi, üzerinde durulabilecek bir çok

mevzular bulabiliriz. Dokunulan herhangi bir noktadan tecelli edebilecek ile beraber herhangi bir noktasına ela olarak memnuniyet duymak vaziyetimiz de vardır. Bütün umumiyetiyle kendi programını bir kaç kelime içerisinde çerçeveliyen Hükümetten benim de zaruri mahsusunda ricada bulunacağım bir kaç nokta vardır.

Saracoğlu, elimizde bulunan maddeler üzerinde tedbirler alıyoruz ve bu tedbirlerle şu veya bu prensiplere dikkat ediyoruz, demekle beraber bazı tedbirlerin umumi netice vermediğini görünce daha şümullü tedbirlerle mahrumiyete doğru gidileceğini ifade ettiler. Yani kâmilen istihsal edemeyecek istediğimiz kadar tahdide gideceğiz, diyor. Bence bunun şartı asli olan istihsali arttırmak hususundaki gayretin daha evvel sarfedilmiş olması daha ziyade emniyetbahş olur. Nitekim Rana Tarhan arkadaşımızın da işaret ettiği gibi, istihlâk ile istihsal arasında muvazene temini yolunda atılacak adımlardır ki bu atılan adımların muvaffakiyetle tekevvün etmesine ve başarılmasına âmil olur.

Filhakika Saracoğlu fiyat murakabesi üzerinde tevakkuf etmedi. Fakat zaten kendisine verilmiş olan bir kanunla bu salâhiyetin indelhace kullanılmıyacağını zannetmek hatadır.

Dar ve mahdut gelirli olanların ihtiyaçlarının teminine doğru atılan adımı takdir ederiz. Fakat diğer vatandaşların da ahvali umumiyelerini nazarı dikkate alarak bir ikilik yaratmamak yolunda idarenin takip edeceği âdilâne, emniyetkârane, yüzüne itimat ederiz. Çünkü bütün halkı hareketlerinde adalet, emniyet ve tatbik kabiliyetini düstur ittihaz ettiğini söyliyen Saracoğlu'na, bu mevzuda dahi bilhassa ve bilhassa emniyeti muhafaza etmesinde ne kadar zaruri olduğunu söylemek isterim. Bu memlekette vatandaşın Hükümete karşı itimadından dolayı emniyeti mütezelzil olduğu gün, o Hükümetin kararlarını icra etmesine imkân kalmamıştır. Onun içindir ki, gayet nazik bir vaziyette tatbikat sarih gösteren bu kararların tatbiki sırasında emniyeti muhafaza etmesi lüzumunun ve emniyet temininin bir tarafa atılmamasının keyfiyetini Hükümete ehemmiyetle hatırlatmayı vazife telâkki ederim.

Beyanatlarının bir fıkrası bilhassa ve bilhassa mucibi teşekkürüm olmuştur. O da, demir, çimento ve mümasili eşya üzerinde yapıldığı artık herkesin kulaklarına kadar giden ve şikâyeti umumiyi mucip olan dedikodulara suretikatiyede nihayet vermek için icap eden tedbirleri aldığı yolundaki kararıdır. Zaten Hükümet mekanizmasını, herhangi suiistimali kısmında yakalamak vazifesiyle mükellef olduğuna göre, Hükümetin, efkârı umumiyenin bu cereyanı karşısında daha kati ve seri surette hareket etmeğe karar vermiş olduğunu görmekle sureti hususiyede iftihar duymuş olduğumu ve bunu lüzum olduğunu meserretle söylemekte fayda görüyorum.

Saracoğlu'nun izahatı bana şu kanaati verdi: Zaten bende hasıl olan şu kanaati bir defa daha söylemeğe sevketti. Bu memlekette açlık, yokluk, hattâ gıda pahalılığından sıkıntı çekmeğe meydan ve imkân yoktur. Ancak mevcut gıda maddeleri arasında bir tahdit ve tevzi ve idare usulü bulunabilmektir. Saracoğlu'nun bilhassa gelecek seneler için olmak üzere ziraatin çoğaldığını ve bu sene için hakiki mahsul ihtiyacımızı tehlikesiz surette temin ettiği yolundaki kanaati, gerek hal ve gerek istikbal itibariyle memnuniyeti mucip bir vaziyettir. Hiç bir zaman buğday stokumuzun bu kadar fazla olmadığını söyledikten sonra, buğday stokumuza göre bu şekilde ihtiyacatı karşılamak ve sarfı yolundaki teminatı ve gelecek sene için yapılan ziraatin çokluğu bizim için maişet noktasından emniyet ve şükranla karşılanacak bir keyfiyettir.

Arkadaşlar; İhtikâr belâsının üzerinde ümmetin nefreti toplanmıştır. Fakat bu belâyı defetmek hususunda evvelâ memurlarımızın ve başta hâkimlerimizin, saniyen halkın Hükümete muzahir olması yolunda burada defaatle söz geçmiştir. İçinde bulunduğumuz buhranın ve bize fevkalâde olmak üzere teklif edilen bu kanunlarla ihtikârın önüne geçilmek hususunda zannederim ki her muhtekiri, milletin hayatına zarar ika eden bir mikrop telâkki etmek yolunda umumi bir zihniyetin vicdanlarda yer etmesi sayesinde bahsedebiliriz. İlâ bilhassa münevver tabakanın üç beş kuruşun dostunun veya menfaatin tesiri altında bu gibi ihtikâr zihniyetiyle mücadelede alâkasızlık yapmaması olmazsa, bence bu geniş sahayı açıkça bırakmak zihniyeti felâketin müjdecisi olur. Vatandaşlara bunu bir daha tekrar etmekte fayda görüyorum. Bir varlık vergisi kanunu teklifi karşısındayız. Bu kanunun geç kaldığına kanaatimiz vardır.

B. M. Meclisinde, bilhassa Parti Grupunda fazla kazançlar üzerinde lâzım geldiği derecede tedbir alınmadığı söylenmiş olmasından ilham alan Hükümeti, bu şekilde bir kanun getirdiğinden dolayı tebriklere lâyık görürüm. Kararlarının kati ve nihai olması bir çok merasim ile esas dâvanın gürültülenmemesi yolundaki fikre iştirak ederim.

Hukuk prensiplerine muhalif olduğu yolunda vârit olacak itirazlara cevap olarak şunu söylerim: hukuk; hayatın inkişafını takip ettiği gündür ki şayanı hürmettir. (Bravo sesleri) Hukuk; bugünkü içtimai ihtiyaçlara tevafuk etmeyen bir takım düsturlarla yaşayan kalıp realite ile münasebeti olmadığı gün zaruri olmaktan asla çıkamaz. Ondan dolayıdır ki dar zamanlarımızda hukuk prensiplerimizin fevkinde olarak bir İstiklâl mahkemesi yaratmış ve onlara fevkalâde

salâhiyet vermişsek o günkü ihtiyacı temin eden yeni bir hukuk ihdas ederek verdik. Nasıl ki bir tek adama; şu Başkumandanına, B. M. Meclisinin salâhiyetini haiz olmasını demişsek, teşrii selâhiyetinin verilmesinden husule gelecek hakikî sahibine iadesi hususunda tutulmuş olan o anda böyle bir hukukî müessesenin yaratılmasında millete temin edeceği menfaat düşünülerek böyle bir karar verilmiştir.

Şimdi kararların şu veya bu idare adamları tarafından olan daimî, katî ve nihaî olması, bu günkü ihtikâr belâsının önüne geçilmesi veyahut ihtikâr etmek suretiyle kazanılmış olan paraların hakikî sahibine iadesi hususunda tutulmuş olan yolu doğru ve en emniyetli bir yol olarak görmekteyim. Binaenaleyh yine bir Türk profesörü arkadaşımızın söylediği gibi, hukuk inkılâpları perçinliktir. Binaenaleyh bugün, içinde bulunduğumuz inkılâp hayatımıza, içinde bulunduğumuz inkılâp hayatımızın istilzam ettiği vecibeleri perçinleyen bir hukuk karşısında hürmetle ve ihtiyaç ifade ettiğinden dolayı şükranla tevakkuf etmeyi bir vazife telâkki ederim.

Arkadaşlar, İnönü'nün son nutku lâzımı kadar ehemmiyetlidir ve her vatandaşın kulağında bir küpe olmaya, herkesin dimağında bir ikaz çanı rolünü oynamağa çok müstahaktır. İhtikâra karşı nefretin en güzel ifadesi, vatandaşlık duygularının felâket zamanında bir noktada toplanması yolunda son olarak aldığımız bu tedbirlerin tatbikatından biri olarak gördüğüm bu beyanatta ve kanunların kabulünde umumî ve millî fayda bulmaktayım. Şu vesile ile Hükümetten bir ricada daha bulunacağım; içinde bulunduğumuz devrenin emniyet havası yaratmağa çok muhtaç, çok lâzım bir devir olduğunu bir dakika hatırdan çıkarmamalıyız. Bu emniyeti temin edecek unsurun başında Devlet memurları gelir.

Devlet memurlarının hissiyatını kaydediyorum. Devlet memurlarının kanun ve nizamları kendilerine rehber ittihaz ederek bilgilerinin ve kaygılarının ancak memleket menfaatı yolunda olmasından mütevellit vaziyettir ki, bizim istediğimizi başarmamıza ve muvaffakiyetimizi elde etmeğe medar olur. Evvel ve ahir diyeceğim ki; memur denilen idare ve siyaset adamlarının ellerine teslim ettiğimiz mukadderat karşısında kendilerinden çok şey beklediğimizdir. Saracoğlu zamanında bir Varlık vergisi kanunu, Refik Saydam zamanında bir Millî Korunma kanunu yapıldı. Yapılır amma bunların heyeti mecmuası kendi ellerine verilen memurlar tarafından kıymetsiz bir hale getirilirse bu kanunlardan bir fayda beklenemez. Fakat arzuyu umumilerin yanı başında, millî iradenin arzu ettiği menafii umumiyenin yanında bunlardan beklediğimiz vazife hakkiyle ifa edilirse ancak bu memleket kurtulur. Biz bu milletten kazanç vergisi olarak, vergi olarak onar para onar para topladığımız bu paraların ancak bu milletin menfaatinden sakala hiç bir şey düşünmediğimizden, yine bu kanunun muvaffakiyetle tatbiki keyfiyetini onların himmetine, vatanseverliğine, namuskâr ellerine teslim etmiş oluyoruz.

Binaenaleyh sözlerime nihayet verirken Saracoğlu'nun sözlerini aynen tekrar edeceğim; içinde bulunduğumuz mücadeleden dahi muvaffakiyetle ve kat'iyetle çıkacağımızdan emin bulunuyoruz. (Alkışlar)

MUHİTTİN BAHA PARS (Bursa) — Arkadaşlar; hepimizin göğsünü ferahlıkla kabartan ve istikbale çok iyi bakmamızı icabettiren yeni bir söz tarzı beni çok sevindirdi. Saracoğlu Başvekil olduğu zaman «Bu halk beni yetiştirdi, ona borcum var, ödeyeceğim» dedi. Halkın kendisini idare edenlerden evvelâ ve en çok istediği şey samimiyet ve açık sözlülüktür. Saracoğlu bugün onu yaptı. Bu kürsüden şimdiye kadar pek az işittiğimiz şekilde, hata yaptık, yanlış görmüşüz, tadil edeceğiz, dedi. Bunu dinliyen bütün millet Saracoğlu'nun ilk nutkundaki «Beni bu millet yetiştirdi, ona vazifemi ifa edeceğim» vadini yerine getirdiğini görmekle sevinmektedir. Halk arasında hepimizin hissettiğimiz bir endişe vardı. Buraya gelirken zaten bu kararların bir kısmı işitilmekte idi: Memurlara yardım edilecek. Memurların fazla maaş alanları var, onlar bu yardımdan istifade edecekler de halk arasındaki sabit ve az gelirliler ne olacaktır? Şükranla öğrendik ki düşünülen yalnız memurlar değil, halk arasındaki sabit ve az gelirliler, yani yardıma muhtaç olanlar da himaye edilecektir. Bundan dolayı dahi Saracoğlu Hükümetine teşekkür ederim.

Refik İnce'nin de işaret ettiği gibi, bu çok güzel kararların tatbika ellerine verilecek memurların biraz daha müteyakkız, biraz daha dikkatli ve pek çok faydalı olmalarını bu kürsüden temenni etmeği ve Büyük Millet Meclisi namına onlara bunu ihtar etmeği vazife bilirim. (Bravo sesleri). İhtikâr yapan, yolunu şaşırarak vatandaşının zararına buğdayını fazla sattığı derecede sevinen köylü kadar, rüşvet alan ve hırsızlık yapan memur da vatan haini addedilebilir. (Alkışlar, daha fazla sesleri).

Arkadaşlar, hırsızlıkların şöyle böyle affedileceği zamanlar, hırsızlıkların, rüşvet alışların, ihtikârların tabiî zamanlardaki muayyen ve tabiî cezalara uğratılacağı zamanlar vardır. Fakat öyle zamanlar da vardır ki bir varil benzin hırsızlığı memleketin en büyük hainlik cürmünü teşkil edebilir. Zamanımız en küçük cürümlerin bile bu memlekete çok büyük fenalıklar yapması muhtemel olan zamanlardır. Bunun için Hükümetin muhtekirler üzerindeki dikkatini hiç şüphesiz memurlardan da esirgemiyeceğini görüyor ve seviniyorum. Bize verdiği sözü tuttuğu için, tam milletin evlâdı olarak millet gibi düşündüğü için Saracoğlu'na teşekkür ederim. Bugün verilen kararlardan,

yapılan tekliflerden bir çoğu bu milletin kafasında ve kalbinde tirremekte idi. Bunu yapmakla milletin istediğini düşündü ve sevdiğini yapmış oldu. (Alkışlar).

MALİYE V. FUAD AĞRALI (Elâzığ) — Arkadaşlar; Başvekilin beyanatında mevzuubahis etmiş olduğu noktalardan üçüne ait kanun lâyihaları gelen evrakın 1, 2, 3 numaralarında bulunmaktadır. Bunlardan birisi varlık vergisine ait kanun lâyihası, diğeri de memurlara parasız olarak giyim eşyası verilmesi hakkındaki kanun lâyihasıdır. Üçüncüsü zeytinyağı ve diğer nebati yağları tâsir eden fabrikalardan, müesseselerden alınacak muamele vergisinin aynen alınması hakkındaki kanun lâyihasıdır. Bunlarda derecesi müstaceliyeti Başvekilin beyanatında tafsilen anlaşılmış olduğu için bu bapta uzun maruzatta bulunmağa lüzum görmüyorum. Binaenaleyh istirhamım, bu kanun lâyihalarının havale olunacağı encümenlerden tensip buyuracağınız miktarda arkadaş tefrikiyle Muvakkat bir encümen teşkil olunarak bu Muvakkat encümende müzakeresiyle müstacelen çıkarılmasına müsaade buyurmanızdır. (Muvafık sesleri).

REİS — Efendim, gelen evrak arasında 1, 2, 3 numaralı kanun lâyihalarının ruznameye alınarak Adliye, Maliye, Bütçe ve İktisat encümenlerinden müteşekkil Muvakkat bir encümende müstacelen müzakeresini teklif ediyorlar. Evvelâ 1, 2, 3 numaralı lâyihaların ruznameye alınmasını kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Adliye, Maliye, İktisat ve Bütçe encümenlerinden mürekkep bir Muvakkat encümen teşkiliyle bu lâyihaların müstacelen müzakeresi hakkındaki teklifi yüksek reyinize arzediyorum. Kabul buyuranlar... Kabul etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

Encümen faaliyetine başlıyacaktır.

GALİB PEKEL (Tokad) — Kaçar kişi alınacaktır?

REİS — Bu encümenlerden beşer kişi alınarak bir Muvakkat encümen teşkil edilecektir.

BAŞVEKİL ŞÜKRÜ SARACOĞLU (İzmir) — Bendenizden sonra söz alarak bu kürsüde konuşan arkadaşların sözlerinde iki büyük mâna gördüm. Bunlardan birisi; tasvip mânasına gelen sözlerdir. Bu, kalbimizdeki kuvveti arttırmıştır. Bu tasvipler, hakikaten bizi daha iyi yollara sevkedeceği için kendilerine teşekkür ederken ilâve etmek istiyorum ki, ikinci mânasının delâet ettiği sözler - ki ikaz zadedindedir - bu ikazdan, kendilerine vadediyorum, uyanık durmağa çalışacağız, istifade edeceğiz. Yalnız biz istifade etmiyeceğiz, memleketi de istifade ettireceğiz. (Bravo sesleri ve alkışlar).

REİS — Encümen çalışmalarına vakit bırakmak ve saat on beşte toplanılmak üzere celseyi kapatıyorum.

Kapanma saati : 11,45

İKİNCİ CELSE

Açılma saati : 15,05

REİS — Şemsettin Günaltay

KÂTİPLER: Kemal Turan (Isparta), Hamdi Selçuk (Hatay).

REİS — Celse açılmıştır.

4. — RİYASET DİVANININ HEYETİ UMUMİYEYE MARUZATI

1. — Erzurum mebusu ve Dahiliye vekili Dr. Ahmed Fikri Tuser'in vefat etmiş olduğuna dair Başvekâlet tezkeresi

REİS — Erzurum mebusu ve Dahiliye vekili Dr. Fikri Tuser'in vefatına dair tezkere vardır, okuyoruz.

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

5 . XI . 1942

Sabık Dahiliye vekili Erzurum mebusu Dr. Ahmed Fikri Tuser'in 16. VIII . 1942 tarihinde Ankara'da vefa ettiği Dahiliye vekilliğinden alınan 4 . XI . 1942 tarihli ve 522302 - 44/27661 sayılı tezkerede bildirilmiştir. Tesmürle arzederim.

Başvekil
Ş. Saracoğlu

REİS — Arkadaşımızın hâtırasına hürmeten iki dakika ayakta durulmasını teklif ediyorum.

(İki dakika ayakta sükût edildi).

2. — Malatya mebusu Dr. Hilmi Oytüç'ün vefat etmiş olduğuna dair Başvekâlet tezkeresi

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine
8.X.1942

Malatya mebusu Dr. Hilmi Oytaç'ın 5.X.1942 günü İstanbul'da vefat ettiği Dahiliye vekilliğinden bildirilmiştir. Tecmürle arzederim.

Başvekil
Ş. Saracoğlu

REİS — Merhum arkadaşımızın hâtırasına hürmeten iki dakika ayakta durulmasını teklif ediyorum.

(İki dakika ayakta sükût edildi).

3. — Gümüşane mebusu Durak Sakarya'nın vefat etmiş olduğuna dair Başvekâlet tezkeresi

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine
26.X.1942

Gümüşane mebusu Durak Sakarya'nın 21.X.1942 günü kalp sektesinden Bursa'da vefat ettiği Dahiliye vekiliğinden alınan 23.X.1942 tarihli ve 522302 - 27066 sayılı tezkerede bildirilmiştir. Tecmürle arzederim.

Başvekil
Ş. Saracoğlu

REİS — Merhumun hâtırasına hürmeten iki dakika ayakta sükût edilmesini rica ederim.

(İki dakika ayakta sükût edildi).

4. — Dahiliye vekili iken vefat eden Erzurum mebusu Dr. Fikri Tuzer'in gerine Kütahya mebusu Receb Peker'in tâyin edilmiş olduğuna dair Riyaseti Cumhur tezkeresi

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine
17.VIII.1942

İstihal eden Erzurum mebusu Dr. Ahmed Fikri Tuzer'den açılan Dahiliye vekilliğine Başvekilin imzası veçhile Kütahya mebusu Receb Peker'in tâyin edildiğini saygılarımla arzederim.

Reisicumhur
İsmet İnönü

(Alkışlar, Allah muvaffak etsin sesleri).

5. — Cemiyetler kanununun 38 nci maddesine iki fıkra ilâvesine dair olan kanun lâyihasının geri verilmesi hakkında Başvekâlet tezkeresi

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine
20.VIII.1942

3512 sayılı Cemiyetler kanununun 38 nci maddesine iki müstakil fıkra ilâvesi hakkında olup 3.II.1939 tarihli ve 6/3752 sayılı tezkere ile sunulmuş olan kanun lâyihasının yeniden tetkik edilmek üzere geri alınması Maarif vekilliğinde istenilmektedir.

Mezkûr lâyihanın iadesine müsaade buyurulmasını rica ederim.

Başvekil
Ş. Saracoğlu

REİS — İade ediyoruz.

5. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — Büyük Millet Meclisi ve müştemilâtı ile Millî saraylar ve köşklerdeki eşya hakkında Meclis Hesaplarının tetkiki encümeni mazbatası (5/53) [1].

(Mazbata okundu).

REİS — İttila hâsıl olmuştur.

2. — Büyük Millet Meclisi 1942 yılı şubat ve mart ayları hesabı hakkında Meclis Hesaplarının tetkiki encümeni mazbatası (5/51) [2].

(Mazbata okundu).

REİS — Meclisçe ittila hâsıl edilmiştir.

3. — Büyük Millet Meclisi 1942 yılı nisan ve mayıs ayları hesabı hakkında Murakıplık raporu (5/52) [3].

LÜTFİ GÖREN (Bolu) — Muhterem arkadaşlar, Meclis Hesapları tetkiki encümeninin nisan içtidasında bankada mevcut gösterdiği para ile, yine rusunusede yazılı olan murakıp raporunun nisan içtidasında bankada mevcut gösterdiği para yekûnları arasında mühayenet vardır. Bu her iki raporun da Encümene havale edilerek tetkiki icabeder kanaatindeyim. Ufak bir farktır amma ne de olsa hesaptır. Birisi nisan ayında şu kadar kalıyor diyor, o biri bu kadar kalıyor diye farklı gösteriyor. Fakat her iki rapor da, banka hesaplarına uygundur diyor. Binaenaleyh murakıp raporiyle encümen mazbatasının encümene giderek nokusulık, yanlışlık nerede olduğunun bilinmesi icabeder kanaatindeyim.

REİS — Encümen bir şey diyecek mi?

MECLİS HESAPLARININ TETKİKİ En. REİSİ MAZHAR MÜFİT KANSU (Çorum) — Efendim, encümene iade buyurun da tetkik edelim.

REİS — Encümene veriyoruz.

4. — Varlık vergisi hakkında kanun lâyihası (1/877) [1]

REİS — Encümene havale buyurduğumuz Varlık vergisi kanun lâyihası çıkmış, tab ve tevzi edilmiştir.

[1] *1 sayılı basmayası saptın sonundadır.*
[2] *2 sayılı basmayası saptın sonundadır.*
[3] *3 sayılı basmayası saptın sonundadır.*

[1] *4 sayılı basmayası saptın sonundadır.*

MALİYE V. FUAD AĞRALI (Elâzığ) — Sabahleyin vâki mâruzatım üzerine ruznameye alınmasını kabul buyurduğunuz Varlık vergisi kanun lâyihasının tab ve tevzi edilmiş olduğu malûmu; Riyasetten tebliğ buyuruldu.

Müsaade buyurursanız bendeniz bu kanun lâyihasının müstaceliyetle müzakeresini teklif ediyorum.

REİS — Varlık vergisi kanunu lâyihasının müstaceliyetle müzakeresi Hükûmet tarafından teklif olunmaktadır. Reyinize arzediyorum. Kabul buyuranlar... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Lâyihanın heyeti umumiyesi hakkında mütalâa var mı?

RASİH KAPLAN (Antalya) — Arkadaşlar, lâyihanın heyeti umumiyesi üzerinde söze başlamadan evvelki celsemizde sayın Başvekilimiz etraflıca izahat verdi. Bu izahat esnasında temas buyurdukları bazı noktalar üzerinde bendeniz de duracağım. Lâyiha Cihan harbinin aldığı şekil üzerine memleketimizin bu büyük harpten tabiî olarak gördüğü tesirlere ve ıstıraba karşılık olmak üzere Devletçe ve Hükûmetçe düşünülen tedbirlerden biri olarak, belki de başı olarak Meclisi Âlinin huzuruna gelmiş bulunuyor.

Arkadaşlar, bu Varlık vergisini kanunlaştırırken yurdumuzun bugünkü durumunda yurdun ve milletin vaziyetini gözönünde tutarak bugünkü çalışma devrinin düğün devri olmadığını bilerek Türk milletinin ne kadar hassas ve ne kadar sağlam durumda olduğunu dünyaya karşı bir daha gösterecek fırsatını vermekteyiz.

Arkadaşlar, Millî mücadelede Anadolu'da [illegible] verdiği, servet sahiplerinin verdiği büyük, şerefli bir imtihan vardı. Bugün de emin olabiliriz ki memleketin bu şerefli tarihini servet sahipleri hiç bir vakit kaybetmiyeceklerdir. Bu yurdla ilgili olan, bu yurdu seven bu yurdun evlâtları o - tarihte bilirsiniz, nasıl bütün servet sahiplerinin mallarının yüzde kırk ikisine vaziyed karar vermiştik - o kararı nasıl seve seve tatbik etmişlerse yine Türk [illegible] bu yurdun tahlisinde gönüllülüğü gösterenler her vakit için bu tarihi şerefli sahifelerini göstermek durumundadırlar.

Arkadaşlar, sayın Başvekilimizin son temas ettikleri diğer bir noktaya işaret edeceğim. Kanunun tatbikile mükellef olan bütün ilgililer, vazifelerden - Başvekilimizin ifadesini aynen alacağım - iyi çalışanlar mükâfat görecek, fena çalışanlar mücazat görecektir. Arkadaşlar mücadelemizde hiç bir vakit tek cepheli olmıyacağız. Daima iyi çalışanı mükâfatlandırdığımız gibi Büyük Millet Meclisinin şiarı odur ki; kötü çalışanlar, kim olursa olsun, daima tecziye edileceklerdir, mücazatlandırılacaklardır. Onun için bugüne kadar [illegible] çektik, bundan sonra da çekeriz. [illegible] sevdasında olan varsa aklına şunu koymalı ki kendisinin başında Türkiye Büyük Millet Meclisi vardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi kötülükle nasıl mücadele edileceğini gayet iyi bilir. O mücadele günleri gelmiş ve başlamış bulunuyor. Onun için bugünkü sıralardan korkmıyanlar, daha ağırlarını almak üzere olduğunu akıllarından hiç çıkarmasınlar. Türk milleti hiç bir vakit ne yurdunu, ne de istiklâlini, şunun bunun kazancı veya eğlencesi şereflere feda edecek değildir. (Alkışlar). Onun için kanunun heyeti umumiyesini müzakere ederken Meclisi Âlinin huzurunda serdedeceğim tek mütalâa vazıa da, kanunun iyi ve dürüst tatbikını Hükûmetten dilemektir. Dürüst tatbik etmiyerek suiistimale sapmış olanlar olursa, yalnız bu kanunda değil, her işte [illegible], Başvekilimizin burada öğleden evvel izah buyurduğu gibi, bütün tatbikatlarını ihmal ederek suiistimal yapmış olanların ezme makinesine verilmesi lâzımdır. Bunları diliyerek kanunun heyeti umumiyesi üzerindeki sözlerime nihayet veriyorum.

Gl. KÂZIM KARABEKİR (İstanbul) — Arkadaşlar, çok yerinde olan bu kanun hakkında bir kaç söz söylemek istiyorum.

Evvelâ kanunun adı «Varlık vergisi» dir. Varlık, bizde malûm olduğu üzere daha ziyade mevcudiyet mânasınadır (Gürültüler). Yabancılardan dil öğrenenler de bunu böyle telâkki edebilir.

İkincisi; servet mânasına kullandığımız zamanda dahi bu kanunun muhteviyatiyle biraz tezat teşkil ediyor. Çünkü vergiyi servet sahibi olanlar değil, aşırı kazanç sahibi olanlar verecektir. Eğer encümen münasip görürse bunun adına «Aşırı kazanç vergisi kanunu» diyelim. (Hayır sesleri, gürültüler).

Kanunun kendisine gelince; eğer bu kanunla murad olarak bazı tedbirler alınmazsa vergi verenlerin başlarına verdikleri parayı telâfi için fiyatların artmasına daha ziyade bir yol tutmalarından korkarım. Bu suretle bu yeni vergi görünüşte fazla kazanç sahiplerinden alınır, fakat hakikatte yine fakir halktan Hükûmet Hazinesine çıkabilir. Bunun için bendeniz [illegible] önüne geçilmesi için iki mühim tedbir arzetmek istiyorum. Bu tedbirlerin bu kanunla beraber olarak yürümesi lâzımdır.

Birincisi: İthalât işlerinde bazı yanlışlıklar vardır. Bunların süratle tashihi lâzımdır. Mesela dışarıdan gelen mallar, hattâ Almanya'dan, karadan trenle geldiği halde dahi sahiplerine çok fazla kâr bırakmaktadır. Yüzde 35 ile başka vagonlarla yığılı bir çok mal gelmiş ve bu suretle fahiş fiyatla satılmakta bulunmuştur.

Sonra getirilen malların faturaları - bir çok ithalâtçıların beyanından - uydurulmuş olduğuna ben de kani oldum. Bunu hakiki bedelinden fazla gösteriyorlar ve bu ithalâtçıların onlarda yatakları da vardır, orada [illegible] oluyor, asıl fabrikadan alınmış olmuyor. O kâr da memleketimize gelmiyerek memleket içine geliyor ve memleket içinde

bilhassa İzmir, İstanbul şubeleri ayrı ayrı birbirlerile mukayyet olduğu için İzmir namına geliyor, istifine o da bir kâr koyuyor, bu suretle İstanbul'a geliyor. Sonra ithalâtçı, toptancı, perakendeci ayrı ayrı elde bulunduğundan küçük sermaye sahipleri, bilhassa Anadolu tüccarları İstanbul'dan mal alamıyorlar veyahut çürük çarık şeyleri çok pahalı alıyorlar. Sonra, Anadolu içine girince, tabiî onlar da bir kâr koyuyor ve bu suretle eşya fiyatları yükseldikçe onun karşısında müstahsilimiz de kendi mallarının fiyatını yükseltiyorlar. Sonra ithalâtçıların çoğu sigorta yaptırmadıkları halde sigorta yaptırmış gibi mallarına zam yaptıkları vâkidir. Bu suretle ithalât malları daha fazla yükseliyor. Bunlar yetişmiyormuş gibi birde gelen malları uzun müddet gümrüklerde imhal ediyorlar ve piyasada tamamiyle buhran hasıl olduktan sonra ortaya çıkarıyorlar. Bu suretle de ithalât malları yükseliyor. Bu ticaret birliklerine geniş salâhiyet verilmesi ve yanlarına az ücretli kâtip konulması bu gibi fenalıklara yol açtığı da bir çok yerlerden işitilen ve tahkik edilen... Binaenaleyh ihracat mallarını behemehal düşürmeye çalışmak ve kendilerinden vergi alacağımız kimselerin daha ziyade bu işleri bildikleri gibi yükseltmeye mâni olmaya çalışmak çok lâzımdır. Sonra buna karşı ihracat mallarımızın fiyatlarını gelen mala tekabül edecek şekilde yükseltmeye çalışmalıdır. Bu suretle yine bir iyilik, ve salâh hasıl olabilir.

İkincisi; istihsalâtımızı ucuza maletmek ve ihtikâra yol vermemek. Bunun için insan, hayvan, malzeme ve para enerjimizi kâmilen kullanmalıyız. Bilhassa şehirlerde hele İstanbul'da son zamanlarda yarı çıplak bir çok dilenciler ve hamallık ve elden satış işlerini yapar gibi görünerek aynı işi yapan bir çok kimseler, düşmana karşı çok fena bir manzara gösteriyorlar. Bizim çocuklarımız bile tarlalarda çalışıyorlar. Böyle bir milletin böyle gençleri şehirlerde beyhude enerji sarfetmesi yanlış bir şey olduğu için, çocuklara varıncaya kadar kuvvetli bir teşkilâtla bütün enerji kaynaklarımızı işletmeliyiz. Bu hususta para meselesi de çok mühimdir. Bugün kazanç sahiplerimizin bilhassa köylülerimizin dahi kazandıkları parayı yeni bir enerji gibi millet hazinesinde işletmeğe meydan vermiyor. Refah ilerledikçe köylerde işret ve kumar başlamıştır. Köylüler barlara da gitmeğe başlamıştır. Kasabalarda ise çok sarf olmakla beraber hepimizin gözü önünde metres hayatı yaşamağa başlamıştır. Halbuki kazanç yapanlar aynı zamanda millet hazinesine faydalı olacak bir şekilde bu paraları sarfetmelidirler. Bunlara buna karşı tedbir almalıdır. Milletin büyük kısmı ihtiyaç içinde kıvranırken böyle kazançları böyle keyfî israflarda bulunması milletin ileri için de hayırlı bir şey olmaz, tehlikeli bir şeydir. Sonra fiyatların alabildiğine yükselmesine karşı vakit geçirmeden tedbirler almalıyız.

Bunun için gerek orduların, gerek milletin iaşe meselesi topyekûn harbin icabı veçhile topyekûn idare edilmesi meselesi üzerinde hassasiyetle durmak lâzımdır. Aynı yerde pahalılığın yükselmesine muktedir ellerin mubayaa yapması sebep oluyor. Aynı yerde ürünün çürümesine dahi yine bu taraftaki şekiller sebep oluyor. Sonra ithalât mallarını ucuza maletmek için tedbirler alınırken dahilî istihsalimiz niçin yükseliyorsa sebeplerini birer birer ortadan kaldırmalıdır. Bugün pazarlarda fiyatları yalnız toptancılar koyuyor, belediyeler değil. Geliyor köylüye bu malın okkasını elli kuruşa alacağım diyor. Köylü derhal pazar yerinde 60 kuruş istiyor. Bu fiyata akşama kadar satamazsa götürüp tüccara 50 kuruştan veriyor. Belediyeler bunlarla mücadele etmeli ve bu mücadele içinde teçhiz edilmeli ve merkezden yardım görmelidir. Halbuki belediyelerin de mahsulâtı müzayedelere koyduklarına şahit oluyoruz. Birbirleriyle âdeta rekabet edercesine fiyat arttırıyorlar. Bunun neticesi tehlikelidir.

Sonra şahit oluyoruz ki kazanç hırsiyle, bir çok kimseler vazifelerini terkederek ticarete atılmaktadırlar. İstanbul'da böyle bir çok memurların, hattâ bazı emniyet memurlarından istifa ederek, meselâ zeytinyağı ticareti gibi ticaret yaptıklarını gördük. Bankalar da normal zaman gibi bol kredi açınca fiyatlar alabildiğine artmıştır.

Sonra para bol olanların evlerine ihtiyaç fazlalıkları kadar almalarına mâni tedbirler alınmalıdır.

Sonra ailelerimizin israflarını durdurmalı ve bunu neşriyat ve sair vasıtalarla temin etmelidir. Bayanlarımız tasarrufu muharebeye hazırlanan bir askerin vazifesi gibi mukaddes tanımalıdır. Öyle aileler tanıyoruz ki düzinelerle ayakkabı, düzinelerle çorap aldıkları halde bir türlü doyamıyorlar. Bunların memlekete zararları malûmdur.

Sonra, memurlarımızın, hele para işleriyle ilgili olanların katî surette sefahat hayatlarına ve kumardan menedilmiş olan kumara karşı bu kanunun hükümlerinin icapları tatbik olunmalıdır. Hükümetimizin mühim olarak bunu da düşünmesini rica ederim: İşlerimizi ehil olanlara vereceğimiz gibi bir düzine murakabe ile bunların sağlam seciyeli olmasına dikkat etmeliyiz ve bütün muvaffakiyetlerin sırrı olan mesuliyet korkusunun hiçe sayılmamasını misalleriyle göstermeliyiz. Eğer bu tedbirler alınmazsa başlangıçta söylediğim gibi, bu korku yerindedir, fakat fiyatların çok fırlamasına ve Hükümetin daha sert tedbirler almak istemesine sebep olabilir.

SÜREYYA ÖRGEEVREN (Bitlis) — Arkadaşlar; bütün Türk milletini temsil eden yüksek heyetinizin huzurunda, tasdik için sunulmuş

olan kanun lâyihasının ahkâmını mütalâa ve tetkik ve münakaşa edici bir zihniyetle gelmiş değilim. Ben belki tatbiki biraz da geciktiği addedilebilecek olan bu çok yerindeki, mâkul, hakka, adalete ve Devlet idaresinde hâkim olması lâzımgelen ciddiyetlik ve iyi görüş vasıflarına uygun olan kanun lâyihasının bütün ehâmmiyet ve Türk milletince ne mahiyette olduğunu kısaca belirterek, vekâletiyle kendimi çok şeref içinde saydığım milletime karşı tek esaslı vazifemi bir daha yapmak isterim.

Arkadaşlar; dünyanın içinde bulunduğu vaziyet malûmdur. Buna tek kelime ilâve edecek değilim. Bunun icabı olarak içinde bulunduğu vaziyet Türk milletince malûmdur. Bunun en bâriz ve nazarı dikkati celbeden kötü tarafındaki belirtisi aramızda yani Türk Cemiyeti siyasiyesi içinde teneffüs ettiğimiz havayı kazanç maddesi yapmak istidat ve temayülünde bulunan bazı insanların nevent bulunuşunun muhakkak oluşudur. Bu hakikatı, bütün milletin etrafında kenetlenip kavgalandığı Büyük Millî Savaşımız büyük anlatılarında bütün millet ve cihana anlatmış bulunuyor. Yiyecek ve giyecek eşyalarında, iktisadî kanunların, dünya vaziyetlerinin icapları olarak hadli mâkulü aşan tarzdaki teşebbüsler bulunduğu malûmdur. Bunları bilâtizam yaratanlara, insanların teneffüs ettiği havayı ilâhi bir kazanç vesilesi yapmak istiyen kötü ve geri zihniyetli olanlara bu kanun bir ihtardır ki, kendi zekâlarının, sermayelerinin ve teşebbüslerinin eseri olmayan fazla müktesebatı, millet ve memleket aleyhine taşıdıkları zihniyet ve kurdukları hilekârane teşebbüslerle elde ettikleri servetleri yiyemiyeceklerdir. Bu zihniyeti taşıyan insanlara, maletmek bu zihniyete karşı tedbirler alınması lâzımgeldiği kanaati vardır. Binaenaleyh, aynı zihniyetle gidilirse daha büyük tedbirlerin alınacağının bir muhtırasını bu kanun teşkil eder. Bu kanunun en büyük ehemmiyetli, büyük bir nirengi noktası teşkil eden bir kanun olmasıdır. Onun için kanunun heyeti umumiyesi hakkındaki müzakereyi kâfi görerek maddelere geçilmesini teklif ederim.

MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. ŞİNASİ DEVRİN (Zonguldak) — Efendim, Varlık vergisi kanununun heyeti umumiyesi hakkında söz almış bulunan muhterem general arkadaşlarımız, kanunu çok yerinde, hakka ve adalete uygun itibarî bir tedbir olarak tasvir buyurdular ve bu itibarla heyeti umumiyesi bakımından encümenle tam bir mutabakat halinde bulunduklarını beyan buyurmuş oldular. Bundan dolayı kendilerine encümen namına teşekkür ederim.

Bundan başka muhterem General Kâzım Karabekir, muhtelif hususlara temas buyurdular. Bunlardan birincisi; kanunun adı, varlık vergisidir. Bu cihet encümende de konuşuldu, mütalâa mevzuu oldu. Yüksek heyetinizce de malûmdurki varlık, varlıklı adam, servet sahibi adam manasında umumiyetle kullanılan bir ifadedir. Gerçi buyurdukları varlık mefhumunu da ifade etmekte ise de kanun mâlî bir mevzu olmak bakımından ve köylere kadar yerleşmiş bir tâbir olması itibariyle varlık kelimesinin ipkasında fayde görülmüştür. Belki bu izahatımız meseleyi tavzih ettiği cihetle muhterem General de ayrıca bunun değiştirilmesini muvafık görürler.

Muhterem General Kâzım Karabekir bundan başka bir çok hususlara da temas buyurdular. İthalât işlerinden istihsalden, paradan, kumardan, işretten, israftan, kazanç hırsından ve saire ki her biri mühim birer mevzu olan meselelerden bahis buyurdular.

Yalnız Yüksek Heyetinize de takdir buyurulurki, bu mühim meselelerin kanunun mevzuu hiç bir alâkası yoktur. Bu doğrudan doğruya mâlî bir kanun olarak tesbih etmektedir. Bu itibarla ithalât ve istihsalâtla ve içtimaî vaziyetle alâkalı vaziyetlerle doğrudan doğruya bir irtibatı yoktur. Bu bakımdan encümen; bu kıymetli mütalâalarını bu kanunda yeri olmıyacağı kanaatindedir. Bu pahalılık meselesi de değildir. O da vergilerin inikâsı hususu. Burada dedikleri bir irtibat meselesidir ki, istihsalât, ithalât ve istihlâk ile asıl o zaman inikâsa sebebiyet verilebilir. Bu bakımdan da encümen kanunun ummâ kalması daha faydalıdır kanaatindedir. (Muvafık sesler).

GL KÂZIM KARABEKİR (İstanbul) — Efendim; Heyeti Celîle izni nasıl kabul ederse tabii öyle olur. Yalnız ikisi hakkında beyan etiğim esbabı mucibeye sanırım ki, arkadaşımız dikkat etmediler. Kendilerinden vergi alacağımız insanların esasen memlekete, ayrı kazançla, ne kadar zarar verdikleri ortadadır. Bunun içindir ki, bu tedbirle onların karşılarına çıkıyoruz. Onlar bunu görünce derhal ellerindeki malların fiyatlarını arzettiğim yollardan giderek tekrar yükseltecekler ve bu suretle de biz bunlardan aldığımızı sandığımız parayı yine fakir halkın sırtından alınış olacağız. Haziredir bu suretle zarar edeceği mütalâasındayım. Arzettiğim mesele, bu kanun çıkarken söylediğim tedbirlerin de derhal, alınması lâzımdır.

REİS — Heyeti umumiyesi hakkındaki mütakereyi kâfi görüp maddelere geçilmesini kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

Varlık vergisi hakkında kanun

1 Vergi nin mevzuu

MADDE 1. — Servet ve kazanç sahiplerinin servetleri ve fevkalâde kazançları üzerinden alınmak ve bir defaya mahsus olmak üzere (Varlık vergisi) adiyle bir mükellefiyet tesis edilmiştir.

REİS — Mütalâa var mı? Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Varlık vergisi aşağıda yazılı zümrelere dahil olan hakikî ve hükmî şahıslardan alınır :

A) 2395 ve 2728 sayılı kanunlarla ek ve tadilleri mucibince mükellef bulunanlar;

B) Büyük çiftçiler (Büyük çiftçiden maksat, işinin idaresine ve vüsatine halel getirmeksizin bu mükellefiyeti ifa edebilecekleri bu kanunda yazılı komisyonlarca tesbit edilenlerdir);

C) Ülkelerinde bulunan binalarının ve hisseli ise hisselerine düşen bir yıllık gayrisafi iradı yekûnu 2 500 liradan ve arsalarının vergide mukayyet kıymetleri 5 000 liradan yukarı bulunan ve bu miktarların tecavüzünden sonra mütebaki irat ve kıymetlerle bu vergiyi verebileceği komisyonlarca kararlaştırılanlar;

D) 1939 senesindenberi 2395 veya 2728 sayılı kanunlar mucibince vergiye tabi bir iş ve teşebbüsle uğraştığı halde bu kanunun neşri tarihinde işini terk, devir veya tasfiye etmiş bulunanlar;

E) Meslekleri tacir, komisyoncu, tellâl veya simsar olmadığı halde 1939 senesindenberi velev bir defaya munhasır olsa bile ticari muamelelere tavassut ederek komisyon veyahut tavassut mukabili olarak her ne nam ile olursa olsun para veya ayniyat almış olanlar.

REİS — Mütalâa var mı? Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — İkinci maddede yazılı mükellefiyet zümrelerinden iki veya daha ziyadesine dahil olanlar bu zümrelerin her birinde ayrı ayrı mükellef tutulurlar.

Umumî, mülhak ve hususi bütçelerle belediye bütçelerinden ve 3659 numaralı kanuna tabi müesseselerden tahsisat, maaş ve ücret alanlarla kadroya müstenidden yevmiye ile istihdam edilenler yalnız bu maaş, tahsisat, ücret ve yevmiyelerinden dolayı ikinci maddenin A fıkrasındaki mükellefiyete tabi değildirler.

REİS — Mütalâa var mı? Kabul edenler... Etmiyenler... kabul edilmiştir.

MADDE 4 — 1837 sayılı Bina vergisi kanununun 3 ncü ve 1833 sayılı Arazi vergisi kanununun 2 nci maddesinde sayılı bina ve arazi sahipleri, ikinci maddenin (C) fıkrasında yazılı mükellefiyetten muaf tutulur.

REİS — Mütalâa var mı? Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Vergi, hakikî ve hükmî şahıslar namlarına tarholunur ve ortaklı ve ortaksız şirketlerde hissedarlara bakılmaksızın şirketlerin menkul ve gayrimenkul varlığının tamamı üzerinden alınır.

REİS — Mütalâa var mı? Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

2. Verginin miktarı

MADDE 6. — Yedinci maddede yazılı komisyonlar, ikinci maddede yazılı mükelleflerin mükellefiyet derecelerini, her mükellef namına 1941 yılında ve ticaretini terk, devir veya tasfiye etmiş olanlar için terk, devir veya tasfiyeye tekaddüm eden son yılda tarhedilmiş veya tahakkuk ettirilmiş vergi miktarlarına; çiftçilerde mükellefin ziraî vaziyetini ve gayrimenkul sahiplerinde irat ve vergi kıymeti miktarlarını gözden geçirmekle beraber bunlarla mukayyet olmaksızın edinecekleri kanaate göre takdir ve tesbit ederler. Ancak 2395 sayılı kanunun 11 nci maddesi hükmü dairesinde kazanç beyannamelerine bilânço raptetmek mecburiyetinde bulunan anonim, komandit, limited ve sermayesi üzerinde kazanç dağıtan kooperatif şirketlerin vergileri, 1941 takvim yılına veya ticari yılına ve ticarethanelerini terk, devir ve tasfiye etmiş olanlarda terk, devir ve tasfiyeye tekaddüm eden son seneye ait safi kazancın yüzde ellisinden aşağı ve anonim şirketlerde yüzde yetmişbeşinden yukarı olamaz.

İkinci maddenin (B) fıkrasında yazılı çiftçilerin mükellefiyetleri de varlıklarının yüzde beşini geçemez.

REİS — Mütalâa var mı? Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

3. Verginin tarhı

MADDE 7. — İkinci maddede yazılı servet ve kazanç sahiplerinin mükellefiyet derecelerini tesbit etmek üzere her vilâyet ve kaza merkezinde mahallin en büyük mülkiye memurunun reisliği altında en büyük malmemurundan ve ticaret odalariyle belediyelerce kendi âzaları arasından seçilecek ikişer âzadan müteşekkil bir ve icabına göre müteaddit komisyon kurulur. Ticaret odası bulunmıyan yerlerde, bu odanın seçeceği âzalar yerine belediyece, hariçten ticaret ve ziraatten anlıyanlar arasından iki âza seçilir.

En büyük mülkiye ve maliye memurları bu komisyonlarda bizzat bulunmakla mükelleftirler. Ancak birden fazla komisyon kurulan yerlerde temsil edecekleri memurları tevkil edebilirler, ve kendileri de icabına göre istedikleri komisyonlarda bulunabilirler.

Komisyonların, büyük çiftçileri tesbit için yapacağı toplantılarda ticaret odası yerine ziraat odalarınca kendi âzaları arasından ve bulunmıyan yerlerde belediyelerce hariçten ve ziraatten anlıyanlar arasından seçilecek iki âza komisyona iştirak eder.

Komisyon kararları ekseriyetle verilir, reylerde müsavat halinde reisin bulunduğu taraf tercih edilir.

REİS — Mütalâa var mı? Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 8. — Komisyonlar, şirketlerin mükellefiyetlerini tesbit ettikleri sırada şirketlerin de mevzuları dairesinde ve tetkikinde kazançlarını araştırarak bunların da mükellefiyetlerini tâkdir ederler.

REİS — Mütalâa var mı? Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 9. — Komisyonlar, muhtelif sûretlerin mükellefiyet devrelerini tesbit işini on beş gün içinde intaç ile mükelleftirler. Bu müddet zarfında işini bitiremiyen komisyonlarının memur olmıyan âzası değiştirilerek yerlerine son mahsus intihabında müntehibi sanî olanlar arasından belediye reislerince seçilecek dörder zat alınmak suretiyle komisyonların âzası tamamlanır.

REİS — Mütalâa var mı? Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 10. — Mükelleflerin tesbiti sırasında komisyonlarca unutulmuş olanların isimleri komisyonların doğumundan itibaren en geç iki ay içinde varidat dairelerince tesbit olunarak 7 nci madde hükmü dairesinde yeniden tesbit edilecek komisyonlara bildirilir. Komisyonlar âzası on beş gün içinde bu mükelleflerin vergi miktarlarını kararlaştırmağa mecburdurlar.

REİS — Mütalâa var mı? Maddeyi kabul buyuranlar... Etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

4. Verginin tebliğ ve tahsili

MADDE 11. — Komisyon kararları şehir ve kasabalarda varidat dairelerinin kapılarına ve köylere münasip mahallere listeler yapıştırılmak suretiyle ilân ve tebliğ olunur. Listelerin asılduğu, gündelik gazete çıkmayan mahallerde belediye ve ihtiyar meclisi vasıtasiyle halka ayrıca haber verilir.

Komisyon kararları nihaî ve kati mahiyette olup bunlara karşı idarî ve adlî kaza mercilerinde dâva açılamaz. Ancak bir mükellef namına aynı mükellefiyet mevzuundan dolayı mükerrer vergi tarh edilmiş olduğu takdirde bunlardan en yüksek olanı ipka edilerek diğerleri tarhiyatı yapan komisyonlarca vazife gördüğü mahallerin en büyük memuru tarafından mükelleflerin müracaatı üzerine silinir.

MUVAKKAT Ea. M. M. ŞİNASİ DEVREN (Zonguldak) — Burada bir tabir hatası var. Sondan ikinci satırda (en büyük memuru) denilmiş (en büyük malmemuru) olacaktır.

REİS — Maddeyi bu suretle reyinize arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 12. — Mükelleflerden vergilerini tâlik tarihinden itibaren on beş gün içinde mal sandığına yatırmağa mecburdurlar.

On beş günlük müddetin geçmesini beklemeden mahallin en büyük malmemuru lüzum gördüğü mükelleflerin menkul ve gayrimenkul mallarıyle alâkalı, hak ve menfaatlerinin ihtiyatî tahsiline karar verebilir.

On beş günlük müddet içinde yatırılmıyan vergilerin Tahsili emval kanununa tevfikan tahsiline tevessül edilmekle beraber vergi miktarına müddetin dolmasından itibaren birinci hafta için yüzde bir ve ikinci hafta için yüzde iki zamolunur.

Tâlik tarihinden itibaren bir ay zarfında borçlarını ödemiyen mükellefler borçlarının tamamen ödeyinceye kadar memleketin herhangi bir yerinde belediyelerine göre askeri ehemmiyeti hâiz olmıyan umumî hizmetlerde veya belediye hizmetlerinde çalıştırılırlar. Ancak üçüncü maddenin son fıkrasında yazılı olanlardan ikinci maddedeki mükellefiyete tabi bulunanlarla kadınların ve elli beş yaşını mütecaviz erkeklerin borçları hakkında Tahsili emval kanunu tatbik edilmekle beraber bunlar çalışma mükellefiyetine tabi tutulmıyacaklardır. Bu fıkra hükmüne göre çalıştırılanlara verilecek ücretin yarısı borçlarına mahsup olunur.

Çalışma mecburiyetinin tatbik tarzı Hükümetçe hazırlanacak bir talimatname ile tayin olunur.

Birinci fıkrada yazılı on beş günlük müddet içinde vergilerini vermeyen mükellefler, aynı müddet zarfında vergileri miktarınca Hazine kefaletlerinin şahsî mallarından istifası hususunda Tahsili emval kanununun ve çalışma mecburiyetinin tatbiki bir ay müddetle geri bırakılabilir.

REİS — Mütalâa var mı? Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 13. — Kollektif ve komandit şirketlere ait vergilerin icabı halinde ortaklarına ve komanditlerin şahsî mallarından istifası hususunda da Tahsili emval kanunu hükümleri tatbik olunmakla beraber ortak ve komanditler çalışma mecburiyetine de tabi tutulabilirler ve on ikinci maddenin ikinci fıkrası hükmü bunlar hakkında da tatbik olunur.

Bu madde ile on ikinci maddede yazılı karar ve muameleler kati olup bunlara karşı idarî ve adlî kaza mercilerinde dâva açılamaz.

REİS — Mütalâa var mı? Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

5. Teminat

MADDE 14. — Varlık vergisiyle mükellef müesseselerin ikametgâhlarında, gerek kendilerine ve gerek hısı veya kocalarına veya kendileriyle birlikte oturan usul ve furuğiyle kardeşlerine ait dükkân, mağaza, depo, ambar, fabrika ve imalâthanelerde veya bunlara benzer yerlerde bulunan bütün menkul mallarla tapuda veya

vergide bunlardan herhangi biri zamana kayıtlı olan gayrimenkul mallar bu kanun mucibince alınacak vergi ve zamların kanuni teminatı hükmünde olup bu malların satılmasında da Tahsili emval kanunu hükümleri tatbik olunur. Verginin teminatını teşkil eden bu mallardan mükellefin kendisine veya karı ve kocasına ait olanlar hariç olmak üzere diğer mallar üzerine komisyonlarca verginin takdir ve tesbiti tarihinden itibaren bir sene zarfında ayrıca haciz konmadığı takdirde bu mallar üzerindeki teminat hükmü sona erer.

Mükelleflerin zilyedliği altında veya yukarıda yazılı mahallerde bulunan menkul mallara mütaallik satış, temlik ve rehin iddiaları muteber sayılmaz ve bu nevi mallar hakkında darmeyan olunacak istihkak iddiaları dinlenemez.

Bu kanunun neşrinden mukaddem başlamış olan ve bir ilâma veya bu hüküm ve kuvvette noterlikçe tanzim edilmiş mukaddem tarihli resmî bir senede müstenit olmıyarak yapılmış bulunan takip neticesinde icra dairelerince konulmuş olan ihtiyatî ve icrai hacizler bu teminat hükmüne halel vermez. Bu hacizler ancak vergi alacağının tahsilinden sonra hakiye kaldığı takdirde bu kısmı hakkında infaz olunur.

Gayrimenkullerin satışında bunların Varlık vergisi mükellefiyeti ile ilgiği olmadığı alâkalı varidat dairesince tasdik edilmedikçe tapu daireleri tescil yapamaz. Yapılan tesciller hükümsüz sayılır.

REİS — Mütalâa var mı? Maddeyi kabul edenler.. Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

d. Mürurusaman

MADDE 15. — 9 ve 10 ncu maddelerde yazılı müddet ve şartlar içinde tarhedilemiyen vergiler, bu müddetler geçtikten sonra yeniden tarh ve tahsil edilemez.

Bu kanun mucibince tahakkuk ettirilmiş olan vergiler 1943 mali yılından itibaren beş yıl sonra tahsil olunamaz. Verginin tahsili için yapılacak her nevi takip muameleleri, mürurusamanı keser.

REİS — Mütalâa var mı? Maddeyi kabul edenler . . . Etmiyenler . . . Kabul edilmiştir.

7. Meriyet maddeleri

MADDE 16. — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

REİS — Maddeyi kabul edenler . . . Etmiyenler . . Kabul edilmiştir.

MADDE 17. — Bu kanunun hükümlerini yürütmeye İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

REİS — Maddeyi kabul edenler . . . Etmiyenler . . . Kabul edilmiştir.

Lâyihanın heyeti umumiyesini açık reye koyuyorum.

Açık reye iştirak etmiyen varsa lütfen reylerini versinler

Rey toplama muamelesi bitmiştir.

Açık reyin neticesini arzediyorum:

Varlık vergisi kanununa (350) mebus rey vermiştir. Nisap vardır. Kanun (350) reyle ve ittifakiyle kabul edilmiştir (Alkışlar).

Muvakkat encümene havale edilen diğer lâyihalar hakkında encümen henüz tetkiklerini bitirmemiştir. Bunları cuma günkü ruznameye alıyoruz.

Bugün müzakere edilecek başka bir şey yoktur. Cuma günü saat 15 te toplanılmak üzere celseye nihayet veriyorum.

Kapanma saati 16,15

İ : 3 11.11.1942 Ö : 2

Varlık vergisi hakkındaki kanuna verilen reylerin neticesi

(Kanun kabul edilmiştir)

Âza adedi		429
Reye iştirak edenler	:	350
Kabul edenler	:	350
Reddedenler	:	0
Müstenkifler	:	0
Reye iştirak etmeyenler	:	76
Mühaller	:	3

[Kabul edenler]

Afyon Karahisar
Ali Çetinkaya
Berç Türker
Haydar Çerçel
İzzet Akçaman
Mebrure Gönenç
Şevket Reşit Hatipoğlu

Ağrı
Dr. Hüsamettin Kural
Gl. Kemal Doğan
Halid Bayrak

Amasya
Esad Uras
İsmail Hakkı Mumen
Nafiz Aktın

Ankara
Ahmed Ulus
Aka Gündüz
Arif Baytın
Belkis Baykan
Ekrem Ergun
Eşref Demirel
Fevzi Daldal
Gl. Nihat Antlmış
Muammer Eriş
Mümtaz Ökmen
Rifat Araz

Antalya
Dr. Münir Soykam
Numan Ahsoy
Nurullah Esad Sumer
Rasih Kaplan

Aydın
Adnan Menderes
Ağâh Sırrı Levrod
Dr. Hulûsi Alataş
Dr. Mazhar Germen
Dr. Şakir Şener
Nazmi Topçoğlu
Nuri Göktepe

Balıkesir
Fahrettin Tıritoğlu
Feyzi Sönmez
Gl. Kâzım Özalp
Hayrettin Karan
Hilmi Şeremetli
İsmail Hakkı Uzunçarşılı
Muzaffer Akpınar
Osman Niyazı Burcu
Yahya Sezai Uzay

Bilecik
Dr. Muhlis Suner
Kasım Gülek
Memduh Şevket Esendal

Bingöl
Faridun Fikri Düşünsel
Necmeddin Sahir Silan

Bitlis
Süreyya Ürgüevren

Bolu
Celâl Sait Siren
Cemil Özçağlar
Dr. Zihni Ülgen
Emin Yerlikaya
Hasan Cemil Çambel
Lütfi Gören

Burdur
Dr. Ahmed Ruhi Yeşilyurt
İbrahim Necmi Dilman
Memed Sanlı

Bursa
Atıf Akgüç
Dr. Galib Kahraman
Dr. Refik Güran
Dr. Sadi Konuk
Fatin Güvendiren
Gl. Naci Tınaz
Muhittin Baha Pars
Mustafa Fehmi Gerçeker
Nevzad Ayas

Çanakkale
Atıf Kamçıl
Avni Yukarıç
Hilmi Ergeneli
Rusubi Bulayırlı
Ziya Gevher Etili

Çankırı
Avni Doğan
Dr. Akif Arkan
Fazıl Nazmi Rüklü
Mustafa Abdülhalik Renda

Çoruk
Ali Rıza Erem
Asım Us
Mazhar Müfid Kansu

Çorum
Eyüb Sabri Akgöl
İsmet Eker
Münir Çağıl
Nuri Kayaalp
Süleyman Köstebçioğlu
Şakir Barun

Denizli
Dr. Behçet Uz
Dr. Hamdi Berkman
Fahri Akçakoca Akça
Haydar Günver
Tahir Berkay
Yusuf Başkaya

Diyarbakır
Cahit Çubukçu
Dr. Şükrü Emed
Gl. Kâzım Sevüktekin
Rüştü Bekit
Zeki Mesud Alsan

Edirne
Dr. Fatma Memik
Fuik Kaltakkıran
Fuad Balkan
Osman Şahinbaş
Temel Göksel

Elâzığ
Fazıl Ahmed Aykaç
Fethi Altay
Fuad Ağralı
Sabit Sağıroğlu

Erzincan
Abdülhak Fırat
Aziz Samih İlter
Safiyüttin Erdem
Salih Başataş
Şükrü Sökmensüer

Erzurum
Gl. Pertev Demirhan
Gl. Zeki Soydemir
Münir Hüsrev Göle
Nafiz Damlu
Nakiye Elgün
Salim Altuğ
Şükrü Koçak

Eskişehir
Emin Sazak
İstamat Özdamar
İzzet Arukan
Osman Işın

Yusuf Ziya Özer

Gaziantep

Bekir Kaleli
Dr. Abdurrahman Melek
Dr. Memed Ali Ağakay
Memed Şahin
Ömer Asım Ahsoy

Giresun

Dr. Hasan Vasıf Somyürek
Gl. İhsan Sökmen
İsmail Sabuncu
Münir Akkaya
Nafi Atuf Kansu
Talât Onay

Gümüşane

Edib Servet Tör
Yusuf Ziya Zarhan

Hakkâri

İsset Ulvi Aykurd

Hatay

Bekir Sıtkı Kunt
Hamdi Selçuk
Memed Tecirli

İçel

Ahmed Ovacık
Dr. Muhtar Berker
Emin İnankur
Refik Koraltan
Turhan Cemal Beriker

Isparta

Hüsnü Özdamar
Kemal Turan
Mükerrem Karaağaç
Remzi Ünlü

İstanbul

Ali Kâmi Akyüz
Ali Rana Tarhan
Atıf Bayındır
Fakihe Öymen
Galib Bahtiyar Göker
Gl. Kâzım Karabekir
Gl. Refet Bele
İbrahim Alâettin Gövsa
İsmail Hakkı Ülkmen
Numan Menemencioğlu
Şükrü Âli Ögel
Ziya Karamursal

İzmir

Benal Arıman
Dr. Hüseyin Hulki Cura
Kâmil Durman
Memed Aldemir
Nazmi İlker
Rahmi Köken
Reşad Mimaroğlu
Sadettin Epikmen
Şehime Yunus
Şükrü Saraçoğlu

Kars

Cevat Dursunoğlu
Fuad Özoğuz
Etem İzzet Benice
Fuad Köprülü
Kahraman Arıklı
Ömer Küntay
Şerafettin Karacan
Zihni Orhon

Kastamonu

Abidin Binkaya
Dr. Hayrullah Diker
Hacer Diole
Hilmi Çoruk
Nuri Tamaç
Rıza Saltuğ
Tahsin Coşkan

Kayseri

Ahmed Hilmi Kalaç
Faik Baysal
Nazmi Toker
Ömer Taşcıoğlu
Reşid Ozsoy
Salih Turgay
Suat Hayri Ürgüblü

Kırklareli

Gl. Burhanettin Denker
Dr. Fuad Umay
Hamdi Kuleli
Şevket Ödül
Zühtü Akın

Kırşehir

Dr. Hüseyin Ülkü
İzzet Özkan
Memed Seyfeli

Kocaeli

Ali Dikmen
Dr. Fuad Sorağman
İbrahim Dıblan
İbrahim Süreyya Yiğit
İbrahim Telon
Raşib Akca
Salah Yargı

Konya

Ahmed Hamdi Dikmen
Ali Muzaffer Göker
Ali Rıza Türel
Dr. Osman Şevki Uludağ
Calip Gültekin
Gl. Ali Fuad Cebesoy
İzzet Erdal
Kâzım Gürel
Kazım Okay
Naim Hazim Onat
Şevki Ergun
Tevfik Fikret Silay
Vehbi Bilgin

Kütahya

Alâettin Tiridoğlu
Eşcim Atalay
Dr. Ali Süha Delilbaşı
Gl. Âşir Atlı
Muhlis Erkmen
Receb Peker
Sadri Ertem
Vedit Uzgören

Malatya

Emrullah Barkan
Gl. Osman Koptagel
Mahmud Nedim Zaber
Memed Şevket Özpazarbaşı
Mihri Pektaş
Müttalib Öker
Nasuhi Baydar
Osman Taner
Vasıf Çınay

Manisa

Asım Tümer
Faik Kurdoğlu
Gl. Ali Rıza Artunkal
Hikmet Bayur
Kâni Karaosman
Kâzım Nami Duru
Refik İnce
Rıdvan Nafiz Edgüer
Yaşar Özey

Maraş

Dr. Kemali Bayizit
Mansur Bozdoğan
Memed Erten
Ziya Kayran

Mardin

Dr. Rıza Levent
Edib Ergin
Gl. Seyfi Düzgören
Hasan Menemencioğlu
İrfan Ferid Alpaya
Rıza Erten

Muğla

Cemal Karamuğla
Hüsnü Kitabcı
Orgl. İzzeddin Çalışlar
Sadullah Güney
Yunus Nadi

Muş

Şükrü Ataman

Niğde

Cavid Oral
Dr. Rasim Ferid Talay
Naim Erem

Ordu

Dr. Vehbi Demir
Hamdi Şarlan
Hamdi Yalman
Hüseyin Ekşi
İsmail Çamaş
Selim Sırrı Tarcan

Rize

Ali Zırh
Dr. Saim Ali Dilemre
Fuad Sirmen
Hasan Cavid
Kemalettin Kamû
Raif Dinç

Samsun

Amiral Fahri Engin
Hüsnü Çakır
Memed Ali Türüker
Naşit Fırat
Sabiha Gökçül
Süleyman Necmi Selmen
Zühtü Durukan

Seyhan

Ahmed Kutsi Tecer
Ali Münif Yegena
Gl. Naci Eldeniz
Hilmi Uran
Sinan Tekelioğlu
Şemsa İşcen

İ : 3 11.11.1942 C : 2

Tevfik Tarman
Siird
Ali Rıza Esen
Naki Bekmen
Remzi Şevket Dağ
Şefik Özdemir
Sinob
Cemal Aliş
Cemil Atay
Hulûsi Oruçoğlu
Yusuf Kemal Tengirşenk
Sivas
Gl. Akif Öztekin Erdengil
Hikmet Işık
İsmail Memed Uğur
Mergube Gürleyük
Mitat Şükrü Bleda

Necmettin Sadak
Remzi Çiner
Şemsettin Günaltay
Ziya Başara
Tekirdağ
Cemil Uybadın
Fayık Öztrak
Nazmi Trak
Rahmi Apak
Yahya Kemal Beyatlı
Tokad
Cemal Kovalı
Galib Pekel
Halid Nazmi Keşmir
Hasip Ahmed Aytuna
Muammer Devali
Nâsım Poroy
Remzi Erişken

Sıtkı Atanç
Trabzon
Daniş Eyiboğlu
Faik Ahmed Baruteu
Halil Nihad Boztepe
Hamdi Ülkümen
Hasan Saka
Mitat Aydın
Raif Karadeniz
Salise Abanoğlu
Sırrı Day
Urfa
Hüseyin Sami Coşar
Memed Emin Yurdakul
Rızi Seyer
Refet Ülgen
Şeref Uluğ

Yozgad
Ahmed Sungur
Celâl Arat
Ekrem Pekel
Salim Korkmaz
Sırrı İçöz
Veled İzbudak
Ziya Arkant
Zonguldak
Halil Türkmen
Hasan Karabacak
Hazim Atıf Kuyucak
İbrahim Etem Bozkurt
Memed Emin Erişirgil
Rifat Vardar
Şinasi Devrin
Yusuf Ziya Özençi

[Reye iştirak etmeyenler]

Afyon Karahisar
Hamza Erkan
Ankara
Dr. Teptas
Falih Rıfkı Atay
İsmet İnönü (Rs. C.)
Antalya
Dr. Cemal Tunca
Tayfur Sökmen
Türkân Ön
Balıkesir
Hazim Çarıklı (Mazur)
Memed Demir
Rahmi Selçuk
Bitlis
Tevfik Temelli
Bolu
Fethi Okyar
Bursa
Dr. Talât Simer
Refet Canitez (Rs. V.)
Çanakkale
Resad Nuri Güntekin
Çankırı
Hüseyin Cahid Yalçın
Çoruh
Atıf Tüzün
Çorum
Dr. Mustafa Cantekin

İsmail Kemal Alpsar
Denizli
Emin Aslan Tokad
Diyarbakır
Dr. İbrahim Tali Öngören
Veli Necdet Sünkitay
Elâzığ
Fuad Ziya Çiyiltepe
Erzurum
Aziz Akyürek
Gaziantek
Ahmed Akın
Nuri Pazarbaşı
Giresun
Fikret Atlı
Gümüşane
Hasan Fehmi Ataç
Şevket Erdağan
Hatay
Abdulah Mursaloğlu (Mazur)
Abdülgani Türkmen (Hasta)
İçel
Ferid Celâl Güven
İstanbul
Abidin Daver

Ahmed Hamdi Denizmen
Ahmed Şükrü Esmer
Sadettin Uraz
Salâh Cimcoz
İzmir
Celâl Bayar
Halil Menteşe
Hasan Âli Yücel (V.)
Mahmud Esad Bozkurd
Kastamonu
Dr. Tevfik Aslan
Muharrem Celâl Bayar
Kayseri
Sadettin Serim
Kırşehir
Hazim Bürekçi (Hasta)
Kocaeli
Orgeneral Ali Said Akbaytuğan
Suphi Artel
Konya
Fuad Gökbudak
Mustafa Ulusan
Kütahya
Hüseyin R. Gürpınar
Manisa
Hüsnü Yaman

Kenan Orer (Hasta)
Osman Erçin
Maraş
Hasan Reşid Tankut
Mardin
Halid Onaran
Muş
Hakkı Kılıcoğlu
Niğde
Dr. Abravaya Marmaralı
Faik Seylu (Mazur)
Halid Mengi
Hazim Tepeyran
Ordu
Ahmed İhsan Tokgöz
Ali Canip Yöntem
Samsun
Cuşani Barkın
Seyhan
Damar Arıboğlu
Salâhattin Çam (Hasta)
Sinob
Cevdet Kerim İncedayı
Sivas
Abdurrahman Naci Demirağ

— 35 —

3. BÖLÜM:
Varlık Vergisi'nin uygulanması

1. Vergi Takdir Komisyonlarının bileşimi

Varlık Vergisi mahallin en büyük mülki amiri başkanlığındaki bürokrat, mahalli eşraf ve yeniyetme Müslüman burjuva karması komisyonlar tarafından takdir edilmiştir. Yasanın zihniyetine göre teşkil edilen komisyonlarda bu misyona uygun kişiler görevlendirilmiştir.

Bazı illerde bu komisyon üyeleri açıklanmışsa da İzmir gibi bazı illerde komisyon üyelerinin isimleri dahi açıklanmamıştır.[1]

Bu komisyonlardan İstanbul 1 Nolu Takdir Komisyonu'nun kompozisyonu zihniyeti göstermesi bakımından önemlidir. Komisyon üyelerinden Topkapulu Bican Bağcıoğlu, Tevfik Amca ve Hamal Ferit'in ortak paydaları İttihat ve Terakki'nin önemli kadrolarından olmalarıdır. Mithat Nemli, gayri müslimlerin İstanbul Ticaret Odası'ndan tasfiyesinde önemli rol oynadığı gibi, 1923 İzmir İktisat Kongresi'nin etkin grubu Millî Türk Ticaret Birliği üyesidir. Nuri Dağdelen, Cumhuriyetin yeni yetme parlak müteahhitlerindendir.[2] Belediye azalarından Vakıf Çakmur, Ürgüplü'nün Gümrük ve Tekel Bakanlığı sırasındaki yolsuzluk davasında Yüce Divan'da Ürgüplü ile birlikte yargılanarak 1 yıl 10 ay hapis cezası almıştır. Faik Ökte, Ürgüplü'nün Vakıf Çakmur'u 1 Nolu Komisyona yerleştirmek için çok çaba sarfettiğini söylemektedir.[3]

Komisyonun kompozisyonu "alt düzeyde İttihatçılar ile Kemalistler arasında kadro devamlılığının ilginç bir örneğini vermiştir. Bu noktada şahsi düzeydeki kadro devamlılığının da öte-

1 Muhammet Güçlü, "Varlık Vergisi Kanunun Çıkarılması, Uygulanması, Kaldırılması ve Sonuçları", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 42-43.
2 A. Aktar, *Varlık Vergisi...*, s. 165-166.
3 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 95.

sinde azınlık karşıtı politikaların devamlılığından da söz etmek mümkündür".[4]

Gerek Varlık Vergisi komisyonlarındaki üyeler gerekse görevli bürokratların Varlık Vergisi çalışmalarından dolayı kariyer basamaklarını hızla tırmandıkları görülmektedir. Daha Varlık Vergisi tahsilâtı devam ederken, herhalde başarılarından olsa gerek, Ferit Hamal ve Suat Hayri Ürgüplü vekilliğe atanmışlardır. Ürgüplü daha sonra Gümrük Bakanlığına yükselecektir. Halil Ayan DP döneminde Maliye Bakanlığına getirilir. Vefik Pirinççioğlu[5] da İnönü'nün 1960 sonrası restorasyon hükümetinde bakan olacaktır.

Bürokratlar açısından da Varlık Vergisi, uygulayıcılarının önünü açmıştır. Varlık Vergisi uygulayıcıları daha sonraları önemli görevlere getirilmişlerdir. Bu nedenle Varlık Vergisi pratiğinin, uygulayıcılarına bir çeşit referans olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Halil Ayan (Eminönü Fatih-Maliye Bakanı), Cahit Kayra (Samatya-Enerji Bakanı), Memduh Aytür (Galata-DPT Müsteşarı, Merkez Bankası Guvernörü), Burhan Ulutan (Şişli-Hazine Genel Müdür Yardımcısı), Esat Gürsü (Kasımpaşa-İstanbul Defterdarı, Gümrük Bakanlığı Müsteşarı), Derviş Gılava (Mülhak kazalar-Başbakanlık Yüksek Murakabe Heyeti Başkanı, Sami Şehbenderler (Tophane-Gelirler Genel Müdürü), Şükrü Birgili (Yeni Cami Eyüp-Gelirler Genel Müdür Yardımcısı), Arif Arıkan (Mercan-Milli Emlak Genel Müdürü), Münir Mostar (Alemdar-Merkez Bankası ve Bankalar Birliği Başkanı), Fahir Tigrel[6] (Bayezid-Maliye Bakanlığı Müsteşarı ve Brüksel Orta Elçiliği) ve olağanüstü dönemin Başbakanı Ferit Melen de yükselen bir diğer Varlık Vergisi görevlisidir. Bunlar sadece İstan-

4 A. Aktar, *a.g.e.*, s. 167.

5 Pirinççioğlu da önemli bir İttihatçı aileden gelmektedir, dedesi 1896 katliamlarının, babası da 1915 soykırımının aktörlerindendir. Babası Feyzi Pirinççioğlu Malta'dan geçen politikacılardandır.

6 Tigrel Ailesi politikanın devamlılığının bir örneğidir. Hazine eski Müsteşarı Ali Tigrel'in babası olan Fahir Tigrel'in babası da 2. dönem Ergani mebusudur. Ailenin politik kariyeri Zülfü Tigrel'le İttihat ve Terakki'ye kadar uzanmaktadır, Zülfü Tigrel Malta'dan da geçmiş bir politikacıdır.

bul uygulamalarına nezaret eden maliyecilerdir. Diğer illerde kimlerin bahtının açıldığını bilmiyoruz.

Kısacası Varlık Vergisi, sadece Türk burjuvazisinin değil Türk bürokrasisinin de önünü açmıştır.

Ancak bunların yanında Varlık Vergisi'nin acımasızlığına dayanamayan, itiraz eden ve görevden ayrılan müfettişler de vardır: "Fatih şubesinde çalışan İhsan Arat mükelleflerin ıstıraplarına, gözyaşlarına birkaç aydan fazla dayanamadı. Bu işten affedilmesini istedi. Şubesi munzam vazife olarak Rifat Onat'a verildi. Bütün varlığı satılan mükelleflerin çalışma kampına gönderilmesine en evvel Ekrem Türkay itiraz etti. Dinlemediler. Türkay ayrıldı. Şubesi Vefik Pirinççioğlu'na verildi."[7]

2. Vergide orantısızlık

Varlık Vergisi "gayrimüslimler söz konusu olduğunda ayrımcı ve keyfi bir şekilde tatbik edildi. Aynı gelir ve servetlere sahip tüccar ve sanayiciler arasında Türk-Müslüman unsura kıyasla gayrimüslimlere çok daha yüksek vergiler tahakkuk edildi."[8] Varlık Vergisi'ne ilişkin bir incelemede orantısızlık açıkça görülmektedir. İstanbul'da 100'ün üzerinde rasgele seçilen aynı güçte olan mükelleflere uygulanan verginin, firmaların gücüne kıyaslanmasında şöyle bir sonuca ulaşılmaktadır:[9]

Etnik köken	*Kapital gücü-vergi ilişkisi*
Ermeni tüccarlar	%232
Yahudi tüccarlar	%179
Rum tüccarlar	%156
Müslüman-Türk tüccarlar	%4.94

Yukarıdaki oranların da etnik kökenine göre kayrılan-cezalandırılan yurttaşları açıkça gösterdiğini kolayca ifade edebili-

7 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 147.

8 Rıfat N. Bali, *Devletin Yahudileri...*, s. 129.

9 Office of Strategic Services, The Capital Levy: A Key The Understanding Of Current Trends İn Turkey 3 May 1944, Akt. Rıfat N. Bali, *The "Varlık Vergisi" Affair*, s. 325.

rız. Müslümanlarla gayri müslimler arasındaki orantısızlık yanında gayri müslimler arasında da bir orantısızlık ve keyfilik söz konusudur.

Varlık Vergisi'nin keyfî bir vergi olduğunu söyleyen defterdar Ökte, "Yan yana iki dükkânda çalışan, aynı kirayı veren, aynı istidatta olan Müslim ve gayrimüslim iki vatandaşa tarh ettiğimiz vergilerin arasındaki ölçüsüz fark, verginin ilanı günü foyamızı meydana vurmuştu"[10] diyerek ölçüsüzlüğü ve amacı ortaya koymaktadır.

Varlık Vergisi mağdurlarından ünlü hukukçu Gad Franko, Banque Française Des Pays D'Orint'e yazdığı dilekçede, Varlık Vergisi'ni, ayrımcılığı ve başından geçenleri şöyle anlatmaktadır: "Başımıza Nazilerden esinlenen beklenmeyen bir bela geldi. Varlık Vergisi adı altında bir kanun kabul edildi. Bu sadece özellikle azınlık unsurlarını mahvetmeyi amaçlayan bir soygun kanunuydu. Hitlercilik ile bunun arasındaki tek fark orada sadece Yahudiler hedefti, burada ise Rumlar, Ermeniler ve diğer azınlıklar da Yahudilerle aynı yere konulmaktaydılar. Bu meşhur kanunun hiçbir matrah temeli yoktu. Esrarengiz ve gizli komisyonlar her mükellefin ne ödeyeceğini tam yetkili bir şekilde tespit ediyorlardı; diğer yandan keyfî bir değerlendirmeyle yapılan bu vergi tahakkukuna hiçbir itiraz mümkün değildi. Böylece manifatura tüccarı Mehmet Efendi'ye 10.000 lira vergi tahakkuk ediliyor, diğer yandan Mehmet'ten on kere daha az serveti olan Moiz adını taşıyan manifatura tüccarına yüz ila yüz elli bin lira vergi tahakkuk ettiriliyordu. Bu yöntemle aynı düzeyde veya daha iyi bir düzeydeki meslektaşlarım bin ila bin beş yüz lira vergilendirilirlerken ben 400.000 lira gibi inanılmayacak bir vergiye çarptırıldım. Bununla bitmiyordu. Bu çılgın vergiler on beş gün, ek bir cezayla da bir aylık bir süre zarfında ödenmelilerdi. Aksi halde mükellef bedenen çalışmak üzere uzak bölgelere gönderilmekle tehdit ediliyordu. Hükümet, ne kadar kararlı olduğu konusunda bir örnek vermek için ilk gönderilecekler arasında beni seçti ve diğer azınlıklarla birlikte 2000 metreden yüksek rakımlı bir bölge olan Kafkas sınırına

10 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 15.

yollandım. Bu yüksekliğe ilaveten kışın ortasındaki korkunç yemek ve hayat şartları (ahırlarda yük hayvanlarının yanında yattım) kalbimi zayıflattı ve çift taraflı zatürreeye yakalandım. Bu da matematiksel olarak beni ölüme kıl payı yaklaştırdı. Bu cehennemde kaldığım iki ay boyunca hükümet, kardeşim ve oğlumu bütün servetimi nakde çevirmeye mecbur etti. Maliye yetkilileri halka açık müzayede ile evdeki eşyalarımı sattı. Evde bulunan iskemleler ve yataklara kadar aldılar. En azından 750 ila 800 bin liralık bir gayrimenkul servetim vardı, ancak satıcıların çokluğu yüzünden (birçok mükellef kurtulabilmek için binalarını satmak zorunda kaldılar) bu gayrimenkullerin satışlarından sadece 400.000 lira gelebildi, bu paranın tamamı da Maliye'ye yatırıldı. Esaretten ağır hasta ve bitkin bir şekilde döndüm. Hemen doğrudan hastaneye gitmem gerekti. Birkaç hafta boyunca tabiatın ve hastalığımın bana nasıl bir akıbet sakladığını bilmeden orada kaldım. Dolayısıyla bir gece yatağa zengin yattım ertesi sabah servetimi ve üstüne üstlük sağlığımı kaybetmiş bir şekilde uyandım."[11]

3. Vergi uygulamasında ayrımcılık, keyfilik, ırkçılık ve kayırmalar

Verginin etnik kökene göre ayrımcılık yapılarak uygulanmasına ilişkin araştırmaya yukarıda değinilmişti. Bu ayrımcılığı ayrıntılandırmak, ayrımcılığın boyutunu daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır.

Aktar, bunu, Müslüman Türklerle gayri müslimler arasındaki ayrımın yanında, "[G]ayrimüslimler arasında da açıkça telâffuz edilmemiş bazı kriterlere göre ayrımcılık yapıldığını göstermektedir"[12] şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca keyfiliğin bir boyutunun siyasal olduğunu, komisyon üyelerinin azınlık karşıtı politikaların İttihat ve Terakki döneminden beri takipçisi olduk-

11 Centre Des Archives Du Monde Du Travail, Kayıt No. 120 AQ 998, Dosya 4, Gad Franko'dan Ch. Hausknecht'e gönderilen 1 Ağustos 1945 tarihli mektup. Akt. Rıfat N. Bali, *Devletin Yahudileri ve "Öteki" Yahudiler*, İletişim Y., 2004, s. 147-148.

12 A. Aktar, *Varlık V...*, s. 157.

larını vurgulayarak, bu eski İttihatçıların "Taşnakların başıdır" diyerek Kadıköylü Asador'un[13] vergisini 4 misline, yani tam 400 bin liraya çıkardığı örneğini vermektedir.[14]

Faik Ökte de ilginç bir keyfilik örneğinden söz etmektedir. Vahram Keseryan'a takdir komisyonunca hem en yüksek vergi tahakkuk ettirilmiş hem de Aşkale'ye yollanması için Vali Lütfü Kırdar tarafından takip edilmiştir: "İlk kafileye girecekleri böylece tayin ile listeyi hazırladık. Tasdik için Valiye gönderdik. İmzadan sonra Emniyete tevdi edecektik. Derken Kırdar telefonla aradı:

- Beyefendi, listede Vahram Keseriyan'ın ismi neden yok?

Hikâyeyi derhal hatırladım. Varlık Vergisi'nden az evvel, galiba asker ailelerine yardım için, Kırdar'ın başkanlığında bir heyet toplanmış, şehrin zenginleri birer birer çağırılmış, Keseriyan'dan 1000 gibi miskin bir para isteniyormuş, o da bunu fazla bulup 500 liraya indirilmesini dilemiş, Kırdar kızıp ismini listeden çıkarmış... Bu hikâyeyi komisyonda kaç defa dinlemiştim.

Keseryan'ın vergisi bir milyonun üstündeydi. Şubesinden gelen cetveli gözden geçirdim, İçinde ismi yoktu. Ben de kendisiyle temas etmemiştim. Demek borcunun yüzde 30 unu ödemişti. Kırdar'a durumu bildirdim. Bana: - İnanmam, dedi, o adamın vergisi 2 milyona yakındı. Senin hesaplarına göre en az yarım milyon ödemiş olması lâzımdır. Parayı yatırmış olmasına ihtimal vermiyorum. İşi tetkik edip bana bildirin, rica ederim... Bu sual velinin itimadı, hikâyesiydi. Teşkilât bir hata yapmış olabilirdi. İşi gücü bırakıp makbuz köklerini tetkik ettirdim. Mükellef bu kadar bir para ödemişti. Makbuz ciltlerini Valiye gönderdim. Cetveli tasdik etti."[15]

Vergi uygulamasında etnik ve dinsel ayrıma en iyi örneklerden biri de avukatlarla ilgili uygulamadır. "Azınlık ile Müslüman ve yabancı gruplar arasında ayrım yapılırken, her grup içinde aynı işe sahip vergi yükümlüleri arasında da ayrım yapıldı. Örneğin, bir binanın aynı katında çalışan Jak Hateme isimli

13 Asador'un Kadıköy'de tenekeci-lehimci dükkânı vardır. İşi, sac soba, soba borusu, mangal, maşa, kürek vs. yapmaktır.
14 A. Aktar, *a.g.e.*, s. 157; Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 99.
15 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 150.

avukata 140 bin, Bensiyon Garin'e 90 bin, Sadi Rıza Dağ'a 6000 lira Varlık Vergisi tahakkuk ettirilmişti."[16] İstanbul Baro Başkanı 2005 lira vergi verirken, Milaslı Gad Franko 377.000 lira vergi ödemeye mecbur edilmiştir. Baronun çalışma izni vermediği Mr. Perkins'e 4000 lira vergi tahakkuk ettirilirken, onun Yahudi ortağından 225.000 lira vergi istenmiştir.[17] Şekip Adut ve Gad Franko 27 Ocak'taki ilk kafileyle Aşkale'ye yollananlar arasındadır.

Varlık Vergisi ayrımcılığın yanında ırkçı bir karaktere de sahiptir. "Alınış yönteminde gayri müslimlerin hedef olarak belirlenmesi vergiyi ırkçı uygulamanın bir parçası haline getirmiştir... Edward Clark Müslüman kesimin, resmen ilan edilmeksizin, gayri müslimlere uygulanandan daha düşük oranda vergilendirilmesiyle, savaş dönemi vurgunculuğuna duyulan kamusal tepkinin resmî yoldan, gayri müslimlerin birkaç yüzyıldan beri süren ticarî üstünlüklerine duyulan özel tepkilerin de gayri resmî bir biçimde yatıştırılmış olduğunu savunmakta ve görünüşte bu verginin artan savaş dönemi kârlarına karşı alındığ·nı, ancak aynı zamanda, Türk iş dünyasındaki gayri müslimlerin öteden beri süregelen üstünlüklerine ağır bir darbe indirdiğini vurgulamaktadır. Vergi tasarımında ve uygulanmasında tümüyle ırkçı bir vergidir; kimden alınacağı ve ne kadar alınacağı ırk temelinde belirlenmiştir."[18] Clark'ın açıklaması da yasanın özünü anlatmaktan uzaktır.

Kanunun uygulamasında yer alan ve vergiyle ilgili önemli belgeler bırakan defterdar Faik Ökte de kendince "Varlık Vergisi piçini doğurtan iktisadî, malî ve siyasî icapları ana hatlariyle"[19] sıralarken, verginin Nazi Almanyasının ırkçı politikaların-

16 Nevin Coşar, "Varlık Vergisi Konusundaki Yolsuzluk Söylentileri", A.Ü. *SBF Dergisi*, Sayı 58(2), Haziran 2003, s. 18.

17 From Britsh Embassy, Angora (for the ambassador) J.C. Stendale Bennet, 1st January 1943, To Foreign Secretary Antony Eden. Akt. Rıfat N. Bali, *The "Varlik Vergisi Affair, A Study Of Its Legacy-Selected Documents*, Isis Pres, 2005, s. 261.

18 İlksen Dinçtürk, *a.g.t.*, s. 120-121.

19 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 39.

dan etkilendiğini ve ırkçı bir karakteri olduğunu söylemektedir: "Varlık Vergisi'ni doğuran sebepler arasında ırkçılık da yer alır. Alman mektebinden su içen bu çelimsiz nebat o devirlerde çeşitli çiçekler açmış ve meyve vermiştir. İşin kayda değer tarafı bizim bu mevzuda da geç kalmış oluşumuzdur. Varlık Vergisi'nin meriyete konulduğu günlerde uzağı görenler Alman yıldızının ufukta parlaklığını kaybettiğinin farkında idiler."[20]

Nedense Jöntürklerin, Alman yıldızının söndüğünü görme konusunda körlükleri süreğendir. Birinci Savaş sırasında ittifak yaparken de yıldızın söndüğünü görmemişlerdi.

Dinçtürk, yaptığı karşılaştırmada Saracoğlu'nun söylemi ile Hitler'in *Kavgam* adlı kitabındaki söyleminin örtüştüğünü örneklerle göstermektedir. Her ikisi de ötekileştirdiklerini "misafir" olarak tanımlamaktadır: "Varlık Vergisi'nin uygulanması süreci ırkçı düşünceyi besleyen biz ve öteki karşıtlığını yeniden üreten bir süreçtir. Başbakan Saracoğlu'nun 21 Ocak 1943 tarihindeki sözleri dinleri, dilleri, etnik kökenleri ne olursa olsun Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmalarına rağmen azınlık olarak tanımlananlara bakış açısını da gösterir niteliktedir. 'Bu memleket tarafından gösterilen misafirperverlikten faydalanarak zengin oldukları halde, ona karşı bu nazik anda vazifelerini yapmaktan kaçacak kimseler hakkında bu kanun bütün şiddetiyle uygulanacaktır.' Saracoğlu'nun bakış açısının Nazi Almanyasının lideri Adolf Hitler'in Kavgam kitabında yazdıklarının bir uzantısı olduğu şu cümlelerde ortaya çıkmaktadır: 'Para işleri ve ticaret tamamen onun tekeline geçmiştir. Fakat fazla faiz istemesi ve tefeciliği de mukavemet görmeye başlamıştır. Onun tabii hayâsızlığı gittikçe artar ve serveti kıskançlığa sebep olur... Yahudi'nin tahrik ettiği antipati açık nefret halini alır. Böylece ev sahibi ile misafir arasında bir uçurum açılmış olur.'"[21]

Ayrımcılık ve ırkçılığın yanında kayırma örneklerinin de çok olduğunu DP iktidarı döneminde Sinan Tekelioğlu'nun Meclis'e sunduğu soru önergesine verilen cevaplar dolayısıyla resmî kanaldan öğreniyoruz. Gerek dönemin Maliye Bakanı

20 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 39.
21 İlksen Dinçtürk, *a.g.t.*, s. 128-129.

Halil Ayan (kendisi de bir Varlık Vergisi uygulamacısıdır) gerekse Başbakan Menderes'in cevaplarında yolsuzluğun içindeki kayırmalar itiraf edilmektedir. Ancak Seyhan Bağımsız Milletvekili Tekelioğlu daha sonra bilinmeyen nedenlerle bu konudaki ısrarından vazgeçmiştir.[22]

Bu tartışmalarda Hilmi Uran'ın listesi ortaya çıkmış, bakanlıkta oluşturulan bir komisyonla bazılarının vergilerinin kaldırıldığı itiraf edilmiştir. Varlık Vergisi komisyonları listeleri açıklar açıklamaz Müslüman Türk girişimci derhal Ankara'nın yolunu tutarak zaten devede kulak olan vergisini düşürmeye ve kaldırmaya uğraşır. Bu konuda Hacı Ömer Sabancı örneği öğreticidir:

"Yemekten sonra öbürleri kahvelerini içerlerken, Nuh Naci namaza durdu. Tam namaz biterken de kapı çaldı. Gelen Hacı Ömer'di.

Odaya girer girmez:

Komisyon anamızı iyice bellemiş! dedi.

Nuh Naci son dualarını sesli sesli okuyarak selâmını verdi ve telâşla seccadesini toplarken:

Ne kesmişler bize Hacı Ömer? diye sordu.

Hepimizi sil baştan yapacaklar dedi Hacı Ömer.

Nuh Naci daha da meraklandı.

Listeler tamam mı? Ne kestikleri belli mi? dedi yeniden.

Hacı Ömer besleme kıza kahvesini söyledikten sonra kendini koltuğa bıraktı.

Tam kestiklerini söylemiyorlar ama dörtyüz binden az değelmiş bizimkiler.

Seyit ağa Yuh be... diye homurdandı.

Mustafa ağa:

Listeler ne zaman açık ediliyormuş? diye sordu.

Hacı Ömer: Çarşambaya, bilemedin perşembeye diyorlar dedi.

Üç güne kadar elimizden bi şey gelmezse yandık çıra odunu gibi dedi Seyit ağa.

Hacı Ömer:

---

22 Nevin Coşar, *a.g.m.*, s. 20-23.

Hem fabrikadan alacaklarmış, hem de şahsi servetten dedi Mustafa ağa Nuh Naci'ye döndü:

Ne dersin ağa, Ankara'ya gitmenin bi faydası olur mu?

Düşünüyom dedi Nuh Naci.

Saracoğlu'ndan korkusuna,[23] kimse kimseye el vermiyormuş dedi ortaya Nuri ağa.

Nuh Naci:

Bir umudum, dedi, bizim eski Vali Hilmi bey. Şimdi Parti Grubu Başkan Vekili. Sözü geçer. Saracoğlu filân da dinlemez, eski adam. Üzümü yemekle bağcıyı dövmenin farkını bilir.

Aman bir umut varsa bu geceden tezi yok, yola çıkalım dedi Seyit ağa.

Hacı Ömer:

Sabaha tren var dedi."[24]

Yukarıdaki anekdot Hilmi Uran listesinin hikâyesidir. Ankara'ya giden heyet etkili olmuştur ki, Hilmi Uran bir liste hazırlamış ve bunu komisyona kabul ettirmiştir.[25] Liste muhteviyatının heyetin ödemek istediği miktar olacağı kuşkusuzdur.

Ancak buna rağmen Varlık Vergisi Hacı Ömer'de bir iz bırakmadan geçmemiş: "Varlık Vergisi'nde, ne olduysa dişlerine oluyor. Çok sıkılmış çok üzülmüş. Nerde hesap kitap var ki?... Vergi tahmin üzere, dostluk üzere, *düşmanlık üzere konuyordu* (abç) sanki.

Oğullarının birine:

Oğlum galiba ceketimizi de satacağız, demişti.

Yabancılara:

Var ki benden alıyorlar, herkesten almıyorlar ki diye omuz silkmişti."[26]

Bu şekilde ödenen vergiler, gazeteler tarafından mükellefle-

---

23 Varlık Vergisi sadece vergilendirilenleri değil, uygulayıcılarını da dehşete salmıştır. Rıfat N. Bali, *Bir Türkleştirme...*, s. 452.

24 Tanju Sadun, *Hacı Ömer*, Apa Ofset Basımevi, 1983, s. 60-61.

25 "Hilmi Uran mahâllinde bir tetkikat yaparak bu mükelleflerden her birinden ne kadar vergi alınması lazım geldiği hakkında hükümete bir liste verdi." Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 134.

26 Nimet Arzık, *Ak Altının Ağası, Hacı Ömer Sabancının Hayatı*, tarihsiz, s. 87.

rin büyük bir memnuniyetle ve güle oynaya ödedikleri şeklinde yansıtılmaktadır. "Verginin ilan günü sevincinden kurban kesen M mükellefler vardır."[27]

Müslüman ve yabancıların vergilerinde teciller yapılırken, Faik Ökte, "Vaziyeti kurtarmak için misal olarak birkaç G [Gayrimüslim] nin de vergileri tetkik ettirilmiş, fazla vergileri tecil olunmuştur"[28] demektedir. Ancak bunlar devede kulak bile değildir. Gayri müslimlere salınan fazla vergiler incelenmemiştir. Yine Faik Ökte'ye kulak verirsek, Müslüman gruptan 378 mükellefin vergisi incelenmişken, gayri müslimlerden sadece 37'sinin vergileri incelenmiştir. Gayri müslimlerin incelemeye konu olan toplam vergi miktarı 2.255.550 liradır ve bu miktar 1.316.516 liraya indirilmiştir. Ökte, "İstanbul'da G grubunun vergisi 279.9 milyon lira olduğuna göre, bunun 2.25 i üzerinde tetkik yapılmış demektir. Bunun bir mana ifade etmediğini izaha hacet yoktur"[29] demektedir, bu sözlere bir şey eklemeye gerek yoktur.

Varlık Vergisi ile ilgili bir raporda, Varlık Vergisi'nin o yılın kurban bayramına rastladığına dikkat çekilmekte ve, "Bu yılın kurban bayramının bir özelliği koyunlardan ziyade Hıristiyanlar ve Yahudiler kurban olacaktı"[30] denerek bir gerçeğe işaret edilmektedir.

Varlık Vergisi aynı zamanda bir cezalandırmadır. Bu ayrı bir inceleme konusu olabilir. Biz burada sadece sanayici Mihran Yarman ve B. H. Kori örneklerini vermekle yetineceğiz:

"1942 yılına gelindiğinde dönemin İstanbul Defterdarı Faik Ökte, Mihran Bey'i çağırır ve 'Yeni etüv ihalesi açılacak, ama sen katılmayacaksın' der. Mihran Bey'in nedenini sorması üzerine, kendisinin bir yakınının ihaleye katılacağını belirtir. [İhaleye emekli olacak olan Defterdar Faik Ökte'nin eşinin akraba-

27 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 129.

28 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 131.

29 Aynı yerde.

30 Memorandum On The Varlık Vergisi Or Capital Wealth Tax, NARA RG 59, Records of The Department Of State Realing To İnternal Affairs Of Turkey 1930-1944 Document Dates 2nd February 1943, No. 867.5/2-243. Akt Rıfat N. Bali, *The Varlık V...*, s. 299.

sı olan bir paşa girecektir.] Mihran Bey ise etüv işinden çekilmeyeceğini söyliyerek ayrılır. Kısa bir süre sonra Varlık Vergisi Kanunu çıkar. İstanbul Defterdarının başkanlığında kurulan komisyon Harutyun ve Mihran Yarman'a çok yüksek miktarda vergi yazar. Baba-oğuldan istenen miktar 1 milyon liradır.[31] Bu kadar çok vergi istenmesini etüv ihalesindeki çekişmeye bağlayan Mihran Bey bir hışımla Defterdarlığa giderek Ökte'nin gırtlağına sarılır, masanın camını yumruklayarak kırar. Ökte masanın arkasındaki zile basıp jandarma çağırır. [Faik Ökte utancından olsa gerek bu olaydan hiç bahsetmemektedir.] Mihran Bey'i Moda'daki toplama[32] merkezine götürürler. Üç gün tek başına kalır. Varlık Vergisi'ni ödeyemediğinden ötürü ilk alınan insan olmuştur. Aşkale'ye ilk kafilede sevk edilir. Harutyun Yarman oğlunu bulamadan, Mihran Bey Aşkale'ye gitmiş olur. Arsen Yarman, bu olayları anlatırken 'Üzücü olan yanlardan biri, vergi miktarına ilişkin rakamın hiçbir yerde doğru olarak bulunmayışı ve babamın kafile 1, no 1 götürüldüğünün hiçbir yerde yazılmayışı' diyor. Mihran Yarman, bir yıla yakın kaldığı Aşkale çalışma kampında Kop Dağı ile Aşkale arasında posta görevi yapar. Yazın atla, kışın köpeklerin çektiği bir kızakla posta taşır. Arsen Bey'in babasından duyduklarına göre, kampta insanlar genelde yol inşaatında çalıştırılmaktadır; özel bir zulüm yoktur. Savaşın seyri değiştikten sonra çalıştırmayı da bırakırlar, serbest bırakılana kadar boş biçimde bekletirler. Mihran Yarman'ı Aşkale'de en çok etkileyen 1924 Anayasası'nı hazırlayanlar

31 Gerek Faik Ökte, gerek Muhammet Güçlü, gerekse de *Tasviri Efkâr* ve Tan gazetesine göre Mihran Yarman'a tahakkuk ettirilen vergi miktarı 200.000 liradır, ancak ekte bulunan Yarmanların yaptığı ödemelere dair bazı makbuzlardan görüleceği gibi, bu miktar 200.000 liranın çok üstündedir. Mihran Yarman'ın 27 Ocak tarihinde 1 numaralı tutuklu olarak Aşkale'ye gönderildiği, sadece 28 Ocak 1943 tarihli *Tan* gazetesinde yer almaktadır.

32 Faik Ökte'ye karşı bu şekilde direnç gösteren Mihran Yarman, Moda toplama kampına değil de Sirkeci'deki Demirkapı toplama kampına götürülmüş olmalıdır. Çünkü Moda'da şartlar nispeten yumuşaktır ve basın (*Tasviri Efkâr*, "Aşırı Nezaket", 24 Ocak 1943) bunların burada gayet konforlu bir şekilde ağırlandıklarından şikâyet etmektedir, buradan Mihran Bey'in Moda'ya götürülmediğini çıkarabiliriz.

arasında bulunan ve Türk Ocakları'nın İzmir şubesinde yöneticilik yapmış olan 80 yaşının üzerindeki Gad Franko'nun da orada bulunmasıdır. Varlık Vergisi ve Aşkale sürgünü Yarmayan ailesini maddi anlamda bitirir. Aşkale'den döndükten sonra 1943 yılında Mihran Yarman Ortaköy'de yeni bir yer kiralayıp her şeye sıfırdan başlar. Harutyun Yarman ise Varlık Vergisi'nden sonra çalışmayı bırakır. Hayata küsüp ölümüne kadar hiç konuşmaz. Ağzından günde en fazla 10 kelime çıkar."[33]

Bu konudaki bir diğer örnek de Ağralı ile kavgalı olan müteahhit B. H. Kori'nin başına gelenlerdir: "Müteahhit B. H. Kori bir iş dolayısile Ağralı ile kavga etmiş... Bu adam müteahhitler içinde nihayet bulundu. Şevket buna o kadar sevindi ki bulan müfettişin nerdeyse boynuna sarılacaktı. Çünkü Kori'ye Varlık Vergisi tarhı imkân altına alınmış oluyordu. Tabiî derhal Ankara'ya telefon edildi. Müjde haberi yetiştirildi. Bu teahhüt dolayısile Kori'ye büyük bir vergi - galiba 90 bin - tarh olundu. Ecnebi vergilerinin reviziyonu bahismevzuu oldukta Cafer Tüzel işi gücü bırakıp nüfus kâğıtlarından Kori'nin Türk olduğunu isbat etti ve İspanyol sefaretinin müdahalesini önledi. Notalar üzerinde yapılan tek inceleme budur. Belâya bakın ki, Kori otelde ikamet ediyordu. Bankalarda, bir yerde yatırılmış beş parası yoktu. Bütün icraatımız beş on kuruş tahsilatla mumaileyhi Aşkale'ye izama inhisar eyledi."[34] Tahsilat yapılamamıştır, ancak Aşkale'ye sürgün edilerek cezalandırılmasının sağlanmasıyla Ağralı intikamını almış olmaktadır.

Kuşkusuz gayri müslim dostlarını korumak isteyen bazı iyiniyetli komisyon üyeleri de vardır. Minas Süreken kuru kahvecilik yapmaktadır ve işi de iyidir. Varlık Vergisi listesi yayımlanıp da iş yapmayan dükkânlara 16 bin lira vergi saptandığını görünce, kendisinden istenecek vergi miktarı ve ödeme gücü konusunda endişelenir. Kayınbiraderini vergi miktarını öğrenmesi için vergi dairesine yollar ve "sakın birden bire söyleme, alıştıra alıştıra söyle" diye tembih eder. Kayınbiraderi vergi dairesin-

33 Gülay Dinçel, "Yarmayanlar, Üç Kuşak Sanayici Bir Ermeni Ailesi", *Toplumsal Tarih*, Sayı 69, Eylül 1999, s. 30-31.
34 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 96.

den sevinçle dönerek, "Enişte, müjdemi isterim, sana 3500 lira vergi koymuşlar" der. Minas Bey inanmakta zorluk çeker. Gider bakar, miktar doğrudur. Daha sonra mesele anlaşılır; Minas Bey'in dostu olan komisyon üyesi, 36 bin lira takdir edilen vergiyi, "Ahbabımdır, o kadar veremez" diyerek 3500 liraya düşürtmüştür. Ahmet Bey, yalancı çıkmamak için Minas Bey'e vergiyi taksitle ödemesini ve eve kontrole gelirlerse görmesinler diyerek kıymetli ev eşyalarını başka yere göndermesini tembih eder. Minas Bey, gümüş, seccade, halı gibi eşyaları kapıcı Dursun Efendi'nin evine taşır. Vergiyi de yedi taksitle öder. Kızı Sirerpi, o günleri, "iyilik de kötülük de unutulmaz" sözleriyle anmaktadır.[35]

Vergide yapılan ayrımcılık hakkında bir fikir vermesi için İngiltere Konsolosluğunun Varlık Vergisi raporunda yer alan karşılaştırmalı örneklere göz atmakta yarar var:[36]

Avukatlar ve Hukukçular	
Gad Franko (Yahudi)	377.000
Şekip Adut (Yahudi)	375.000
Y. Eskenazi (Yahudi)	225.000
Mekki Hikmet (Baro Başkanı-Türk)	2.005
Münir Birsel	1.000
İbrahim Edhem Postacıoğlu	1.500
M. Beram (Y. Eskenazi'nin ortağı, Türk)	5.000
M. Perkins (İngiliz, çalışma izni olmayan)	4.000
Lastik Fabrikaları	
İstanbul Lastik Fabrikası (Yahudi)	300.000
Arman Biraderler (Ermeni)	620.000
Alekopulos (Rum)	900.000
Mehmet Rasini (Türk)	35.000
İsmet Biraderler (Türk)	30.000

35 Sirerpi (Süreken) ile 25 Şubat 2008 tarihli görüşme.

36 From British Embassy, Angora (for the ambassador) J.C. Stendale Bennet, 1st January 1943, To Foreign Secretary Antony Eden. FO 371/37400/48345/R.645 dated 1st Jan 1943. Akt. Rıfat N. Bali, *The "Varlik Vergisi Affair, A Study Of Its Legacy-Selected Documents*, Isis Pres, 2005, s. 256-265.

Ecza Depoları

Şark Merkez (Türk, tah. ser. 300.000)	50.000
Galip (Türk, tah. ser. 20.000)	6.000
Danon-Marguanto (Yahudi, tah. ser. 150.000)	500.000
Parali (Yahudi, tah. ser. 80.000)	225.000
Stoc (Ermeni, tah. ser. 40.000)	150.000
Hacilos (Rum, tah. ser. 15.000)	220.000

Yağ ve Sabun Tüccarları

B.A. Gomel (Yahudi, İzmir)	400.000
O. Muharrem (Türk, İzmir)	50.000

Tüccarlar

Leblebicioğlu (Türk, Bel. Başk. ve akar zengini)	500[37]
S. Sanver (Türk, Yaş Mey. Üre. Bir. Bşk., zengin tüccar)	4.000
Hakkı Balcıoğlu (Türk, zengin..., tah. sermaye 3.000.000)	172.000
C.J. Giraud & Co. (Fransız)	175.000
R. Politi (Yahudi)	500.000
D. Sidi (Yahudi, yaklaşık sermaye 25.000)	100.000

Dokuma Fabrikaları

Defterdar Dokuma (çoğun. İng. ser., tezgâhlı)	450.000
İbrahim Ziya (Türk, 60 tezgâh, İng. şirketinin 4 misli)	100.000
Karamürsel (Türk, 80 tezgâh, Defterdar fab.sının 20 misli)	130.000

Yağ Fabrikaları

Şark Yağ Fab. (%50 İngiliz)	300.000
Şark Boya Fab. (%100 İngiliz)	100.000
Sibir Yağ Fab. (Türk, kap. Şark Yağ Fab.nın %_'u)	14.000
Bakırköy Yağ Fab. (Türk, kap. Şark Yağ Fab.nın %130'u)	38.000

Yün Ticareti

J. Eskenazi (Yahudi, İng. vatandaşı, yak. kap. 20.900)	90.000
J. Eskenazi&Oğlu (Yah., İng. vatandaşı, yak. kap. 70.000)	120.000
S. Sourasky Fills (İngiliz, yak. kap. 229.379)	75.000
Hüsameddin Eren (Türk yak. ser. 500.000)	30.000
Mustafa Yücat (Türk yak. ser. 300.000)	20.000
Zeki Rıza Sporel (Türk, yak. ser. 200.000)	25.000

---

37 Gayri müslim bir odacıya uygulanan vergi tabanının 500 lira olduğunu hatırlatalım.

Petrol Pompa İstasyonları	
Halil (Türk, Shell İstasyonu)	500
Reşat Pompa İstasyonu (Türk)	500
Avin Pompa İstasyonu (Türk)	6.000
A. Mercicca (İngiliz)	12.000
A. Gallia (İstanbul Şb. İngiliz)	15.000
Debbağlar	
L. Tabah ve Şürekası (2/3 İngiliz)	180.000
M. Rassini (çok büyük firma)	35.000
İsmet ve Kardeşleri (Türk)	30.000
Armatörler	
Barzilay ve Benjamin[38] (Yahudi, 5 gemi tonajı 19.300 ton)	2.000.000
Kalkavan (Türk, 5 gemi, tonajı 21.500 ton)	60.000
Aslan Sadıkzade (Türk, 2 gemi, 4100 ton)	1.200
Otomobil Yedek Parçacıları	
Ototürk (Yahudi, sermayesi 65.000)	150.000
Christo Armand (Rum, sermayesi 25.000)	75.000
Bedri Tok (Türk, sermayesi 60.000)	2.700
Nihat Bozkurt (Türk, sermayesi 60.000)	10.000
Osman Kutay (Türk, Chevrolet acentesi)	500
Toptan Ticaret	
Chatan ve Elizon (Yahudi, küçük bir firma)	200.000
İsmail Rasim (Türk, büyük bir firma)	35.000
Genel Ticaret[39]	
İssac Modiano (Yahudi, tah. ser. 97.000)	2.000.000
Vehbi Koç (Türk, tah. ser. 2.000.000)	60.000

Yivo Document'in verdiği bir örnekte[40] vurgulandığı gibi,

38 "Gemi işletmeciliği yapan Barzilay ve Benjamen adında Yahudi müteşebbislere ait bir denizcilik şirketi tüm gemilerini satmak zorunda kaldı. Resmî makamlar şirket sahiplerine, ataları, Osmanlı topraklarına ayak bastıklarında tek bir kayığa dahi sahip olmadıklarını söyleyerek tahakkuk edilen Varlık Vergisi'nin haklılığını savundular."

Rıfat N. Bali. *Bir Türkleştirme...*, s. 451.

39 Rıdvan Akar. *Aşkale...*, s. 102.

40 YIVO DOCUMENTS. Report Dated Sept. 1943, Annexed To Letter, Dated July'20 1945, Mailed to AJC. Akt. Rıfat Bali, *The Varlık V...*, s. 363.

toplam 100.000 liralık mal varlığı olan bir gayri müslimin saptanan 250.000 liralık vergiyi 15 gün içinde ödemesi imkânsızdır.

"Son derece yeni ve iyi donanımlı Amerikan hastanesi 2500 lira vergilendirilirken, fakir ve perişan acınası Ermeni Hastanesi 39.000 lira vergilendirildi."[41] Tahmin edileceği gibi Amerikan Hastanesine tahakkuk ettirilen bu vergi tahsil edilememiştir.

Defterdar Faik Ökte hastanelere tahakkuk ettirilen vergilere ilişkin aşağıdaki bilgileri vermektedir:[42]

Amerikan Hastanesi (Amerikan)	1.250
Jeremiya Lazaridis Hastanesi (Rum)	2.500
Balıklı Rum Hastanesi (Rum)	2.500
Balıklı Rum Hastanesi (Rum)	69.000
Yedikule Ermeni Hastanesi (Ermeni)	2.500
Yedikule Ermeni Hastanesi (Ermeni)	9.000

Bali, "Vergiyi ödeyebilmek için eşyalarını ve gayrimenkullerini haraç mezat satmak zorunda kalan azınlıkların müşterileri Türkler oldu. Bu kaosla çok düşük fiyatlara gayrimenkuller ve sanayi tesisleri el değiştirdi. Bir yerde, köklü bir Türk burjuvazisinin temelleri atıldı"[43] demektedir.

Faik Ökte, yapılan kayırmalarla ilgili azınlık mensuplarından da iki örnek vermekte ve bir de yapılan haksızlığın düzeltilmesi olayından söz etmektedir: "G grubundan vergilerini ödemedikleri halde haklarında haciz ve icra yapılmayan, kampa sevkedilmiyen mükelleflerin başında Mişon Tekinalp ile Karabet Devletiyan gelir. Tekinalp'ın iyi duygulu bir Türk vatandaşı olduğunda ittifak ediliyordu. Atatürk hakkında kitabı bunun bir delili idi. Devletiyan'ın Fransız matbuatında lehimize yazılar yazan bir kardeşinin şefaatine mazhar olduğu söylendi. Bu gruba benim de ithal ettirdiğim bir işportacı vardır. Bu bedbahtın ismi Çıkvaşilli, Elvaşilli gibi bazı büyük G mükelleflerin adı gibi 'villi' ile bittiğinden, zühul eseri olarak 150 bin lira ile teklif

41 NARA RG 59. Akt. Rıfat N. Bali, *The Varlık V....* s. 300.
42 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 247.
43 Rıfat N. Bali, *Bir Türkleştirme...*, s. 451.

edilmişti. Durum anlaşılınca Merkezi ikna ederek kendisini haciz ve sevkten kurtardım."[44] Çıkvaşilli kadar şanslı olmayan kimbilir ne kadar bedbaht vardır!

Ancak Rıfat N. Bali, Faik Ökte'nin Tekin Alp'e ilişkin sözlerinin yanlış olduğunu, Varlık Vergisi'nin hışmından Tekin Alp'in de kurtulamadığını ve Fenerbahçe'deki muhteşem yalısının ve eşyalarının haraç mezat satıldığını kaydetmektedir.[45] Tekin Alp'ın Türk milliyetçiliğine katkıları kendisini Varlık Vergisi'nden kurtaramamıştır.

Aşkale yolunu tutan bir kurban defterdara şunları demektedir: "Müslüman olsam böyle ezilmezdim. Ecnebi olsam bunu bana yapamazdınız, beni sürgüne gönderemezdiniz."[46]

Bu arada yakınlarından dolayı ortamdan faydalananlar da vardır. Bunlardan biri Ürgüplü'nün kardeşi avukat Münip Hayri Ürgüplü'dür. "Münip Bey kardeşinin nüfuzundan istifade ederek Adalan'ın ıztırarı [çaresiz] tavassutu ile birkaç büyük mükellefin, bu arada Faraci'nin işlerini takip etti. Faraci Aşkale'ye[47] gönderilmişti. Mallarını, hassaten depolardaki derilerini, münasip fiyatlarla satıp borcunu kapatmak işini Münip H. Ürgüplü üzerine aldı. Yani biz icraya gitmedik. Mallar uzun zaman bekledi. Bu arada mükellefin evinde icraya gidilmemesi için Ankara'dan bize telefonla emir tebliğ edildi."[48]

İnönü'nün kardeşi Rıza Temelli de Varlık Vergisi kurbanlarından faydalanmak isteyen kişilerdendir. Ökte üstü kapalı olarak Temelli'ye değinmektedir: "Hasan Rıza Temelli Kırdar'a gelip giderdi. Idrofil pamuk fabrikası sahipleri vergilerini ödi-

---

44 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 160.

45 Rıfat N. Bali, *Bir Türkleştirme...*, s. 463-464.

46 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 124.

47 Ürgüplü'nün kardeşi Faraci'nin işlerini takip ederken, Faraci Aşkale'ye giderken, Ankara garında onu karşılayan ve ona hazırladığı yol nevalelerini veren eski Teftiş Heyeti Reisi ve eski Maliye Müsteşarı Ali Rıza Reyme'nin Faraci ile tokalaşması *Ulus* gazetesi muhabiri tarafından fotoğraflanarak Saracoğlu'na yetiştirilir. Bunun üzerine eski müsteşar gözden düşer. (F. Ökte, *a.g.e.*, s. 153)

48 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 113.

yemiyorlardı. Alâkadarların sıkıştırılması için Temelli iki defa bana geldi. Nihayet arkadaşlarım dediği grup fabrikayı satın aldı. Temelli'nin bu gruba dahil olduğunu o zaman söylediler. Temelli aynı durumu bilâhare küçük bir gemiyi satın almak için tekrarladı. Alâkadarın ismini şimdi hatırlamıyorum. Fakat limandan tesbiti gayet kolaydır. Gemi 300 tonluktu. Temelli gemiyi, galiba kömür nakli için, satın almak istiyordu. Temelli bu iş için bir çok defalar Kırdar'a gelip gitti. Her defasında Kırdar vaziyetten beni haberdar ederdi. Zaman zaman: - Bu adam bana yine geldi, ne yapacağız? diye şikâyette bulunurdu.

Nihayet Kırdar'a:

- Ben bu işe karışmam. Defterdar doğrudan doğruya Maliye Bakanlığiyle temastadır. Onu görün deyin, dedim...

Temelli çok geçmeden çıkageldi. Arkasında bir de sivil polis vardı. Kendisine mükellefin merkezden verilen vadeler dahilinde taksitlerini zamanında ödediğini, hakkında haciz yapamayacağımı söyledim. Temelli bana bir sual sordu:

- Merkezden verilen mühleti herkese vermiye mecbur musunuz?"[49]

Varlık Vergisi'nden nemalananların başında kuşkusuz bankalar gelmektedir, bunların başında da Osmanlı Bankası, Emlak Bankası ve Milli Reasürans vardır. Emlak Bankası, "Sağlam teminat mukabilinde mükelleflere bol bol ikrazatta bulunmuş, kısa vadelerle yapılan ve cehennemi bir sür'atle işletilen bu ikraz mekanizmasiyle bir buçuk sene içinde banka sermayesine yakın temettü temin etmiştir... Varlık Vergisi'nden istifade eden millî müesseselerin başında Millî Reassürans gelir. Bu müessesenin o zamanki müdürü Rebbani müzayedelere girmek, ağır vergilerle teklif edilenlerle temasa gelerek borçlarını yatırmak suretiyle Reassüransa ehven bedelle gayet kıymetli g. menkuller satın almak imkânını bulmuştur."[50]

Osmanlı Bankası ise görevlendirdiği memurlarıyla tahsilatlarını günü gününe yapmaktadır. Osmanlı Bankası Tarih Araştırma Merkezi arşivince Edhem Eldem ve Esra Danacıoğlu ta-

49 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 175-176.
50 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 161-162.

rafından Ali Rıza Kınay'la yapılan bir mülâkatta şu satırlar yer alıyor:

"E.D.: Peki efendim, Osmanlı Bankası deniyor ki çok gayrimüslimin Varlık Vergisi'ni ödemesine yardım etmiş, onların dükkânlarını, evlerini ipotek ederek. Öyle bir şeyler duydum, acaba siz teyit eder misiniz?

A.R.K.: Olabilir. Osmanlı Bankası'nın çok iyi müşterisi olur, çok zengin bir adam olur. Üçyüzbin, dörtyüzbin isteyince tabiî veremez bu sefer banka, bunu biliyorum, bunu gayet iyi hatırlıyorum, banka o zaman Orient Mağazası vardı meşhur, orda Osmanlı Bankası'nın bir memuru vardı, nedir bu, bu dediler efendim Osmanlı Bankası'na borçlu bu adamlar, Osmanlı Bankası bu alacağı için efendim bu işin başına memurunu koydu. Yani alış-veriş onun vasıtasıyla yapılıyordu. Bunu gördüm yani.

E.E.: İpotekli ticaret gibi.

A.R.K.: Evet, öyle. Öyle yapanlar da oldu yani. Eskiden beri müşterisiydi, mağaza elinde, banka kontrolünde, banka açığı kapatıyor, sabahleyin memurlar geliyor mal alıyor, mal satıyor. Parasını veriyor, şey ediyor yani. Böyle 1-2 sene bu adamlar bilahare borçlarını ödediler, geldiler. Ama çokları işini tasfiye etti, beraberlik yaptıkları o Türklere mağazalarını devrettiler. Onlar iş sahibi oldu. Çok para kazandılar ve yani o Varlık Vergisi olmayaydı, İstanbul bugün bu kadar tüccar olmazdı."[51]

Bu müesseselerden biri de Kiğılı müessesesidir: "Bir kısım mükellefler dükkanlarının yarısını veya bir kısmını yeni müşterilere devrederek borçlarını kapatmakta idiler. Hatta çalışma kampına gelenlerden de bu şekilde borcunu kapayanlar çoktu. Kiğılı Beyoğlu'ndaki mağazayı bu şekilde devir almıştır."[52]

Borçlulara baskı yaparak, yok pahasına satmaya mecbur bırakarak Rıza Temelli gibi fırsattan istifade ederek bu mülklere konanların yanında, büyük miktarda borçlu olan gayri müslimlerden müesseseyi devralıp daha sonra bu vergiyi Müslümanların vergi düzeyine çekerek mülk sahibi olanlar da az değildir.

---

51 Rıfat N. Bali, *Bir Türkleştirme...*, s. 462-463.
52 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 170.

4. Hacizler, toplama ve çalışma kamplarına sürgün

İstanbul

Varlık Vergisi Kanunu'nun en önemli zorlayıcı silahları haciz ve zorunlu çalıştırma mükellefiyetidir. Bu sayede daha önce 20 Kur'a İhtiyat uygulaması ile gözdağı verilen azınlıklara salınan vergiler kolaylıkla tahsil edilebilmiştir.

Yasa gereği, "mükelleflere" tahakkuk ettirilen borcu ödemeleri için 15 günlük süre verilmiş, bu sürenin sonunda borcunu ödeyemeyenlerin tüm eşyaları ve mülkleri, hatta yakın akrabalarının mülkleri haczedilerek satışa çıkarılmıştır.

Satılacak eşyanın çokluğu nedeniyle, İstanbul Belediyesi'ne ait Kapalıçarşı-Sandal Bedesteni'ndeki mezat salonunun yanı sıra, İstanbul'un üç ayrı yerinde geçici müzayede salonları devreye sokulmuştur. Taksim Dağcılık Kulübü, Mahmut Paşa Hamamı ve Kadıköy Muvakkithane Caddesi No: 3'teki bina mezat salonu olarak hizmete sokulmuştur.[53]

Tahakkuk ettirilen borcu "ödeyemeyenlerin malı-mülkü alınacak, kendileri çalışma kamplarına gönderileceklerdi... takdir edilen vergi, çoğuna göre astronomikti. Birçok kişi her şeyini kaybetti. Fakirler arasında yatağını yorganını satmak zorunda olanlar çoktu. Bundan da feci olan korku mevcuttu. Bu konuda tanıklıklar çoktu".[54]

Varlık Vergisi'yle her şeyini kaybederek Aşkale'ye gönderilen Parseh Gevrekyan başına gelenleri şöyle anlatmaktadır:

"Benim için belirlenen vergi miktarını bize tanınan 15 günlük süre içinde ödemem imkânsızdı. Vali Lütfi Kırdar'a gidip rica ettim ve süre istedim. Bana 4 ay daha tanıdılar. Borcumun önemli bir kısmını ödedim. Ancak yine de vergi borcunun tamamını ödemem imkânsızdı. Benim için artık geri sayım başlamıştı. Bir gün kuyumcu bir arkadaşıma iki sivil polis gelmiş beni sormuş ve 'Bursa'dan borcumuz var. Ödemek istiyoruz' demiş. Kim olduklarını hemen anladım ve o gece eve gitmedim. Aileme de evde kalmamalarını tembih ettim. Çünkü o ara evde an-

53 A. Aktar, *a.g.e.*, s. 193.

54 Avner Levi, *Türkiye Cumhuriyetinde Yahudiler*..., s. 142.

ne, kardeş kimi bulsalar gözaltına alıyorlardı. Daha sonra Emniyetten bir tanıdık bulup beni direk sevk merkezine almasını rica ettim. Kabul etti. Böylece o tıklım tıklım nezarethane aşamasını atlayabildim."[55]

Hacze konu olup mezatta satılan gayrimenkullerin tahsilâta oranı, Faik Ökte'nin verdiği bilgilere göre, yüzde 1'dir. Bu rakam İstanbul'un en değerli gayrimenkullerinin birilerine peşkeş çekildiğinin ifadesidir. Bu son derece değerli gayrimenkullerden elde edilen meblağ bu derece düşükken, ev eşyaları mezatından elde edilen gelirin hiçbir öneminin olmadığını söylemek abartı olmaz. Toplamda bir kıymet teşkil etmemesine rağmen bunlara da el konulmasının nedenini gelir elde etmeden ziyade başka yerlerde aramak gerekir. Ekte yer alan listede hacze konu olan gayrimenkullerin ancak sadece bir bölümü verilebilmiştir. Bu liste bile yapılan soygun hakkında bir fikir vermektedir.

Haciz işlemleri son derece acımasız bir şekilde yapılmıştır. Vergi mükelleflerinin her şeyine el konulmakta ve hiçbir sınır tanınmamaktadır. Kış ortasında yapılan hacizlerde sobaların, bebek arabaları ve perdelerin de mezat konusu olmaktan kurtulamadığını özellikle belirtmek gerekir. Aile albümleri bile mezat konusu olmuştur, yani Varlık Vergisi kurbanlarının anılarına dahi saygı gösterilmemiştir. Yasanın tamamıyla azınlıkların ekonomik ve kültürel olarak yok edilmesine yönelik olduğu mezat uygulamalarında açıkça görülmektedir.

Hacizler önce vergiye tepki gösterenlerden başlatılmış ve bu yöntemle dirençlerinin kırılması amaçlanmış, buna rağmen dirençleri kırılmayanlar ilk kafileyle Aşkale'ye gönderilmiştir. "Varlık Vergisi'ni ödeme süresi dolduktan sonra, Aşkale kafilelerinin toparlanması ve haciz sonucu satış yolu ile tahsilâtın başlaması sürecinde basının katkısı daha net olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Hacizler ve satışlarla ilgili haberler bütün ayrıntıları ile İstanbul basınında yer almaktadır. Bazı gazeteler (örneğin Tasvir-i Efkâr, Tan) müzayede salonlarında satılacak eşyaların listesini okurlarına hizmet olarak yayımlıyorlardı.

İlk günlerde, İstanbul basınında, Varlık Vergisi'ni bir anlam-

55 Rıdvan Akar, *Varlık V...*, s. 106-107.

da protesto ederek çok cüzi miktarlarda tediyede bulunan fevkalâde mükelleflerin evlerinde yapılan haciz ve satışlar tüm can alıcı ayrıntıları ile yayımlanıyordu. Bir anlamda, borçlarını ödemekte geciken diğer mükellefler için, bu haciz ve satış haberleri İstanbul basını tarafından birer 'ibret dersi' halinde sunuluyordu."[56]

Kendisine tahakkuk ettirilen 375 bin liralık Varlık Vergisi'ne tepki gösteren Avukat Şekip Adut'un evinde yapılan mezatla ilgili ilginç ayrıntılarla süslenen haber, alıcıların ruh hâlini de gözler önüne sermesi bakımından ilginçtir:

"Tuhaf tesadüf Varlık Vergisi'nin kanuni tazyik yolu ile tahsiline başlandıktan sonra hangi haciz ve satış yerine gittimse karşıma hep Şekip Adut'a ait eşya çıktı. Hakkında haciz muamelesi tatbik edilen ilk mükellef Şekip Adut'tu. Sandal bedesteninde eşyası ilk müzayedeye çıkarılan mükellef de Şekip Adut oldu. Taksim Palas'ta 3 numaralı dairede ev eşyası satılıyordu. Meğer bu daire de Şekip Adut'a aitmiş. Yirmi şu kadar gazetecilik hayatımda bir kere bile karşılaşmadığım bu namlı avukatla bir gün gelip de bu kadar meşgul olacağımı hiç hatırıma getirmemiştim. Apartmanda satış saat 10.30'da başlamıştı... Apartman dardı. Odalar küçüktü. Koridordan gelip geçmek güçtü. Nohut oda bakla sofa içinde en azından 100-150 kişi toplanmıştı. Hiç kimse önündeki kadının veya adamın arkasından ilerisini göremiyor, tellalın sesi gayya kuyusundan çıkar gibi derinden ve görünmez bir yerden geliyordu. Çamurlu ayyakkaplarla kuştüyü koltukların, kanapelerin, maroken sandalyaların, lake masaların üzerine çıkıp birbirlerinin omuzlarından aşarak satılan eşyayı görmeye çalışanların hepsi de kelepir mal alma sevdasına düşmüş insanlardı... Satılığa çıkarılan mallar arasında topyekûn bir yemek odası, bir yatak odası, iki oturma salonu, bir kütüphane ve istirahat odası ve bu odalardaki eşyanın kâffesi vardı. Aile albümleri elden ele dolaşıyor, resimler inceden inceye gözden geçiriliyor, kıymetli ve stil eşya ayrı ayrı tetkik olunuyor, antikalar, biblolar, yağlı boya tablolar hayran hayran seyrediliyordu... Eşyaları muhtelif kimseler alıyorlardı. Fa-

56 A. Aktar, *a.g.e.*, s. 193-194.

kat en hararetli alıcı Hüsnü isminde bir zattı. Her mezadın sonunda onun ismi işitiliyor... Hüsnü paraları ödüyor, eşyaları yine eski yerlerine itina ile yerleştiriyordu... Bay Hüsnü hemen hemen hiçbir eşyanın başkasının eline geçmesine müsaade etmiyor, hepsini kendi alıyordu."[57]

Adut, özel olarak seçilenlerden biridir. Vergiyi uygulayanlardan Ürgüplü anılarında, hazine aleyhine aldığı davalardan dolayı maliyecilerin Adut'a düşman olduklarını ifade etmektedir: "Bir akşam üzeri avukatlar arasından en zengin ve isim yapmış olanlardan biri olarak tanınan Şekip Adut ağlayarak odama girdi. Maliye müfettişlerinin, Hazine aleyhine aldığı davalardan ötürü, kendisine düşman olduklarını, ödeyemeyeceği kadar ağır bir vergi koyduklarını söyledi. Teselli etmeye çalıştım. Ödemek istemediği miktar o kadar azdı ki, o yaşlı halinde, vergisini ödememek için Aşkale'ye sürülmeyi göze aldı. Gad Franko da aynı şeyi yaptı."[58]

Gazeteler bir amme hizmeti olarak Varlık Vergisi ile ilgili haberleri gün be gün vererek kamuoyunun ilgisini sürekli canlı tutmaya çalışmaktadırlar. Bunlardan bir örnek:

"Haczedilen menkul eşyanın satışına bu sabahtan itibaren başlanıyor

Varlık Vergisi'ni ödemeyen mükelleflerin menkul eşyalarının haczine dün de devam edilmiştir.

Bu sabahtan itibaren haczedilmiş olan menkul malların satışı başlıyacaktır. Satışlar mağaza ve evlerin önünde yapılacaktır. Tahsili Emval kanunu mucibince gayrimenkullerin borçtan dolayı satışa çıkarılabilmeleri iki aylık bir zamana mütevakif bulunmaktadır.

Diğer taraftan dün Defterdarlıkta defterdarın riyasetinde yapılan bir toplantıda mükerrer tarhlar ve maddi yanlışlıkların tesbiti ile unutulmuş olan mükelleflerin tesbiti üzerinde çalışılmıştır. Maliye Vekâleti tarafından dün Defterdarlığa gelen bir emirde haklarında mükerrer tarh ve maddi yanlışlık yapılmış olan mükelleflerin sevklerinin geri bırakılması ve bunlar hakkında

57 Said Kesler, "Varlık Vergisine Karşı Haczedilen Eşyalar Nasıl Satılıyor", *Tan*, 5 Şubat 1943.
58 Rıfat N. Bali, *Bir Türkleştirme Serüveni...*, s. 453.

hazırlanacak raporların Vekâlete gönderilmesi bildirilmiştir.

(...)

Evvelki gün ve dün polis tarafından nezaret altına alınmış olan ve borcunu vermiyen suiniyet sahibi mükelleflerden hiçbiri borçlarını yatırmamışlardır. Yalnız avukat Gat Franko'nun kardeşi müracaatta bulunarak biraderinin borcunu ödeyeceğini söylemişse de henüz bu borç da yatırılmamıştır. Kadıköy'deki toplanma yerine sevkedilmiş olan bu mükelleflerin bugünkü Erzurum trenile Aşkale'ye gönderilmeleri muhtemeldir.

Haciz muamelesi devam ediyor

Başlamış olan haciz muamelelerine dün de devam olunmuştur. 15 haciz heyeti şehrin muhtelif yerlerinde haklarında muamele yapılan mükelleflerin dükkân, depo, ardiye, ev ve garajlarını polis nezareti altına mühürlemişlerdir. Defterdarlık peyderpey listeleri verdikçe her listenin muhteviyatını teşkil edenler hakkında aynı şekilde muamele devam edecektir."[59]

(...)

"Bir fotoğraf altı:

Kendilerine tarh edilen vergileri ödememekle suiniyet sahibi oldukları açığa çıkan mükelleflerden yakalanmış olan bir grup:

1- Manifaturacı Yahudi Leon Taranto (aklı sıra paketle yüzünü örtüp tanınmamağa uğraşıyor) 2- Manifaturacı Yahudi Leon Moiz Benbasat (400.000 lira borcuna mukabil zenginliğine rağmen 47 bin lira vermiştir, resimde şapkasının arkasına gizleniyor) 3- Manifaturacı Yahudi Bohor Benbasat (450 bin liralık borcuna karşı 37 bin lira vermiştir) 4- Yahudi kırtasiyeci Nesim Alaluf. 5- Yahudi manifaturacı Josef Bazaldo (290 bin lira borçludur) 6- Yahudi camcı milyoner İsak Siyon (240 bin lira borçludur) 7- İthalatçı Hamparsum Erkman (390 bin lira borçludur) 8- Yahudi manifaturacı Samoel Varon (230 bin lira borçludur).

Defterdarlıktan Emniyet Müdürlüğüne ve haciz heyetlerine verilen listelerdeki suiniyet erbabının eşyalarının haczi ve kendilerinin kamplara sevki muamelelerine dün de devam olunmuştur. Perşembe ve Cuma günü Moda kampına sevkolunan 31

59 *Tasviri Efkâr*, 23 Ocak 1943.

kişiden dün de daha 4 kişi bu kampa gönderilmiştir. Gündüz ikametgâhlarından alınan bu suiniyet erbabı bir müddet polis nezareti altında bulundurulmuş ve 10.45 vapurile Kadıköy'e geçirilerek kampa iskân olunmuşlardır.

Bunların isim, meslek ve meşguliyeti ve kendilerine tarhedilen vergi miktarları aşağıda gösterilmiştir:

Kostaki Papazoğlu (kolonya fabrikası sahibi) 260.000; Hayik Kazancıyan (kazmirci) 200.000; Moris Taranto (ithalatçı) 300.000; Davit Hananey (yağ, peynir tüccarı) 590 bin lira.

Sevkedilecek olan mükellefler arasında bulunan Moris Taranto Ankara'dan şehrimize gönderilmiştir.

Yahaskiyel oğlu Gabriel ve Avram ise polis nezareti altına alındıktan sonra 410.000 lira tutarındaki tediye edeceklerini beyan etmişler ve bu hususta derhal müsbet teşebbüsleri görüldüğünden serbest bırakılmışlardır. Ayrıca Moda kampında bulunanlardan bazıları da birer istida ile hükümet makamlarına vergiyi tediye edecekleri hakkında müracaatlarda bulunmuşlardır. Bunların bu müracaatları da nazarı itibara alınmakta ve haklarında gereken muamelenin yapılması derpiş edilmektedir.

Moda kampında bulunan ve miktarları 40 kişiyi bulan suiniyet erbabının bugünkü Haydarpaşa-Erzurum katarile evvelce Nafıa Vekâleti tarafından tesbit olunan çalışma yerlerine sevkleri muhtemel görülmektedir.

Evvelce de yazdığımız gibi bu ilk parti Erzurum'un 57 kilometre garbında Kop dağı eteklerindeki Aşkale'ye gönderilecektir. Bu sevkıyatın yapılması için her dakika emre intizar olunmaktadır.

(...)

Hükümetin gösterdiği bütün kolaylıklara rağmen suiniyet göstererek Varlık Vergisi'ni ödemiyen mükelleflerin mallarının hacizlerine dün de devam edilmiş ve dün sabah ilk olarak evvelki gündenberi yapılan hacizlere ait eşyanın İstanbul Belediye Mezad dairesinde satılmasına başlanmıştır.

(...)

Dün öğleden sonra resmî dairelerin tatil olmasına rağmen elde mevcut eşyaların satılması için geç vakte kadar satış yapılmıştır.

Dün akşama kadar satılan eşyalar arasında şehrimizin tanınmış tacirlerinin bürolarından ve evlerinden getirilen mallar mevcuttu.

Bunlar arasında meşhur elektrik malzemesi komisyoncularından İzak Donapo'nun eşyası vardır. İzak Donapo 500.000 lira Varlık Vergisi'ne tâbi tutulmuş ve bu miktar yüzde iki ceza zammile birlikte 510.000 liraya baliğ olmuştur. Çok mühim bir servet sahibi olduğu muhakkak olan İzak Donapo bir aydan fazla bir zamandan beri borcundan ancak 2652 lira ödemiştir.

Dün eşyaları satılan Varlık Vergisi mükellefleri arasında 300.000 lira Varlık Vergisi'ne tâbi tutulan demir işleri ticaretile meşgul Gaspar Yarmayan, 200.000 lira Varlık Vergisi'ne tâbi tutulan vapurcu Poldi Yarganof, 450.000 lira Varlık Vergisi'ne tâbi tutulan ithalatçı Moris Şayo biraderler, 270.000 lira Varlık Vergisi'ne tâbi tutulan vapurcu Pol Niyagarof'a ait yazıhane ve büro eşyası vardır.

Eşyalar nasıl satılacak

Öğrendiğimize göre Varlık Vergisi borçlarını vermiyen mükelleflerin mahcuz eşyalarından taşınabilen kısımları Belediye mezad dairesinde, taşınamıyan eşya ise bulunduğu yerde açık arttırma ile satılacaktır.

Belediye, mahcuz eşyanın süratle ve kolaylıkla satışını temin etmek maksadile Beyoğlu'nda da bir mezad dairesi açmağa karar vermiştir. Buna ait müsait bina aranmaktadır. Yeni mezad dairesinin hafta içinde faaliyete geçmesi beklenmektedir. Belediye buna ait kadroları hazırlamaktadır.

(...)

Dün Sandal bedesteninde dolaşanların söylediklerine göre, Varlık Vergisi'ni ödemedikleri için eşyaları haczedilmiş olan mükellefler, bu eşyaları tekrar akrabaları veya adamları vasıtasile arttırarak almaktadırlar. Bu vaziyet eğer doğru ise, paraları olduğu halde veya tedarik etmek imkânına sahip bulundukları halde borçlarını ödemekten imtina eden bu gibi suiniyet sahibi mükellefler hakkında alakâdarların dikkat nazarını çekeriz."[60]

60 *Tasviri Efkâr*, 24 Ocak 1943.

Defterdarlık tarafından polise verilen listelere göre gözaltına alınan mükelleflerin toplandığı yerler için kimi gazeteler "toplama kampı", kimileri "toplanma kampı" terimini tercih etmişlerdir. Bu toplama kamplarındaki koşulların bu "suiniyet erbabına" fazla olduğunu düşünerek yetkililere ihbarı görev bilen gazeteci ilgilileri uyarmaktadır:

"Aşırı nezaket

Bundan başka, borçlarını ödemedikleri için Aşkale'ye gönderilmek üzere polis nezareti altına alınmış olan mükelleflerin Moda Palas gibi, Kadıköy'ün en lüks bir pansiyonunda toplanmış olmaları ve buraya bir de 'kamp' lakabı takılarak 'Moda Palas Kampı' isminin verilmesi bizim kadar olduğu gibi diğer vatandaşların da hayretini mucip olmuştur. Bir 'Palas'da kurulan 'kamp'da izaz ve ikram edilen suiniyet erbabının başka bir yerde ikamet ettirilmeleri daha münasip olur kanaatindeyiz.

Çağrıldıkları vatani hizmete omuz silken ve bu topraklarda yaşadıkları, bu vatanın nimetile perverde oldukları halde, sadece bir mal fedakârlığı gibi ufak sayılabilecek yardımdan kaçınan bu gibi adamlar hakkında, gösterilmekte olan bu aşırı nezakete artık son verilmeli ve kendilerine, layık oldukları veçhile muamele edilmelidir.

Bizim kanaatimiz budur ve her Türkün de bu kanaatte olduğuna eminiz."[61]

Bu yazının ardından uyarı dikkate alınarak tutuklular Sirkeci'deki bir ambara nakledilmiştir.

Tutuklularla ilgili her türlü gelişme kamuoyuna anında bildirilmektedir, bu haberler ve bilgiler aynı zamanda mükellefleri korkutmaya yönelik bir gözdağıdır. Böylece tahsilâtın hızlandırılmasına çalışılmaktadır. Mükellefler bu korkuyla ellerindeki her şeyi yok pahasına satıp borçlarını ödemeye çalışacaklardır:

"Aşkale'de hazırlık

(Hususi muhabirimizden telgrafla) İstanbul'da Varlık Vergisi'ni ödememekle yaşadıkları toprağa karşı besledikleri fena niyetleri açığa vurmuş olan mükelleflerin kazamıza getirilecekle-

61 *Tasviri Efkâr*, 24 Ocak 1943.

ri burada günün konusu olmuştur.

Resmî makamlar gelecek kafileleri barındıracak yer hazırlamakla meşguldürler. Büyükçe odası bulunan evlerde umumi yatakhaneler kurulmaktadır. Ayrıca kazaya uzak olan işyerlerinde çalışacak olanların sabah, akşam kazaya gidip gelmek ile vakit kaybetmelerine meydan vermemek için iş yerlerinde çadır kurulacak yerler hazırlanmaktadır.

Mükelleflerin barındırılacağı çadırlar bugünlerde bekleniyor. Dünkü posta ile külliyetli miktarda kazma, kürek, el arabası, küskü, balyoz gelmiştir. Mükellefler posta posta çalışacakları için yol ameleleri arasında bunlara iş öğretmek üzere posta başı vazifesini görecek olanlar seçilmektedir.

Kazamızda mükelleflerin çalışacakları yollar son günlerde yağan karlarla örtülü bulunduğundan halen burada çalışan ameleler karları küreliyorlar. Mükellefler buraya geldikten sonra bu faaliyete iştirak ettirileceklerdir."[62]

Bu haberin yer aldığı Tasviri Efkâr gazetesinde aynı gün yayımlanan ve gazetenin imzasını taşıyan başyazıda da Varlık Vergisi konusu işlenmekte ve yöneticiler yönlendirilmeye çalışılmaktadır:

"Varlık Vergisi güzel bir ölçü oldu

Saracoğlu hükümeti, rakamların belagatine dayanan bir adalet hasabile hareket etmekte ve ilk kafileyi mutlak suiniyet erbabından teşkil etmiş bulunmaktadır. İsimlerden bahsetmek istemiyoruz, fakat bizim gibi bütün kariler [okuyucular] de görmüşlerdir ki, Aşkale yolcularının arasında 400 bin lira borçlu olup da bin lira gibi Frenklerin tabirile (sembolik) denilecek kadar küçük rakamlarla ve adeta kanunla eğlenmek istercesine bir tavır takınarak borçlarını ödemiye kalkmaları, yalnız suiniyetin değil, bu memleketle refahın en yüksek zirvesine çıkanlar için aynı zamanda suiahlâkın da bir örneğidir. (...) Daha dün yani mahcuz malların ilk satış gününde anlaşılmıştır ki, bu zevat kendi mallarını bedestende yine kendi adamlarına, kendi paralarile toplatmaktadırlar. Bu suretle hem mallarını satışa arz ettir-

62 *Tasviri Efkâr*, 24 Ocak 1943.

memekte, hem de müzayede neticesinde satışa çıkan malları düşük fiyatla alarak yeni bir vurgunculuk ve yeni bir dalavere yolunu tutmuş bulunmaktadırlar.

Memleket hizmetlerini ifa etmektense mucizeler bekliyerek, Kop dağında kar küremeyi tercih eden bu mütemerrit mide düşkünlerinin hükümetin haczen sattığı mallarını öbür elden tekrar topladıkları keyfiyetini hükümetin nazarı dikkatine arz eder ve bu hususta da şiddetli tedbirlerin ve cezai hükümlerin vaz'edilmesini isteriz.

Varlık Vergisi aynı zamanda çok hassas bir ölçü olmuş ve bu suretle bu memlekete kalblerile ve midelerile bağlı olanları ayrı ayrı cephelerde toplamıştır. Asırlardan beri bu yurd uğruna kan vergisi veren bu memleketin öz evlatlarının fedakârlığı sayesinde huzur içinde refaha kavuşanların bugün takındıkları menfi tavır, öz Türk vatandaşların hafızasından silinmiyecek ve ihtikârla, vurgunla, zincirleme ticaretile ana yurdun öz evlatlarını istismar eden bu cephe gerisi bozgunculârının yaptıkları işler milli hafızadan silinmiyecektir. Yazık onlara ki, son defa Varlık Vergisi dolayısile hüsnü niyetini ihzar için ortaya konan fırsatı da bu suretle kaçırmış bulunmaktadırlar. Bu arada ufak bir noktaya da temas etmek istiyoruz. Çalışma kamplarına giderlerken bile mutemet eller vasıtasile servetlerini kazanç ve ihtikâr peşinde koşturan bu inatçı kodamanlara karşı yapılan iyi muameleden de muztaribiz. Son dakikaya kadar büyük bir sabır ile doğru yolu görmeleri için ikaz vazifesini şefkatle yapan hükümetin teennisini [ağırdan almasını] anlamıyor değiliz. Fakat ortaya çeşit çeşit şayialar çıkaran kanunun müsaade hudutlarını taşıran, ve memleket vazifelerini yapmamakta ısrar eden bu insanlara Moda Palas salonlarının açılmış olmasını da fazla görüyoruz. Velev kendi hesaplarına dahi olsa, çalışma kampına sevkedilen mütemerridin yeri pansiyon odası değil, cami avlusudur.

Hükümet Türk milletinin selameti namına giriştiği teşebbüste her ne pahasına olursa olsun mutlaka muvaffak olacaktır. 4 seneden beri tavsiyelere, ikazlara kulak asmamış olanların şikâyetleri bundan sonra milli kin ve gazap arasında gürültüye giderse bunun mes'ulü ancak kendileridir. Fevkalade zamanlarda, olağanüstü kararları yürütmek hususunda Cumhuriyet hüküme-

tinin kudret ve kabiliyetini öğrenememiş olanlar varsa, bu son misal onlara yeni bir ders olacaktır."[63]

Bu arada hastanede yatan hastalar bile gözaltına alınmakta ve toplama kampına gönderilmektedir. Mesela Amerikan Hastanesinde yatmakta olan Simon Kayserliyan, hastanede gözaltına alınarak Ahırkapı'daki kampa konulmuş, ardından da acilen Aşkale'ye gönderilmiştir.[64]

Vergi mükellefiyetinin ardından Aşkale'de çalışma mükellefiyetine tâbi tutulan azınlıkları yok etmek için her şey zorlanmaya başlanır, hukuk bile bu işe koşulur. Ünü sınırları aşmış hukukçu Gad Franko'nun başına gelen bu açıdan bir örnektir:

"Gad Franko aleyhine dava açıldı

Ankara'dan gelen haberlere göre müvekkili ile demiryolları arasında mevcut ihtilafın halline dair hâkimler heyetince verilen kararın temyiz ticaret dairesince tasdiki üzerine kararın tashihi için verdiği lahiyada, karara iştirak eden heyetin şeref ve haysiyetini ihlal eder mahiyette yazılar yazan ve kendisine tarh edilen Varlık Vergisi'ni ödemediği için Aşkaleye gönderilen Gad Franko aleyhinde Adliye vekâletince avukatlık kanunu hükümlerince tatbikata izin verilmiştir. Ankara Müddeiumumîliği bu avukat hakkında amme davası açmıştır."[65]

Gad Franko, aleyhine açılan soruşturma sonucunda 1945 yılında bir yıl süreyle barodan ihraç edilecek, müvekkili Hüseyin Cahit Yalçın'ın yazdığı itiraz dilekçesinden dolayı vekili sıfatıyla 6 ay süreyle hapis cezası alacak, ama sabıkası olmadığından cezası tecil edilecektir.[66]

Gad Franko, dönemin çok yönlü aydınlarındandır, uluslararası üne sahip bir hukukçu ve ilginç bir kişiliktir. İttihatçı Vali Rahmi Bey'le dostluğu sayesinde İzmir Ermeni Cemaatini felâketten kurtarır: "Gad Ermeni katliamı sırasında İzmir Ermeni cemaatini bu dostluğu sayesinde kurtarabildi. İzmir Ermenileri-

63 *Tasviri Efkâr*, 24 Ocak 1943.
64 *Tasviri Efkâr*, 2 Şubat 1943.
65 *Tasviri Efkâr*, 8 Şubat 1943; *Tan*, 9 Şubat 1942.
66 Rıfat N. Bali, *Devletin Yahudileri...*, s. 139-146.

ni Anadolu'nun içlerine sürgün etmişlerdi. Gad bu insanların hayatlarını kurtarmak için bütün geceyi Vali ile birlikte geçirmiş ve gün ağardığında nihayet onu ikna edebilmeyi başarmıştı. Vali o zavallıları yolda yakalamak için süvariler yolladı, hepsini İzmir'e geri getirtti."[67] Franko'nun oğlu "Emil Haim Franko da aynen kız kardeşi gibi babasının İzmir Valisi Rahmi Bey'le iyi dost olduğunu ve 1915 Ermeni tehciri sırasında babasının tembih ve ricası üzerine Rahmi Bey'in Ermenileri tehcir etmediğini hatırlıyordu. Bir diğer hatırladığı nokta ileriki yıllarda Rahmi Bey'in Gad Franko'yu yazıhanesinde ziyaret ettiğinde sürekli kendisine beni bırakmadın, Ermenileri kesemedim şeklinde serzenişte bulunmasıydı."[68] Gad Franko millî mücadele yıllarında Kemalistlere de yardım eder.[69] İnanmış bir Türkçü ve Kemalist'tir.[70]

Gad Franko sol hareketle de ilgilidir. Franko'nun ve diğer Yahudi entelektüellerinin sol hareketle ilgisini Rasih Nuri İleri şöyle kaydetmektedir: "Yıl 1939'du. Ne kadar da tesadüf diyemiyeceğim, demekki ben de aramıştım, içlerinde bir kaçı partili olan sol bir grupla tanıştım. Aralarında 1946'da Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi kurucusu olacak Doktor Habil Amado vardı, Behçet vardı ve daha bir çok arkadaş... Grupta doğrudan doğruya entelektüel olarak Marxizmi inceleyen, üst düzeyde dünya meseleleriyle uğraşan arkadaşlar da bulunuyordu. En göze batanlar sonradan avukat olan Franko Milaslı, bir iki yıl önce Paris'de ölen Prof. İzak Kapuano idi."[71]

Franko, Varlık Vergisi Kanunu'na şiddetle karşı çıkan ender kişilerden biridir: "Gad Franko, Saracoğlu'nun onayladığı Varlık Vergisi ortaya çıkınca, bu teşebbüse karşı çıkıp, sağda solda

67 Kızı İvet Bigio'nun 16 ve 30 Eylül 2002 tarihli mektupları, Akt. Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 120.
68 Rifat N. Bali, *a.g.e.*, s. 120.
69 Naili Moralı, *Mütarekede İzmir Önceleri ve Sonraları*, İstanbul, Ülkü Matbaası, 1976, s. 84. Akt. Rifat N. Bali, *a.g.e.*, s. 117.
70 Mordo Dinar'ın 4 Ağustos 2003 tarihli yazısı, Akt. Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 121.
71 Emin Karaca, *Eski Tüfeklerin Sonbaharı*, Toplumsal Dönüşüm Y., 1996, s. 65-66.

söylenmeğe başladı. Bunu duyan Başbakanın Gad'a çok içerlediğini öğrenince dilini tutmasını, başına dert açacağını, ben ve diğer dostları çok söyledik. Söz geçiremedik. Ona onaylanan vergi çok yüklü oldu. Hanı satıldı."[72]

Bu niteliklerinden ötürü, kanuna onun gibi karşı çıkan Şevket Adut'la birlikte Aşkale'ye ilk kafile ile gönderilmişlerdir. Bu hukukçular, gayri müslim cemaatlerin direncinin kırılması için sembol olarak seçilmişlerdir. "Gad Franko iki kere ölmüştür. İlk ölümü Varlık Vergisi sırasında Aşkale'ye sürülmesiydi. Orada zulüm görmedi ama manevi olarak öldü çünkü Atatürk'e inanmıştı ve böyle bir şeyin meydana gelebileceğini düşünememişti. Bundan dolayı Varlık Vergisi onun için muazzam bir hayal kırıklığıydı... Gad bir Yahudi entelijensiyayı, Yahudilerin Türkiye'ye entegrasyonunu, Müslüman ve gayrimüslimlerin birlikte yaşayabilecekleri modern Türkiye'nin rüyasını temsil ediyordu. Onun için onu bir sembol olarak gördüler ve Aşkale'ye *özellikle gönderdiler* (abç). Gad Aşkale'ye gönderilmek üzere alındığında dönemin İstanbul Emniyet Müdürü Ahmet Demir'in yanına gittim. Gad'ı görmek için izin istedim. İzin vermedi. Beni tokatladı da. Varlık Vergisi ve Aşkale Gad'ın hayatındaki ilk ve son yenilgisiydi... Gad Aşkale'ye gidince onu kurtarmak için uğraşanların arasında ben de vardım. Ancak hangi kapıya başvurduysak, o kapı kapanıyordu. Çünkü bu bir devlet politikasıydı."[73]

Franko'nun kendisi de bir hukukçu olan oğlu Emil Hayim, o günleri şöyle nakletmektedir: "Varlık Vergisi döneminde hukuk doktoramı yapıyordum. Bu verginin adalet ve kanunla alakası yoktu; tamamen siyasîydi. O dönemlerde çok tanınmış bir kişi olan babam bir 'ortaçağ kanunu' olarak nitelendirdiği Varlık Vergisi hakkında düşüncelerini Saracoğlu'na da söylemişti. Zaten kendisiyle ilgili işler o aşamadan sonra daha da kötüye gitti."[74]

Emil Hayim, Franko'nun Saracoğlu ile görüşmesinin yarat-

72 Naili Moralı, *Mütarekede İzmir*..., s. 130

73 Mordo Dinar'ın 4 Ağustos 2003 tarihli yazısı, Akt. Rifat N. Bali, *a.g.e.*, s. 121-122.

74 Nana Trablus, "Komando Han'da Zaman...", Şalom, 11 Ocak 1995, Akt. Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 130.

tığı etkiyle birlikte Aşkale'ye gönderilmesinin diğer nedenlerini de sıralamaktadır: "Özellikle azınlıklar elinde yoğunlaşmış bulunan ticaret sermayesinin el değiştirme operasyonu olarak yorumlanan bu kanunun uygulanmasında tabii ki pek çok kişisel husumetlerin de tatmini için gerekli ortam bulunmuştur. Bu ortamda kahramanımız Gad Franko, kişisel husumetleri celbedecek çok fazla özelliği bünyesinde taşımaktadır. 1) Gad Franko, azınlıktandır. 2) Çok tanınmış bir avukattır ve çok zengin olduğu düşünülmektedir. (Bürosunun bulunduğu Karaköy'deki Bahtiyar Hanı O'na aittir.) 3) Türk Medeni Kanunu'nun ilk şerhini yazan hukukçudur. Federal Mahkeme içtihatlarını izlemektedir. Senelerce Hukuki Bilgiler isimli hukuk dergisini çıkarmıştır ki, Cumhuriyet döneminin hukuk dalında ilk özel dergisidir. O, âdeta bir hukuk âlimidir. 4) İttihatçı Rahmi Bey'le dostluğunu sürdürmektedir. 5) Bütün bu kusurları yetmezmiş gibi, Serkldoryan [Cercle D'Orient] ve Büyük Kulüp gibi salonlarda boy göstermektedir. Bu adamın bunca kusuru varsa başına da bir gelecek var demektir."[75]

Franko Aşkale'de Varlık Vergisi kurbanlarına hukukî yardımı sürdürür; bir portakal sandığının üstüne koyduğu daktilosuyla dilekçe yazarken yakasında bitler gezinmektedir.[76]

Sabiha Sertel, sevkıyat sırasında ve Aşkale'de yaşananları anılarında şöyle nakletmektedir: "Hükümet vergi ödemeyenleri Doğu Anadolu'da Aşkale'ye sürmek kararını vermişti. Borçluların Aşkale'ye ne suretle gönderildiklerini gömek üzere Haydarpaşa Garı'na gitmiştim. Peronda bir mahşer kalabalığı. Aşkale'ye gönderilen kocalarını, evlâtlarını, kardeşlerini geçirmeye gelen kadınlar ağlıyor, erkekler ellerini oğuşturarak peronun bir tarafından bir tarafına koşuyor, kendilerini geçirmeye gelen dostları yolculara para bulup göndereceklerini, kendilerini kurtaracaklarını vaadediyorlardı... Gidenlerden gelen mektuplar, Allahın çayırında, çadırlar, barakalar içinde yaşadıklarını, yiyecek bulmadıklarını, hergün sabahtan akşama kadar taş kırdıklarını bildiriyordu. Kanun, Nazi metotlarıyla yürütülüyordu. Şük-

75 "Varlık Vergisi Kıskacında Bir Avukatlar Ailesi", *Baro Gündemi*, Aralık 1997, Sayı 6, s. 38-40, Akt. Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s.131.
76 Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 135.

rü Saracoğlu, efendisi Von Papen'den, Hitler'den iyi ders almıştı... Verginin bu şekilde alınması hem içte, hem dışta kötü tepkiler yaptı. Dünya basınında Türk toplumu için yüz kızartıcı yazılar çıkıyordu. Bütün gürültülere, baskılara rağmen Varlık Vergisi, hükümetin istediği geliri sağlamadı. Ekonomik durum daha da kötüleşti."[77]

Devlet Aşkale'de çalışma mükellefiyetine tâbi tutulanları unutmaz. Erzurum valisi Aşkale sürgünlerini ziyaret eder. Devlet sürgün de olsa, dağ başında da olsa, kar kış da olsa müşfik kollarını uzatır! Valının sürgünlerle yaptığı sohbetin gazetelere yansıması da ilginçtir:

"...Soğuktan şikâyet edenlere vali:

- Ben de dedi Hakkâri'de temmuz ayında beş gün fasılasız kar üstünde yaya yürüdüm ve bu esnada kunduralarımın parçalandığını bilirim. Soğuk bu iklimin tabiî halidir, siz de alışırsınız cevabını verdi.

Dağ başının tenhalığından ıssızlığından şikâyet edenlere ise, devamlı hoş gülümseyişle:

- Düşününüz ki siz İstanbul'da iken biz yine bu dağ başlarında, bu karlar arasında memleketin selameti için gece gündüz dolaşıp duruyorduk. Buralarda yaşayanlar da bu memleketin evlatlarıdır. Varlık Vergisi Kanunu'nun hükümleri sarihtir, borcunuzu tamamen ödeyinceye kadar burada çalışacaksınız. Bizce yapılacak başka bir şey yoktur."[78]

Mezatta yok yoktur. Alıcıları bir telâş da sarmıştır bu arada, Anadolu'dan gelen alıcıların aldıklarını nasıl götürecekleri de sorun olmuştur. Demiryolları bu eşyaları taşıyamamaktadır.

"Anadoludan Mal Almaya Gelenler: Varlık Vergisi'nden dolayı haczedilen ve satılığa çıkarılan eşyayı almak üzere son günlerde Anadolu'dan şehrimize bir akın başlamıştır. Ancak Devlet Demiryolları depolarının eşya ile dolu bulunması yüzünden idarenin havaleli eşya naklini bir müddet için kabul etmemesi, bu gibilerin mahcuz eşya almalarına mani olmakta ve bu yüzden satılığa çıkarılan mallar yine sahipleri tarafından ka-

77 Sabiha Sertel, *Roman Gibi*, s. 240.
78 *Tasviri Efkâr*, 8 Şubat 1943.

patılmaktadır."[79]

Burada şunu da ilâve edelim ki, satın almaların İstanbul basınında veriliş biçimi yasanın amacını ve işlevini apaçık ortaya koymaktadır: "Bu satışların İstanbul basınında veriliş biçimi de dönemin etnik milliyetçilik anlayışını yansıtması bakımından hayli ilginçtir. Örneğin, başta 'Sahibinin Sesi' plak şirketi olmak üzere birçok kuruluşun sahibi olan ve AEG gibi bazı yabancı firmaların temsilciliğini yapan Vahram Gesaryan'a ait bina, Sümerbank tarafından satın alınmıştır. Bu haberi Cumhuriyet gazetesi şu şekilde vermektedir:

'Beyoğlu'ndaki Sahibinin Sesi binasının Sümerbank tarafından satın alınarak, Yerli Mallar Pazarları Beyoğlu şubesine tahsis olunduğunu memnuniyetle yazmıştık. Bu suretle güzel bir bina daha millileştirilmiş olmaktadır.'"[80]

Kendilerine borç çıkarılan mükellefler borçlarını ödemek için mallarını ellerinden çıkarıp nakde çevirmek istemektedirler. Gazetelerde bunların satış ilânlarına bolca rastlanmaktadır.

"Kaçırılmaz Fırsat: Büyükada Karadağ ve Çarkıfelek sokaklarında cepheleri olan fevkalade manzaralı 3500 m2 arazi dâhilinde yüzlerce müntahap gül ve meyva ağacı ve elektrik ve akarsuyu olan üçer odalı dört köşk möblesiyle birlikte toptan veya ayrı ayrı satılıktır. İskele başında tütüncü Mihalaki Eskidaya müracaat edilmesi."[81]

Birinci listede unutulmuş olan mükellefler tesbit edilirken yeni kafileler de Aşkale'ye yola çıkarılmakta, haciz işlemleri ve mezatta satışlar tüm hızıyla devam etmektedir.

"Varlık Vergisi mükelleflerinden unutulmuş olanların vergilerinin tarhına komisyon tarafından devam edilmektedir...

Diğer taraftan dün akşam yeniden 30 mükellef nezaret altına alınarak Demirkapı kampına gönderilmişlerdir. Bu hesaba göre Demirkapı kampında 128 mükellef toplanmış bulunmaktadır. Bunların bu akşamki trenle çalışacakları mahalle sevkedilmeleri muhtemeldir. Dün akşam kampa gönderilenlerin isimlerini

79 *Tasviri Efkâr*, 26 Ocak 1943.
80 A. Aktar, *a.g.e.*, s. 205-206.
81 *Tan*, "Kaçırılmaz Fırsat", 10.6.1943.

yazıyoruz:

1- Yusufaki Topaloğlu: Peynirci; 2- Nobar Peştemale: Dişçi; 3- İspiro Şitanidis: Dahili kart satar; 4- Dimitriadis: Yağcı; 5- Bünyamin Berusarmi: Sarraf; 6- Avram Aledesoğlu: Nakliyat komisyoncusu; 7- Anastas: Nakliyat komisyoncusu; 8- Ahmed: Nakliyat komisyoncusu; 9 -Yorgi Damar: Müteahhit; 10- Alber Kürkçübaşı: Kazmirci; 11- Ligor Ligoryadis: Kazımirci; 12- Keğam Yargeryan: Lastik tüccarı; 13- Agop Akşahin: Şahin Laboratuarı sahibi; 14- Nesim Abuaf: Tuhafiyeci; 15- Vitali: Kumaşçı; 16- Amos Erdal: Çinici; 17- Menahem Rali: Bakkal; 18- David Bali: Bakkal; 19- Mordahay Bali: Bakkal; 20- Nobar Demirdağlı: Mücevherci; 21- Salvator Nedi: Derici; 22- Salamon: Derici; 23- Yako: Derici; 24- Karabet Papazyan: Mücevherci; 25- İvak Karsona: Köseleci; 26- Bensiyon: Demirci; 27- Koço oğlu Dimitri: Tuhafiyeci; 28- Koço oğlu Orseyadis: Tuhafiyeci; 29- Toma: Demirci; 30- Edenesilos: Demirci."

Hükümete yeni taktikler verilmekte ve ihbarlarda[82] bulunulmaktadır:

"Kendilerine tarh edilen Varlık Vergisi'ni ödemek istemiyen kötü niyet sahibi mükelleflerin malları ve bu meyanda ev eşyalarının haciz yolile satıldığı malumdur.

Ev eşyası hacizlerinde kötü niyetli mükellefler bazı hilelere müracaat ederek hazinenin zararına çalışmaktadırlar. Bunların başvurdukları hile şudur:

Haciz günü ve saatinde ilan edilen yere müracaat eden alıcılara apartıman kapıcısı veya oraya bilhassa getirilen bir adam Haciz tehir edildi tekrar ilan olunacak! Demekte, onlar da buna inanarak uzaklaşmaktadırlar.

Kötü niyetli mükellefin buradaki mülahazası şudur: Kötü niyetli olduğuna göre esasen bedenen çalışmayı göze almış, parasını gizlemiştir. Ortada ev eşyası vardır. Bunları da kurtarmak için hacze iştirake gelenleri de aldatıp savdıktan sonra haciz memurlarının karşısına kendi adamlarını çıkarmakta, eşyalarını pek cüz'i bir fiyatla kapatmaktadırlar. Böylece mesela 40 bin li-

82 İhbarlar sadece gazeteler ve Müslüman Türkler tarafından yapılmamaktadır. Bazı azınlık mensuplarından da yetkililere ihbarlar yapılmıştır.

ra borçlu bir mükellefin eşyası 5 bin liraya satılırsa borcu 35 bine düşecek, fakat bu 35 bin lira için de bedenen çalışmaya gidecektir. Eşyaları yine kendisi bin liraya kapatırsa 39 bin lira borçlu kalacaktır. Bedenen çalışacağına göre 30 bin lira ile 39 bin lira arasında fark yoktur. Bu kötü niyetli mükelleflerin yaptıkları propagandaya göre de hükümet bir zaman sonra vergi işini gevşetecek, bunlar tekrar yerlerine dönecekler, eşyalarını ellerinden çıkarmamış olacaklardır! Hâlâ yaşadıkları memleketin kanunlarını oyuncak sayan kötü niyetlilerin bu hilelerine ve düşüncelerine şaşmamak lazımdır. Ancak bu gibi hilelerin önünü almak, hazinenin zararına meydan vermemek lazımdır. Bunun için de:

1- Gazetelere verilen ilanda satışın başlıyacağı bildirilen saatte muhakkak satış yerine bir tek memur göndermiş bulunmak.

2- Satılacak ev eşyasının bulunduğu apartıman kapısına satışın yapılacağı gün ve saatini bildiren bir ilan asmak.

3- Bu ilanın hüsnü muhafazasını apartıman kapıcısının mes'uliyeti altına bırakmak. İlan yok olursa kapıcıyı mes'ul etmek.

4- Hakiki satış tehirlerini yine mahalline ilan ile asmak.

Yukarıdaki noktaları ehemmiyetle alakadarların dikkatine sunuyoruz.

(...)

Borcunu ödemiyen suiniyet erbabından 13 kişi dün akşam Demirkapı kampına sevkolunmuşlardır. Bu on üç kişi şunlardır:

1- Alber Baruh: Zahireci, 2- Simyon Haralambidis: Zahireci, 3- Nesim Taragono: Zahireci, 4- Artin Sarohan: Mücevherci, 5- Mesrop Mancınık: Mücevherci, 6- Berç Genç: Mücevherci, 7- Aşut Demirci, 8- İstepen Aris: Mücevherci, 9- Garbis İğneci: Köseleci, 10- Karabet Taşciyan: Halıcı, 11- Romanas Manyas: Şapkacı, 12- Ohannes Vegogosyan: Köseleci, 13- Garbis Sinekçi: Kuyumcu."[83]

Saracoğlu Meclis'te Varlık Vergisi'nin faydalarını açıklamakta ve onun yarattığı imkânlarla yapılanları sıralamaktadır:

"Arkadaşlar,

---

83 *Tasviri Efkâr*, 2 Mart 1943.

Bir taraftan ordunun her gün artan yüksek masraflarının ne vakit hitam bulacağının belli olmaması, diğer taraftan da Merkez Bankasının yükselen sürüm miktarı hep bir arada göz önüne getirilecek olursa hükümetin ne kadar sert bir bir darlıkla karşı karşıya kaldığı anlaşılır. İşte bu darlık karşısında çalıştık ve tesirli bir tedbir bulduk...

Varlık Vergisi:

Bu vergi bugüne kadar 225 milyon lira verdi. Bu vergi sayesinde ufuktaki bulutlar dağıldı. Bu vergi sayesinde maliyemiz genişledi. Hesapsız ve zararlı sarfolunan bir çok para, yerinde olarak, pazardan çıkarıldı. Emisyon miktarı arttırılmadı. Hatta bu miktar 767 milyondan 720 milyona düştüğü gibi Merkez Bankamız mühim kısmı son aylarda olmak üzere 35 ton da altın aldı. Bununla Merkez Bankasındaki altınlar bildiğimiz altınlardan 15 milyona varmıştır. Dikkatinizi celb ederim. Banka bunlardan maada son birkaç ay içinde 12 milyon İngiliz lirası biriktirdi. Böylece Türk parası hiçbir zaman bu kadar sağlam olmadı ve böylece paramız çok memlekette gıpta uyandıracak bir duruma yükseldi.

Dünya muharebesi dördüncü yılını yaşarken bu vaziyette bulunmanın çok memnuniyet verici olduğundan şüphe edilemez."[84]

Varlık Vergisi'ne ilişkin başvekilin *Times* gazetesindeki demecinin bütün gazetelerin manşetine çıktığı gibi, vergiye ilişkin yabancı gazetelerde çıkan vergiyi olumlayan yazılar bütün gazeteler tarafından manşete çıkarılırlar. Bunlardan biri de *Sasatte de Loussanne*'de çıkan Varlık Vergisi'ni olumlayan yazıdır. Yazı Adana'da yayımlanan *Türk Sözü* gazetesince radyo gazetesinden alındığına göre radyodan da verildiğini kabul edebiliriz. Yazı ısmarlanmış veya vergiyi koyanlar tarafından kaleme alınmış gibidir. Aynı argümanları kullanmaktadır:

"*Sasatte de Loussanne*'ın makalesi Varlık Vergisi

Türk olmayan bazı unsurlar en fazla iş görenlerdir. Şüphesiz

84 *Tasviri Efkâr*, 18 Mart 1943.

Varlık Vergisi bunlara da şamildir Bu da gösteriyor ki Türkiye de yabancılar için çok misafirperverane hareket etmiş bulunmaktadır. Türkler böyle fedakârlıklar yaparken onların memleketinde bulunan yabancılar neden bu fedakârlığa iştirak etmesinler?

Ankara: 15 (Radyo gazetesi)

Varlık Vergisi Kanunu'nun tatbikine geçildikten sonra bazı yabancı radyo ve basını tefsirlerde bulunmuşlardır. İsviçre gazetelerinden Gazete de Loussanne bu hususta yazdığı bir makalede diyor ki:

Türk ticareti ve dolayısiyle Türk iktisadîyatı derin bir değişiklik geçirmektedir. Ancak sağır ve kör olanlar bunun farkına varamazlar. Varlık Vergisi'yle ele geçecek para yekûnu 140 milyon İsviçre Frangı tutmaktadır. Türk Hükümetinin hali hazır büdçesi ise 500 milyon liradır. Ancak 4000 vatandaştan temin edilen 400-500 milyon lira çok yerinde işlere zamanla sarfedilecektir. Bu para bu gün için Cumhuriyet bankasına yatırılacak ve tedavülden kaldırılacaktır. Böylece milli müdafaa ihtiyaçlarını karşılamak için elde bir kredi olacaktır. Böylelikle spekülasyon yaparak mallarını saklayanlar da bunları meydana dökecek ve böylelikle fiyatların düşmesi mümkün olacaktır. Bilhassa harp dolayısiyle vücude gelen müsbet keyfiyetlerin de önüne geçilmiş olacaktır. Türkiye'de Türk olmayan bazı unsurlar en fazla iş görenlerdir. Şüphesiz Varlık Vergisi bunlara da şamildir. Bu da gösteriyor ki Türkiye de yabancılar için çok misafirperverane hareket etmiş bulunmaktadır... Türkler böyle fedakârlıklar yaparken onların memleketinde bulunan yabancılar neden bu fedakârlığa iştirak etmesinler? Onlar kendi memleketlerinde olsalardı hayatlarından, canlarından ve mallarından olmayacaklar mı idi? [B]iz İsviçreliler Türkiye'nin bu işteki isabetini anlamış bulunuyoruz."[85]

İzmir

İzmir'de yasaya göre Valinin başkanlığında kurulan, defterdarlık, belediye, ziraat ve ticaret odasından ismi açıklanmayan üye-

85 *Sasatte de Loussane*, "Varlık Vergisi", Akt. *Türk Sözü*, 16 Mart 1943.

lerin görev aldığı komisyonların belirlediği listeler İstanbul'la aynı gün Defterdarlık binası önündeki müzayede salonuna, Emniyet Müdürlüğünün Defterdarlık bahçesine bakan duvarına ve "mükelleflerin" bağlı bulunduğu vergi dairelerine asılarak ilân edildi.

İzmir'de Varlık Vergisi'nin ödeme süresi dolduğunda, "Maliye şubelerindeki Varlık Vergisi listeleri kaldırılarak, yerine Medeni yasaya aykırı olmasına rağmen borcunu ödemeyen mükelleflerin isimlerini içeren listeler asıldı. Bu konu ile ilgili olarak Yeni Maliye şubesinde ilan edilen bir yazıda mükelleflere; Varlık Vergisi'nden dolayı borçlarını ihtar tarihinden başlayarak, on gün içinde ödemeyenlerin, malları Tahsil-i Emval Kanunu'nun 9. maddesi mucibince satılarak tahsil edilecektir, uyarısı yapılıyordu".[86]

Varlık Vergisi'nin İzmir'de uygulamasına ilişkin aşağıdaki gazete haberleri yeterli bir fikir vermektedir. Perdeler, çocuk arabaları, kış ortasında sobalar haczedilmektedir. Bu konudaki ayrıntılı bilgiler Ek 2'de bulunmaktadır. Ayrıca ekte verilen konuyla ilgili gazete kupürleri yeterince açıklayıcıdır.

Borcunu ödeyemeyen mükellefler için Kemer ve Tepecik'te toplama kampları kurulmuştur ve Defterdarlığın verdiği listelere göre Emniyet Müdürlüğü mükellefleri tutuklayıp Kemer ve Tepecik toplama kampına koymaya başlamıştır.

Kemer toplama kampına alınan mükellefler kafileler halinde iş yerlerine sürgün edilecekti. Bu amaçla Tepecik'te, Hukuk işleri müdürü, Tahsilât müdürü ve Emniyet birinci şube müdüründen müteşekkil bir komisyon kuruldu. Komisyon, mükelleflerin sağlık durumunu inceleyerek, 20 kişiden oluşan ilk kafileyi 25 Ağustos'ta Sivrihisar'a sürgün etmiştir.[87] Toplama kampına alınan mükelleflerden 22 kişi daha komisyonun sağlık kontrolünden geçerek, ikinci kafile olarak Sivrihisar'daki iş merkezine 1 Eylül günü sürgün edilirler.[88] Yine kampta bulunan 16 mükellef daha üçüncü kafile olarak gönderildi. Her birinin 8000'er lira

86 Muhammet Güçlü, *a.g.e.*, s. 54.
87 *Yeni Asır*, 26 Ağustos 1943; *Anadolu*, 26 Ağustos 1943.
88 *Anadolu*, 2 Eylül 1943.

borcu olan 7 kişilik dördüncü kafile, sağlık kontrolünden geçtikten sonra Sivrihisar'a sürgün edileceği gazetelerde yer alır.[89] Genellikle İstanbul'da yakalanan beşinci kafile mükellefleri; 12 kişi olarak sağlık kontrolünden geçti ve 29 Eylül günü Sivrihisar'a sürgün edildi.[90] İzmir'de toplam 88 mükellef toplama kampına alındı, bu mükelleflerden 7'si kampta borcunu ödediğinden, iki kişi sıhhi durumlarından dolayı, dört kişi de öldüğü için iş merkezine sürülemedi.[91] Bunun dışında Varlık Vergisi borcunu ödemeyen bütün mükellefler iş merkezine yollandı. Hükümetin, iş merkezindeki mükelleflere kendi memleketlerinde çalışma izni vermesi üzerine, İzmirli mükelleflerden oluşan ilk kafile 5 Aralık 1943 akşamı, İzmir'e döndü.[92]

Ankara

Varlık Vergisi'nin Ankara uygulamasında,[93] Vali Nevzat Tandoğan başkanlığındaki komisyonca vergiler tespit edilerek ilgili yerlere asılarak tebliğ edilmiştir. Varlık Vergisi uygulamasında Vali Tandoğan'ın gölgesi vardır.

Adana

Vali'nin başkanlığında toplanan Varlık Vergisi komisyonunda defterdar, belediyeden Kemal Çelik, T. Kadri Ramazanoğlu, Ticaret Odasından Hasan Atıl, İbrahim Boduroğlu, Ziraat Odasından Recai Tarımer, Halim Savatlı gibi üyeler vardır; Varlık Vergisi listeleri onlar tarafından hazırlanıp ilân edilir. Adana ve yöresindeki Müslim mükellefleri kayırmak için CHP Genel Sekreteri Hilmi Uran tarafından bir liste hazırlanarak Maliye Vekâletine kabul ettirildi. Bu liste muhtemelen Müslim mükelleflerin ödemek istedikleri miktarı kapsıyordu.

"Bu kanundan Adana Yahudileri de olumsuz bir şekilde etkilendiler. Tahakkuk edilen vergiyi ödeyebilmek için mallarını

89 *Anadolu*, 8 Eylül 1943; *Yeni Asır*, Eylül 1943.
90 *Anadolu*, 30 Eylül 1943.
91 *Anadolu*, 28 Eylül 1943.
92 Muhammet Güçlü, *a.g.e.*, s. 111.
93 Ankara'daki uygulamaya ilişkin Vehbi Koç ve İlya Araf'ın tanıklığı ekte ayrıca verilmiştir.

mülklerini sattılar ve vergiyi ödemeye muvaffak oldular. Bu nedenle vergiyi ödeyemeyen gayrimüslim olmadığı için Adana'dan Aşkale'ye giden herhangi bir gayrimüslim tüccar mevcut olmadı. Dönemin gazetelerine göre Adana Yahudilerine tahakkuk ettirilen Varlık Vergisi meblağları şöyleydi:

Tüccarın Adı	*Tahakkuk ettirilen vergi* (TL)
Şaşo Kardeşler ve Şaşol Kohen	600 000.-
Vitali Strumza	20 000.-
İshak oğlu, David oğlu Samuel	3000.-
Vitali Eskinazi	18 000.-
Alber Diyap	300 000.-
Salamon Benyeş	72 000.-
David Yalman, Eskinazi	750.-
Yako Benyeş ve oğulları	550 000.-
Jak Natus Çarniyak	4 000.-
Gilodo ve oğlu	610 000.-
Muiz ve İshak Mizrahi	5 000.-
Gaston Mizrahi	50 000.-
Muiz Meşulam	5 000.-
Bohor İsrail	6 000.-
Viktorya	500.-
Jak Kohen	10 000.-
Luna Mizrahi	30 000.-
Nesim Eskinazi	1 500.-
Alber Bahar	20 000.-
İlyas Pinhas	8 000.-
Marko İkiz	30 000.-
Simanto Dalyan	10 000.-
İranlı Davit ve İlyas	10 000.-
Davit Yakup Üner	50 000.-
Samonya ve Musa	2 000.-
Nesim Yedadiye ve Harun	5 000.-
İshak oğlu Şimail	5 000.-
Mihail Simento	8 000.-
Simon İshak ve Simon Levi	3 000.-
David İbrahim İlyas	44 000.-

Mihail Refail Levi	1 000.-
İlyas Bahar	500.-
Yasef Termin	500.-
Moiz Brokman	500.-
Yako Elmayen	500.-
Muiz Saban	500.-
Yasef Kari	500.-
İsrail Baba	500.-
Alber Civanoğlu	500.-
Nesim Amado	500.-
Edvar Matalon	500.-
Muiz Termin	500.-
Alber Amado	500.-
Meri Kori	500.-
Muiz Amado	500.-
Toplam	2 489 250.-

Adana'da şu anda Yeğenoğlu apartmanının bulunduğu yerde Benyeşler'in 1937 yılında inşa ettiği ve zaman zaman Adanalıların ziyaretine mazhar olduğu bir konak mevcuttu. 1916 yılında kurulan ticarethanesinde kamyon, lastik, pamuk ve inşaat malzemelerinin ticaretiyle meşgul olan Benyeşler bu konağı Varlık Vergisi sırasında 72 000.- liraya satmak zorunda kaldılar. Benyeşler'in Fransızlar'ın Adana'yı işgal ettikleri zamandan kalma onbir adet pavyonları da vardı. Bunlar da Varlık Vergisi sırasında satıldılar.

Benyeşler bu olaydan sonra 'Burası küçük şehir. Çok göze batıyoruz. Boğulacaksak büyük denizde boğulalım' düşüncesiyle İstanbul'a göç ettiler."[94]

Benyeşlerin mağazalarındaki malları haraç mezat satılır:

"Adana'da Varlık Vergisi Dolayısıyla Mühim Satış

İş sahiplerine-Toptancılara- Hırdavatçılara

Adana'da Yako Benyeş ve oğullarına ait maliyet bedeline göre mevcudu (200.000) iki yüz bin lira kıymet takdir edilen 4 de-

94 Rıfat N. Bali, Adana Yahudileri, http://www.rifatbali.com

po ve iki satış mağazasının, mevcut hırdavat, fabrika yedek alat ve edevatı, alatı ziraiye aksamı Varlık Vergisi dolayısıyla 20 Nisan 1943 Salı günü saat 14 de Adana Defterdarlığında müteşekkil tahsilât komisyonunda aleni müzayede ile her depo ve her mağaza ayrı ayrı satışa çıkarılmıştır. Teminat 15.000 liradır.'"[95]

Bursa

Varlık Vergisi Komisyonu, vergiyi Bursa'da da bütün şiddetiyle uygulanmıştır. Bursa'daki mükellefler kampa alınmış zorunlu iş merkezlerine sürülmüştür.

Bursa merkezde vergi yüklenen bazı mükellefler ve vergi miktarları:

Nesim Bahar vereseleri	500.000 lira
Moiz Sabah	150.000 lira
Jak Sinay	130.000 lira
Medina Todi	125.00O lira
Moiz Medina	125.000 lira
İsak Todi	125.000 lira
Moiz Behmaraz, Davit Bahar, Bohur Bahar, Nesini Sinem, Kesim Karako ve Binyamin	100.000'er lira,
Şaol Markoz ve Leon Ranyas	80.000 lira
Sabetay Kohen	75.000.lira

Bursa'da normal ve cezalı sürede vergi borcunu ödemeyen 100 mükellef kampa alınmıştır. Bunların bir kısmının borçları kampta ödettirilmiş, geri kalanlar zorunlu iş merkezlerine sürülmüşlerdir. Borcunu ödeyemeyenlerden 25 kişi 15.4.43 tarihinde Aşkale'ye, 28 kişi daha Aşkale'ye sürülmek üzere İstanbul'a sevk edildi.[96]

Varlık Vergisi'nden dolayı Trakya illerinden de 37 kişi de çalışma kampalarına yollanmıştır.

---

95 *Tan*, 17 Nisan 1943.

96 Muhammet Güçlü, *a.g.e.*, s. 70.

Diğer taşra kentlerindeki uygulamalar

Taşradaki uygulamalar da yukarıda büyük kentlerdeki uygulamalarla paralellik arzetmektedir. Küçük kentlerde az sayıda kalan azınlıklara yapılan uygulamalar açısından bir fikir edinmek bakmından Harut Kurumlu'nun anısını örnek olarak sunuyoruz. Tanıklık hem uygulamanın acımasızlığı hem de yöre halkının tavrı bakımından da ilginçtir:

"Babama vurulan 1,500 liralık Varlık Vergisi'ni, eskiden hep 'vurulan' denirdi, ödeyemediğimiz için bilirkişi tarafından lüks olarak addedilerek haczedilen tenekecilik ve sobacılıkla ilgili takımlarımızın haczine itirazımızın kabul edilmediğini gösteren 19 Ocak 1943 tarihli Defterdarlık yazısı bulunuyor.[97] Ben üç yaşındaydım, hayal meyal hatırlıyorum, Bir sürü at arabası gelmiş, sokağın başına kadar dizilmişlerdi. Haciz edilen malları götürmek için 36 at arabası var diyorlardı. Ancak haciz edilebilecek mallar 2 at arabasına sığmıştı, nasıl olsa araba paraları da bizden isteniyordu.[98] Babam o tarihte hasta yatıyor, abim Çanakkale'de asker, bütün varlığımızı satmışlar, 750 lira tutmuş, bakiyesi yok, onun için haciz ediyorlar.

Babam tenekecilik yapardı, Almanlar Türkiye demiryollarını ve tren istasyonlarını yaparken, bu tesislerin çatı oluklarını yapmış ve işçiliği karşılığında Almanlardan bu takımları, giyotin, caka, silindir gibi aletleri almış. Hatta üzerinde Türkçe ve Eski Türkçe olarak ithalatçısı 'Mihran Geseryan ve Şürekâsı' diye pirinç plakalar vardı. Tabii haciz olayı şehirde duyulunca, şu an İstanbul Turizm İl Müdürü olan Yalçın Manav'ın babası Fahri Manav, 'Usta üzülme, al şu 500 lirayı, ne zaman verirsen ver' diye vermiş, kalan 250 lirayı da Gaffar Efendi Veysel'in annesi yaşlı kadın, kocası ve oğlundan gizli anneanneme (neneme) vermiş, 'damadın takımlarını kurtar' diye. Bu 1500 liralık verginin makbuzu da bende ve net olarak Varlık Vergisi diye yazıyor."[99]

Bir diğer Anadolu kenti Tokat'ta Varlık Vergisi'ne ilişkin bu-

97 Defterdarlığın yazısı eklerde verilmiştir.

98 Varlık Vergisi ile ilgili tüm masraflar da kurbanlara aittir.

99 Harut Kurumlu ile 27 Şubat 2008 günü yapılan görüşme.

labildiklerimiz az sayıdaki azınlıkların es geçilmediğini göstermektedir.

Tokat'ta en yüksek Varlık Vergisi'ni veren Ermeniler:

1. Murat Pehlivanoğlu 27.000 lira

Mesleği: Pervane Hamamı karşısında mağazacı

2. Mıgır ve Manuk Karakaş 12.000 lira

Mesleği: Demirci

3. Agop Demircioğlu 9.000 lira

Mesleği: Pervane Hamamı karşısında mağazacı

4. Ohanik Katırcıoğlu

O sırada 70 yaşlarında olan ve yün, ip ve bez boyacısı Ohanik Katırcıoğlu'nun vergi miktarını tesbit edemedik. Ohanik kendisine takdir edilen Varlık Vergisi'ni ödeyemez ve evine haciz gelir. Haciz memurlarıyla eve gelen polis memurunun Ohanik'e, "Paran yok mu?" sorusuna, Ohanik "Bayat para taşımam (zulada param yok)" cevabını verir. Bu cevap üzerine 70'lik dede Ohanik bir ay hapis yatacaktır.

Tokat'taki uygulamalara ilişkin Emran Nalçacıer'in tanıklığı da Tokat'taki uygulamaları ve yarattığı acıyı tasvir etmektedir: "Dedem Nişan Usta ve amcam bu vergi nedeniyle yeniden çok büyük sıkıntı çekerler. Nişan dedeme 2.525 lira, terzi amcama da 500 lira olmak üzere ailemize toplam 3.025 lira Varlık Vergisi koyarlar. Bu parayla o zamanlar üç tane büyük ev alabilmek mümkünmüş. Dolayısıyla ödenmesi son derece güç bir miktar. Rahmetli dedem, 'çaremiz yoktu, ya ödeyecektik ya da Aşkale'ye yol yapımına gidecektik. Kimseden ödünç de alamıyorduk, çünkü herkes sıkıntı içindeydi' derdi. Evdeki halıya, kilime, bakır kazanlara kadar elde avuçta ne varsa satmak zorunda kalırlar. Amcam ekmeğini kazandığı elindeki Singer marka dikiş makinesini satar ve zar zor bu parayı denkleştirirler. Tabii, yeniden yokluk içinde yaşamaya, eski kilimler üzerinde oturmaya başlarlar.

Zaten Alman Harbi nedeniyle sıkıntıların çok yoğun olduğu bir dönemden geçmektedirler. Şeker bulunmazmış, çayı bile kuru üzümle içerlermiş. Ekmek karne ile verilirmiş. Tabii herkesin aynı ölçüde sıkıntı çekip çekmediğini bilemem; çünkü Tokatlılar esnafa esmer undan, memurlara ise has undan ekmek çıka-

rıldığını söylerlerdi, İsmet Paşa'ya memleketi harbe sokmadığı için çok sempati duyulurmuş. Hep onun için büyük siyasetçi olduğu söylenirdi, hatta bununla ilgili bir olay da anlatılırdı: Bir Anadolu gezisinde İsmet Paşa'ya vatandaşlardan biri, 'Paşam, açız' diye bağırıyor. Paşa da 'Sizi aç bıraktık, ama öksüz bırakmadık' diye yanıt vermiş.

Varlık Vergisi'nden sonra ailemiz oldukça zor günler yaşamış. Bu sırada Tokat valisi de meşhur İzzettin Çağpar imiş. Varlık Vergisi'nin makbuzunu[100] hâlâ, o sıkıntılı günlerden kalma bir hatıra olarak saklarım."[101]

5. Çalışma kamplarındaki koşullar

Borcunu ödeyemeyen mükellefler 27 Ocak 1943 tarihinden itibaren toplama kamplarından alınarak Aşkale'ye gönderilmeye başlanır. Borcunu ödeyemeyen 1869 mükellef Aşkale'ye zorunlu çalışmaya gönderilir.

Mükelleflerin çalışma kamplarına alınmaları yasanın en önemli silahlarından olduğu için sürgünler çalışma kamplarında kötü şartlar içinde çalışmakta ve kötü şartlarda barınmaktadırlar, üzerlerinde baskı olmaması düşünülemez, nitekim anlatımlar ve raporlar bunu doğrular niteliktedir. "Aşkale'ye gönderilen mükellefler kafilesine yirmi kur'a gayrimüslim ihtiyatların silâhaltına alınmaları sırasında onların komutanları olan Albay Cevat Çetin komutanlık yaptı[ğını]"[102] da eklersek sürgünlerin yaşadığı dehşeti belki daha iyi anlayabiliriz.

Mükelleflerin Aşkale'ye sevklerinde şiddet eşlik etmektedir: "Varlık Vergisi'ni ödeyemeyen mükelleflerin Doğu Anadolu'ya gönderilmeleri de sert bir şekilde uygulandı. Kanun, vergiyi ödeyemeyen 55 yaşın üzerindeki erkek ve kadınların fiilen çalışmaları konusunda istisnalar yapılmasına izin vermiş olmasına rağmen uygulamada buna riayet edilmedi ve 75 ilâ 80 yaşındaki erkekler bile Doğu Anadolu'ya gönderildiler. Gönderilenlerin

100 Varlık vergisi makbuzu ekler bölümündedir.

101 Emran Nalçacıer, "Tokat'ta Ermeni Olmak", Kebikeç, Yıl: 2003, Sayı: 16, s. 261-268'den ayrı basım.

102 Rıfat N. Bali, *Bir Türkleştirme...*, s. 456.

tıbbî muayenelerden geçmelerine izin verilmedi. Kalp krizi geçirenler veya yakın tarihte ameliyat olup halen sargılar içinde bulunan kişiler de yataklarından veya hastahanelerden alınıp Aşkale'ye gönderildiler. Kör ve sakat olanlara da aynı şekilde davranıldı. Anneler, eşler, kızlar veya kız kardeşler o anda evde bulunmayan ve nerede olduklarını da bilmedikleri eşlerinin, babalarının ve kardeşlerinin saklandıkları yeri itiraf etmedikleri iddiasıyla tutuklandılar, karakollara götürülüp dövüldüler. Mükelleflerin ailelerinden ayrılmaları sırasında trajik sahneler yaşandı. Kendi eşyalarını taşıyan mükelleflere cani ve suçlu muamelesi yapıldı. Mükellefler iki sıra silahlı asker arasında özel bir vapurla Haydarpaşa tren istasyonuna getirildiler ve trenlere bindirildiler. Trenler hareket etmeye başladığında, istasyonda ağlayan kadınları polis zor kullanarak dağıttı."[103]

Çalışma kamplarındaki bu yaşlı insanlara çalışma eziyetinden önce kamp yerine varış ayrı bir işkence olacaktır; "Kendilerine tahakkuk ettirilen vergiyi ödeyemeyenler hayvanların taşınmasında kullanılan vagonlarda kırkbeş kişi yerleştirilerek, dört gün üç gece boyunca seyahat etti. Yolculuk sırasında su, gıda ve tıbbi yardımdan mahrum kaldılar. 84 saatlik bu yolculuk sırasında tabii ihtiyaçlarını karşılamak için bile vagonları terk etmelerine izin verilmedi. Biçer'deki kısa mola esnasında geçmekte olan trenlerin kapılarına doğru ellerini uzatıp ekmek dilendiler. Az sayıda verilen ekmekleri kendi aralarında paylaşmak için yarıştılar. Bu yarışta çoğunluğu yaşlı ve zayıf olan kişilerin hiçbir gıda temin etme şansları olmadı. Tren istasyonundan çalışma kampının olduğu yere ulaşmak için, otuz kilometre yol yaya yüründü. Aralarında Kayserliyan, Kastoryano, Rodrik, Alyanak gibi tüccarların yer aldığı ve yaşları 65 ile 80 arasında değişen yedi kişilik bir hasta grubu polis koruması altında Erzurum Hastahanesi'nden Eskişehir Hastahanesi'ne gönderildi. Eskişehir Hastahanesi onları reddetti. Eskişehir ile Sivrihisar arasında bir yerde önce bütün eşyaları çalındı, daha sonra da korkunç bir şekilde dövüldüler. Varlık Vergisi Kanunu, 55 yaşın üstündeki kişilerin İcra Vekilleri Heyeti'nin özel kararı ve tıbbî bir

103 Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 455.

muayeneden geçtikten sonra çalışma kamplarına gönderilmelerini öngörmüşse de 79 yaşındaki Ermeni asıllı tüccar Kayserliyan İcra Vekilleri Heyeti'nin bir kararı olmadan Amiral Bristol Hastahanesi'nde yatarken tutuklanıp çalışma kampına gönderildi. Kayserliyan elli bin liralık sermayeye sahip bir limited şirketin ortağı olmasına rağmen bir milyon lira vergilendirildi.[104] Kayserliyan'ın kampa gönderilişinden üç ay sonra İcra Vekilleri Heyeti'nden kampa gönderilmesi için izin çıkarıldı."[105]

Kampa gidişlerinde *Tasviri Efkâr*'dan gazeteci Kandemir de eşlik edecek ve yolculukları gazetede tefrika halinde yayımlayacaktır. Yolculuk, kamp yaşamı ve çalışma şartları ile ilgili Kandemir'in tasvirleri o kadar dehşet vericidir ki, bu yayınlar tahsilâtı hızlandırmasına rağmen, Hükümet yurt dışından aldığı tepkilere dayanamaz ve yayını kestirir. "Bu anlatımın mahkûmları bütün dünyaya 'mazlum bir vaziyette göstermesi üzerine' Şükrü Saracoğlu, 'Tasviri Efkâr' yönetiminden Kandemir'in derhal Aşkale'den uzaklaştırılmasını istedi."[106]

Sanki mahkûmlar çok iyi şartlarla yaşıyorlar da Kandemir yazılarıyla onları mazlum göstermektedir! Kandemir 20 yıl sonra Aşkale ile ilgili yazısında günah çıkarmaktadır, bu sefer yazılarında tutsaklarla alay etmez: "Kopdağı eteğindeki üç odalı harap, ahşap baraka azmanı bina, dar geldiğinden içindekilerin koyun koyuna yatmalarını icap ettiriyor, biricik ve küçük sac soba ile ısınmak bilmiyor, doğru dürüst yiyecek bulunmuyor. Topu topu bir tanecik hèlâ, 45 kişiye kifayet etmiyor ve üstelik de - geceyi orada bu şartlar içinde - yarı aç yarı tok tir-tir titreyerek uykusuz geçirenler, sabah karanlığı, silahlı muhafızların önüne katılarak karlara bata çıka bir havi yürütülüp, rasgele bir yerde

---

104 YİVO İnstute For Jewish Research arşivi, Türkiye muhabiri tarafından Eylül 1943 tarihinde kaleme alınan ve AJC'ye 20 Temmuz 1945 tarihinde gönderilen rapor, s. 8'den aktaran Rifat Bali, *a.g.e.*, s. 457. Ancak 2 Şubat 1943 tarihli *Tasviri Efkâr* gazetesinde Simon Kayserliyan'a 100 bin lira vergi tahakkuk ettirildiği kaydedilmektedir. İstanbul'daki Varlık Vergisi listesinde 1 milyon lira vergi tahakkuk ettirilenler içinde Simon Kayserliyan adına raslanamamıştır.

105 Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 457-458.

106 Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 460.

akşama kadar saatlerce kar küremeye mahkûm ediliyorlardı(...) İçlerinde altmışını çoktan geçmiş, yetmişine merdiven dayamış, kimi kalp, kimi şeker hastalığına müptela ihtiyarlar da vardı. Hele bunlar, bu yaşta, bu durumda maruz kaldıkları bu işkenceye, dişlerini sıksalar da dayanabilecek takatta değildir. Varlık Vergisi Kanunu ise bunlar için, bütün şikâyet kapılarını kapatmıştı. Bu kuş uçmaz kervan geçmez, kar ve buz deryasında, dünyadan uzak, unutulmuş, bırakılmış işkence mahkûmları halinde idiler."[107]

Ahmet Emin Yalman ise çalışma kampını bir tatil yeri olarak görmektedir. "Sağlığa yararlı olan bu saf ve zinde dağ muhitini yakından gördüm ve oraya sürgün edilenlerin halk tarafından iyi karşılandıklarını, rahat yaşadıklarını ve sağlığa kavuşmak için iyi imkânlar bulduklarını haber aldım."[108]

Mizah dergileri de konuya büyük ilgi gösterir; karikatür ve taşlamalarıyla Aşkale sürecinde de büyük bir heyecanla azınlık vatandaşların üstüne gitmektedir:

"Lapa lapa kar yağarken Aşkaleye ulaştım,
Eşler dostlar ne yapıyor diye şöyle dolaştım:

Baronoçi pupa keyif düşünmüyor Balatı,
Hamparsum da iplik diye büküyor bir halatı!

Bay Aptullah hidayete ermiş gibi cezbede
Küme küme kuru tezek yanıyor her izbede

Kazma sapı, kürek sapı sağa sola dayalı,
Hepsi rahat, bir uzunca sarhoşluktan ayalı!

Gecikenler üzülmesin, çok yer hazır bekliyor,
Havalar da kar üstüne durmadan kar ekliyor...

Şeref olsun diye -dotlar buralara göçeli-

---

107 Rıdvan Akar, *Aşkale...*, s. 133-134.
108 Muhammet Güçlü, *a.g.e.*, s. 112

Çakallar bir bando kurmuş, kurtlar iki keçeli!

Kim demiş ki arabayla toprak çekmek bir yükmüş,
Yarmalarda taş kırmanın fazileti büyükmüş!

İnanmayın derlerseki Mişon dondu sıcaktan
Alimallah sayın ayaz daha keskin bıçaktan!

Kar küremek meğer pekçe esenlikmiş vücuda
İdmancılar her gün biraz katılıyor mevcuda!

Torba torba dere kumu yüklenince sağrıya,
Koşa koşa varabilir baron Hıntır (Ağrı) ya!

Tünellerin kuranderi: (Adalar) ın poyrazı,
Buradan almış tohumunu (Boğaziçi) ayazı!

Her düz ova bir eşidir sizin geniş salonun,
Tepelerin tipisi de konfetisi balonun!

Geçen sabah biniyorken buz yeleli kat ata,
Salamonun süngüleri düşüverdi (Fırat) a

Bundan başka buralarda hiçbir kaygı, tasa yok,
Vurguncu yok, kaçakçı yok, çeşit çeşit yasa yok!

Durumundan herkes memnun, hepsi olmuş hamarat,
Ta... uzakta sırıtıyor gibi durur (Ararat) !

(Beyoğlu) ya çok çok selam ediyorlar yürekten,
Yeni haber soruyorlar hamursuzdan, çörekten!

(Serkenkebin) Aşkaleyi gezecek bir teviye,
(Akbaba) ya gönderecek her hafta bir hediye!"[109]

---

109 Serkenkebin, "Aşkaleden Röportaj!", *Akbaba*, Sayı: 463, 11 Şubat 1943.

"Mükellefler, ailelerine gönderdikleri mektupları kısa ve Türkçe yazmak zorundaydılar. Mektuplar sansüre tabi olduğu için bir Rum, kız kardeşine gönderdiği mektupta imza yerine Koço Mastiranum Poli Mas Epitum yazdı. İlk bakışta bir Rum adı ve soyadına benzeyen bu Rumca cümle *bize çok eziyet ediyorlar ve dövüyorlar anlamını taşıyordu* (abç)."[110]

Borçlandırılan gayrimüslimlerin, aldıkları ücretle borçlarını ödemelerine imkân yoktur: "Zorunlu çalıştırma uygulamalarına bakıldığında; bu yaptırım, tek tek kişiler üzerindeki cezai niteliğinden çok genel olarak vergi tahsilâtını hızlandırıcı bir faktör olarak düşünülmüştü. Uygulamada, ilk kafileyle Aşkale'ye gönderilen mükelleflerin borçlarına bakıldığında bu gerçek daha da belirgin şekilde ortaya çıkıyordu. Örneğin: Mükelleflerden Yorgaki Muratoğlu'nun borcu 600 bin, Paskalidis'in 450 bin ve İzaksiyan'ın ise 500 bin liraydı. Yani bu mükelleflerin borçlarının 'tamamını ödemeleri için günlüğü bir TL. den ortalama 1600 yıl' çalışmaları gerekiyordu. Bu çelişkinin farkında olan Vatan Gazetesi yazarı Ahmet Emin Yalman'a göre 'Varlık Vergisi'ne tabi bir kısım adamların varlığı olmadığından bahsedilmektedir. Halbuki bu gibiler hakkında asıl maksat işçi ihtiyacını karşılamaktır'."[111]

Aşkale istasyonuna yaklaşırken köylülerin "gâvurlar geliyor"[112] sesleriyle karşılanan gayri müslimlerin çalışma koşulları son derece ağırdır. Hasta, sağlıklı, genç, yaşlı, herkes zorunlu çalışmaya tâbi tutulmuştur. Erzurum'daki koşullar diğer yerlere göre nisbeten daha iyileşmiştir, çünkü Almanlar'ın cephedeki durumları iyiye gitmemektedir. "Çalışma saatleri 07.00 ile 17.00 arasıydı. Kışın yolları kardan temizlediler, yaz aylarında ise yol inşa ettiler. Çalışma yerlerine gelmek için üç saat yaya yürümek gerekiyordu. Yürüyemeyenler paylarına düşen günlük ekmekten mahrum kalıyorlardı. Tıbbî yardım bulmak çok zor olup ancak bedeli karşılığında temin edilebiliyordu. Kanuna gö-

110 Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 459.

111 Rıdvan Akar, *a.g.e.*, s. 112-113.

112 "La boz del puevlo", *La Verdad*, 6 Ekim 1955. Akt. Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 458.

re günde doksan beş kuruş[113] yevmiye almaları gerekirken uygulamada kendilerine sadece kuru ekmek verildi. Birçok ısrarlı başvurudan sonra otuz beş kuruş, ekmek bedeli olarak mahsup edildikten sonra günde altmış kuruş karşılığında kuru gıda verileceğine söz verildi. Ancak bu verilen söz sadece Erzurum'da çalışanlar için, o da bir kaç gün geçerli oldu. Neticede mükellefler ekmeği karaborsadan seksen veya yüz kuruşa satın almak zorunda kaldılar. Bu durum karşısında mükellefler çalışma kamplarına getirilirlerken elbiseleri içinde sakladıkları paralarla ve yanlarına aldıkları gıdalarla bir süre idare etmek zorunda kaldılar. Mükelleflere yakınlarından veya arkadaşlarından ayda yirmi beş liraya kadar para yardımı alabilecekleri söylendi, ancak aldıkları bu paralardan ödeyecekleri vergiye mahsup olmak üzere beş ilâ on lira civarındaki meblağlara el konuldu. Erzurum'da bulunan mükellefler bir odada elli kişi yaşamak zorunda kaldılar... Başka yerlerdeki kamplarda mükellefler, pis kahvehanelerde veya hayvanların bulunduğu ahırlarda kaldılar."[114]

Saka Çeşme Sokak 7 no.lu tuhafiye dükkânını işleten Leon Bahar'a 119.988 lira vergi tahakkuk ettirilir. Bu meblağı Leon Bahar, "bu rakam istikbaldeki varlığımın karşılığı olarak bir efsane halinde olsun hayalimde bile tecessüm etmemiştir" diye tarif eder. Tabiî ki ödeyemez, her şeyi satılır "borcunu" karşılamaz ve Aşkale'de zorunlu çalışmaya tâbi tutulur. Tutsaklık günlerinde neredeyse her gün eşine yazdığı düzenli mektuplar tutsakların yaşam koşullarına ışık tutmaktadır. "...Burada asker hayatı yaşıyoruz. Ne bir eksik, ne bir fazla (19.3.1943)... Çalışma şartlarımız ve başımızdaki şefle yaşadığımız formaliteler hakkında yazacaklarım bu mektuba sığmayacak kadar uzun (8.5.1943)... Yol yaptık, Kop Dağı'nın karlarını süpürdük. Haydut, mahkûm muamelesi gördük. Eğer şimdi bizi yeniden bir yerlere sürmek, işkenceyi yeni bir yerde sürdürmek istiyorsa onu da yapsın [Aşkale'den Sivrihisar'a nakli kastediyor] ... Ka-

113 Başvekaletin 23 Ocak 1943 tarih 19351 sayılı kararnamesine göre Varlık Vergisi mükelleflerinin çalıştırılmaları işlerinde mesai saatleri dışında münferiden vazife görecek memurlara ayrıca 200 liradan 60 liraya kadar değişen aylık fazla mesai ödenmektedir. BCA 030 18 01 02 100 113 17.
114 Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 458-459.

nayan gönüllerimize bütün bu haksızlıkları kazıyacağız. [Bahar'ın öngörüsü doğrulanır gibi, tutsaklar Aşkale'den Sivrihisar'a transfer edilirken yaşlı ve hastalar dâhil su ve yiyecek olmadan yürütülürler.[115]] Liberal ve cumhuriyetçi bir ülkede yaşamak istiyoruz, buna karşın ırkçı ve Nazi yönetimlerinin en acı uygulamalarına maruz kaldık. (8.2.1943)... Güçlünün güçsüzü yeneceği zaten bilinen bir gerçek. Masum olup olmamak önemli değil... Tek dertleri milletin önünde güç gösterisi yapmak, zayıflardan başlıyarak önlerine kim gelirse gelsin ezebileceklerini ispatlamak. İnsani bir zayıflıktan, alçaklıktan başka bir şey değil bu. Ama zavallı bizler ne yapabiliriz ki? Sivil hayatta bu kadar trajik, bu kadar kötü bir şeyin olabileceğini rüyamda görsem inanmazdım. Ama oldu işte. Demek ki medeniyetin temel prensipleri ve bunları yazan filozoflar dünyayı kandırıp duruyor, sessiz sedasız yeni kurbanlar için hazırlık yapıyorlar. Bu seferki fırtına bizi vurdu. Eğer güçlü ve sabırlı olmayı başarırsak, bir gün mutlaka hukuk galip gelecektir. (7.11.1943)"[116]

Erzurum'dan nakli ve Sivrihisar koşullarını Parseh Gevrekyan'dan dinleyelim: "Erzurum'daki yükümlüleri trenlerde Sivrihisar'a taşımaya başladılar. Toplam 5-6 bin kişi vardık. Bizi hayvan vagonlarına tıkıştırıyorlardı. Çok güç koşullarda yolculuk yaptık. Tren zaman zaman uzun molalar veriyordu. O zaman biz de inip geziyorduk. Hatta bu gezintiler sırasında arkadaşlarımızın treni kaçırıp sonraki mola yerine yetiştiği çok olmuştur. Sivrihisar'a vardığımızda bizi askerler gibi sıraya sokup düzenli yürümemizi istediler. Ancak kısa sürede disiplin yine gevşetildi. Kampımız çadırlardan oluşuyordu. Her çadırda 15 kişiydik ve herkes yan uyumak zorundaydı. Çadırlarda her cemaattan 5 kişi kalıyordu. Kampın kurulduğu düz alan çevresinde hiçbir yerleşim alanı yoktu. Zaten bütün kamp yaşantımızda yiyecek bizim için sorun olmuştu. Ancak Sivrihisar'da bu sıkın-

115 Document From OSS Entitled "Experiences In A Turkish Concerntration Camp. Source NARA Records of the Reseach and Analysis Branch Office of Stategic Services (Regular Series) 1941-1945, Document No. 65.628. Akt. Rıfat N. Bali, *The Varlık V...*, s. 313.

116 Nurten Yalçın, "Aşkale'den Mektup Var", *Popüler Tarih*, Sayı 7, Aralık 2000, s. 63-65.

tıyı daha fazla hissettik. Kampın yanında kurbağalı bir dere geçerdi. Dereden suyu mendil ile perdeleyerek içerdik yoksa ağzımıza kurbağa yavrusu kaçardı. Kampta sorumlumuz olan Ragıp adında bir binbaşı vardı. Bize çok eziyet etti. Hergün çadırları söktürür 20 metre öteye yeniden kurmamızı isterdi. Bir süre sonra çevredeki köylülerden yiyecek almamızı da yasakladı. O dağın başında ne yapacağımızı düşünürken bir de baktık ki Ragıp kendi adına kantin açıvermiş. Kampta Erzurum'dan getirdiğimiz ve hepimizin maskotu bir köpeğimiz vardı. Adını Varlık koymuştuk. Hepimizi tanırdı. Burada iki ay kaldım. Daha sonra evden borcumu ödedikleri belirlendi ve ben İstanbul'a döndüm. Sivrihisar'daki kamp 2-3 ay daha kaldı. Daha sonra kamptakilere sizi Ege'ye sevk edeceğiz hazırlanın denmiş ve kampta huzursuzluk çıkmış. Yükümlüler hazırlıkları tamamlayınca da evlerinize döneceksiniz denmiş... Kamptan döndükten sonraki ilk akşam ev tıka basa dolmuştu. Aileler kamptaki yakınlarının durumlarını sormak için eve gelmişlerdi. Tanımadıklarım için de fotoğraf getirmişlerdi. Ailelere bu gösterdiğiniz fotoğraflar medeni insanların görüntüsüdür. Biz ise orada saç sakal birbirine karışmış ve üstümüzde doğru dürüst giyecek bir şey olmadan yaşamışız. Onları nasıl tanıyabilirdim ki dedim."[117]

Zorunlu çalışma kampındaki koşullarla ilgili bir raporda kamp koşulları ve tutsaklara yapılan zulümler ayrıntılarıyla anlatılmaktadır: "Kamp bir albayın komutasındaydı. Bu albay mükellefleri içten içe demoralize eden bir sadistti. Mahkûmları toplayıp uzun konuşmalar yapmak en favori yöntemlerinden biriydi. Bir keresinde, Hepiniz kötü yurttaş ve hainsiniz, eğer emir alsaydım hepinizin boğazını keserdim. Dersimli Kürtlere yaptığım gibi, der. Albayın bu uzun konuşmalarından birinden sonra Sarfati isimli mahkûm çadırına gidip bileklerini keserek intihar etmek isterken kurtarılır. Sarfati geride kalan karısı ve üç çocuğu için kardeşine yazdığı bir mektup bırakmıştır; Eve dönebilir miyiz bilmiyorum, her dakika ölüm üzerimizde, çocuklarımla ilgilenmen ve onları özgür bir ülkeye götürmen için yalvarıyorum, burada asla bir köleden daha fazlası olamayacak-

117 Rıdvan Akar, *Varlık V...*, s. 109-110.

lar. (...) Beslenme ve yemek işi bir sorundur, tutsaklar geldikten bir ay kadar sonra ancak Kossoy'un sürgün kafilesine katılmasıyla düzenli hale gelir. Ancak bir ay sonra 1 tabak sıcak yemek çıkabiliyor, günde iki tabak sıcak yemek için 17 krş alınıyor, fakirlerden alınmıyor (...) Tutsaklardan biri sıranın biraz dışına çıktığında Albayın hışmına uğrar, Albay tutsağa şiddetle vurur aldığı darbeden dişleri dökülen tutsak yerden dişlerini toplar, tutsağın, dişlerini kanıt olarak saklayacağını anlayan albay dişleri zorla elinden alıp taşla ezer (...) Albay başka bir zaman nutkunu şu sözlerle bitirir: Neden şikâyet ediyorsunuz? Bizim köylülerimize bakın bize ürünlerinin _ ünü vermek zorundalar [Toprak mahsulleri vergisi kastediliyor] yine de şikâyet etmiyorlar. Genç bir Ermeni sırasından ayrılmadan, Bize çiftçileriniz gibi davranmanızdan memnun olurduk, onlar 3/4 ünü veriyorlar ama çiftliklerini, tarlalarını, hayvanlarını ve evlerini ellerinde tutuyorlar ve çalışmaya devam ediyorlar, bizim için ise [bize gelince] bizi tamamen çökerttiniz, yok ettiniz. Bizden işlerimizi, evimizi ve paralarımızı aldınız. Burada biz dünyada hiçbir ülkede olmadığı bir şekilde suçlu muamelesi görüyoruz. Suçluların barınma ve yiyecek ihtiyacı karşılanır. Sadece bize hiçbir şey vermemekle kalmadınız, zorunlu ihtiyaçları karşılamak için tuttuğumuz küçük şeyleri de alıyorsunuz, bu yüzden açlıktan ölüyoruz."[118]

Kamp koşullarına ilişkin bir de resmî rapora yer verelim. Yazı Dâhiliye Vekâletinin 2.7.1943 tarih ve 6 (41541-4-2) 30816 sayılı ve Dâhiliye Vekili Hilmi Uran imzalıdır[119]: "Başvekâlet Yüksek makamına, Erzurum Valiliği'nden alınan ve Vekâletlerine de yazıldığı anlaşılan 26.6.943 tarih ve 1012/142 sayılı yazıda; Vilâyet merkezinde Varlık Vergisi mükelleflerinden iki mektebe yerleştirilmiş 560 kişi mevcut olup bunların çalıştırılmadıklarından ve içlerinden iaşelerini temin maksadile dışarı çıkanların mahalle aralarına dağılarak, kadınlara sarkıntılık et-

118 Document From OSS Entitled "Experiences In A Turkish Concerntration Camp. Source NARA Records of the Reseach and Analysis Branch Office of Stategic Services (Regular Series) 1941-1945, Document No. 65.628. Akt. Rifat N. Bali, *a.g.e.*, s. 313.

119 Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 30.10/89.590.12.

tiklerinden, birkaç polis memurile inzibat altına alınmışlarsa da, bu vaziyetin devamına imkân olmadığından bahisle, bu duruma nihayet verilmesi için 150 çadıra ihtiyaç olup, şimdilik acilen 70 çadırın gönderilmesi istenilmektedir. Malûmu devletleri üzere, Varlık Vergisi mükelleflerinin şehir içinde ikamet ettirilmeyerek, şehir dışında tesis edilecek kamplarda çalıştırılmaları esastır. Bunların şehir içinde bulunmaları, yalınız şehrin asayişi noktasından değil, orada askerî garnizon bulunması itibarile emniyet bakımından da mahzurludur. Bu adamların şehirde polis kuvvetile daimî nezaret ve murakabe altında bulundurulmaları da imkânsızdır.

Yukarıdaki sebeplere binaen, vilâyetçe istenilen çadırların bir an evvel temin ve irsalile mezkûr mükelleflerin şehir haricindeki iş kamplarına gönderilmelerine emir ve müsaade buyurulmasını saygılarımla rica ederim.

Bilgi için Yüksek Başvekâlete, gereği için Nafıa Vekâletine arzedilmiştir."

Raporun ciddiyeti ve içeriğiyle ilgili herhangi bir yorum yapılmasına gerek yoktur. Erzurum'un yapısı hakkında okuyucuda yeterli bilginin mevcut olduğu düşünülmektedir...

Aşkale'de hayatını kaybedenler

"Aşkale'de zorunlu çalışmaya tabi tutulan mükelleflerden 21'i (kamplarda 10 ay kalan Parseh Gevrekyan'a göre 25'i) yani yüzde 1,5'i kampta hayatını kaybetti. Ölenlerin dini ve etnik kimliği farklı da olsa azınlıklar cenaze törenlerini birlikte yaptılar."[120]

Ne yazık ki Aşkale'de ölen Varlık Vergisi kurbanlarından Kamhi, Elyazar, Romano, Vasilios Kostantinidis, Konstandino İatru, Grigorios Şişmanoğlu, İosif Topaloğlu ve Delioğlu ile Sivrihisar'dan İsaak Antoniadis dışında diğerlerinin kimliklerini hâlâ bilmiyor olmamız acıtıcı bir gerçeği ifade etmektedir. 20 Kur'a uygulamasında ölen kurbanların da sayıları ve kimlikleri bilinmemektedir. İktidar bu ölümleri doğal ölüm saymaktadır. İzmir'de de Varlık Vergisi uygulaması sırasında vergi kurbanla-

120 R. Akar, *Aşkale...*, s. 137.

rından dördü vefat ettiğinden çalışma kamplarına sürülemediği ifade edilmiştir.[121] Bu dört kişinin ölümü bu zulüm şartlarında doğal ölüm sayılabilir mi?

Kendisine uygulanan verginin miktarı karşısında, Zonguldak Devrekli Kasketçi Andon kalp krizi geçirerek anında ölmüştür.

Ya kamplardaki kötü yaşam koşullarından etkilenerek sağlığı bozulanlar ve birkaç yıl içinde hayatını kaybedenler... "[D]eri ticaretiyle uğraşan 51 yaşındaki amcama bütün servetinden fazla bir meblağ vergi olarak tahakkuk ettirilmişti. Onu ödeyemedi. Çalışma kampına gönderildiğinde şeker hastası idi. Kamptan geri döndüğünden bir buçuk yıl kadar sonra kalp krizi ve tıbbi komplikasyonlar sonucu vefat etti. Birçok aile dostumuz birkaç gün veya hafta dayanamadan kamplarda vefat ettiler."[122]

Kamptaki yaşam koşulları çoğu tutuklu için doğal ölüm sebebi oluşturmaktadır. Bu durumdan birçok raporda söz edilmektedir:

"Kötü yaşam koşulları ve tıbbî olanakların yetersizliği nedeniyle Romano adında bir Yahudi, kısa süren bir hastalık ve yardımı istenen doktorun da hastayı muayene etmeyi reddetmesinin ardından 28 Mart 1943 tarihinde bir ahırda saman döşek üzerinde vefat etti. Bazil Konstantinidis adlı bir Rum çalışma kampından dönerken Erzurum'da vefat etti. Kendisine tıbbî yardım yapılmamıştı. Bazil Konstantinidis, vefat etmeden önce Erzurum'dan karısına yolladığı son mektupta, mücevherler dâhil olmak üzere elde mevcut son varlıklarını satmasını, bundan elde edeceği para yetişmezse eşten dosttan borç alıp vergiyi ödemesini istedi. Kocasının vefat ettiğinden haberdar olmayan eşi son ziynet eşyasını satıp zorlukla parayı toplayıp vergiyi ödedikten ve makbuzu aldıktan sonra memura Erzurum'daki yetkililere telgrafla verginin tamamen ödendiğini bildirip kocasının serbest bırakılmasını istemelerini rica etti. Vergi memuru kadına çok üzgün olduğu, ancak kocası birkaç gün önce vefat ettiği

121 "Varlık Vergisi vermiyen mükellefler", *Anadolu*, 16 Ekim 1943.
122 E. Eliot Benerza'nın Rıfat N. Bali'ye mektubu. Akt. Rıfat N. Bali, *Bir Türkleştirme Serüveni*, s. 487-488.

için telgraf çekemeyeceği cevabını verdi."[123]

6. Varlık Vergisi'ne yapılan itirazlar

Defterdar Faik Ökte, itiraz yolları kapalı olduğu halde en çok itiraz edilen verginin, Varlık Vergisi olduğunu söylemekte ve bunun sebebinin de tarhiyatın takdiri ve ölçüsüzlüğü olduğunu eklemektedir.

Varlık Vergisi'ne TBMM'ne 13.348, diğer mercilere ise 10.968 itiraz başvurusunda bulunulmuştur. Bu itirazların 15.173'ü gayrimüslimler tarafından yapılmıştır.

Meclis'e yapılan itiraz başvurularını Meclis arşivinden incelemek için yazılı talepte bulunduk, bunun üzerine Evrak Müdürlüğüne yönlendirildik, ancak tahmin edilebileceği gibi herhangi bir kayıt bulamadık. Meclis Dilekçe Komisyonu Başkanı ile yaptığımız sözlü görüşmeden de bir netice alamadık. Başkan, bu dilekçelerin muhafaza edilmediğini, muhtemelen SEKA'ya gönderildiğini söyledi. Yani 13.348 dilekçe yok olmuştu!

Varlık Vergisi'ne yapılan itirazlardan Leon Bahar, İstanbul Vilayeti Yüksek Makamına yazdığı 26.12.1942 tarihli dilekçesinde şöyle demektedir: "... 20 senelik mütemadi gayreti müteakip mal ve alacakta olmak üzere 30 bin lira bir sermaye sahibi olabildim. Hiçbir gayrimenkulum yoktur. Para ve servetten evvel vatanın selametini düşünen ve Türklüğün yapıcılığına inanmış bir ferdim. (...) Bu durumda piyasadaki kargaşalığa muhakkak olarak set çekeceğini bildiğim Varlık Vergisi'ni müsterihane beklerken ne şekilde tahmin edildiğini anlayamadığım 120 bin lira gibi dehşetli bir rakamla karşılaştım. (...) Bütün hüsnü niyetime rağmen bu rakam istikbaldeki varlığımın karşılığı olarak bir efsane halinde olsun, henüz hayalimde bile tecessüm etmemiştir. Vücudumdaki kan, verginin kıymetine tekabül ederse feda olsun. Yeter ki bugüne kadar lekesiz yaşamışken arkama

---

123 YIVO Institute for Jewish Research arşivi, Türkiye muhabiri tarafından "Özel - kesinlikle mahrem" başlıklı AJC'ye gönderilmiş olan 10 Temmuz 1943 tarihli rapor. Akt. Rıfat N. Bali, *The Varlık Vergisi*, s. 297, Rıfat N. Bali, *Bir Türkleştirme...*, s. 459-460.

vatan vergisinden kaçmış hain damgası vurulmasın. Bu durumun düzeltilerek hakiki varlığıma göre verginin tarhını büyüklerimden derin tanzim ve saygılarımla rica ederim."[124]

Zulüm karşısında Leon Bahar'ın duygularını yansıttığı kelimeler yetersiz kalacak, Aşkale'ye yollanacaktır.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nde bulduğumuz bir dilekçeyi de aşağıda örnek olarak sunuyoruz.

Maarif Vekilliği'nin 21.4.1943 gün ve 81/1223 sayılı Başvekâlet Yüksek Katına hitaben Maarif Vekili Hasan Ali Yücel imzalı yazı ekinde iki itiraz ve talep dilekçesi bulunmaktadır. Kitabevleri sahipleri tarafından yazılan bu dilekçelerde, kendilerine ödeyemeyecekleri bir verginin tarhedildiği, bir maddî hata olduğu belirtilerek, verginin yeniden incelenmesi ve vergiyi ödeyebilmeleri için ellerinde bulunan kitapların Vekâletçe satın alınması istenmektedir.

Dilekçelerden biri Cihan Kitabevi sahibi Mihran Acun'un kızı Aramanuş Acun tarafından yazılmıştır:

"Maarif Vekilliği Yüksek Katına,

İstanbul'un matbuat merkezi ve kitabevlerinin Makarrı [merkezi] olan Ankara Caddesinde müesses olup bilhassa ilmi hukuk mevzuatı kanuniye ve nizamiyenin naşir ve taammümüne [genel olarak] hakikaten önemli hizmetler ifa etmiş ve evvelce babam Mihran Acun tarafından kurulmuş olan Cihan Kitabevi adedi binlere baliğ olan birçok eserler tab ve neşrine muvaffak olmuştur.

Babam Mihran Acun'un vuku bulan vefatı üzerine büyük kızı olan ben, birçok manevi ve maddî müşkülata göğüs gererek mumaileyh [adı geçen] babamın elinde tuttuğu hukuk ilmini ve kavanin ve nizamatı yayma meşalesini yanar vaziyette elime alarak onun izlerini takiple hem cumhuriyet adliyesiyle maarifine hem de yegâne geçim membaım olan Cihan Kitabevini açık bulundurmak azmiyle teslim aldığım noktadan yürütmiye sebatla karar vererek işe candan sarıldım.

Ölü babamın hali hayatında birçok mahrumiyetlere katlana-

---

124 Nurten Yalçın, "Aşkale'den Mektup Var", *Popüler Tarih*, Sayı 7, Aralık 2000, s. 61-62.

rak ve faragati nefsiyle çalışarak tab ve neşrine muvaffak olduğum S. Karakoç'un sicilli kavanin külliyatı 16 ncı kitaptan sonrakini yani altı sene zarfında 1937-1942 senelerine ait ve eserin devamı bulunan altı ciltlerin vesair yeni kanun ve nizamat ve metin ve birkaç kanun şerhlerinin tab ve neşrine muvaffak oldum.

Babam Mihran'ın filhakika cumhuriyet adliyesine yaptığı hizmetler unutulabilir mi?... Takriben 45 sene süren matbaacılık kitapçılığından sonra hayata gözlerini yumarken az evvel yukarıda arz eylediğim gibi kütüphane ile kitaplarını bırakmıştır. Meslek aşkı kendisinde o derece kök salmıştı ki, uzun seneler zarfında daima kitap basmak suretiyle memlekete nafi [faydalı] olmıya çalışmış ve ailesini mahrumiyet içinde yaşatarak binnetice maddî servete sahip olamamıştır.

Ben babamın işini deruhte ederken bıraktığı borçları da üzerime aldım. Borçları ödemeyi, sicilli kavanin külliyatını devamıyla yeni kavanin ve nizamatı mahdut maddî şartlar dairesinde tab ve neşre vaktimi hars eyledim.

1939 yılının eylülünde başlayıp halen bütün dünya kıtalarına sirayet ederek âlemşümul bir vaziyete iktisap eden meşum harbin doğurduğu ıstıraplar meyanında yer alan iktisadî buhran ve hayat pahalılığından mütessir olmıyan bir fert tasavvur olunabilir mi?...

Türk yayın ailesine mensup kitapçılar, pahalılığı, işçi ücretleriyle levazım fiyatlarının tedrici bir surette yükselişlerine rağmen eski ve yeni kitapları üzerinde mevzu fiyatlardan fazlasına katiyen satamamışlardır.

Harp senelerini müsadüf şu son birkaç seneler zarfında sair ticaret işlerinde olduğu gibi fiyat [okunamadı] aykırı ve fevkalade kazançlar temin hususu kitapçılık âleminde asla vuku bulmamıştır.

Varlık Vergisi Kanunu'nun tatbikatınca maliyece bu Cihan Kitabevine (30.000) lira Varlık Vergisi tarh olundu. Bu kütüphane ve hatta dört odalı bir meskenim dâhil, cümlesi bir arada nakde tahvil edilmek kabil olsa mecmu belki 8.000 lirayı bulmaz. Tahakkukta maddî bir hata mevcut olduğu muhakkaktır.

Bu maddî hatanın ciddi bir şekilde yapılacak bir tetkikatla

derhal meydana çıkarılıp tashih edilerek mağduriyetime meydan verilmiyeceğine sarsılmaz imanım vardır.

Maddî hatanın vuku bulmamış olduğu farzı mahal olarak bir an için kabul edelim. Tarh olunan 30.000 lirayı ödeyebilmek için tekmil kitap ve kitap halinde olmıyan formaları paraya tahvil etmek icap eylese maalesef kilo ile ve çok dun fiyatla (kese kâğıtçıları) ancak iştiraya talip olabilirler. Ve bu suretle kitap ve formaların satışında verginin dörtte biri miktar meblağın temini imkânı bile hâsıl olamaz. İstikbalin genç evlatlarına ilmi aşılayacak ve yayacak olan bu kavanin ve nizamnamelerin müzayedede kesekâğıtçıların eline geçmesini yüksek Cumhuriyet Hükümeti göz önünde tutarak bu kitapların hiç olmazsa borcuna mukabil hükümetçe satın alınmasına devlet tarh olunan vergiyi cibayet edemiyeceği [toplayamayacağı] gibi ben ve aile efradı perişan ve fakru zarurete düçar oluruz.

Bu halin hudusuna yüksek ve âlicenap vicdanlarınız razı olmıyacaktır.

Matruf Varlık Vergisi'nin tamamen ödenmesi zaruri ve vacibülifa bulunduğu takdirle 31.12.1942 de yedimde mevcut 1.800 lira meblağı hüsnüniyetle Kocapaşa Maliye Şubesine yatırdığım gibi bakiyesini ödeyebilmekliğim mümkün olabilmek için mahrumiyetlere katlanarak azami tasarruf şartlarına riayet etmek üzere tesbit edilecek uzun bir zaman sahası içinde verginin tamamını ödemek imkânının bahşolunmasına ve her halde bu maddî hata ile müterafik tarh olunan verginin takdir olunacak haddi layıkına indirilmesine yüksek şahsiyetinizden ati şevkatlerinden ehemmiyetle rica ederim.

İttihaz buyuracağınız tahkik ve tecil kararıyle yarım asırlık bir irfan ocağını, babamın bana ve Türk kitapçılığına armağan ettiği Cihan Kütüphanesini yok olmak tehlikesinden beni ve ailemi mahv ve perişan olmaktan kurtaracağınıza şimdiden itimat ve itminan [güvenerek] hâsıl eylemenizi diler, pek derin saygılarımla pak ve nezih vicdanlarınıza sığınarak istirham ederim. 13.1.1943 Aramanuş Acun"[125]

Tahakkuk ettirilen Varlık Vergisi miktarının yeniden incelen-

125 BCA 030-10-144-31-13

mesine ilişkin bir başvuru daha vardır. Mısır Başhahamı Kahire eski Başkonsolosu Hayim Nahum, 17 Eylül 1943 tarihinde Başbakanlığa bir telgraf çekmiştir. "Bu telgrafta, Nahum, İzmir'de bulunan kardeşi Bünyamin Nahum'un 'çalışma kampı'na gönderilmeden önce Varlık Vergisi borcunun yeniden incelenmesini talep ediyordu. İsimden açıkça anlaşılacağı gibi vergi borçlusu bir Yahudi'dir. Başbakanlıktan Maliye Vekâleti'ne iletilen talep Maliye Vekâleti tarafından 10 Kasım 1943 tarihinde Başbakanlık nezdinde yanıtlanacak ve 100000 TL tarh edilen vergide, Bünyamin Nahum'un daha önceki itirazında olduğu gibi, 'kanunsuzluk ve maddi hata görülememiş' olduğu bildirilecektir."[126]

Bir başka itiraz da Zareh Tahtacıyan tarafından yapılacak ve sonuç alınamayacaktır. Zareh Tahtacıyan, tanıdığı bürokratlara, Dahiliye Vekili Recep Peker'e ve Büyük Millet Meclisi'ne başvuracaktır.

Tahtacıyan, Dahiliye Vekili Recep Peker'e yazdığı 18.12.1942 günlü dilekçesinde, bir tahakkuk memurunun garezinden dolayı mağdur olduğunu ifade ederek mağduriyetinin giderilmesini istemektedir:

"Pek Sayın Muhterem Vekilimiz Bay Recep Peker

Evvela eydi saidinizi tebrikle [mübarek bayramınızı kutlayarak], maa aile sağlıkla mesut çok bayramlara kavuşmanızı temenni eylerim.

Beni sorarsanız bir Maliye tahakkuk memurunun yüzünden çok fenayım ve mahvoluyorum.

Bir ay evvel bu memur, karısına bedava yüzük yaptırmak kastile bana müracaat ediyor. Gayet müşgül yapılacak bu yüzük için dun [düşük] bir fiyatla yapmasını razı oldum isede kabul etmiyor ve Miralay Halit beyin evinde (sizin kuyumcunuz karımın yüzüğünü yapmadığı için ona 30 bin lira vergi tarh ettim) diye beyanatta bulunmuş ve resmî evrakları dosyadan çıkarup kadınlara göstererek öyünmüştür.

Halit bey ve ailesi 20 seneden beri müşterilerim olup ücret-

126 Cemil Koçak, "Varlık Vergisine Tepkiler", http://people.sabanciuniv.edu/~ckocak/tr/?yayinlar/index.html, BCA 030-10-135-971-23

le işçilik yapan kesandan [insanlardan] olduğumu pek iyi bildiklerinden ve bir fenalığın önünü almak üzere tavassüt ediyorlar isede Alemdar Maliye Şubesi Tahakkuk Şefi Fehmi bey (Zarehin 30 bin lira ödeyemez olduğunu bildiğim halde kastı mahsusla yaptım, taş kırmağa gitsin ve orada gebertsin [gebersin olmalı]) diye cevap veriyor.

Ferdası sabah Halit beyin kızı bana gelip böylece ifade ediyor ve yüzüğün yapılmasını ve fenalığın önünün alınmasını eyliğinden rica ediyor ve yüzüğü yapup bila ücretle [ücretsiz] teslim ediyorum isede memur bey resmî muameleye şahsi garasla fesat karıştırarak evrakları sevkediyor.

Şimdi Muhterem Beyim, bu yaşıma kadar işçilik yaptım ve el emeğimle geçindim isede elimde tarholunan verginin %10-unu bile göremedim.

Bu ifademi gayri resmî olarak veriyorum, maiyetinizde bulunan böyle ali Cenab ve yüksek vicdanlı bir memurun böyle hayati işlerde işidilmemiş ve imkansız ve maksada mebni hatalar ve fesatlar karıştırdığını samimiyetle beyan ediyorum, çünkü çarşıda pırlanta tüccarına 15000 lira ve benim gibi bir işçiye 30.000 lira vergi tarh edilerek vazifesinde suiistimal etmiştir.

Dostumuza binaen, şu işimin muhakemesi ve kararın verilmesini Zatı Alilerinize terk ve havale ederek saygılarımı sunarım."

Zareh Beyin bu dilekçesine Dahiliye Vekaleti Hususi Kalem Müdürlüğünce olumsuz cevap verilecektir:

"Sayın Vekilim, 18.XII.1942 tarihli mektubunuzu aldılar. Alemdar Maliye Tahakkuk Şefi Fehmi'nin, kayınpederinin tavassut ve delaletile, karısı için size yaptırdığı yüzüğün alelade bir müşteri gibi aranızda kararlaştırdığınız bedelini size ödediği, teşkil edilen komisyon tarafından namınıza tarhedilen Varlık Vergisi ile dürüst ve iyi ahlaklı olarak tanınmış olan bu memurun hiçbir alakası bulunmadığı ve bu sebeple şüphe ve iddianızın yerinde olmadığı anlaşılmıştır.

Keyfiyeti yüksek emirlerile bildirir, saygılarımı sunarım.

Hususi Kalem Müdür V.

(Kemal Olgun)"

Bu arada Zareh Bey'in bu dokunaklı ve zarif mektubunun ayrıca Recep Peker'in teşekkür telgrafıyla cevaplandığını da ekleyelim

Zareh Bey Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonuna da vergisinin düzeltilmesi için başvuruda bulunmuş, ancak bundan da sonuç alamamıştır. Dilekçe Komisyonunun 8.IV. 1946 tarih ve 2433 numaralı kararında şöyle denmektedir:

"Varlık Vergisi'nden şikayete dair olup Yüksek Başkanlıktan Komisyonumuza havale buyurulan dilekçeniz Komisyonda okundu.

Maliye Bakanlığından alınan cevaba göre şikayetiniz üzerine işlem yapılmasına lüzum olmadığına karar verildi."

Tahtacıyan, kendisini yakından tanıyan ve dönemin etkili isimlerinden olan Burdur Valisi Kamuran Çuhruk'tan da 31.12.1942 tarihli mektubuyla yardım ister:

"Pek Muhterem Bey Efendiye,

Evvela hatır nazikaneleri bilistifsar sıhhatuafiyette berkemal olmanıza ümüdvarım.

Zatı Alilerinizi rahatsız etmek zaruretinde kaldım, bendenize (30.000) Otuz Bin Lira Varlık Vergisi yazılmış, halbuki malümü alileri olduğu vechile ben sermaye sahibi değilim, pırlantacı olmayup cevahir dahi satmam.

Dört duvardan ibaret bir odam ve alat u edevatım var, müşterilerim altun ve saire getirirler, bende el emeğimle bir hak temin ederim geçinmek için.

İşçilik yapdığım oda kirada, oturduğum ev kirada, bir emlak sahibi olamadım, ancak bir dul kızkardaşımla geçinmekdeyim.

Çok düşündüm, benim derdime çare Zatınızdan başka kimse bulamıyacaktır, bendenizi en yakın bir sevdiğiniz arkadaşınıza tavsiye ederseniz, belki bir yardım olabilir.

Gece gündüz ağlamakdan işime bile bakamıyorum, gözlerime fenalık geliyor, çok yalvarırım siz bilirsiniz.

Cenabı Hakdan sıhhat ve afiyet diler, saygı ile eteklerinizden öperim efendim."

Kamuran Çuhruk, 13.1.1943 tarihli cevabî mektubunda elinden bir şey gelmeyeceğini ifade ederek, BMM yolunu gösterir ve vatan için böyle "fedakârlıkların" olağan olduğunu söyleye-

rek Allah'a güvenerek dua etmesini salık verir:

"Bay Zareh Tahtacı,

Mektubunuzu aldım. Beni dost bilerek hatırladığınıza memnun oldum.

Ancak Varlık Vergisi için elimden gelecek hiçbir faideli yardım yapmama imkan yok.

Orada dostlarım var fakat kanun çok katıdır. Bu işi ancak B.M.M. düzeltebilir. Belki sıkıntı çekeceksin, üzüleceksin amma vatan için bunlara katlanmakdan başka çare yoktur.

Allah eyi insanlara daima yardımcıdır, güven ve dua et.

Sana yardım edemediğim için müteessirim.

Selamlar."

Tahmin edileceği gibi Zareh Bey vergisini ödeyemeyerek çalışma kampına yollanacak, Erzurum Aşkale Sivrihisar üzerinden 1944 yılında İstanbul'a dönebilecektir.

Ancak Enver Paşa'nın kardeşi Nuri Paşa'nın (General Nuri Killigil) vergisinin tadil edilenler listesinde olduğunu ekleyelim.[127] Nuri Paşa'nın etnik temizlikteki hizmetleri unutulmamıştır dersek abartmış olmayız.

7. Varlık Vergisi'ni ödemeyip yurt dışına gidenler Yurt dışına gidecek diye tevkif edilenler

Varlık Vergisi borcunu ödemeyip yurt dışına giden mükellefler de vardır. Emniyetçe bunlar "Varlık Vergisi borcunu ödemeden millî hudut haricine firar ettikleri belirlenen mükellefler" olarak nitelenmektedir:

Adı soyadı	*Borcu*
Mikael Darcan	15.000
Davit Golstayn	45.000
Hosep Çilingiryan	22.500
Keğork Davityan	15.000
Musa Yenidoğan (Moşe Yakbişli)	10.000
Aleksandr Sinyasoğlu	50.000
Leondras Arnavutoğlu	50.000

127 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 241.

Jorj Zarifi	50.000
Yasef Mişolma	6.000
Yorgi Bekaroğlu	18.000

Bu kişilere sevk numaraları verilmiştir, buna göre bu mükellefler muhtemelen Aşkale'ye sürülmemek için yurt dışına gitmişlerdir.

O günlerde azınlıklar için sınır illerinde bulunmak bile tehlikelidir ve bu illerde görülenler derhal tutuklanarak Aşkale'ye sevk edilirler.

"Dün Beş Mükellef Kampa Sevkedildi

Dün de Demirkapıdaki kampa beş suiniyet sahibi mükellef sevkolunmuştur. Bunlar kendilerine tarholunan Varlık Vergisi'ni vermemek için Suriyeye kaçmak isterlerken cenup vilayetlerinden yakalanıp getirilenlerdir. İstanbula getirildikleri zaman ikametgâha raptolunarak, vergilerini ödemek için serbest bırakılmışlardı. Fakat düne kadar bu borçlarını ödemediklerinden tekrar yakalanarak kampa sevkolunmuşlardır. Dün yakalanan beş mükellef şunlardır:

Simon Pamukçu: Hamamcı, Robert Volter: Terzi, Berç Hüdavendigar: Mimar, Moşe Yenidoğan: Eldivenci, İzak Salamon: Tuhafiyeci."[128]

Bir başka yakalanma haberi de *Tan* gazetesinin 1. sahifesinden verilmektedir:

"Suriyeye Kaçmak İstiyen 17 mükellefin Antepte yakalandığı bildiriliyor

Verilen bir habere göre Varlık Vergisi'ni ödememek için Suriyeye kaçmak istiyen 17 mükellef Gaziantepte yakalanmıştır. Bunlar, geldikleri yerlere iade edileceklerdir."[129]

Sınır illerinde bulunmak bir yana azınlıkların illerini terk etmeleri bile sorgusuz sualsiz tutuklanarak Aşkale'ye sevkedilme nedenidir:

"Antakya'da 100 bin liranın üstünde teklif edilen Pinhas Kebudi, elindeki depoları Standard, Shell ve benzeri müesseselere

128 *Tasviri Efkâr*, 5 Şubat 1943.
129 *Tan*, 27 Ocak 1943.

satmak için Hatay'dan İstanbula gelmişti. Mükellefiyetine mevzii teşkil eden gaz depolarının müşterileri İstanbulda idi. Genç bir adam olmasına rağmen, sekizden fazla çocuğu vardı. Eşi kocasını yalnız bırakmak istememiş, beraber İstanbul'a gelmişti. Çocuklar Hatay'da idi. Antakya defterdarlığı telle Kebudi'nin kampa alınıp Aşkale'ye sevk kararını tebliğ etti. Mükellef para bulmak için bir ay izin istiyordu. Müşterileri depoları satın almak için merkezleriyle temas halinde idiler. Hatay defterdarı, telle, karısını beraber götürdüğü için Kebudi'nin kaçacağını ileri sürdü ve kendisine bu bir aylık mühleti vermekten imtina etti. Ben durumu anlatmaya çalıştım. Vekâlet Hatay'ın söz sahibi olduğunu ileri sürerek üzerine mes'uliyet almak istemedi. Müşteriler vaziyeti kavrayarak müzakereyi kasten uzattılar. Mükellefi, boğuntuya getirmek istiyorlardı. Netice Kebudi'nin kampa alınıp sevk edilmesi şeklinde tecelli etti. Kimbilir, Kebudi'ninkine benzer kaç facia da İstanbul'da geçmiştir!..."[130]

8. Azınlıkların seslerini duyurma çabaları

Varlık Vergisi mağdurları, uluslararası destek için çok büyük çaba sarf etmişler, ancak savaş koşulları ve Türkiye'nin şantaj politikası bu çabalardan sonuç almalarına imkân tanımamıştır. Dolayısıyla mağdurlar dünyaya seslerini duyuramamışlardır:

"Türkiye Yahudileri, yirmi kur'a gayrimüslimin silah altına alınmasını resmî makamların bir ikazı olarak değerlendirdiler, ancak o anda bunun önemini idrak edemediler. Bu olaydan sonra Varlık Vergisi'nin hışmına uğrayan Yahudiler, iktidarda bulunan bir grubun azınlıkları yok etmeye veya İstanbul'dan Anadolu'nun içlerine tehcir etmeye teşebbüs bile edebileceğine inandılar. 1915 Ermeni tehciri sırasında yaşananları hatırlayarak uygulanacak tehcirin de çok trajik bir şekilde sonuçlanabileceğini düşündüler. Bu endişeden dolayı da dünya kamuoyunun dikkatini bu ihtimalin mevcudiyetine çekmeye uğraştılar. Bunun için AJC'ye[131] başvurarak Amerikan ve İngiliz hükümetlerinin, res-

130 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 176.
131 Amerikan Musevi Komitesi.

mî bir hava yaratmadan Türkiye'ye müdahalede bulunmasını istediler. Bunun için bu ülkelerin önde gelen siyasetçileri ile gazetecilerinin, kendi kamuoylarına, Varlık Vergisi'nin özellikleri ve gayri adil uygulaması hakkında çok iyi bilgi sahibi olduklarını belirtir beyanlarda bulunmalarını tavsiye ettiler. Bu beyanatların mütevazı ya da dostane ve dikkati fazla çekmeyen bir üslûpta yapılmasını tavsiye ettiler. Müttefik Kuvvetlerin Varlık Vergisi karşısında sessiz kalmalarının ardında Varlık Vergisi'ne tepki gösterilmesi halinde Türkiye'nin tarafsızlığını terk edip Mihver Kuvvetleri'ne katılacağı kaygısının yattığına inanan Türkiye Yahudileri, müdahalede bulunmasını istedikleri AJC'ye bu kaygının yersiz olduğunu, teklif ettikleri doğrultuda yapılacak beyanların da bu tür bir siyasî gelişmeye yer açmayacağını özellikle söylediler. AJC'den istenen başka bir şey ise Amerika'nın ve İngiltere'nin saygın şahsiyetleri tarafından dostane ve saygılı bir üslûpla yazılmış ve Varlık Vergisi'ne itiraz eden bir mektubun Millî Şef İsmet İnönü'ye gönderilmesiydi. Böyle bir mektubun kaleme alınıp gönderilmesi halinde Türkiye'yi yönetenlerin düşüncelerini değiştirip Türkiye'yi dünya kamuoyu önünde daha da kötüleştirecek bir hale sokmaktan vazgeçebilecekleri düşünüldü. AJC'den istenen bu yardım talebi şu çığlıkla sona erdi: 'Sonradan haydut olduğu anlaşılan jandarma ve elinde bir bıçakla önünde peydah olup, hayatını ve cüzdanını isteyen Devlet karşısında silahsız yurttaş kimden yardım isteyebilir? Adaletin kapıları ona kapalıdır. Millî mahkemeler ona yasak. Ona açık olarak kalan sadece uygar ülkelerin kamuoylarıdır. Durumumuzu işte bu kamuoyunun gözlerinin önüne seriyoruz.' Tüm bu yakarışlara rağmen ne ABD ne de İngiltere Türkiye Yahudilerinin içinde bulundukları koşulların iyileştirilmesi için herhangi bir müdahalede bulunmadılar."[132]

Mağdurlar her fırsatta Türk hükümetine müdahale edilmesi için çeşitli girişimlerde bulunmaya devam etmiş, ancak sonuç alamamıştır:

"Türkiye Yahudileri Varlık Vergisi uygulaması ile içinde bulundukları biçare durumdan sadece AJC'yi değil ABD'nin önde

132 Rıfat N. Bali, *Bir Türkleştirme...*, s. 466-467.

gelen Yahudi sivil toplum teşkilâtlarını da haberdar ederek söz konusu teşkilâtların Türk hükümetine müdahalesini sağlamaya çalıştılar, ancak pek bir başarıya ulaşamadılar. Türkiye'de yerleşik Yahudiler, ABD'ye göç etmiş akrabalarına mektuplar yollayarak içinde bulundukları durumdan onları haberdar ettiler. Türkiye'den göç edip ABD'ye yerleşen Yahudiler, Türkiye'deki akrabalarından gelen şikâyet, yakınma ve acil yardım talebi ile dolu bu mektupları aldıklarında WJC'ye[133] başvurarak duruma müdahale etmesini talep ettiler. Bu şikâyetler üzerine WJC'den bir yetkili, Türkiye'nin Washington büyükelçisi Münir Ertegün ile görüştü, ancak hiçbir sonuç elde edemedi."[134]

Yahudiler dışında Ermeniler de, yaptıkları girişimlerden sonuç alamamıştır:

"Türkiye Yahudileri ile aynı şekilde vergiden muzdarip Türkiyeli Ermeniler de, Amerika'da yaşayan Ermeni yakınları vasıtasıyla Amerikan Dışişleri Bakanlığı'ndan duruma müdahale etmesini talep ettiler. Dışişleri Bakanlığı'nın bu başvurulara cevabı olumsuz oldu. Bakanlık dış siyaset ilkelerinden birinin başka ülkelerin iç işlerine müdahale etmemek olduğu şeklinde bir cevap verdi."[135]

Varlık Vergisi sürecinde müstakbel İsrail devletinin liderleri de bir çaba harcamazlar. Onlara göre bu vergi antisemit bir vergi değil, azınlık karşıtı bir uygulamadır. Bu nedenle Türk yetkililerle siyasî ilişkilerini bozmak istemediklerinden vergiye karşı bir tavır almamışlardır:

"Müstakbel İsrail devletinin liderleri de Varlık Vergisi altında ezilen Türkiye Yahudilerinin bu durumuna karşı son derece mesafeli bir tavır aldılar ve Filistin ile Türkiye arasındaki mevcut ilişkiler nedeniyle Türkiye nezdinde herhangi bir müdahalede bulunmadılar. İsrail devleti kurulduğunda ikinci cumhurbaşkanı olacak olan İshak Ben Zvi, 1943 yılında İstanbul'u ziyaret ettiğinde Yahudi tüccarlarla görüştü. Varlık Vergisi uygulamasının yarattığı durumun ciddiyetini idrak eden Ben Zvi, verginin

133 Dünya Musevi Kongresi.
134 Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 467-468.
135 Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 468-469.

tüm azınlıklara uygulanmasından ötürü antisemit değil azınlık ve yabancı karşıtı bir uygulama olduğuna kanaat getirdi.[136] Ben Zvi, resmî mercilerin Varlık Vergisi ile ilgili özellikle basında herhangi bir şikâyete rastlamaktan hiç memnun olmadıklarını ve azınlıkları bu uygulamanın kaldırılması için dış ülkeler nezdinde girişimde bulunmamaları için ikaz ettiklerini belirtti. Ben Zvi, Türk hükümetini etkilemenin en iyi yolunun Amerikan basınının bu meseleyi kendi kamuoyuna dostane bir şekilde yansıtması olduğuna inandı. Ben Zvi Filistin'in Türk hükümeti ile olan siyasî ilişkileri nedeniyle de bu meseleye karışmak istemedi ve adının açıklanmamasını talep etti. Moşe Şertok da WJC'ye, kanunun antisemit değil azınlık karşıtı bir kanun olduğunu söyledi. Her iki liderin de, kanunun antisemit bir kanun olmadığını vurgulaması Filistinli liderlerin Varlık Vergisi karşısındaki tavırlarını belirledi. Filistinli liderler antisemit bir kanun ve uygulama olmadığı sürece, Türkiyeli Yahudiler bu kanundan zarar gördükleri halde, Filistin devletinin Türkiye ile olan ilişkilerini ve çıkarlarını göz önünde bulundurarak Türkiye'nin iç işlerine müdahale etmek istemediler."[137]

Bu kanun karşısında Amerika ve Batı ülkeleri de aynı şekilde seyirci kaldılar. Varlık Vergisi kurbanları Reel politik'e yenilmişlerdi.

Ne zaman ki savaşın kaderi Müttefikler lehine döndü, işte ancak o zaman müttefik gazetelerinde Varlık Vergisi'ne yönelik eleştiriler yer almaya başladı. Varlık Vergisi'nin kaldırılmasında Stalingad'ın yanında bu eleştirilerin payı küçümsenemez. Müttefikler, ancak Türklerin şantaj yapma imkânı ortadan kalktıktan sonra vergiyi gündeme getirmişlerdir. Ya da devlet, bu konunun önlerine konacağını anladığında geri çekilmiştir de denebilir.

---

136 1915 Soykırımını gerçekleştirme aracı olarak tehcirin sadece bir kimlik için düzenlenmiş bir komplo olmadığı aksine genel bir politikanın bir parçası olduğu gibi (Fuat Dündar, *İttihat ve Terakki'nin Müslümanları İskan Politikası 1913-1918*, İletişim, 2001, s. 12) Varlık Vergisi'nin de azınlıkları toptan yok etmeye yönelik bir politika olduğu müstakbel İsrail devletinin liderleri tarafından görülmemiştir. İsrail liderlerince de müttefik devlet politikacıları gibi reel politik'e öncelik verilmiştir

137 Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 469.

"İsmet İnönü'nün Kahire'ye gitmesinin hemen öncesinde çalışma kamplarında bulunanların İstanbul'a dönmesine karar veriliyor. 15 Mart 1944'te müttefik güçlerin Monte Casino üzerine başlattıkları nihai saldırıya geçtikleri gün, Varlık Vergisi'nin tasfiyesine karar veriliyordu."[138]

Varlık Vergisi'nin iadesinin gündeme geldiği yıllarda, ileride daha iyi açıklanacağı gibi, yine şantaj politikasına başvurulacak ve Türkiye'nin Batı Bloku'ndan ayrılmaması adına isteklere kulak tıkanacak ve bir kez daha Birinci Savaş sonunda olduğu gibi azınlıkların acıları reel politik'e kurban edilecektir.

Gazetelerin Varlık Vergisi'ne yapılan itirazlara da tahammülleri yoktur. Dönemin ırkçı-milliyetçi gazetelerinden Anadolu gazetesi sahibi ve başyazarı ve aynı zamanda CHP milletvekili olan Haydar Rüştü Öktem başyazısında Varlık Vergisi'ne yapılan itirazlara değinerek eleştirmektedir: "Şu Varlık Vergisi dolayısiyle bazı Yahudi vatandaşların ecnebi konsolosluklara bir takım mukayeseli cetveller göndererek şikâyete yeltendiklerini duyduk. Bazı Yahudi avukatların bu vergiyi vermemek için cemaatça mukavemet etmek propagandası yaptıklarını işittik. Bu haller bu yurdda her türlü külfetten azade bir şekilde yaşıyan yurttaşlara asla yakışmaz. Biz yurdumuzda, özü, sözü, vazife ve mesuliyeti bize benziyen vatandaşlar görmek isteriz. Yahudi vatandaşlar da böyle olmalıdırlar."[139]

9. Varlık Vergisi dolayısıyla yerli, yabancı ve azınlık basınına yönelik takip ve baskılar

Varlık Vergisi uygulaması tüm hızıyla sürerken Hükümet basını da kontrol etmektedir. En küçük eleştiriye dahi tahammül ve müsaade edilmez. Hatta sessiz kaldığından dolayı gazeteler kapatılmaktadır. Tabii ki en fazla azınlık basını dikkat edilip göz önünde bulundurulur.

Hükümet yabancı misyon şeflerinin de Varlık Vergisi ile il-

---

138 Rıdvan Akar, *a.g.e.*, s. 141.

139 Haydar Rüştü Öktem, *Anadolu*, 23 Mart 1943. Akt. Rıfat N. Bali, *Devletin Yahudileri...*, s. 130.

gilendiğini bildiğinden bunların raporlarına da ilgi duymakta ve gözetlemektedir.

Basın ve Yayın Umum Müdürlüğünün 24.1.1944 tarih ve 3786/719 sayılı Başvekâlet Yüksek makamına yazdığı yazıda İstanbul'da yayınlanan Rumca Metapolitefsis gazetesinin yayınına ilişkin rapor bu gözetlemenin bir örneğidir:

"Ankara: 21.1.1944,

Umum Müdürlük Makamına

Bundan evvelki raporlarımızda da arzettiğimiz [sürekli raporların verildiği anlaşılıyor] gibi, İstanbul'da çıkan Rumca Metapolitefsis gazetesi Varlık Vergisi Kanunu Mer'iyet mevkiine girdiği günden bugüne kadar bu vergi aleyhindeki neşriyatına sistemli bir şekilde devam etmiştir. Gazete adeta Varlık Vergisi mükelleflerinin bir organı haline gelmiş gibidir. Bir zamanlar tarhedilen verginin hatalı olduğundan, akaliyet mekteplerinde Türk muallimlerinin talebelere fena muamele ettiğinden bahsederken, Varlık Vergisi mükelleflerinin çalışma yerlerinden dönmesi üzerine mükelleflere sizin için divaniharplere verildim. Diyecek kadar ileri gitmiştir. Şimdi ise, mükellefler için bir umumi af ilan edilmesini ve satışların derhal durdurulmasını talep etmektedir.

Saygılarımla arzederim.

İç Yayın Dairesi Müdürü

(Servet İskit)[140]

Bir başka raporda Matbuat Umum Müdürü Selim Sarper'in Başvekâlet Yüksek Makamına 17 Mart 1943 tarih ve 1216 sayılı yazısında İngiliz Ticaret Odası aylık Mecmuasında yayınlanan Yıllık Rapor dikkate şayan bulunarak özeti Başvekâletin yüksek bilgilerine derin saygıyla arz edilir; "Türkiye'deki (İngiliz Ticaret Odası) tarafından İstanbul'da çıkarılan aylık ticaret mecmuasının 27 Şubat 1943 tarihli sayısında (Yıllık rapor) başlıklı bir yazı intişar etmiştir. Bu raporda Varlık Vergisi'ne de temas edilmekte ve ezcümle denmektedir ki:

'Millî Müdafaa için yapılacak fevkalâde masrafları karşıla-

140 T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 030-10-86-569-8.

mak üzere 1942 İkinci teşrininde [Kasım] Varlık Vergisi Kanunu kabul edildi. Bütün Türkiye'deki mükelleflerden alınacak vergi miktarı, 344 milyonu- İstanbul'dan olmak üzere 450 milyon Türk lirası olarak tesbit edildi. 1943 İkinci kanun [Ocak] ayı sonuna kadar bütün Türkiye'de tahmil edilen vergi miktarı tahminen 200 milyon Türk lirasına baliğ oldu. Bu kanunun neticesi, sene zarfında 520 milyondan 763 milyon Türk lirasına baliğ olan kâğıt para tedavülünü eksiltmek olmuştur. 1943 İkinci kanun nihayetinde bu rakam. 702 milyon Türk lirasına inmiştir. Her hangi bir fevkalâde vaziyeti karşılamak üzere munzam bir vergi ihdasına, hiç kimse itiraz edemez, fakat mükelleflere vergi tahmil edilirken hiç bir sabit vahidi kıyası gözetilmemiştir. Bu kanun, mükelleflere temyiz hakkı vermemekte ve icapları ifa edilmediği takdirde de mükelleflerin şiddetle cezalandırılmalarını, hatta mecburî ameleliğe alınmalarını istilzam eylemektedir. Sermaye üzerine konulmuş çok ağır bir vergiden başka bir şey olmayan bu verginin yalnız münferid [münferitten kasıt azınlık olmalı] tacirlerin değil, aynı zamanda bütün piyasanın istikrarını haleldar ettiğini tebarüz ettirmek lüzumunu hissetmekteyiz. Bu vaziyet karşısında Birleşik Krallıktaki ihracatçıların; yeni teklifleri nazarı itibara alırken en geniş mânâsında ihtiyatlı bir hareket serbestisini muhafaza etmeleri iktiza etmektedir."[141]

Varlık Vergisi'ne ilişkin ilginç raporlardan biri de 3.3.1944 gün ve 4707/1668 sayılı, Basın ve Yayın Umum Müdürlüğünün Umum Müdür Selim Sarper imzalı Başvekâlet Yüksek katına "İstanbul'da A. Abrahamyan matbaasında basılan *Halk Salnamesi* adlı Ermenice eser hakkında Ermenice mütercimi tarafından verilen raporun bir sureti ilişik olarak takdim kılınmıştır. Üstün saygılarımla arzederim"[142] üst yazısıyla gönderilen yazı ekindeki rapordur.

Yazının ekinde gönderilen rapor, Salnamenin mütercimi tarafından yetkililere yazılan bir ihbar mektubudur: "Sene içindeki olayları kaydeden kitap, bu meyanda; Varlık Vergisi borçla-

141 T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi 030-10-85-560-19.
142 T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 030-10-86-570-5.

rından dolaylı mecburi çalışma yerlerine sevk edilenlerin aileleri nezdine dönmeleri yolunda Rumca *Metapolitefsis* gazetesi başmuharriri Papadopulos'un Başvekilimiz ile bir görüşme yapmak ve *Vatan* gazetesi başmuharriri Ahmet Emin Yalman'ın da, bu mükelleflerin elim durumlarını belirtmek suretiyle gösterdikleri medenî cesaretten takdirle bahis ve mecburi çalışma yerlerinden dönmekte olardan alkışlarla karşılayanların da, bilhassa bu vatandaşlar çalışma yerlerine sevk edilirken, bunlarla alay eden ve bunları tahkir eden kimseler olduklarına işaret edilmiş olması dikkate değer bulunmuştur. Münderecat arasında başkaca zararlı bir cihet görülmemiştir. Mithat Akdora." Muhbir vatandaşın görev başında olduğu görülüyor...

Yabancı basına yapılan baskılara gelince, bu konuda en önemli örnek *New York Times* gazetesidir. Savaş müttefikler lehine sonuçlanacağı anlaşılınca müttefik basınında yazılar başlamıştır:

"Yaz aylarında ülkemizi ziyaret eden *New York Times* gazetesinin sahip ve yazarlarından Cyrus L. Sulzberger, Varlık Vergisi hakkında 9-13 Eylül 1943 tarihleri arasında *New York Times* gazetesinde yayımlanan seri yazılar yazdı. Sulzberger yazılarında, seyahati sırasında konuştuğu bazı gözlemcilerin Türkiye'nin ticaret hayatında önemli yer tutan azınlıkların Varlık Vergisi ile piyasadan silinmeye çalışıldığını söylediklerini belirtir. Sulzberger'in yazılarında *Cumhuriyet* gazetesinden alıntılar yapılarak, basının bu konudaki 'hissiyatı' ve hükümete verdiği destek dile getirilmişti. Böylece, 1943 yılında cephelerde kaydettikleri başarılarla II. Dünya Savaşı'nı kazanacakları belli olan müttefik devletler basınında, ilk kez, Varlık Vergisi uygulamaları hakkında ayrıntılı yayın yapılıyordu.

Sulzberger'in yazılarının Ankara yönetimi üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu tahmin ediyoruz. Yazıların *New York Times*'da yayımlanmasından tam dört gün sonra, 17 Eylül 1943 günü toplanan TBMM, Varlık Vergisi mükelleflerinden 'vergilerini ödeyemeyecekleri tahakkuk eden [1] hizmet erbabiyle, [2] gündelik gayrisafi kazançları üzerinden kazanç vergisine tabi mükelleflerin tahsil edilememiş olan borçlarını terkine [silmeye]' Maliye Bakanı'nı yetkili kıldı. Sadece İstanbul'da bu iki

kategoriye dâhil Varlık Vergisi mükelleflerinin toplamı 26.404 kişiyi buluyordu. 6 Ekim 1943 günü, Ankara'da Dışişleri Bakanı Numan Menemencioğlu, ABD Elçisi Steinhardt'a vekâlet eden Maslahatgüzar Robert E. Kelley ile görüşür. Steinhardt o günlerde Washington'a çağrılmış olduğundan, yerine Maslahatgüzar Robert E. Kelley bakmaktadır. Numan Bey, Sulzberger'in yazılarını kastederek ABD basınındaki Türkiye aleyhtarı yazılardan şikâyet eder. Aynı şekilde, Türk basınında Amerikan aleyhtarı yazıların çıkmasından endişe ettiğini belirtir. Maslahatgüzar Kelley, durumu hemen elçisi Steinhardt'a bildirir. Steinhardt 8 Ekim 1943 tarihli cevabi telgrafında, *New York Times*'ın patronu Arthur Sulzberger ile konuyu görüştüğünü ve Varlık Vergisi hakkında artık bu gazetede başka yazı çıkmayacağı konusunda güvence aldığını belirtir. Bu gelişmelerden sonra Varlık Vergisi fiilen tasfiye sürecine girer. Aralık ayının ilk haftasında Eskişehir-Sivrihisar'da serbest bırakılan mükellefler, artık İstanbul'a ulaşmışlardır."[143]

10. Eve dönüş ve Varlık Vergisi'nin kaldırılması

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivinde bulunan Varlık Vergisi çalışma mükelleflerinin eve dönüşleriyle ilgili dosyada[144] başlıksız, sayısız, tarihsiz ve imzasız bir bilgi notunda şunlar yazılıdır:

"Salahiyetli bir makamdan aldığımız bir malumata göre;

Varlık Vergisi borçlarını kanunun tayin ettiği müddet içinde ödemediklerinden dolayı, çalışma mükellefiyetine tutulmuş olan vatandaşların, aile ve iş muhitlerinde çalışarak borçlarını ödeyebilmek imkânlarını bulabilmeleri için, aileleri nezdine iadeleri hükümetçe tensip olunmuştur. Bu tedbirin aile ve iş muhitlerinde huzur ile çalışmak imkânlarını bulabilecek olan iyi niyetli vatandaşlara bakiye borçlarını ödemek için büyük kolaylıklar temin edeceği ümit edilmektedir. Gösterilen bu kolaylıklara rağmen borçlarını ödemekte temerrüt edenler hakkında Tahsili Emval kanunu hükümlerinin [çizilen iki kelime] tatbikî-

143 Ayhan Aktar, *Varlık V...*, s. 152-154.
144 T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 30-10-135-971-24.

ne devam olunacaktır." Yazı üzerinde başkaca bir not bulunmamaktadır. Dosya içinde 3 Aralık 1943 günlü Başbakanlık onayında;

"Dâhiliye, Maliye, Nafia Vekâletlerine

Varlık Vergisi borçlarını kanunun tayin ettiği müddet içinde ödemediklerinden dolayı çalışma mükellefiyetine tabi tutulmuş olan vatandaşların, aile ve iş muhitlerinde çalışarak bakiye borçlarını ödeyebilmek imkânlarını bulabilmeleri için aileleri nezdine iadeleri tensip olunur. Arzederim.

Dâhiliye, Maliye, Nafıa Vekâletlerine yazılmıştır.

Başvekil"

Bu onayla çalışma mükellefiyetine tâbi tutulan Varlık Vergisi borçluları (!) serbest bırakılmışlardır. Ancak haklarında icra takibinin devam ettiğini daha sonraki günlü gazetelerdeki ilânlardan anlamaktayız. Çalışma kamplarından serbest bırakılmışlar ancak ödeme zorunluluğu hacizler devam etmektedir. 1943 yılının son günlerindeki gazete sahifeleri menkul ve gayrimenkul ilânlarıyla doludur. Mezatlar dolu dizgin bütün hızıyla devam etmektedir. Mezatlar kaldırıldığı güne kadar sürecektir.

Eve dönüşte son sözü Faik Ökte'ye bırakalım: "Bu skandalın son perdesi İstanbul'da şu şekilde bitti: Bakiye borçların affına dair olan 4530 sayılı kanun çıkmıştı; gidenlerin geri gelmesi bekleniyordu. Ben düzeni bozulan sinirlerimi düzeltmek için Pazar günleri muntazaman Küme, Demirci köylerinde çulluk avlıyordum. Bir Pazar akşamı geç vakit Pendik'ten trenle Haydarpaşa'ya döndüm. Oradan vapura binecektim. İskelenin önü bir az terhis edilen askerle, bir az U. Harpte gördüğümüz muhacirlere benziyen garip insanlarla dolu idi. Durumu derhal kavradım; bunlar benim dostlardı; kamptan dönüyorlardı. Omuzumdaki tüfeğim, av elbisem, köpeklerim tanınmama mani oldu. İskelenin yanındaki Büvete girdim. Vapur daha gelmemişti. Büvetin sahibi, dosttu; bakıp güldü. Karşı karşıya çay içiyorduk. Büvetin telefonu durmadan işliyordu. Gelenler ailelerine telefon ediyorlardı. Arkam telefona çevrili olduğundan beni göremiyorlardı. Fakat tezgâhtan bir şeyler içmek istiyen biriyle ister istemez göz göze geldik; mütekabilen gülümsedik... Vapurun

kalkacağı sırada iskele memurunun odasından geçerek vapurda memurun kamarasına geçecektim. İskeleyi geçerken vapurun üst güvertesini dolduran bir kalabalığın bana doğru eğilerek hep bir ağızdan 'Yaşasın Cumhuriyet'! diye bağırdığını duydum!... Bu uğultu ne zamandır cefa çeken bedbaht bir kitlenin alabileceği en büyük intikamdı..."[145]

Varlık Vergisi bir Nazi yöntemi olarak, siyasî olarak Nazilerin yörüngesine girilmesinin bir ürünüdür. Vergi çalışmaları ve kamuoyu oluşturma çabaları Nazilerin yardımlarıyla kotarılmıştır. Çalışmalar Nazilerle yapılan antlaşmalardan sonra başlamış ve Almanların en saldırgan olduğu dönemde çıkarılmıştır. Varlık Vergisi kaderi Nazilerin başarılarına endeksli olduğundan Nazi saldırılarının durdurulduğunda vergiye ilişkin uygulamalar yumuşatılmış yenilgileri kesinleştiğinde yürürlükten kaldırılmıştır. Varlık Vergisi ile istenilen amaca ulaşıldığında yürürlükten kaldırılır. Gayrimüslimler tüketildiğinden verginin yürürlükte olmasının bir kıymeti yoktur, kaldırılması aynı zamanda müttefikleri de memnun edeceğinden 15 Mart 1944'te yürürlükten kaldırılır. Verginin kaldırılması bile Batı nezdinde prim yapacak, uygulamalar ise unutulacaktır.

Verginin kaldırıldığı Meclis oturumunda bu kez Saracoğlu işini tamamlayamamanın hüznüyle oturmakta, vergiye ilişkin Maliye Bakanı Fuat Ağralı Meclis üyelerine hitap etmektedir: "Milli iradenin ruh ve manasını anlamamak gafletinde bulunan yurt vazifesine lakayt bazı fena vatandaşlar hakkında kanunun emrettiği müeyyidelere müracaat zaruretinden doğan üzüntülerimiz müstesna olmak üzere vatandaşlarımızın bu vazifelerini büyük bir yurtseverlikle[146] ve tehalükle [can atarak] ifa etmiş oldukları memnunlukla kaydeder ve bu fedakâr vatandaşlara huzurunuzda teşekkür etmeyi bir memleket ve vicdan borcu sayarım."

145 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 159.

146 "Hamiyetli Türk vatandaşları vergisini şöyle ödemektedirler: Milaslı Ermin Sağır, kendisine yazılan 2000 TL'yi hazırladı. Sonra Allah rızası için iki rekât namazını kıldı. Parasını ödeyip makbuzu cebine koyduktan sonra... Vatana, millete ve kahraman Türk Ordusuna dualar ederek Maliye'den ayrıldı." *Cumhuriyet*, 14.1.1943, Akt. Rıdvan Akar, *Aşkale...*, s. 95.

Ağralı'nın bu sözleri aynı zamanda borçlarını ödeyemeyen mükelleflere hakareti de içermektedir. Borçlarını ödeyenlere gelince, onların da ne şekilde ödedikleri önceki sahifelerde belirtilmiştir. Kendine tahakkuk ettirilen vergiyi az bularak sevincinden bayram ederek kurban kesen mükellefleri hatırlayalım.

Varlık Vergisi, Ağralı'nın "Tahsilsiz kalan bakayadan bir kısmının tahsiline imkân olmadığı, bir kısmının da mükellefleri ağır sıkıntılara düşürmeden tahsil edilemeyeceği anlaşıldığından bu yola gidilmiştir"[147] gerekçesiyle kaldırılması teklif edilir.

Verginin kaldırıldığı oturumda konuşan toprak ağası Emin Sazak'ın sözleri *Tasvir Efkâr* gazetesinde şöyle nakledilmektedir: "Varlık Vergisi'ni ödemek için mükelleflerden birçoğu tehalükle ileri atılmışlardır. Bazıları ise vergiyi vermemek için ellerinden gelen her şeyi yapmışlardır. Hükümet bu kanun lahiyasile belki varlıklı olanların ödemiyecekleri vergi borçlarını affetmiş olabilir. Fakat bunlar halkın nazarında birer cani, yurdumuza ihanet etmiş kadar maznundurlar. Bir gün millet intikamını alacaktır."[148]

Rıdvan Akar, Emin Sazak'ın şu sözlerini de aktarmaktadır: "Bu kanun onları affederse bu gibi insanlar bu milletin içinden çıkıp gitmelidirler... Hükümet tedbir almadı fakat millet intikamını alır. Linç mi eder ne eder bilemem."[149] Sazak'ın bu sözleri herhalde 6-7 Eylül 1955 talanının habercisi olmalıdır.

Varlık Vergisi bir muhalif oya karşılık 310 kabul oyuyla 15 Mart 1944 tarihinde kaldırılır.

Ancak Varlık Vergisi'yle ilgili mezat ilânları, yasanın kaldırıldığı 15 Mart 1944[150] günü dâhil devam eder. Düzeltme ilânlarına rastlamadığımızdan, kaldırıldıktan sonra da satışların sürdüğünü anlıyoruz. Satılamayan menkul ve gayrimenkuller artık hazine malı olmuştur, bunların mükelleflere iadesi söz konusu değildir.

Faik Ökte, Varlık Vergisi'nin kaldırılmasını değerlendirir-

147 Rıdvan Akar, *a.g.e.*, s. 157

148 *Tasviri Efkâr*, 16 Mart 1944

149 Rıdvan Akar, *a.g.e.*, s. 158

150 Suat Kehribar (Salamon)'a ait bakır fabrikası hissedarlık hukukunun satışı için bkz. *Tasviri Efkâr*, 15.3.1944.

ken, yapılan adaletsizliği bir kez daha vurgulayarak şunları demektedir: "Varlık Vergisi ile büyük bir hata irtikâp edilmiştir. Bunda şüphe edilemez. Bu hatada sonuna kadar ısrar etmenin manası yoktu. Varlık Vergisi'ni tasfiye etmek Devlet için hayati bir zaruretti. Varlık Vergisi'ne hâkim olan totaliter zihniyet mümessillerinin şansı dönmüş, akıbetleri taayyün etmiş gibi idi. Ortada kaldırılması icap eden bir cenaze vardı. Tasfiyeyi bu ölçülerle mütalaa etmek lâzımdır. Varlık Vergisi'ni koyan hükümetle bu tasfiyeyi yapan hükümetin aynı olması Demokrasi tarihinin bir garibesidir. Gerçek demokraside vergi ile beraber onu koyan hükümetin tasfiyesi, sahneden çekilmesi icap ederdi. Fakat o günler Meclis'in hükümeti düşürmeyi aklından geçiremeyeceği günlerdi. Bir bakıma, Varlık Vergisi bir günah çocuğudur. Devletin yüksek menfaatleri namına bu piçin ölmesi lâzım gelmiştir. Tarih sahifeleri bu mülâhaza ile kurban edilen nice talihsizlerin kaniyle kıpkırmızıdır."[151]

11. Varlık Vergisi yolsuzlukları

Varlık Vergisi'nin kendisi bir yolsuzluk olmasına rağmen, yolsuzluğun içindeki yolsuzluklar tartışmalara konu olur. Kanun gömleği giydirilmiş zülüm için ayrıca yolsuzluk tartışmaları şaka gibidir...

Varlık Vergisi'ne ilişkin yolsuzluklar Meclis'te Demokrat Parti listesinden seçilip daha sonra bağımsız olan Seyhan (Adana) mebusu Sinan Tekelioğlu tarafından gündeme getirilmiştir. 3 Temmuz 1950 tarihinde Tekelioğlu, hukuk devleti, vergilemede genellik ve objektiflik ilkelerinden hareketle, Varlık Vergisinin tarh ve tahsilinde doğan suiistimaller üzerinde durur ve ilk dost oyunlarının İstanbul'da başladığını, Adana'da 55 kişinin vergisinin affedildiğini, İzmir'de altı milyon liranın tahsilinden vazgeçildiğini açıklar. Vurguladığı suiistimaller siyasîlerin ön ayak olduğu Varlık Vergisi'ne ilişkin kayırma örnekleridir. Vergileri sonradan indirilmiş veya yanlış diye usulsüz olarak ertelenmiş olan bu vergiler kimlere ait idi? Tarh edilmiş vergileri

151 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 199-200.

indirmek veya ortadan kaldırmak için maliye Bakanlığı içinde sonradan teşekkül etmiş bir komisyon olduğu söyleniyordu. Bu komisyonda kimler vardı. Tekelioğlu 12 Temmuz 1950 tarihinde sözlü soru önergesini yineleyerek soruları netleştirir.[152]

Soruları 13 Kasımda cevaplayan Maliye bakanı Halil Ayan cevabında Meclis Dilekçe Komisyonunun çoğunluğu çiftçilerin oluşturduğu 179 mükellefe ait 286 bin lira sahiplerine iade edildiğini. Hilmi Uran'ın listesinin kabul edildiğini, kendisi de Varlık Vergisi'nin bir uygulayıcısı olan bakan bu listenin kendilerine tevdi edildiğini ve kendilerinin bir zabıtla listeyi kabul ettiklerini ve düzenlediklerini cetvelin liste toplamının 1.493.600 olduğunu açıklar.

"Cetvelin şerhinde şu ifade yer almıştır. 'Hatay, İçel, Seyhan vilayetleri merkez kazalarıyla bu vilayetlere mülhak bazı kazalara ait Varlık Vergisi tarhiyatı dolayısıyla Seyhan Mebusu Hilmi uran tarafından mahallen yapılan tetkikat neticesinde tanzim ve tevdi edilen 20 sayfadan ibaret ilişik cetvellere dahil 411 mükellefin matrahı vergi miktarının, kaza itibariyle icmalen yukarda gösterildiği veçhile 4.384.965 lira, bu mükelleflerin emsaline ve takatine nazaran adilane olacağı cetvellerde irae [gösterilen] ve işaret edilen vergi miktarının 1.476.650 liradan ibaret olduğunu mübeyyin zabıt varakasıdır. 29 Temmuz 1943'"[153]

Listeyle ilgili Başbakan Menderes yaptığı açıklamada, "[B]u listenin Vekiller Heyetinden geçtiğine dair elde bir kayıt olamadığını, sadece bazı isimlerden meydana gelen listenin Maliye Bakanlığına gelince Hilmi Uran tarafından verildiğinin şerh edildiğini söyledi. Menderes, listede isimleri yazılı mükelleflerin vergilerinin kanuna aykırı olarak tecil edildiğini, bu listenin vergi uygulamasında fahiş hatalar yapıldığını gösterdiğini vurgulayarak, bireysel olarak 'Hilmi Uran'ın bir liste oluşturarak bu hataları gidermeye çalıştığını ancak, sadece siyasî faaliyet alanındaki insanların vergilerini terkin ederek nimet dağıttığını' ifade etti. Komisyon üyelerinden Ferit Melen'le yapılan bir sözlü görüşmede Melen, Hilmi Uran listesini incelediğini bu liste-

152 Nevin Coşar, *a.g.m.*, s. 20-21.
153 Nevin Coşar, *a.g.m.*, s. 21.

de olanların zaten vergilerini ödediklerini, bu nedenle listeye ilişkin bir işlem yapmadığını söylese de yukarıdaki tartışmalar tecil işleminin yapıldığını göstermektedir. Mükellefler herhalde asgari tutarları ödeyerek terkini beklemişlerdi"[154]

Sinan Tekelioğlu, 27 Kasım 1950 tarihinde Varlık Vergisi konusunda yeni bir sözlü soru önergesi vererek; Bu önergede af, terkin veya tadil için Hilmi Uran'ın Adana ve cenup vilayetlerinden, Şevket Adalan'ın İzmir ve civarından, Mali Müşavir Edip Görel ve diğer kişilerin İstanbul'dan getirdikleri listelerde kimlerin isimlerinin yazılı olduğunu sorar. "Ancak TBMM'de isimlerin açıklanmasının doğru olmayacağı söylenerek isimler gizli tutuldu. Tekelioğlu'nun ikinci sorusu, eski İstanbul Defterdarı Faik Ökte'ye ilişkindi, Faik Ökte'nin Papazyan ve Pozant'a müştereken tarh edilen vergiyi aralarında taksim ettiği ve Varlık Vergisi mükelleflerinden birinin evini aldığı konusundaydı. Bu taksim kanuna uygun muydu? Maliye Bakanı, bu önergeye 18 Aralık'ta kapsamlı bir yarat vereceğini açıkladı. Bunun üzerine.

Maliye Bakanlığı İstanbul kentinde yolsuzluk söylentileri konusunda etraflı araştırmalar yaptırdı. Basına yansıyan söylentiler şunlardı:

- İstanbul'dan toplanacak Varlık Vergisi Maliye'ce 250 milyon olarak tahmin edilmiş, daha sonra Vali tarafından 400 milyona yükseltilmiştir.

- Verginin gayri muntazam ve gayri adilane tarh ve tanziminde bazı mükellefler varını yoğunu verdikleri halde bazı kimseler hiçbir şey vermemişlerdir, bu suretle alınabilecek miktar da tahsil edilememiştir.

- O zaman İstanbul'da yüksek bir memur taksitle bir apartman satın almış, bu apartman sahibi Varlık Vergisi'ne tabi tacirlerle ortak olmak suretiyle o tacirlerin vergi miktarını azaltmıştır.

- Defterdarlıkta bazı ileri gelen kişiler Varlık Vergisi'ne tabi tacirlerle ortak olmak suretiyle bu kişilerin vergi miktarını azaltmışlardır.

- Varlık Vergisi tanzim işinde çalışan Maliye Vekili Şevket

154 Nevin Coşar, *a.g.m.*, s. 22-23.

Adalan'a 10 bin lira ikramiye[155] verilmiştir.

- Bazı kimseler, Varlık Vergisi'ne tabi kimselerin emlakini ele geçirmek suretiyle kendilerini kampa gitmekten kurtarmışlardır...

Demokrat Partinin mali siyasetini uygulamada başarılı olamadığı gerekçesiyle artan baskılar karşısında. Maliye Bakanı Halil Ayan 15 Aralık 1950 tarihinde istifa etti. Onun yerine Hasan Polatkan atandı. 18 Aralık 1950 tarihinde Meclis gündeminde bulunan Varlık Vergisi konusundaki soru önergesi Maliye Bakanı gelmediğinden 17 Ocak 1951 tarihine ertelendi. 17 Ocak'ta ise, soru önergesini veren Sinan Tekelioğlu olmadığı için önergenin görüşülmesi 19 Ocak 1951 tarihine bırakıldı. 19 Ocak günü, önerge sahibi tekrar Meclis'e gelmeyince soru önergesi gündemden düştü..."

Bu önerge nedeniyle yolsuzluk söylentileri içinde adı geçen, Varlık Vergisi'nin uygulandığı dönemde İstanbul Defterdarı olan Faik Ökte, 1951 yılının Mayıs ayında *Varlık Vergisi Faciası* adında, vergiye ilişkin en kapsamlı kitabı yazdı. Kitapta Varlık Vergisi'ne ve kendisine yapılan ithamları yanıtladı... Verginin tüm sorumluluğunu hükümete attı. Başbakan Şükrü Saracoğlu ise. *Varlık Vergisi Faciası* üzerine artan tartışmalar ve kitaptaki ithamlara ilişkin. 'Varlık Vergisi eseri benimdir. O kadar benimdir ki bugün aynı mevkide aynı mali şartlarla karşılaşırsam bir yenisini yapmakta tereddüt etmem' diyerek yaklaşımının değişmediğini vurguladı. Oysa beklenen Saracoğlu'nun verginin sorumluluğunu İsmet İnönü üzerine atmasıydı. Demokrat Parti bunu İsmet İnönü'ye karşı bir koz olarak kullanabileceğini düşünüyordu. Ancak, bu sözlerden sonra Varlık Vergisi konusu siyasetin gündeminden çıktı."[156]

Tartışmalarda adı geçen Hilmi Uran, *Hatıralarım* adlı kitabında Varlık Vergisi'ne değinirken verginin haksızlığını söyle-

155 "Komisyon azasına, müfettişlere, bir kısım hesap uzmanlarına 500, birkaç müdüre 400 lira verildi. Bana verdiği kapalı zarftan Ağralı'nın kartı ile 1.500 lira çıktı. Adalanın Valinin ne aldıklarını sormadım. O zamanki rivayetler. Adalana 5, Valiye 10.000 lira verildiği merkezinde idi." Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 142.

156 Nevin Coşar, *a.g.m.*, s. 24.

mekle birlikte listesinden hiç bahsetmemektedir.

"Kanunun büyük zaafı, servet ve kazançlar için katı bir ölçü kabul etmemiş olması ve mükelleften alınacak vergiyi, daha ziyade, takdire ve kanaate bırakmış bulunması idi... Sonra verginin mükellefe tebliği ve kısa bir müddet içinde tahsili şekli de bilhassa ağır ve takati üstünde vergi mükellefiyetine maruz kalmış olanları çok sıkmıştı. Mevzu usullerle vergiyi muayyen müddet içinde veremiyenler yerinden yurdundan edilerek Erzurum'un Aşkale kazasına sürgün edilmişler ve orada, bedeni kabiliyetlerine göre, bedenen çalıştırılmak suretiyle tazyik edilmişlerdi. Kanunun esasen makul olmıyan hükümleri ise tatbikatta büsbütün gadri ve adaletsizliği intaç eden tecelliler göstermişti.... Ve nihayet hükümet 15 Mart 1944 tarihinde çıkan bir kanunla da Varlık Vergisi olarak tahakkuk edip de o vakte kadar tahsil edilememiş bulunan 109.985.481 liranın terkinine ruhsat almıştı ve işin malî safhasını bu suretle kapatmıştı. Fakat davanın politik safhası sürüp gitmiş ve Halk Partisi aleyhine daima bir silah olarak kullanılmıştı. Ben, kanunun çıktığı tarihlerde hükümette olmadığım için böyle bir kanunun çıkarılacağını ve keyfiyetin Vekiller Heyetinde görüşülmekte olduğunu ilk defa İnönü'den öğrenmiştim ve o vakit Dâhiliye Vekili olan Recep Peker merhumun da böyle bir kanunun çıkmasına Vekiller Heyetinde şiddetle itiraz etmekte olduğunu uzaktan uzağa işitmiştim. Nihayet kanun çıktı ve çok adaletsiz bir şekilde de tatbik edildi. Bunun günahını ve kabahatini o vakitki Başvekil Saracoğluna veyahut o vakitki Maliye Vekili Fuat Ağralıya yüklemek isteyenler oldu. Bence bu, haksızdır. Çünkü vergi, Büyük Millet Meclisinden çıkan bir kanunla tahsil edilmiş ve kanunun tatbiki şekli de o vakit hepimizin gözü önünde cereyan etmiş olduğu, için eser tamamiyle Halk Partisinindir ve eğer varsa, günahı da hepimizindir."[157] Genel Sekreter, Başbakanına yıllar sonra da sahip çıkmaktadır.

157 Hilmi Uran, *Hatıralarım*, 1959, s. 386-387.

12. Varlık Vergisi'nin iadesi için girişimler

Tek partiden çok partiye geçiş azınlıklar açısından bir şeyleri değiştirmemektedir. Aslında Bayar'ın "Devr-i sabık yaratmayacağız" sözü de bir anlamda siyasetin değişmeyeceğinin habercisidir. Dolayısıyla çok partili bir "siyasî" dönemde, önceki dönemin bir eleştirisi de yapılamazdı. "Tek parti döneminin sona ermesinden sonra siyasetçiler ve basın bu dönemin gerçekçi bir değerlendirmesini hiç yapmadı. Böyle bir tavrın benimsenmesinde en önemli etken hem siyasî iktidarın, hem de basının geçmişte azınlıklara karşı ayrımcı bir siyasetin uygulandığını kabul etmeye hazır olmamasıydı. Kamuoyunun gözünde azınlıklar, "yabancı" ve "Türklerle eşit olmayan kişiler" olarak görüldüklerinden, Varlık Vergisi dâhil olmak üzere, onlara karşı geçmişte yapılan ayrımcı uygulamadan ötürü şikâyet edilmesini gerektirecek bir husus da mevcut değildi. Dahası kamuoyu azınlıkların tamamının İkinci Dünya Savaşı yıllarında savaş ekonomisinin yarattığı spekülatif piyasa koşullarından azami derecede faydalanıp zenginleştiğine inandığından, Varlık Vergisi sırasında azınlıkları hedef alan haksız uygulamaları dikkate almadı."[158]

Varlık Vergisi'nin azınlıklar üzerinde yarattığı travma çok büyüktür, Varlık Vergisi'ni çağrıştırabilecek sözler derin tartışmalara yol açmaktadır. Varlık Vergisi azınlıkların belleğinde tazeliğini korumaktadır. 1946 yılında Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in İzmir'deki bir konuşmasında dinleyicilerden birinin Varlık Vergisi'ni telâffuz etmesine karşı yapılan itiraz ve tartışmalar, Varlık Vergisi'nin diğer tarafın algılayışını göstermesi bakımından ilginçtir: "'Varlık Vergisi bazı haksızlıklara sebeb olmuştur diye kabul edelim; Varlık Vergisi şudur; Varlık Vergisi budur diye kabul edelim; fakat Varlık Vergisi'ni umacı diye nesillere göstererek bundan sonra başlanması icabeden adaletli progresif [oranı matrahın çokluğu ile yükselen] vergi usullerine mâni olmaya kalkmıyalım. Elbette milyonerlerin çoğalmasını istemiyoruz; elbette köylüye yapılacak mektepte angaryayı yal-

158 Rıfat N. Bali, *Aliya*..., s. 75.

nız Mehmetçiğin sırtına yüklemeği de istemiyoruz."[159]

Azınlıkların tepkileri üzerine Va-Nü ikinci yazısında tavrını şöyle dile getirir:

"Irk, mezhep farkı gözetmeksizin, şehir, köy, bölge farkı gözetmeksizin, sınıf farklarını yontucu bir vergi sistemine dimağlarımızı ayarlamalıyız. Bundan bahsedilince, bamteline dokunmuş gibi:

- Tekrar Varlık Vergisi mi? Ne münasebet? diye yerlerimizden sıçramamalıyız.

Yeni 'bir' değil, yeni ve 'mütemadi' bir vergi sistemi ki Mehmetçiği yırtık gömlekli reçber halinde yaşatırken 'bay veya mösyö filânca'yı kolay kolay kazanılan milyonların sahibi kılmasın. Mehmetçiğin mintanı yamasız, karnı tok olsun! Bay veya mösyö filancanın frenk gömlekleri şifonyer dolusu ve sofrası rozbifli olsun!

Bizim de bamtelimiz budur."[160]

Bu sıradan ve küçük sayılabilecek olay Varlık Vergisi'nin azınlıkların zihinlerinde yarattığı travmanın aradan geçen üç yıla rağmen canlılığını koruduğunu ve azınlıkların Varlık Vergisi'ne yapılan her göndermeye karşı son derece duyarlı olduklarını göstermesi açısından anlamlıydı."[161] Varlık Vergisi'yle ilgili manipülasyon etkisini hâlâ sürdürmektedir. Bu tavrın günümüzdeki okur-yazarlarda da halen canlılığını koruması düşündürücüdür.

Çok partili döneme geçişle birlikte azınlık oylarının bilinçli oluşu, azınlık oylarını önemli kılmaktadır. Bu da partilileri azınlık oylarına oynamaya yöneltir ve azınlıkların en duyarlı konusu olan Varlık Vergisi tartışmalarını yeniden başlatır. DP azınlık oylarının cazibesine kapılmış, listesinde azınlık kökenli adaylara yer vererek Varlık Vergisi'nin iadesini de telâffuz etmeye başlamıştır.

"Çok partili demokrasiye geçilmesiyle birlikte kurulan DP,

159 Va-Nü, "Sabık Varlık Vergisi ve İleriki Progresif Vergiler", *Akşam*, 9 Temmuz 1946, Akt. Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 63-64.

160 Va-Nü, "Bir Bamteli: Varlık Vergisi", *Akşam*, 17 Temmuz 1946, Akt. Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 64.

161 Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 63-64.

CHP'ne yönelttiği sert eleştiriler ve vaad ettiği hürriyet, insan haklarına saygı ve liberal ekonomi programı nedeniyle halkın çoğunluğunun, bu arada da doğal olarak, Tek Parti döneminde yaşadıkları mağduriyetleri henüz unutmamış olan azınlıkların rağbetine mazhar olacaktı. 1946 sonrasında birden fazla parti kurulmasına izin verilmesiyle birlikte azınlık seçmenlerinin oyları birden önem kazanıyordu. Bunun nedeni milletvekili seçimlerinin oyların çoğunluğu esasına göre yapılmasıydı.

Böyle bir sistemde azınlık seçmenleri gayrimüslim nüfusun yoğun olduğu İstanbul'dan seçilecek milletvekili sayısında belirleyici bir ağırlığa sahiptiler. Tartışmalı 1946 seçimlerini kaybeden DP dört yıl sonra tarihî 14 Mayıs 1950 seçimleriyle büyük bir zafer elde ediyor, Meclis'te ezici bir çoğunlukla hükümet oluyordu. 1946 seçimlerinde DP'den İstanbul milletvekili seçilen Yahudi asıllı avukat Salamon Adato bu başarısını 1950 seçimlerinde de tekrarlayacak ve tekrar Meclis'e girecekti. Daha ileriki yıllarda Rum ve Ermeni cemaatlerini temsilen DP'den aday olanlar da milletvekili seçileceklerdi. Celâl Bayar'ın azınlık seçmenlerinin DP'ye oy vermelerini sağlamak için Varlık Vergisi Kanunu'nun uygulaması sırasında haksız bir şekilde tahsil edilen fazla vergilerin mükelleflere iade edileceğine dair tekrar tekrar vaadlerde bulunması azınlıkların DP'ye sevgi ve sempati duymalarının bir diğer nedeniydi. İlerleyen yıllar bu vaadlerin sadece oy kaygısı ile sarf edilen popülist beyanlar olduğunu gösterecek, azınlıklarda hayal kırıklığı yaratacak[tır]."[162]

DP seçimlerde azınlıkların duygularıyla oynamaktadır ve sadece azınlıkların oylarına taliptir, yoksa azınlık taleplerine açık değildir. Sözleri seçim vaadinden başka bir şey değildir. DP'liler de CHP içinden gelmişlerdir ve CHP'lilerin söylediği gibi DP kurucuları da temiz değildir. DP yine de yüzsüzlüğünü sürdürür. "Seçim propagandası konuşmaları sırasında DP'nin CHP'ye yönelttiği belli başlı eleştiri konularından biri Varlık Vergisi'ydi. Propaganda faaliyetleri sırasında 'DP'ye oy verin;

162 Rıfat N. Bali, "Azınlıkların Demokrat Parti Sevdası ve Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Amerika Seyahati", *Toplumsal Tarih*, Sayı 112, Şubat 2004. www.rifatn.bali.com.

ödediğiniz Varlık Vergilerini size geri vereceğiz' şeklinde konuşmaların yapılması üzerine *Vakit*, Varlık Vergisi Kanunu'nun TBMM'de müzakeresi sırasında DP kurucularından Adnan Menderes, Emin Sazak[163], Refik Koraltan, Fuad Köprülü ve Yusuf Tengirşenk'in kanunun kabulü için oy kullandıklarını hatırlattı. Bu hatırlatmaya rağmen DP seçim konuşmalarında Varlık Vergisi konusunu hep gündeme getirdi. Celâl Bayar İzmir'de yaptığı konuşmada Varlık Vergisi uygulamasını şu sözlerle eleştirdi: 'Varlık Vergisi'ne gelince mali emniyeti içte ve dışta sarsan, devlet haysiyetine dokunacak muamelelere yol açan ve türlü kötü tatbikatile hatırlarında acı izler bırakmış olan böyle bir vergiye başvurmaktan ise vaktinde normal ve âdil vergiler bulmak yoluile Varlık Vergisi'nden elde edilen paraların temini pek mümkündü. Kanaatimiz şudur ki, Varlık Vergisi gibi, tarihte görülmeyen bir vergiye başvurmak asla zaruri değildir'."[164]

Bayar'ın sözleri seçim vaadinden öte bir önem taşımaz, bir kıymet-i harbiyesi olmadığı çok geçmeden anlaşılacaktır.

"DP ve Celâl Bayar ise konuya fırsatçı bir açıdan yaklaşıyordu. Bayar, gayrimüslimlerin DP'ye oy vermelerini temin etmek için Varlık Vergisi'nin iade edileceğini söyleyip onları oyalama siyasetini benimsemişti. Bayar, en sonuncusu 14 Mayıs 1950 seçimlerinden iki üç ay önce olmak üzere, gayrimüslim arkadaşlarıyla yaptığı özel sohbetlerde DP'nin TBMM'de yeteri kadar sandalyeye sahip olması halinde azınlıkların Varlık Vergisi'nden uğradıkları zararları tazmine yönelik yasa teklifinde bulunacağına söz verdi."[165] Ancak bu söz yerine gelmeyecek, hatta DP döneminde bizzat devletin örgütlediği azınlıklara yönelik 6-7 Eylül vandalizmi yaşanacaktır. Yassıada duruşmalarında bu vandalizmin Bayar ve arkadaşlarınca düzenlendiği ortaya çıkacaktır.

DP ve Celal Bayar'ın Varlık Vergisi'nin iadesi konusunda samimi olduğu düşünülemez. "Ömrümün sonuna dek bir İttihat-

163 Varlık vergisi kaldırılırken Emin Sazak'ın meclis konuşması, DP'nin azınlık oylarını aldıktan sonraki yol haritası - 6-7 Eylül gibi - olarak da okunabilir.

164 Rıfat N. Bali, *Aliya: Bir Toplu Göçün Öyküsü*, s. 55.

165 Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 74.

çı olarak yaşadım"[166] diyen birinin bu İttihatçı projeye temelden karşı çıkması söz konusu değildir. Kaldı ki İttihat ve Terakki'nin İzmir kâtibi umumisi Celal Bayar, aynı zamanda Birinci Savaş öncesinde Ege bölgesindeki etnik temizliklerin bizzat düzenleyicisidir.

Genel seçimlerde azınlık oylarına talip olarak azınlıkların duyarlıklarını sömüren "DP'nin Varlık Vergisi'yle haksız bir şekilde fazla tahsil edilen vergileri iade edeceğine dair beyanlarda bulunması, Amerikan Yahudi çevrelerinde Varlık Vergisi'nin iade edilebileceği konusunda bir umudun yeşermesine neden oldu. Aslında Amerikan Yahudi toplumunun liderleri Tek Parti döneminin sona ermesinden sonra Türkiye'ye ilgi göstermeye başlamış ve BM'nin kuruluşuyla sonuçlanan San Fransisco Konferansı'na katılan Türk heyetine de destek vermeye uğraşmışlardı. Türk heyetindeki gazetecilerin başkanı Falih Rıfkı Atay bu desteği şöyle tarif ediyordu:

'1945'de San Fransisco'da iken pek büyük nüfuz ve teşkilâtları olan Amerika Yahudiliğinin, Sovyetler bizden Boğazları ve Doğu vilayetlerini istedikleri zaman davamızı halk efkârına [kamuoyuna] duyurmak için ne kadar ciddi yardımda bulunduğunu murahhas heyetinde basın temsilcilerinin başkanı olmak sıfatı ile şahsen pek yakından görmüşüzdür.'

Türkiye'nin ABD'den malî yardım talep etmesi üzerine de Amerikan Yahudi toplumu liderleri talep edilen malî yardımın Varlık Vergisi Kanunu'yla tahsil edilen vergilerin iadelerinin gerçekleşmesi şartına bağlı olarak kabul edilmesi için çaba harcamaya başladılar."[167]

Bu çabaların başını önceki bölümlerde kendisinden bahsettiğimiz Gad Franko'nun kardeşi Marsel Franko çekmektedir. "AJC arşivlerinde bulunan 'Mr. Franco'dan geldi, Ağustos 1945' ibaresini taşıyan 20 Temmuz 1945 tarihli raporda, Türkiye'de değişmekte olan siyasî konjonktür değerlendiriliyor ve Varlık Vergisi'nin iadesi yolunda bir karar çıkarılması konusunda Amerikan ve Türk kamuoylarını etkilemek için şu hareket

166 Akt. Rober Koptaş, "İttihatçılardan bugüne", *Agos*, Sayı 600, 28 Eylül 2002.
167 Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 64-65.

planı teklif ediliyordu:

Türkiye'de hâkim olan diktatörlük rejimi tarihinde, ilk kere Varlık Vergisi skandalı ile ilgili bir muhalefet açıkça dile getirildi. Sabık başvekil Celâl Bayar, CHP'nin kamuoyuna kapalı bir toplantısında (yani dört atanmış azınlık milletvekili haricinde tüm Parlamento) saldırının başını çekti. Bayar Varlık Vergisi sırasında tahakkuk edilen vergilerden en yüksek olanların tekrar gözden geçirilmeleri için bir oylama yapılması kararının alınmasını sağladı; ancak Varlık Vergisi'nin hükümet tarafından desteklenmesini bir parti disiplini meselesi haline getiren Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün şahsi müdahalesiyle bu karar hükümsüz kılındı. Basına uygulanan baskıya rağmen iki gazete Varlık Vergisi ve uygulamasına karşı ısrarla protestolarda bulundu. Bunun üzerine her iki gazete uzun bir süre kapatıldı. CHP'nin bir kesimi ile entelijensiyanın en önemli bir bölümü, nesnel davranma ve adaletin sağlanması saikleriyle hareket etmemekte, salt hükümete karşı sağlam bir muhalefet platformu teşkil ettiğinden Varlık Vergisi'ne karşıydı. Bu kesimde [bizim için] potansiyel bir müttefik mevcuttur. [Varlık Vergisi'nden] sorumlu olan hizbin itibarı düşmüştür. Yakın bir gelecekte cereyan edecek uluslararası gelişmelerin baskısı altında pek muhtemelen görevinden alınacaktır. Azınlık karşıtı siyasetin esas müsebbibi olan aynı Cumhurbaşkanı altında bile olsa, bundan sonra iktidarda bulunacak olan herhangi bir kişi, şu anda başvekil olan kişiden daha kötü olamaz. Aşağıda süratle alınması tavsiye edilen hareket planını bulacaksınız:

Dostane ancak kararlı bir üslûpta yazılmış ve ezici bir çoğunluğu Yahudi olmayan senatör, kongre temsilcileri, gazeteci veya yayınevi sahipleri gibi adları Amerikan kamuoyunda tanınmış kişilerin imzalayacakları bir çağrı metninin kaleme alınması,

Bu çağrı metninin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye telgrafla yollanması, metnin bir kopyasının, uygun yorumlar eklenerek, Washington'daki Türkiye Büyükelçisi'ne verilmesi,

On beş gün içinde cevap alınmadığı veya herhangi bir gelişme olmadığı takdirde Amerikan kamuoyunun konuya dikkatinin çekilmesi için *The New York Times*'a mektuplar yollanması.

Mektupların BBC ve OWI tarafından Türkiye'de de yayımlanmalarının sağlanması,

Bu girişimlere eşzamanlı olarak kurucuları Yahudi olmayan ve insan haklarını savunan bir sivil toplum teşkilâtının, Türkiye'yi yöneten ve sayılarının bin veya iki bin civarında olduğu tahmin edilen kişilere mektuplar göndermesi. Bu kişilere gönderilecek mektuplarda geçmişte azınlıklara ve yabancılara karşı uygulanan yanlış siyaset yüzünden meydana çıkmış olan talihsiz duruma işaret edilmesi, yeni gelişmeler için 'bekle ve gör' siyasetinin uygulanması"[168]

Marsel Franko raporu sunduktan sonra işin peşini bırakmaz ve AJC [Office of War Information - Harp Bilgileri Bürosu] yöneticileriyle görüşüp hareket planları sunar. Avrupa Yahudi cemaatleri liderlerinin de bulunduğu AJC toplantısında Varlık Vergisi'nin iadesi konusunda ısrarlı kulis ve telkin faaliyetlerinde bulunulmasını ister. AJC yönetimi Türkiye'ye baskı yapmalarını sağlamak için Kongre üyelerinin etkilenmesine çalışır. "Bunun için Florida eyaleti senatörü Claude Pepper'in dışişlerinden sorumlu danışmanıyla temasa geçti. Danışman konuya son derece sıcak baktı ve AJC'nin tasarladığı gibi simgesel bir meblağın iadesinin talep edilmesi yerine önemli tutarda bir meblağın iade edilmesi gerektiğine inandığını söyledi. Türkiye'den tüm gayrimüslim vatandaşların temel özgürlüklerini teminat altına alacak yasaların çıkarılmasının da talep edilmesini istedi."[169]

Türkiye'nin Amerika'dan yardım talep etmesi üzerine Marsel Franko bir kez daha umutlanır ve tekrar faaliyete geçer. Bu kez daha serttir ve daha somut girişimler önerir. ABD'nin konuya dostane yaklaşımının bir kere daha kararlı bir şekilde gösterilmesini vurgular. Franko, kaleme aldığı ve Amerikan kamuoyuna yapılmasını istediği basın açıklaması taslağında şöyle demektedir:

"ABD'den malî yardım talep etmekte olan Türkiye'nin geçmişi temiz değildir. Türkiye'nin önce kendi evini temizlemesi gerekir. Varlık Vergisi sırasında vergisini ödeyemeyen mükel-

168 Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 65-67.
169 Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 67-68.

leflerin gönderildikleri Aşkale ve Sivrihisar çalışma kampları Almanya'daki Dachau ve Buchenwald temerküz kamplarının Türk eşdeğerleridir. Dış müdahalelere karşı duyarlılığı bilinen Türkiye'nin Varlık Vergisi'ni dâhili bir mesele olarak gördüğü takdirde, ABD'nin millî çıkarları açısından hangi dış ülkenin ABD'nin siyasî desteğine mazhar olacağı da ABD'nin dâhili bir meselesi olacaktır."

Marsel Franko Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye yollanması tasarlanan mektubun gönderileceği tarihte bir basın toplantısı ve Amerikan Senatosu'nda bir açıklama yapılmasını, ayrıca mektubun *The New York Times*'a gönderilmesini tavsiye etmektedir.

Bu gelişmeleri takiben, cemaat liderlerinin düşüncelerini öğrenmek amacıyla bir AJC yöneticisi Türkiye'yi ziyaret etti. Ziyaret izlenimleri olumsuzdu. Cemaat liderlerine göre Varlık Vergisi'nin meydana getirdiği zararın herhangi bir şekilde telafi edilmesi ve hükümet tarafından tazmin edilmesi konusunda bir çözüm mevcut değildi.[170]

Türkiye'deki cemaat liderlerinin olumsuz görüşlerine rağmen, "AJC, Amerikan Dışişleri Bakanlığı ve Amerikan Temsilciler Meclisi nezdinde Varlık Vergisi'nin tazmin edilmesi yönündeki girişimlerini sürdürdü. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye göndermeyi tasarladığı çağrı metninin taslağını Amerikan Dışişleri Bakanlığı'na göstererek böyle bir girişim karşısında görüşlerinin ne olabileceğini sordu. Bakanlık Türkiye'nin komünist bloka kayma ihtimalinden söz etti. Böyle duyarlı bir ortamda Türk resmî çevreleri nezdinde ABD'ye karşı husumet yaratacak veya Türkiye'nin ABD'ye karşı tavır almasına neden olacak bir girişimden kaçınılmasını ve Moskova Konferanslarının sonucunun beklenmesini tavsiye etti. Amerikan Dışişleri Bakanlığı, AJC'ye verdiği cevapta Varlık Vergisi ile ilgili resmî bir görüş beyan etme zorunluluğu halinde, Türkiye'nin komünist bloka kayması kaygısından ötürü, Varlık Vergisi'nin iadesi görüşüne çok fazla yakınlık göstermeyecek bir beyanatta bulunacağını bildirdi."[171]

---

170 Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 68-69.
171 Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 69-70.

AJC'nin bu girişimleri sürerken Türkiye, 11 Mart 1947 tarihinde IBRD ve IMF'ye üye olur ve malî yardım için ABD'ye başvurur. "Başkan Truman da 12 Mart 1947 tarihinde Kongre'den Türkiye ve Yunanistan'a toplam 400 milyon dolar (300 milyon Yunanistan +100 milyon Türkiye) yardım verilmesinin onaylanmasını talep etti. Türkiye'ye malî yardım yapılması tasarısının gündeme gelmesi üzerine AJC Başkanı Dışişleri Bakanı Dean Acheson'a bir mektup yolladı. Mektupta önce Tek Parti döneminde azınlıklara karşı yürütülen ayrımcı siyasetin bir özeti verildi. Lozan Antlaşması'yla korumaya alınan azınlık haklarının tamamının ihlâl edildiği belirtildi. AJC Başkanı mektubunda Türkiye'nin talep ettiği malî ve siyasî desteğin demokrasinin tam anlamıyla uygulanması halinde verilmesini tavsiye etti. Varlık Vergisi'nin gayrimüslim yurttaşlarda meydana getirdiği ekonomik sefaletin hemen düzeltilmesi gerektiğine işaret etti. Bunun için de, kısmî dahi olsa, haksız yere tahsil edilen Varlık Vergisi'nin iade edilmesinin Türkiye'nin ırk ve din ayrımı gözetmeksizin tüm yurttaşlarına karşı adil ve eşit davranma yönünde ilerlediğinin hem bir işareti anlamını taşıyacağını, hem de yerinde bir karar olacağını belirtti. Amerikan Dışişleri Bakanlığı mektuba verdiği cevapta Amerika'nın hiçbir tür ayrımcılığı onaylamadığını defalarca belirttiğini hatırlattı. Ancak buna rağmen Amerikan dış politikasının başka ülkelerin içişlerine karışmama ilkesi gereğince geçmişte cereyan eden bu ayrımcı uygulama onaylanmadığı halde Türkiye'de yerleşik Amerikan vatandaşı olmayan gayrimüslimler için Türk hükümetine herhangi somut bir teklifin de yapılmayacağım belirtti. Faaliyetleri hiçbir sonuç vermedi."[172] Reel politik bir kez daha azınlıkların aleyhine işleyecek, Birleşik Devletler, bu coğrafyanın yerlileri olan azınlıkların haklı taleplerine kulağını tıkamakta tereddüt etmeyecektir. "ABD, SSCB'nin yayılmacı ihtiraslarıyla karşı karşıya olan Türkiye'nin ABD'nin Varlık Vergisi konusunda yapacağı girişimleri Türkiye'nin, bir iç meselesine müdahale olarak kabul edip buna bir tepki göstererek Batı'dan uzaklaşması ve SSCB'nin etki alanına girmesinden endişe ettiği için konuya

172 Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 70-72.

doğrudan müdahale etmedi. Türkiye'ye yapılacak yardım konusunda hiçbir engellemeyle karşılaşmayan Amerikan Kongresi de Yunanistan ve Türkiye'ye malî yardımda bulunulmasını kararlaştırdı. Başkan Truman tarafından 22 Mayıs 1947 tarihinde onaylanan 'Yunanistan ve Türkiye'ye Yardım Kanunu' yürürlüğe girdi. Türkiye'ye yapılacak yardım antlaşması da 12 Temmuz 1947 tarihinde imzalandı."[173]

AJC buna rağmen girişimlerini sürdürür, ancak reel politik uygun değildir: "1948 yılında bir AJC yöneticisi Varlık Vergisi'nin iadesi konusunda cemaat liderleriyle siyasetçilerin görüşlerini almak ve İstanbul Yahudi cemaatinin durumunu gözlemlemek üzere İstanbul'u ziyaret etti. Bu gözlemciye göre Varlık Vergisi'nin Yahudiler üzerinde bıraktığı olumsuz etki halen hissedilmekteydi. Cemaatte güvensizlik ve kötümserlik hâkimdi. Görüşülen cemaat liderlerinden avukat Gad Franko ve ünlü tüccar Simon Brod'a göre demokrasinin yerleşmeye başladığı Türkiye'de, Amerikan kamuoyunun destek vermesi halinde, Varlık Vergisi'nin meydana getirdiği zararları bir ölçüde tazmin edebilecek bir yasa TBMM'den geçirilebilirdi. Gad Franko verginin iadesini mümkün kılacak bir yöntemi zihninde geliştirmişti, ancak henüz erken olduğuna inanıyordu. Simon Brod Varlık Vergisi'nden şahsen büyük zarar gördüğü ve yaşı da ilerlediği için böyle bir girişimin sonucunu hayatta olduğu süre zarfında görmeyi arzuluyordu. Bundan dolayı da, Gad Franko'nun aksine, verginin iadesi amacını güdecek bir kampanyanın hemen başlatılmasına taraftardı. Böyle bir girişime Türk kamuoyunun olumlu bakacağına inanıyordu. Daha tutucu cemaat liderleri ise verginin iadesi konusunda hiçbir ümidin mevcut olmadığına ve bu konunun unutulması gerektiğine inanıyorlardı. AJC temsilcisi ABD Büyükelçiliği yetkilileri ile de görüştü. Büyükelçi ve danışmanına göre bu vergiden dolayı kamuoyunda bir utanç duygusu hâkim olmasına rağmen verginin iadesi mümkün görünmüyordu. Böyle bir iadenin gerçekleşmesi için gerekli meblağ Hazine'de mevcut olmadığından paranın temini için özel vergilerin kabul edilmesi gerekiyordu. Bu durumda çoğunluğu Türk-

173 Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 72.

Müslüman olan vergi mükelleflerinden olumsuz tepkiler geleceği kesindi

AJC yöneticisi, aralarında Kasım Gülek'in de bulunduğu beş milletvekili ile görüştü. Milletvekillerine göre gayrimüslim vatandaşların kamu alanında görev yapmalarını önleyen ayrımcı siyase halen mevcuttu. Milletvekillerine göre Varlık Vergisi geçmişin kara bir olayıydı ve uygar bir toplumda bu olayın unutulması gerekiyordu

Varlık Vergisi'nin iadesi konusunda en sağlıklı değerlendirme AJC tarafından yapıldı:

'DP iktidara geldiği takdirde Varlık Vergisi'ni iade edeceğini, azınlıklara karşı mevcut olan sessiz ayrımcılığın kaybolacağını ümit etmek saflık olur. Son tahlilde DP bir milliyetçi partidir. Ancak, abartılmış hayallere kapılmadan, [genel durumda] bir ilerlemenin sağlanabileceği ümit edilebilir.'

Ancak bütün beklenti ve ümitlerin aksine Varlık Vergisi'nin iadesini mümkün kılacak bir siyasî ortam mevcut olmadığı gibi kamuoyu da bu tasarıyı pek desteklemiyordu. DP muhalefette iken partinin İstanbul milletvekili Salamon Adato, CHP'yi eleştiren siyasî konuşmalarında Varlık Vergisi'ni gündeme getirdi ancak sözleri hem CHP'den hem de basından tepki gördü."[174]

Bu coğrafyanın yerlileri bir kez daha büyük devletlerin politikalarına kurban edilmişlerdir.

---

174 Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 72-74.

3. Bölüm 1. Ek: Belgeler

T. C.
BAŞVEKÂLET
KARAKLAR [illegible]
Kararlar
19288

4306 sayılı varlık verğisi kanununun çalışma mecburiyetine dair hükümleri ihtiva eden 12 ve 13 üncü maddelerinin tatbik suretini gösteren ilişik Talimatnamenin mariyete konulması; Maliye Vekilliğinin 3/I/1943 tarihli ve 22106/I/306 sayılı tezkeresiyle yapılan teklifi üzerine, İcra Vekilleri Heyetinin 7/I/1943 tarihli toplantısında kabul olunmuştur.

MİSİCÜMÜN

Sp. V. Ad. V. M. M. V. Da. V. Ha. V.

Ma. V. Mf. V. Ne. V. İk. V. S. İ. M. V.

G. İ. V. Zr. V. Mü. V. Tl. V.

020 16 01 02 100 110 14

T. C.
BAŞVEKÂLET
Kararlar Dairesi Müdürlüğü
Sayı:
2
19351

Kararname

T. C. BAŞVEKÂLET [illegible]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
Cumhuriyet Arşivi

4254 sayılı kanunun 4 üncü maddesiyle Maliye Vekâleti bütçesinde "Varlık vergisi tatbikatına müteallik bilûmum ücret ve masraflar" adiyle açılan 301 inci fasıldan tediye edilmek üzere, Varlık vergisi mükelleflerinin çalıştırılmaları işlerinde mesai saatleri dışında munfariden vazife görecek memurlardan birine 200, 3 üne 100 er, birine 80 ve 2 sine 60 ar lira aylık ücret verilmesi; Maliye Vekilliğinin 13/2/1943 tarihli ve [illegible] sayılı tezkeresiyle yapılan teklifi üzerine, 3656 sayılı kanunun 22 inci maddesine tevfikan, İcra Vekilleri Heyetince 23 [illegible] 1943 tarihinde kabul olunmuştur.

Reisicumhur

Bş. V. — Ad. V. — M. M. V. — Da. V. — Ha. V.

Ma. V. — Mf. V. — Na. V. — İk. V. — S. İ. M. V.

G. İ. V. — Zr. V. — Ml. V. — Ti. V.

030 18 01 02 100 119 11

T.C.
Resmî Gazete

Tesis tarihi: 7 Teşrinievvel 1336 - 1920

İdare ve yazı işleri için Başvekâlet Neşriyat ve Müdevvenat Dairesi Müdürlüğüne müracaat olunur	12 KÂNUNUSANİ 1943 SALI	SAYI: 5302

KANUNLAR

Hariciye Vekâleti Teşkilât Kanununa bağlı 3 sayılı cetvelin değiştirilmesi hakkında kanun

Kanun No: [illegible] — Kabul tarihi: [illegible]

Madde 1 — 15 [illegible] 1938 tarih ve 3312 sayılı Hariciye Vekâleti Teşkilât Kanununa bağlı 3 sayılı cetvel çıkarılmış, yerine bu kanuna bağlı cetvel konulmuştur.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya Hariciye ve Maliye Vekilleri memurdur.

[illegible]

Meslek, idare ve ihtisas memurlarının merkez teşkilâtında işgal ettikleri memuriyetlerin [illegible] ve bu memuriyetlere [illegible] memurların [illegible] gösterir cetvel

Derece	Meslek	İdare	Dahiliye
1-2	Kâtibi umumi		Başhukuk müşaviri
2-3	Kâtibi umumi birinci muavini, müsteşar		Hukuk müşaviri
3	Kâtibi umumi muavini, Daire reisi	Daire reisi	Hukuk müşaviri
4	Müdürü umumi	Müdürü umumi	Hukuk müşaviri
5	Daire reisi muavini	[illegible]	Hukuk müşaviri
6	Şube müdürü	Müdür	
7	Şube müdürü	[illegible]	
8	Başkâtip	Müdür muavini	
9	İkinci kâtip	Şef	
10	Üçüncü kâtip	Mümeyyiz	
11	Kâtip	Mümeyyiz	
12		Memur	
13		Memur	

[illegible] 1943 sayılı kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının tadili hakkında kanun

Kanun No: [illegible] — Kabul tarihi: [illegible]

Madde 1 — [illegible] tarih ve [illegible] sayılı kanunun 2 nci maddesinin 1 inci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Ecnebi memleketlerdeki [illegible] memurlardan muvakkat bir vazife ile merkeze çağırılanlara Türkiye hudutlarına girdikleri tarihi takip eden ay başından itibaren ve avdetlerinde Türkiye hudutlarını terk ettikleri tarihe kadar olan maaşları, [illegible] maaş emsali hesabı üzerinden Türk parası olarak tediye olunur.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

[illegible]

KARARNAME

Kararname No. [illegible]

[illegible] sayılı Varlık Vergisi Kanununun [illegible] 12 ve 13 üncü maddelerinin [illegible] Maliye Vekilliğinin [illegible] İcra Vekilleri Heyetinin [illegible] tarihli toplantısında kabul olunmuştur.

[illegible]

[illegible] Vekili [illegible]

[illegible]

[illegible] numaralı Varlık Vergisi Kanununun [illegible] 12 ve 13 üncü maddelerinin [illegible] hakkında Talimatname

1 — [illegible]

Madde 1 — [illegible] numaralı Varlık Vergisi Kanunu [illegible]

[illegible]

Madde 2 — [illegible]

[illegible]

Madde 3 — [illegible]

Madde 4 — [illegible]

Madde 5 — [illegible]

Madde 6 — [illegible]

Madde 7 — [illegible]

Madde 8 — [illegible]

Madde 9 — [illegible]

Madde 10 — [illegible]

Madde 11 — [illegible]

2 — [illegible]

Madde 12 — [illegible] Nafıa Vekâletinin [illegible]

[illegible]

İLÂNLAR

Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletinden:

Kapalı zarf usuliyle eksiltme ilânı

[illegible] Ankara [illegible] kapalı zarf usuliyle eksiltmeye konulmuştur.

Muhammen bedeli 12.000 lira ve muvakkat teminatı 900 liradır.

[illegible] 14/1/1943 [illegible] Vekâlet İçtimai Muavenet Dairesine verilmiş bulunmalıdır.

İhale 14/1/1943 perşembe günü saat 15.30 da Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletindeki [illegible] komisyonunda yapılacaktır. [illegible]

[illegible]

1938/4-4

Beypazarı P. T. T. Şefliğinden:

3492 telgraf direği alınacak

1 — [illegible] Beypazarı [illegible]

2 — Bu [illegible] 4782 liradır. [illegible] 25/1/1943 [illegible] Beypazarı P. T. T. [illegible] yapılacaktır.

3 — Şartnameyi Ankara P. T. T. Md. ve Beypazarı P. T. T. Şefliğinden [illegible] alınabilir.

4 — [illegible]

5 — [illegible]

1986/4-7

M. M. V. 1 numaralı Satın Alma Komisyonundan

1 — [illegible] 28/1/1943 [illegible] Ankara Lv. Âmirliği binasında yapılacaktır.

2 — Muhammen bedeli 40.500 lira olup ilk teminatı [illegible] liradır.

3 — Şartname komisyonda görülür.

4 — İsteklilerin belli gün ve [illegible] komisyona müracaatları.

1991/2-4

---

1 — [illegible] 18/1/1943 [illegible] Ankara Levazım Âmirliği binasında yapılacaktır.

2 — Muhammen bedeli 54000 lira olup kati teminatı 7900 liradır.

3 — Şartname komisyonda görülür.

4 — İsteklilerin belli gün ve saatte [illegible] ile komisyona müracaatları.

1993/2-4

M. M. V. 2 numaralı Satın Alma Komisyonundan

[illegible] (100) [illegible] (30 ile 50) [illegible] 23/1/1943 [illegible] pazarlıkla satın alınacaktır. [illegible] Şartnamesi her gün komisyonda görülebilir. Kati teminatı (11500) liradır. İsteklilerin [illegible] M. M. V. 2 numaralı Satın Alma Komisyonuna gelmeleri.

1998/4-1

M. M. V. 3 numaralı Satın Alma Komisyonundan

[illegible] 225 [illegible] 12/1/1943 [illegible] Muhammen bedeli 22.500 lira olup kati teminatı 3375 liradır. [illegible] M. M. Vekâleti 3 numaralı Satın Alma Komisyonuna gelmeleri.

1922/4-4

[illegible] 15/1/1943 [illegible]

M. M. V. 4 numaralı Satın Alma Komisyonundan

M. M. V. 5 numaralı Satın Alma Komisyonundan

DEVLET DEMİRYOLLARI İŞ MÜDÜRLÜĞÜNDEN

T. C.
DAHİLİYE VEKÂLETİ
Emniyet Umum Müdürlüğü

87

9= VII. 1943

6 (61841-4-2) 30816

T. C. BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARŞİVİ

Öz: Vergi mükellefleri için 70 çadırın Erzurum'a gönderilmesi H.

Başvekâlet Yüksek Makamına

Erzurum valiliğinden alınan ve Vekâletlerine de yazıldığı anlaşılan 26/6/943 tarih ve 1012/748 sayılı yazıda; Vilâyet merkezinde varlık vergisi mükelleflerinden iki mektebe yerleştirilmiş 500 kişi mevcut olup bunların çalıştırılmadıklarından ve içlerinden iaşelerini temin maksadile dışarı çıkanların mahalle aralarına dağılarak kadınlara sarkıntılık ettiklerinden, bir kaç polis memurile inzibat altına alınmışlarsa da bu vaziyetin devamına imkân olmadığından bahisle bu duruma nihayet verilmesi için 150 çadıra ihtiyaç olup şimdilik acilen 70 çadırın gönderilmesi istenilmektedir.

Malûmu devletleri üzere varlık vergisi mükelleflerinin şehir içinde ikamet ettirilmeyerek şehir dışında tesis edilecek kamplarda çalıştırılmaları esastır. Bunların şehir içinde bulunmaları, yalnız şehrin asayişi noktasından değil, orada askerî garnizon bulunması itibarile emniyet bakımından da mahzurludur.

Bu adamların şehirde polis kuvvetile daimî nezaret ve murakabe altında bulundurulmaları da imkânsızdır.

Yukarıdaki sebeplere binaen, Vilâyetçe istenilen çadırların bir an evvel temin ve irsalile meskûr mükelleflerin şehir haricindeki iş kamplarına gönderilmelerine emir ve müsaade buyurulmasını saygılarımla rica ederim.

Bilgi için Yüksek Başvekâlete, gereği için Nafia Vekâletine arzedilmiştir.

Dahiliye Vekili

3.7.1943

1

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

T. C.
HAZRİF VEKİLLİĞİ
Hariçet Müdürlüğü
Sayı: [illegible]

Ankara, / . /194

Özet: Kanaat ve Cihan kitabevlerinin dilekçeleri h.

01223

Başvekâlet Yüksek Makamına

Varlık vergisi borçlarını ödeyebilmek için ellerinde mevcut bulunan kitapların satın alınmasına dair İstanbul'da Kanaat ve Cihan kitabevleri sahiplerinden alınan 13/I/1943 ve 22/I/1943 tarihli dilekçelerin tasdikli birer sureti ilişik olarak takdim edilmiştir.

Bu hususta yüksek emirlerinin bildirilmesine müsaadelerini rica eder, derin saygılarımı sunarım.

A.Ö.
Ta.

Hazrif Vekili

21.4.1943

030 | 10 | | | 144 | 31 | 13

-4-

A.Ü. N.A. 27/I/1943

BAŞVEKÂLET

T.C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

S u r e t

140

KANAAT KİTABEVİ
[illegible] Cad. 133

Maarif Teşkilâtı Yüksek Makamına

A N K A R A

Kütüphanemi 1896 senesinde açtım ve bugüne kadar geçen [illegible] asırlık bir müddet içinde, Türk irfanına hizmetle [illegible] borcumu ifa ettim. Devletin, [illegible] gösteremediği [illegible], küçük bir sermaye ile binlerce kitap neşrederek, Türk çocuklarının bir kültür iktisap etmelerini temin ettim; o derecede ki, bugün memleketimizi idare eden büyüklerin içinde [illegible] neşretmiş olduğum kitapları okuyan olmayan tek bir kimse yoktur. [illegible] deruhte etmiş olduğum bu mukaddes vazifeyi ifa için, sıhhatim ve gücüm yettiği kadar, gece gündüz çalışarak, yapılması [illegible] bütün fedakârlıkları yaptım; ve bu fedakârlıklarımı [illegible] tek bir [illegible] memuru yoktur.

Bugün, elli yıldan beri hizmetine girmiş olduğum Türk [illegible]nin yardımını talep edecek bir hale geldim. Bu talebi [illegible] değil de, hizmetkârı olduğum Türk [illegible]inin âciz bir [illegible] istinkâf etmeden istiyebileceği bir yardım şeklinde [illegible]. Bu yardımı talep ederken, ölmeden evvel bitirecek ve [illegible] etmek şerefine nail olabileceğim iki, üç eserimi [illegible] arz ediyorum. Biri, dört sene evvel başlamış olduğum İngilizceden-Türkçeye büyük lûgatimdir. Diğeri, Almancadan-Türkçeye büyük lûgatimdir. Sonuncusu da şanlı sahifelerle dolu Türk milletinin tarihidir. Bu eserler, kuvvetsiz kalmış olan bir Türk naşirinin son gayreti neticesinde, sevdiği vatanına olan yadigârlarıdır.

Yardım talebimin sebebi ise, davet edildiğim ikinci bir vatanî vazifeyi, lâyikiyle ifa etmek arzumdan ileri geliyor. Varlık vergisi olarak namıma 494.500 lira tarhedilmiştir. Bu borcum için [illegible] kadar takriben 250.000 lira ödemiş bulunuyorum. Fakat bunu yapabilmek için sahibi bulunduğum herşeyi sattım. [illegible] elli seneden beri neşretmiş olduğum kitapların [illegible]. Bu kitaplarımın kıymeti [illegible] nazaran takdir edilebilir.

Bu sebeple, [illegible] nazarında ticarî bir kıymeti haiz bulunmayan ve kıymeti ancak tarafınızdan takdir edilebilecek kitaplarımın [illegible] alınmasına ve bu suretle vergimi ödemeye [illegible] buyurulmasını [illegible] şefkatinizin sonsuz merhametinden rica ve istirham eylerim.

Kanaat Kitabevi Sahibi
[illegible]/1943
[illegible]

M.P. 27/1/1943

030 10 | | 174 1 F 19

Suret

T.C. BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARŞİVİ

1142/30

Maarif Vekilliği Yüksek Makamına

İstanbul'un matbuat merkezi ve kitabevleri [illegible] olan Babıâli Caddesinde müesses olup bilâ istisna ilim, hukuk ve [illegible] ve nizamiyenin neşir ve tercümelerine [illegible] ile olmuş ve evvelce babam Mihran Acun tarafından kurulmuş olan "Cihan Kitabevi" [illegible] binlere baliğ olan bir çok eserler tab ve neşrine muvaffak olmuştur.

Babam Mihran Acun'un vukubulan vefatı üzerine bu işe [illegible] olan ben, birçok manevi ve maddi müşkülata göğüs gererek mumaileyh babamın elinde tuttuğu hukuk ilmini ve kavanin ve nizamatı [illegible] neşriyatı [illegible] vasiyette [illegible] olarak onun işlerini takiple [illegible] Cumhuriyet faaliyesiyle maarifine ve hem de yegâne geçim menbaı olan "Cihan Kitabevi"ni açık bulundurmak emeliyle [illegible] büyük bir fedakârlık [illegible] karar vererek işe [illegible].

İlk babamın belli hayatında birçok [illegible] ve feragati nefsiyle çalışarak tab ve neşrine muvaffak olduğu S. [illegible]'un sicilli kavanin külliyatı 16 ncı kitaptan sonraki [illegible] sene zarfında 1927-1942 senelerine ait, ve eserin devamı [illegible] ciltlerini vesair yeniden [illegible] ve nizamat ve metin ve [illegible] tab ve neşrine muvaffak oldum.

Babam Mihran'ın fiilen [illegible] cumhuriyet faaliyesine yaptığı hizmetler unutulabilir mi?... Takriben 45 sene süren matbaacılık kitapçılık[illegible]dan sonra hayata gözlerini yumarken az evvel [illegible] gibi kütüphane ile kitaplarını bırakmıştır. [illegible] o derece hükmetmiştir ki, uzun seneler [illegible] memlekete nafi olmaya çalışmış ve ailesini [illegible] binnetice maddi servete sahip olamamıştır.

Ben babamın işini devamda [illegible] birçok borçları da üzerime aldım. Borçları ödemeyi, sicilli kavanin külliyatının [illegible] yeni kavanin ve nizamatı merbut [illegible] tab ve neşre [illegible] arz eylerim.

1939 yılının Eylülünde başlayıp [illegible] dünya [illegible] sirayet ederek [illegible] bir vaziyet [illegible] ıstırapların [illegible] müteessir olmayan bir fert tasavvur olunabilir mi?...

Türk yayın [illegible] kitapçılar, [illegible] leriyle [illegible] fiyatlarının [illegible] bir surette [illegible] rağmen eski ve yeni kitapları üzerinde [illegible] katiyen [illegible]lardır.

Harp senelerinde [illegible] bu son birkaç senedir [illegible] ticaret işlerinde olduğu gibi [illegible] ler temin hususu kitapçılar [illegible] vuku bulmamıştır.

030 | 40 | | | 146 | 31 | 13

3

T.C. BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARŞİVİ 01 [illegible]

Varlık vergisi kanununun tatbikatınca [illegible] bu Cihan Kitabevine (30.000) lira varlık vergisi tarh olundu. Bu kütüphane ve hatta dört odalı bir meskenim de dahil, ailemi birarada [illegible] tahvil edilmek kabil olsa mecmuu belki 6.000 liraya bulur. Bu [illegible] bir hata mevcut olduğu muhakkaktır.

Bu maddi hatanın ciddi bir şekilde yapılacak bir tetkikatla [illegible] hal meydana çıkarılıp tashih edilerek [illegible] verilmeyeceğine sarsılmaz imanım vardır.

Ancak hatanın vuku bulmadığı farzı muhal olarak bir an için kabul edelim. Tarh olunan 30.000 liraya ödeyebilmem için temelli kitap ve kitap halinde olmayan formaları paraya tahvil etmem icap eylese maalesef kilo ile ve çok dun fiyatla (kesekağıtçıları) ancak alabilirler talip olabilirler. Ve bu suretle kitap ve formaların satışında verginin dörtte biri miktar mebluğun temini [illegible] ile nasıl olur. İstikbalin genç evlatlarına ilmi aşılayacak ve [illegible] olan bu [illegible] ve [illegible] melerin müzayedede kesekağıtçılarının eline geçmesini yüksek Cumhuriyet Hükümeti göz önünde tutarak bu kitapların hiç olmazsa borcuma mukabil hükümetçe satın alınmasını devlet tarh olunan vergiyi cibayet edemiyeceği gibi ben ve aile efradı perişan ve fakru zarurete düçar oluruz.

Bu halin hudusuna yüksek ve âlicenap vicdanlarınızın razı olmayacaktır.

Matruf varlık vergisinin tamamen ödenmesi zaruri ve vecibülifa bulunduğu takdirde 31/XII/1942 de yedimde mevcut 1.000 lira meblağı hüsniniyetle Kocapaşa Maliye Şubesine yatırdığım gibi bakiyesini ödeyebilmekliğim mümkün olabilmek için mahrumiyetlere katlanarak azami tasarruf şartlarına riayet etmek üzere tesbit edilecek uzun bir zaman [illegible] de verginin tamamını ödemek imkânının bahşolunmasını ve her halde bu [illegible] di hata ile mütenasip tarh olunan verginin takdir olunacak [illegible] indirilmesine yüksek şahsiyetinizden atıf ve şefkatlerinizin [illegible] ehemmiyetle rica ederim.

İttihaz buyuracağınız tahakkuk ve tecil kararıyle yarım asırlık bir irfan ocağını, babamdan bana ve Türk kitapçılığına [illegible] ettiği Cihan Kütüphanesini yok olmak tehlikesinden beni ve ailemi aç ve perişan olmaktan kurtaracağınıza şimdiden itimat ve itminan hasıl eyle- [illegible], pek derin saygılarımla [illegible] ve nezih vicdanlarınıza sığınarak istirham eylerim.

13/I/1943
Ar[illegible] Acun

Asıl gibidir

A.F. 27/I/1943

030 10 [illegible]

4

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DİLEKÇE KOMİSYONU

No. . . . . Ankara / / 194

Varlık vergisinden şikâyete dair olup Yüksek Başkanlıktan Komisyonumuza havale buyurulan dilekçeniz Komisyonda okundu.

Maliye Bakanlığından alınan cevaba göre şikâyetiniz üzerine bir işlem yapılmasına lüzum olmadığına karar verildi.

Karar No.	Karar tarihi
2433	8.IV.1946

481 2180 Payline Srvanyan
Sisli Bomonti İzzet Paşa sokak
Beyoğlu - İstanbul

Basmidir.

T. C.
MALİYE VEKÂLETİ
YAŞIYACIK VERİLER İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

Ankara :

10 [illegible] 1943

ÖNEC : 1

SAYI : 22102/33-139

44769

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

Baş Vekâlet Yüksek Makamına

Ünü :

Ek :

24/9/1943 tarih ve 6-583/3346 sayılı yazıları cevabıdır :

Mısır baş hahamı Hayim Nahum imzasile Yüksek Makamlarına keşide olunup tetkik edilmek üzere Vekâletimize havale buyurulan telgraf üzerine icap eden tetkikat yapıldı.

Varlık vergisi vaziyetinin tetkiki istenilen İzmir'de Bünyamin Nahum'un daha evvel vaki olan müracaatı üzerine vaziyetinin tetkik edilerek namına matruh vergide kanunsuzluk ve maddî hata görülemediğinden tahsili lâzım geldiği anlaşılmış ve keyfiyetin müstediye bu suretle tebliği 16/8/943 tarih ve 22102-33-139/36623 sayılı yazımızla İzmir defterdarlığına bildirilmiştir.

Hayim Nahum namına 4305 sayılı kanunun 2 inci maddesinin A fıkrasına tevfikan 100.000 lira varlık vergisi tarh edildiği ve tarhiyatı vakıada bir güna kanunsuzluk ve maddî hata görülememiş olduğunu saygılarımla arz eylerim.

Maliye Vekili

Yazı İş. ve Sicil m.
12. XI. 1943

Hüfuz
15. XI. 1943

030	10			135	171	23

-4-

12/10 O.A.

VEKÂLET
10-11-1943

T. C.

BAŞVEKÂLET

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

124

Maliye Vekâletine

[illegible]

24.9.942

030 | 10 | | | 135 | [illegible] | 23

2

T. C.
Başvekâlet
BASIN VE YAYIN UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
Dahiliye: Dış Yayın
Sayı: 265/1159

Ankara, 23/9/1943

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

Başvekâlet
Yazı İşleri Dairesi
Müdürlüğüne

21/9/1943 tarih ve 6-565 numaralı yazınızla birlikte gönderilip tercümesi istenilen telgrafın Türkçesi, aslı ile birlikte, ilişik olarak gönderilmiştir.

Saygılarımı sunarım.

H.G.

Basın ve Yayın Umum Müdür Vekili

(Hasan Refik Ertuğ)

030 10 135 921 78

Y.

T. C.
[illegible]
P. T. T. G. M.

Transit

194 CAIRO 36 NIL NIL =

EXCELLENCE PRESIDENT REPUBLIQUE
TURQUE ANKARA =

PRIE HUMBLEMENT ORDONNER SI POSSIBLE EXAMINER CAS IMPOT CAPITAL MON FRERE BINYAMIN NAHUM IZMIR AVANT ETRE ENVOYE CAMP TRAVAIL ETERNELLE RECONNAISSANCE

HAYIM NAHUM ANCIEN GRAND RABBIN
TURQUIE ACTUELLEMENT GRAND RABBIN
EGYPTE +

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

Yüksek Başvekâlete
18-9-1943 1150 SUW V

4

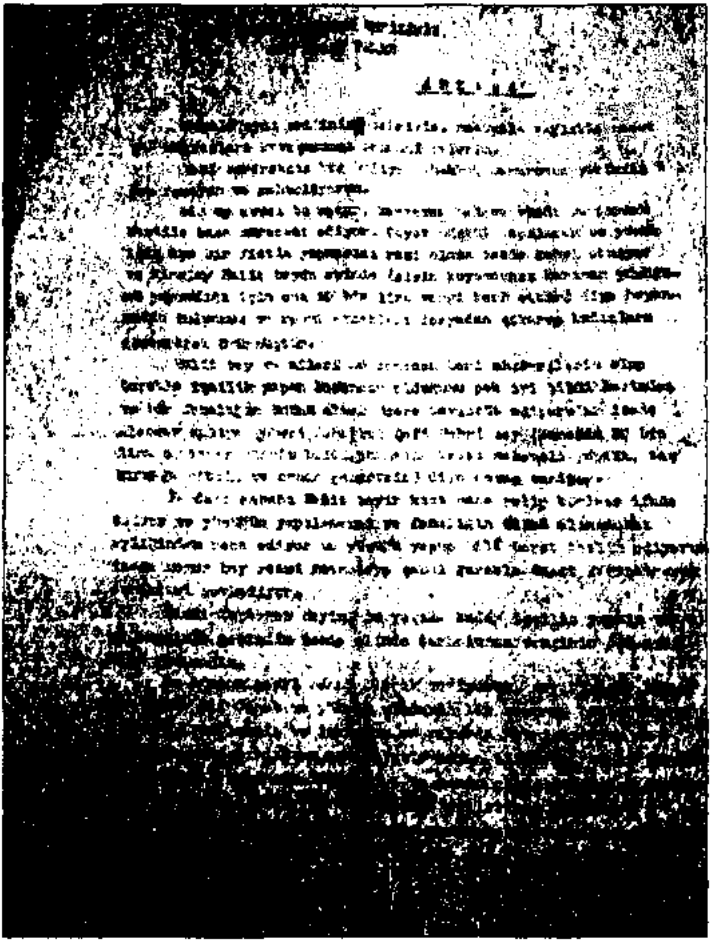

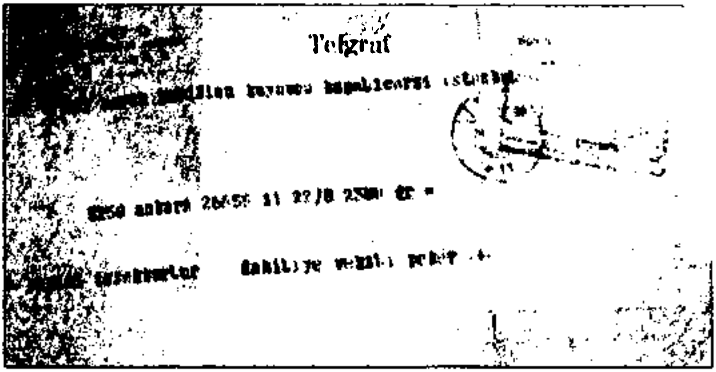
Telgraf

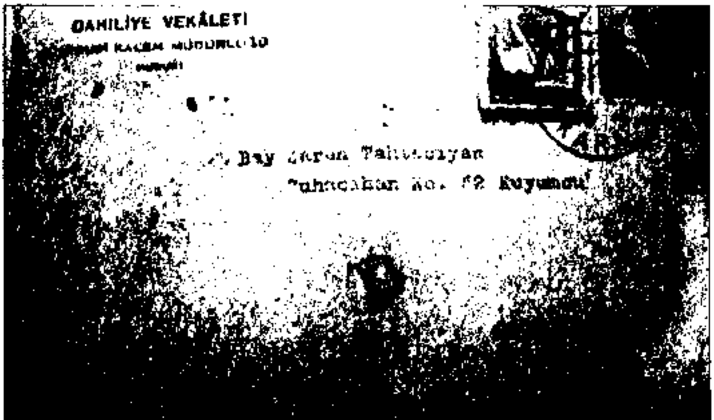
DAHİLİYE VEKÂLETİ

Bay

T. C.
DAHİLİYE VEKÂLETİ
Hususi Kalem Müdürlüğü
[illegible]

[illegible].194[illegible]

Bay Zareh [illegible]tacıyan,
Çuhacı Han No. 52 [illegible]

Mahmutpaşa-İstanbul

Sayın Vekilim, 18.XI[illegible].194[illegible] tarihli mektubunuzu aldılar. Alemdar [illegible] Tahakkuk Şefi Fehmi'nin, sayın pederinizin tavassut ve delâletiyle, k[illegible] için [illegible] yaptırdığı yürüyüşün alelâde bir müşteri gibi [illegible] kararlaştırdığınız bedelini size ödediği, teşkil edilen komisyon tarafından namınıza tarhedilen Varlık vergisi ile dürüst ve iyi ahlâklı olarak tanıdığı [illegible] memurun hiç bir alâkası bulunmadığı ve bu [illegible] şüphe ve iddianızın yerinde olmadığı anlaşılmıştır.

Keyfiyeti yüksek emirlerine b[illegible]. Saygılarımı sunarım.

Hususi Kalem Müdür V.
(Kemal [illegible])

İstanbul 31/10/[illegible]

[illegible]

Evvela hatırı [illegible] [illegible] bilistifsar [illegible] [illegible]
olamaz [illegible].

Zatı Alilerinizi [illegible] [illegible] [illegible] kaldım, borcumuz
(30.000) Otuz Bin Lira Varlık Vergisi yazılmış, halbuki [illegible]
aileleri olduğu vechile [illegible] sermaye sahibi [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] dahi [illegible].

Dört duvardan ibaret bir oda ve [illegible] [illegible] var [illegible]
altun ve saire gibi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] derin
[illegible] [illegible] [illegible].

Temizlik yaptığım [illegible] [illegible] oturduğum ev [illegible] [illegible] [illegible] sahibi
olmadığım [illegible] bir [illegible] kızkardaşımla geçinmekteyim.
[illegible] [illegible] göre [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] bir [illegible] [illegible] havale
[illegible], [illegible] bir [illegible] olabilir.

[illegible] [illegible] [illegible] bile [illegible] gözlerimden [illegible]
geliyor, çok yalvarırım [illegible] bilirsiniz.

Cenabı Hak'tan [illegible] [illegible] diler saygı ile eteklerinizden
öperim Efendim.

ADRES: Aksaray Paşa [illegible] Han No.81
[illegible] [illegible] [illegible]

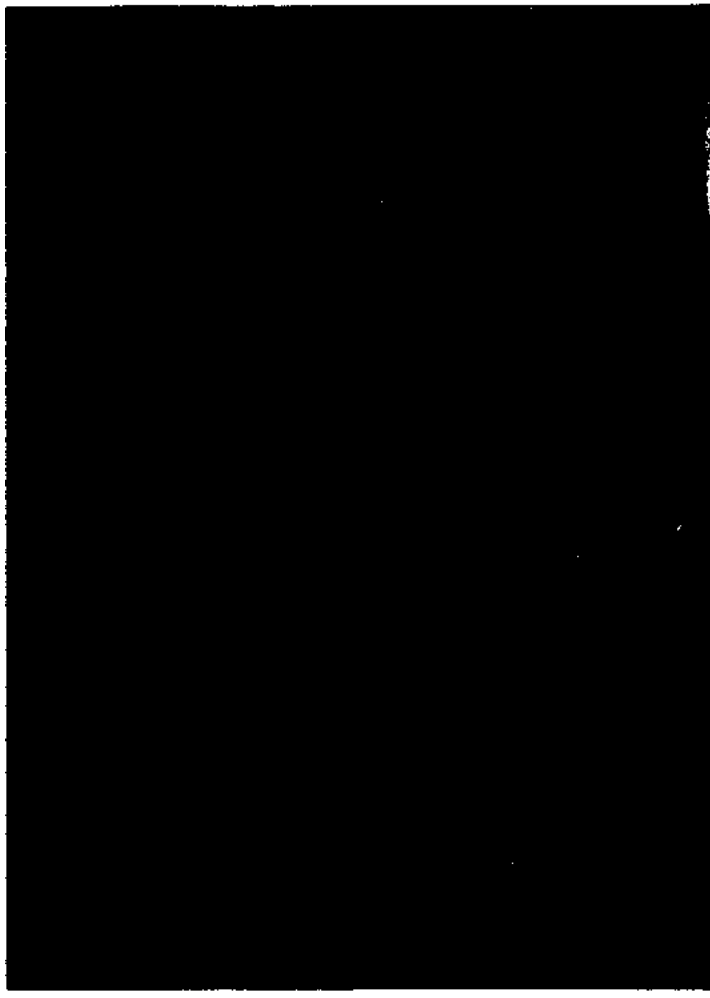

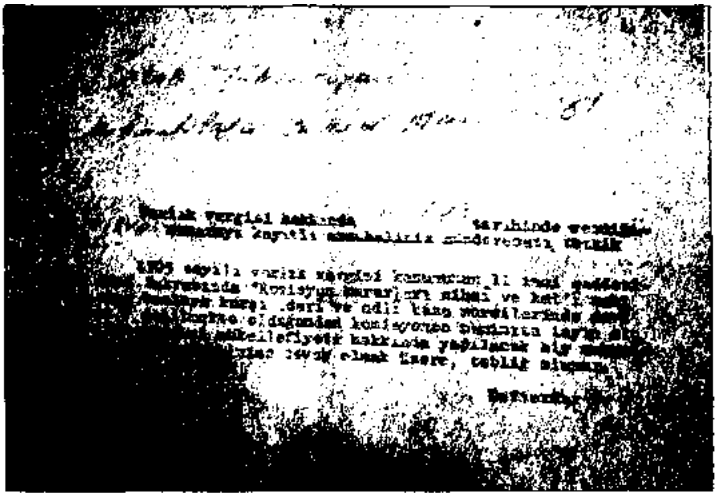

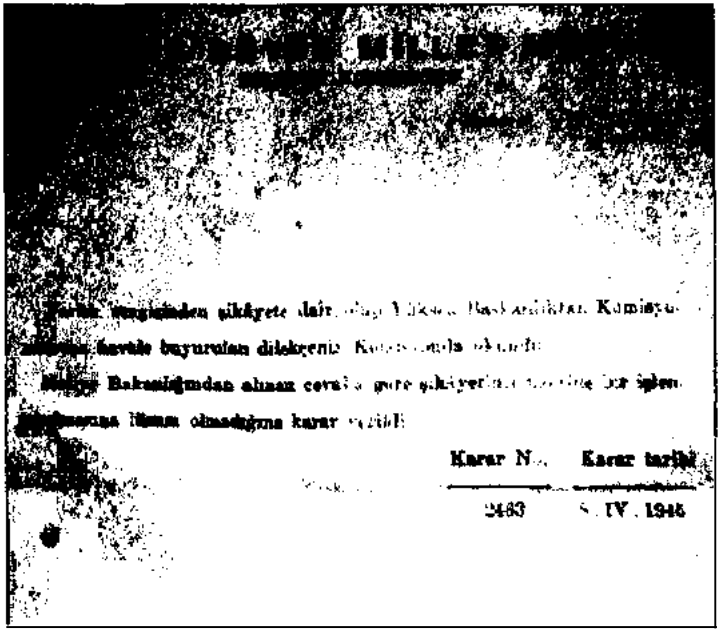

[illegible]

[illegible] vergisi hakkında [illegible] tarihinde [illegible]

[illegible] kayıtlı [illegible] mündereceti [illegible]

[illegible] sayılı [illegible] vergisi [illegible] kanunun [illegible] [illegible]

[illegible] "Komisyon kararları [illegible] ve [illegible]

[illegible] kurşı [illegible] ve adli [illegible] [illegible]

[illegible] olduğundan komisyonun [illegible]

[illegible] mükellefiyete hakkında yapılacak [illegible]

[illegible] cevap olmak üzere, tebliğ [illegible]

[illegible]

[illegible] MİLLER [illegible]

[illegible]

[illegible] vergisinden şikâyete dair [illegible] Yüksek Başkanlıktan Komisyo[illegible]

[illegible] havale buyurulan dilekçeniz Komisyonda okundu.

[illegible] Bakanlığından alınan cevaba göre şikâyetinin [illegible] bir işlem

[illegible] lüzum olmadığına karar verildi.

Karar No.	Karar tarihi
2463	5. IV. 1945

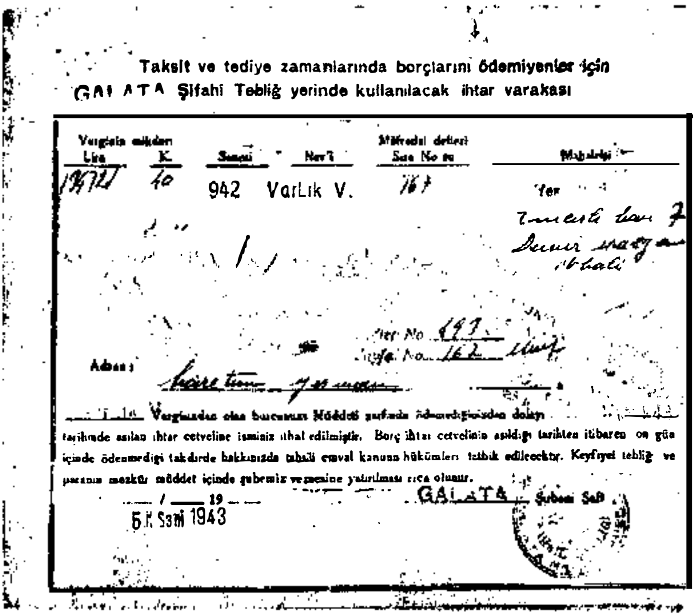

Taksit ve tediye zamanlarında borçlarını ödemiyenler için
GALATA Şifahi Tebliğ yerinde kullanılacak ihtar varakası

Vergisin miktarı Lira	K.	Senesi	Nev'i	Müfredat defteri Sıra No su	Mahallesi
15672	40	942	Varlık V.	167	Yer

Adresi:

Cilt No 193
Sahife No 162

Adı: Harutun Yarman

Vergisinden olan borcunuzu Müddeti zarfında ödemediğinizden dolayı tarihinde asılan ihtar cetveline isminiz ithal edilmiştir. Borç ihtar cetvelinin asıldığı tarihten itibaren on gün içinde ödenmediği takdirde hakkınızda tahsili emval kanunu hükümleri tatbik edilecektir. Keyfiyet tebliğ ve paranın mezkûr müddet içinde şubemiz veznesine yatırılması rica olunur.

…… / …… 19 ……
5 K. Sani 1943

GALATA Şubesi Şefi

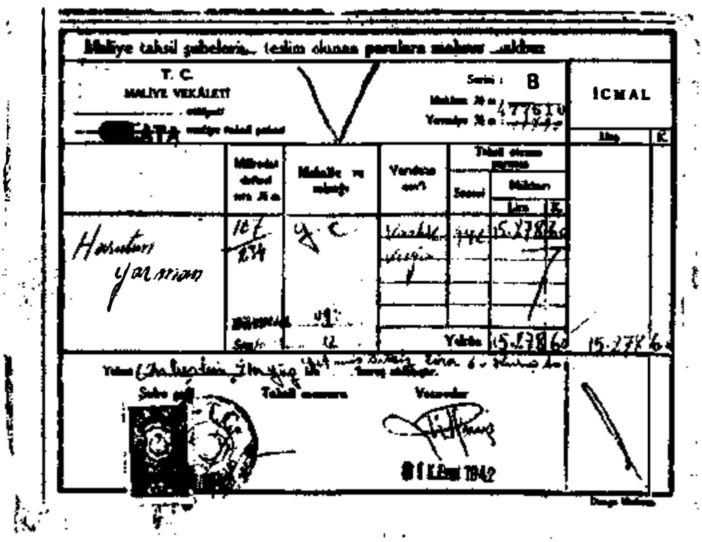

Maliye tahsil şubelerine teslim olunan paralara mahsus makbuz

T. C.
MALİYE VEKÂLETİ
…… defterdarlığı
[illegible]ATA malmüdürlüğü tahsil şubesi

Serisi: B
Makbuz No: 477610
Yevmiye No: 1997

İCMAL

	Müfredat defteri sıra No.	Mahalle ve sokağı	Verginin nev'i	Senesi	Miktarı Lira	K.	Lira	K.
Harutun Yarman	167 / 174	Y. C.	Varlık vergisi	942	15.278	60		
	Yekûn				15.278	60	15.278	60

Tahsildar / Şube şefi / Vezne dar

01 K. Evvel 1942

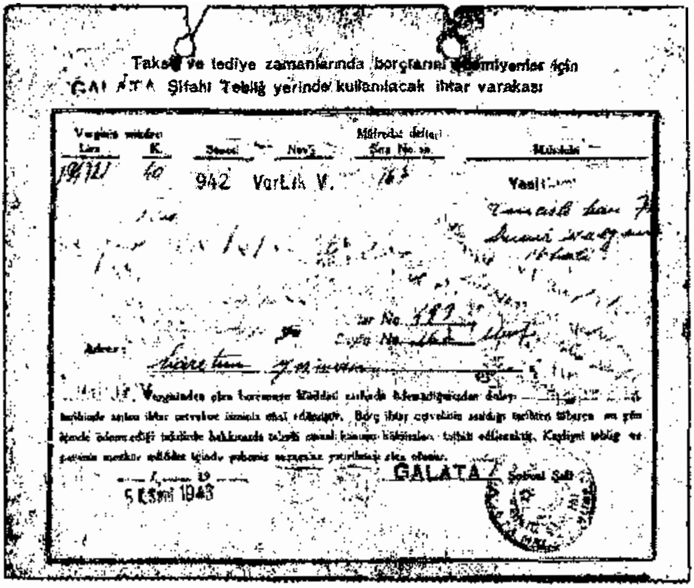

Takas ve tediye zamanlarında borçlarını ... için

GALATA Şifahi Tebliğ yerinde kullanılacak ihtar varakası

Vergi̇nin miktarı: Lira 19121, K. 40 — Senesi 942 — Nev'i Varlık V. — Mükellef: Yasil...

Adres:

... Vergisinden olan borcunuzu müddeti zarfında ödemediğinizden dolayı ... tarihinde ... ihtar cetvelinde ilan edilmiştir. ...

GALATA Şubesi Şefi

5 Kasım 1943

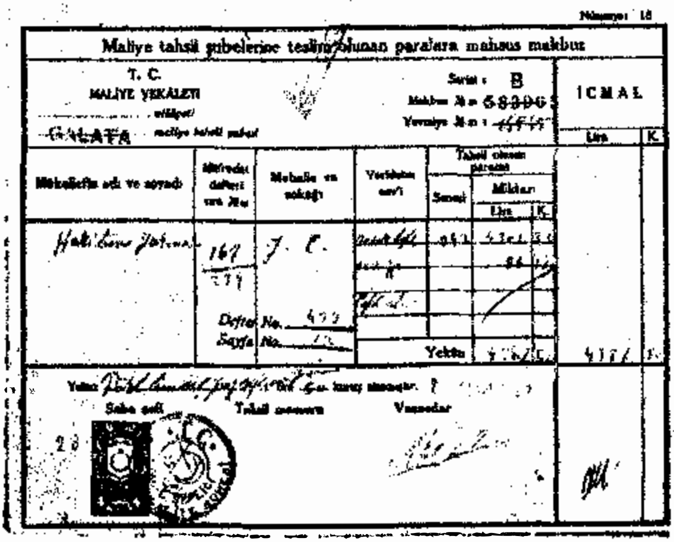

Numune: 18

Maliye tahsil şubelerine teslim olunan paralara mahsus makbuz

T. C.
MALİYE VEKÂLETİ
... vilâyeti
GALATA maliye tahsil şubesi

Serisi: B
Makbuz No: 68396
Yevmiye No: ...

Mükellefin adı ve soyadı	Mufredat defteri sıra No.	Mahalle ve sokağı	Verginin nev'i	Senesi	Miktarı Lira	K.	İCMAL Lira	K.
Hak...	167 / 271	...	...	942	...	...		
	Defter No. 493 / Sayfa No. ...			Yekûn	...	...	...	...

Yalnız ... kuruş alınmıştır.

Şube şefi — Tahsil memuru — Veznedar

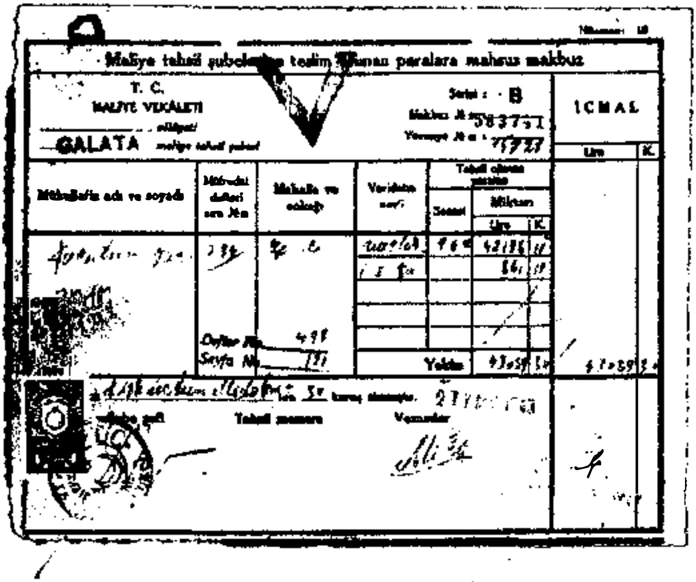
Numune: 18
Maliye tahsil şubelerine teslim olunan paralara mahsus makbuz
T. C.
MALİYE VEKÂLETİ
vilâyeti
GALATA maliye tahsil şubesi
Serisi: B
Makbuz №
Yevmiye №
İCMAL
Lira K.
Mükellefin adı ve soyadı
Müfredat defteri sıra №
Mahalle ve sokağı
Varidatın nev'i
Tahsil olunan paralar
Senesi
Miktarı
Lira K.
Defter №
Sayfa №
Yekûn
lira kuruş alınmıştır.
Şube şefi
Tahsil memuru
Vezneder

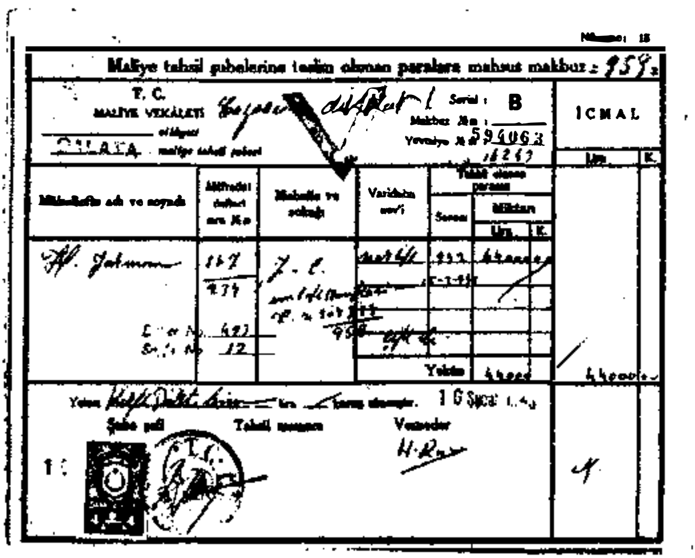
Numune: 18
Maliye tahsil şubelerine teslim olunan paralara mahsus makbuz
T. C.
MALİYE VEKÂLETİ
vilâyeti
maliye tahsil şubesi
Serisi: B
Makbuz №
Yevmiye №
İCMAL
Lira K.
Mükellefin adı ve soyadı
Müfredat defteri sıra №
Mahalle ve sokağı
Varidatın nev'i
Tahsil olunan paralar
Senesi
Miktarı
Lira K.
Yekûn
Yalnız lira kuruş alınmıştır.
Şube şefi
Tahsil memuru
Vezneder

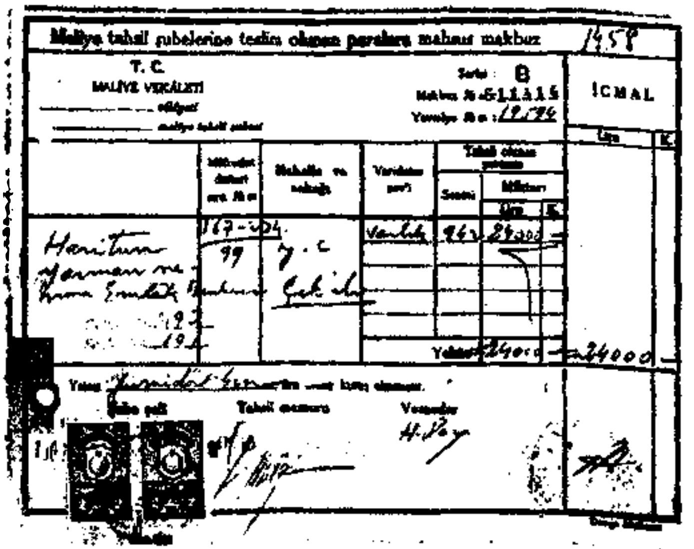

Maliye tahsil şubelerine teslim olunan paralara mahsus makbuz 1458

T. C.
MALİYE VEKÂLETİ

Serisi : B

İCMAL

Yekûn 24000 — 24000

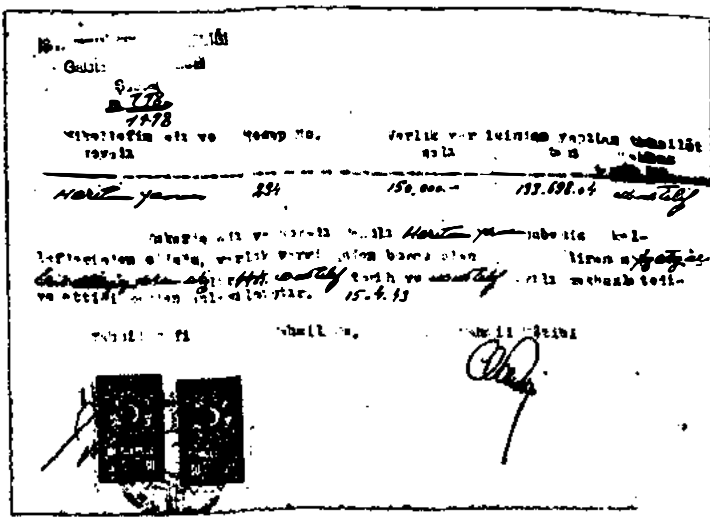

150.000.- 133.698.04

15.4.43

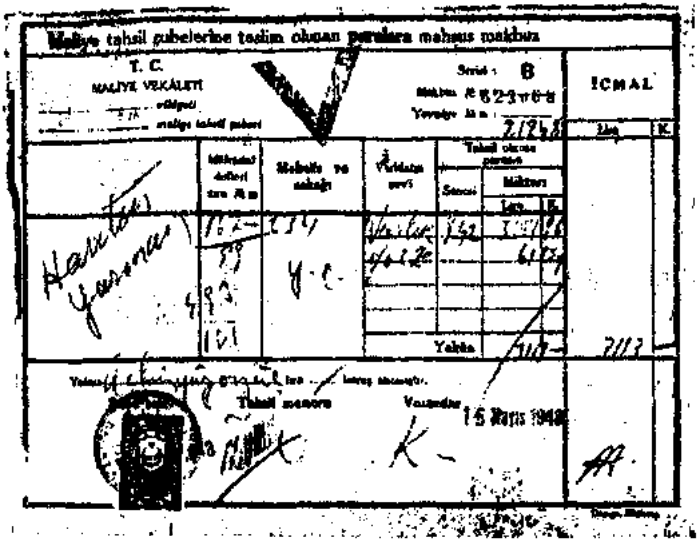

Maliye tahsil şubelerine teslim olunan paralara mahsus makbuz

T. C.
MALİYE VEKÂLETİ
vilâyeti
maliye tahsil şubesi

Serisi : B
Makbuz № 623068
Yevmiye № : 21948

İCMAL

	Müfredat defteri sıra №	Mahalle ve sokağı	Varidatın cevi	Tahsil olunan paranın Sınıfı	Miktarı Lira	K.	Lira	K.
Hakkı Yarman	162	234	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		
	89	Y.C.	[illegible]		61	[illegible]		
	493							
	101							
				Yekûn	7113		7113	

Yalnız [illegible] lira [illegible] kuruş alınmıştır.

Tahsil memuru Vezneder 15 Mayıs 1943

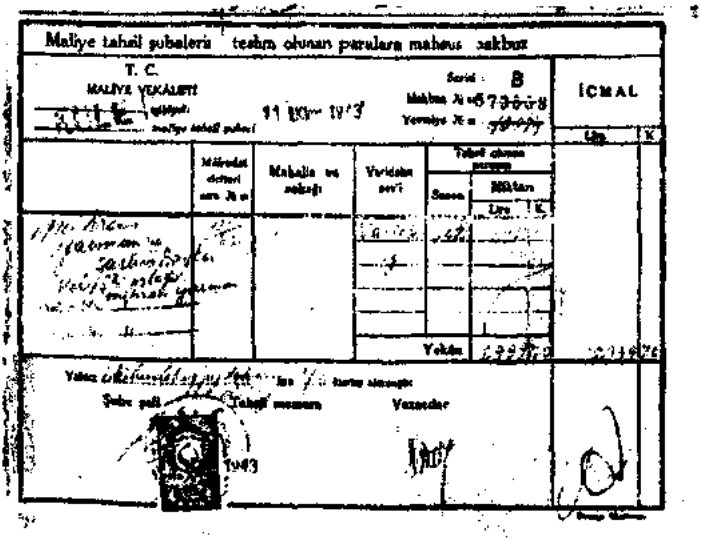

Maliye tahsil şubelerine teslim olunan paralara mahsus makbuz

T. C.
MALİYE VEKÂLETİ
vilâyeti
maliye tahsil şubesi

11 Mayıs 1943

Serisi : B
Makbuz № 573068
Yevmiye № : [illegible]

İCMAL

	Müfredat defteri sıra №	Mahalle ve sokağı	Varidatın cevi	Tahsil olunan paranın Sınıfı	Miktarı Lira	K.	Lira	K.
[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]				
				Yekûn	[illegible]		[illegible]	

Yalnız [illegible] lira [illegible] kuruş alınmıştır.

Şube şefi Tahsil memuru Vezneder

1943

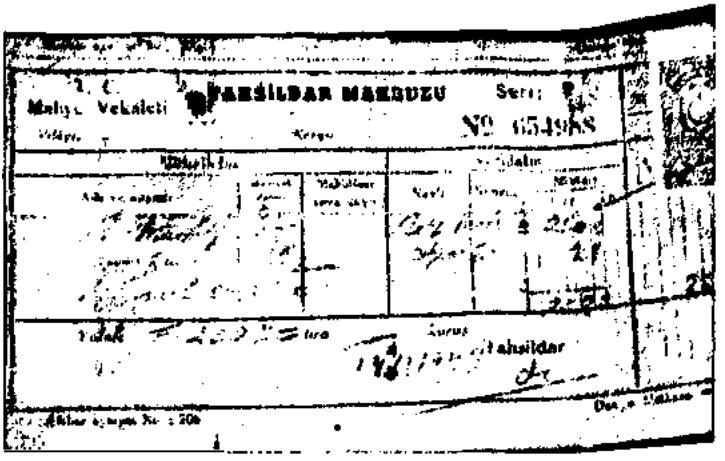

T. C.
Maliye Vekâleti

TAHSİLDAR MAKBUZU

Serisi: 9

Nº 654988

Vilâyet: Kazası:

Mükellefin			Varidâtın		
Adı ve soyadı	[illegible]	Mahallesi sokağı	Nevi	Sonu	Miktarı
[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]	[illegible]

Yekûn [illegible] lira [illegible] kuruş

Tahsildar

Dosya Makbuz

Makbuz kayıt No: 206

Nüsuna: 15

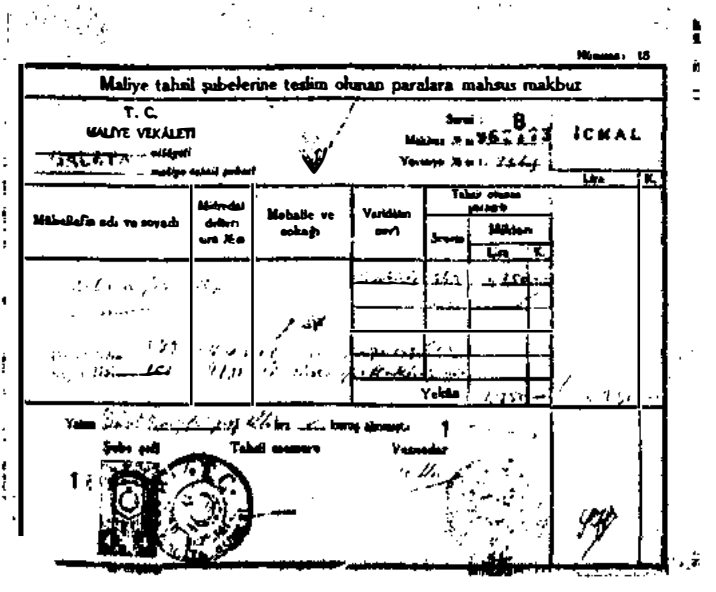

Maliye tahsil şubelerine teslim olunan paralara mahsus makbuz

T. C.
MALİYE VEKÂLETİ

Serisi: B

Makbuz Nº: 96 [illegible]

Yevmiye Nº: [illegible]

İCMAL

Mükellefin adı ve soyadı	Mükellefin defteri ura Nº	Mahalle ve sokağı	Varidâtın nevi	Tahsil olunan paralara			Lira	K.
				Sonu	Miktarı			
					Lira	K.		
[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]	[illegible]			
[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]				
				Yekûn	[illegible]		[illegible]	

Yalnız [illegible] lira [illegible] kuruş alınmıştır.

Şube şefi — Tahsil memuru — Vezneder

T. C.
Hariciye Vekâleti
İkinci Daire Umum Müdürlüğü
Şube 2.-
U. No. 7719
H. No. 87
Lef: 1

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

Ankara 11 Mart 1943
Halâm

Yüksek Başvekâlete

Deutsche Allgemeine gazetesinin 28/I/1943 tarihli sayısında "Türkiye'de varlık vergisi" başlığı altında çıkan yazının, Berlin Büyük Elçiliğimizden gönderilen, fransızcaya çevrilmiş suretinin ilişik olarak yüksek mütalealarına sunulduğunu derin saygılarımla arzederim.

Hariciye Vekili

Lüfçü
28. 4.

2

030 10 232563 2

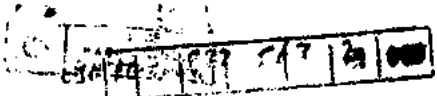

Deutsche Allgemeine Zeitung du 10 Janvier 1943

Taxe perçue sur la fortune

Selon les informations de la presse d'Istanbul les versements faits jusqu'à la fin de 1942 en vertu de la loi sur la taxe à percevoir de la fortune ont atteint le montant de 45 millions de Stq. Certaines difficultés ayant surgi par rapport à cette taxe la Sümer Banque a pris des mesures en vue de prendre à sa charge certaines marchandises d'importation qui sont destinées à l'industrie d'Etat.

Le montant de la taxe à percevoir sur la fortune s'élèvera probablement à un demi milliard de Stq. avec une circulation de billets de Banque de 700 000 millions. Le but que poursuit la perception de cette taxe spéciale est l'amoindrissement de l'excès du pouvoir d'achat, notamment des minorités israélites, arméniennes et grecques. La perception de la taxe est d'une très large portée vu que l'estimation des fortunes est faite souvent sans étude approfondie des données financières et vu qu'aucune protestation n'est possible. Il en résultait de nombreuses rigueurs qui aboutissent parfois à des confiscations d'autant plus que la taxe est à payer jusqu'à mi-Janvier et qu'en cas de non-payement des travaux forcés sont prévus. Des firmes étrangères sont également lourdement affectées de la loi sur la taxe en question. Des marchandises expédiées de l'étranger ont dans certains cas été arrêtées en route télégraphiquement pour les soustraire à une saisie éventuelle. Il semble que la taxe sur la fortune aura comme conséquence la turcisation de l'économie.

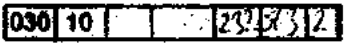

H.O.

T. C.
BAŞVEKÂLET
MATBUAT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı: — 1216

Ankara: 12 Mart 1943

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

Başvekâlet Yüksek Makamına

Fahrî Reisi İngilterenin Türkiye nezdindeki Büyük Elçisi Sir Hughe Knatchbull-Hugessen, fahrî ikinci reisi İstanbul da Mr. James Morgan, reisi Mr. W.G.Middleton Edwards ve aâsı arasında İngiltere Büyük Elçiliği Ticaret Müşaviri S.R.Jordan'ın bulunduğu İstanbul'daki İngiliz Ticaret Odası aylık bir mecmua neşretmektedir.

Bu mecmuanın 27 şubat 1943 tarihli sayısında "Yıllık Rapor" başlığı altında bir yazı çıkmıştır. Varlık yergisi hakkındaki dikkate şayan bu yazının bir hülâsasını yüksek bilgilerine derin saygılarımla arzederim.

Matbuat Umum Müdürü
(Selim Sarper)

İlişik:
bir tercüme sureti

Başvekâlete, Hariciye Vekâletine,
Ticaret Vekaletine arzolunmuştur.

030 | 10 | | | 185 | 560 | 14

- 3 -

T. C.
BAŞVEKÂLET
MATBUAT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı : ——

Türkiye'deki (İngiliz Ticaret Odası) tarafından İstanbulda çıkarılan aylık ticaret mecmuasının 27 Şubat 1943 tarihli sayısında (Yıllık rapor) başlıklı bir yazı intişar etmiştir. Bu raporda varlık vergisine de temas edilmekte ve esasında denmektedir ki:

Millî Müdafaa için yapılacak fevkalâde masrafları karşılamak üzere 1942 İkinciteşrininde varlık vergisi kanunu kabul edildi. Bütün Türkiye'deki mükelleflerden alınacak vergi miktarı, 344 milyonu İstanbul'dan olmak üzere 450 milyon Türk lirası olarak tesbit edildi. 1943 İkincikânunun ayı sonuna kadar bütün Türkiye'de tahsil edilen vergi miktarı tahminen 200 milyon Türk lirasına baliğ oldu.

Bu kanunun neticesi, sene zarfında 520 milyondan 763 milyon Türk lirasına baliğ olan kâğıt para tedavülünü ekseltmek olmuştur. 1943 İkincikânun nihayetinde bu rakam 702 milyon Türk lirasına inmiştir.

Her hangi bir fevkalâde vasiyeti karşılamak üzere munsam bir vergi ihdasına hiç kimse itiraz edemez, fakat mükelleflere vergi tahmil edilirken hiç bir sabit vahidi kıyasî gözetilmemiştir.

Bu kanun, mükelleflere temyiz hakkı vermemekte ve icapları ifa edilmediği takdirde de mükelleflerin şiddetle cezalandırılmalarını, hatta mecburî ameleliğe alınmalarını istilzam eylemektedir.

./.

2

T. C.
BAŞVEKÂLET
MATBUAT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı : ——

T. C.
BAŞBAKANLIK

Sermaye üzerine konulmuş çok ağır bir vergiden başka bir şey olmayan bu vergiain yalnız münferid tâcirlerin değil, aynı zamanda bütün piyasanın istirarını halelâdar ettiğini tebarüz ettirmek lüzumunu hissetmekteyiz.

Bu vaziyet karşısında Birleşik Krallıktaki ihracatcıların; yani teklifleri nazarı itibare alırken en geniş mânâsında ihtiyatlı bir hareket serbestisini muhafaza etmeleri iktiza etmektedir.

———

030 10

T. C.
Başvekâlet
BASIN ve YAYIN UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
Daire : İç Yayın
Sayı : 3786

Ankara: 24.1.1944

719

T.C. BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ...

Başvekâlet Yüksek Makamına

Umum Müdürlüğümüz İç Yayın Dairesi Müdürlüğünün, İstanbulda münteşir Rumca Metapolitefsis gazetesinin neşriyatı hakkındaki raporunun ilişik olarak sunulduğu üstün saygılarımla arzederim.

Basın ve Yayın Umum Müdürü

(Selim Sarper)

İlişiği: Bir suret

Verilen cevaplarda : Daire ve şube adının yazılması

5-1-1944 412

- 2 -

T.C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

Ankara:21.1.1944

Umum Müdürlük Yüksek Makamına

Bundan evvelki raporlarımızda da arzettiğimiz gibi, İstanbul'da çıkan Rumca Metapolitefsis gazetesi Varlık vergisi kanunu mer'iyet mevkiine girdiği günden bugüne kadar bu vergi aleyhindeki neşriyatına sistemli bir şekilde devam etmiştir. Gazete adeta Varlık Vergisi mükelleflerinin bir organı haline gelmiş gibidir. Bir zamanlar tarhedilen verginin hatalı olduğundan, akalliyet mektep lerinde Türk muallimlerinin talebelere fena muamele ettiğinden bahsederken, Varlık Vergisi mükelleflerinin çalışma yerlerinden dönmesi üzerine mükelleflere "Sizin için divaniharplere verildim." diyecek kadar ileri gitmiştir. Şimdi ise, mükellefler için bir umumî af ilân edilmesini ve satışların derhal durdurulmasını talep etmektedir. Saygılarımla arzederim.

İç Yayın Dairesi Müdürü

(Server İskit)

Aslı gibidir.

22.1.1944

030 | 10 | | | 86 | 69 | 18

2

2.XII.1943

T. C.
BAŞVEKALET
Yazı İşleri Odası
Müdürlüğü
Sayı: 7

Maliye Vekâletine

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

Ek:

Varlık vergisi borçlarını kanunun tayin ettiği müddet içinde ödemediklerinden dolayı çalışma mükellefiyetine tabi tutulmuş olan vatandaşların , aile ve iş muhitlerinde çalışarak bakiye borçlarını ödeyebilmek imkânlarını bulabilmeleri için aileleri nezdine iadeleri tensip olunmuştur . Arzederim .

Dahiliye, Maliye ve Nafia Vekâletlerine yazılmıştır .

H. a. M.

Başvekil yerine
Müsteşar

Başvekil imza edecek

030 | 10 | | 135 | 971 | 24

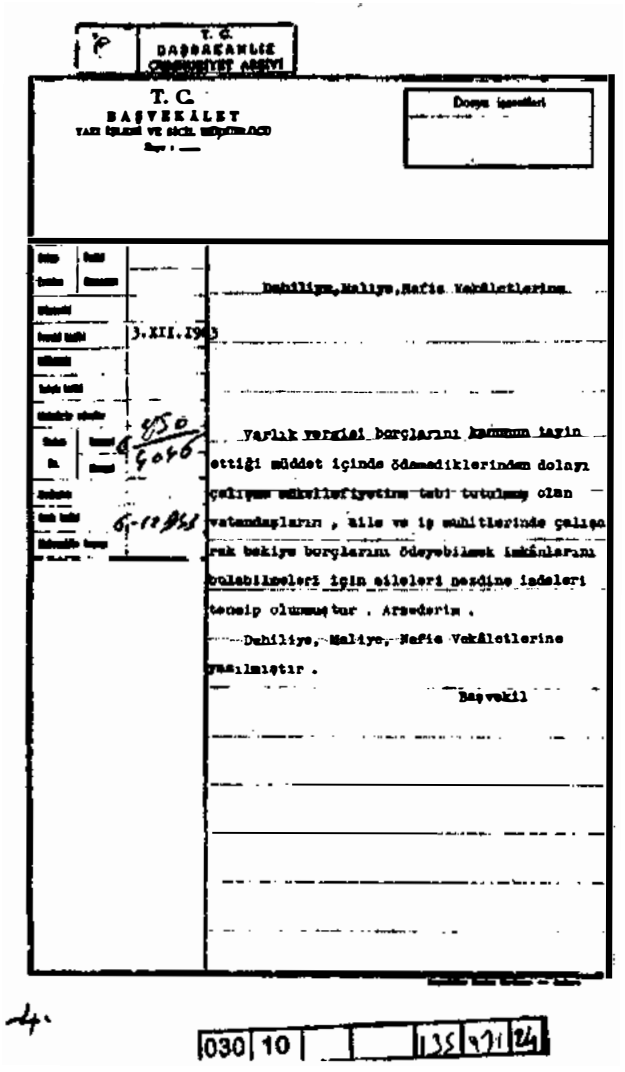

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

T. C.
BAŞVEKÂLET
YAZI İŞLERİ VE SİCİL MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı : ___

Dosya işaretleri

Dahiliye, Maliye, Nafia Vekâletlerine

3.XII.1963

Varlık vergisi borçlarını kanunun tayin ettiği müddet içinde ödemediklerinden dolayı çalışma mükellefiyetine tabi tutulmuş olan vatandaşların, aile ve iş muhitlerinde çalışarak bakiye borçlarını ödeyebilmek imkânlarını bulabilmeleri için aileleri nezdine iadeleri tensip olunmuştur. Arzederim.

Dahiliye, Maliye, Nafia Vekâletlerine yazılmıştır.

Başvekil

4.

030 | 10 | | | 135 | 971 | 24

T. C.
BAŞVEKÂLET
YAZI İŞLERİ VE SİCİL MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı : ____

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

Dosya işaretleri

[illegible]	
Yazıldığı tarih	2.XII.19[illegible]

Maliye, Nafia, Dahiliye Vekâletlerine

[illegible]

Dahiliye, [illegible]liye ve Nafia Vekâletlerine [illegible]

[illegible]

2-XII-9[illegible]

030 | 10 | 135 | [illegible]

C. T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

Selâhiyetli makamdan aldığımız

malûmata göre ;

Varlık vergisi borçlarını kanunun teyin ettiği müddet içinde ödemediklerinden dolayı çalışma mükellefiyetine tâbi tutulmuş olan vatandaşların , aile ve iş muhitlerinde çalışarak bakiye borçlarını ödeyebilmek imkânlarını bulabilmeleri için aileleri mezdine izdeleri Hükûmetce tensip olunmuştur .

Bu tedbirin aile ve iş muhitlerinde huzur ile çalışmak imkânlarını bulabilecek olan iyi niyetli vatandaşlara bakiye borçlarını ödemek için büyük kolaylıklar temin edeceği ümit edilmektedir . Gösterilen bu kolaylıklara rağmen borçlarını ödemekte temerrüt edenler hakkında Tahsili Sayal kanunu hükümlerinin [redacted] tatbikine devam olunacaktır .

030 | 10 | | | 118 | 97 | 24

4

1. — SABIK ZABIT HULÂSASI

Varlık vergisi hakkındaki kanun lâyihası için bir Muvakkat Encümen teşkili kararlaştırıldı.

Küçük sıhhat ve Hayvan sağlık okulları mezunlarının askerliklerine dair kanun lâyihası bir müddet müzakere edildikten sonra Millî Müdafaa Vekilinin huzuriyle müzakeresi kabul edildi.

Çarşamba günü toplanılmak üzere inikada nihayet verildi.

Reis Vekili	Kâtip	Kâtip
Bursa	Malatya	Isparta
R. Canıtez	*N. Baydar*	*K. Turan*

2. — HAVALE EDİLEN EVRAK

Mazbatalar

1. — Varlık Vergisi hakkında kanun lâyihası ve Muvakkat Encümen mazbatası (1/219) (Ruznameye).

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 15

REİS — Ş. Günaltay

KÂTİPLER : B. K. Çağlar (Erzincan), Necmeddin Sahir Sılan (Tunceli)

REİS — Celse açılmıştır.

3 — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — Varlık Vergisi hakkında kanun lâyihası ve Muvakkat Encümen mazbatası (1/219) [1]

MALİYE V. F. AĞRALI (Elâzığ) — Muhterem arkadaşlar; gelen evrakın birinci maddesinde varlık vergisi hakkında Hükümetçe teklif edilen lâyihanın tetkiki için teşkil ettiğiniz Muvakkat encümen tarafından hazırlanan kanun lâyihası vardır. Encümen, mazbatasında müstaceliyetle müzakeresini istemektedir. Müsaade ederseniz ruznameye alınarak müzakeresini kabul buyurmanızı istirham ediyorum.

REİS — Gelen evrak meyanında varlık vergisi hakkındaki kanun lâyihası vardır. Maliye Vekili bunun ruznameye alınarak tercihan müzakeresini teklif ediyor. Bu teklifi yüksek takdirinize arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Encümen de mazbatasında müstacelen müzakeresini teklif ediyor, bu teklifi de yüksek reyinize arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Heyeti umumiyesi hakkında mütalâa var mı?

MALİYE V. F. AĞRALI (Elâzığ) — Muhterem arkadaşlar, yüksek takdirinize, tasvibinize arzedilmiş olan kanun lâyihası bundan 16 ay evvel, evvelki yılın ikinci teşrin ayında kabul buyurduğunuz varlık vergisinden tahsilsiz kalmış olan bakayanın terkin yoluyla tasfiyesini istihdaf etmektedir.

Aziz yurdumuzun bakasını, büyük milletimizin hayat ve refahını sağlıyacak büyük ve güzel eseri, zamanın ağır ve müşkül şartları içinde tahakkuk ettirmenin Devlet Hazinesini ne kadar büyük vazifeler ve ağır masraflar karşısında bulundurduğunu takdir ederek bir defaya mahsus olmak üzere kabul buyurduğunuz bu varlık vergisi tahsilâtı 316 milyon küsur lira gibi azımsanmıyacak bir yekûna baliğ olmuştur. Hazine ihtiyaçlarını mükelleflerin tediye imkânları ile telifle çalışarak emniyetli bir usul ve sistem dahilinde yürütmeğe bilhassa dikkat ve itina ettiğimiz ve bu sebeple uzunca bir zaman ayırmak zorunda kaldığımız takip ve tahsil işlerini sonuna erdirmiş bulunuyoruz. Millî iradenin yüksek ruh ve manasını anlamamak gafletinde bulunan yurt vazifesine lakayt bazı fena niyetli vatandaşlar hakkında kanunun emrettiği müeyyidelere müracaat zaruretinden doğan üzüntülerimiz müstesna olmak üzere vatandaşlarımızın vazifelerini büyük bir yurtseverlikle ve tehalükle ifa etmiş olduklarını memnunlukla kaydeder ve bu fedakâr vatandaşlara huzurunuzda

[1] 57 sayılı basmayazı zaptın sonundadır.

teşekkür etmeyi bir memleket ve vicdan borcu sayarım.

Tahsilsiz kalan bakayadan bir kısmının tahsiline imkân olmadığı, diğer bir kısmının da mükelleflerini ağır sıkıntılara ve belki de yokluğa düşürmeden tahsil edilemiyeceği anlaşılmıştır. Bu bakayayı, seneden seneye devrederek kayıtlarımızda muhafaza etmenin ameli bir faydası olmıyacağına ve zaruretleri miktarlarınca ve ihtiyaç nispetinde takdir olmenin lüzum ve isabetine kani olarak esasen muvakkat mahiyette olan ve bir defaya mahsus olmak üzere ihdas edilmiş bulunan bu vergi bakayasının terkin yoliyle tasfiyesini muvafık bulduk. Yüksek tasvibinize arzedilen lâyiha bu maksatla göre tanzim olunmuştur. Kabulünü istirham ederim.

E. SAZAK (Eskişehir) — Arkadaşlar; Varlık vergisi kanununun ne şerait altında yapıldığını biz biliyoruz amma, bilmiyorum, memleketimiz tamamen bildi mi?

Öteden beri âdetti, fevkalâde zamanlarda kimin yanında bulunursa bulunsun, ordunun ihtiyacı olda mı malı elinden alınır, davarı sürülür, buğdayına el konur, eline de bir kâğıt verilirdi, parası da ya verilir ya verilmezdi. Bu Hükümet, bu kötü âdet yerine çok yerinde ve iyi bir âdet koydu. Çok yerindedir, parasını verip malı alıyor. Eğer eski harplerde olduğu gibi, bu işin tamamı çiftçilere yüklenseydi ve diğer sınıflara teşmil edilmeseydi daima sıkıntı da sırtının üstüne yüklenecek ve memleket zürraı bir daha kalkınamıyacak vaziyete düşecekti. Bu gayet doğru bir vergi olarak kondu. Bunun gayet yerinde olduğunu, adaletin tam olduğunu iddia edecek değiliz. Amma bunun haricinde, vergi prensiplerine dayanarak gelen kanunları tetkik ettik, acı olduğu halde muhasalası 15 milyonu geçmedi. Senede 5 . 600 milyon lira ordusuna sarfeden bir milletin elbette mükelleflerin paraya ihtiyacı olduğu da malûmdur. Böyle yapmasaydı. herkesin parasını elinden alacak veya bunun % 75 i benim, % 25 i senindir diyecekti. Meclisi Âli bunu düşünerek ve hakikaten vergi mevzularına uygun olmamakla beraber «Ezzaruratü tübihül mahzurata» fehvasınca bunu bilerek yaptık.

A. ZIRH (Rize) — Efendim!

E. SAZAK (Devamla) — Yani, zaruretler mahzurları mubah kılar. Maamafih bunu bilerek yaptık amma daha çok adaletsizlik, daha çok yanlışlık olacağını sanıyorduk. Bu kadarla işi hallettiğimize teşekkür etmek lâzımdır. Netice de az değil. 316 milyon lira alınmış. Arkadaşlar; bundan daha büyük bir vatanperverlik olur mu? Memleketi ayakta tutmağa bir vasıta olmak üzere bunu seve seve vermek, vatanseverliğin tam manasiyle en maddî delili oluyor. Türk milleti hakikaten bunu gayet iyi yaptı. Kendi muhitimde Ankara'da, Eskişehir'de herkes bismillâh dedi götürdü verdi. İçimizde acı olan şey vardır, kanun yerindedir. Fevkalâde mükellefler vardır. Harp kazançları vergisi senelerce sürüklendi ve zamanla kendisinden vergi istenen adam yardıma muhtaç vaziyete geldi. Şimdi Varlık vergisini Hükümet tamamen ortadan kaldırmayı düşünmüştür. Encümenler de muvafık görülmüştür, fakat yukarıda söylediğim gibi içimizde acı olan şey; varlığı olupda vermiyenler veya muhtelif suretle servetlerini kaçıranları bu kanunla affediyoruz, amma bunlar millet nazarında nasıl affolunurlar? Bu kanun onları affederse bu gibi insanlar bu milletin içinden çıkıp gitmelidirler. Çünkü milletçe bunların affı çaresi yoktur. Ben işte bu meseleyi canlandırarak bu gibi insanların millet ve memleket nazarında birer cani ve yurduna ihanet etmiş kadar maznundurlar, belki bunlar hakkında Hükümet tedbir almadı. Fakat Millet intikamını alır, linç mi eder, ne eder? onu bilmem.

REİS — Heyeti umumiyesi hakkında başka mütalâa yok. Maddelere geçilmesini yüksek takdirinize arzediyorum. Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

Varlık vergisi bakayasının terkinine dair kanun

MADDE 1. — 4305 sayılı kanuna göre tarhedilmiş olan vergilerin, henüz tahsil edilmemiş bulunan bakiyeleri terkin edilmiştir.

REİS — Madde hakkında mütalâa var mı? Maddeyi kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — 4305 sayılı kanuna göre yapılmış olan varlık vergisi tarhiyatından dolayı yeniden müracaat kabul olunmaz.

S. İÇÖZ (Yozgad) — Müracaat kabul edilmemesinden maksat nedir? Hükümet mi ashabı mesaliha müracaat etmiyecek, yoksa ashabı mesalih mi Hükümete müracaat etmiyecek?

MUVAKKAT En. M. M. Ş. DEVRİN (Zonguldak) — Efendim, kanun lâyihası kati bir tasfiyeyi derpiş etmekte olduğundan artık vergiye taallûk eden herhangi bir müracaatı önlemek maksadiyle konulmuş olan bir hükümdür, kati bir tasfiyenin de mahiyeti ve bünyesi icabıdır. Kabul buyurulmasını rica ediyorum.

REİS — Başka mütalâa yok. Maddeyi reye arzediyorum. Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

REİS — Maddeyi kabul buyuranlar ... Etmiyenler ... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanun hükümlerini yürütmeye İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

REİS — Maddeyi kabul edenler ... Etmiyenler ... Madde kabul edilmiştir.

Lâyihanın heyeti umumiyesini açık reye arzediyorum.

2. — (Küçük sıhhat) ve (Hayvan sağlık) okulları mezunlarının erbaş ve gedikli olarak kullanılabilmeleri hakkında kanun lâyihası ve Sıhhat ve İçtimai Muavenet, Ziraat ve Millî Müdafaa Encümenleri mazbataları (1/157)

REİS — Efendim, Ruznamemizde (Küçük sıhhat) ve (Hayvan sağlık) okulları mezunlarının erbaş ve gedikli olabilmeleri hakkında kanun lâyihası vardır. Geçen celsede heyeti umumiyesi hakkında müzakere cereyan etti. Nihayet arada noktai nazar farkı olduğu için lâyihanın müzakeresini Millî Müdafaa Vekilinin huzuruna bırakılması kararlaştırılmıştı. Millî Müdafaa Vekili bugün de gelmemiştir. Gerçi müzakereye devam edebiliriz. Fakat Millî Müdafaa Vekilinden izahat almak ihtiyacı olan bazı noktalar olabileceğine göre lâyihanın Cuma günkü içtimaa tehirini tensibi âlinize arz ederim. (Muvafık sesleri).

Şu halde lâyihanın müzakeresi tehir edilmiştir.

Reye iştirak etmiyenler varsa lütfen reylerini versinler.

Açık reylerin neticesini arzediyorum:

Varlık vergisi bakayasının terkinine dair kanuna (311) zevat rey vermiştir. Bu (311) reyden birisi ret olmak üzere kanun (310) reyle kabul edilmiştir.

Ruznamede müzakere edilecek başka madde yoktur. Cuma günü 15 te toplanılmak üzere inikada nihayet veriyorum.

Kapanma saati : 15,25

Varlık vergisi bakayasının terkini hakkındaki kanuna verilen reylerin neticesi

(Kanun kabul edilmiştir.)

Âza adedi	:	455
Reye iştirak edenler	:	311
Kabul edenler	:	310
Reddedenler	:	1
Müstenkifler	:	0
Reye iştirak etmiyenler	:	135
Münhaller	:	7

(Kabul edenler)

AFYON KARAHİSAR
İ. H. BALTACIOĞLU
A. ÇETİNKAYA
M. GÖNENÇ
S. YURDKORU

AĞRI
H. BAYRAK
R. R. PASİN
H. TUGAÇ

AMASYA
N. AKTIN
E. TARHAN
E. URAS
A. K. YİĞİTOĞLU

ANKARA
M. AKSOLEY
F. R. ATAY
H. BAYKAN
A. BAYTIN
R. BÖREKÇİ
A. ÇUBUKCU
F. DALDAL
M. KAYAOĞLU
H. N. MIRÇIOĞLU
M. ÖKMEN

ANTALYA
Dr. C. KAHRAMAN
N. E. SÜMER

AYDIN
Dr. H. ALATAŞ
Gl. R. ALPMAN
A. S. LEVEND
Dr. R. LEVENT

BALIKESİR
M. AKPINAR
O. N. BURCU
H. KARAN
H. ONAT
S. ÖRGEEVREN
Gl. K. ÖZALP
Y. S. UZAY
İ. H. UZUNÇARŞILI

BİLECİK
A. ESEN
Dr. M. SÜNER

BİNGÖL
T. BANGUOĞLU
F. F. DÜŞÜNSEL

BİTLİS
M. ERTAN
B. OSMA

BOLU
H. Ş. ADAL
H. C. ÇAMBEL
C. ÖZÇAĞLAR
Dr. Z. ÜLGEN

BURDUR
İ. N. DİLMEN
Ş. ENGİNERİ
Dr. A. R. YEŞİLYURT

BURSA
A. AKGÜÇ
Gl. A. ATLI
M. F. GERÇEKER
Dr. R. GÜRAN
F. GÜVENDİREN
Dr. S. KONUK

Dr. M. T. SİMER
Gl. N. TINAZ

ÇANAKKALE

S. BATU
R. DULAYİRLİ
H. ERGENELİ

ÇANKIRI

Dr. A. ARKAN
A. İNAN
M. A. RENDA

ÇORUM

A. R. EREM

ÇORUM

H. AKDOĞAN
N. ATALAY
Dr. M. CANTEKİN
M. ÇAĞIL
İ. EKER
N. KAYAALP

DENİZLİ

P. ASAL
H. GÜNVER
N. KÜÇÜKA
E. A. TOKAD

DİYARBAKIR

O. OCAK
Dr. İ. T. ÖNGÖREN
Gl. K. SEVÜKTEKİN
K. ŞEDELE
Ş. ULUĞ

EDİRNE

M. F. AĞAOĞULLARI
P. BALKAN
E. DEMİRAY
M. N. GÜNDÜZALP
Dr. F. MENİK

ELÂZIĞ

F. AÖRALI
H. KIŞIOĞLU
İ. YALÇIN

ERZİNCAN

B. K. ÇAĞLAR
A. FIRAT
F. HALFEGİL
A. S. İLTER
Ş. SÖKMENSÜER

ERZURUM

S. ALTUĞ
Gl. F. DEMİRHAN
N. DUMLU
N. ELGÜN
M. H. GÖLE
Ş. KOÇAK
Gl. Z. SOYDEMİR

ESKİŞEHİR

İ. ARUKAN
İ. U. AYKURD
İ. ÖZDAMAR
K. SAZAK

GAZİANTEP

Dr. M. A. AĞAKAY
Ü. A. AKSOY
Dr. M. CANBOLAT
S. KALELİ
Ş. ÖZDEMİR
M. ŞAHİN

GİRESUN

M. AKKAYA
F. ATLI
İ. SABUNCU
A. SAYAR
N. OSTEN

GÜMÜŞANE

H. F. ATAÇ
R. GÜRELİ
E. S. TÖR

HAKKARİ

A. R. GÖKSİDAN

HATAY

A. Ş. DEVRİM
Gl. F. DURUKAN
H. ILGAZ
B. F. KUNT
H. SELÇUK
A. TÜRKMEN

İÇEL

Dr. M. BERKER
R. KORALTAN
Ş. TUĞAY

ISPARTA

M. KARAAĞAÇ
K. TURAN
C. TÜZEMEN

İSTANBUL

A. K. AKYÜZ
C. R. ARSUVEN
Dr. O. ATAÇ
Gl. R. BELE
Dr. H. DİKER
A. Ş. ESMER
G. B. GÖKER
İ. A. GÖVSA
F. HAMAL
Gl. K. KARABEKİR
Ş. KARAMURSAL
H. KORTEL
Ş. A. ÖGEL
A. R. TARHAN

İZMİR

M. BİRSEL
Dr. H. H. CUMA
G. ÇINAR
S. EPİKMEN
K. ORAN
Dr. K. ÖRS
Ş. YUNUS

KARS

E. DEMİREL
Gl. H. DURUDOĞAN
Dr. E. OKTAY

KASTAMONU

T. COŞKAN
H. ÇELEN
H. ÇORUK
Dr. F. ECEVİT
Z. ORBAY
N. TAMAÇ

KAYSERİ

F. BAYSAL
A. H. KALAÇ
R. ÖZSOY
M. K. ŞATIR
S. H. ÜRGÜBLÜ

KIRKLARELİ

Z. AKIN
Korgl. K. DOĞAN
Ş. ÖDÜL
Dr. F. ÜMAY

KIRŞEHİR

F. ÇOBANOĞLU
F. SELEN
S. TORGUT
İ. TURAN

KOCAELİ

S. ARTEL
Gl. M. BAKÜ
Dr. F. Ş. BÜRGE
R. FENMEN
S. PEK
İ. TOLON
S. YARGI

KONYA

M. A. BİNAL
Gl. A. F. CEBESOY
S. ÇUMRALI
Ş. EROUN
A. M. GÖKER
Dr. S. IRMAK
H. KARAGÜLLE
T. F. SİLAY
A. R. TÜREL
Dr O. Ş. ULUDAĞ

KÜTAHYA

Dr. A. S. DELİLBAŞI
M. ERKMEN
S. KUTMAN
R. PEKCAN
A. TİRİDOĞLU
Ü. R. UŞAKLI
V. UZGÖREN

MALATYA

S. BARKAN
N. BAYDAR
M. ÖKER
Dr. C. ÖZELÇİ
M. Ş. ÖZPAZARBAŞI
M. PEKTAŞ
H. SAĞIROĞLU
K. SAYIN
O. TANER
T. TEMELLİ
M. N. ZABCI

MANİSA

R. N. EDGÜER
O. ERÇİN
İ. ERTEM
Ş. R. HATİPOĞLU
Dr. S. R. KÂATÇILAR
F. KURDOĞLU
Y. ÖZEY
F. USLU

MARAŞ

Dr. K. BAYİZİT
R. KAPLAN
H. R. TANKUT
A. H. TANPINAR
A. TAYCIOĞLU

MARDİN

Gl. S. DÜZGÖREN

— 47 —

E. ERGİN
R. ERTEN
H. MENEMENCİOĞLU
Dr. A. URAS
L. ÜLKÜMEN

MUĞLA

S. GÜNEY
C. KARAMUĞLA
H. KİTABCI
P. O. MENTEŞEOĞLU

MUŞ

K. KOTAN

NİĞDE

A. G. BÖDRUMLU
R. DOLUNAY
B. ULUSOY

ORDU

Ş. AKYAZI
İ. ÇAMAŞ
Dr. V. DEMİR
Dr. Z. M. SEZER
H. YALMAN
M. YARIMBIYIK

RİZE

T. E. BALTA
Dr. S. A. DİLEMRE
K. KAMÜ
A. ZİRH

SAMSUN

C. BİLSEL
H. ÇAKIR
İ. EZGÜ
Amiral F. ENGİN
N. FIRAT
S. ERBAY
N. ÖZTÜZCÜ
M. A. YÖRÜKER

SEYHAN

D. ARIKOĞLU
S. ÇAM
K. ÇELİK
Gl. N. ELDENİZ
Ş. İŞCEN
C. ORAL
Dr. K. SATIR
H. URAN

SİİRD

S. TUNCAY
R. TÜRKAY

SİNOP

C. ATAY
C. K. İNCEDAYI
Dr. B. KÖKDEMİR
H. ORUCOĞLU
İ. H. SEVÜK

SİVAS

İ. H. BAŞAK
M. Ş. BLEDA
A. N. DEMİRAĞ
Ş. GÜNALTAY
H. IŞIK
K. KİTAPÇI
R. Ş. SİRER
A. YURDAKUL

TEKİRDAĞ

R. APAK
E. ATAÇ
E. PEKEL
N. TRAK
G. UYBADIN

TOKAD

S. ÇELİKKOL
M. DEVELİ
R. ERİŞKEN
H. N. KEŞMİR
C. KOVALI
N. POROY

TRABZON

S. ABANOZOĞLU
P. A. BARUTCU
S. DAY
E. KARADENİZ
L. YAVUZ

TUNCELİ

N. S. SİLAN
H. ÜÇÜZ

URFA

K. BERKER
E. TEKELİ
S. K. YETKİN

VAN

N. BERKER

YOZGAD

M. ALPAK
Z. ARKAN
S. İÇÖZ
Y. D. KARSLIOĞLU
S. KORKMAZ
A. SUNGUR

ZONGULDAK

Ş. DEVRİN
E. ERİŞİRGİL
A. GÜREL
H. KARABACAK
H. A. KUYUCAK
Ş. TANSAN
R. VARDAR

[Reddedenler]

Siird

A. R. ESEN

[Reye iştirak etmiyenler]

AFYON KARAHİSAR

H. ÇERÇEL
Dr. A. H. SELÇİL
A. TAŞKAPILI
B. TÜRKER

ANKARA

Gl. N. ANILMIŞ
H. O. BEKATA
M. ERİŞ
İ. İNÖNÜ (R. C.)
Z. YÖRÜK

ANTALYA

N. AKSOY
H. T. DAĞLIOĞLU
Dr. H. KURAL
T. SÖKMEN (M.)
Dr. C. TUNCA

AYDIN

Dr. M. GERMEN
N. GÖKTEPE
A. MENDERES

BALIKESİR

H. ÇARIKLI
M. DEMİR
P. ETÇİOĞLU
H. KÜÇÜKLER
F. TİRİTOĞLU

BİLECİK

M. Ş. ESENDAL
K. GÜLEK

BOLU

Kergi. A. ALPDOĞAN
H. R. OYMEN
U. S. SİREN (V.)

BURSA

R. CANİTEZ (Ks. V.)
A. DURU
A. M. ERHAN
M. B. PARS

ÇANAKKALE

S. T. ARSAL (M.)
R. N. GÜNTEKİN
A. KAMÇIL

ÇANKIRI

B. ERKİN (M.)
T. ONAY

ÇORUH

M. M. KANSU
A. TÜZÜN
A. US

ÇORUM

E. S. AKGÖL
Dr. C. ALPER

DENİZLİ

Y. BAŞKAYA (M.)
Dr. H. BERKMAN
Dr. B. UZ

DİYARBAKIR

R. BEKİT

— 48 —

I : 29 15.3.1944 C : 1

ELÂZIĞ
F. A. AYKAÇ
S. SAĞIROĞLU

ERZURUM
A. AKYÜREK
R. DİNÇ (M.)

ESKİŞEHİR
Y. ABADAN

GAZİANTEP
C. S. BARLAS
Dr. A. MELEK

GİRESUN
Dr. H. V. SOMYÜREK (M.)
Gl. İ. SÜKMEN (M.)
A. ULUS

GÜMÜŞANE
Ş. ERDOĞAN
C. SELEK

İÇEL
T. C. BERİKER
F. C. GÜVEN
E. İNANKUR
Gl. Ş. TÜRSAN

İSPARTA
K. AYDAR
H. ÖZDAMAR

İSTANBUL
A. BAYINDIR
S. CİMCÖZ
A. H. DENİZMEN
N. MENEMENCİOĞLU (V.)
P. ÖYMEN
V. SARIDAL
I. H. ÜLKMEN (M.)
H. C. YALÇIN

İZMİR
B. ARIMAN
C. BAYAR
R. KÖKEN
H. MENTEŞE
H. ONARAN
Ş. SARACOĞLU (Bş. V.)
H. A. YÜCEL (V.)

KARS
C. DURSUNOĞLU
Ş. KARACAN
F. KÖPRÜLÜ
Z. ORHON
E. ÖZOĞUZ

KASTAMONU
A. BİNKAYA
R. SALTUĞ
T. TAŞKIRAN

KAYSERİ
M. TANER
Ö. TAŞÇIOĞLU
N. TOKER

KIRKLARELİ
N. A. KANSU

KOCAELİ
R. AKCA
A. DİKMEN
İ. S. YİĞİT (M.)

KONYA
V. BİLGİN
A. H. DİKMEN
K. OKAY
N. H. ONAT
F. GÜVENDİREN

KUTAHYA
B. ATALAY
R. PEKER

MANİSA
Kergl. A. R. ARTUNKAL (V.)
H. BAYUR
K. KARAOSMAN
H. SARHAN

MARDİN
İ. F. ALPAYA (İ. Ä.)

MUĞLA
Orgl. İ. ÇALIŞLAR

MUŞ
H. KILICOĞLU (M.)

NİĞDE
H. MENGİ
F. SOYLU
Dr. R. F. TALAY
H. TEPEYRAN (M.)

ORDU
H. ŞARLAN
S. S. TARCAN

RİZE
H. C. BELÜL
F. SİRMEN (V.)

SAMSUN
Z. DURUKAN

SEYHAN
A. M. YEGENA

SİİRD
Rezzam Ş. DAĞ

SİVAS
A. ESENBEL
N. SADAK
İ. M. UĞUR

TEKİRDAĞ
F. ÖZTRAK

TOKAD
G. PEKEL
R. A. SEVENCİL

TRABZON
M. S. ANAMUR
M. AYDIN
H. N. BÖZTEPE
D. EYİBOĞLU
T. GÖKSEL
H. SAKA

URFA
H. S. COŞAR
R. SOYER
A. K. TECER

VAN
İ. ARVAS
M. BOYA

YOZGAD
C. ARAT (M.)

ZONGULDAK
Y. Z. ÖZENÇİ

ULUS

Başvekilimizin çok mühim beyanatı

Hükümetin aldığı yeni kararları izah etti

Dar gelirli vatandaşlar asla sıkıntıda bırakılmıyacaktır

Ulus, 11 Kasım 1942.

TUCEL Cumhuriyet 50 Para

Başvekilin Mecliste Mühim Beyanatı

Hükümet cezai tedbirler almak yerine, istihsali artırıp vatandaşlara bizzat tevziat yapmak suretile buhranı önlemeğe çalışacak

Büyük kazançlı vatandaşlardan vergi alınacak

Büyük Millet Meclisinde hararetli müzakereler

Hükümetin yeni aldığı tedbirler

Varlık vergisinin esasları

Cumhuriyet, 12 Kasım 1942.

Varlık vergisi

Şehrimizde 3 komisyon kuruluyor

Defterdarlık, mükelleflere aid listeleri hazırlıyor

İstanbul defterdarlığı, varlık kanunu hükümlerine tevfikan varlık vergisine tâbi olan mükelleflerin listelerini hazırlamağa başlamıştır. Listeler bir iki güne kadar tamamlanmış olacaktır. Listeler, teşekkül edecek komisyonlar tarafından tetkik edilecektir. Komisyonlar bu listelere göre vergileri tarh ve tahakkuk ettirmekte tam bir salâhiyete sahib bulunacaklardır.

Şehrimizde bu işle meşgul olmak üzere üç komisyon teşekkül edecektir. Komisyonların teşekkülü işi bir iki gün zarfında tamamlanmış bulunacak ve hemen çalışmalarına başlıyacaktır.

Dün akşam Belediyede Vali ve Belediye Reisi Lûtfi Kırdarın riyaseti altında bütün kaymakamlar bir toplantı yapmıştır. Bu toplantıda yeni kanunların tatbikatı üzerinde görüşülmüştür.

Şehir Meclisi dünkü toplantısında varlık vergisi kanununa tevfikan teşkil edilecek komisyonlar için meclisten aza intihabına dair teklif riyaset divanına verilmiştir. Şehir Meclisi, bugün de saat 16 da toplanarak riyaset divanından bu mühim mevzu üzerinde verilecek teklifi tetkik edecektir.

Cumhuriyet, 13 Kasım 1942.

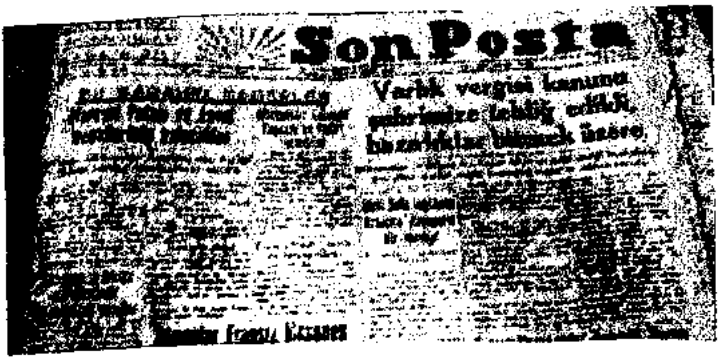
Son Posta

Varlık vergisi kanunu

Son Posta, 13 Kasım 1942.

Mersinde Varlık vergisi cetvelleri dün asıldı

İlk cetvel 25,000 Liradan yukarı vergi verecek olanlara aittir

Türk Sözü, 9 Aralık 1942.

TÜRK SÖZÜ

Adanada Varlık Vergisi Cetvelleri Dün Asıldı

Adana M. kazası 8,024,462 lira Varlık vergisi verecek

Alber Lebrun Fransadan kaçtı

Fransadan Almanyaya giden işçi kafileleri

Türk Sözü, 16 Aralık 1942.

Türk Sözü, 17 Aralık 1942.

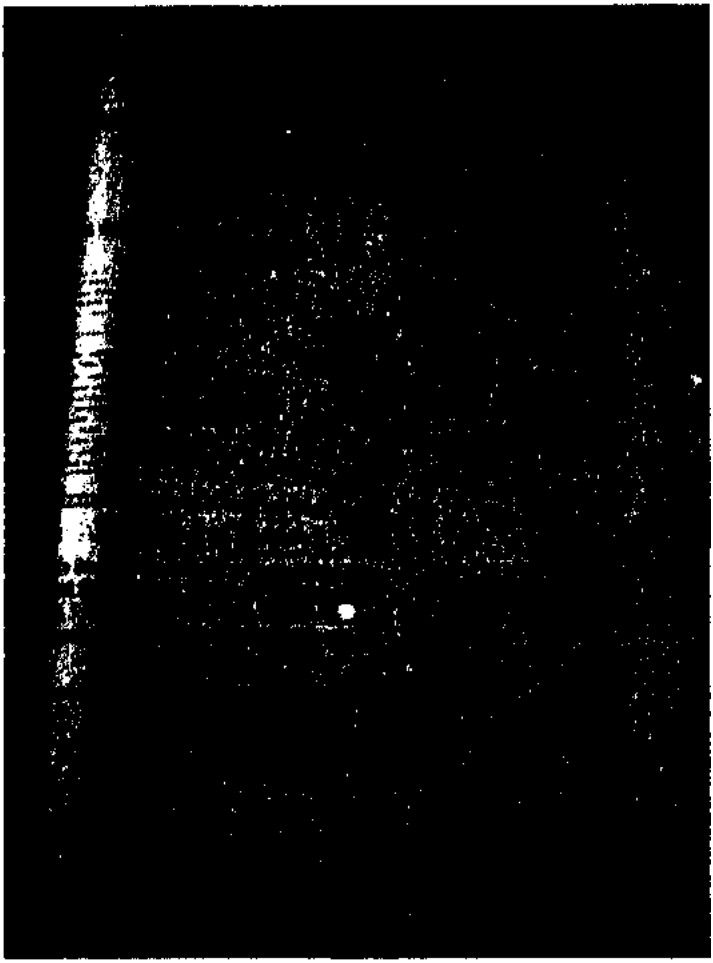

Türk Yolu, 23 Aralık 1942.

[illegible] kânun [illegible] günü aç[illegible]lacak amatör

[illegible] ve fotoğraf [illegible] talimatı

[illegible] amatör [illegible] fotoğraf [illegible] 5 / İkinci [illegible] tarihinde açılacak[illegible]

2 [illegible] Sergiye amatör resim[illegible] ve orta okul talebe[illegible] enstitüsü talebesi ile [illegible] için yerler tahsis [illegible] mükâfatlar konul[illegible]

[illegible] jürinin seçeceği resim [illegible]fotoğraf birincilerine 20, [illegible] 15, üçüncülere de [illegible] para mükâfatı, [illegible] birinciden [illegible] kadar muvaffakiye[illegible] [illegible]rile alacak birer [illegible] fotoğrafları ara[illegible]la en iyi üç fotoğraf birer hatıra teşkil e[illegible]dicek verilecektir.

Kesim ve fotoğraf teşhir edilmesi ar[illegible] [illegible] bir ayın son [illegible] [illegible]

Varlık Vergisi [illegible]

([illegible])

Binalardan vergi verecekler

Lira	
500	Ömer Lutfü Bilen
2000	Doktor Hasan Ömer Erim
600	Esat Demir soy
5000	Hasan Korkuca

Büyük Çiftçiler

1000	Sadettin Ating
500	Lutfi Erson
2000	Rauf Elsent
500	İslâm Tugay
500	Mahmud Özgener
500	Fuat Çelebi
500	Mustafa Gebeş
500	Ali Soydan
3000	Sıdık Efe
500	Hasan Ömer Erim
1000	Mehmet Düz kaya
500	Muharrem Ulu
500	Sadettin Eryılmaz
500	Ali Efe
500	Şevki Hoca
500	Ali oğlu Emin
500	Kara İbrahim
500	Çerkes Kel Sait
500	İbrahim Ayanoğlu
500	Veysi çavuş
500	Topra oğlu Halil
500	Pehlivan oğlu Mehmet
500	Koca Ahmet
500	Rıza bey
500	Nazif Horoz
500	Gancı oğlu Mehmet
500	Hüseyin Baş
500	Nafız Kulhan
500	Nurettin Çetin
500	İsmail Zengin
500	Mehmet Çalar
500	Mehmet KaraKoç
500	İbrahim Çiçek
500	Kemal Ayta
500	[illegible] Kaya
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

500	[illegible]
600	[illegible]
500	[illegible]
500	[illegible]
400	[illegible]
500	[illegible]
600	Ali [illegible]
600	[illegible]
600	Hacı Mahmud [illegible]
500	Hacı oğlu [illegible]
500	Lâz Mahmud Çavuş
500	H. Mehmet
500	Rizeli Osman
1000	İbrahim Topçu
500	Harun
500	Veysi İzzettin

Postada gecikçen gazeteler

P. T. T. Umum müdürlüğünden bildirilmiştir :

Gazetenizin 21/10/942 tarihli nüshasında (postadan çıkmayan gazeteler) başlığı altında intişar eden yazıya karşılıktır .

23/10/942 tarihine ait gazetelerin bir gün [illegible] sebebiyet veren [illegible] kezi ciket [illegible] hataları [illegible] sına 600 [illegible] lerin [illegible] mini [illegible] miştir .

[illegible]

[illegible]

Türk Yolu, 23 Aralık 1942.

Türk Yolu, 24 Aralık 1942.

Tan, 3 Ocak 1943.

TAN

İstanbulda Varlık Vergisi Sov

Şehrimizde Dün Milyonlarca Liralık Vergi Tahsil Edildi

41 Vilâyet Listeleri Hazırlandı

Sun'î Kan İmal Edildi

Tan, 5 Ocak 1943.

BÜTÜN YURTTA

Düne Kadar Yatırılan Varlık Vergisi Miktarı 108.800.000 Liradır

Şehrimizde Yalnız Evvelki Gün 17.071.406 Lira Ödendi - Mükellefler Yüzde Bir Zamla Tediyeye Devam Ediyorlar

Ankara, 5 (TAN) — Bütün yurtta dün akşama kadar ödenen varlık vergisi miktarı 108 milyon 800.000 liradır. Bunun 92.600.000 lirası nakit olarak, 16.200.000 lirası da çek olarak yatırılmıştır.

Şehrimizdeki tahsilât

[illegible]

Devamı Sa. 2, Sü. 4

YENİ BİR KARAR

Demiryolu Tamiratı İçin Ücretli İş Mükellefiyeti Kondu

Ankara, 5 (TAN) — [illegible]

[illegible]

Devamı Sa. 2, Sü. 4

Tan, 6 Ocak 1943.

Varlık Vergisinden Borçlu Kalanlar

Tahsili Emval Kanununun Bu Gibiler Hakkında Nasıl Tatbik Edileceğini ve Haczin Ne Suretle Yapılacağını Yazıyoruz

... tarhiyatı ... verdi ... miktar 844.941 ...

... borçlarını vere... ... yapmıyor ... ve çarşılara ... üzerinde ...

... vergi miktarını ... Bu itibarla ... kanunun hükümleri ... lüzum görülmektedir.

Devamı Sa. 2, Sü. 1

Varlık Vergisinden Borçlu Kalanlar

Tahsili Emval Kanununun Nasıl Tatbik Edileceğini Yazıyoruz

Tan, 7 Ocak 1943.

TAN

Varlık Vergisi
Ödenen Miktar 120 Milyon Lirayı Geçti

Ruslar Zimovdi
Şehrini Geri Al

Rusların Taarruzu
Her Yerde
Geri Püskürtüldü

Tan, 10 Ocak 1943.

TAN

YARINDAN İTİBAREN

Sovyetler Bir Kaç
Şehir Daha Aldı

İngilizler
Essen'i
Bombaladı

AFRİKA CEPHESİNDE

Tan, 11 Ocak 1943.

TAN
Varlık Vergisi
Ankarada da ödeme
Müddeti Dün Bitti
Şark Cephesi

Tan, 12 Ocak 1943.

TAN
Borçlu Kalanlar
AFRİKA CEPHESİNDE

Tan, 13 Ocak 1943.

TAN

Varlık Vergisi

Ankarada Haciz Yolu
Ile Tahsilâta Başland

Alman K

Hitler Anten
Bulgar Kral

"1943 Çok
Çetin
Olacaktır"

MILLI SEF
İNÖNÜ'NÜN
TEŞEKKÜRÜ

DE GAULLE

Tan, 14 Ocak 1943.

Antonesko Döndü

Almanya Romanyadan
Fedakârlıklar İstiyor

Büyük Millet Meclisi

Dünkü Toplantısında Seçimin
Yenilenmesine Karar Verdi

Varlık
Vergisini

ALMAN
FRANSIZ

Tan, 15 Ocak 1943.

VARLIK VERGISI

Yurtta Ödenen Miktar 170 Milyonu Geçti

Ankara, 16 (TAN) — Varlık vergisi [illegible]

[illegible]

Tan, 16 Ocak 1943.

Varlık Vergisi Borçlarını Ödemeyenler

Tahsil Şubeleri Yarın İcraî Tazyik Ve Takibata Başlıyor

Haciz ve Satış İşleri İçin Hazırlıklar Tamamlandı

İlk on beş günlük müddet bittikten sonra varlık vergisini ödemiyenler hakkında tahsili emval kanunu mucibince şube ve mahallelere yeni ihbar listeleri asılmıştı. Yine bu kanunun tayin eylediği ihbar müddeti olan on günlük mühlet dün bitmiştir. Bunun üzerine dün bütün maliye şubelerinde komisyonlar toplanmıştır. Bu komisyonlar [illegible] vergiyi düne kadar [illegible]

[illegible]

Tan, 17 Ocak 1943.

Varlık Vergisi için Hacizler Başlıyor

Borcunu Ödememiş Olan Mükelleflerden Bir Kısmının Listeleri Derhal Zabıtaya Verilerek Sevk Hazırlıkları Tamamlanacak

Şehrimizde varlık vergisini normal müddeti içinde ödemiyenlere, listeleri asılmak suretile yapılan 10 günlük ihtarname tebliği müddeti cuma günü sona ermiştir. Bu müddet zarfında borçlarını yine ödememiş olan mükelleflere ait listelerin defterdarlık tarafından hazırlanmasına cumartesi günü başlanmıştır. Bu şubelere bildirilecek olan bu listelere göre, borçlular hakkında takibata başlanacaktır. Bu arada haczedilecek malı bulunmıyanların veyahut borcunu ödemeye kâfi gelmiyenlerin isimleri hemen zabıtaya bildirilecektir.

Bir taraftan bunların sevki yapılırken, diğer taraftan haczen satışlara da başlanacaktır.

Diğer taraftan, birçok mükellefler bankalarda emtia ve gayrimenkul ipotekleri karşılığında kredi açırmakta olduklarından, bu muamelelerin birçokları bitirilmek üzeredir. Alâkadarlar, bu muamelelerin ikmalinden tahsilât [illegible]

Ankaradaki Son Maç

Yedek Subay Okulu Galatasaray Takımını 2 - 1 Yendi

Ankara, 17 (TAN) - Dün ilk maçını Ankaragücü ile yapan Galatasaray takımı, bugün 19 Mayıs stadında Yedeksubay okulu ile karşılaştı. Havanın muhalefetine rağmen stadyomda büyük bir kalabalık toplanmıştı. Seyirciler arasında Başvekil Şükrü Saracoğlu, Millî Müdafaa Vekili Ali Rıza Artunkal, Maarif Vekili Hasan Âli Yücel de bulunuyordu.

Çok çetin geçen oyunun birinci devresi 1-1 beraberlikle neticelendi. İkinci devrede Yedeksu-

Tan, 18 Ocak 1943.

TAN
20
Haciz İşine Yarın Sabah Başlanacak
Varlık Vergisi Borcunu Hiç Ödememiş Olan Mükellefler Yarından İtibaren Kadıköyündeki Toplanma Merkezine Sevkediliyor
Rostof Te
Donetz'i Aşı
Şehre 40 Kil
RAK'IN MİHVERE HARP İLAN DIŞI
Mr. Attlee Giraud'dan Bahsetti
İngilizler Tra
Şehrine Yak

Tan, 20 Ocak 1943.

Milyonluk Borçlular Bu Sabah Toplattırılıyor

Varlık Vergisini Ödemiyen Mükelleflerden İlk Kafile Aşkaleye Sevkedilmek Üzere Bir İki Gün İçinde Yola Çıkardacak

Rommel Ricat

Tan, 21 Ocak 1943.

Cumhuriyet

Varlık vergisini vermiyenler

Ona yedi kişiden mürekkeb ilk kafile dün gece topluma kampına sevkedildi

8 inci ordu dün Homs ve Tarhunayı zaptetti

Milli Şef İnönü

Dün 16 da Mühendisler

hazır bulundular

Akdenizde şiddetli

Cumhuriyet, 22 Ocak 1943.

TAN

47 Vergi Mükellefinin

Dün Haczedildi

Tan, 22 Ocak 1943.

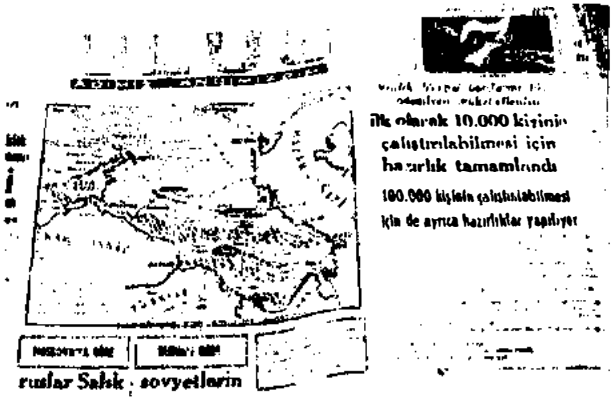
ilk olarak 10.000 kişinin

çalıştırılabilmesi için

hazırlık tamamlandı

100.000 kişinin çalıştırılabilmesi

için de ayrıca hazırlıklar yapılıyor

ruslar Salsk, sovyetlerin

Ulus, 23 Ocak 1943.

TAN

GÜNLÜK SİYASİ HALK GAZETESİ

Toplanan Mükelleflerin Sayısı 300 e Yaklaştı

Hacizlere de Devam Ediliyor

İLK KAFİLE HAZIR

Ev Eşyası Bedestende, Mağaza ve Depolardaki Mallarda Yerinde Satışa Çıkarılacaktır

Milli Şef İnönü

Dışarıdan 50000 Ton Buğday Getiriyoruz

Tan, 23 Ocak 1943.

Cumhuriyet

Trablus düşmek üzere

Sekizinci ordu şehri çevirerek şiddetli top ateşi altına aldı

Başvekilin demeci

Varlık vergisi için

Toplanma kampında

Bugünkü harbin en nazik noktası

Yeni Delhide

Cumhuriyet, 23 Ocak 1943.

Son Posta, 24 Ocak 1943.

Tan, 24 Ocak 1943.

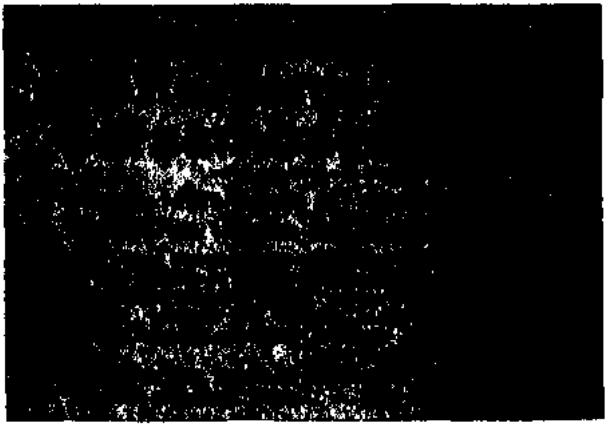

Tan, 25 Ocak 1943.

Bütün Yurtta Varlık Vergisi Tahsilâtı 180 Milyonu Buldu

Boşaltıh

Yağmur, Don, Doluya Karşı Ziraî Sigorta

Sandal Bedesteni Dün Bir Mahşer Yeri Halini Almıştı

Hayatın Sonra İngiliz İmparatorluğu Kalacak mıdır?

Tan, 26 Ocak 1943.

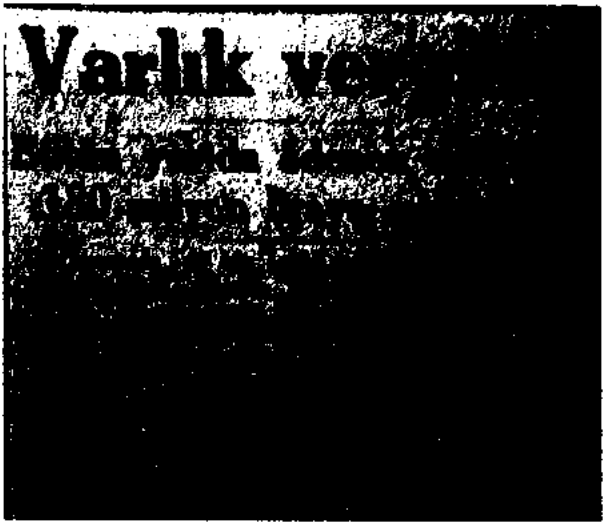

Tasviri Efkâr, 26 Ocak 1943.

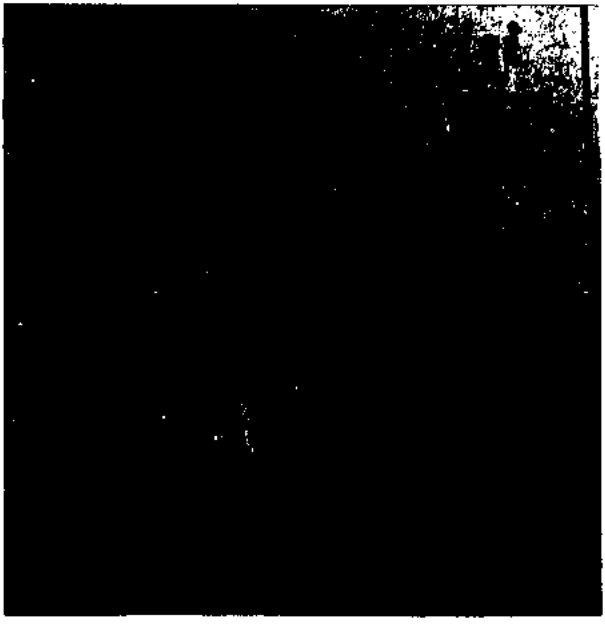

İkdam, 27 Ocak 1943.

Gaziantepde 17 Yahudi yakalandı

Bunlar tarhedilen vergiyi ödememek için Suriyeye kaçmak istiyorlardı

İlk kafile bu akşam sevkediliyor

Demiryolu Aşkaleye gelmeden inşaat esnasında alınmış bir resimdir. Varlık vergisi mükellefleri bu hat üzerinde kar temizliyeceklerdir.

Konya, 26 (Babalık gazetesi bildiriyor) — Yerinden aldığımız hususi bir habere göre Varlık vergisini ödememek maksadile Bursa, İstanbul, İzmir ve Ankaradan muhtelif tarihlerde Suriyeye kaçmak için Gaziantepe giden 17 müsevi birer birer yakalanmışlardır. Bunlar geldikleri yerlere gönderileceklerdir.

Borçlarını ödemedikleri için Varlık vergisi kanunu alıkanına tevfi-

(Devamı sahife 3. sütun 4 de)

Bak

İmparator

EĞER harp nizamı içi imparatorlukların, s şimdiden kestirilemiyece lan parçalanışlarına «tasf demek esizse, ikinci dünyı bi içinde birkaç imparat ğun tasfiyesine şahit o Başta Holandanın bem n

Tasviri Efkâr, 27 Ocak 1943.

VERGİ BORÇLULARI

Suriyeye Kaçmak İsterken 17 Mükellefin Antakya Yakalandığı Bildiriliyor

Sümer Bank Yarım Milyon Liralık Manifatura Eşyası Satın Aldı

Bu Alışan Aşkaleye Hareket Ediyor

Tan, 27 Ocak 1943.

Cumhuriyet

Kazablanka toplantısında

1943 taarruz planları tanzim edildi ve tatbikine geçilmesi kararlaştı

M. Churchill diyorki

Borçlarını vermiyen 32 kişilik ilk kafile

Dün akşamki trenle Aşkaleye müteveccihen yola çıkarıldı

ŞARK CEPHESİNDE

Büyük kış muharebesi

Stalingrad bölgesinde

Belediye bütçesindeki açığı kapamak için

Cumhuriyet, 28 Ocak 1943.

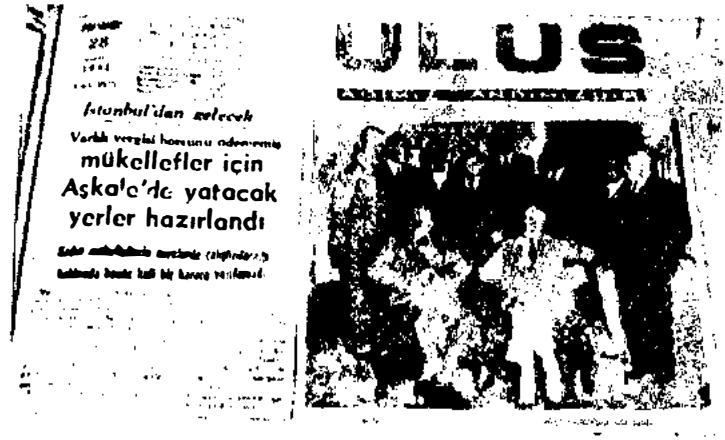

Ulus, 28 Ocak 1943.

AŞKALE YOLUNDA "TASVİR,,

32 kişilik ilk kafile dün akşam yola çıkarıldı

Yazan: KANDEMİR

Millî Şefin gezintileri

Tasviri Efkâr, 28 Ocak 1943.

TAN

Avrupaya Taarruz Plânı Hazırlandı

Vergi Borçluları

32 Kişilik İlk Kafile Aşkaleye Gönderildi

Tan, 28 Ocak 1943.

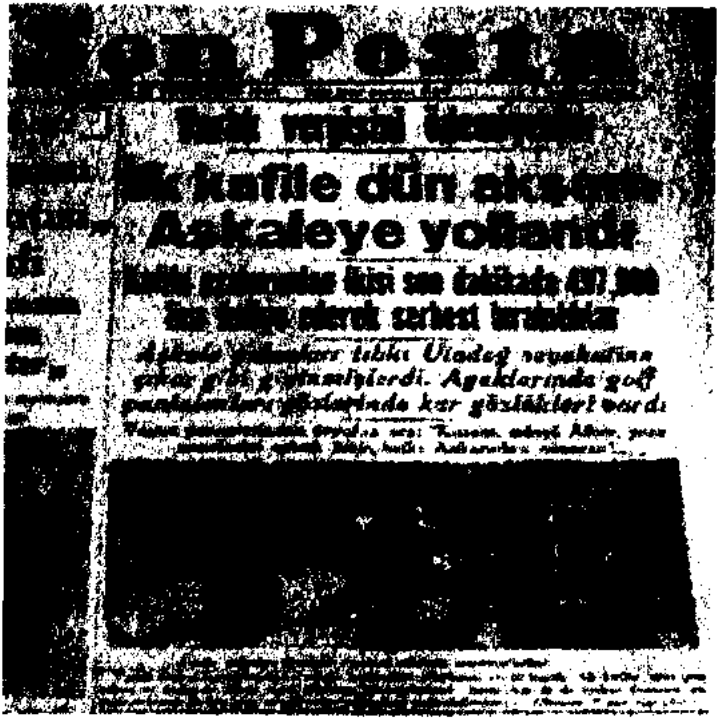
Son Posta

Ilk kafile dün akşam

Aşkaleye yollandı

Son Posta, 28 Ocak 1943.

Cumhuriyet

ohesindeki
harebeler
rına rağmen Rus
n etmektedir

Şehrimizde vergi
vermiyen 40 bin kişi var

Alman
propaganda
KURUFI

Kazablanka
konferansı

Borçlarını vermiyen

Cumhuriyet, 29 Ocak 1943.

Tasviri Efkâr

HARP SONRASI PAZARLIKLARI

Yeni bir İngiliz - Rus ittifakı hazırlanıyor

KARADENİZDE BİR FACİA

ADANA VAPURU KAYBOLDU

TUNUS

Müttefikler Tunusta taarruza geçtiler

KAZABLANKA MÜLAKATI

Rus-Japon harbine sebep mi olacak?

VARLIK VERGİSİNİ ÖDEMİYEN

Suiniyet erbabile ayni vagonda Aşkaleye gidiyorum

Ruslar Maikop petrol sahasına yürüyorlar

Tasviri Efkâr, 29 Ocak 1943.

[illegible]

Şehrimizde

Ödenen Vergi 100 Milyon Lirayı Buldu

Aşkaleye İkinci Kafile Hazırlanıyor

Varlık vergisinden borçlu olan mükelleflere ait malların haczine devam edilmektedir. Dün Boğaz içi ve bilhassa Üsküdarda haciz muameleleri yapılmıştır. Tophanede aranmakta olan satış yeri için münasip bir yer bulunmuştur.

Verilen malûmata göre, Aşkaleye şehrimizden gönderilecek mükellef miktarı [illegible] olarak tesbit edilmiştir. Ankaradan [illegible] [illegible] Aşkaleye [illegible]

[illegible]

Tan, 30 Ocak 1943.

Tasviri Efkâr, 30 Ocak 1943.

Arkadaşımız Kandemir bildiriyor

AŞKALEYE VARDIK!

Şehrimizdeki tediyeler günden güne artıyor. İkinci sevk listesi bu hafta çıkıyor

Tasviri Efkâr, 31 Ocak 1943.

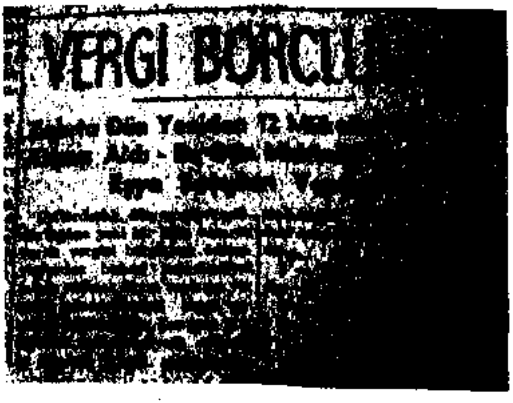

VERGİ BORÇLU

Tan, 2 Şubat 1943.

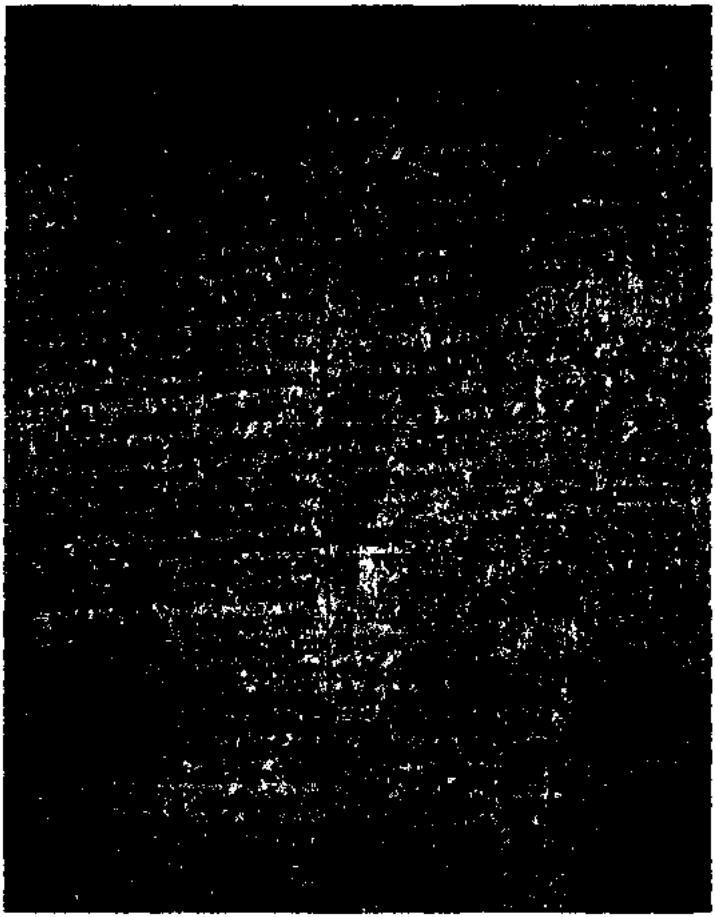

Tan, 3 Şubat 1943.

Arkadaşımız KANDEMİR bildir yor

Kampta gece hayatı

10 mükellef muayene olunmak üzere Erzurum heyeti sıhhiyesine gönderildi-Tipi korkusu-İkinci kafilenin yarın şehrimizden hareketi muhtemel

Tasviri Efkâr, 4 Şubat 1943.

Arkadaşımız KANDEMİR bildir yor

İşi şaka zannedenler

Kör olası şeytan-David Hannanel'in neşesi-Nesim Kazes ne teklif ediyor? - Koyun ağılları rağbette - Daha uzaklara gidiyoruz

Şehrimizden ikinci kafile Pazartesi günü Aşkaleye gidiyor

Tasviri Efkâr, 6 Şubat 1943.

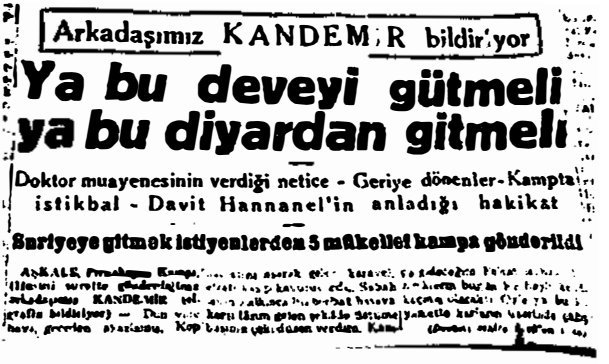

Arkadaşımız KANDEMİR bildiriyor

Ya bu deveyi gütmeli ya bu diyardan gitmeli

Doktor muayenesinin verdiği netice - Geriye dönenler - Kamptaki istikbal - Davit Hannanel'in anladığı hakikat

Suriyeye gitmek istiyenlerden 5 mükellef kampa gönderildi

Tasviri Efkâr, 7 Şubat 1943.

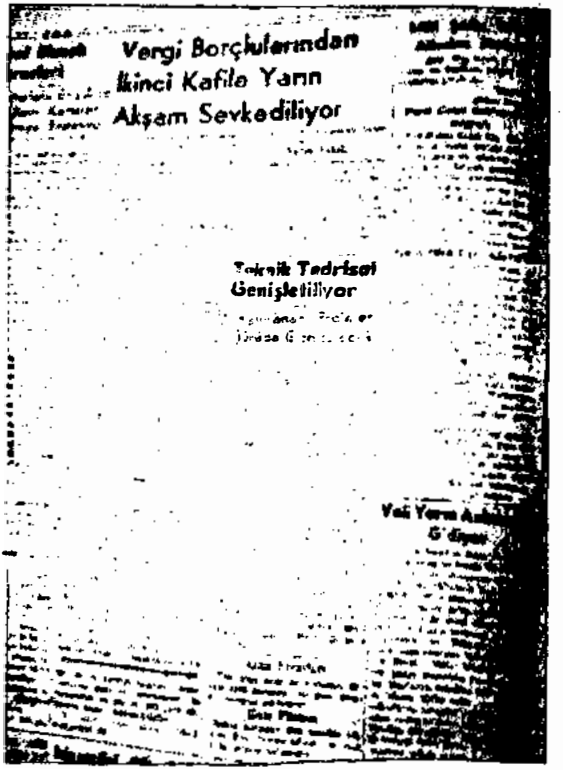

Vergi Borçlularından
İkinci Kafile Yarın
Akşam Sevkediliyor

Teknik Tedrisat
Genişletiliyor

Tan, 7 Şubat 1943.

Aydında Varlık Vergisine Ait İkinci Liste Neşredildi

İstanbul'dan Aşkaleye Gönderilecek İkinci Kafilenin Sevki Cumaya Kaldı

[illegible]

[illegible] 276.333 lirası ödenmiştir. Geriye [illegible] 111.760 lira mükellefler [illegible]. Bunların da [illegible] olmaktadır.

Birinci listede [illegible] bir liste neşredilmiştir. Bu [illegible] 190 mükellefe 121.151 lira tarh olunmuştur. Bunun da tahsilâtına başlanmıştır.

İkinci listede en büyük rakam [illegible] liradır [illegible].

İzmirdeki tahsilât

İzmir, 8 (TAN) — İzmirde varlık vergisi tahsilâtı 23 milyon lirayı bulmuştur. Tahakkuk ettirilen yekûndan 3,5 milyon kadar bir miktar kalmıştır [illegible] tahsiline devam olunmaktadır. Bu 3,5 milyon liranın borçlularından ilk [illegible] hakkarında bedenen çalıştırma mükellefiyeti tatbik olunmak üzere bugünlerde iş yerlerine [illegible]lanacaktır.

Gat Franko aleyhine bir dava açıldı

Ankaradan bildirildiğine göre, avukat [illegible] G. [illegible] Franko, müekkili aleyhine [illegible] bir kararın temyizi sırasında [illegible] haysiyet ve şerefe [illegible] manada lâyiha yazdığı [illegible] Ankara müddeiumumiliğince hakkında [illegible] davası açılmıştır.

Aydında ikinci liste

[illegible]

Tan, 9 Şubat 1943.

Japonlar Guadalkanar adasından çekildiler
Ruslar Bielgorod şehrini işgal ettiler
"KOP.. HIKÂYELERİ
Mardin civarında
Feci bir tren kazası oldu, 3 memur öldü, vagonlar yandı
Askeri vaziyet
Bakışlar

Tasviri Efkâr, 10 Şubat 1943.

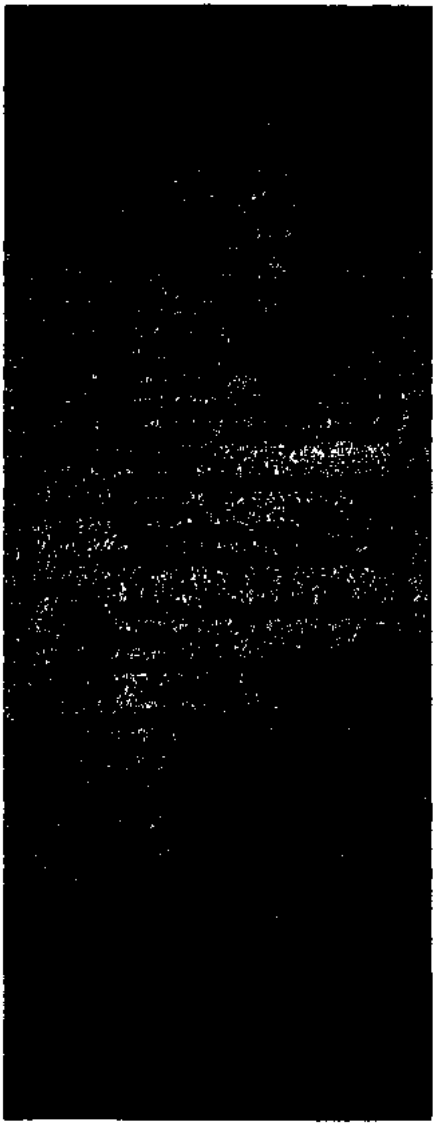

Tan, 11 Şubat 1943.

İkinci Kafile Bu Akşam Sevkediliyor

Şehrimizde Ödenen Varlık Vergisi Miktarı 110 Milyon Lirayı Geçti

Tan, 12 Şubat 1943.

TAN

Londradan Görünüş

Adana Mülâkatı Zafer Barometresi Sayılıyor

Aşkaleye 38 Kişi Daha Gönderildi

Yeni Vergi Listesi de Hazırlandı

Tan, 13 Şubat 1943.

Tasvir-i Efkar

ve Chahty
ğal edildi

VARLIK VERGİSİNİ ÖDEMİYEN

İkinci kafile dün akşam
Aşkaleye sevkolundu

Tasviri Efkâr, 13 Şubat 1943.

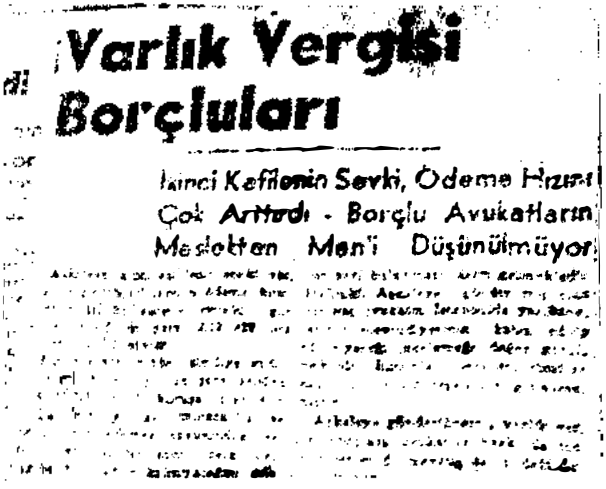
Varlık Vergisi
Borçluları

İkinci Kafilenin Sevki, Ödeme Hızını
Çok Arttırdı - Borçlu Avukatların
Meslekten Menʻi Düşünülmüyor

Tan, 14 Şubat 1943.

Varlık Vergisinden Borçlu 30 Kişi Daha Toplandı

52 Kişilik Üçüncü Kafile Muhtemel Olarak Pazartesi Günü Aşkaleye Gönderilecek

Varlık vergisi borcunu ödemiyenler hakkında dün öğleden sonra emniyet müdürlüğüne 52 kişilik yeni bir liste verilmişler. Bunlardan 30 u dün akşam zabıta nezareti altına alınarak Demirkapıdaki toplama yerine gönderilmiştir. Bu 30 borçlu şunlardır:

1 — Agop Dağlıoğlu,
2 — Dimitri Mayoğlu,
3 — Yani Isakidis,
4 — Davit Saydan,
5 — Eftal Ziyonoğlu,
6 — Rafael Asa
7 — Yako Sagez,
8 — Onnik Dağlıoğlu,
9 — Yani Teodoridis,
10 — Vasil Teodoridis,
11 — Nesim Adut,
12 — Avram Adut,
13 — Manol Sagdis,
14 — Azraya Tezra,
15 — Londoros Altınoğlu,
16 — Hiş Kahsay,
17 — Nesim Parah,
18 — Salamon Kazar,
19 — Mişon Barmak,
20 — Salamon Yagazkefe,
21 — Mihal Karadelioğlu,
22 — Viktor Paramaya,
23 — Nesim Tarmano,
24 — Yakop Tabali,
25 — Albert Tabali,
26 — İsak Görünberk,
26 — A. Levi Görünberk,
28 — Agop İpekoğlu,
29 — Dimitri Ayanoğlu,

[illegible]

ngiltere'de Beveriç ânı Meselesi

ekûmetin Tezi Kabul Edildi

a ,19 (Radyo gazetesi) — de Beveriç plânı mesele ış gibidir. Hükûmet, bu r kısmını kabul etmiş. harpten sonraya bırak ükûmetin bu noktai na partisinden 119 muha rşı 350 reyle kabul e Hükûmete rey veren a, işçi partisine men da vardır. Bu nazır unun şimdi ne ola ğildir. İşçi partisi bu nde ısrarını ileri gö sa. bu nazırlar par k zorunda kalacak

liye nazırı, hükû plânının 23 mad ı kabul ettiğini, tetkik edeceğini, addeyi ise tetkike ediğini söylemiş

Tan, 20 Şubat 1943.

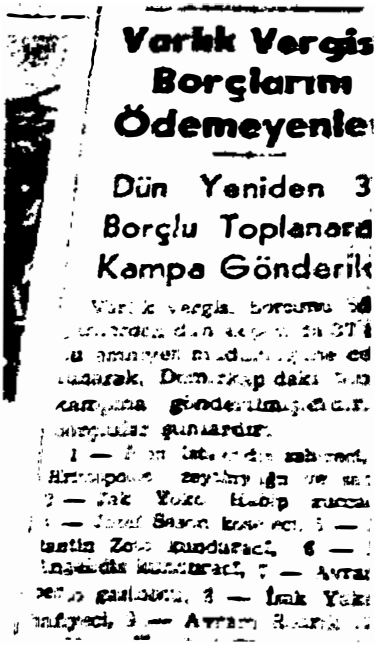

Varlık Vergis
Borçlarını
Ödemeyenle

Dün Yeniden 3
Borçlu Toplanarak
Kampa Gönderil

Tan, 21 Şubat 1943.

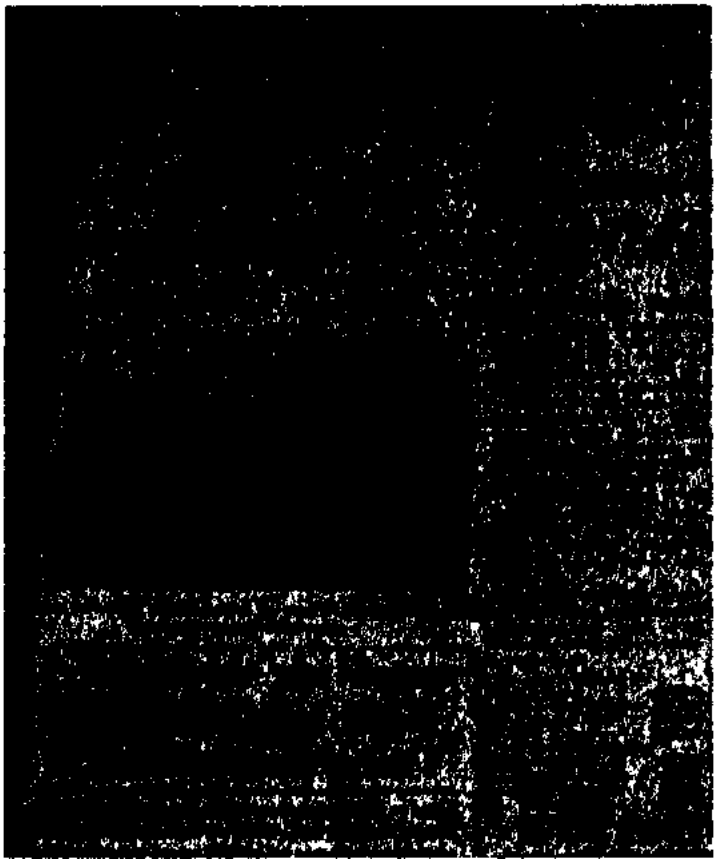

Tan, 21 Şubat 1943.

Tasviri Efkâr

Seçim yarın yapılıyor

Varlık vergisi borçlarını ödemeyen

160 mükellef daha Aşkaleye sevkedildi

Tasviri Efkâr, 27 Şubat 1943.

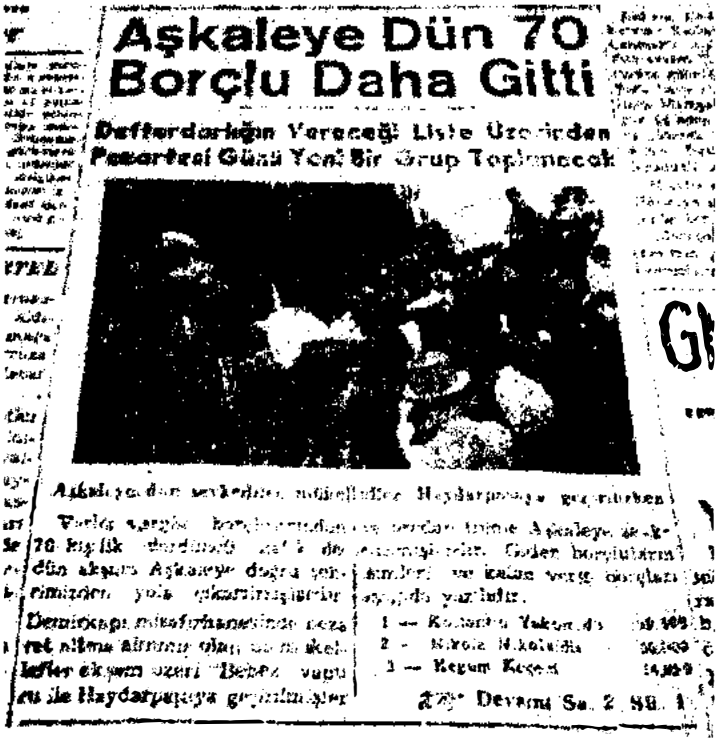

Aşkaleye Dün 70 Borçlu Daha Gitti

Defterdarlığın Vereceği Liste Üzerinden Pazartesi Günü Yeni Bir Grup Toplanacak

Tan, 13 Mart 1943.

Aşkalenin yeni yolcuları

Borcunu ödemiyen 70 kötü niyetli daha çalışma bölgesine sevkedildi

İbret ve dikkate değer bir liste neşrediyoruz

Kendilerine tarhedilen vergiye karşı ödedikleri miktarla bu mükellefler ne derece kötü niyetli olduklarını en bariz bir delille isbat ediyorlar. Bu şahıslara verilen «kötü niyetli» vasfı hakikaten çok yerinde kullanılmaktadır.

[illegible]

Tasviri Efkâr, 14 Mart 1943.

[illegible]

12 Kişi Daha [illegible] Kampına Sevkedildi

Defterdarlık varlık vergisi [illegible] ödemiyen mükelleflerden bir kısmının listesini daha Emniyet Müdürlüğüne vermiştir. Bunların [illegible] yazılı olan 12 mükellef toplanarak kampa sevkedilmiştir.

1 — Hristo [illegible], yoğurtçu.
2 — Salomon Bahar, yağcı.
3 — İlya Aleğlıoğlu, yağcı.
5 — Jak Mosatif, nalbur.
6 — Kostantin Komyonas, nakliyatçı.
7 — Yusuf Geze, oymacı.
8 — Yusuf Susar, yoğurtçu.
9 — Vasil Ağliyaoğlu, sarraf.
10 — Koço Patkaratis, pastacı.
11 — Armanak Hisarlı, komisyoncu.
12 — Mihal Sütlüoğlu, sabuncu.

Evvelki gün de Tahsil Şubelerine 606.913 lira 9 kuruş ödenmiş ve ödenen vergi umumi yekûnu 134,583 556 lira 7 kuruşu bulmuştur.

Tan, 17 Mart 1943.

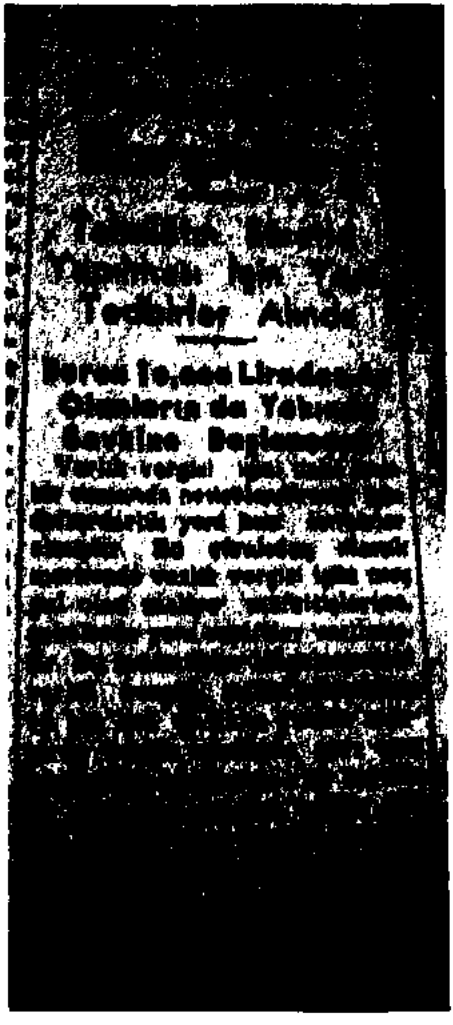

Tan, 19 Mart 1943.

Dün Aşkaleye sevkedilen mükellefler[illegible]

Aşkaleye 60 Kişi Daha Gönderildi

Vergi Tahsilâtı 142.048.401 Lirayı Buldu

Varlık vergisi borçlularından borçlarını ödemekte iyi niyet göstermeyenlerden Demirkapı toplama yerinde toplanan [illegible] kişilik bir kafile daha dün akşamki 19.45 treniyle Aşkaleye gönderilmişlerdir. İsimleri şudur:

Avram Papadopulo, Artin Sel[illegible] [illegible] İlya Ala[illegible] [illegible] Avram Elmek, Salamon Baher, Kostantin Kamyanos, Yusef Kazaz, Armenak [illegible] Zaharya Tatranos, İsak İdleoğlu, [illegible] Aleksandros Zaf.G., Mihal [illegible] Yakova [illegible] Zaharya, [illegible] Karnik [illegible] Vale Toskayan.

BORCUNA SADIK TÜRKİYE

Yazan: Prof. Şükrü [illegible]

[illegible]

Tasviri Efkâr, 23 Mart 1943.

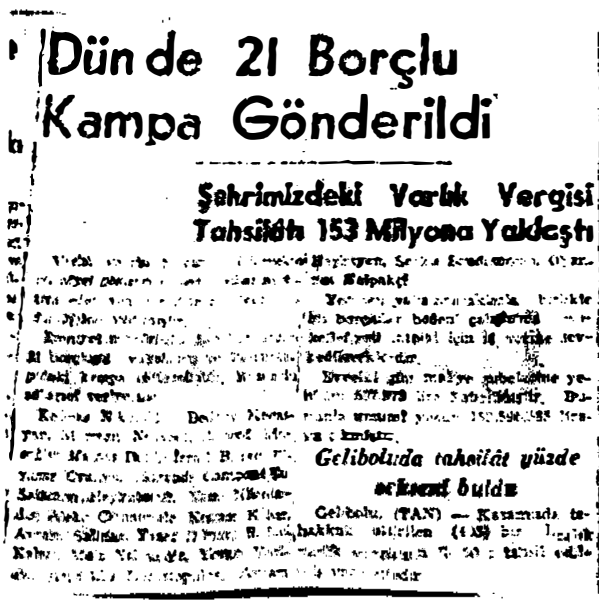

Dün de 21 Borçlu Kampa Gönderildi

Şehrimizdeki Varlık Vergisi Tahsilâtı 153 Milyona Yaklaştı

[illegible]

Geliboluda tahsilât yüzde sekseni buldu

Gelibolu, (TAN) — Kasamada tahakkuk ettirilen (4[illegible]) bir [illegible] [illegible]

Tan, 9 Nisan 1943.

Varlık Vergisinden Borçlu Olanlar

10 Bin Liradan 500 Liraya Kadar Borcu In Bulunan Mükellefler Hakkında Tahsili Emval Kanunu Hükümlerinin Tatbikine Başlanıyor

ENFLÂSYONU ÖNLEMEK MAKSADIYLE

Amerikada Bir Çok Maddelere Azami Fiyat Konuluyor

Vasington, 9 (A.A.) — M. Roosevelt, inflâsyon'a mani olmak için hayat pahalılığı üzerinde müessir olan bütün yiyecek maddeleri ile sair eşyalar için azami fiyat tayinini emretmiştir. Yalnız bazı maddelerde kısmen halinde [illegible]

[illegible]

Tan, 10 Nisan 1943.

Varlık vergisi

Borcunu ödemiyen 56 mükellef daha Aşkaleye sevkolundu

Varlık vergisini ödemiyen kö-
rü miyetli 56 mükellef daha dün
aksam Aşkaleye sevkolunmuş-
tur. Bu mükellefler Erzurum,
Sivas gosesinde istihdam edile-
ceklerdir. Bunların isimler.ni ya
zıyoruz:
Aleko Cihanoplulo, Kegam Kl.
bar, Avram Salinaz, Yusef Dil.
(Devamı sahife 2, sütun 1 de)

Tasviri Efkâr, 17 Nisan 1943.

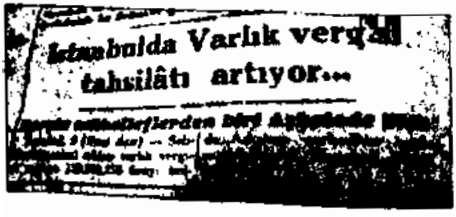
İstanbulda Varlık vergisi
tahsilâtı artıyor...

Yeni Asır, 24 Nisan 1943.

31 varlık vergisi mükellefi yakalandı

Defterdarlık mahcuz apartımanları kat kat satabilmek için Ankaraya müracaat etti

[illegible] Varlık vergisi borcunu [illegible] suiniyet gösteren mükelleflerden yeni bir [illegible] kafile hazırlanmıştır. 35 kişiyi ihtiva edecek olan bu listenin bugün Emniyet Müdürlüğüne verilmesi muhtemeldir.

[illegible] mükelleflerin ödedikleri paranın yekûnu 118.476.[illegible] lira 98 kuruş olmuştur. Pazartesi günü maliye veznelerine yatırılan para miktarı [illegible] 20 lira 62 kuruştur.

Defterdarlık, borcunu vermiyen mükelleflerden gayri menkulleri haciz altına alınmış olanların apartımanlarını kat kat satabilmek için Ankaraya müracaat etmiştir. Satışların bu şekilde olması, kanunda değişiklik [illegible] tazammun ettiğinden, bu [illegible] satışlara [illegible] başlanabileceği [illegible].

YAKALANAN MÜKELLEFLER

İstanbul Defterdarlığının gönderdiği liste üzerine Emniyet Müdürlüğünce [illegible] mükellefler yakalanmaya dün de devam etmiştir. Bu meyanda 31 kişi yakalanmıştır. Bunlar arasında 800.000 ve 500.000 lira borcu olanlar da vardır.

Yakalananların isimlerini bildiriyoruz:

1. Lazari Simoridis 75.000;
2. Konstantin Kalendaris 21.000
3. Rafael Pinto 45.000
4. Kleanti Aleviğin 18.000
5. Arşak Yaprem 12.000
6. Vasil Büyük Dimitriadis 10.000
7. Konstantin Rikas 18.000
8. David Defrenko 72.000
9. Şalom Defrenko müştereken
10. Vasil Batiriadi [illegible]
11. Anastas Vafid'e 18.000
12. Jak Zeki Kebriker 500.000
13. Salomon Bobaher [illegible]
14. İsas Halayba [illegible]
15. İsak Ergas 450.000
16. Süleyman Camuşlu 18.000
17. Konstantin Teofilidis [illegible]
18. Hayim Başan [illegible]
19. Vital Menase 10.000
20. Yasef Menase müştereken
21. İsak Hayim Menase müştereken
22. Salomon Eliakave [illegible]
23. Temistokli Zambaloğlu 18.000
24. Sebastian Delioğlu [illegible]
25. Kerafe Kuyumcuyan [illegible]
26. Salamon Romano 30.000
27. Hayim Hershayef [illegible]
28. Ardaş Gemilyan [illegible]
29. Tanaş Kodosmidis [illegible]
30. Fatih Gavrilyan [illegible]
31. Vahan Çasan [illegible]

Tasviri Efkâr, 21 Nisan 1943.

Varlık vergilerini ödemiyen mükellefler

Dün 75 mükellef Sivas-Erzurum hattında çalıştırılmak üzere sevkedildiler

[illegible] 75 mükellef dün [illegible] [illegible] Sivas - Erzurum yolunda [illegible] d.

[illegible] Daha evvel [illegible] gibi bunlar [illegible] mükelleflerle [illegible] çalıştırılmıyacaklar, Anadolu vilâyetlerinden birinde belediye temizlik işlerinde istihdam olunacaklardır.

Sevkedilen Mükellefler şunlardır:

Apik Süzer, [illegible] Bor[illegible], [illegible] Moiz Levi, [illegible] Şalom, [illegible] Agopyan, Şalom Miz[illegible], İlk Pardo, İsak Gündo[illegible], Agop Bağdasar, [illegible] Vahe Armanyan, Serkis [illegible]oğlu, Abraham Horasan[illegible], Yuvan K[illegible]oğlu, Samuel [illegible], Timur[illegible], Manel [illegible], Hanri Habib, Yani [illegible], Vasi K[illegible], [illegible] Pezo, Juzi [illegible] Hac[illegible] Andre[illegible] Maksim Kohen, Ohannes K[illegible]papazyan, Mihal Kandro[illegible]pulos, İlya Levi, Avram Morel, [illegible] Akbaş oğlu A[illegible] Topakyan Hrant, Avram Pin[illegible] Agop Şensarraf, İsayi Kiro[illegible]dorgan, Mitrakos[illegible] Kostanti, Koçoglu Vahan Küçük Papaz[illegible]yan Serkis, Zivalun Yoda, D[illegible] Kado, [illegible] Yorgi [illegible] Kitro [illegible]bat[illegible], [illegible] Pavli, Gateriya [illegible] Kohen Miz[illegible] Ohan[illegible] Vezent P[illegible] Dandıp[illegible] D[illegible] Lambo [illegible] Levi, Alt[illegible] Leon A[illegible] Dikran B[illegible] Çom[illegible]kçioğlu, Kar[illegible] D[illegible]yan Lu[illegible]fik, Kuyumcu [illegible]oğlu Aleksan, Kuzapulos Andria, Ağbulet Ku[illegible] Tumbakçı Levon, Hağbaş[illegible]yan Ohannes, Haralâmbidis Ha[illegible]lambos, Manvatis Ando, A[illegible]yan Avadis, Öz Serkis, Bö[illegible]ekyan Baruyur.

İstanbulda 164 Milyon liralık Varlık Vergisi Ödendi

Varlık vergisi mükellefleri perşembe günü 3,081.320 lira 6[illegible] kuruş ödemişlerdir. Umumî yekûn bu suretle 164.395 047 lira 86 kuruş olmuştur.

SPOR

İstanbul - Ankara güreş müsabakaları

İstanbul Güreş ajanlığından:

Ankara ile İstanbul güreş takımları arasında serbest ve grekoromen olarak yapılacak müsabakalar 2/4 943 Pazar günü Sultanahmet güreş [illegible] salonunda saat 11 de başlanacaktır.

AÇIK MUHABERE

Bay Halil Şahin: Cihangir, Yeni[illegible]yava

Aradığınız mecmuayı Divanyolunda doktor Hafız Cemalin muayenehanesinden tedarik edebilirsiniz.

Tasviri Efkâr, 1 Mayıs 1943.

Dün sevkedilen mükelleflerden bir kaçı

75 Vergi Mükellefi Daha Dün Gece Erzuruma Sevkedildi

Şehrimizde Tahsilât 164.395.043 Lirayı Buldu

Varlık vergisi borçlarını ödemiyenlerden 75 kişilik bir kafile daha, dün akşamki trenle sevkedilmişlerdir. Bunlar Sivas - Erzurum yolunda çalıştırılacaklardır. Aralarında birkaç da kadın mükellef vardır ki, bunlar şimdilik alıkonulmuşlardır. Giden mükelleflerin isimleri şunlardır.

Jak Zeki, Salamon, İsak, Sivastropa, Anastas: Kostantin: Hayim Menahem, Vitali, Yasef, İsak Hayim, Salamon, Lâzar: Kostantin, Rafail, Vasil, Kostantin, Davit: Vasil, Teologos, Salamon, Hayim: Tanaş, Pavo, Vahan, Anastas: Aşik, Mişon Moiz, Osep, Todori, Vahe; Onnik Ohanes, Sergis Abraham, Yuvan: Samuel, Karabet, Manol, Vasil; Simon, Todori, Mihal, Ilya: Avram, Mimali, Aleksandr, Hirant, Agop; Avram, Samuel, İsrail, Kostantin, Vahan; Sergis, Yuva, Karlo, Bantyo; Sabatay, Pavli, İsak, İsak, Moiz; Onnik, Dimitri, Leon, Agop, Dikran; Jirayir; Ovakim; Lûtfik, Aleksandr, Anderiya, Kokas, Haralambos, Ovadis, Sergis, Ohanes, Zerek, Raili.

Mükelleflerin evvelki gün ödedikleri 1061320 lira 61 kuruş ile umumi tahsilât yekûnu 164.395.043 lira 00 kuruşa bulmuştur.

Tan, 1 Mayıs 1943.

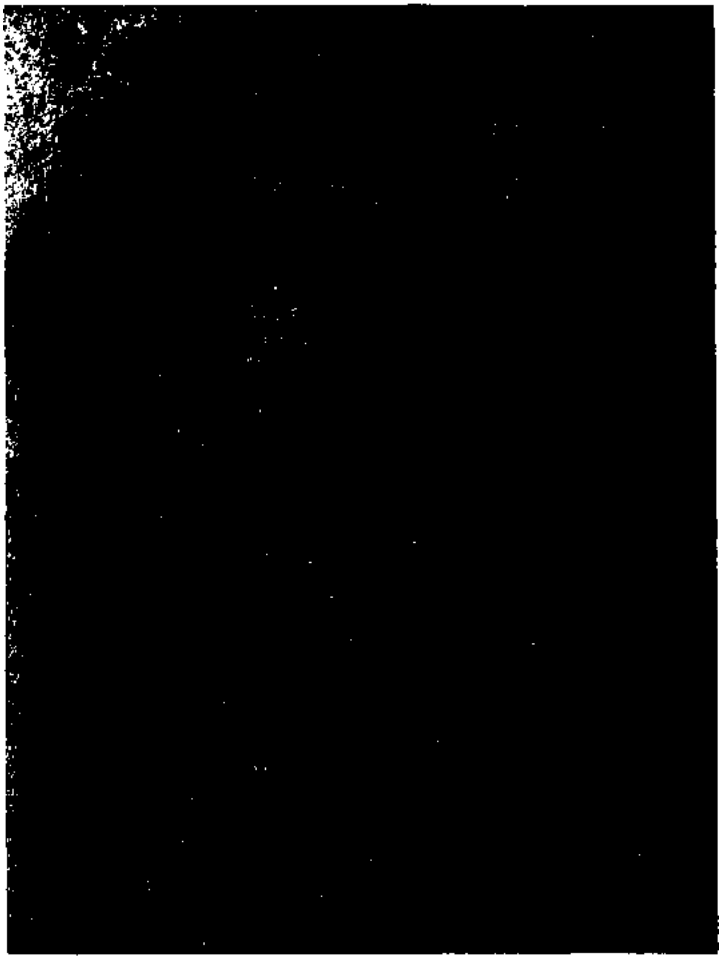

Tasviri Efkâr, 13 Mayıs 1943.

Varlık vergisi

Öğrendiğimize göre varlık vergisi tahsilâtının mümkün olduğu kadar çabuk yapılması için alâkadarlara emir verilmiştir. Vergi borcunu ödemiyenlerden ekseriyeti terkil eden mükellefler İstanbul mıntakasında olduğu için buradaki tahsilâtın umum yekûn üzerine olan tesiri gözönünde bulundurularak mümkün olduğu kadar erken bitirilmesi ve nihayet temmuz nihayetine kadar bütün tahsilâtın yapılmış olması icap etmektedir. Temmuz ayına kadar vergi borcunun yüzde yetmiş beşini ödememiş olanların emlâk ve eşyaları derhal satılacak ve kendisi de bedeni mükellefiyete tâbi tutulacaktır.

Vergi borcuna itiraz eden bazı mükelleflerin istidalarından bir kısmı defterdarlıkta ayrılan bir komisyonca tetkik olunmaktadır. Bazı istidalar da tetkik edilmek üzere Vekâlete gönderilmiştir. Bunlara nihayet haziran sonuna kadar cevap verileceği ümit edilmektedir.

Tasviri Efkâr, 15 Mayıs 1943.

Varlık vergisi

Borçlarını ödemiyen 85 mükellef dün çalıştırma bölgelerine sevkedildiler

Varlık vergisi borcunu ödemiyenlerden Demirkapı kampına alınan 85 mükellef dün akşamki trenle çalıştırma bölgelerine sevkedilmişlerdir. Bunların isimlerini yazıyoruz:

[illegible], Karabet [illegible], Artin [illegible], Ohannes [illegible] (Aksaray), Kirkor [illegible], Bedros [illegible], Kasım [illegible], Avram Habip, Aram Abacı, Dikran Seskiyan, Natin Papazyan, Zareh Aslan, [illegible] Yermiyan, Yako Kreski, Samuel Amon, Nesim Kampias, Haidops Vatin, Yasef Kastoryano, Mişon Saranga, Hayim Koben, Hayim Hulo, Dimitri Makasçı, Antranik Başkoyan, Sotiri Liontas, Anastas Araboğlu, Bedros Çaçur, Todori Anastasoğlu, Lui Tosun, Hrant Sağır, Ara Bogosyan, Mişon Bella, Yorgi Papadopulo, Konstantin Pavlidi, Kirkor İsaoğlu, Vahe Agopyan, Yako Namer, Karnik Siropyan, Nerses Siropyan, Yervant Cevahirci, Mihran Andon, Agop Kasepyan, İstefan Kavcıyan, Nubar Bilezikçi, Ohannes Bedros, Agop Ohannes, Zare [illegible], Agop Tentegoru, [illegible] Rakatçı, Kevork Makasçı, Serkis Polikyel, Nesim Özlevi, Hayim Beraha, Nesim Kastor, Yako Kastor, İlya Okudoğlu, Agop Korgör, Isak Kohen, Nikogos Özgen, Nubar Şapçıyan, İzak Duenyas, Niko Benenato, Nubar Elmasdağ, İstefan Şahinyan, Agop Merzifonluoğlu, Hayik Uryan, Viktor Vakadi, Vasil Papadopulo, Agop Büyükmaşlık, Kevork Ütücüyan, Albert Yanşalmi, Manuk Ohanoğlu, İstefanos Lukas, Kegam Civanyan, Yasef Adevo, Şahin Teşekyan, Mıgır Güvec, Ohannes Karaber, Dikran İğnecioğlu, Avram Petüz, Haçik Dingilkıran, Karabet Kürekyan, Bedros Gülezer.

İstanbulda 172 Milyon Lira Tahsilât Yapıldı

Şehrimiz mükelleflerinin ödemiş oldukları varlık vergisi yekûnu 172,510,000 lira olmuştur. Son ödenen miktar [illegible] liradır.

Tasviri Efkâr, 18 Mayıs 1943.

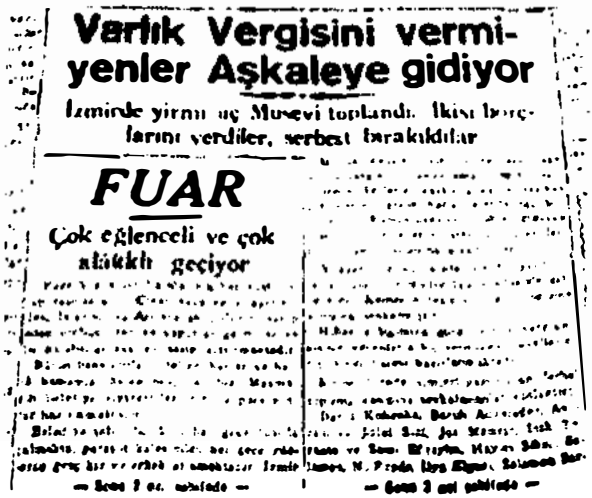

Varlık Vergisini vermiyenler Aşkaleye gidiyor

İzmirde yirmi üç Musevi toplandı. İkişer borçlarını verdiler, serbest bırakıldılar

FUAR

Çok eğlenceli ve çok alâkalı geçiyor

Anadolu, 24 Ağustos 1943.

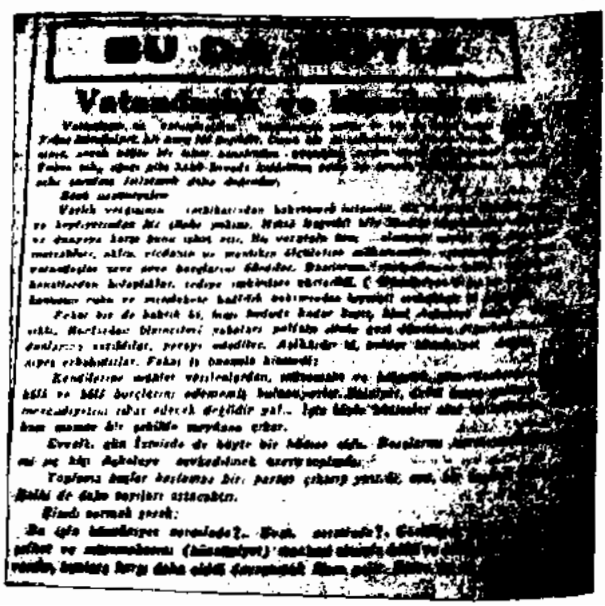

Anadolu, 25 Ağustos 1943.

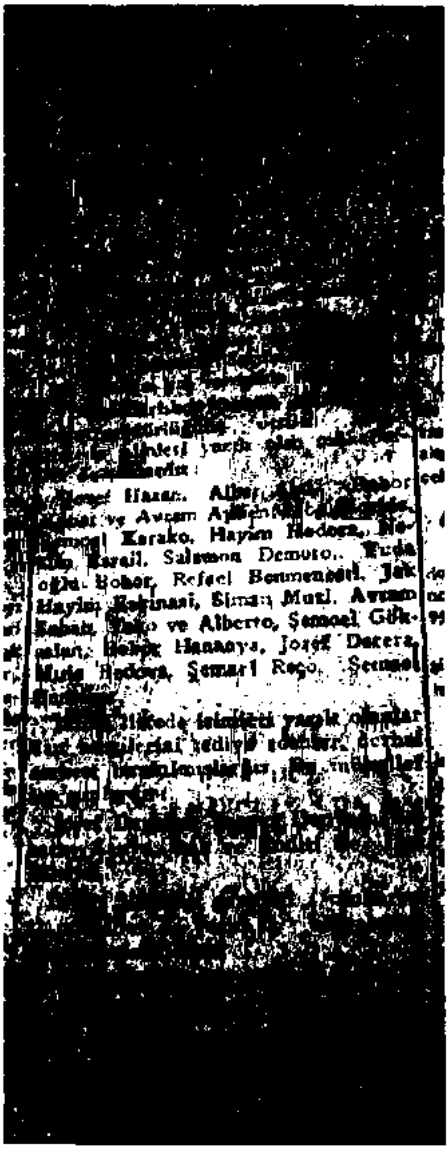

Anadolu, 26 Ağustos 1943.

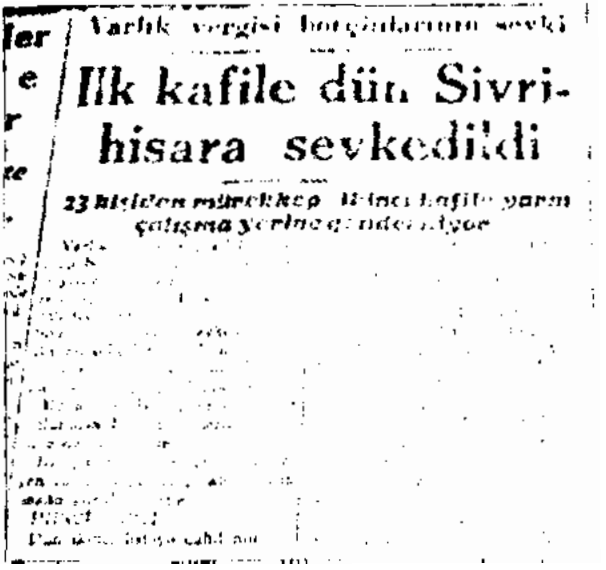

Varlık vergisi borçlularının sevki

İlk kafile dün Sivrihisara sevkedildi

23 kişiden mürekkep ikinci kafile yarın çalışma yerine gönderiliyor

Yeni Asır, 26 Ağustos 1943.

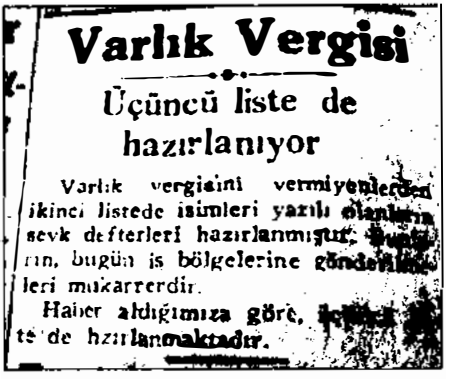

Varlık Vergisi

Üçüncü liste de hazırlanıyor

Varlık vergisini vermiyenlerden ikinci listede isimleri yazılı olanların sevk defterleri hazırlanmıştır. Bunların, bugün iş bölgelerine gönderilmeleri mukarrerdir.

Haber aldığımıza göre, üçüncü liste de hazırlanmaktadır.

Anadolu, 27 Ağustos 1943.

Varlık vergisi

Varlık vergisini vermiyenlerin üçüncü listesi hazırlanmaktadır.

Toplama kampına sevkolunanların mühim bir kısmı iş bölgelerine gönderilmiştir. Bunlar için ayrılan sevk masraflarına ilâveten yeni tahsisat beklenmektedir.

Üçüncü listede isimleri yazılı bulunanların 25 kişiden fazla olacağı tahmin ediliyor.

Anadolu, 28 Ağustos 1943.

VARLIK VERGİ

Üçüncü listede yazılı

Cuma günü gidiy

Kendilerine tarholunan varlık v vermemiş olanların üçüncü listesi, defterdarlıkça tamamlanmıştır.

Üçüncü listede isimleri yazılı bulunanlardır:

Muiz Habif, İlya Yako, Alfred Kuryel, Hayim Eşkinazi, Salamon Yako Antebi, Salamon Bardo, ve Jozef Moris Marganato, Benason, Yasova Arditi, Yusef Yako Amado, [illegible] Betyin. [illegible]

Anadolu, 2 Eylül 1943.

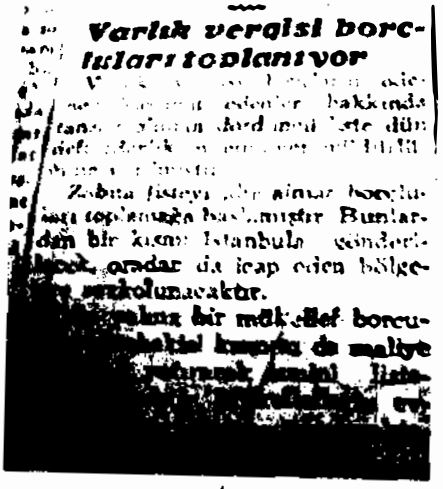

Varlık vergisi borçlularından toplanıyor

Zabıta listeyi aldı, ismini borçlularından toplamağa başlamıştır. Bunlardan bir kısmı İstanbula gönderilecek, oradan da icap eden bölgelere sevkolunacaktır.

Yeni Asır, 7 Eylül 1943.

Varlık vergisi borçlularından ...ditmeli parti

...meli listede adları yazılı ...rgisi mükellefiyetinin top-

Yeni Asır, 8 Eylül 1943.

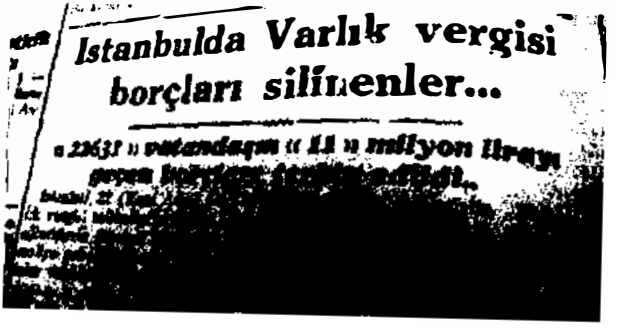

İstanbulda Varlık vergisi borçları silinenler...

« 22631 » vatandaşın « 11 » milyon lirayı

Yeni Asır, 23 Eylül 1943.

Borçları silinecekler tesbit olunuyor

300 mükellefin borcu affedileceği sanılıyor, vergiyi tediye edebilecek mükellefler hakkındaki takibat arttırılıyor

Şehrimizde, varlık vergisi mükellefleri arasında Büyük Millet Meclisinden çıkan yeni kanundan istifade edeceklerin tesbitine başlanmıştır.

Malûm olduğu üzere bu kanundan bazı hirfet erbabıyla gündelik, gayri safi kazançları üzerinden vergi verenler kanunu istifade edeceklerdir.

Bunlar arasında seyyar iş yapanlardan varlık vergisini ödemeyenler ve vakitleri müsait olmayanlar veya bu vergiyi ödeyince [illegible] müşkülleşecek bulunanlardır. Böylelerinde varlık borçları terkin edilecektir. [illegible] defterdarlıkta [illegible] [illegible] [illegible] ve [illegible] [illegible]

[illegible] vergi borçları [illegible] tetkik edilecek ve katgi [illegible] bildirilecektir.

Borçlarını verecek kabiliyette bulunanlardan varlık vergisi mutlaka tahsil edilecektir.

VARLIK VERGİSİ İŞLERİNİN TASFİYESİ

İzmirde varlık vergisi işleri tasfiye edilmek üzeredir. Şimdiye kadar yapılan tahsilât 2? milyon lirayı geçmiştir. Bu rakkamın on yedi buçuk milyon lirası İzmir merkezinde tahsil edilmiştir.

5000 liradan yukarı borcu olan mükelleflerden henüz borçlarını ödemiyenler kampiara sevkedilecektir.

İzmirde varlık vergisi borçlarını ödemiyenlerin sayısı gayet azalmıştır. Bunlar da takip edilmektedir. Borcu olup gayri menkulü [illegible] saklıyanların hayrı[illegible] [illegible] mahsub[illegible] [illegible]

Yeni Asır, 24 Eylül 1943.

Varlık vergisi

Yeni kafile gidiyor

Varlık vergisi mükelleflerinden beşinci kafileyi teşkil eden dokuz borçlu Tepecikte kampa alınmıştır. Önümüzdeki çarşamba günü Sivrihisara sevkedileceklerdir.

Bunların borcu on bin liradan fazladır ve ekserisi İstanbulda elde geçirilmiştir. Defterdarlık altıncı kafilenin listesini tanzime başlamıştır.

Anadolu, 28 Eylül 1943.

Tan, 25 Eylül 1943.

Varlık vergisi

Beşinci kafile de sevkedildi

Varlık vergisi tediyatına devam olunmaktadır. Diğer taraftan borcunu ödememekte ısrar edenlerden 12 kişilik beşinci kafile dün sabah Sivrihisara sevkolunmuştur. Bunlar arasında 150 bin lira borcu olan deri taciri Hayim Arditi hareketinden bir iki saat evvel borcunu tamamen tediye ettiğinden kafileden ayrılmıştır.

Sevkolunanların isimleri şunlardır:

Kabriyel Bensonyon, Benemon Davides, İsak Benkyat, Çelebi Naşahon, Santo Abavof ve Meneyim Peço, Avram Yafe, Jak Albagli, Mişel Arditi, Babatay Galimidi, Şemail Sardas ve İsak Hulli.

Öğrendiğimize göre, defterdarlık, altıncı bir kafileye aid listenin tanzimine başlamıştır. Bunlar bayramdan sonra sevkolunacaklardır.

Anadolu, 30 Eylül 1943.

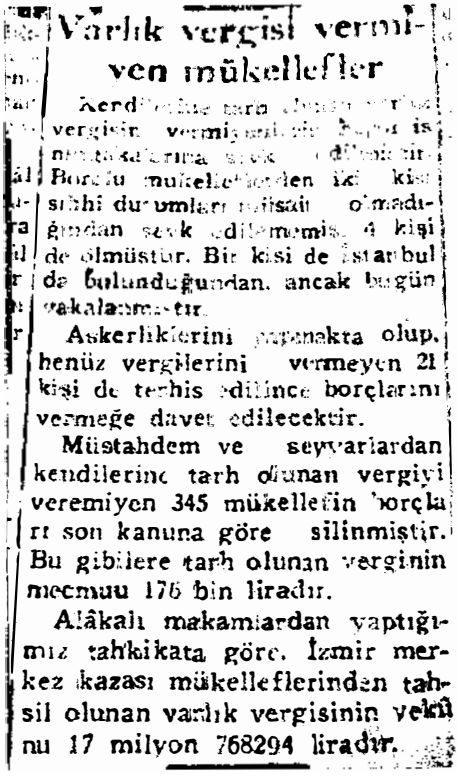

Varlık vergisi vermiyen mükellefler

Kendilerine tarh olunan varlık vergisin vermiyenlerin hepsi istanbulakalarına sevk edilmiştir. Borçlu mükelleflerden iki kişi sıhhi durumları müsait olmadığından sevk edilememiş, 4 kişi de ölmüştür. Bir kişi de İstanbulda bulunduğundan, ancak bugün yakalanmıştır.

Askerliklerini yapmakta olup, henüz vergilerini vermeyen 21 kişi de terhis edilince borçlarını vermeğe davet edilecektir.

Müstahdem ve seyyarlardan kendilerine tarh olunan vergiyi veremiyen 345 mükellefin borçları son kanuna göre silinmiştir. Bu gibilere tarh olunan verginin mecmuu 176 bin liradır.

Alâkalı makamlardan yaptığımız tahkikata göre, İzmir merkez kazası mükelleflerinden tahsil olunan varlık vergisinin yekûnu 17 milyon 768294 liradır.

Anadolu, 16 Ekim 1943.

3. Bölüm 3. Ek: Haciz ilanlarından örnekler

a) İstanbul

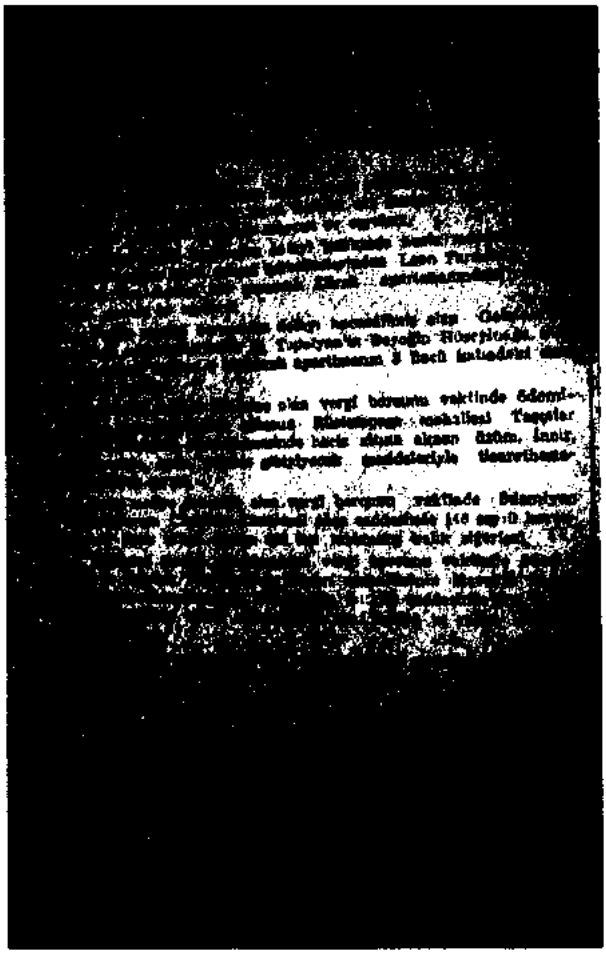

Tan, 6 Şubat 1943.

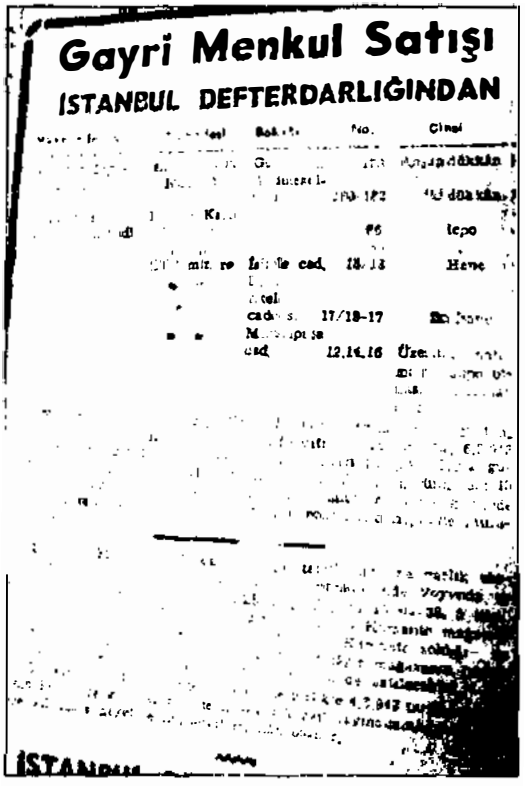

Gayri Menkul Satışı

İSTANBUL DEFTERDARLIĞINDAN

Tan, 10 Şubat 1943.

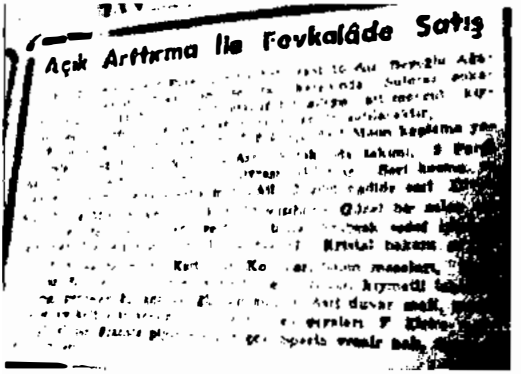

Açık Arttırma İle Fevkalâde Satış

Tan, 13 Şubat 1943.

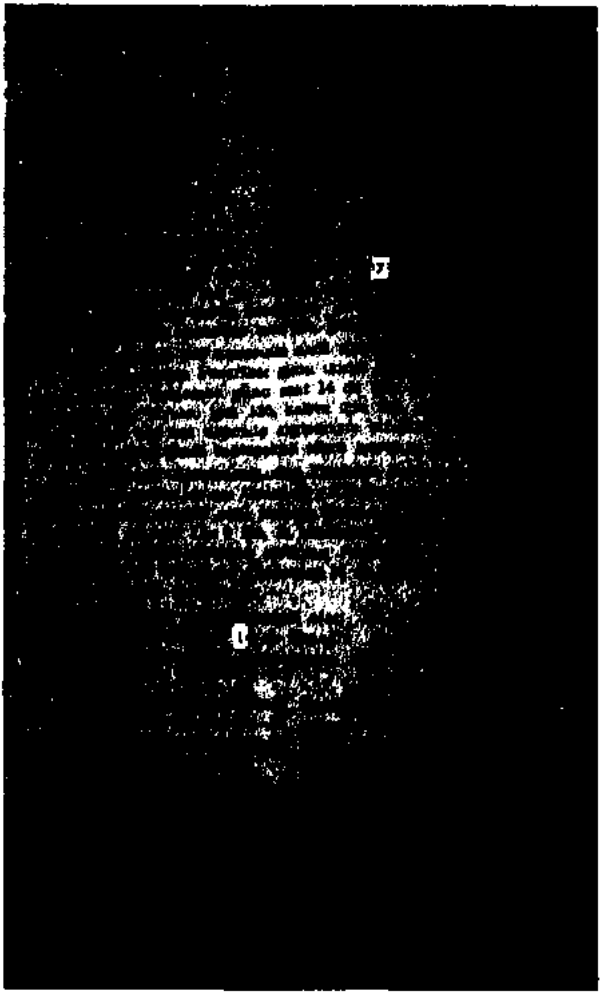

Tan, 14 Şubat 1943.

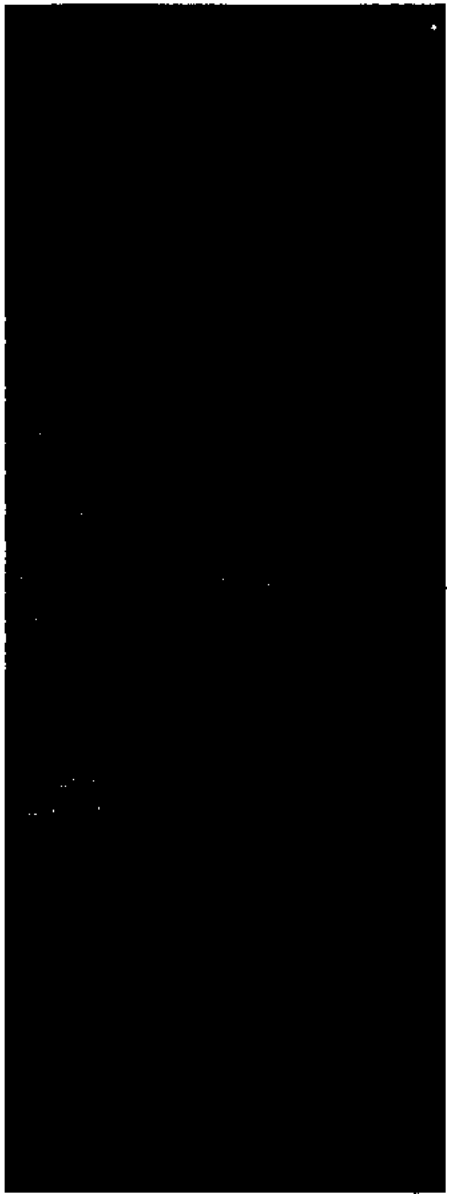

Tan, 15 Şubat 1943.

Tasviri Efkâr, 27 Şubat 1943.

İstanbul Defterdarlığından:

Mahrukat Ofisi Umum Müdürlüğünden:

İstanbul Defterdarlığından:

Tasviri Efkâr, 11 Mart 1943.

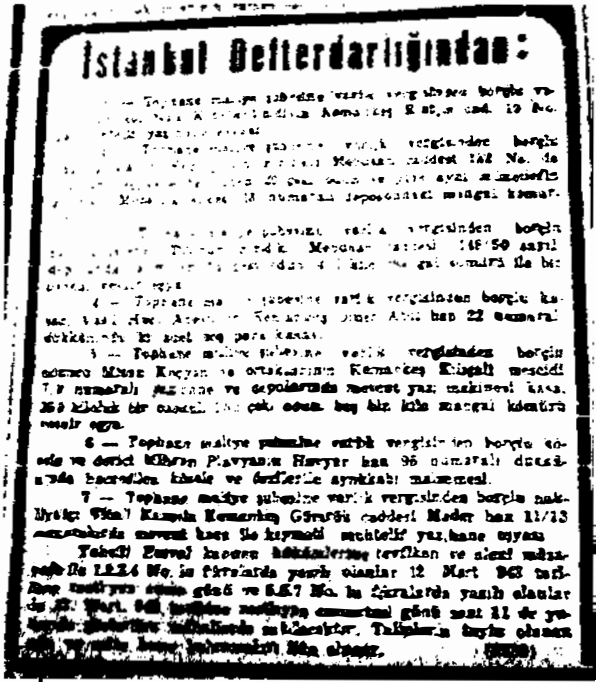

İstanbul Defterdarlığından:

Tasviri Efkâr, 11 Mart 1943.

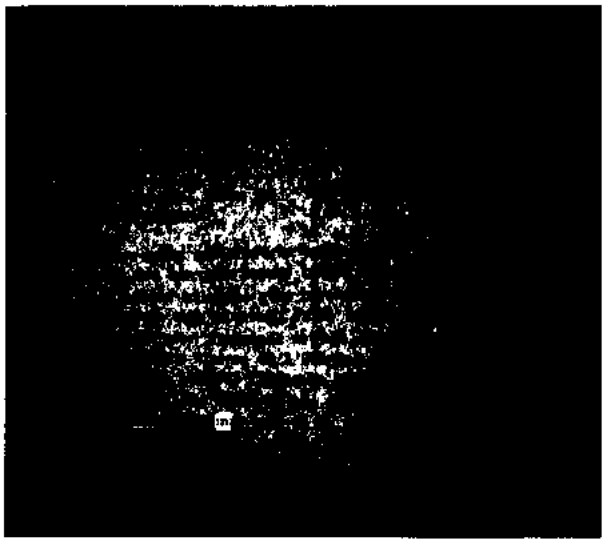

Tan, 14 Mart 1943.

Tasviri Efkâr, 24 Mart 1943.

Tasviri Efkâr, 25 Mart 1943.

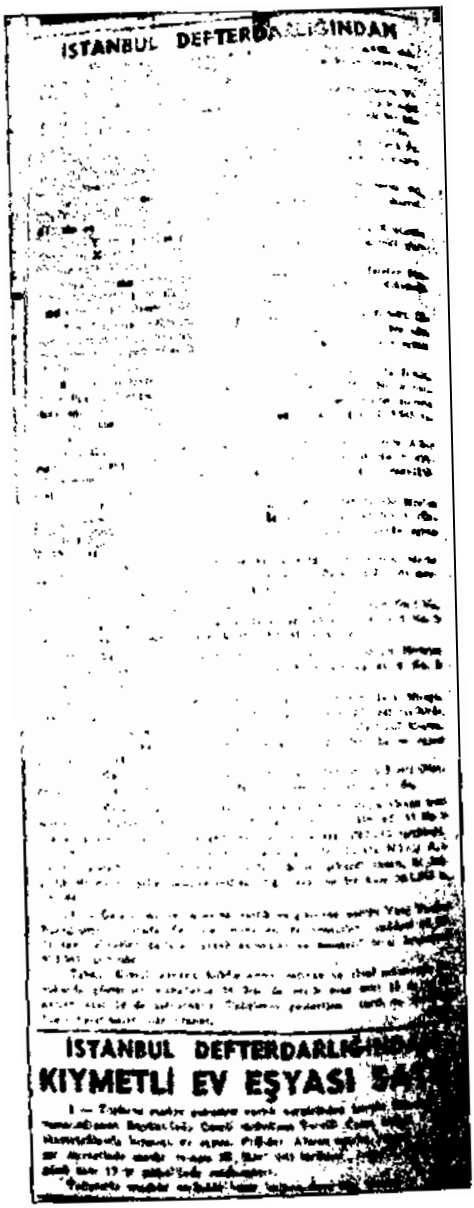

İSTANBUL DEFTERDARLIĞINDAN

İSTANBUL DEFTERDARLIĞINDA

KIYMETLİ EV EŞYASI

Tan, 25 Mart 1943.

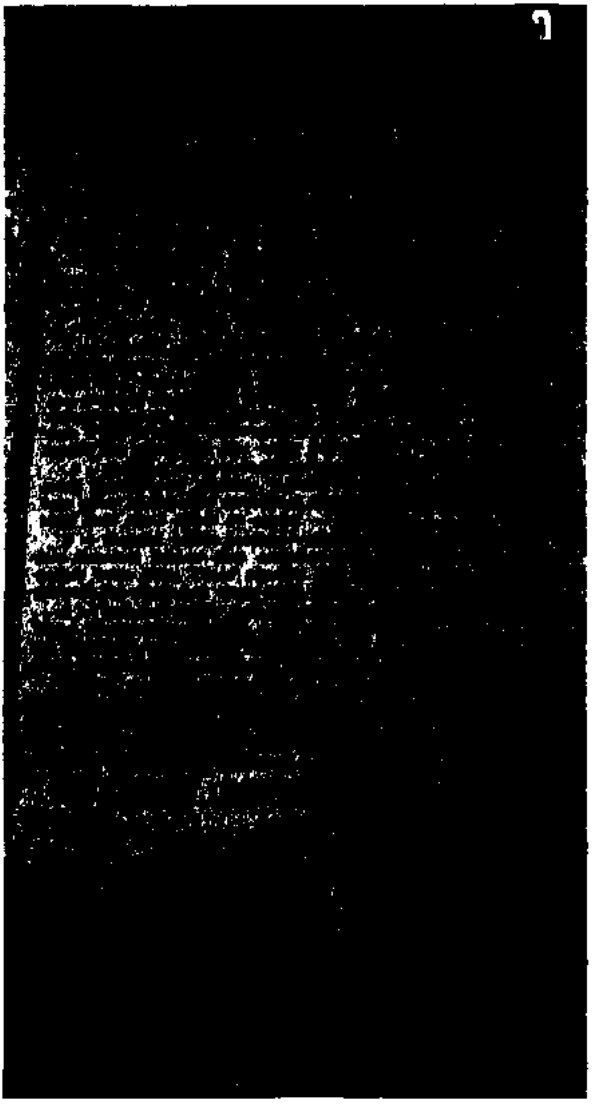

Tan, 25 Mart 1943.

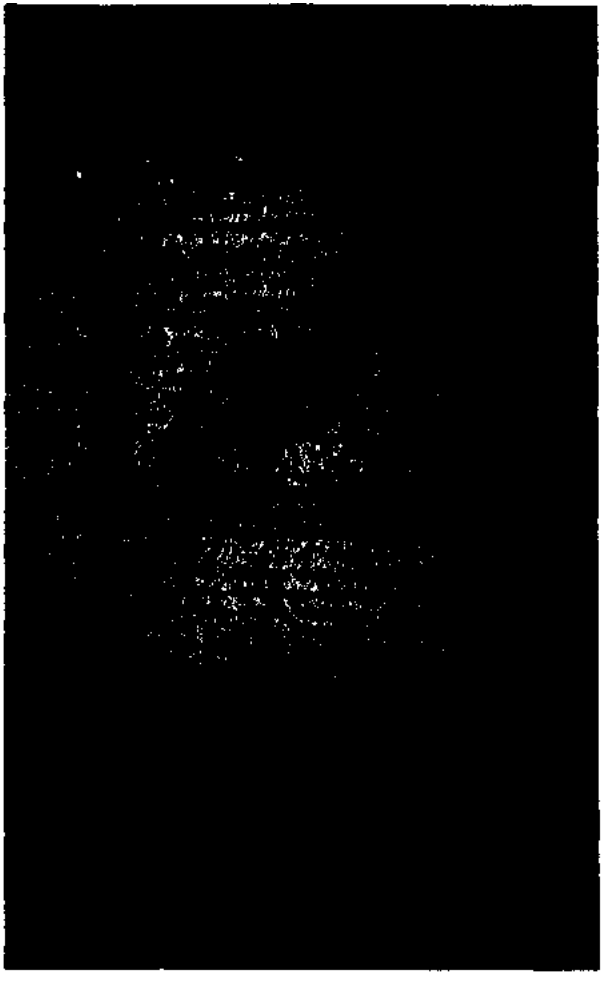

Tan. 26 Mart 1943.

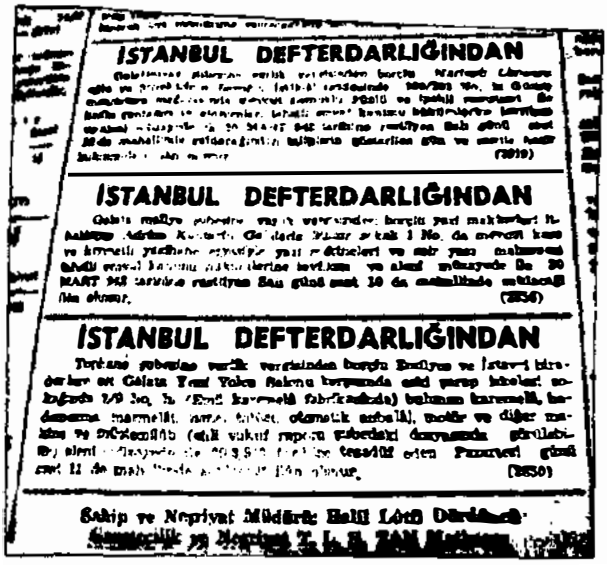

İSTANBUL DEFTERDARLIĞINDAN

İSTANBUL DEFTERDARLIĞINDAN

İSTANBUL DEFTERDARLIĞINDAN

Şahip ve Neşriyat Müdürü: Halil Lütfü Dündaroğlu

Tan, 28 Mart 1943.

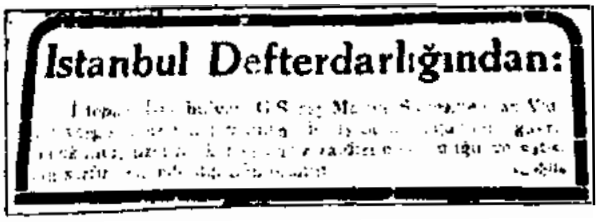

Istanbul Defterdarlığından:

Tasviri Efkâr, 31 Mart 1943.

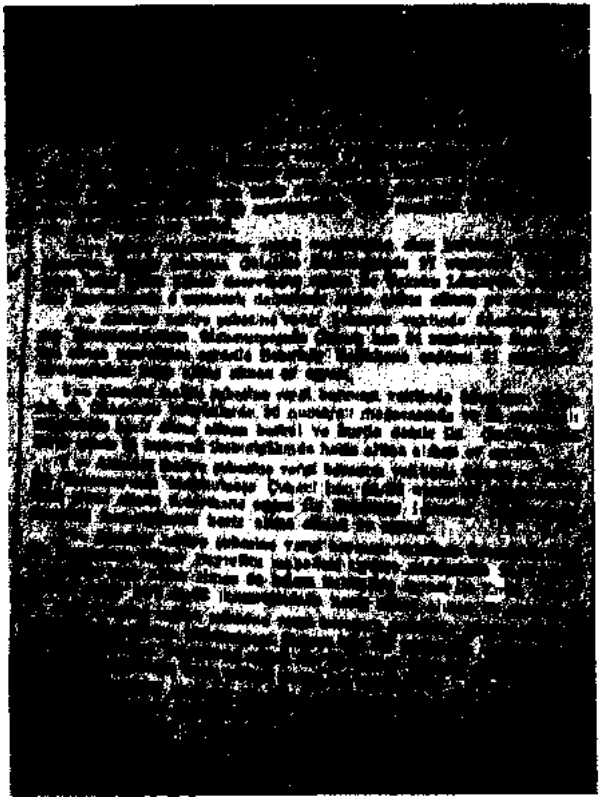

Tan, 2 Nisan 1943.

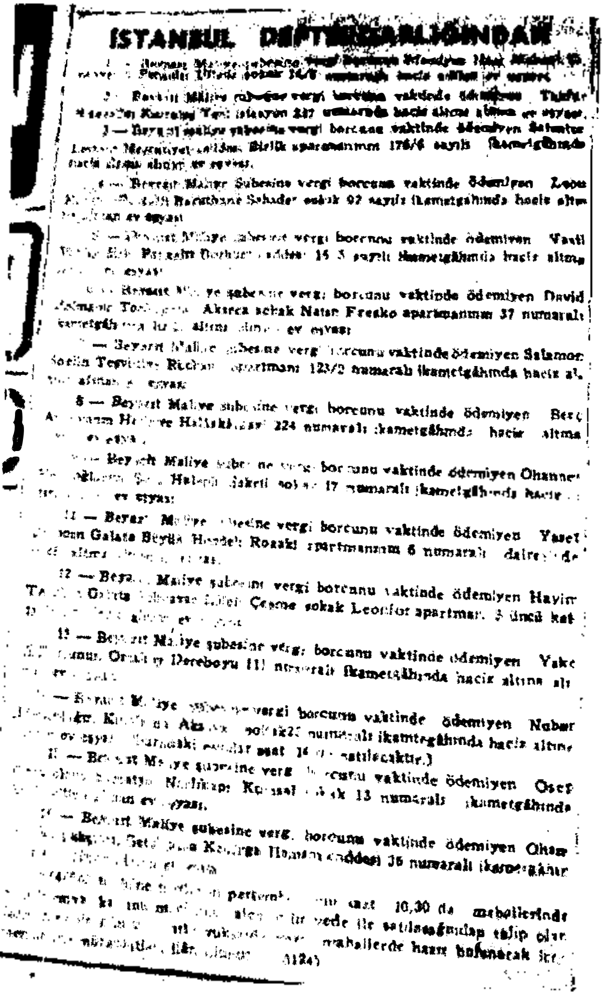

İSTANBUL DEFTERDARLIĞINDAN

1 — [illegible] Maliye şubesine vergi borcunu vaktinde ödemiyen [illegible] [illegible] Pangaltı [illegible] sokak 16/8 numaralı hacis altına alınan ev eşyası.

2 — [illegible] Maliye şubesine vergi borcunu vaktinde ödemiyen [illegible] Karaköy [illegible] istasyon 237 numarada hacis altına alınan ev eşyası.

3 — Beyoğlu maliye şubesine vergi borcunu vaktinde ödemiyen Salamon [illegible] Meşrutiyet caddesi Birlik apartmanının 176/4 sayılı ikametgâhında hacis altına alınan ev eşyası.

4 — Beyoğlu Maliye Şubesine vergi borcunu vaktinde ödemiyen Leon [illegible] Kağıthane Şehader sokak 92 sayılı ikametgâhında hacis altına [illegible] ev eşyası

5 — Beyazıt Maliye şubesine vergi borcunu vaktinde ödemiyen Vasil [illegible] Parmaklı [illegible] sokak 15 3 sayılı ikametgâhında hacis altına [illegible] ev eşyası

6 — Beyazıt Maliye şubesine vergi borcunu vaktinde ödemiyen David [illegible] Aksaray sokak Natan Fresko apartmanının 37 numaralı ikametgâhında [illegible] altına alınan ev eşyası

7 — Beyazıt Maliye şubesine vergi borcunu vaktinde ödemiyen Salamon [illegible] Teşvikiye Rıdvan apartmanı 123/2 numaralı ikametgâhında hacis altına [illegible] eşyası

8 — Beyazıt Maliye şubesine vergi borcunu vaktinde ödemiyen Berç [illegible] Halıcıoğlu [illegible] 224 numaralı ikametgâhında hacis altına [illegible] ev eşyası.

9 — Beyazıt Maliye şubesine vergi borcunu vaktinde ödemiyen Ohannes [illegible] Halepli Şakrit sokak 17 numaralı ikametgâhında hacis [illegible] ev eşyası

11 — Beyazıt Maliye şubesine vergi borcunu vaktinde ödemiyen Yasef [illegible] Galata Büyük Hendek Rosaki apartmanının 6 numaralı dairesinde [illegible] altına [illegible]

12 — Beyazıt Maliye şubesine vergi borcunu vaktinde ödemiyen Hayim [illegible] Galata [illegible] Çeşme sokak Leonfor apartmanı 3 üncü kat [illegible] ev [illegible]

13 — Beyazıt Maliye şubesine vergi borcunu vaktinde ödemiyen Yako [illegible] Ortaköy Dereboyu 111 numaralı ikametgâhında hacis altına alınan ev [illegible]

— Beyazıt Maliye şubesine vergi borcunu vaktinde ödemiyen Nubar [illegible] Kumkapı Aksaray sokak 22 numaralı ikametgâhında hacis altına [illegible] ev eşyası [illegible] saat 14 [illegible] satılacaktır.)

15 — Beyazıt Maliye şubesine vergi borcunu vaktinde ödemiyen Osep [illegible] Nişantaşı Kurtuluş sokak 13 numaralı ikametgâhında [illegible] ev eşyası.

16 — Beyazıt Maliye şubesine vergi borcunu vaktinde ödemiyen Ohan [illegible] Kadırga Hamamı caddesi 36 numaralı ikametgâhında [illegible]

[illegible] perşembe [illegible] saat 10,30 da mahallerinde [illegible] vede ile satılacağından talip olan [illegible] mahallerde hazır bulunacak [illegible] (1124)

Tan, 4 Nisan 1943.

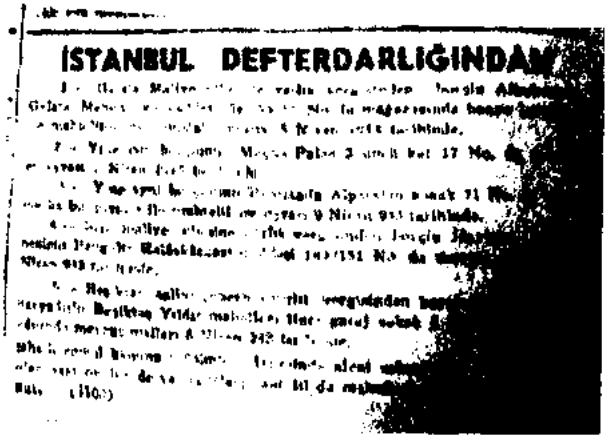

İSTANBUL DEFTERDARLIĞINDAN

Tan, 4 Nisan 1943.

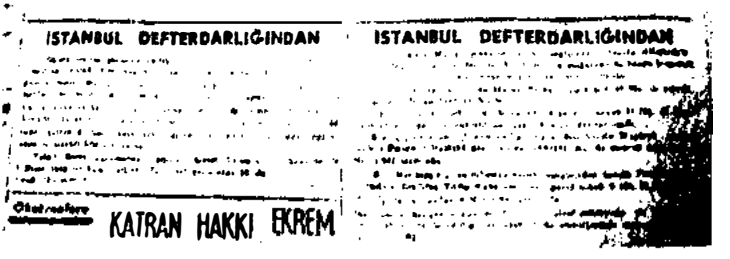

İSTANBUL DEFTERDARLIĞINDAN

İSTANBUL DEFTERDARLIĞINDAN

Öğretmeler KATRAN HAKKI EKREM

Tan, 4 Nisan 1943.

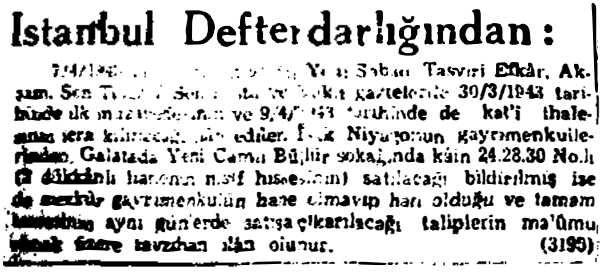

Istanbul Defterdarlığından :

7/4/1943 [illegible] Yeni Sabah Tasviri Efkâr, Akşam, Son [illegible] gazetelerde 30/3/1943 tarihinde ilk [illegible] ve 9/4/1943 tarihinde de kat'i thalesinin icra kılınacağı ilân ediler. İşik Niyagonun gayrımenkullerinden, Galatada Yeni Camii Büllür sokağında kâin 24.28.30 No.lı (2 dükkânlı hanenin nisf hissesinin) satılacağı bildirilmiş ise de merkûr gayrımenkulün hane olmayıp han olduğu ve tamam hissesinin aynı günlerde satışa çıkarılacağı taliplerin ma'lûmu olmak üzere tavzihan ilân olunur. (3195)

Tasviri Efkâr, 7 Nisan 1943.

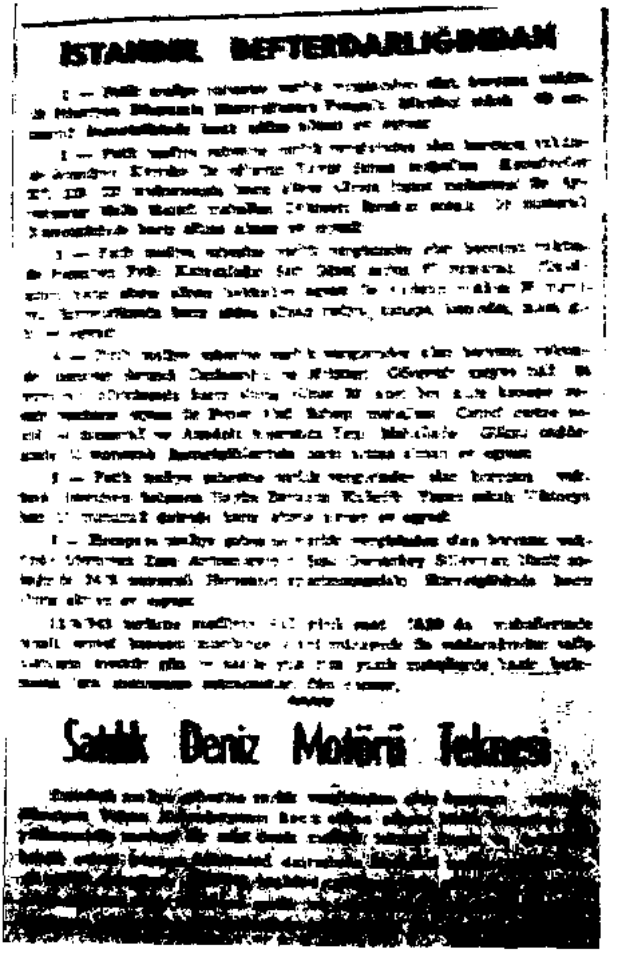

İSTANBUL DEFTERDARLIĞINDAN

Satılık Deniz Motörü Teknesi

Tan, 9 Nisan 1943.

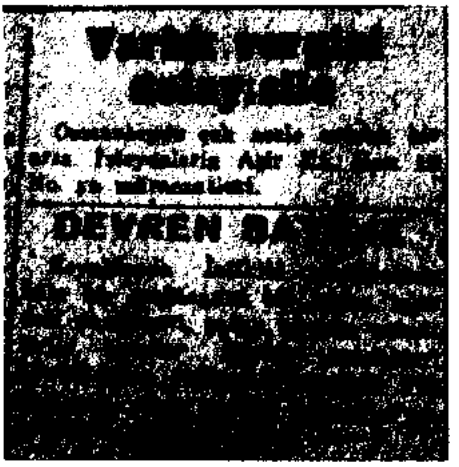

Tasviri Efkâr, 9 Nisan 1943.

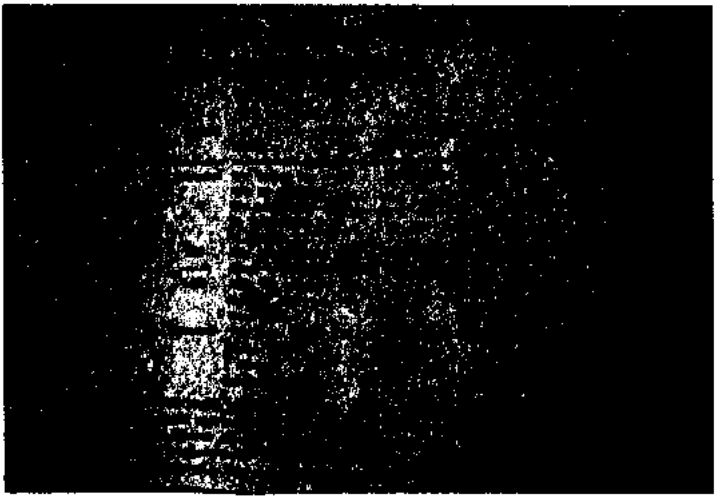

Tan. 11 Nisan 1943.

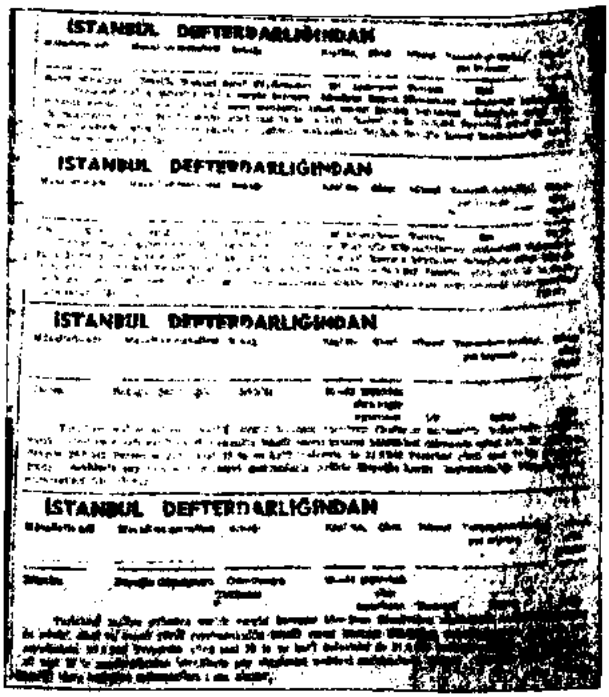
İSTANBUL DEFTERDARLIĞINDAN

İSTANBUL DEFTERDARLIĞINDAN

İSTANBUL DEFTERDARLIĞINDAN

İSTANBUL DEFTERDARLIĞINDAN

Tan, 15 Nisan 1943.

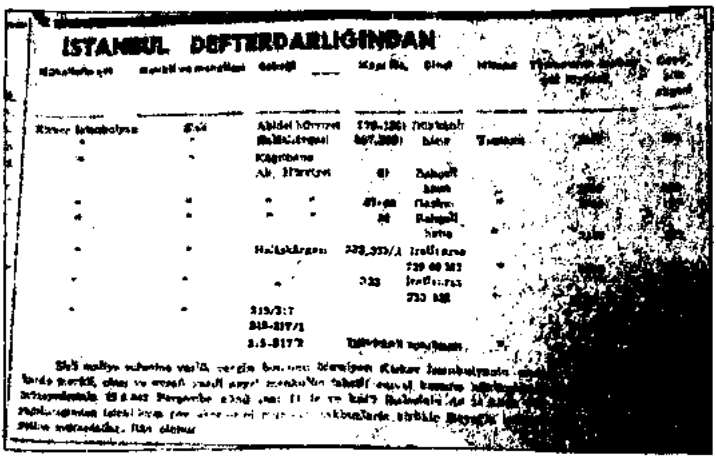
İSTANBUL DEFTERDARLIĞINDAN

Tan, 15 Nisan 1943.

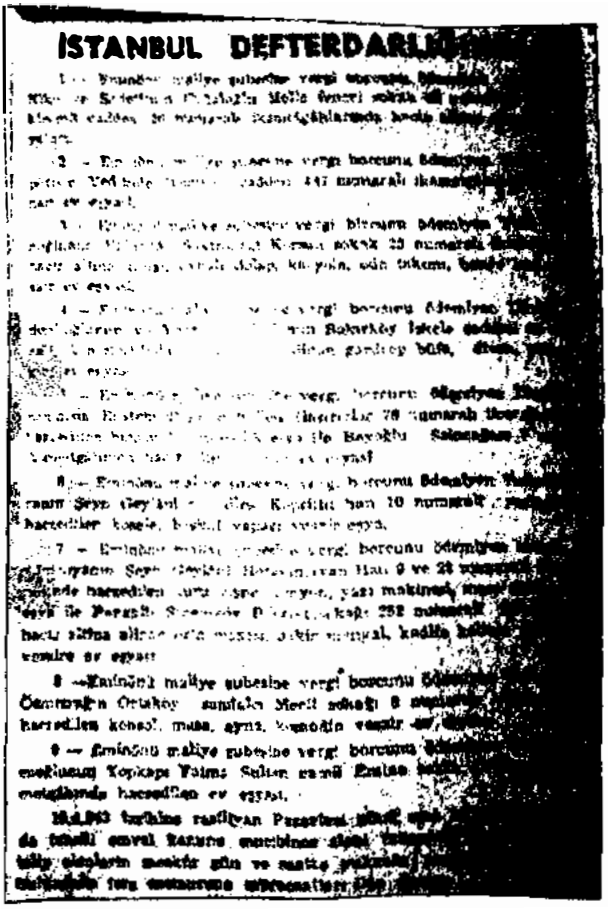

İSTANBUL DEFTERDARLI

Tan, 15 Nisan 1943.

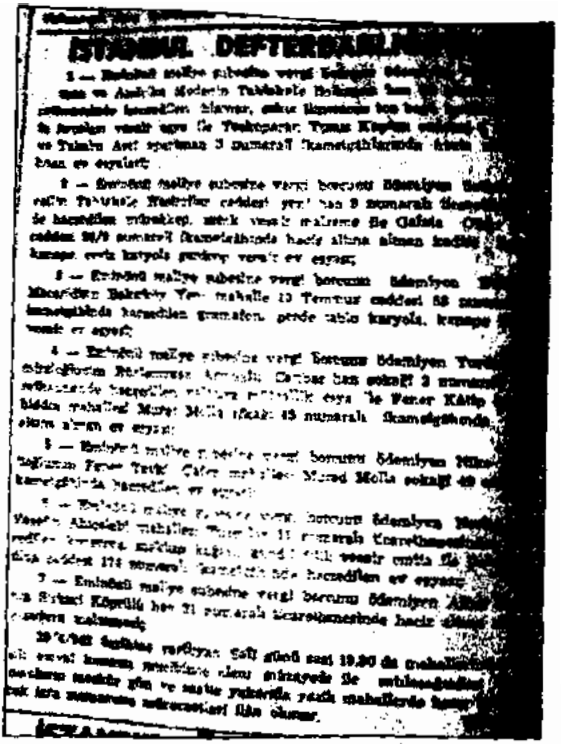

İSTANBUL DEFTERDARLIĞINDAN

Tan, 17 Nisan 1943.

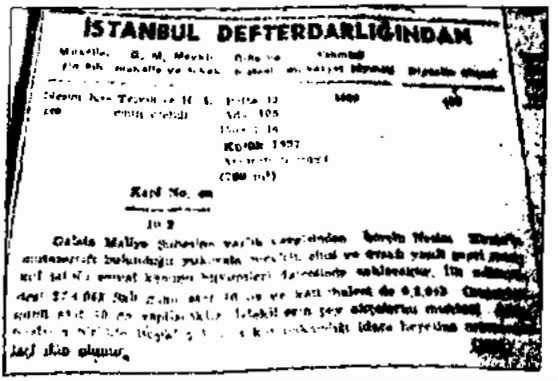

İSTANBUL DEFTERDARLIĞINDAN

Tan, 17 Nisan 1943.

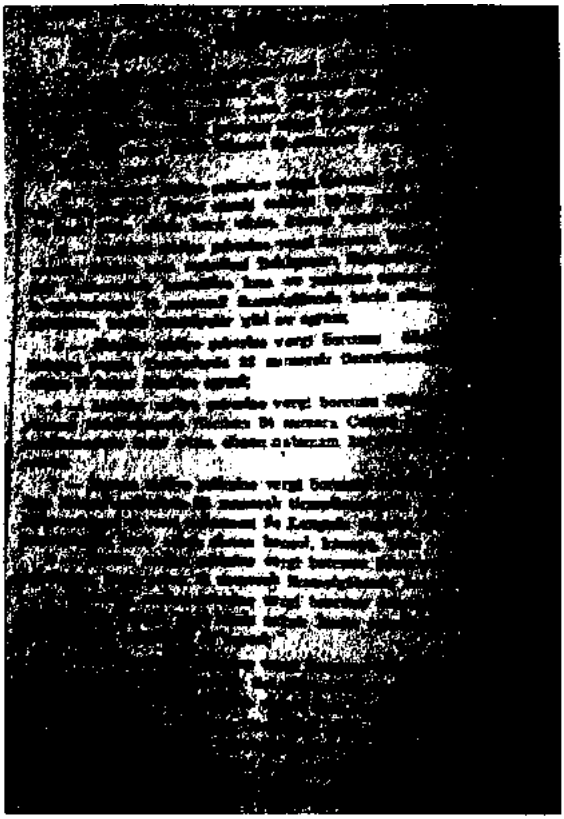

Tan, 17 Nisan 1943.

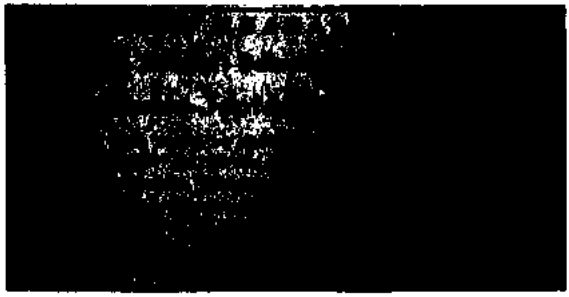

Tan, 17 Nisan 1943.

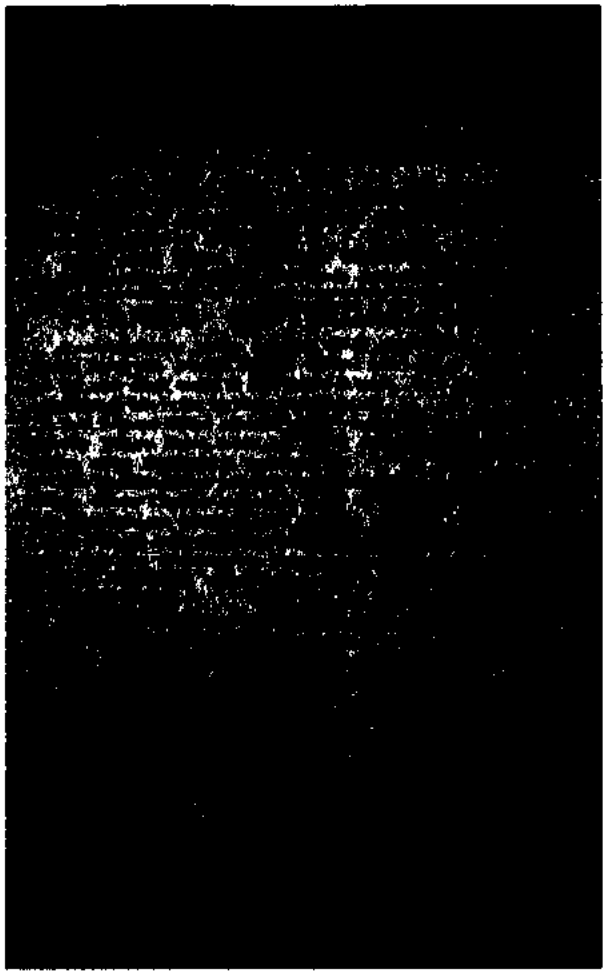

Tan, 18 Nisan 1943.

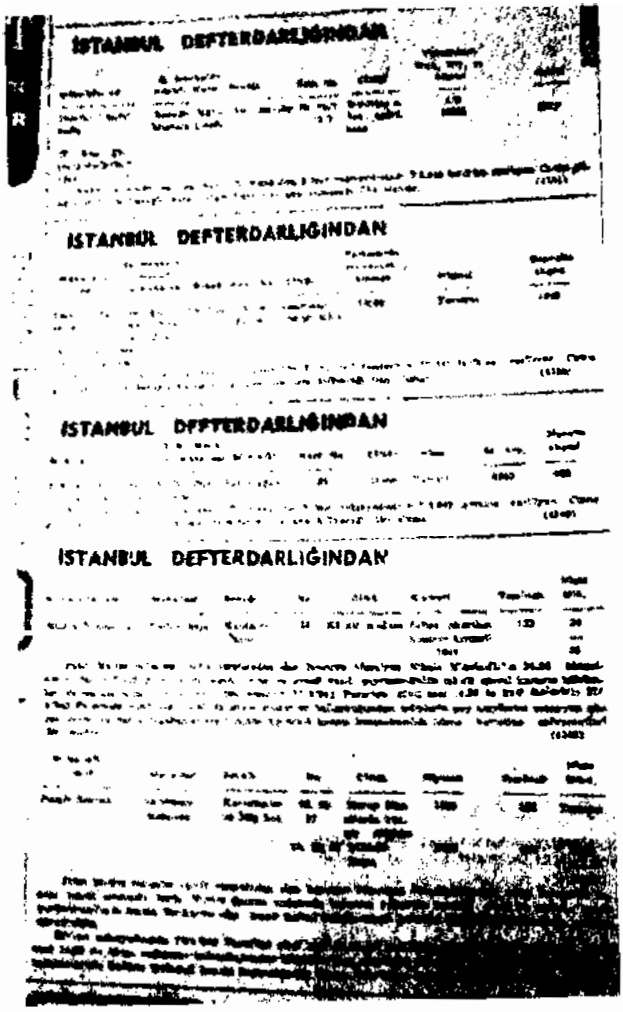

Tan, 1 Mayıs 1943.

İstanbul defterdarlığından:

Kadıköy Maliye şubesine borçlu Kâğıtçı Nîma [illegible] mahcuz 626 kilo ambalaj ve yağ kâğıdı ve muhtelif [illegible] 14/5/943 pazartesi günü saat 10.30 da Kadıköy Mal[illegible] tahsil şefliği anbarında aleni müzayede ile sat[illegible] [illegible] hazır bulunmaları ilân olunur.

Tasviri Efkâr, 4 Mayıs 1943.

İstanbul Defterdarlığından:

1 — Galatasaray şubesine borçlu [illegible] Yorgi [illegible] 'in Beyoğlu [illegible] No. lı mağazasında mevcut kasa, [illegible] eşyası [illegible];

2 — Galatasaray şubesine borçlu berber Yorgi ve İbrahim Hulûsi'nin Beyoğlu İstiklâl caddesinde [illegible] No. lı berber dükkânında mevcut eşyası 1/2/944 tarihine kadar olan kiracılık hakkile birlikte;

3 — Tarlabaşı şubesine borçlu Melpomeni'nin Hüseyinağa mahallesi Mektep sokak 55 No. da ev eşyası;

4 — Tarlabaşı şubesine borçlu Mihran Keşişyan'ın Pangaltı'da 20 No. lı Manisa apartımanının 4 No. lı dairesindeki ev eşyası;

8 Mayıs 943 tarihine rastlıyan cumartesi günü saat 10 da satılacağı ilân olunur. (4299)

Tasviri Efkâr, 6 Mayıs 1943.

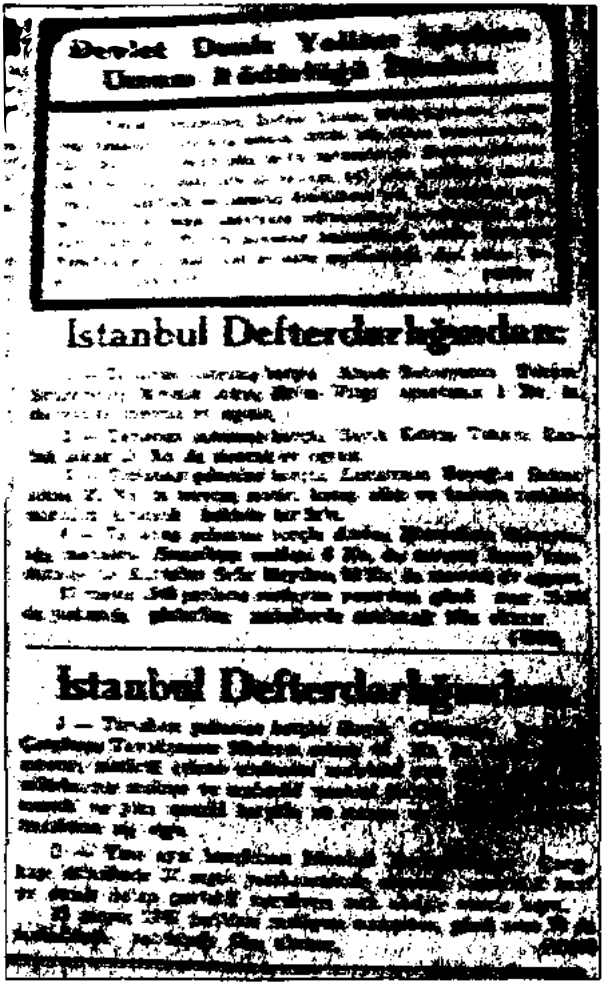

Devlet Demir Yolları
Umum Müdürlüğü

İstanbul Defterdarlığından:

İstanbul Defterdarlığından:

Tasviri Efkâr, 14 Mayıs 1943.

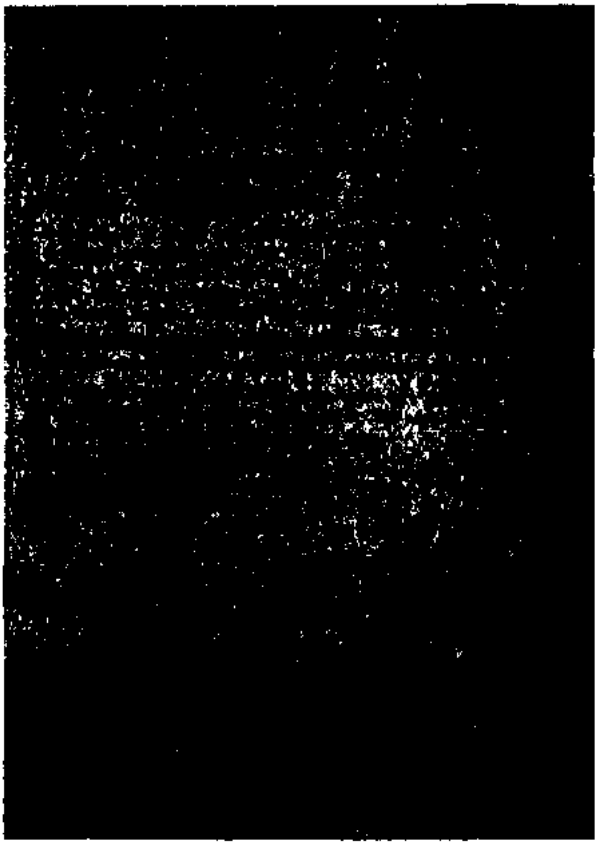

Tan, 10 Haziran 1943.

İstanbul Defterdarlığı İlanları

Bisküvi Fabrikası Satışı

[illegible]

(19188)

26 ve 27.12.943 [illegible]

(19599)

Varlık [illegible]

(19644)

([illegible])

Sicil No.	:	2123
[illegible]	:	Kömürdaş
Bağlama limanı	:	İstanbul
Cinsi ve nede [illegible]	:	Motörlü [illegible]
Uzunluğu	:	15 — 36
Genişliği	:	3 — 49
Derinliği	:	0,90
Gayri safi tonilatosu	:	6 — 2
Safi cisim tonilatosu	:	4 — 6
Makine kuvveti	:	18
Makine adedi	:	1
Makine cinsi	:	Marok
Yapıldığı yer ve zamanı	:	Marmaris 1938
Değeri	:	3944 lira
Hâlen bulunduğu mahal	:	Yenikapı [illegible] bağlı (yarı m. [illegible])
Depozito akçesi	:	296

Galata maliye şubesine olan varlık vergisi borcundan dolayı Tamas Kesoryanın [illegible] ve evsafı yazılı motörlü teknenin [illegible] tahsili emval kanunu hükümleri dairesinde satılacaktır.

İlk müzayedesi 6.1.944 Perşembe saat 14 te, Kati ihalesi de 17.1.944 Pazartesi saat 14.30 da yapılacaktır.

Taliplerin pey akçelerini muhtevi makbuzlarla birlikte Beyoğlu [illegible] binası [illegible] müracaatları ilân olunur. (19626)

Tan, 31 Aralık 1943.

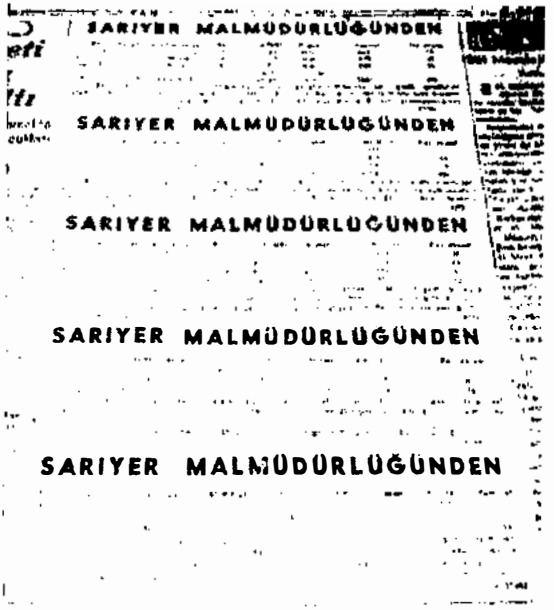

Tan, 31 Aralık 1943.

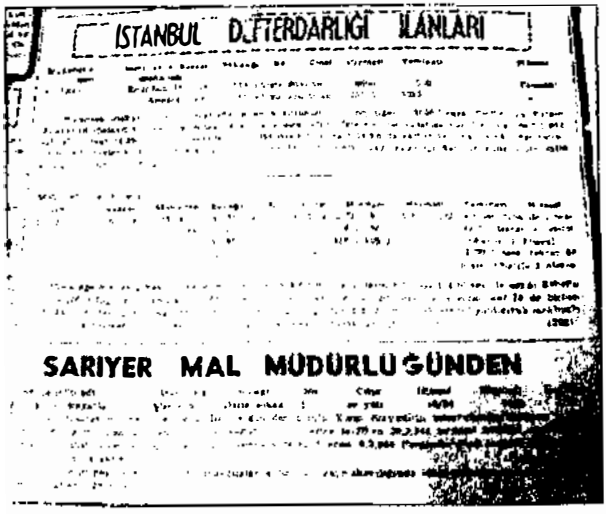
İSTANBUL DEFTERDARLIĞI İLANLARI

SARIYER MAL MÜDÜRLÜĞÜNDEN

Tan, 20 Şubat 1944.

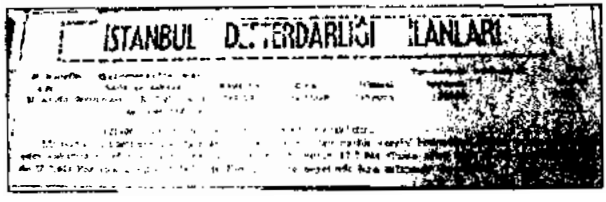
İSTANBUL DEFTERDARLIĞI İLANLARI

Tan, 23 Şubat 1944.

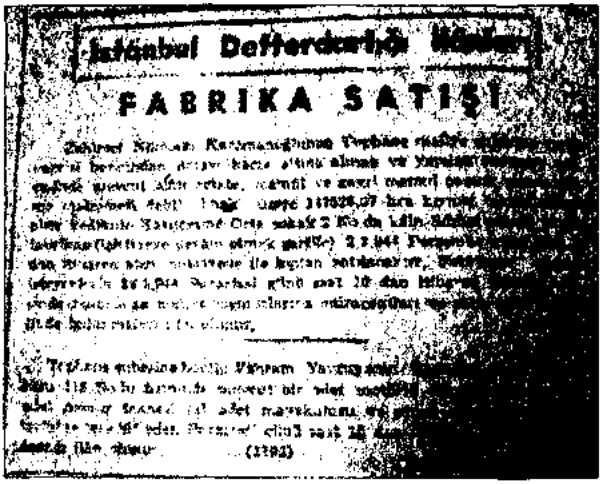

İstanbul Defterdarlığı

FABRİKA SATIŞI

Tan, 24 Şubat 1944.

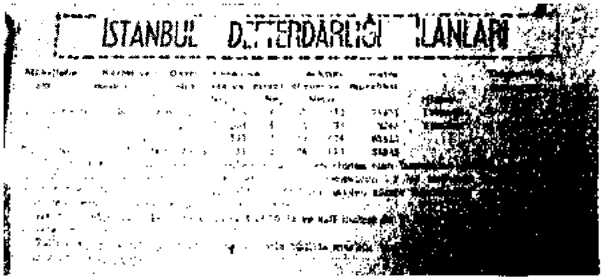

İSTANBUL DEFTERDARLIĞI İLANLARI

Tan, 27 Şubat 1944.

İSTANBUL DEFTERDARLIĞI İLANLARI

Tan, 28 Şubat 1944.

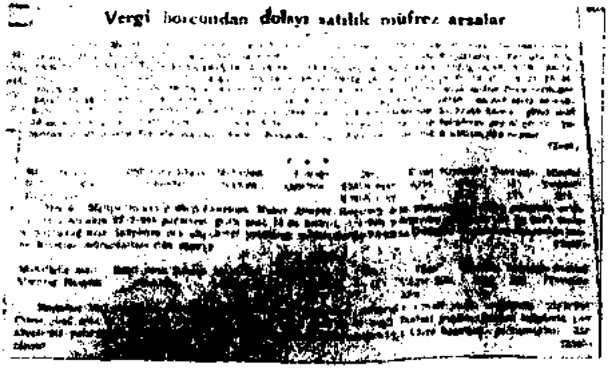
Vergi borcundan dolayı satılık müfrez arsalar

Tan, 10 Mart 1944.

İstanbul Defterdarlığı İlânları

Pamuk Fabrikası Hissedarlık Hukuki Satışı

Tan, 14 Mart 1944.

İstanbul Defterdarlığı İlânları

Bakır Fabrikası Hissedarlık Hukuku Satışı

Yenikamii maliye şubesine varlık vergisinden borçlu Suat Kehribarın şeriki bulunduğu [illegible] Çiftesaraylar sokak 7 numarada kain Bakır fabrikası Cemal Yavuz ve şürekası kollektif şirketindeki hissesinden mütevellit olup tasfiye [illegible] tanyyün edecek hakları satılığa çıkarılmıştır. Cemal Yavuz ve şürekası [illegible] 71.000 lira sermaye ile müessese kollektif bir şirket [illegible] 28.400 lirası Suat Kehribarın, 14.200 lirası Nusret [illegible] lirası Cemal Yavuzun 14.200 lirası Bahatay Frenkoya ait [illegible]

Şirketin halihazırda [illegible] Çiftesaraylar sokak 7 numaralı mahalde tam teşkilatlı ve 60.000 lira [illegible] ve 2000 lira kıymetinde [illegible] cağı bulunmaktadır. Satılığa çıkarılan [illegible] kirkına [illegible]dir.

Bu arttırmaya iştirak edecek ve [illegible] şubece keyfiyeti natık bir vesika [illegible]

A Dilerse [illegible]

B Dilerse [illegible]

C - Tasfiye [illegible]

kârdan mütenevvi [illegible]

gecek bilinmiş [illegible]

Arttırma [illegible]

cak tasfiye [illegible]

cik olması [illegible]

[illegible]

Tan, 15 Mart 1944.

b) İzmir, Adana ve diğer iller

Yeni Asır, 12 Ocak 1943.

Yeni Asır, 14 Ocak 1943.

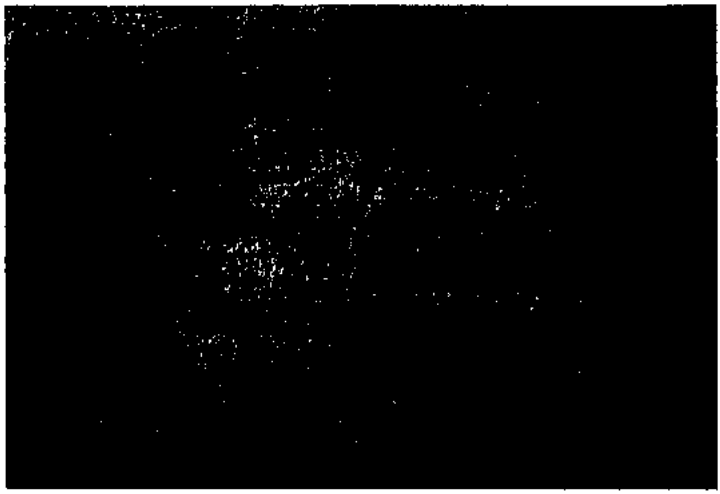

Yeni Asır, 15 Ocak 1943.

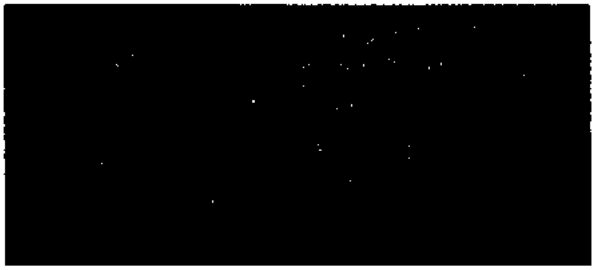

Yeni Asır, 17 Ocak 1943.

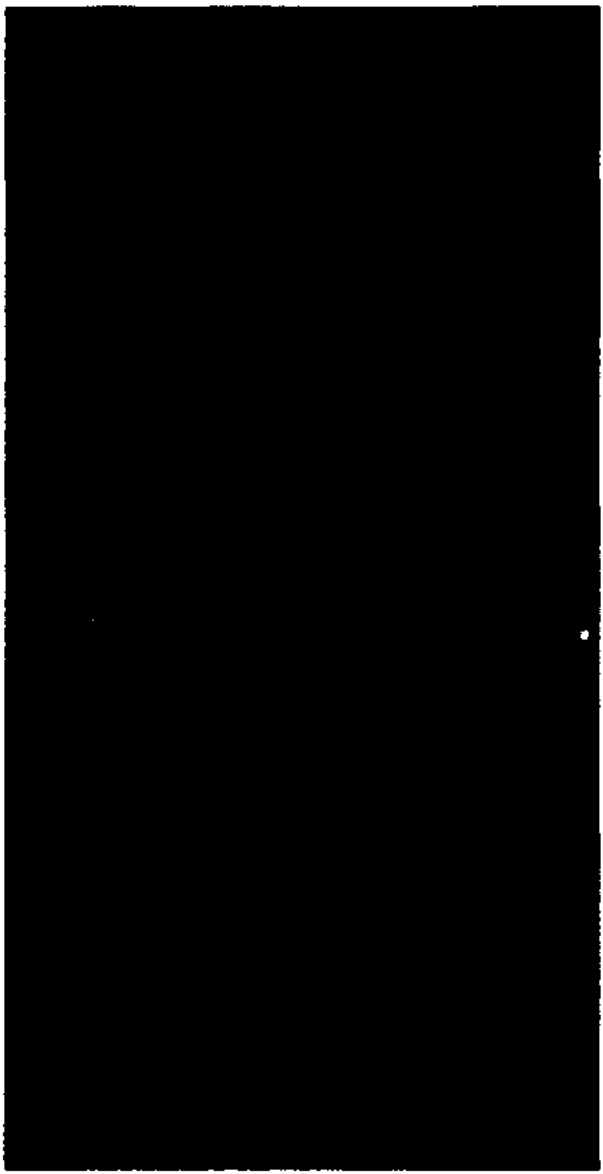

Yeni Asır, 16 Ocak 1943.

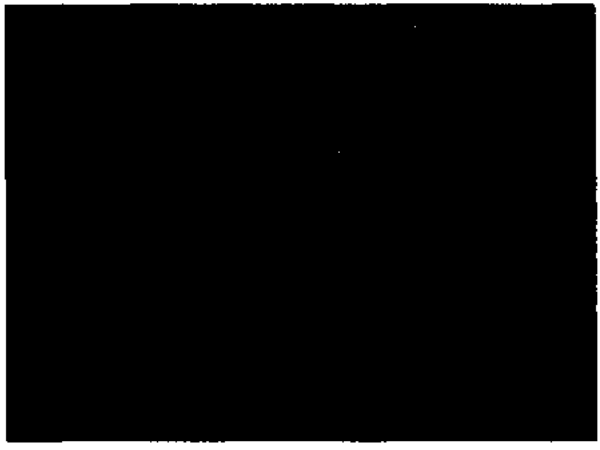

Yeni Asır, 19 Ocak 1943.

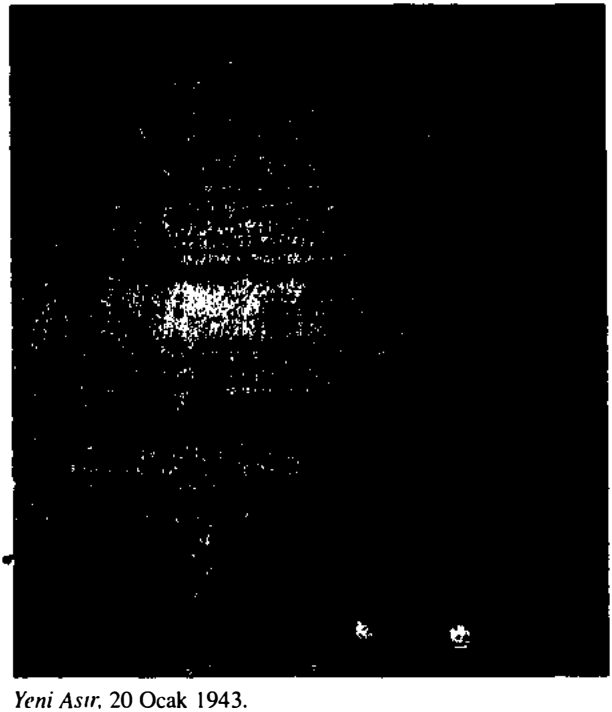

Yeni Asır, 20 Ocak 1943.

İzmir Defterdarlığından

İzmir Defterdarlığından

İzmir Defterdarlığından

Yeni Asır, 26 Ocak 1943.

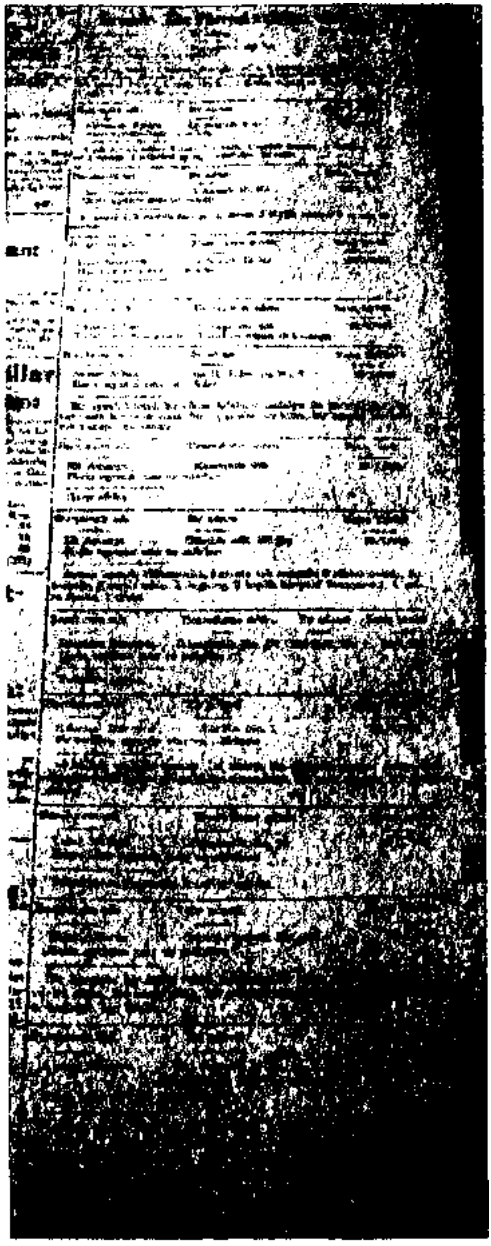

Yeni Asır,
27 Ocak 1943.

İzmir Defterdarlığından :

İsmi	Sanat mahalli
Muis Kırışpaz	Mersinli Kiremit fabrikası

Varlık vergisinden borçlu Muiz Kırışpazın halen gayri faal bulunan Mersinlide kâin Kiremit fabrikasının tahsili emval kanunu hükümlerine göre tahtı hacze alınan 1 adet 34/35 beygir kuvvetinde [illegible] mamulâtından mazot ile müteharrik Pinkası marka [illegible] motör ve teferruatıyle 1 adet kiremit ve bir adet tuğla presesile 1 adet [illegible] presesi ve 1 adet bir tonluk [illegible] ve 1 adet [illegible] ve 3 adet eski tahta el arabası, 1 adet [illegible], [illegible] ve muhtelif ebatta 13 adet makine anahtarı ve 16 adet döküme [illegible] mamul Marsilya kiremit kalıbı 4000 ilâ 5000 adet [illegible] kiremit kalıbı. 8 volanlı trasmisiyon tertibatı ve [illegible] demir ve tahtalar 12/2/943 günü mahallinde tahsili emval kanunu hükümlerine göre saat 10 da satılacaktır. Satılacak motör ve [illegible] evvelden görmek istiyenlerin alıcıların Karşıyakada Maliye [illegible] şefliğine müracaatları veya yevmi [illegible] Mersinlide kâin kiremit fabrikasında hazır bulunmaları [illegible].

4, 7, 8, 9. 585 (381)

Yeni Asır, 7 Şubat 1943.

İzmir Defterdarlığından :

Isak oğlu Mişon Nahmiyesin Basmahane şube ine mevcut 3540 [illegible] varlık vergisi borcunun temini tahsili için tahtı hacze alınan [illegible] olduğu İzmir Karataş mahallesinin Şehit Nusret sokağında kâin 632 ada, 10 parsel sayılı mukayyet 67 taj numaralı ve 1760 lira kıymeti mukayyedeli evi tahsili emval kanunu hükümlerine tevfikan 21 gün müddetle müzayedeye çıkarılmıştır.

Taliplerin kati ihale günü olan [illegible] 1943 tarihinde saat 16 da vilâyet idare heyetine müracaatları ilân olunur.

9 — 14 — 19 — 25 692 (421)

İzmir Defterdarlığından :

İsmi	Ev adresi
Hayim Ventura	1300 cü sokak 12 No.
Davi Kabasakal	İnönü caddesi No 405/1

Yukarıda isim ve adresleri yazılı şahısların Basturak maliye şubesine varlık vergisinden olan borçlarından dolayı tahtı hacze alınmış olan konsol masa [illegible], ayna, sarı pirinç karyola, eski taban halısı, kanape, boş sandık, [illegible], kahve rengi kanape, yemek masası, boş sandık, orta masası, sürahiler, gümüş kaşık, çatal, [illegible], gerdanlık, iki adet ince bilezik ile sair menkul malları tahsili emval kanunu hükümlerine tevfikan aleni müzayede ile 9/2/943 tarihine tesadüf eden salı günü saat 10 da şube binasında satılacaktır. Talip olanların yevmi mezkûr ve saatte Basturak maliye şubesinde hazır bulunmaları ilân olunur.

697 (427)

Yeni Asır, 9 Şubat 1943.

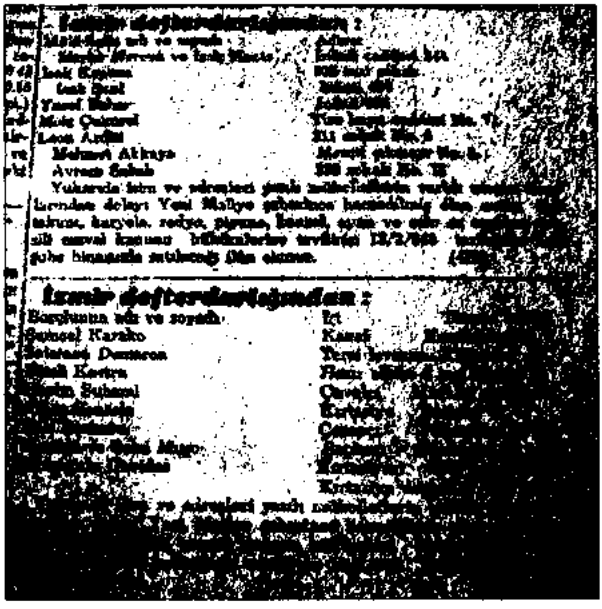

Yeni Asır, 12 Şubat 1943.

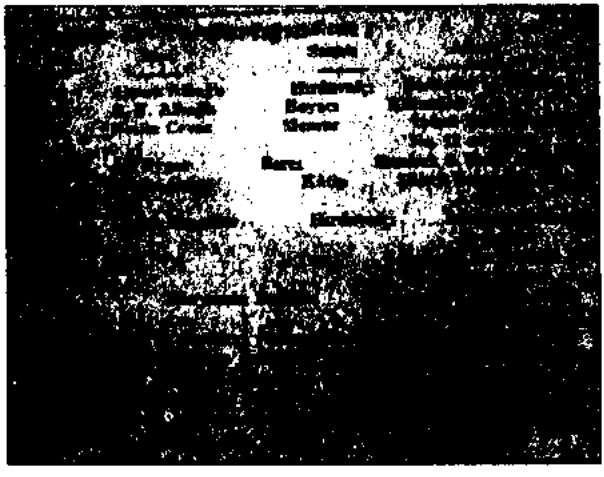

Yeni Asır, 26 Şubat 1943.

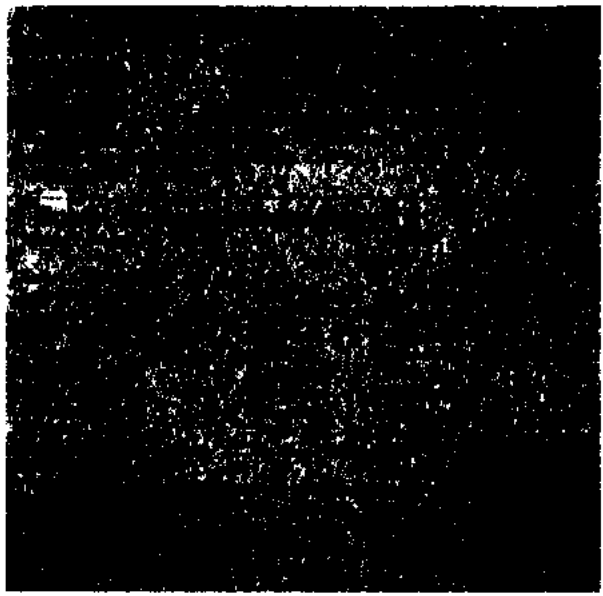

Yeni Asır, 16 Şubat 1943.

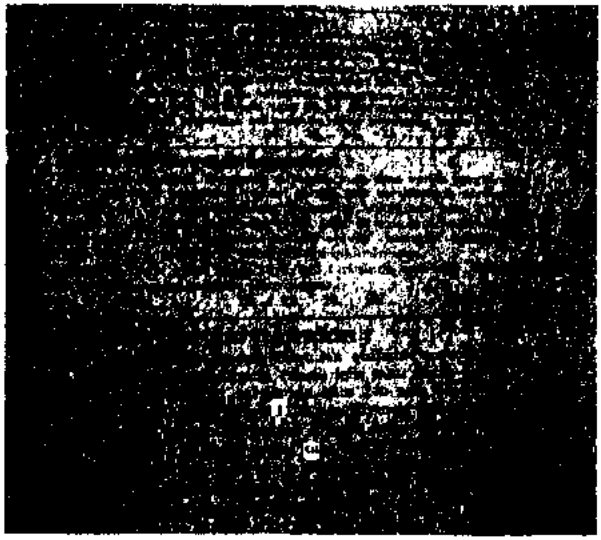

Yeni Asır, 14 Mart 1943.

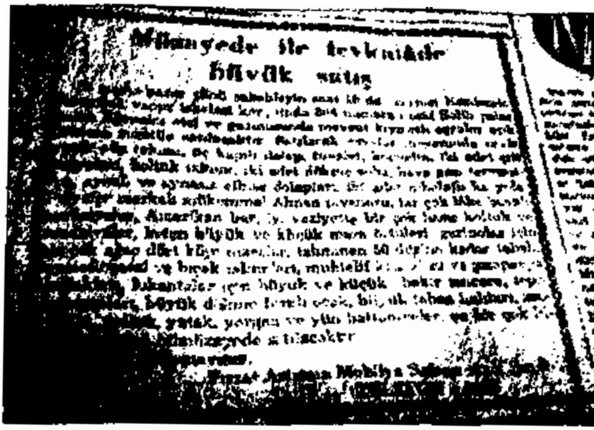

Yeni Asır, 14 Mayıs 1943.

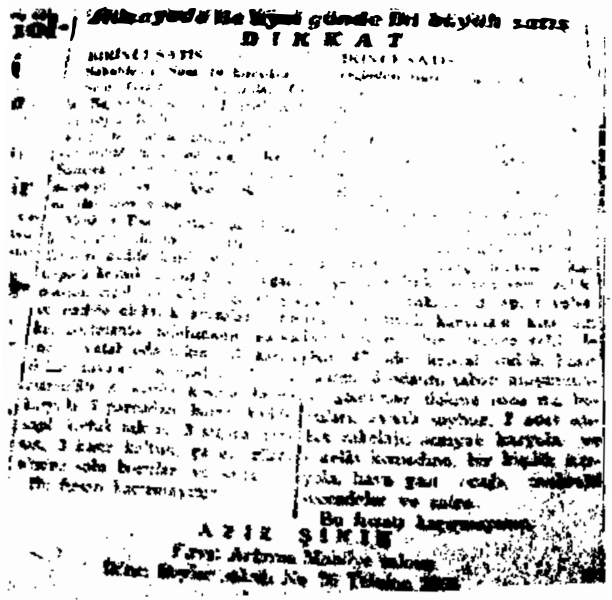

Yeni Asır, 30 Temmuz 1943.

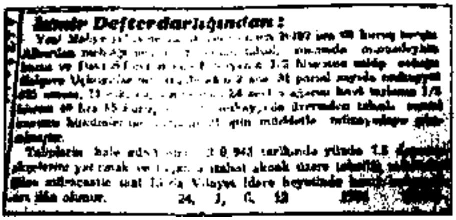

Yeni Asır, 1 Eylül 1943.

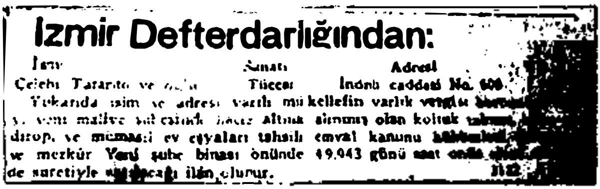

İzmir Defterdarlığından:

İsmi — Sanatı — Adresi

Çelebi Tarantto ve [illegible] — Tüccar — İnönü caddesi No. [illegible]

Yukarıda isim ve adresi yazılı mükellefin varlık vergisi [illegible] yeni maliye [illegible] Altınk [illegible] olan koltuk [illegible] ve mümasili ev eşyaları tahsili emval kanunu [illegible] ve merkûr Yeni şube binası önünde 4.9.943 günü saat [illegible] de suretiyle [illegible] ilân olunur. [illegible]

Anadolu, 4 Eylül 1943.

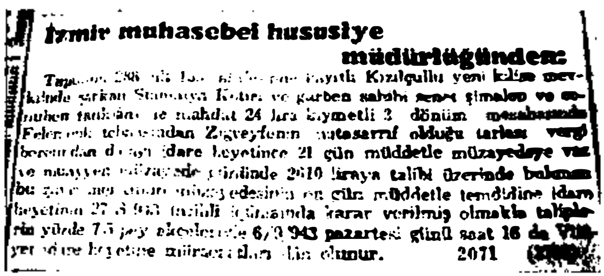

İzmir muhasebei hususiye müdürlüğünden:

[illegible] Kızılgüllü yeni [illegible] kainde [illegible] ve garben [illegible] şimalen ve [illegible] 24 lira kıymetli 3 dönüm [illegible] mutasarrıf olduğu tarlası vergi [illegible] idare heyetince 21 gün müddetle müzayedeye vaz ve [illegible] 2610 liraya talibi üzerinde bulunan bu [illegible] on gün müddetle temdidine idare heyetinin 27.8.943 tarihli [illegible] karar verilmiş olmakla taliplerin yüzde 7.5 [illegible] 6/9/943 pazartesi günü saat 16 da Vilâyet [illegible] ilân olunur. 2071

Yeni Asır, 4 Eylül 1943.

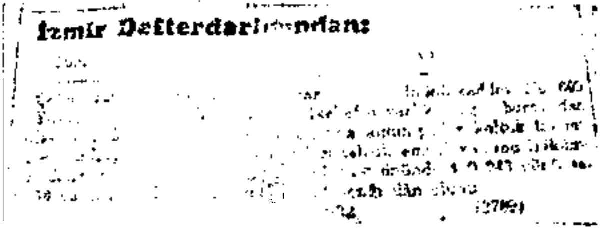

İzmir Defterdarlığından:

Yeni Asır, 4 Eylül 1943.

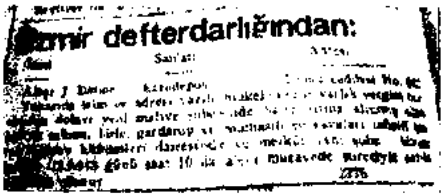

[illegible]mir defterdarlığından:

Anadolu, 13 Eylül 1943.

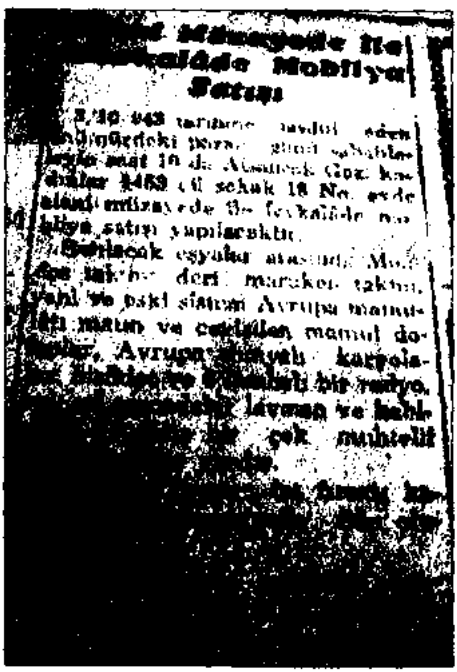

[illegible] Müzayede ile [illegible] Mobilya Satışı

[illegible] 1453 [illegible] sokak 18 No. [illegible] satışı yapılacaktır.

[illegible] deri [illegible] Avrupa [illegible] mamul [illegible] Avrupa [illegible] bir radyo, [illegible] lavman ve [illegible] çok muhtelif [illegible]

Yeni Asır, 29 Eylül 1943.

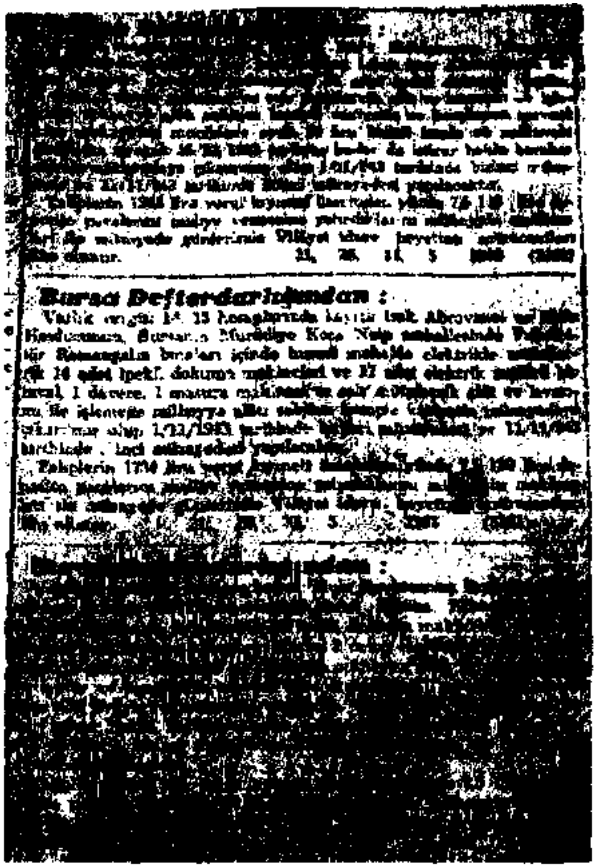

Buraci Defterdarlığından :

Yeni Asır, 21 Ekim 1943.

Yeni Asır, 26 Ekim 1943.

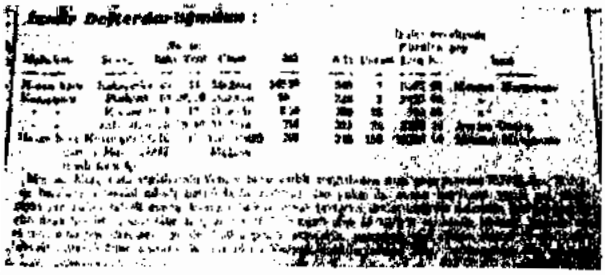

Yeni Asır, 7 Aralık 1943.

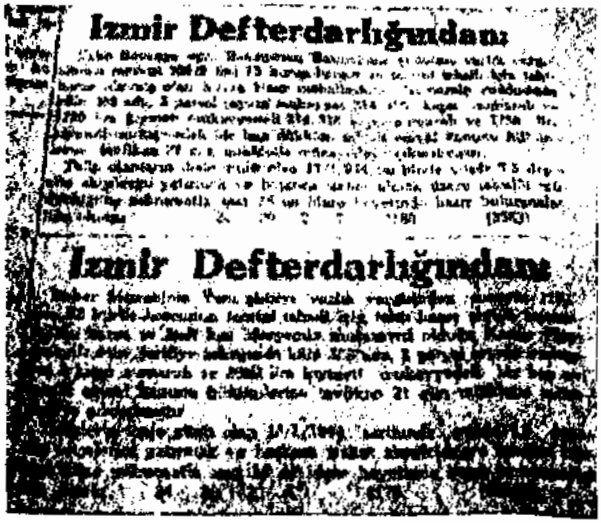

Yeni Asır, 24 Aralık 1943.

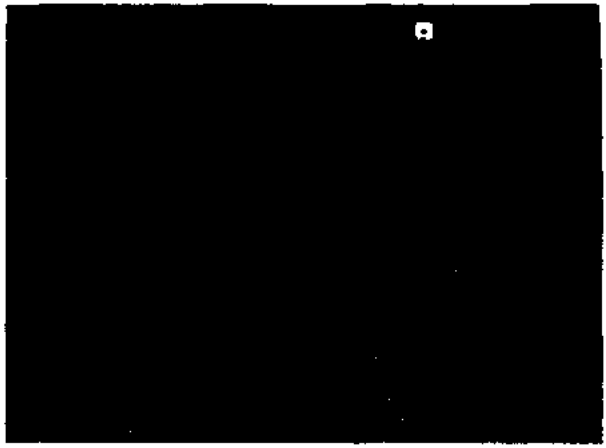

Yeni Asır, 29 Aralık 1943.

3. Bölüm 4. Ek: Çalışma kamplarına gönderilenler

1. İstanbul'dan çalışma kamplarına gönderilen mükellefler

1. Aşkale kafilesi[1]

Adı:	*Vergi miktarı:*
1. Hamparsum Erkman	400.000
2. Setrak Vartanyan	400.000
3. Edvard Fındıklıyan	400.000
4. Bohor Benbasat /	400.000
5. Moiz Benbasat	
6. Yasef Bozanto /	
7. Arşak Çuhacıyan	400.000
8. Nesim Saban /	300.000
9. Leon Saban	
10. Samuel Varon /	280.000
11. Yermiye Varon	
12. G. Gabriyeloğlu /	240.000
13. A. Gabriyeloğlu /	
14. Y. Gabriyeloğlu	
15. Yorgi Beyko	200.000
16. Roben Alalof	200.000
17. Mikael Çuhaciyan	200.000
18. Viktor Benerdato	200.000
19. Gad Franko	375.000
20. Mihal (M. Yarman)	200.000[2]
21. Garbis Baykur	
22. A. Çerkezyan	240.000
23. A. Kazbek Paskalidis	450.000
24. Artin Topaloğlu	210.000

1 Aşkale'ye 27 Ocak 1943 tarihinde sevkedilmişlerdir. *Tasviri Efkâr*, 28 Ocak 1943.

2 28 Ocak 1943 günlü *Tan* gazetesinde Mihran Yarman 1. sıradadır.

25. Kosti Papazoğlu	225.000
26. Aleksi İstavridis	63.000
27. Yorgaki Muradoğlu	600.000
28. Y.M. Canbazoğlu	300.000
29. Mina Kesimidis	
30. Filip Levi	225.000
31. Mordehay Kastelyano	360.000
32. İzaksiyan	500.000
33. Nesim Kazez /	210.000
34. Zümbül Kazez	
35. Canik Varter	300.000
36. Leon Faraci	300.000
37. Yakova Papazoğlu	210.000
38. K. Teberrükoğlu	200.000
39. Moiz Taranto	320.000
40. Alfred Taranto	320.000
41. Leon Turaslan	160.000
42. Nahme Pesah	200.000
43. Şekip Adut	375.000
44. R. Karamanoğlu	400.000
45. K. Kürkçüoğlu	200.000

2. Aşkale kafilesi[3]

1. Nahrna Pesah	200.000
2. Asador Güdükyan	400.000
3. İlya Menda	350.000
4. Yeşua Menda	350.000
5. İlya Pesah /	
6. İzak Levi Coşkun	300.000
7. Yuda Zavulun /	
8. İzak Niyago	600.000
9. Mengi Sakar	360.000
10. Salamon Çiprut	450.000
11. Yeşua Eskinazi	225.000
12. Yervant Kunter	255.000

3 *Tan*, 13 Şubat 1943; *Tasviri Efkâr*, 13 Şubat 1943.

13. Teodori Teopolitaki	200.000
14. Murat Muratoğlu	800.000
15. Yasef Bahar /	
16. Bohor Bahar	160.000
17. Artin Dedeyan	180.000
18. Vahran Yavruyan	200.000
19. Agop Kazanciyan	150.000
20. Berç Mardiros Erkuni	5.000
21. Rafael Eli	120.000
22. Yuda Leon Bahar	120.000
23. David Motola	125.000
24. Artin Ayvazoğlu	120.000
25. Andon Marinos	120.000
26. Hayim Motola	60.000
27. Yorgi Şişmanoğlu /	
28. Hristo Moizyadis	120.000
29. Agop Bahadır	150.000
30. Leon Nurvan Sarivan	180.000
31. Dimitri Sandalcıoğlu	120.000
32. Elyazar Mende	30.000
33. Moiz Peço	90.000.
34. İsrail Adato	12.000
35. P. Karaeftimoğlu	180.000
36. İzak Naom	90.000
37. Zarah Horasanciyan	150.000
38. Moşe Aylana	120.000

3. Aşkale kafilesi[4]

1. Sanak Yaşar /	
2. Himayak Agopyan	145.000
3. Yuda Leon Afumado	100.500
4. Yani Vafapulos	110.500

4 Gazetelerde yer alan haberde 26 Şubat 1943 günü Aşkale'ye 160 kişinin gönderildiği belirtilmesine karşın liste 161 kişidir, ortaklıklarda ismi geçenlerden birinin gönderilememiş olduğu düşünülmektedir.

Tan, 27 Şubat 1943; *Tasviri Efkâr*, 27 Şubat 1943.

5. Vasil Kalipolidis /	
6. Leonida Kalipolidis	71.800
7. Limentof Alyanak	120.000
8. Samoel Zamana	4.000
9. Perikli Hirisapulos	29.700
10. Yorgi Papazoğlu	15.000
12. Menteş Mizrahi	10.000
13. Mihran Pilavyan	11.800
14. İstefani Yuvanidis	17.000
15. Vasil Vasiliyadis	18.000
16. Vognak Sipetyan	14.400
17. Vasil Papazoğlu	89.250
18. Yakup Güle	27.550
19. Kleovulos Canbolidis	11.850
20. İsak Ciprut /	
21. Dimitri Yulidis	29.550
22. Vagarşak Zuduryan	39.400
23. Bedros Bahadıryan	14.600
24. Artin Haçik Haçeris	10.000
25. Salamon Altoros	11.800
26. Avram Varan	23.500
27. Menahem Samrano	9.800
28. Agop Kürkçüyan	10.000
29. Nesim Bahar /	
30. Yuda Bahar	29.300
31. İzak Marmano	18.000
32. İspiro Seytanidis	18.000
33. Davit Balli /	
34. Menahem Balli /	
35. Vermay D. Balli	76.500
36. Orfos Saris /	
37. Dimitri Saris	11.650
38. Alber Kürkçübaşı /	
39. Ligor Ligeryadis	81.700
40. Evangelos Musi	12.000
41. Salamon Saef	26.500
42. Amont İzmoloviç Erdal	86.600

43. Yasef Gavriyeloğlu	17.250
44. Ogarş Agop Akşahin	87.000
45. Hayim Vitali Elkabes	84.150
46. Mosko Dimitriyadis	17.600
47. Yusufaki Topaloğlu	44.500
48. Toma Musi	12.000
49. Avram Adasoğlu	28.567
50. İstepan Şahinyan	9.875
51. Albert Karanya	22.500
52. Vasil Semerlioğlu	30.000
53. Refail Pinto /	
54. Oriel Ganzo	42.742
55. Agamemnon Migoloğlu	17.000
56. Kımıs Cleman Cebe	45.000
57. Mığırdıç Şahnazar	15.000
58. Yorgi İskarlato	17.880
59. Haralmaz Yaldız	14.850
60. Tanaş Küçükis	31.600
61. Nikola Yulidis	29.350
62. Vahan Sığıryan	39.800
63. Kostantin Dimokopulos	14.900
64. İstavri Hayaloğlu	17.387
65. Kalya İstavridis	18.895
66. Yani Todori /	
67. Vasil Todori	134.400
68. Manol Sıridis	99.000
69. Ezra Benezra	105.000
70. Mişon Moiz Hananel	149.500
71. Leyondoras Altınoğlu	93.000
72. Salamon Kazez	104.500
73. Mişon Barishak	114.560
74. Mihal Karadelioğlu	139.600
75. Eftad Zaboğlu	96.000
76. Dikran Kazesyan	28.500
77. Viktor Patriyas	149.000
78. Albert Avram Tabah /	
79. Nesim Karmano /	

80. Yakop Tabah	105.000
81. Petro Kşido /	
82. Pandeli Kşido	177.000
83. Osep Dağlaroğlu /	
84. Agop Dağlaroğlu /	
85. Onnik Dağlaroğlu	147.000
86. Kostantin Zoko /	
87. Hristo Angeliki	29.400
88. Yako Franci /	
89. Simento Franci	21.800
90. Politarhas Bosimis	11.800
91. Anastas Adasoğlu	28.547
92. Nobar Peşte Nalcıyan	14.250
93. Keğam Markaryan	76.383
94. Aram Ovakimyan	43.968
95. Nobar Demirdağ	13.050
96. Kostantin Anastasyadis	85.000
97. Hristo Leon Hacapulos	17.800
98. Panayot Madenci	39.970
99. Osep Gözütok	17.860
100. Kevork Erişseven	10.133
101. Yasef Pardo	43.814
102. Sava Samiboğlu	11.424
103. Hiristoforos Budris	23.750
104. Bodos Mayoğlu	11.096
105. Niko Kostantinidis	21.000
106. Marko Budris	23.750
107. Lazaros Lazaridis	14.450
108. Hristo Teofolidis	13.150
109. Yorgi Hacapulos	11.950
110. Manol Kazakof	12.000
111. Yanko Çimaro /	
112. Hraçya Mehteryan	44.850
113. Kostantin Calos	98.400
114. Avram Adut	180.000
115. Jak Yako Habib	11.650
116. Yasef Lasan	17.550

117. Avram Albert	26.600
118. İsak Yaeş	43.405
119. Karabet Ohanyan /	
120. Margos Ohanyan	87.000
121. Nesim Yasef Billurcu	11.120
122. Davit Zolman	22.300
123. Tanaş Vasilyadis	89.700
124. Haralambos Frekoğlu	15.000
125. Oziyel Mizrahi	68.350
126. Hırant Köseoğlu	14.350
127. Leon Frat	15.000
128. Moşe Yaeş	43.405
129. Eliya Yantof Mizrahi	11.120
130. Tani Boyacıoğlu	13.800
131. Yani Vasilyadis	89.700
132. Yasef Naum	13.250
133. Hirs Kassay	93.000
134. Nesim Aron Parak	149.000
135. Salamon (Burgaz kafe)	99.700
136. Agop Apikoğlu	179.700
137. İsak Grunberg /	
138. Abraham Levi Grunberg	162.300
139. Davit Saydan	42.000
140. Yako Sagis	104.500
141. Dimitri Ayanoğlu	180.700
142. Dimitri Metepolos	145.300
143. Vasil Sakalakçıoğlu	29.925
144. Yakop Larştayn	87.000
145. Nesim Mişon Adut	155.000
146. Sarafim Şeret Seferoğlu	96.000
147. Yuvan İstavridis	22.500
148. Hristodoros Andriyadis	11.800
149. Niko Cahamis	18.000
150. Maksut Civanyan	11.605
151. Apostol Nikolaidis	11.800
152. Nesif Abuaf	87.750
153. Bünyamin Yerüşalmi	36.580

154. Salvato Levi	28.800
155. Yako Berker	43.680
156. Karabet Papazyan	14.800
157. Morfi Forfiyadis	15.000
158. Prodromoz Alıcı	164.700
159. Serkis Salmaslıoğlu	20.900
160. Nesim Finzi	29.300
161. Diyonis Sakalakçı	29.925

4. Aşkale kafilesi[5]

1. Kostantin Yokomidis	59.500
2. Nikola Nikolaidis	60.000
3. Keğam Keçeci	14.950
4. Avram Franko	20.800
5. Kostantin Faltakoğlu	21.900
6. Elyazar Krepsi	12.000
7. Avram Yaf	14.940
8. Berç Artinyan	15.000
9. Avadis Tahmazyanoğlu	15.000
10. Aristidi Apistolidis	23.900
11. İsak Rividi	11.700
12. Manol Ygnetiati	14.500
13. Niko Dimo Triandifil	14.500
14. Kiryako Mistiloğlu	29.500
15. Nobar Minas	14.800
16. Kirkor Demireğe	14.950
17. Manok Diran	14.850
18. Ohannes Bohçacıoğlu	11.550
19. Ohannes Keşişoğlu	15.000
20. Kostantin Balli	12.000
21. Sava Taraçoğlu	39.150
22. Simyon Haralambidi	16.448
23. Nesim Taragano	15.800
24. Artin Saruhanyan	17.505

5 *Tan*, 13 Mart 1943; *Tasviri Efkâr*, "Aşkalenin Yeni Yolcuları", 13 Mart 1943.

25. Aşot Demirci	17.725
26. Ramona Manyan	22.900
27. Ohannes Migogasyan	6.750
28. İsak Berç Genç	17.456
29. Davit Abaruh	26.600
30. Yako Jak Mitrani	26.600
31. Mesrup Mancılık	14.800
32. Karabet Sinekçi	14.450
33. İstapan Arıser	13.100
34. Lamha Kucavelli	50.000
35. Avram Alber	69.386
36. Yosef Hodora	74.900
37. Menahem Ovadya	74.000
38. İsak Ovadya	74.000
39. Misak Kazancıyan	79.300
40. Alber Feldman	51.043
41. Agop Aşçıyan	74.705
42. Albert Acubel	59.800
43. Hristo Parasko	44.500
44. Ohannes Yagılıyan	23.600
45. Artin Eğinlioğlu	14.500
46. Hayık Kirkor	72.287
47. Moiz Serez	77.300
48. Vehbi Laçin	88.950
49. Takfur Vahan	14.800
50. Karnik Zilciyan	14.800
51. Nesim Akkahen	58.950
52. Parseh Haciisaoğlu	53.650
53. Kosti Evangelidis	59.300
54. Andon Duruer	59.600
55. Agop Bergiçyan	8.850
56. Mişon İs	49.220
57. Bedros Cümbüşyan	58.800
58. Refail Atlara	10.350
59. Leon Krezyan	17.800
60. Yuda Saban	59.500
61. Nesim Arasi	11.950

62. Leon Yula	57.100
63. Şabat Amira	57.100
64. Sapuklis Dinas	59.800
65. Ovahim Yaylaoğlu	17.750
66. Avram Greguvar	74.250
67. Hrısto Kriazi	74.250
68. Nişan Döndiyaz	59.900
69. Ardas Altunkaşık	11.400
70. Vasil Cümbiris	29.000

5. Aşkale kafilesi[6]

1. Avram Papadopuloa
2. Artin Solmazgül
3. Refail Asa
4. Bensiyon Kamhi
5. Nikola Zaboğlu
6. Marko Kohrn
7. Hristo Hristidis
8. İlya Alagözoğlu
9. Jak Malho
10. Jozef Malho
11. İstelyanos İstiloğlu
12. Vasil Agallioğlu
13. Arşak Babikyan
14. Mihran Gürden
15. Satiri Kapris
16. Aram Deresenyan
17. Kostantin Yatro
18. İstilyadi İstanbulidis
19. Mihran Keşişyan
20. Deditya Bahar
21. Yako Terkin
22. Yorgi Dimitriyadis
23. Yakof Pervanoğlu
24. Minas Özyıldız

6 *Tasviri Efkâr*, 23 Mart 1943.

25. İstafani Sandoko
26. Hristo İlyadis
27. Dimitri Diranidis
28. Siragan Mercan
29. Boges Sakaryan
30. Mihran Kuyumcuoğlu
31. Karakin Çutakyan
32. Yorgi Topaloğlu
33. Dimitri Madenlioğlu
34. Vasil Arcan
35. Miço Arcan
36. Nişan Kalender
37. Moşe Albukrek
38. Nikola Açalos
39. Salamon Fredrik
40. Yani Yuvanidis
41. Yuvakim Vasiliyadis
42. Armanak Sarafyan
43. İstefan Yerakopulos
44. Avram Elmek
45. Salamon Bahar
46. Kostantin Kamyanos
47. Yasef Kazes
48. Armenak Hisarlı
49. Perikli Bela
50. Zaharya Katrancı
51. İsak İdisoğlu
52. Aleksandros Zarifi
53. Mihal Sütkioğlu
54. Yakaves Zaharyadis
55. İsrael Zaharya
56. İspiroğlu Pradromos
57. Marmenak Simon
58. Hrıstofares Halkusişi
59. Vahe Toskıyan

6. Aşkale kafilesi[7]

1. Foti Konyapolas,
2. Yuda Levi
3. Hayim Tobah
4. Avram Soen Sino
5. Kalos Gamcıoğlu
6. Yorgidis Geyincik
7. Josef Bensiyon
8. Yorgi Nikolaidis
9. Arşak Karamanyan
10. Elyazar Şişmanyan
11. Kiryako Delioğlu
12. Nesim Bahar
13. Salamon Nişli
14. Nesim Nişli
15. Danyel Nişli
16. Gregor Elmascıoğlu
17. Hayim Hason
18. Bohor Zagoto
19. Vitali Zagoto
20. Jozef Özmızrak
21. Abraham Tamer
22. Rapot Adut
23. Aram Eskinazi
24. Anastas Yolcuoğlu
25. Menahim Asa
26. Mişon Yaşa Kazaz
27. Antimos Karabindis
28. Yorgi Karabindis
29. Nikoli Zumbilidis
30. İshak Molina
31. Sabetay İsrael
32. Andriko Maden
33. Başua Aciman
34. Mişon Surniyano

---

7 *Tasviri Efkâr*, 3 Nisan 1943.

35. Yervant Hızıroğlu
36. Dikran Telefoğlu
37. Efstat Lebitirgos
38. Vahan Galataoğlu
39. İstefan Galataoğlu
40. Mişon Geliganti
41. Rafael Levi
42. Bayram Bayramoğlu
43. Ropen Minakyan
44. Yako Kalma
45. Artin Serkisoğlu
46. İlya Bitiras
47. Argiri Argiradıs
48. Moiz Vaha Jirair
49. Haca Türgil
50. İbrahim Kayındilmen
51. Hrısto Avramopulos
52. Nikola Yalcıoğlu
53. Armenak Kiger
54. Hrısto Aşhazoğlu
55. Butan İstafinidis
56. Davit Maden
57. Vasil Kostanidis
58. Haci Artin Davityan
59. Arakel Bıçakçıyan
60. Kayarlıyan
61. Yani Papadopulos
62. Ardaş Semizoğlu
63. İstefan Uzunyan
64. Turgas Dinamyan
65. Salamon Zagoto
66. Zaro Tahtakyan
67. Şaban Peso
68. Rafael Albukrek
69. Efstat Lefteroğlu

7. Aşkale kafilesi[8]

1. Avram Rodrik
2. Hayk Boşnakyan
3. Hayk Gülyan
4. Yorgi Andonyadis
5. Yusef Dilnar
6. Davit Naftali
7. Elyazar Alanya
8. Salamon Baruh
9. Sarandi Canbazoğlu
10. Avram Haşemyan
11. Refail Kavlo
12. Serkis Sandıkçıyan
13. Filoradis Idosoğlu
14. Ohannes Kalpakçı
15. Koliniko Nikolaidis
16. Mardiros Nihabet
17. Bedros Gukasyan
18. Kegam Kibar
19. Aleksandros Civanpulos
20. Moiz Balabanidis
21. Aristoklis Svastopolos
22. Yani Nikolaidis
23. Kostantinos Ekmekçioğlu
24. Kirkor Dilan
25. Takvor Nişalal
26. Dikran Kalender
27. Ohannes Kazezyan
28. Moiz Mişon
29. Yantof Azoz
30. Miraçya Asadoryan
31. İstepan İstepanidis
32. Artin Altun
33. Kontantin Andonyadis
34. Yağaraş Papazyan

---

8 *Tasviri Efkâr*, 17 Nisan 1943.

35. Ligor Viryago
36. İsak Dodrik
37. Karabet İzarat
38. Simpat Hovekimyan
39. Dimitri Hoskopulos
40. Aleko Bahçevanoğlu
41. Yaşova Halfan
42. Eppen Kirkor Kaynaklı
43. İstefan Kaynaklı
44. İstavri Hacapulos
45. Baruh Hayim Anjel
46. İsak Anoel
47. Karlambos Kalyapulos
48. İsrail Freyman
49. Karabet İstermarciyan
50. Artin Sahmur
51. Yasif Dülgeroğlu
52. Artin Keçeci
53. Aron Pembeaş
54. Antuan Toylan
55. Yako Franko
56. Mişo Macar

8. Aşkale kafilesi*

1. Jak Zeki
2. Salamon
3. İsak
4. Silvastrops
5. Anastas

---

9 Vergiye ilişkin haberler mayıs ayından itibaren manşetlerden inerek hem ikinci sahifeye düşmüş hem de seyrekleşmiş, santim/sütun hacmi de azalmıştır. 1943'ün yaz aylarında artık eski ayrıntılı haberler verilmemektedir. 8. kafileyle ilgili haberde sürgünlerin isimlerinin bile tam olarak yazılmadığı görünmektedir. Gazeteler yaz aylarında sevk haberleri vermemişlerdir. Son sevk haberi eylül ayında verilmektedir.

Tasviri Efkâr, 1 Mayıs 1943; *Tan*, 1 Mayıs 1943.

6. Kostantin
7. Hayim Menahem
8. Vitali
9. Yasef
10. İsak Hayim
11. Salamon
12. Lazari
13. Kostantin
14. Refail
15. Vasil
16. Kostantin
17. Davit
18. Vasil
19. Teologos
20. Salamon
21. Hayim
22. Tanaş
23. Panse
24. Vahan
25. Anastas
26. Apik
27. Mişon Moiz
28. Osep
29. Teodori
30. Vahe
31. Onnik Ohannes
32. Serkis
33. Abraham
34. Yuvan
35. Samuel
36. Karabet
37. Manol
38. Vasil
39. Simon
40. Todori
41. Mihal
42. İlya
43. Avram
44. Mimail
45. Aleksadr
46. Hirant
47. Agop
48. Avram
49. Samuel
50. İsrail
51. Kostantin
52. Vahan
53. Serkis
54. Yuva
55. Karlo
56. Banko
57. Sabetay
58. Pavli
59. İsak
60. Moiz
61. İsak
62. Onnik
63. Dimitri
64. Leon
65. Dikran
66. Agop
67. Jirair
68. Ovakim
69. Lütfik
70. Aleksandr
71. Anderya
72. Kokas
73. Haralambos
74. Ovadis
75. Serkis
76. Ohannes
77. Zerek
78. Balli

? Kafile[10]

1. Kasap Leonida Caka	10.000
2. Yumurtacı Hristo Tamas	18.000
3. Manifaturacı Samuel Kazez	500.000
4. Banger Nesim Nergiz	30.000
5. Deri fabrikatörü İzak Güzeloğlu	265.000
6. Makarnacı Mihal Papadopulos	22.500
7. Kontraplakçı İsak Benjamen	22.500
8. Koza toptancısı Mişon Makus	300.000
9. Sarraf İsak Sayadan	20.000
10. Tuhafiyeci Avram Zages	15.000
11. Manifaturacı Bohor Kohaner	50.000
12. Derici Yako Karakon	60.000
13. Toptancı Avram Çukurel	40.000
14. Bakkal Avram Sembol	10.000
15. Doktor Avram Garti	
16. Fabrikatör Avram Çukurel ortağı Bohor Levi Levanten	250.000
18. Kozacı Davit Koyan	50.000
19. Çorapçı İsrail Morhaym	40.000
20. Kemal Günasyer	10.000
21. Kumaşçı Makro Baruh	50.000
22. Sigortacı Mişon Baruh	50.000
23. İhracatçı Moşe Behmoras	100.000

10 25 Eylül 1943 tarihli *Tan* gazetesinde yer alan haberde, "Şimdiye kadar çalışma yerlerine sevkedilen 1007 mükellefe ilaveten dün akşam 78 kişilik bir kafile Sivrihisar'a sevkedilmiştir" denerek, borcu 10.000 lira üstünde olan 35 kişinin isimleri meslekleriyle birlikte verilmekte, ama diğerlerinden söz edilmemektedir. Eylüldeki bu haberden sonra gazetelerde sevk haberine rastlanmamaktadır.

Araştırmacı Ayhan Aktar, 32 kişilik ilk kafilenin 27 Ocak 1943, 38 kişilik 2. kafilenin 13 Şubat 1943, 31 kişilik 3. kafilenin 24 Şubat, 22 kişilik 4. kafilenin 25 Şubat, 160 kişilik 5. kafilenin 26 Şubat, 70 kişilik 6. kafilenin 13 Mart, 60 kişilik 7. kafilenin 23 Mart, 69 kişilik 8. kafilenin 3 Nisan, 56 kişilik 9. kafilenin 17 Nisan, 79 kişilik 10. kafilenin 1 Mayıs, 45 kişilik 11. kafilenin, 75 kişilik 12. kafilenin 3 Temmuz 1943 tarihinde sevkedildiğini kaydetmektedir. Ancak bu liste de eksiktir. Ayhan Aktar, *Varlık Vergisi*..., s. 216.

24. Fabrikatör Mişon Moiz Havlucu	250.000
25. Kuyumcu Leon Büyükalyanak	15.000
26. 27. Dimitri Mayaoğlu ve Yani İsakidis	120.000
28. Sabuncu Yuda Trabulus	120.000
29. Komisyoncu Anri Ebeoğlu	10.000
30. Yumurtacı Kostantin Lefkopulos	15.000
31. Müstahdim İsak Evlin	12.000
32. Uncu İsak Balbul	
33. Mimar Sava Panayatidis	20.000
34. Eczacı İskan Derman	60.000

2. İzmir'den çalışma kampına sevk edilenler

1. Kafile[11]

1. Davit Kohenka
2. Baruh Adzarader
3. Avram ve Jojef Sidi
4. Jue Menaşe
5. İsak Taranto ve Sami Efrahim
6. Hayim Şikar
7. Salamon
8. N. Prado
9. İlya Elgazi
10. Salamon Sardas
11. İsak ve Mihail Barmaymon
12. Çelebi Taranto ve oğlu Liyagor
13. Bohor Yuzaha
14. B.Y. Ablağı
15. Benciyo Biraderler
16. Rafael ve Simon
17. Robeno Penyo
18. Rafael Çikurel

11 Listede adı bulunanlar Kemer toplama kampına alınmış ve bunlardan 20'si bir gün sonra Sivrihisar'a sevkedilmiştir. *Anadolu*, 24 Ağustos 1943, *Anadolu*, 26 Ağustos 1943.

26 Ağustos 1943 tarihli *Yeni Asır* ise 25 Ağustos günü ilk defa Sivrihisar'a sevkedilenlerin 19 kişi olduğunu haber vermektedir.

19. Bohor İlya Hananya
20. Nesim Mayo
21. Yusef Hazan
22. Yuda Alkolumbro mahdumları Davit, Bohor ve Avram
23. İsak Sinay
24. Hatim Levi
25. S. Barki
26. Benyamin Amado
27. Muiz Rozenos

2. Kafile[12]

1. Josef Hazan
2. Alber Ajel
3. Bohor Kanat
4. Avram Ayken
5. Leon Markis
6. Samoel Marako
7. Hayim Hodora
8. Nesim İsrail
9. Salamon Demoren
10. Yuda oğlu Bohor
11. Rafael Benavesti
12. Jak Hayim Eşkenazi
13. Simon Kuzi
14. Avram Sabah
15. Yako
16. Alberto
17. Şemail Köksan
18. Bohor Hanenya
19. Josef Terera
20. Moiz Badoa
21. Samoel Peço
22. Samoel Bensiyon
23. Şemoil Karado

---

12 *Yeni Asır*, 26 Ağustos 1943.

3. Kafile[13]

1. Moiz Habif
2. İlya Yako
3. Alfred ve Moiz Kuryel
4. Hayim Eşkinazi
5. Salamon Kohenka
6. Yako Antebi
7. Salamon Bardo
8. Jak Danon
9. Josef Moris Marganato
10. Alberdi
11. P. Bensason
12. Yaşova Arditi
13. Yasef Arditi
14. Yako Amado
15. Bensiyon Beytin

4. Kafile[14]

1. Hayim Arditi
2. Mişel Arditi
3. Refail Arditi
4. Bünyamin Nahun
5. Yaheskel Politi
6. Yasef Lareya
7. Moiz Lareya

---

13 Üçüncü listede isimleri yazılı olanların 3 Eylül 1943 tarihinde toplama kampına sevkedilecekleri belirtilmektedir.

Anadolu, 2 Eylül 1943; *Yeni Asır*, 2 Eylül 1943.

14 8 Eylül 1943 tarihli *Anadolu* ve *Yeni Asır* gazetelerinde, dördüncü listede adları yazılı Varlık Vergisi mükelleflerinin toplanmasının bir gün önce sona erdiği, yeni kafilenin o günlerde yola çıkarılacağı yazılmaktadır. Ancak yapılan araştırma sırasında bu listedeki mükelleflerin sevkedildiğine dair herhangi bir habere raslanamamıştır.

5. Kafile[15]

1. Gabriyel Bensonyon
2. Benjamen Davides
3. İsak Benkayat
4. Çelebi Naşahon
5. Santo Abavof
6. Menahim Peço
7. Avram Yafe
8. Jak Albağlı
9. Mişel Arditi
10. Sabatay Galamidi
11. Semail Sardes
12. İzak Hulli

15 *Anadolu*, 30 Eylül 1943.

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
27.02.1943 Tasviri Efkâr	Artin Dadeyan	Asmalı Mescit İstanbul Cad. No: 150	Apartmân	11,000
18.03.1943 Tasviri Efkâr	Avram Yafet	Hasan Piri Hayim Atik, Serbetçi	Ahşap hane	864
17.03.1943 Tasviri Efkâr	David Hananel	Şişli Abidei Hürriyet	Fabrika binası ve müştemilatı	21,168
17.03.1943 Tasviri Efkâr	David Hananel	Şişli Abidei Hürriyet	Dokumuş ve dokunacak kumaşlar	4,422
28.02.1943 Tasviri Efkâr	Edvard Fındıklıyan	Yeniköy Sevimli Sok. No: 19	Yalı	4,800
28.02.1943 Tasviri Efkâr	Edvard Fındıklıyan	Büyükdere Piyasa Cad. No: 23	Ev	1,200
28.20.1943 Tasviri Efkâr	Edvard Fındıklıyan	Piyasa No: 22/4	Dükkan	720
23.05.1943 Tasviri Efkâr	Eftad ve Petro Karaeftimoğlu	Bakırköy Kartaltepe No: 15	Bahçeli ahşap ev	3,040
23.05.1943 Tasviri Efkâr	Eftad ve Petro Karaeftimoğlu	İstiklal Cad. 137-84	Bahçeli ahşap ev	6,240
14.05.1943 Tasviri Efkâr	Eftad ve Petro Karaeftimoğlu	Ahi Çelebi No: 3	Fırın	2,520
14.50.1943 Tasviri Efkâr	Eftad ve Petro Karaeftimoğlu	Taşcılar No: 40	Dükkan	3,840
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Eftad ve Petro Karaeftimoğlu	Hasköy Malhz 38	Arsa	174
22.02.1943 Tasviri Efkâr	İstepahan İstanbulyan	Ferikôy, Koşuthane Büyükdere	Dükkan ev	13,600
06.03.1943 Tasviri Efkâr	Nesim Kazez	Beyoğlu Yeni Çami No: 11	Zincirli han	5,760
18.03.1943 Tasviri Efkâr	Şimon Kayserliyan	İcadiye Hamam 33, 35, 39, 41	Arsa 1. 1/2	595
07.03.1943 Tasviri Efkâr	Simon Kayserliyan, eşi Yanuhi	Eminönü Dayahatun Yeni Han No: 39-40	2 kargir oda	1,440
22.05.1943 Tasviri Efkâr	Zeki Kehribar ve seriki Hayim Vitali	H. Alaeddin Sakacesme 19/21'deki ticarethane eşyası ile 6 ncı dairede Müellif Sokağında Neşe Apartmanının 8 numaralı ve Ayazpaşa Hayırlı Han 16 numaralı ikametgahlarında haciz edilen ev eşy.		
30.10.1943 Tasviri Efkâr	A. Çatavçın	Beyoğlu Arslan Yatağı Jones Apt. 6 Kat No: 5	Ev eşyası	
25.11.1943 Tasviri Efkâr	A. Mazarakis	H. Gazi 151Haylayf Çiftliği Birahanede mevcut vitrin, buzdolabı, pastırma makinesi, terazi, baskül, hesap makinesi, duvar saati, tabure, sandalye, masa vs. muh. eşya		
27.10.1943 Tasviri Efkâr	A. Mazarakis-Maria Skopulos	Beyoğlu Eşref Efendi Derebas N. 12-14 Kargir Biskü Fab. mukayyet kıymeti 4800 ve dahilindeki alatı sabitesinin 10515 lira olduğu ve alatı sabite meyanında 1900 lira kıymetinde 6-8 gözlü dondurma buzdolabı, 1200 lira kıymetinde 1 adet motörlü dondurma makinesi, 700 lira kıymetinde Frigidare Mukayyet kıymeti 4800, alatı sabite kıymeti 10615 lira		
30.06.1943 Tasviri Efkâr	Abraham Holstayn	Kuzguncuk Kumbağlu N. 5	Kargir ev	2,400
16.03.1943 Tan	Adamandiya	Üsküdar H. Milliye 112	Dükkanındaki eşyası	
16.03.1943 Tan	Adamandiya	Üsküdar Allame 117	Gardrap, konsol, büfe ve buna müteallik eşya	
29.01.1944 Tan	Adrina Kanter	Beyoğlu Kuloğlu 2, 4, 4/1	3 dükkanlı kargir hane	18,600
28.03.1943 Tan	Adrine Kanter	Galata Billur 1	Kasa ve kıymetli yazıhane eşyasiyle	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
13.10.1943 Tasviri Efkâr	Agop	Üsküdar İcadiye Yazmacı 22. arama 24	yazı makineleri vs. yazı malzemeleri 12 kalem lüzumlu ev eşyası	
21.07.1943 Tasviri Efkâr	Agop Apikoğlu	Beyoğlu Mesrutiyet Kodaman N. 43	Hayat Apartmanı	14,784
19.03.1943 Tan	Agop Apikoğlu	Osmanbey Rumeli 76/4	Büfe, piyano, karyola gibi ev eşyası	
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Agop Avadikyan	Beyoğlu Feridiye 31	Ev eşyası	
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Agop Aynaman	Çarşı Kazozlar 2, 3, 4	Dükkanında haczedilen terlik vs. dükkan eşyası	
07.06.1943 Tasviri Efkâr	Agop Bahadır	Bakırköy Yeşilköy Sevketiye Nigar Sak. No: 5	Arsa	750
31.07.1943 Tasviri Efkâr	Agop Bahadır	Eminönü Bayramcavus Arapzade, numara yok	Magazalar	35,324
31.07.1943 Tasviri Efkâr	Agop Bahadır	Eminönü Bayramcavus Arapzade, numara yok	Magazalar	92,160
31.07.1943 Tasviri Efkâr	Agop Bahadır	Eminönü Bayramcavus Arapzade, numara yok	Dükkan	1,944
05.08.1943 Tasviri Efkâr	Agop Bahadır	Yesilköy Sevketiye Istasyan N. 6, 8/1	Müfrez arsa 497,5 metrekare	995
09.05.1943 Tasviri Efkâr	Agop Bahadır	Findikli Mebusan Cad. 19	2024 taksi plakalı nolu lastiksiz gayrifaal sevrole marka otomabil	
18.04.1943 Tan	Agop Bahadır		2 adet deniz motörü, Gümrük ambarında mevcut Danimarka menşeyli 40/45 beygir kuvvetinde 2 adet VOLUNT markalı 651 H. tam teferruatıyla mahcuz deniz motörleri (gümrük resmivs masrafı ödenmiştir) TEK gerecince	
21.07.1943 Tasviri Efkâr	Agop Baltaoğlu	Beyoğlu İnönü Çimen No: 46	Kargir ev	5,400
30.03.1943 Tan	Agop Baltayan	Çakmakcılar Y. 10	Kasketciliğe ait esya ile şapka ve dikiş makinaları demir vs. eşya	
30.03.1943 Tan	Agop Baltayan	İnönü Mah. Çimen 46	Radyo, oda tk, büfe vs. ev eşyası	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Agop Bapoğlu	Sultanhamam Asir Efendi Alyanak Han 8	Yazıhane eşyası	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Agop Bapoğlu	Bakırköy S. Agacı Yetimkız 6, 8, 10	Ev eşyası	
14.02.1943 Tan	Agop Bapoğlu	Bakırköy S. Agacı Yetimkız 6, 8, 10	Kargir hane	6,000
15.05.1943 Tasviri Efkâr	Agop Berkyan	Gedikpaşa Müsellim Sk. 24	Ev eşyası	
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Agop Canik	Çadırcı Bali Paşa 47	Hane	1,440
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Agop Canik	Çadırcı Bali Paşa 49	Dükkan	288
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Agop Canik	Çadırcı Bali Paşa 49/1	Dükkan	288
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Agop Emcin	Beyazıt Vezneciler 90	Ev ve dükkan eşyası	
07.04.1943 Tan	Agop Gümüşağlu	Gedikpaşa 89	108 kalem bakkaliye eşyası	
02.04.1943 Tan	Agop Hamparsumyan	Mahmutpaşa Çuhacı Han 34	Ticarethane eşyası	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
02.04.1943 Tan	Agop Hamparsumyan	Bakırköy Balıkhane 21	Ev eşyası	
16.03.1943 Tan	Agop Kazancıyan	Mercan B. Çorapcıhan 27	Yazıhane eşyası	
16.03.1943 Tan	Agop Kazancıyan	Taksim Hariciye Konağı 13 [ajön ap.	Ev eşyası	
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Agop Melkonyan	Sarıyer Nafibaba 28, 30	Ev ve bahce	1,530
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Agop oglu Karabet	Gedikpaşa Caddesi No: 29	Ev eşyası	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Agop oglu Karabet	M.Fenari Rubye Han 6, 7, 17 ve		
08.03.1943 Tasviri Efkâr	.Agop oglu Karabet	M.Fenari Tavukpazarı 56	84 kalem ve 1693 adet muh. kereste	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Agop oglu Karabet	M.Fenari Tavukpazarı 51	Yazıhane eşyası	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Agop Şahinyan (Aksahin)	Şişli Kurtulus 105/3 Marmara Apt.	Radyo, büfe, komodin gardrop gibi ev eşyası	
16.09.1943 Tasviri Efkâr	Agop Şahinyan (Aksahin)	Beyoglu-Şişli Tokatoglu No: 11	Ahşap hane	2,700
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Agop Tanrıgör	Taksim Kazancılar Sormagir 9/3	Ev eşyası	
14.03.1943 Tan	Ahelya Evokomi	Dayahatun Küçük Yenihan 16/1	Sandalye mağzemesine ait esya ve tahta sandalyeler	
14.03.1943 Tan	Ahelya Evokomi	Arnavutköy Bakkal 4	Ev eşyaları	
03.02.1944 Tan	Ahileyf Derdüzyadis	Galata Yenicami Necatibey 1/3	Hazır kundura mağazasında hazır kundura ve dükkan demirbası	
26.11.1943 Tasviri Efkâr	Ahmet Şekip Kehnemuin	H.Alaeddin S.Cesme 1	Ticarethanesinde haciz edilen 273 lt. kıymetli eşyası borclunun dükkanının icar mukavelesindeki ciro hakkı ile birlikte	
26.11.1943 Tasviri Efkâr	Ahmet Şekip Kehnemuin	Mahmutpaşa Hamam Ç. 8	Ev eşyası	
01.09.1943 Yeni Asır	Alber	Varlık Vergisinden 16197 lira 60 kurus borclu Alber'den meblagı mezburun [adı gecen meblag] tahsili zımmında mumaileyhin karısı ve Davi Siforenin kızı Esteryanın 1/3 hissesine sahip oldugu Balcova Uckuyular mevkiinde kain 2 ada 31 parsel sayıda mukayyet 855 umum, 11 eski kapu numaralı 24 zeytin agacını havi tarlanın 1/3 hissesi 40 lira 85 kurus kıymeti mukayyede üzerinden... müzayedeye çıkarılmıştır.		
18.04.1943 Tan	Alber Acıbel	H.Alaattin Sabuncuhan 2	Hırdavat eşyası	
21.05.1943 Tasviri Efkâr	Alber Acıman	Sultan Hamam Yeni Cami No: 48, 48/2'deki	Ticarethanedeki ticari esya	
21.05.1943 Tasviri Efkâr	Alber Acıman	Taksim A.Hamid Na: 35 Sevinc Apt. D. 4'teki	Ev eşyası	
14.02.1943 Tan	Alber Alteres	Sahaflar Bedesten K. 2-6	Kösele vs. dükkan eşyası	
25.03.1943 Tan	Alber Assanti	Beyoglu Tamtam Istiklal 455	Dükkanda mevcut bir adet kasa, yazıhane, kristal vitrinler, gise, vantilatör vs. dükkan eşyası	
18.04.1943 Tan	Alber Feldman	Sirkeci Üç Direklihan 13, 15	Yazıhane eşyası	
18.04.1943 Tan	Alber Feldman	Taksim A.Hamid Geyik Ap. 5	Ev eşyası	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Degeri (TL)
14.09.1943 Yeni Asır	Alber J. Danon Marena	İnönü Cad. 323	Ecza deposu	
21.07.1943 Tasviri Efkâr	Alber Kürkçübaşı	Feriköy Tatavla N. 71	Kargir ev	3,456
14.02.1943 Tan	Alber Kürkçübaşı	Kurtuluş Tepeüstü 71	Ev eşyası	
14.02.1943 Tan	Alber Kürkçübaşı ve Ligor Ligoryadis	Sultanhamam 22	Muhtelif desende çulha kumaş	
09.05.1943 Tasviri Efkâr	Alber Levi	Galata Y.Cami Medrese Sok. 25	Muhtelif neviden cam, çerçeve ve demirbaş eşya kiracılık hakkıyla birlikte	
05.01.1944 Tan	Alber Levi	Üsküdar Dereici 8	52,5m2 arsa	3,000
31.12.1944 Tan	Alber levi	Galata Yeni Cami Billur ve Medrese 20	Dükkan ve mağaza 03.01.1944 tarihine raslayan Pazartesi günü mahallında satılacağı	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Alber Sadi	Sirkeci Köprülü Han No: 31	Haciz altına alınan kundura malzemesi	
14.02.1943 Tan	Alber Tabak ve şeriki Nesim Karaman	Tahtakale 45/47	1) Baya ve boyacılığa ait malzeme ve yazıhane eşyası ile 2) Beyoğlunda Vali Konağı 17/5 ve 3) yine Taksim A.Hamid 38/3 numarasında haciz altına alınan ev eşyası	
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Alber Taranta	Pendik Yeldeğirmeni 49	Müfrez arsa	5.978.80
11.04.1943 Tan	Alber ve Rifat Franko	Tahtakale Cedithan 34-43	Kırtasiye vs. hurdavat eşyası	
11.04.1943 Tan	Alber ve Rifat Franko	Galata Nemlizade Mustafa apt.	Ev eşyası	
05.12.1943 Tasviri Efkâr	Alber Vekeman ve şeriki Oskan	Rüstempaşa Balıkpazarı 69	Kağıt ve boya eşyaları	
05.12.1943 Tasviri Efkâr	Alber Vekeman ve şeriki Oskan	Beyoğlu İlk Belediye K.Tünel Han 5/2	Ev eşyası	
07.10.1943 Tasviri Efkâr	Alber Zara	Beyoğlu-E.Çelebi Tozkoparan	Apartman	29,280
23.01.1944 Tan	Albert Aciman	Galata yolcuzade İskender 44	Kargir ev	5,168
02.12.1943 Tasviri Efkâr	Albert Aciman'ın karısı Vida Aciman	Beyoğlu Yenicami 27	Kargir dükkan	4,500
11.03.1943 Tasviri Efkâr	Albert Alfandari	Kuzguncuk Pasalimanı 110	Ev eşyası	
02.01.1944 Tan	Albert Tatanto	Beyoğlu İstiklal 475	Kıymetli ev eşyası	
19.02.1943 Yeni Asır	Alberto Aser	Barbaros 22 İzmir	Ev eşyası	
15.01.1944 Tan	Albino Kanyo	Sultanhamam Eminbeyhan 12	Yazıhanesinde haciz alunan eşya	
15.01.1944 Tan	Albino Kanyo	Feriköy Ergenekon Çelenk Ap. 76/3	Ev eşyası	
04.04.1943 Tan	Albukrek	Galata Mahmudiye 55/57	Mağazasındaki banya levazımatı muh. cins musluk vs.	
04.04.1943 Tan	Albukrek	Macka Palas 2 Kapı 10 3. Kat No: 17	Ev eşyası	
04.04.1943 Tan	Albukrek	Haylayf Past. Pangalti H.Gazi 149/151	Kuru incir	
04.04.1943 Tan	Albukrek	Büyükada Alparslan 71	Alman marka bir piyano ile muh. ev eşyası	
30.01.1943 Yeni Asır	Alegri Amaya	Postacı Ali Rıza 31	Koltuklar, sandalyeler, tahta elbise dolapları,	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
	Sara Sazan Caka Telyes C. Telyesoğlu İsak Natan Yufkacı Danyal Benevet Davit Milgy	Şehit Nazım 15 İnönü 577 İcadiye 35 İnönü 183 İnönü 183 920 Sk. 143 1307 Sk. 21 / İzmir	tahta kanape, mermerli konsollar, kanape vs. gibi ev eşyaları	
09.05.1943 Tasviri Efkâr	Aleka Civanapulas	Ortaköy Gözlükçü Sok. 7	Gardrop, kanape, sandalye, büfe vs. ev eşyası	
23.11.1943 Tasviri Efkâr	Aleko Civanapulos	Eminönü Rüstempaşa Çanakcılar 20	Kargir depo	1,080
07.09.1943 Tasviri Efkâr	Aleko Civanopulo	Ortaköy Mecidiye Gözlükçü N. 3	Ev	2,160
11.01.1944 Tan	Aleka Teofilidis	İnönü Çimen 44 49 m murabbaı	Kargir ev	1,800
31.07.1943 Tasviri Efkâr	Aleko Yorgiyadis	Beyoğlu K.Kulluk Tarlabaşı N. 30	Kargir ev	3,340
17.04.1943 Tan	Aleksan Saatma	Mahmutpaşa Hacıhan 50 ve Çuhacıhan 12	İmalathanelerinde haciz altına alınan natamam karyolalarla, imal malzemesi	
27.01.1944 Tan	Aleksandır Hristidi	Bereketzade Hazeran 20	Mevcut soba vs. malzeme	
18.04.1943 Tan	Aleksandır Tapalyan	Beyoğlu İstiklal 388/1	Dükkanda mevcut altı adetçamlı banko, 3 adet beyaz abajur ve 2 adet demir kupa müteaddit örtülü raflar	
16.05.1943 Tasviri Efkâr	Aleksandr Kuyumcuoğlu	Terlikçiler 43'teki Kumkapı B. Samsun Sk. 40 No lu ikametgahında	Dükkanında haczedilen ticarethane eşyası ile Haczedilen ev eşyası	
23.05.1943 Tasviri Efkâr	Aleksandros Papodaplos	Kürkçü Han Cami Altı 10/11 ve 2. Kat No. 38	Haczedilen ticari eşya	
23.05.1943 Tasviri Efkâr	Aleksandros Papodaplos	Yeniyol Çuhacıoğlu Sok. No: 1'de	Haczedilen ev eşyası	
29.10.1943 Tasviri Efkâr	Aleksi Istavridiş-K.Papazoğlu	Fener Tefki Cafer Akşamcı N. 11	Kargir hane	1,440
14.07.1943 Tasviri Efkâr	Aleksi Kosti Papazoğlu	Tevkiicafer Kiremit N. 83	Kargir hane	1,800
14.07.1943 Tasviri Efkâr	Aleksi Kosti Papazoğlu	K. Mustafa Paşa Abdüllezel N. 220	Kargir Depo	7,200
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Aleksi Kosti Papazoğlu	Fener Kiremit No: 81	Arsa	300
07.02.1943 Tan	Aleksi ve Kosti Papazoğlu	Halic T. Cafer Usturmacı 10 ve Akşamcı 11	Ev eşyaları	
07.10.1943 Tasviri Efkâr	Alfons Stargic	Fener K. Mustafapaşa Ayakapı 9, 11, 13	Ticarethanesinde haczedilen demir boru, baskül ve 150 ton bozma vapur aksamı ve parçaları	
13.10.1943 Tasviri Efkâr	Alfred Şuvartz	Cihangir Cihangir Palas	Frijider, radyo vs. muh. kıymeti ev eşyası	
25.12.1943 Tasviri Efkâr	Alis Vokali	İstiklal Cad. 380	46 kalem ev eşyası	
02.01.1944 Tan	Anastas Cavalas	Bakırköy Zeytinlik Ömer Naci 96	Kargir ev	1,440
	Anastas Kaltağlu	Fener T.Cafer C. Çeşmesi 37	Kargir ev	2,520
07.02.1943 Tan	Anastas Kornil Paskalidis	Beyoğlu İstiklal 32 Paskal Ap.	Ev eşyaları	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
14.02.1943 Tan	Anastas Karnil Paskalidis	Beyoğlu İstiklal 30	Mağaza	
14.02.1943 Tan	Anastas Karnil Paskalidis	Beyoğlu Ş. Muhtar 32	Apartman	
10.02.1943 Tan	Anastas Kortil Paskalidis	Haraççı K. Mehmet 66	Depo	
10.02.1943 Tan	Anastas Kortil Paskalidis	Haraççı K. Mehmet 68	Depo	
10.02.1943 Tan	Anastas Kortil Paskalidis	Tahtaminare Iskele 15/13	Hane	
10.02.1943 Tan	Anastas Kortil Paskalidis	Tahtaminare Iskele 17/19, 17	İki hane	
10.02.1943 Tan	Anastas Kortil Paskalidis	Tahtaminare Mürselpaşa 12, 14, 16	Uzerinde natamam depo bulunan arsa	
02.01.1944 Tan	Anastas Köseoğlu	Galata A. Camii Yelkenciler 65	İki depo	5,700
26.08.1943 Tasviri Efkâr	Anastas Küçük Papadopulos	Pazarbası F. Rüstem N. 17	Ev	9,000
02.01.1944 Tan	Anastas Miloğlu	Fener C. Çesmesi 32	Arsa	305
15.02.1943 Tasviri Efkâr	Anastas Paskalidis	Beyoğlu İstiklal Cad. No: 30-39	Mağazadan haczedilen esya ve malzeme	
15.04.1943 Tan	Anastas Paşcuoğlu	Topkapı F. Sultan Emine 10	Ev esyası	
28.08.1943 Tasviri Efkâr	Anastas Rafidis	Samatya Y.Kule Kürkcü Bası N. 2	Ev	1,350
28.08.1943 Tasviri Efkâr	Anastas Rafidis	Samatya Y.Kule H.Aga N. 4	Ev	870
28.08.1943 Tasviri Efkâr	Anastas Rafidis	Samatya Y.Kule H.Aga N. 4	Dükkan	480
31.12.1944 Tan	Anastas ve Salamon	Hasköy K.Piri Aziz 15, 15/1, 15/2	Hane ve ahır	223
25.12.1943 Tasviri Efkâr	Ancella Karpin	Beyoğlu Şimal Sk. 3	Ev esyası	
31.12.1943 Tan	Andırya Makarina	Tatabya Bögürtlen 14	Ev	450
22.05.1943 Tasviri Efkâr	Andon Aranyan	Sururi Irfoniye Ç. 10	Ticarethane esyası	
22.05.1943 Tasviri Efkâr	Andon Aranyan	Beyoğlu Tarlabası Tavla 5/3	Ev esyası	
22.06.1943 Tasviri Efkâr	Andon Kırıcıoğlu	Kumkapı Cephaneci No: 25	Bahçeli hane	2,250
14.05.1943 Tasviri Efkâr	Andon Manyalis	Hüseyinaga Mah. Hamalbası Cad. No: 6'daki	Hazır kunduracı dükkanı esyası ile	
14.05.1943 Tasviri Efkâr	Andon Manyalis	Kurtuluş Sefe Mey. No: 68'deki	Ev esyası	
03.04.1943 Tan	Andon Şahverdi	Tığcılar 7	Muhtelif cins mamul ve gayrimamul kaskatle şapka kalıbı, singer kasket makinası, singer terzi makinası vs. kasketçiliğe ait levazım esya	
25.03.1943 Tan	Andon ve Sultana Durur	Galata Fermeneciler 53	Terzi dükkanında mevcut malları ve aynı mahalde ev esyası	
03.03.1944 Tan	Andros İstavra	Eminönü Yenipastahane 41, 43, 45	İki dükkan ve depo	56,992
31.12.1943 Tan	Angeliki Çerkezi	Büyükdere Kırkla Cadde 195	Dükkan, 1 ev	1,380
30.10.1943 Tasviri Efkâr	Angius Ispirenu	Harbiye Kaya 13	Ev esyası	
01.05.1943 Tan	Anhivan ve Lusiyan	Beyoğlu Sakız Ağacı 95	Hane	6,240

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
15.05.1943 Tasviri Efkâr	Anjel Yavruyon	Kartal Soğanlık	Ev	156
23.07.1943 Tasviri Efkâr	Anna Markopulos	Hızır Çavuş Radyo Sokak N. 20	Kargir ev	1,350
15.05.1943 Tasviri Efkâr	Apisagon Kalost	Kurtuluş Tepeüstü 134	Ev eşyası	
27.10.1943 Tasviri Efkâr	Apostol Kamburoğlu	Beyoğlu Bostan Küçük Odalar Sok. 19/1, 21	Kargir dükkanlı ev	1,368
03.03.1944 Tan	Apostol Nikolaidis	Beyoğlu Firuzağa Çukurçuma 16	Bahçeli kargir ev	3,360
08.12.1943 Tasviri Efkâr	Apostol Rodovic	Fatih Kirmasti N. 24, 24/1	Apartman ve fırın	5,472
13.01.1944	Apostol Rodoviç	Fatih 24	Fırında mevcut ve hali faaliyette hamur makinesi, motör, demir hamur teknesi, un eleği	
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Arakli Bıcakcıyan	Üsküdar Çamlıca 55	Ev	1,632
30.11.1943 Tasviri Efkâr	Aram Cezveciyan	Şişli Osmanbey 45 Cabi Palas 4. Kat	Radyo, buzdolabı, koltuk, halı, oda takımları vs. kıymetli ev eşyası	
30.11.1943 Tasviri Efkâr	Aram Cezveciyan		Dükkanında haciz edilmiş olan altın, gümüş lojin marka cep ve kol saatleri, elektrikle işler duvar ve salon saatleri müzayede salonuna nakledilmiş olup 2.11.43 tarihinden itibaren satışa arz edildiği	
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Aram Cezveciyan	Eminönü Muhafazacılar 46	Dükkan	2,880
31.07.1943 Tasviri Efkâr	Aram Derarsem	Ş. Muhtar Hüseyinağa Kirechane N. 38	Kargir ev	1,800
07.04.1943 Tan	Aram Hosimyan	Pastırmacı Han 19	İmalathanesinde altına alınan altın ve gümüş eritmeğe mahsus pota vs. alat ve edevat ile müteaddit boş damacana ve diğer dükkan eşyası	
08.05.1943 Tasviri Efkâr	Aram Hosimyan	Muhafazacılar No: 24'teki	1) Dükkanda kuyumculuğa ait eşya ile aletler ve 2) Şişli Tramvay Cad. 189'da ev eşyası	
09.05.1943 Tasviri Efkâr	Aram Ovakimyan	Arap Camii Yemeniciler 65/71	Kurşun boru imaline mahsus makinalar, iki adet elektrik motoru, saç levha kıvırma makinesi, bir adet küçük pres, makkap, sahmerdan, saç kesme mak. ile hurda demir, kurşun, bakır vs. malzeme ve alat	
21.01.1944 Tan	Aram Pekmezoğlu	Beyoğlu İnönü Çimen 39	Kargir ev	3,240
13.05.1943 Tasviri Efkâr	Ardas Akcakır	Çuhacı Han 261	Dükkanında haczedilen üç adet torna vs. eşya	
07.05.1943 Tasviri Efkâr	Ardas Altınkasık	Feriköy Barutḥane No: 123	Ev eşyası	
03.04.1943 Tan	Ardas Semizoğlu	Bomonti Silahsör 11/13	Ev eşyası	
14.02.1943 Tan	Aris Inciyan	Yeşilköy İrfaniye 9	Ev eşyaları	
13.10.1943 Tasviri Efkâr	Aris Kehya	Küçükpazar Demirtas Kıble Çeşme 72	637 adet muh. ebatta demir patrel, demir kaşo,	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
			yazı makinesi, mühim miktarda koyun derisi ve bir miktar hurda demir vs. eşya	
13.10.1943 Tasviri Efkâr	Aris Kehya	Kadıköy Fenerbahce 85	9 kalem ev eşyası	
04.06.1943 Tasviri Efkâr	Aristidiaglu Teodiri	Arvavutköy Kirechane No: 24	Hane	2,520
03.04.1943 Tan	Armenak Ekserciyan	Mercan Yusufyanhan 4. kat 45	Yerli bez ve basma, 107 adet yapılmış Türk bayrağı, yazıhane vs. 15 kalem eşya	
12.04.1943 Tan	Armenak Hisarlıoglu	Şişli H.Gazi 63	Kansal, ayna, gardrop, koltuk vs. ev eşyası	
11.07.1943 Tasviri Efkâr	Armenak Keyfer	Büyükdere Cevizlik N. 15	Ev	540
30.03.1943 Tan	Armenak Keyfer	Sultanhamam 15	Tuhaliye eşyası	
30.03.1943 Tan	Armenak Keyfer	Şişli H.Gazi Koket Ap. 8	Ev eşyası	
02.03.1944 Tan	Armenak Keyfer	Samatya Bestekar Hakkı 10	Kargir ev	1,980
10.07.1943 Tasviri Efkâr	Armenak Limanciyan	Arnavutköy 1. Cad. N. 59, 35, 40, 3/8	Dükkan, hane, sahilhane	11,250
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Armenak Limanciyan	Bakırköy A.Sakız 16	Ev	2,640
14.03.1943 Tan	Armenak Limanciyan	Büyükyenihan 47/30	Faal vaziyette dokuma tezgahı, kumaş açma silindir makinası, kıl yumak vs. imalathane ve yazıhane eşyası	
14.03.1943 Tan	Armenak Limanciyan	Bakırköy Asmalı Sakız 16	Ev eşyası	
29.05.1943 Tasviri Efkâr	Armenak Madakoğlu	Örücüler 65	Dikiş makinası vs. 8 kalem eşya	
29.05.1943 Tasviri Efkâr	Armenak Madakoğlu	Yağlıkçılar 67	Hazır şapka mücellit cins yazma vs. 15 kalem eşya	
29.05.1943 Tasviri Efkâr	Armenak Madakoğlu	Gedikpaşa Müsellim Sk. 18	7 kalem ev eşyası	
01.06.1943 Tasviri Efkâr	Armenak Sinanoglu	Çadırcı Sandalcı Ihsan 9/1, 2, 4, 6, 8	Hane	2,880
10.10.1943 Tasviri Efkâr	Aran Arafoğulları	Beyoğlu Akarca N. 51	Apartman	15,035
10.02.1943 Yeni Asır	Aran Franka (ev eşyası sat.)	Ş.Nusret 95 İzmir	Dükkanda bulunan ticari eşyaları	
10.02.1943 Yeni Asır	Aran Franko (hazır elbiseci)	1. Şipahi 12 İzmir	Dükkanda bulunan ticari eşyaları	
31.12.1943 Tan	Arseni Babikyan	Istinye Tacigar 9	Ev	540
17.07.1943 Tasviri Efkâr	Arslan Mensucat	Taksim Talimhane K.Tepe Nizamiye 11, 13, 27, 27/1	Iki dükkanlı fabrika binası	41.761.60
17.07.1943 Tasviri Efkâr	Arslan Mensucat	Taksim Talimhane No: 17	Arsa	500
17.07.1943 Tasviri Efkâr	Arslan Mensucat	Taksim Talimhane	Alatı sabite	329,200
17.07.1943 Tasviri Efkâr	Arslan Mensucat	Taksim Talimhane	Makineler üzerinde mevcut muhtelif malzeme	80.584.25
17.07.1943 Tasviri Efkâr	Arslan Mensucat	Taksim Talimhane	Isletmeye ait muhtelif malzemeler	22.298.58
14.05.1943 Tasviri Efkâr	Arsak Babikyan	Taksim Sıraselviler Meşelik Sok. H. Virgi Ap. N.1	Ev eşyası	
14.07.1943 Tasviri Efkâr	Arsak Çuhacıyan	Ayazpaşa Gümüssuyu N. 20-24	Tülin Apartmanı	40,880

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
14.07.1943 Tasviri Efkâr	Arsak Çuhacıyan	Ayazpaşa N. 29-21	Alaşa Apartmanı	40,440
22.05.1943 Tasviri Efkâr	Arsak Çuhacıyan	Mahmutpaşa 213	Mağazasında haciz edilen muh. cins ipek ve ibrişim	
22.05.1943 Tasviri Efkâr	Arsak Çuhacıyan	Ayazpaşa Tulin Apt. 2	Kıymetli ev eşyası	
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Arsak Mintancıyan	Yeşilköy Tilki 10	Hane	3,600
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Arsak Mintancıyan	Galata Y. Kaldırım 34	Dükkan	960
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Arsak Mintancıyan	Galata Y. Kaldırım 36	Dükkan	3,000
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Arsak Mintancıyan	Galata Y. Kaldırım 38	Apartman	20,700
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Arsak Mintancıyan	Galata Y. Kaldırım 40	Dükkan	2,625
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Arsak Mintancıyan	Galata Y. Kaldırım 42	Dükkan	1,080
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Arsak Mintancıyan	Galata Y. Kaldırım 24	Dükkan	2,625
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Arsak mintancıyan	Fatih Koca Mustafapaşa 271	Kargir ev	1,170
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Arsak Mintancıyan	Fatih Koca Mustafapaşa 273	Kargir ev	726
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Arsak Mintancıyan	Fatih Koca Mustafapaşa 44	Kargir ev	1,536
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Arsalos Zilzelyan	Tarlabaşı 173/1	Ev eşyası	
08.02.1943 Tasviri Efkâr	Artin Altun	Halîç, Süllüce Vapur İskelesi İhtihali No: 5 depo	1181 adet koyun derisi	
05.01.1944 Tan	Artin Andon	Taksim Feridiye 112	Kargir ev	1,440
23.07.1943 Tasviri Efkâr	Artin Çerkezoğlu	Beyoğlu Bozkurt Eşref N. 72	Hane	1,800
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Artin Davityan	Eminönü Tasçılar 4	Üstünde odası alan kargir dükkan	14,400
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Artin Davityan	Yeşilköy Istasyon 75	Ev	1,440
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Artin Dovityan	Yeşilköy Istasyon 75/1	Dükkan	640
25.03.1943 Tan	Artin Dedeyan	A.Mescit İstiklal 428/430	Apartman	13,750
25.03.1943 Tan	Artin Dedeyan	A.Mescit İstiklal 356/358	Dükkan	15,000
16.03.1943 Tan	Artin Dedeyan	Dayahatun Kürkcühan 45	Kürk ve yazıhane eşyası	
16.03.1943 Tan	Artin Dedeyan	Osmanbey Rumeli 45	Ev eşyası	
27.02.1943 Tasviri Efkâr	Artin Dedeyan	Asmalı Mescit İstanbul Cad. No: 158	Dükkan	12,000
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Artin Kavukcuyan	Çarşı Sıraodalar 18	Altın dökümüne mahsus kuyumcu alat ve edevatı	
31.07.1943 Tasviri Efkâr	Artin Kavukcuyan	Kapalıçarşı Sıra Odalar, Han alt kat N.18	Dükkan	360
10.10.1943 Tasviri Efkâr	Artin Kızı Takuhi	Beyoğlu Ş. Muhtar Doğramacı Şakir N. 37	Kargir ev	2,160
02.04.1943 Tan	Artin Papazyan	Mimar Hayrettin Tiyatro 23/2	38 kalem bakkaliye eşyası	
02.04.1943 Tan	Artin Papazyan	Emin Sinan Hamam 58/2	Ev eşyası	
07.05.1943 Tasviri Efkâr	Artin Sultanöz	Mercan Cad. No: 18'deki mağazadan haczedilen dikiş makinası ve terzi levazımatı		
19.10.1943 Tasviri Efkâr	Artin Topaloğlu	Gülcanî Abdüllezel N. 178	Kargir depo	10,800

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
12.04.1943 Tan	Artin Topaloglu	Beyoglu Hafaskargazi Şair Nigar 41	Kargir ev	9.000
10.02.1943 Tan	Artin Topaloglu	Haraccı K. Mehmet Gül Camii 178	Ahşap dükkan (Bedeli belirtilmemis)	
10.02.1943 Tan	Artin Topaloglu	Haraccı K. Mehmet Abdüllezelpaşa 180-182	İki dükkan (Bedeli belirilmemis)	
07.02.1943 Tan	Artin Topaloglu	Osmanbey Ş.Niyazi 41	Ev eşyaları	
09.02.1943 Tasviri Efkâr	Artin Tapalyan	Beyoglu Sakızagacı No: 7	Ev eşyası	
09.02.1943 Tasviri Efkâr	Artin Topalyan	Cibali, Abdüllezel Paşa 146	250 fıcı tuzlanmış balık ciğeri	
09.02.1943 Tasviri Efkâr	Artin Topalyan	Sururi, Havuzlu Han No: 1	Ticarethanedeki saat, radyo vs.	
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Artin ve Armenak	Balat Salhane 16	Ev	864
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Artin ve Armenak	Balat Salhane 18	Ev	864
07.04.1943 Tan	Arzan Papadopulos	Beyoglu Serbethane 68	Arsa	6,875
07.04.1943 Tan	Arzan Papadopulos	Beyoglu Müeyyelzade 165, 167, 28	Ev ve dükkan	10,580
17.05.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	A. Mescit Mezarlık No: 28	Dükkan	1,800
17.05.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	A.Mescit Mezarlık No: 30	Hane	5,400
17.05.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	Galata Müeyyilzade Arapkulu No: 12	Imalathaneden haczedilen hammad	4,950
09.06.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	Osmanaga S.Çesme N. 140, 140/1, 142-44	2 magaza, 2 dükkan ve adalar	17,150
24.06.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	Kadıköy S.Cedit Y.Boya No: 15, 17, 19, 21	3 ev 1 kahvehane	4,980
09.08.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	A.Mescit Küçük Mezarlık N. 28	Dükkan	1,800
09.08.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	A.Mescit Küçük Mezarlık N. 30	Hane	5,400
09.08.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	Galata S. Beyazıt Arapoglan N. 10	Kargir magaza	4,950
19.09.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	Kadıköy Osmanaga S.Çesme N. 58	Ahşap dükkan	2,400
19.09.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	Kadıköy Osmanaga S.Çesme N. 58/1, 60	Ahşap dükkan ve oda	3,360
19.09.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	Kadıköy Osmanaga S.Çesme N. 62	Dükkan	2,400
10.05.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	Kadıköy Zühtüpasa Fener Kalamıs 59-61/1pr 1	1115m2 arsa	5,575
10.05.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	Kadıköy Zühtüpasa Fener Kalamıs 59/61 pr 16	1566m2 arsa	3,132
10.05.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	Kadıköy Zühtüpasa Fener Kalamıs 59/61 pr 22	1007m2 arsa	3,272
10.05.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	Kadıköy Zühtüpasa Fener Kalamıs 59/61 pr 29	1007m2 arsa	2,617
10.05.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	Kadıköy Zühtüpasa Fener Kalamıs 59/61 pr 37	1087m2 arsa	1,358
10.05.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	Kadıköy Zühtüpasa Fener Kalamıs 59761 pr 38	1105m2 arsa	1,331
10.05.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	Kadıköy Zühtüpasa Fener Kalamıs 59/61 pr 49	1075m2 arsa	1,881
10.05.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	Kadıköy Zühtüpasa Fener Kalamıs 59/61 pr 50	1075m2 arsa	2,150
10.05.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	Kadıköy Zühtüpasa Fener Kalamıs 59/61 pr 6	869m2 arsa	2,607
10.05.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	Kadıköy Zühtüpasa Fener Kalamıs 59/61 pr 14	1566m2 arsa	3,132

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
10.05.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	Kadıköy Zühtüpaşa Fener Kalamış 59/61 pr 20	994m2 arsa	2,830
10.05.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	Kadıköy Zühtüpaşa Fener Kalamış 59/61 pr 23	940m2 arsa	3,196
10.05.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	Kadıköy Zühtüpaşa Fener Kalamış 59/61 pr 19	1008m2 arsa	4,882
10.05.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	Kadıköy Zühtüpaşa Fener Kalamış 59/61 pr 24	905m2 arsa	2,715
10.05.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	Kadıköy Zühtüpaşa Fener Kalamış 59/61 pr 25	924m2 arsa	2,772
10.05.1943 Tasviri Efkâr	Asador Güdükyan	Kadıköy Zühtüpaşa Fener Kalamış 59/61 pr 41	1000m2 arsa	1,250
25.11.1943 Tasviri Efkâr	Asil Delkonte ve Angeliki	Beyoğlu Bozkurt Türkbeyi 66	Apartman	13,440
26.12.1943 Tasviri Efkâr	Asil Delkonte ve Angeliki	Cihangir S.Serviler 50, 52, 541, 2, 3, 4	Apartman ve dükkanlar	13,152
	Asil Efkonte ve Angeliki	Tophane Kılınçali Mataracı 1-3	Apartman	15,840
08.05.1943 Tasviri Efkâr	Asat Demirciyan	Taksim Ayaspaşa Salim Hatun No: 47	Ev esyası	
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Atina Cambazoğlu	Şişli H.Gazi 289, 289/1, 289/1.1, 289/1.2, 289/1.3, 289/2.1.1, 2.1.2, 2.1.3, 2.1.4	8 adet dükkan ve 1 apartman	32,576
04.01.1944 Ton	Atranik Tekfur	Beyoğlu Tomtom Kumbaracı Y. 44, 46, 48	Apartman	31,536
08.05.1943 Tasviri Efkâr	Avadis Avakyon	Gedikpaşa Kadırga Hamam Sok. No: 50'deki	Ev esyası	
09.05.1943 Tasviri Efkâr	Avadis Bahmaz	Gedikpaşa Balıpaşa Yokuşu 11/4	Ev esyası	
16.05.1943 Tasviri Efkâr	Avadis Kesterlioğlu	Rızaposa Yokuşu 12 No lu ikametgahında [ticarethanesi] haciz edilen 40 kilo hurda pirinç ile demir rende, muhtelif ege vs. 15 kalem madeni esya ile Osmonbey Ş.Nigor Sk. 64 No lu ikametgahında haciz edilen ev esyası		
02.04.1943 Tan	Avadisoğlu Dikran Kozozyon	M Paşo Çuhocıhon olt kat 3	Ticarethane esyası	
02.04.1943 Tan	Avadisoğlu Dikran Kozazyon	Şişli H.Gozi 339	Ev esyası	
22.05.1943 Tasviri Efkâr	Avak Danel	Sururi M.Posa 82	Ticarethane esyası	
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Avgusti Rosto	Çarsı Kalpakçılar 156	Dükkanında haciz edilen şapka vs. dükkan esyası	
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Avgusti Rosto	Arnavutköy Sucu Sok 32	Ev esyası	
16.09.1943 Tasviri Efkâr	Avram Adesoğlu	Fener-K.Muso Kiremit No: 30	Ev	720
03.07.1943 Tasviri Efkâr	Avram Adosoğlu	Bakırköy Y. Mah. 3. Tayyareci N 6	Ahşap hane	1,632
26.02.1943 Yeni Asır	Avram Albağlı (hırdavatçı) B.Y. Albolı (boyacı)	Seritciler 16 Kilimciler 3	Dükkanlarında haczedilen ticari esyaları	
07.12.1943 Yeni Asır	Avram Danon	Kilimciler 38/40 İzmir	Mağazo	5,725
14.02.1943 Tan	Avram Eskenazi	Bomonti Ebe 11	Ev esyaları	
14.02.1943 Tan	Avram Eskenazi	Rızoposa 55	Kırtasiye esyaları	
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Avrom Firuz	Çarsı Varacılor 15	Dükkanında haciz edilen ticari esya	
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Avram Firuz	Beyoğlu Firuzağa Faikpaşa E. Demirci Apt. 17/1	Ev esyası	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
06.11.1943 Tasviri Efkâr	Avram Güven	Galata Okçu Musa N. 26, 28	Hazır kundura mağazası kiracılık hakkıyla	
08.04.1943 Tan	Avram Kececioglu	İnebey Ordu 395	Haciz altına alınan bakkaliye eşyası	
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Avrom Morhayim	Kadıköy Yeldeğirmeni 40	Ev eşyası	
11.3.1943 Tasviri Efkâr	Avram Papadopulos	Kadıköy/Icerenköy Kayısdağı	18.949.33 m tarla	5,239
11.3.1943 Tasviri Efkâr	Avram Papadopulos	Kadıköy/Icerenköy Bostancıbaşı	11.491.28 m bostan	2,700
11.3.1943 Tasviri Efkâr	Avram Papadopulos	Kadıköy/Icerenköy Kışla Önü-Usküdar Cad.	Bag, köşk, müst, 45.950 m arsa	1,920
11.3.1943 Tasviri Efkâr	Avram Papadopulos	Kadıköy Caferağa Basıbüyük	386 m tarla	377,72
11.3.1943 Tasviri Efkâr	Avram Papadopulos	Kadıköy Caferağa Halis Efendi	Bahce ahşap ev	3,840
11.3.1943 Tasviri Efkâr	Avram Papadopulos	Kadıköy Caferağa Yasa Cad.	Odaları olan kargir dükkan	3,600
06.02.1943 Tan	Avram Payeoğlu	R. Pasa Cambazhane 28	Sabun, sabun tozu, soda, kostik gibi sabun ve sabunculuga ait esya	
08.02.1943 Tasviri Efkâr	Avram Payoglu	Rüstempasa, Cambazhane No: 38 ticarethane	Sabun ve sabunculuk maddeleri	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Avram Rodrik	Rüstempasa Hasırcılar 34	Ticarethane eşyası	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Avram Rodrik	Halaskargazi Asri Apt. 85/3	Ev eşyası	
21.05.1943 Tasviri Efkâr	Avram Sonsino	Osmanbey Tavukçu Fethi Sok. No: 23'te	Haczedilen ev eşyası	
02.01.1944 Tan	Avram Sonsino ve Sefiha		Bedelini tamamen tediye ederek Budapeste'den getirmiş olduğu İstanbul Sirkeci Gümrüğünde 1400 numara ile müseccel iki sandık derununda 2994 düzine ve 3121 lira kıymetinde selloit tarakları gümrük resmi ve cezası sair masrafları alıcı tarafından ödenmek üzere	
	Avram Şalom karısı Refka Şalom	Hasköy Ahmet Çelebi Hasköy Cad. 2 ve 100	2 dükkan	1,080
18.04.1943 Tan	Avram Varo	Dayahatun Kürkcühan 13/1	Kontraplak eşya	
18.04.1943 Tan	Avram Varo	Y. Kaldırım Tımarcı Hamit Apt. 7	Ev eşyası	
03.07.1943 Tasviri Efkâr	Avram ve Anastas Adosoglu	Bakırköy Zeytinlik Ebüzziya N. 42	Bahçeli ahşap ev	2,400
13.10.1943 Tasviri Efkâr	Avram ve Anastas Adosoglu	Eminönü Ş.Geylani Emirler Han 13	Han	13,376
13.10.1943 Tasviri Efkâr	Avram ve Anastas Adosoglu	Eminönü Ş.Geylani Emirler Han 19-15	Mağaza	5,760
13.10.1943 Tasviri Efkâr	Avram ve Anastas Adosoglu	Eminönü Ş.Geylani Emirler Han 12	Bodrum	1,920
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Avram ve Anastas Adosoglu	Bakırköy Pancar 49	Ev	1,728
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Avram ve Anastas Adosoglu	Bakırköy Pancar 51	Ev	1,728
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Avram ve Anastas Adosoglu	Bakırköy Pancar 53	Ev	1,728
08.05.1943 Tasviri Efkâr	Avram Yafet	Hasköy Ayazma No: 22	Ev eşyası	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Goyrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
26.06.1943 Tasviri Efkâr	Avramoğlu Nesim	Hasköy Filibas N. 32	Ahşap ev	720
15.04.1943 Ton	Aydosoğlu Nika ve Sadetti	Çoğaloğlu M.Fenori 42 ve Kiremit Cad. 26	İkametgahlarında haciz altına alınan ev eşyası	
16.03.1943 Ton	Azizyon ve Nubor Kalafat	İstiklal 343	Küçük bir kasa, büyük eski bir kasa, yazı makinesi, ayna, elektrikli duvar saati, 3 odet vitrin, cini sabo ve kuyumculuğa mahsus terozi kutusu vs.	
10.06.1943 Tasviri Efkâr	Aznif Morika	Kadıköy Osmonoğa Resit Ef. No: 52	Hane	2,520
10.06.1943 Tasviri Efkâr	Aznif Moriko	Kadıköy Rosimposo Duo Tepe No: 99	Hane	1,800
15.01.1943 Yeni Asır	B.A. Porero	İnönü 865 İzmir	Tahti hacze alınmis olan menkul mallari-ev esy.	
04.02.1943 Yeni Asır	B. Bohor (Halimaga Çarsısında Alp Karadavut ticorethonesinde müstahdem) Şemail Şaki Bahar kızı Mırkodo İzmir		Konsol moo mermer, ispenc, elbise dolabı, saat, moso, tül perde, RCA marka radyo, aynalı dolap, dikis makinesi seccade ve halı vs. menkul mallar	
13.12.1943 Yeni Asır	B.Y. Albagı (boyacı)	Kilimciler 1317 Sk. 32/7	Dükkanda mevcut boya imaline mahsus makine alet ve edevat	
18.02.1943 Yeni Asır	B.Y. Albaglı	İnönü Cad. 761 İzmir	Oda tk. aynalı dl. radyo vs. ev esyoları	
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Bagdasar	Samatya Hacı Manol 8	Ahşap ev	936
22.10.1943 Tasviri Efkâr	Bahçivan Dimitri'nin	Eyüp Kurukovak Ali Pasa Bostan Sok. 88, yine aynı Sokak 5 sayılı bahçesinde haczedilen yetismis ve yetismemis sebze mahsulleriyle, bahcıvonlığa ait alet ve cift atlı arabanın 26.10.943 Salı günü saat 10.30'da mahallinde T. Emval K. mucibince aleni müzeyede ile satılık.		
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Baruyer Berber	Şişli Bulgar Pazarı İzzetpasa 31	Ev esyası	
30.12.1944 Tan	Boyzer Arsonyon	Taksim Kacatepe Sazlidere 67, 75	Dükkan, kargir ev	1,296
25.03.1943 Tan	Bedros	Fincancılar14/1	Kasa, yazıhane, erkek elbiseleri, pardesüleri, singer dikis makinosı, hovogazı ocogı, yotak çarşafı, yorgan yüzü, masa örtüsü gibi ticarethane esy.	
25.3.43 Tan	Bedros	Taksin Receppasa Park Ap. 2. kot	Büfe, yemek masası, oda tk., cini soba vs. ev esy.	
19.02.1943 Tasviri Efkâr	Bedros Azizyon	Beyoğlu, HüseyinAga Saksı Sok No: 19	Kargir ev	4,320
16.06.1943 Tasviri Efkâr	Bedros Bahadıryan	Beyoğlu Kacatepe Feridiye N. 106	Ev	1,224
16.06.1943 Tasviri Efkâr	Bedros Bohadıryan	Beyoglu Kacatepe Feridiye N. 104	Ev	1,800
10.03.1944 Tasviri Efkâr	Bedros Cümbüsyon	Kadıköy Icerenköy, Alipasa, Küçüktarık, Bostancı, Dere	Muhtelif miktar ve kıymetlerde 57 porco müfrez orsa	
31.12.1943 Ton	Bedros Elbisoğlu	Boyacıköy Yunusaga 18	Ev	450
09.05.1943 Tasviri Efkâr	Bedros Gogosyan	Şişli H.Gazi 202/2	Ev esyası	
12.04.1943 Ton	Bedros Işbiliroglu	Yesilköy-Eftaiye Meydan 6	Karyola, gardrop, soba gibi ev eşyası	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Sayadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Bedras Şehikyan	Taksim Çaylak 55	Kargir ev	1,200
31.12.1944 Tan	Bedras Şehikyan-f.caylak	Taksim Kocatepe No: 50	Kargir ev	1,800
24.12.1943 Yeni Asır	Benciya Biraderler	İnönü 290	Kalye, gögüs igneleri, saat bilezikleri, bancuklar, iki semsiyelik, bir kaltuk, 4 hasır sandalye, 4 küçük tahta masa, 2 büyük masa, 1 hazaran, kaltuk, 3 karyala, komadin, camlı dolap, 2 kaltuk takımı, tahta büfe, 2 kaykal, 4 büyük camlı levha, 9 perde, 1	
24.12.1943 Yeni Asır	Bensiyan Israil	Karatas 331. Sk. 13 İzmir	3 sandalye kadifeli, 1 seccade, 1 karyala mavi boyalı maa samyalı bir kisilik, 1 gardrap eski, 5 esya sandığı, 1 karyala bir kisilik, bir yemek masası maa musamba, 1 kansal mermeriyle, 1 kansal aynalı, 2 tabla camlı, 2 tabla camsız, 1 sandalye kadifeli	
25.01.1944 Tan	Bensiyan Kamhi	K.Mustafa Pasa 1	525 m2 arsa	2,100
25.01.1944 Tan	Bensiyan Kamhi	K.Mustafa Pasa Mustantik 14	Hane ve 814 m2 arsa	5,640
04.04.1943 Tan	Berc Artinyan	Harbiye H.Gazi 224	Ev esyası	
15.05.1943 Tasviri Efkâr	Berç Genç	Pangallı Tay Sk. 1/3	Ev esyası	
26.12.1943 Tasviri Efkâr	Beyzar Arsanyan	Taksim Elmadag Sazkdere 67, 75	Dükkan ve kargir ev	1,296
15.01.1943 Yeni Asır	Biye Şawl	Gaziler Bedava Sk. 49 İzmir	Tahti hacze alınmış olan menkul malları-ev esy.	
07.04.1943 Tan	Bogos Sakaryan	Cuhacı Han 17-17/1	Dükkanında haciz altına alınan kuyumculuk sanatına mahsus eşya	
07.04.1943 Ton	Bagas Sakaryan	Cihangir Günes 17	Ev esyası	
06.07.1943 Tasviri Efkâr	Bohor Akkus		Kamyan plaka na 3164	
20.01.1943 Yeni Asır	Bahar Azikri	Banka Sak. 64 Karsıyaka	Tahti hacze alınmış olan menkul malları-ev esyaları	
14.02.1943 Yeni Asır	Bohor Bravoya Jak Perojedi Rasel Mayer Yusef Sidi Yako Kitli İzak Benardete Selm	Gündüzler 25 Dellalbası 15 Tramvay 204 Gazi Blv 6 İnönü 353 Ata 6 Enveriye 79 İcadiye 16	Muhtelif ev esyaları	
08.04.1943 Tan	Bahar Franka	Yusufyanhan 40	Ticarethanesinde haciz altına alınan 9 kalem yazıhane	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
			eşyası	
03.04.1943 Tan	Bohor Franko	Galata Lüleci Hendek H Alipaşa Ap. 181/10	Oda tk, piyano, radyo, gardrop, yatak oda tk vs. ev eşyası	
24.12.1943 Yeni Asır	Bohor Gabay	Alpaslan 58 İzmir	1 somyasız karyola, 1 mermerli orta masası, 1 kadife kanape, 2 kadife koltuk, 1 tahta elbise dolabı, 1 sigara aynası	
15.01.1943 Yeni Asır	Bohor İsrail	İnönü 530 İzmir	Tahtı hacze alınmış olan menkul malları-ev esy.	
14.01.1943 Yeni Asır	Bohar J. Franko	İzmir	V.V.nden 25000 lira borclu Bohor J. Franko'nun	
			hanesinde haczedilmiş olan aynalı büfe, koltuk takımı, hasır takımı, halı, seccade, karyola, duvar saati, sandalyeler, semsiyelik, aynalı dolap, bronz karyola, mermerli etajer vs. menkul eşyalar	
15.02.1943 Yeni Asır	Bohor Kuzi (kazmirci) Salamon Viktorya (çuvalcı) Yako Roditi (semsiyeci) Davit Milisi (berber) Çakır Danyel (elbiseci) Leon Levi (terzi) Liva Elgaz (bakırcı)	Kuzuoğlu Ç. 53 Çuvalcılar 20 Alipaşa 405 Yeni Kavaflar 10 Şadırvan Altı 11 Yeni Kavaflar Saraçlar 32 İzmir	Ticarethanelerinde haczedilen menkul eşyalar	
24.12.1943 Yeni Asır	Bohor Mizrohi Salamon I. Kiredo Hayim Şikar	Şerefiye 3 1398. Sk. 11 İnönü 739 İzmir	Gardrop, masa, sandalye, oda takımı halı vs. gibi muhtelif cins ev eşyaları	
24.12.1943 Yeni Asır	Bohor Mizrahi borcu 17937.22 TL	K.Hızır Şerifiye 3	Ev	2,800
24.12.1943 Yeni Asır	Bohor Mizrahi (kutucu) İsak Lareya (çuvalcı) Yusef Lareya (çuvalcı)	Keten Ç. 31-33 Şekerciler 91 Çankırı 17 İzmir	Ticarethanelerinde haczedilen kutu ve muhtelif cins çuvallar	
30.03.1943 Yeni Asır	Bohor oğlu Lareyah 82390 br	H. Hoca, Murabit Çr. 17 / izmir 377 ada 53 prs	Dükkan	1,440
14.02.1943 Yeni Asır	Bohor oglu Mose Rozenes	Çangırı Çarsısı No: 2 / Izmir	Dükkan	1,120
15.02.1944 Tan	Brazilay ve Benjamen		Sebat Vapuru safi ton. 817	253,600
15.02.1944 Tan	Broziloy ve Benjamen		Şule Vapuru safi ton 1258	272,830
05.01.1944 Tan	Brazilay-Benjamen		Necat Vapuru safi ton 1590	482,940
05.01.1944 Tan	Brazilay-Benjamen		Ikbal Vapuru safi ton. 2189	403,850

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
05.01.1944 Tan	Brazilay-Benjamen		Doğan Vapuru safi ton. 2127	356,676
23.05.1943 Tasviri Efkâr	Buanen Erbaz	Sururi Mah. Mahmutpaşa No: 170'teki ve dükkanında haczedilen tuhafiye		
23.05.1943 Tasviri Efkâr	Buanen Erbaz	Galata Emekyemez İskender Cad. Ansel Ap. No: 3'deki ikametgahında haczedilen ev eşyası		
24.12.1943 Yeni Asır	Bünyamin Kastor	Dikilitas 27 Izmir	2 masa, 1 küçük saat, 1 kisilik karyola, 2 kisilik karyola, 1 elbise dolabı, 1 ayna, 1 örtü	
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Bünyamin Macaroğlu	Beyoğlu Baruthane 45	Ev	2,700
09.04.1943 Tan	Bünyamin Macaroğlu	Pangaltı Bilezikçi 49	Ev eşyası	
19.03.1943 Tan	Bünyamin Macaroğlu	Topkapı Bayrampaşa 14	Pastırma imalathanesinde bulunan üç beygir kuvvetinde bir adet dinamo ile iki kıyma makinesi ve salt pastırma imaline mahsus alat ve edevat	
08.12.1943 Tasviri Efkâr	Bünyamin Pinto	Besiktas Örtaköy Tos Merdiven N. 20	Ev	1,224
18.01.1944 Tan	C. Karagözyan	Şişli Samanyolu 12 Saadet Ap. 6	Ev eşyası	
24.12.1943 Yeni Asır	Caka Galanti	Güzelyurt 926 Izmir	1 kadife kanape, 2 kadife koltuk, 1 kanape bezli, 1 ceviz masa, 1 karyola beyaz boya 2 kisilik, 1 despenç, 1 komodin aynalı	
24.12.1943 Yeni Asır	Caka Ventura	Afiye 14 İzmir	1 tahta dolap, 1 çamasır sandığı, 1 tahta masa, somyasız bir karyola, bir küçük duvar aynası	
21.07.1943 Tasviri Efkâr	Corciyo Battaro	Beyoğlu Kocatepe Çaylak N. 8	Apartman	6,984
25.11.1943 Tasviri Efkâr	Cuzi Eginli	Beyoğlu Kurtuluş 70	Piyano, radyo, oda takımları, karyolalar vs. kıymetli ev eşyası	
09.04.1943 Tan	Cuzi Eginli	Kapalıcarsı Perdakıcılar 2	Dükkanında haciz altına alınan muhtelif cinste 568 kilo kösele ve eşya	
04.09.1943 Yeni Asır	Çelebi Taranto ve oğlu	İnönü 609 İzmir	Koltuk takımı, büfe, gardrop ve mumasil ev eşyaları	
04.01.1944 Tan	Damyanaz Tolu	Tatavla Papasoğlu 63/1	Hane	1,080
02.04.1943 Tan	Danyal Nisli	Taksim Receppaşa Edis Ap. 8	Ev eşyası	
07.02.1943 Yeni Asır	Darya Pardo Jak Mizrahi Avram Yahni	Demir 12 923 Sk. 11 İnönü Cad. İzmir	Muhtelif ev eşyaları	
24.12.1943 Yeni Asır	Davi Telyas	Dellalbası 32 İzmir	1 konsol aynalı mermerli, 1 karyola iki kisilik somyasız, 1 gardrop tek aynalı, 1 despenç, 1 arta masası mermerli, 1 seccade küçük	
22.05.1943 Tasviri Efkâr	David Anjel	Sururi Rızapaşa Y. 112	Terzi levazımı vs. eşya	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
09.02.1943 Tasviri Efkâr	David Bahar	Pangaltı T. Fethi Sk. 18/3	Ev eşyası	
03.04.1943 Tan	David Dehpar	Narihan 13	Kadın ve erkek çorap makinası, dinamo, yedi çuval ham çorap, 90 adet kadın corabı, yazma vs. 29 kalem eşya	
17.04.1943 Tan	David Maden	Ş. Geylani H. Efendi 28/30	Ticarethanesinde haciz altına alınan hazır elbise, kumaş vs emtia	
22.05.1943 Tasviri Efkâr	David Pinhas	H.Alaeddin Emiroğlu Han 3/9	Mağazasında haciz edilen corap vs. eşya	
04.04.1943 Tan	David Zolman	Tozkoparan Akarca Natan Fresko Ap. 17	Ev eşyası	
27.11.1943 Tasviri Efkâr	Davit Bahar, Avram Mizrahi	Hasköy Hacı Şaban Mektep S. 25	Ev	1,008
19.02.1943 Tasviri Efkâr	Davit Hananel	Şişli Abidei Hürriyet No: 284	Fabrika	21,168
19.02.1943 Tasviri Efkâr	Davit Hananel	Feriköy 1. Ks. Büyükdere No: 34	Apartman	10,128
15.01.1943 Yeni Asır	Davit Levi	İnönü 290 İzmir	Tahtı hacze alınmış olan menkul malları-ev esy.	
30.11.1943 Tasviri Efkâr	Davit Musaoğlu	Y. Kaldırım Galipdede 168	Buzdolabı, radyo, karyola, aynalı dolap, halı vs. kıymetli ev eşyası	
21.02.43 Tasviri Efkâr	Davit Musaoglu		Haciz altına alınan 236 parcadan ibaret kıymetli halıları TEK mucibince aleni müzayede ile 22.2.43 tarihinden itibaren Sandal Bedesteninde satılacaktır.	
	Davit N.J. Sidi	2. Kordon 20 İzmir	37 cuval siyah karabük naftalin	
30.11.1943 Tasviri Efkâr	Davit Pinhas	Beyoğlu Mesrutiyet 217	114 parçe kıymetli ev eşyası	
20.01.1943 Yeni Asır	Davit Saul	Kuzuoğlu Çarsısı 26 İzmir	Tahtı hacze alınmış olan menkul malları-ticari	
15.01.1943 Yeni Asır	Daydi kohenka	İnönü 520 İzmir	Tahtı hacze alınmış olan menkul malları-ev esy.	
15.01.1943 Yeni Asır	Daydi Kohenka (sarraf)	Kemeraltı 347 İzmir	Tahtı hacze alınmış olan menkul malları-ticari	
26.03.1943 Tan	Deli Vasiloglu Anastas	Ahicelebi Limon Iskelesi 18	Baskül ve gıda maddeleri	
26.03.1943 Tan	Deli Vasiloglu Anastas	Osmanbey Şefik 66/2	Ev eşyası	
12.04.1943 Tan	Deside Akaritar ve Alber Beruhnel	Galata Kutu Han 3. kat	Yazıhanesinde mevcut müteaddit yazı makineleri, yazı masası ve yazıhane eşyası	
18.04.1943 Tan	Despina Orelli	Galata Karaköy 1	Mağazada mevcut sapka, cam tezgah, ayna dolap vs.	
04.01.1944 Tan	Despina Orelli	Heybeliada Lozanzaferi 28	Maa bahçe ev	1,440
11.06.1943 Tasviri Efkâr	Dikran Kazazyan	Galata Kemankeş K. Mustafa Pasa Halil P	Üstünde oda olan dükkanlar	2,400
15.05.1943 Tasviri Efkâr	Dikran Şirin	Pangaltı Bilezikçi Sk. 75/2	Ev eşyası	
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Dikranuhi	Eminönü Ordu 337-337/1	Ev	1,920
09.02.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri	Cihangir, Lenger Sk. Demir Ap. 17/5	Ev eşyası	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
09.01.1944 Tan	Dimitri	Galata Kemankeş Necatibey 180	Odalı dükkan	3,360
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri Dimitriyadis	Beyoğlu Sıraserviler 75, 75/1	Dükkanı olan apartman	40,960
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri Ayanoğlu	Beyoğlu Defterdar Yokuşu 123	Kargir dükkan	1,440
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri Ayanoğlu	Beyoğlu Defterdar Yokuşu 125	Kargir fırın	2,520
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri Ayanoğlu	Beyoğlu Defterdar Yokuşu 127	İratlı arsa	1,500
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri Ayanoğlu	Beyoğlu Defterdar Yokuşu 129	İratlı arsa	1,500
22.05.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri Banca	Bereketzade B. Hendek 21	Kıraathanesinde mevcut masa, sandalye, radyo vs. kahveciliğe ait eşya	
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri Cavlidis	Fatih Atik Alipaşa Caferağa 18	Ev	900
18.01.1944 Tan	Dimitri Çakkonyadis	Adres verilmemiş	Ticarethanesinde mevcut kundura tavazımatı ve kösele	
17.02.1943 Tan	Dimitri Delioğlu	Şişli Mesrutiyet Ebe kızı	Karyola, büfe vs. gibi ev eşyaları	
01.05.1943 Tan	Dimitri Dimitriyadis	Beyoğlu Sıraserviler 75/1, 75/2	Dükkanı olan apartman	40,060
15.04.1943 Tan	Dimitri Diranidis	R.Paşa Hasırcılar 78	Ticarethanesinde hırdavata müteallik eşya	
15.04.1943 Tan	Dimitri Diranidis	Beyoğlu S. Ağacı 7	Ev eşyası	
15.01.1944 Tan	Dimitri Hacıkuş	Nişantaşı V. Konağı Yüce Ap. 7	İkametgahında haczedilen 70 parça kıymetli ev eşy.	
23.01.1944 Tan	Dimitri Hacıkuş	Y. Postahane Vital Han 4-7	Ecza deposunda haciz altına alınan muhtelif cins ecayi tıbbiye	
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri İstavridis	Sarıyer İmrahor İlyasbey 167	Ev	1,125
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri İstavridis	Sarıyer İmrahor İlyasbey 169	Dükkan	450
23.07.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri Madenlioğlu	Beyoğlu Yenicami Şirket Sokak N. 47	Dükkan	504
23.07.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri Madenlioğlu	Beyoğlu Yenicami Şirket Sokak N. 49	Dükkan	1,800
15.04.1943 Tan	Dimitri Madenliaglu-Yargi Tapalaglu	Bakırköy İskele 39	Gardrap, büfe, divan, portmanto gibi ev eşyası	
30.10.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri Mango	Taksim Arslan Yatağı Rize Ap. 23/5	Ev eşyası	
01.06.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri Mayaoglu	Çelebioğlu H. Alaettin Sabuncuhan 25	Kargir fırın ve müştemilatı	11,640
01.06.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri Mayaoglu	Sandemir Hallac Abdürrahman 1	Kargir dükkan	1,080
01.06.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri Mayaoglu	Hallac Abdürrahman 3	Kargir ev	2,520
07.10.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri Mayapulos	Keresteciler Yeni Hal 55	Kasa ve yazıhane eşyası	
07.10.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri Mayapulos	Osmanbey Şelik Sok. 66/4	Ev eşyası	
07.10.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri Mayapulos	Kurtuluş Tepeüstü 116	Karyola, büfe, masa, kanape, koltuk vs. ev eşyası	
07.04.1943 Tan	Dimitri Mihailidis	Cuhacı Han 19/1	Dükkanında haciz altına alınan kuyumculuk sanatına mahsus eşya	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
07.04.1943 Tan	Dimitri Mihailidis	Beyoğlu K. Kulluk 121	Ev eşyası	
16.05.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri Sandalcıoğlu	Bakırköy Yeşilköy Umraniye 10	Ahşap hane	2,400
08.01.1944 Tan	Dimitri Sandalcıoğlu		Alameti Farika, Marka ilmuhaberi satışı. Civit fabrikası sahibi D. Sandalcıoğluna ait 5807 nalu 3 yıldız civit marka ilmuhaberi	
04.02.1944 Tan	Dimitri Stefa ve Slavi	Firuzağa Kadirler Yokuşu 24	Kargir ev	3,600
31.12.1943 Tan	Dimitri Vasiliyadis	Yeniköy Keresteci 13	Ev	900
03.02.1944 Tan	Dimitri ve Alkivyadis Kargini Kall. Şti.	Galata Yenicami Camii Cedit 8	Mağazadaki saat ve altın kaplama kıymetli eşyası	
25.03.1943 Tan	Dimitri ve Fuad	Beyoğlu Kaptan 10/1	Bir adet gazoma mak. Motorin bir adet freze makinesi ve bir odet pres	
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri ve Yani	Boğaziçi Boyacıköy Besinci Sk. 5	Ev	1,800
07.10.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri ve Yani Papapulas	Beyoğlu C.Serif 114, D. Yokuşu 112	Tamamı 609,29m arsa	6,039
21.07.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri ve Yani Rapalo	S.başı Kılıçali D. Yokuşu N. 114, 112, 110, 8-2	Arsa	6,039
14.03.1943 Tan	Dimitri ve Yani Rapolo	H.Alaattin Sabuncu Han 91	Mağazasında haciz altına alınan musamba, duvar kağıdı ve emsali eşya	
14.03.1943 Tan	Dimitri ve Yani Rapolo	Cihangir Monepolo Ap. 3	Ev eşyası	
13.10.1943 Tasviri Efkâr	Dimitri Yogiyadis	Zindankapı Değirmen Sok. 16-18	Ticarethanesinde haciz edilen yazıhane takımı, değirmen tası, elek makinası, motörlü baskül terazisi vs. 12 kalem eşya	
16.05.1943 Tasviri Efkâr	Diran ve oğlu Kigork ve karısı Mannik	Kartal Soğanlık Yukarı Mah.	M dolap 2 kuyulu ve ahırlı bostan	120
16.05.1943 Tasviri Efkâr	Diran ve oğlu Kigork ve karısı Mannik	Kartal Soğanlık Yukarı Mah.	Ev	700
18.01.1944 Tan	Diyamandi Listeri Kall.sti.	Galata Hacı Mimi Kumbaracı Y. 4, 6	Marangoz doğroma fabrikasında mevcut bilumum makine alat ve edevat	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Doktor Yaranusyan	Gedikpaşa Çiftegelinler 61	715 numaralı 1 adet Ford marko otomobil	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Doktor Yaranusyan	Beyoğlu Hafaskargazi Sebat Ap. 3/2	Kıymetli ev eşyası	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Doktor Yaronusyan	Gedikpaşa Çiftegelinler 61	Doktor muayene eşyası	
16.03.1943 Tan	Dokumacı Beslev	Beyoğlu İlk Belediye Karanfil 21	Ev eşyası	
28.02.1944 Tan	Domlu Ayanoğlu	Taksim Topçular Şahane Ap. 5	Oda takımları, radyo, büfe, divan, karyola, gardrop vs. kıymetli ev eşyası	
03.03.1944 Tan	Domlu Ayanoğlu	Eminönü H. Alaeddin S.Çeşme 13	Mağaza	16,000
03.03.1944 Tan	Domlu Ayanoğlu	Eminönü H. Alaeddin S.Çeşme 15	Ayan Han	18,232
03.03.1944 Tan	Domlu Ayanoğlu	Eminönü H. Alaeddin S.Çeşme 17	Dükkan	6,400

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
03.03.1944 Tan	Domlu Ayanoglu	Eminönü H. Alaeddin Yenicami 17	Kargir mağaza	7,680
04.01.1944 Tan	Donikino Petro	Istiklal 186, 188	Apartman ve Pastahane	48,736
03.12.1943 Tasviri Efkâr	Döri Dözera	Galata Tersane 68	Hırdavat eşyası, zımpara tası, otomobil rulmanı	
13.09.1943 Tasviri Efkâr	Dr. Danyal Behar	Beyoglu-Kemankes Y. Kaldırım 96-98-100	Kargir mağaza, iki dükkan	21,840
26.03.1943 Tan	E. Lefteregos	H. Alaattin Y. Cami 29	Kumaş ve muhtelif manifatura eşyası	
14.02.1943 Tan	E. Mendan	E.Çelebi Tozkoparan Adler Ap. 3	Ev eşyası	
15.04.1943 Tan	Efemiya	Gümüssuyu Takizoler 43-45	Dükkanı olan apartman	28,176
31.12.1944 Tan	Efrahim	Beyoglu Emekyemez Porsuk 4	Hane	6,720
30.90.1943 Tasviri Efkâr	Eftad Zebooglu	Bakırköy Çevizlik Amedci N. 2	Ahşap ev	3,360
23.01.1944 Tan	Eftalya Oksüzoglu	Boğazici Büyükdere Yazıcı 4	Ev	780
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Eftat Marka Hızarcı	Balat Bostan 31	Ev	936
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Eftat Marko Hızarcı	Balat Draman Çesmesi 49-47	Dükkan	1,584
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Eftat Marko Hızarcı	Balat Draman Çesmesi 51	Ev	864
14.05.1943 Tasviri Efkâr	Eftat ve Petra Karaeftimoglu	Tuzcular No: 14	Dükkan	2,880
25.08.1943 Tasviri Efkâr	Eftat ve Petra Karaeftimoglu	Bakırköy Zeytinlik E. Baruthane N. 30	Kargir ev	1,536
25.08.1943 Tasviri Efkâr	Eftat ve Petra Karaeftimoglu	Bakırköy Zeytinlik E. Baruthane N. 32	Kargir ev	1,536
25.08.1943 Tasviri Efkâr	Eftat ve Petra Karaeftimoglu	Bakırköy Zeytinlik E. Baruthane N. 34	Kargir ev	1,536
25.08.1943 Tasviri Efkâr	Eftat ve Petra Karaeftimoglu	Bakırköy Zeytinlik E. Baruthane N. 36	Kargir ev	1,536
25.08.1943 Tasviri Efkârv	Eftat ve Petra Karaeftimoglu	Bakırköy Zeytinlik E. Baruthane N. 38	Kargir ev	1,536
26.12.1943 Tasviri Efkâr	Efterpi Erdogmus	Sütlüce Karaağaç 56	Kargir dükkan	1,800
10.4.1943 Tan	Eftim Tama	Gedikpaşa Eviye 27	Piyano, gardrop, divan gibi ev eşyası	
06.07.1943 Tasviri Efkâr	Eftimya Kasti		Otomobil plaka no: 1563	
16.11.1943 Tasviri Efkâr	Eleftergas ve seriki Vasil	Fatih Merkez Efendi No: 5	Bostan	3,000
16.11.1943 Tasviri Efkâr	Eleftergos ve seriki Vasil	Fatih Merkez Efendi No: 5/1	Kulübe	225
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Eleftergos ve seriki Vasil Kostandinidis	Merkezefendi Ayni Mevki 5 Ayni Mevki 5/1	Bostan Kulübe	307 5
18.04.1943 Tan	Elefterigos	Taksim Ş.Muhtar Olkan Ap. 5	Ev eşyası	
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Eleni Ayvatoglu	Fener Incebel 54, 54/1	Ev ve dükkan	1,440
04.01.1944 Tan	Eleni Kiripriti	A.Mescit Mes. C. 222	Hacıpulo pasajı namıyle maruf	181,032
27.11.1943 Tasviri Efkâr	Elfiniki Naya	Beyoglu Farabi 6	Kargir ev	1,344
28.05.1943 Tasviri Efkâr	Eliz Bazbazyan	H.Alaeddin S.Çesme 2. Vakıfhan 9-1 ve 30-15	Mağazasında ve deposunda haciz edilen esans, esans şişeleri, mütenevvi itriyat ve itriyatcılığa ait	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
			levazımat (toptan satılacaktır)	
14.02.1943 Yeni Asır	Elman Saban İsak Berminyal Taroka Konferti Bitan Hazan Fransova Avram Sturuvo Yuda oğlu Bahar	234. Sk. 8 Şerefiye 4 İnönü 55 1340. Sk. 9 Hocıbekir 71 İnönü 512 Müftü 40	Masa, oda takımı, aynalı dolap, dikiş makinesi, saat vs. ev eşyası	
16.03.1943 Tasviri Efkâr	Elsevidi Kazma	Kasımpaşa-Pehlivan No: 12	Hane	2,880
11.04.1943 Tan	Elyazar Moiz Krepi	Tahtakale Fincancılar 21	Kasa, masa, serit, saçak gibi ticarethane eşyası	
11.04.1943 Tan	Elyazar Moiz Krepi	Asmalımescit Rüstü Ap. 5	Gardrop, büfe, kanape gibi ev eşyası	
06.07.1943 Tasviri Efkâr	Emil Besan		Kamyon plaka no: 3470	
03.03.1944 Tan	Emilio Kauci	İstiklal 227 yeni 224	Mağaza	27,000
28.03.1943 Tan	Emilyos ve İstavri Bir.	Galata Eski Şarap İskelesi 7/9	Emil karamela fabrikasında bulunan karamela, bademezme, marmelat, nane, tablet, otomatik ambalaj, motör ve diğer makine ve müstemilatı	
16.03.1943 Tan	Emilyos ve İstavri Bir.	Galata Şarap İskelesi 7	Şekerleme ve çikolata yapmıya mahsus iptidai maddeler	
26.11.1943 Tasviri Efkâr	Erman ve Emil	Pangaltı Baysungur Sk. 50	Cenaze otomobili	
29.05.1943 Tasviri Efkâr	Ermanak Gülbogosyan	Pangaltı Çayır 71	Ev eşyası	
17.02.1943 Tan	Ermiye Kaliyeros	Ayazpaşa Hocazade 20/7	Ev eşyası	
25.11.1943 Tasviri Efkâr	Ester Misolo	Pangaltı Zafer 36 Emel Ap.	81 kalem kıymetli ev eşyası	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Esref Otuzbir seriki Viktarya	Beyoğlu Aybastı 32/34	Ev eşyası	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Esref Otuzbir seriki Viktorya	Bakırköy S. Ağacı Tashan 76	Ev eşyası	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Esref Otuzbir seriki Viktorya	H. Alaeddin Çiçekpazarı Haraççı Han 4 numara	Haciz altına alınan pudra, ruj, tırnak cilası, krem ve emsali itriyatçılığa ait levazım ve eşya	
17.04.1943 Tan	Evdokiye Macaridis	Bakırköy Yeni Mah. On Temmuz 53	Gramafon, perde, tablo, karyola, kanape, koltuk vs. ev eşyası	
15.01.1944 Tan	Evdoksiya	Beşiktaş Hattat Tahsin 23	Ev	1,440
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Evraniya Dita	Fatih H. Fehmipaşa 78	Ev	1,800
06.01.1944 Tan	Evyenidi Varisleri	Beyoğlu Kıblelizade Sok. 8	Oda ve ahır	4,320
11.03.1943 Tasviri Efkâr	Ezra Ventura	S.Geylani Vakıfhan 32	Ticarethane eşyası	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
11.03.1943 Tasviri Efkâr	Ezra Ventura	Abdüllatif Kefelihan 4 Kat 17	Ev eşyaları	
29.01.1944 Tan	Fernando Franko ve Emin Enis	Beyoğlu Ahududu 13, 13/1, 13/2	Dükkan ve lokontalı kargir ev	6,780
29.01.1944 Tan	Fernando Fronko ve Emin Enis	Beyoğlu Hasnun Golip 34, 34/1	450 metre murabbai ev ve dükkan	2,250
12.01.1944 Tan	Filip kızı Patrina	Keçeci Piri Aynalı Kavak 18	Hane	820
09.02.1943 Tasviri Efkâr	Filip Levi	Beyoğlu Istiklal Cad. 209/5	Ev eşyası	
14.02.1943 Tan	Filip Levi	Havuzlu Han 1	Kaloriyer tesisatı ile dolmakalem ve yedek uçları	
07.02.1943 Tan	Filip ve Hristo	Kadıköy Rasimpaşa Rıhtım 116	Frijider vs. bakkaliyeye ait eşyalar	
17.02.1943 Tan	Fokyan Sarrafyadis	Halic Sadrazam Alipaşa 24	Ev eşyaları	
26.08.1943 Tasviri Efkâr	Foti Anastasyadis	Kadıköy Caferaga Moda N. 133	Kargir dükkan	1,200
26.08.1943 Tasviri Efkâr	Foti Anastasyadis	Kadıköy Caferaga Moda N. 135	Kargir hane	2,400
07.01.1944 Tan	Foti Bakırcıoğlu	Hasköy Tataroğlu 5, 7	Arsa ve ev	314
31.03.1943 Tasviri Efkâr	Foti Guanidis	Tophane-Külhan No: 18	Kargir hane	331
31.07.1943 Tasviri Efkâr	Fatini Kaliyorki	Kadıköy Çuhadaroğlu N. 18, 24	Dükkan, arsa ve müstakil ev	4,278
25.11.1943 Tasviri Efkâr	Frans Abramoviç	K.Kınacıyan Han 28	Yazıhane eşyası	
25.11.1943 Tasviri Efkâr	Frans Abramoviç	Galatasaray Faikpaşo 27	Kıymetli ev eşyası	
25.03.1943 Tan	Frederik Sarfati	Galata Havyar Han 83/3	Kasa ve muhtelif yazıhane eşyası	
16.01.1944 Tan	Frederik Sarfati	Şişli A.Hürriyet 131	Bahçeli ev	10,200
27.10.1943 Tasviri Efkâr	Fuat Baban esi Jan Jermen	Beyoğlu A.Hürriyet 45	Kargir oda ve garaj	1,632
08.11.1943 Yeni Asır	G. Giras (ithalatçı)	1333 Sk.3/1	Yazıhane eşyaları ve muh.demir ve makine aksamı satış 18.11	
10.02.1943 Tan	Gad Franka	Bereketzade Mah. Voyvoda 18	Bahtiyar Han	
17.04.1943 Tan	Galis Kamertis	Mercon 25	Ticarethanesinde haczedilen Singer dikiş makinesi ve terzi malzemeleri	
17.04.1943 Tan	Galis Komertis	Sepetçi 41	Konsol, kanope, büfe vs. ev eşyası	
08.02.1943 Tasviri Efkâr	Garbis Baykar	Pangaltı, Hızır Sk. Hildo Ap. Kat 2	Ev eşyası	
14.02.1943 Tan	Garbis Igneci	Perdahçılar 22	Köşele vs. dükkan eşyası	
09.05.1943 Tasviri Efkâr	Garbis Sınıkçı	Üsküdar Arapzade Barışık Sk. 35	Ev eşyası	
02.04.1943 Tan	Garbis Şahberberyan	M Fenari Çuhacıhan 16/9	Ticarethane eşyası	
02.04.1943 Tan	Garbis Şahberberyan	Beyoğlu Pangaltı Bilezikci 30/1	Ev eşyası	
23.07.1943 Tasviri Efkâr	Garsak Zaduryan	Beyoğlu Cumhuriyet Bahce Sok. N. 15, 27, 29-2	Apartman	4,320
06.11.1943 Tasviri Efkâr	Gaspar Demirciyan	Kadıköy Osmanaga Nakli N. 1	Ahşap ev	2,760
15.04.1943 Tan	Gaston	Beyoğlu Ş.Muhtar Istiklal 50-52	Dükkanı olan kargir op.	27,948

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
07.05.1943 T.Sözü-Adana	Gaston Mirzahi 41876.54 brcl	Ali Dede 60. Sk. 33	Hane	400
07.05.1943 T.Sözü	Gaston Mirzahi 41876.54 brcl	Ali Dede 60. Sk. 33/A	Hane	120
7.5.43 T.Sözü	Gaston Mirzahi 41876.54 brcl	Ali Dede 60. Sok. 35	Hane	200
7.5.43 T.Sözü	Gaston Mirzahi 41876.54 brcl	Ali Dede 60. Sok. 37	Hane	165
7.5.43 T.Sözü	Gaston Mirzahi 41876.54 brcl	Ali Dede 60. Sok. 39	Hane	120
7.5.43 T.Sözü	Gaston Mirzahi 41876.54 brcl	Ali Dede 60. Sk. 41	Hane	90
7.5.43 T.Sözü	Gaston Mirzahi 41876.54 brcl	Ali Dede 106 Sk. 90	Hane	350
7.5.43 T.Sözü	Gaston Mirzahi 41876.54 brcl	Ali Dede 5 Sok. 150	Hane	225
7.5.43 T.Sözü	Gaston Mirzahi 41876.54 brcl	Karasoku 5 Sok. 137	Hane	350
7.5.43 T.Sözü	Gaston Mirzahi 41876.54 brcl	Kurtuluş 521 ad 6 pr	Arsa	108
7.5.43 T.Sözü	Gaston Mirzahi 41876.54 brcl	Kurtuluş 521 ada 10 pr	Arsa	114
7.5.43 T.Sözü	Gaston Mirzahi 41876.54 brcl	Kurtuluş 557 ada 7 pr	Arsa	372.50
7.5.43 T.Sözü	Gaston Mirzahi 41876.54 brcl	Kurtuluş 558 ada 2 pr	Arsa	535
7.5.43 T.Sözü	Gaston Mirzahi 41876.54 brcl	Kurtuluş 599 ada 2 pr	Arsa	476
7.5.43 T.Sözü	Gaston Mirzahi 41876.54 brcl	Kurtuluş 545 ada 1 pr	Arsa	6,481
16.03.1943 Tan	Gavril Gavridis	Üsküdar Ş.Paşa 27	Kereste	
16.03.1943 Tan	Gavril Gavridis	Selami Ali Tayyareci Muammer 8	Gardrop, oda tk. vs. ev eşyası	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Gazinocu Klayku	İcadiye Cad.deki gazinosunda kelvinatör, radyo, camlı masalar vs. gazinoculuğa ait eşya		
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Gazinocu Klayku	Kuzguncuk No: 96	Ev eşyası	
23.05.1943 Tasviri Efkâr	Geosep Kazagrandi	Beyoğlu Kuloğlu Aga Külhanı No: 10	Ahşap ev halen apartman	8,800
25.03.1943 Tan	Guzi Holot	Beyoğlu Ş. Muhtar Topçular 3, 4, 6	Bakkal dükkanında mevcut buzdolabı	
24.05.1943 Tasviri Efkâr	H. Sidof	Beyoğlu Meşrutiyet 162/2	Ev eşyası	
04.04.1943 Tan	Hacı Maksut Civanyan	Pangaltı Üftade 16/5	Ev eşyası	
11.05.1943 Tasviri Efkâr	Hacatoroğlu Kıymes	1) Balıpaşa 134/2'deki attariye lev ve 2) Kumkapı Samsa Sok. No: 20'deki ev eşyaları		
25.03.1943 Tasviri Efkâr	Hacik Benliyan	Beyoğlu Şehit Muhtar Plesenk No: 12	Hane	2,160
29.01.1944 Tan	Hamayak Agapyan	Beyoğlu Cumhuriyet Havariyon 26	191, 15 metre murabbaı hane	4,050
12.01.1944 Tan	Hamparsum Erkman		Anjel Avedisyan ve Ortakları Komandit Şirketinin (A) tertipli beheri 1000 lira kıymetinde olan 20 adet hisse senedi 1000x20=20.000 TL	
15.02.1943 Tasviri Efkâr	Hamparsum Erkman	Duatepe Bozkurt Sok. No: 57	Ev eşyası	
27.02.1943 Tasviri Efkâr	Hamparsum Erkmen	Feriköy 1. Ks. Fransız Mezarlığı No: 122	Apartman	8,640
13.05.1943 Tasviri Efkâr	Hamparsumoğlu Yervant Cuhacı	Cuhacı Han 51'de 1) haczedilen ticarethane ve		

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
		2) Samatya Trenyolu No: 34	Evinden haczedilen eşyalar	
11.02.1944 Ton	Haralambo Ayanoglu	Ortaköy 2, 4, 76	Apartman	4,680
03.03.1944 Tan	Haralambo Pandelidis	Bebek İnsirah 37, 39	Ev	7,200
12.04.1943 Tan	Haralambo Yıldız	Galata Müeyyetzade Arsın 16	Kahvehanesinde mevcut eşya	
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Haralambos Pandelidis	Beyoglu İlyas Çelebi 22	Ev	1,350
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Haralambos Pandelidis	Beyoglu İlyas Çelebi 26	Arsa	3,920
02.08.1943 Tasviri Efkâr	Haralamnos Pandelidis	Çadırcı Mah. Çesme N.13	Hane	2,250
02.08.1943 Tasviri Efkâr	Haralamnos Pandelidis	Çadırcı Mah. Müsellim N. 15	Hane	2,430
04.08.1943 Tasviri Efkâr	Haralamnos Pandelidis	Cihangir Aslan Yatagı N. 12, 14	2 Kargir ev	5,895
04.08.1943 Tasviri Efkâr	Haralamnos Pandelidis	Şehit Muhtar Taksim Fırın N. 23	Kargir apt.	4,680
23.07.1943 Tasviri Efkâr	Haralanbos Pandelidis	Büyükdere Fıstıksuyu N. 5	Kargir ev	6,000
23.07.1943 Tasviri Efkâr	Haralanbos Pandelidis	Zindankapı Değirmen Sokak N. 29-31	Dükkan	3,600
19.07.1943 Tasviri Efkâr	Harileon Levanidis	Beyoglu Firuzaga Bostanbası N. 50	Apartman	11,232
19.07.1943 Tasviri Efkâr	Harileon Levanidis	Bey. Ş. Muhtar Keresteci Recep N. 11, 13, 13/1	2 dükkanlı apartman	8,256
19.07.1943 Tasviri Efkâr	Harileon Levanidis	Tophane-Karabas Boğazkesen N. 30, 30/1	Dükkanlı apartman	12,575
19.07.1943 Tasviri Efkâr	Harileon Levanidis	Tophane-Karabas Boğazkesen N. 26	Dükkan	1,440
13.06.1943 Tasviri Efkâr	Harir Limited Şirketi	Beşiktas Yıldız Yalı Sk. 6	İpekli Mensucat dokuma fabrikası fabrikada mevcut ipek, yün ve pamuk ipliklerile ipekli kumas dokuma makineleri halihazır durumu muhafaza edilmek suretile 17.6.43 günü aleni müzayede ile satılık	
14.05.1943 Tasviri Efkâr	Hayık Kılıc	Taksim Sıraselviler Zambak Sok. No: 15	Ev eşyası	
14.05.1943 Tasviri Efkâr	Hayik Gulyan	Çarsıkapı Tavukpazarı Medreese Sok. No: 41	İmalathanede motor, çekme makinası, muhtelif madeni koltuk aksamı	
14.05.1943 Tasviri Efkâr	Hayik Gulyan	Nuruosmaniye Çarsıkapı 37	Mamul, yarı mamul karyola, somya ve imalatına dair eşya	
05.08.1943 Tasviri Efkâr	Hayik Gülyan	Beyoglu Pangallı, T. Beyi N. 24	Hane	3,600
02.12.1943 Tasviri Efkâr	Hayim Barahe	Beyoglu Bereketzade B. Hendek 77	Kargir apartman	10,661
16.11.1943 Tasviri Efkâr	Hayim Ben Eskinazi	Fener Bostan N. 18	Ev	864
30.03.1943 Tan	Hayim Hasun	H.Alaattin Sadiye Han 3	Çorap ve diğer yazıhane eşyası	
30.03.1943 Tan	Hayim Hasun	Kuzguncuk Tenekeci Musa 15	Ev eşyası	
15.01.1943 Yeni Asır	Hayim Hodara	Alsancak, Karakol 10 Izmir	Tahtı hacze alınmıs olan menkul malları-ev esy.	
15.01.1943 Yeni Asır	Hayim Hodara (tuhafiyeci)	Mesudiye 82 Izmir	Tahtı hacze alınmıs olan menkul malları-ticari	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
05.02.1943 Yeni Asır	Hayim Josef Muiz Bencuya Davit Golonti	826 Sk. 3 826 Sk. 22 Azizler 16 İzmir	Mermerli konsol, duvar saati, dolap, kanape, karyolalar, aynalı solbur, yemek masası, elbise dolabı, taban halısı, singer dikis makinası gibi ev eşyaları	
10.08.1943 Yeni Asır	Hayim Levi	Kemeraltı Soğır Sok. Mısrlı Han	7000 kg nisodır, koltuk, masa, radyo, piyano, buzdolabı, büfe, halı vs. satış 11.8	
31.01.1943 Yeni Asır	Hayim Şiker Çuvalcı	Murabit Çor. 22/41, 26/31	Dükkanındaki cuvallar	
04.04.1943 Tan	Hayim Toboh	Galata Şehsuvar L.Çesme Teonfor Ap. 3	Ev eşyası	
09.02.1943 Yeni Asır	Hayim Venturo-Davi Kabasakal	1306 Sk. 12, İnönü 465/1 İzmir	Konsol moo mermer, ayna, sarı pirinc karyola, eski taban halısı, kanape, bos sandık, sırçalor, gümüs kasık, cotol, yüzük, gerdanlık, iki adet ince bilezik ile sair menkul mallar	
13.2.44 Ton	Hayim Viktor Hol	Balat Ayan 83	Kargir dükkan	1,080
28.05.1943 Tasviri Efkâr	Hayim Viktor Huko	Tohtokole Rızapasa Şarkhan 27	Tras bıcağı imalathanesinde haciz edilen 12-15 bin muhtelif bıcak imaline mahsus makine alot ve edevati imalathane ve yazıhane eşyası	
28.05.1943 Tasviri Efkâr	Hayim Viktor Huko	Osmanbey Farabi Sk. 6	Oda takımı, gardrop, salamandıra gibi ev eşyası	
26.11.1943 Tasviri Efkâr	Haykanos Yazıcıyan	Kurtulus 210 Parovan Ap. 4	Ev eşyası	
23.02.1943 Tasviri Efkâr	Hayk Kozoncıyan	Feriköy 1. Ks. No: 30	Apartman ve dükkanlar	18,396
23.10.1943 Tasviri Efkâr	Hazaroz Köceyon	1) Şisli Çiftecevizler 104 No'daki mandırada mevcut 7 yasında iki bas Kırım ineği, 2 yasında 1 bas Kırım ineği (düge), 2 yasında1 bas Bogo. 2) Şisli K.Hone Kasrı Ali Cad.deki Milli Emlak arazisindeki agılda ve 70 cm.yüksekliğinde 11 bas domuz ile bir adet		
16.05.1943 Tasviri Efkâr	Hermine Papazyan	Ş.Muhtar Turan 12, 1, 29, 31, 33	Uç dükkanlı kargir apartman	21,200
13.05.1943 Tasviri Efkâr	Hırac Nersesyon	1) M.Paso Çuhacı 24'teki dükkanında kuyumculuğo mahsus eşya alet edevat ve 2) Kınalıada Tekin Sok. 81'deki ev eşyası		
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Hırısı Adamapulo	Tevkiiçafer Nakkas Haydar N. 8	Korgir ev	1,114
25.07.1943 Tasviri Efkâr	Hirista Parasko	Beyağlu Topcular M. Bey N. 281/1-2-3-4-29	4 dükkanla apartman	9,120
21.09.1943 Tasviri Efkâr	Holaston	Kumkapı M. Hatun C. Gelinler N. 31	Kargir ev	2,250
21.07.1943 Tasviri Efkâr	Holmen Siati	Beyağlu Y. Emin Cami No: 10-12	Hane	3,072
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Horepaima ve oğlu Artin	Beyoğlu Uftade 62	Kargir ev	4,500
03.04.1943 Tan	Horopsim Hamlayan ve oğlu Artin	Çakmakcılar 47	Muhtelif cins kasket	
03.04.1943 Tan	Horopsim Hamloyan ve oğlu Artin	Taksim İnönü Uftade 62	Ev eşyası	
13.06.1943 Tasviri Efkâr	Hosko Dimitriyadis	Bakırköy Hoban 10	Kargir ev	2,600

İlân Tarihi / Gazete	Adı Sayadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
01.06.1943 Tasviri Efkâr	Hasrafi Girdyan	Çarşı Sahaflar 89	Dükkan	1,800
15.05.1943 Tasviri Efkâr	Hrant Köseoğlu	Kadıköy Mada Muratbey 32	Ev eşyası	
13.05.1943 Tasviri Efkâr	Hrant Terziyan	Mahmutpaşa Çuhacı Han 2. Kat No: 56	Kargir oda	216
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Hrant Toprakcıyan	Çarşı Kükcüler 37	Ticarethanesinde haciz edilen deri parçaları ve dükkan eşyası	
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Hrant Toprokcıyan	Çarşı Gedikpaşa 143	Ev eşyası	
12.04.1943 Tan	Hrısta Nika	Cibali Fener 255	İkametgahında haciz altına alınan karyola, yazıhane vs. gibi ev eşyası	
15.03.1943 Tasviri Efkâr	Hrista Papucis	Üsküdar-Kuzguncuk Çiçekli No: 3	Hane	1,152
09.06.1943 Tasviri Efkâr	Hrista Paresko	Fatih Fener Lonca No: 19	Kargir ev	1,440
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Hrista Tamas	Eminönü Alboyacılar 18	Kargir ev	2,250
11.04.1943 Tan	Hristoforos ve Halkusi	Ahicelebi Tütün Gümrüğü 26	Mesin, keten, kasa ve masa gibi tic. eşya	
11.04.1943 Tan	Hristoforos ve Halkusi	Cihangir Yeni Yuva Trilya Ap. 43	Ev eşyası	
15.04.1943 Tan	Hrista Eliyapelis	Yedikule Tramvay 147	Ev eşyası	
23.08.1943 Tasviri Efkâr	Hrista Hakanoğlu	Beyoğlu Y. Cami Fermeneciler N. 60	Dükkan	2,160
23.08.1943 Tasviri Efkâr	Hrista Hakanoğlu	Beyoğlu Galata Kemeraltı N. 31	Dükkan	1,800
23.08.1943 Tasviri Efkâr	Hristo Hakanoğlu	Beyoğlu Galata Kemeraltı N. 18, 20	Apartman ve mağaza	6,120
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Hristo Kocamanidis	Fatih Davutpaşa 67, 69	Arsa	100
27.06.1943 Tasviri Efkâr	Hrista Mavridis ve Anargiras	Üsküdar-Selmanağa Atlas N. 1, 3, 5	Kargir mağaza	3,600
17.04.1943 Tan	Hrista Mihal	Tarlabaşı Kalyoncukolluk 73	Karyola, kansal ayna, masa vs. ev eşyası	
20.09.1943 Tasviri Efkâr	Hrista Öntürk	Kadıköy H.Paşa K.Dere N. 18	915 m2 murobbai ev	2,000
16.03.1943 Tasviri Efkâr	Hrista Papucis	Beyoğlu-Mecidiyeköy Pafta 12, ada 71, par. 60	Arsa 760 m	334.40
16 03.1943 Tasviri Efkâr	Hrista Papucis	Beyoğlu Mecidiyeköy 12	640m2 arsa	281.60
04.01.1944 Tan	Hrista Tamas Nikopulos	Pangaltı Bozkurt Esref Efendi 253	Icareli arsa	504
25.03.1943 Tan	Hristan Teofanidis	Beyoğlu K.Kulluk 6	Dükkanda mevcut buzdolabı	
26.06.1943 Tasviri Efkâr	Hüdaverdi Ahangeri	Beyoğlu K.Kulluk Şebek N. 5	Kargir apartman	4,266
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Ilya Stefan Mancini	Üsküdar Selamiali Yeni Bülbül No: 23, 25	Iki bab hane	1,580
26.11.1943 Tasviri Efkâr	Ilya Basgezenyan	Tesvikiye Ihlamur Yalu 1/2	Radyo, halı, karyola, perde, ada tk.ları gibi eşyası	
26.06.1943 Tasviri Efkâr	Ilya Elagözoğlu	Feriköy Baruthane N. 83	Dükkan	480
26.06.1943 Tasviri Efkâr	Ilya Elagözoğlu	Feriköy Baruthan N. 81	Kargirhane	2,688
16.11.1943 Tasviri Efkâr	Ilya Eskinazi	Fener Ç.Çesme N. 45, 45/1	Kargir ev ve dükkan	.,440
11.05.1943 Tasviri Efkâr	Ilya Levi	Kuledibi Camekan No: 10-23	Arsa ve ev	204

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
24.05.1943 Tasviri Efkâr	İlya Medoviç	Beyoğlu Gümüssuyu Mete Sok. No: 26/1	Apartman	52,040
17.02.1943 Tan	İlya Öksüzoğlu	Şişli Ergenekon 39	Dükkanda mevcut kelvinatör marka büyük bir buzdolabı	
13.02.1944 Tan	İlya popaz Tavrimidis	Fatih Nişastahane 12	Hane ve bostan	240
13.02.1944 Tan	İlya papaz ve Tavrimidis	Fatih Nişastahane 24/1	Arsa	2,400
23.01.1944 Tan	İlya Pesah	Eyüp Bahariye 75-77	Mağazasında haciz altına alınan 22113 kilo muhtelif renkte eski ve yeni beyaz panyo, kazmir, basma trikotaj, karışık pacavra ve lastik porcası, geyik boynuzu, balyalık ip, çorap kırpıntısı ile eski hasırlar 41 balyalık eski çul, baskı makinası, baskül vs.	
07.02.1943 Tan	İlya Pesoh ve Jak Levi ve Yuda	1) R. Saydam Sevimli Ap. 5 ve 2) S. Muhtar 57 ile 3) Ebekız 6 numaralı	İkametgahlarındaki ev eşyaları	
09.02.1943 Tasviri Efkâr	İlya Şener	Taksim Cumhuriyet Ap. No: 4	Ev eşyası	
08.10.1943 Tasviri Efkâr	İlya Zar	K.Köy Rosimpasa Karakolhane Sok. N. 110-112	2 hane	2,400
02.04.1943 Tan	İlyazar Kohen	Galata Kemeraltı 37	Ticarethane eşyası	
02.04.1943 Tan	İlyazar Kohen	Taksim Lamartin Elif Ap. 4	Ev eşyası	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	İlyazar Menda,Amon Emlek	Y. Kaldırım Tatarbey Kazorato Ap.	Ev eşyası	
30.12.1943 Tasviri Efkâr	İlyazaroğlu İfraim	Beyoğlu Porsuk 4	Hane	6,720
16.01.1944 Tan	İmostik Karogözyon	Yeşilköy Sarı Yakup 2 ve 4	Hane	2,400
22.05.1943 Tasviri Efkâr	İndiya Spor Mağazası	Voyvoda Cad. 36	Asansör levazımatı, motosiklet, gaz ocakları ve lastikler, elektrik ocakları, lüks lamba, fener ve tekerlek milleri vs.	
03.03.1943 Yeni Asır	İrma Albedon Nesim Azer Halgan Konyas İlya Karbona	Karantina 133 Sk. 8 916 Sk. 29 Asansör İmam Sk. 43 288 Suyolu Sk. 5 İzmir	Muhtelif ev eşyaları	
21.10.1943 Yeni Asır	İsak Abranavel-Muiz Havlucu	Muradiye Kocanoip Mah. Bursa	Elektrikle müteharrik 14 adet ipekli dokuma makineleri ve 17 adet elektrik motoru, bir tavel, 1 devere, 1 masura vs müteferrik alat ve levazımı ile işlemeğe müheyya olatı sabitesi komple vaziyette	1,730
28.08.1943 Tasviri Efkâr	İsak Assa	Eminönü Tahtakale B. Pazarı Hanı zemini N. 31	Kargir mağaza	960
07.04.1943 Tasviri Efkâr	İsak Bahar ve Yako Bahar		Gemi uz. 183 m, gen. 25.75, dr. 11.75 G.s. tonu	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Goyrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
			418, rusum tonu 376	40,000
22.05.1943 Tasviri Efkâr	İsak Baruh	Sururi M. Pasa 76	Ticarethane esyası	
22.05.1943 Tasviri Efkâr	İsak Baruh	Tünelbası Şahkulu Foton Sk. 29/3	Ev esyası	
23.02.1943 Yeni Asır	İsak Bengüyel (hırdavatcı) Moiz Danan (katip) Prini Oskor Şaati (katip) Yako Roditi (semsiyeci) Moiz Katip	Utücüler 2 Ş. Saracoglu Bl İnönü 103 İcadiye 13 İnönü 381 İzmir	Masa, sandalye, oda tk ve gbi ev esyalarıyla dükkan esyaları mahallinde, ev esyaları Yeni maliye subesinde satılacaktır.	
11.02.1944 Ton	İsak Elvin	Kadıköy Uzunhafız 104	Bahçeli ahsap ev	2,800
10.02.1943 Yeni Asır	İsak Eskinazi (yazmacı)	Hırdavatçılar 37 İzmir	Dükkanda bulunan ticari esyaları	
11.05.1943 Tasviri Efkâr	İsak Güldistay	Hoca Akaaddin Marpuccular Abut Ef. Han N.39	Ticarethanede eldiven imaline ait esyalar	
11.05.1943 Tasviri Efkâr	İsak Güldistay	Feriköy Kuyulubog No: 83/5	İkametgahındaki ev esyaları	
23.07.1943 Tasviri Efkâr	İsak Haleva	Galata Okcu Musa Tenha N. 13, 15	Apartman ve magaza	16,200
30.10.1943 Tasviri Efkâr	İsak Hane (köseleci)	Taksim A. Hamid Biren Ap. 2	Ev esyası	
23.01.1944 Tan	İsak Idosoglu	Fener Kiremit 26	Kargir ev	1,800
14.02.1943 Tan	İsak Kormona	Perdahcılar 31	Kösele vs. dükkan esyası	
10.04.1943 Tan	İsak Rividi	Tahtakale Cedıhan 17-34	Hırdavat esyası	
10.04.1943 Tan	İsak Rividi	Osmanbey Güler Ap. 4	Piyano, gardrop, oda tk. gibi kıymetli ev esyası	
31.03.1943 Tan	İsak Tanapali	Galata A. Camii Hazaren 69	Mevcut kosalar ve yazıhane esyası	
29.12.1943 Tasviri Efkâr	İsak Varon mahdumları Samoel Yeremiye	Beyoglu Sardar Ekrem 92	Apartman	21,648
30.12.1943 Tasviri Efkâr	İsak Varon Mahdumları Semoil Yermiye ve Vida Koll Şti.	Beyoglu İlk belediye 32	Kargir apartman 1184/2880 hissesi	18,840
09.04.1943	İsak ve Alber Bahar	1) Is Bankası B antreposunda 32 çuval içinde kendir tohumu. 2) Güven ardiyesinde 92 cuval tahminen 9300 kilo kendir tohumu. 3) Tonyo ardiyesinde 272 çuval ve takriben 19000kilo fındık içi. 4) Yine aynı ardiyede 114 denk içinde tahminen 14400 m kendir bezi		
26.03.1943 Tan	İsak ve Menahim Ovadya	R.Pasa Balıkpazarı 33/2	Yazıhane esyası	
26.03.1943 Tan	İsak ve Menahim Ovadyo	Kadıköy Izzettin 64 ve Y. Kaldırım Yazıcı 24	Ev esyası	
06.08.1943 Tasviri Efkâr	Iskan Derman	Beyoglu Ç. Mescit Tekkuyu N. 8	Kargir hane	3,780
25.03.1943 Tan	Ispira Staridis	R. Pasa Voitahan 7	Ticarethanesinde haczedilen muh. esya	
25.03.1943 Tan	Ispira Staridis	Taksim Meselik 16	Muhtelif ev esyası	
11.01.1944 Tan	Israil Cokran Belvenida	Bereketzade Şimsir 16	Kargir ev	3,776
23.01.1944 Tan	Israil Minasoglu	Eminönü Pazvant 13	Kargir ev	2,250

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Goyrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
12.04.1943 Tan	İsrail Zamarya	Bomonti Samanyalu Refikbey Ap. 9	Radyo, büfe, gardrop, soba, koryola gibi ev eşyası	
31.12.1943 Tan	İstavri Vanikidis	Büyükdere Ekserci 12-14	Ev	825
10.07.1943 Tasviri Efkâr	İstefan İstafanidis	Kadıköy Caferağa Ağabey No: 11	Kargir hane	3,600
21.07.1943 Tasviri Efkâr	İstefan İstafanidis	Beyoğlu Hüseyinağa Süslü Saksı N. 14	Apartman ve dükkan	8,730
25.03.1943 Tan	İstefan Sanduka	Kemankeş Y.Hason 2/4	Kösele ve deri malzemesi	
27.01.1944 Tan	İstefan Sigalis	Bereketzade Voyvoda 44/1	Mevcut pikap, su ısıtma ocağı, gramafon iğnesi, elektrik ocağı, radyo lambaları, feranti saati vs.	
11.03.1943 Tasviri Efkâr	İstefan Tito (oduncu)	Fındıklı Mebusan 148/50	Deposunda tahminen 16 çeki odun, 400 kilo man gal kömürü ile 1 adet baskül	
26.11.1943 Tasviri Efkâr	İstefan Yanef	Kuruçeşme 136	Fil Lastik namıyle maruf fabrikada mevcut lastik imaline mahsus makine ve diğer malzeme	
12.04.1943 Tan	İstefan Yorakopulos	Heybeliada Zeybek 9/2	Ev eşyası	
21.03.1943 Tasviri Efkâr	İstefan Yorakopulos	İstiklal Cad. No: 214	Dükkanın kiracılık hakkı	
05.02.1944 Tan	İstefanos Ligalos	Bereketzade Voyvoda 44/1	Buzlu camlı yazıhane, camlı büyük vitrin ve tahta renkli vitrin vs.	
11.04.1943 Tan	İstelyanos İstelyanidis	Haliç Feneri Tahtaminare Yıldırım 96	Muhtelif ev eşyası	
16.03.1943 Tan	İstelyo Moskon	Kapalıçarşı Terlikciler 106	Mesin, vidala, süet ve astarlık gibi terlikciliğe ait ticarethane eşyası	
24.02.1943 Tasviri Efkâr	İstepan İstanbulyan	Beyoğlu Arap Camii	Kalafat yeri, depo	37,440
24.02.1943 Tasviri Efkâr	İstepan Istanbulyan	İstiklal Cad. No:	Anadolu Hanı	107,384
24.02.1943 Tasviri Efkâr	İstepan Istanbulyan	Feriköy/Kağıthane ve Beyoğlu/Büyükdere	Bir dükkan ve 2 ev	13,600
31.05.1943 Tasviri Efkâr	İstepan özdogramacı	Gedikpaşa Çadırcı Çeşmeli Sok. No: 22	Hane	1,800
15.01.1944 Tan	İstepan Şahinyan	Beşiktaş Posta 46	Ahşap ev	1,080
25.07.1943 Tasviri Efkâr	İstirati Haralambos	Feriköy Kurtulus Azak N. 9	Dükkan ve ev	4,560
22.05.1943 Tasviri Efkâr	İzak Anjel	Arap Camii Alacamescit 57 ve 59	Kalafat yerindeki hurda demir	
26.12.1943 Tasviri Efkâr	İzak Anjel	Beyoğlu Arapcamii Alacamescit 57 ve 59	Arsa	630
04.01.1944 Tan	İzak Anjel	Balat Salhane 15	Kargir hane	1,584
04.01.1944 Tan	İzak Anjel	Balat Mürsel Paşa 249, 251	Dükkanları olan apartman	2,880
02.12.1943 Tasviri Efkâr	İzak Arditi	Beyoğlu Meşrutiyet 133/2	Radyo, kelvinatör vs. eşya	
02.12.1943 Tasviri Efkâr	İzak Arditi	Galata Perşembepazarı 42-44	Mevcut yazıhane eşyası, yazı makinesi, portmanto, demir basküler, tahta kasnak, zincirli makara, bilyalı	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
			yataklar, elektrik matör yağları, kasa, hurda el makabı, vs. demir ve tahta alat, edevat vs. 76 kalem eşya	
23.01.1943 Yeni Asır	İzak Azikri	İnönü 643 İzmir	Piyano, koltuk tk., semsiyelik, perdeler, büfe, mermerli konsol, seccadeler, karyolalar, hasır koltuk tk.	
18.06.1943 Tasviri Efkâr	İzak Bahar		Satılık gemi, demir motorlu sarnıçlı gaz gemisi uz. 144.42 m, gen. 25.75m, der.13.00 m, gs. tonu 454, safi rusu t. 251	120,000
18.06.1943 Tasviri Efkâr	İzak Bahar		Satılık gemi, vapur teknesi, uz.183 m, gen. 25.75 m, der. 11.75 m, gs tonu 418, safi rusum tonu 376	40,000
16.05.1943 Tasviri Efkâr	İzak Gatenyo	Yaglıkcılar No: 31 Ortaköy M. Naci No: 5	Dükkanında hazcedilen yazıhane ve İkametgahında haczedilen ev eşyası	
16 03.1943 Tasviri Efkâr	İzak Niyago	Galata Arap Cami Aplak (aylak) No: 1	Hane	1,800
04.04.1943 Tan	Izak Niyago	Galata Yenicami 18/20	Magazada mevcut muh. cins ve ebatta renkli buzlu, telli camlar, krom harfler yerli ve avrupa cerçeveleri, cam ve parcaları, ayna imali için malzeme ve büyük, küçük bankolar ve tesisatı vs malzeme, hırda vat eşyası, kalorifer, kazan ve radyatörleri, boru, dirsek, musluk ve dinamo, motör, terazi, sudkastik, demir kasa, yazı makinesi ve muh. yazıhane eşyası, odun ve mangal kömürü vs.	
25.03.1943 Tan	İzak Niyago	Büyükada Lahahatun 3	Ev eşyası	
07.02.1943 Tan	Izak Niyago	Harbiye Kaymakamlık Daire Ap. 9	Ev eşyaları	
16.03.1943 Tasviri Efkâr	Izak Niyago	Galata Emek Yemez Yenikapı	Bahceli kargir ev	4,800
16.03.1943 Tasviri Efkâr	Izak Niyago	Galata Yenicami Büllür 24, 28, 30	Han	9,792
16.03.1943 Tasviri Efkâr	Izak Niyago	Galata Comiicedid Keresteci 24, 26, 28	Odalan müstemil magaza	5,600
16.03.1943 Tasviri Efkâr	Izak Niyago	Galata Yenicami Keresteciler 17	Kargir depo	2,880
16.03.1943 Tasviri Efkâr	İzak Niyago	Galata Yenicami Ayazma 17	Iratlı arsa	6,720
16.03.1943 Tasviri Efkâr	İzak Niyago	Beyoglu Evliya Çelebi 17	Dükkan	
16.03.1943 Tasviri Efkâr	İzak Niyago	Beyoglu Evliya Çelebi 24	Hane	
16.03.1943 Tasviri Efkâr	İzak Niyago	Beyoglu Evliya Çelebi 26	Magaza 3 g. menkul toplamı	8,280
10.02.1943 Yeni Asır	İzak oglu Ilya Yale (tuhafiyeci)	Kantarcılar 3 İzmir	Dükkanda bulunan ticari eşyaları	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
14.01.1943 Yeni Asır	İzak Özonur	İzmir	Varlık Vergisinden 7000 lira borclu İsak Özonur'un gerek ticarethanesinde ve gerek hanesinde haczedilmis olan kadın, cocuk, erkek ayakkapları ile piyano, koltuk takımı, kütüphane, camlı dolap, halı seccade, elbise dolabı, karyolalar vs. menkul esyalar	
28.05.1943 Tasviri Efkâr	Izak Pizonti	Tohtokale Sabuncu Han 88	Dükkanında haciz edilen ticari esya	
28.05.1943 Tasviri Efkâr	Izak Pizonti	Galata Lüleci Hendek 101 Ergiri Ap. 5	Ev esyası	
21.09.1943 Tasviri Efkâr	Izak Rodidi-Moiz Kohen	E.Önü Çelebioglu Rızapasa N. 107	Dükkan	1,440
07.10.1943 Tasviri Efkâr	Izak Roditi Moiz Kohen	Galata Kemankes Necatibey 134	Dükkan	1,440
13.10.1943 Tasviri Efkâr	Izak Roditi ve Moiz Kohen'in karıları Öjeni Kohen ve Rasel Roditi'nin	Besiktas Ortaköy Iskele 2, 4, 6, 8, 10	Dört dükkanı müstemil bir bab hane	6,120
21.09.1943 Tasviri Efkâr	İzak Roditi-Moiz Kahen	E.Önü Çelebioglu Rızapasa N. 109	Dükkan	1,440
24.12.1943 Yeni Asır	Izak Sobotay	Dellalbosı 4 Izmir	1 iki kisilik karyola, 1 dört köse masa maa musamba, 1 bez kanape, 1 elbise dolabı	
10.02.1943 Yeni Asır	Izak Taranto ve Ort. (Bakırcı)	Saraclar 33 Izmir	Dükkanda bulunan ticari esyaları	
02.12.1943 Tasviri Efkâr	Izidor Israil Şimiter	Beyoglu Bereketzade Camekan 26	Apartman	7,600
02.12.1943 Tasviri Efkâr	Izidor Israil Şimiter	Beyoglu Bereketzade Camekan 28	Dükkan	1,152
21.05.1943 Tasviri Efkâr	Izidor Siniter	Tahtakale Menekse Han No: 53	Mogazada haczedilen yazıhane ve ticarethane esyası	
28.08.1943 Yeni Asır	J.A. Belir	Inönü Cad. 457 Izmir	Ev esyası, aynalı dolap, karyola, kilim satıs 31.8	
13.12.1943 Yeni Asır	J.A. Belir (Yasef Hosan)	Ismet Kaptan Aysel Sk. 16, 17, 18 Izmir	Moo aleti sabite depo	12,800
24.01.1943 Yeni Asır	Jak Albagli-Alber ve Jojef Sidi	Inönü 103, Inönü 405/328	Koltuk takımı, büfe, halı, konsol, karyola gibi muhtelif cins ev esyaları	
27.10.1943 Tasviri Efkâr	Jak Atyos	Yeni Postane arkası Beyker Han 41	Yazıhane esyası	
27.10.1943 Tasviri Efkâr	Jak Atyos	Taksim La Martin Halk Ap. 5	Ev esyası	
11.04.1943 Ton	Jak Bensoso	Ahicelebi Balıkpazarı 50	Bakkaliye esyası	
11.04.1943 Ton	Jak Bensoso	Tozkoparan Araf Ap. 51/2	Muhtelif ev esyası	
16.03.1943 Tan	Jak Ergos	Mercan 22	Manifatura, terzi levazımatı ve yazıhane esyası	
16.03.1943 Tan	Jak Ergas	Büyükada Çankaya 25	Ev esyası	
07.05.1943 Tasviri Efkâr	Jak Habib	Kapalı Çarşı, Kalpakçılar 89-93	1) Dükkanlardaki züccaciye, 2) Kuledibi Pertaki Han'da ev esyası	
15.01.1944 Tan	Jak Kastro	H.Gazi Gül Apt. 3	Ev esyası	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
10.01.1944 Tan	Jak Rotenberg	Beyoğlu Terkos C. 3/1	Ticarethanesinde haczedilen koltuk, konape, yazı makinası ve camlı dolap gibi 28 kalem demirbas eşyası	
10.01.1944 Tan	Jak Rotenberg	Ayazpaşa Kutlu Sokak Tülün Ap. 7	Haciz altına alınan 41 kalem kıymetli ev eşyası	
27.01.1944 Tan	Jak Rotenberg	Büyükada Mesrutiyet Albayrak 6	Ahşap hane	4,500
12.04.1943 Tan	Jak ve Jozef Malha	Tünel Pasaj Han 9/1	Ev eşyası	
22.05.1943 Tasviri Efkâr	Jakop Sortayn	Galata Voyvoda 86	Yazıhane eşyası	
22.05.1943 Tasviri Efkâr	Jakop Sortayn	Bahtiyar Han	Yazıhane eşyası	
18.01.1944 Tan	Jan F. Slaha Mah. Kall. Sti	Galata Yenicami Billur 3	Dükkandaki yazı makineleri ve yazıhane eşyaları ve tamir levazımatı	
13.10.1943 Tasviri Efkâr	Jirayer Tunc ve Mıgırdıç Ohannesoğlu	Eminönü Muhsinehatun Acemdag 10	Bahçeli kargir ev	960
30.03.1943 Yeni Asır	Josef Eldahaf 2040 borçlu	Akdeniz Mah. İzmir Yüksek Sok. 9256 od, 10-11 pr 356875m2 iki parça arsa		4,570
30.03.1943 Tan	Jozef Kalman	H.Alaattin S.Çeşme 2	Mağaza eşyası	
30.03.1943 Tan	Jozef Kalman	Sisli Osmanbey Rumeli 49	Ev eşyası	
05.12.1943 Tasviri Efkâr	Jozef Negri	Osmanbey Ugurlu Ap. 8	Ev eşyası	
30.01.1943	Jülya Doğanöz (terzi)	İnönü 383 İzmir	Piyano, koltuk, sandalyeler, dolap, soba, hasır koltuk tk gibi ev eşyaları	
26.12.1943 Tasviri Efkâr	K. Delioglu'nun kardesi Sofya	Eyüp Topcular Rami Kısla 71, 73, 75	Emlak (Kiryako Delioglu'nun borcuna karşılık)	
30.10.1943 Tasviri Efkâr	K. Zeleskoviç-Yasef Avramoglu	Fındıklı M.Meclisi 136	Odun deposunda mevcut tahminen 50 çeki kesilmiş odun, 1500 kilo kömür	
20.01.1943 Yeni Asır	Koden Adato	İnönü 241-İzmir	Tahtı hacze alınmıs olan menkul malları-ticari	
15.05.1943 Tasviri Efkâr	Kalinikos Nikolaidis	Cihangir Havyar Sk. 37/2	Ev eşyası	
19.03.1943 Tan	Kalinikos Yenidünya	Kınalıada Alsancak 11	Haciz altına alınan 47 kalem ev eşyası	
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Kalyopi	Eminönü Musalla 116	Ahşap ev	900
14.03.1943 Tasviri Efkâr	Karabet Agopyan	Osman Ağa S.Çeşme No: 116/1	Tuhaliye dükkanındaki eşyalar	
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Karabet Ceceyan	Beyaglu Halaskargazi S.Nazif 63	Kargir ev	3,600
04.07.1943 Tasviri Efkâr	Karabet Deragopyan	Kadıköy Caferağa İnönü N. 13	Bahçeli kargir ev	3,120
05.01.1944 Tan	Karabet Ebranasyon	Tophane Necatibey 524, 526	Kayıkhane ve arsa	28,570
13.10.1943 Tasviri Efkâr	Karabet Filibeliyan	Besiktos Ortaköy Aydınlık 52	Ahşap ev	900
08.07.1943 Tasviri Efkâr	Karabet Gürdükyan	Rasim Pasa Misaki Milli N. 58	Bahceli ahşap ev	2,420
16.03.1943 Tan	Karabet Hallaçyan	Yusufyan Han 1	Manifatura eşyası	
16.03.1943 Tan	Karabet Hallaçyan	Kadıköy Mühürdar 5	Ev eşyası	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Goyrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
02.04.1943 Tan	Karabet Jakaryan	M.Fenari Bileyiciler 19	Ticarethane esyası	
02.04.1943 Tan	Karabet Jakaryan	Kurtulus Tepeüstü 130	Ev esyası	
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Karabet Mıgırdiç	Fatih Kasap 16	Ev	1,080
15.05.1943 Tasviri Efkâr	Karabet Papazyan	Harbiye Altınbakkal Nalbant Sk. 19	Ev esyası	
	Karabet Sinpat	Eminönü Tasçılar 17, 19	Dükkanı olan kargir ev	720
28.08.1943 Tasviri Efkâr	Karabet ve Yervant	Icadiye Çamlıca N. 3	Ahsap ev	2,400
17.02.1943 Tan	Karakin Kürkçü	Vali Konagı Yaramya Ap. 34/2	Ev esyası	
27.10.1943 Tasviri Efkâr	Kornik Kirkor	Beyoglu Bülbül Uygur 12	Ahsap ev	360
09.11.1943 Tasviri Efkâr	Kornik Zilciyan	Topkapı F.Sultan K.Bagı N. 63	Bohceli ev	576
24.02.1943 Tasviri Efkâr	Katerina	Beyoglu-Harbiye Tesvikiye No: 35, 137/2, Macka Palas 89/3, 41 / 4	4 emlak	211.080
31.07.1943 Tasviri Efkâr	Katina Nikolaidis	Usküdar Y.Mah Karamanlı N. 67	Ahsap hane	1,344
31.07.1943 Tasviri Efkâr	Katina Nikolaidis	Usküdar Y.Mah Karamanlı N. 69	Ahsap hane	1,440
29.05.1943 Tasviri Efkâr	Katina Nikolaidis	Gedikpasa 28/1	27 kalem bakkaliye esyası	
29.05.1943 Tasviri Efkâr	Katina Nikolaidis	Gedikpasa 125	Ev esyası	
02.04.1943 Tan	Kazaros Demircioglu	Mahmutpasa Cuhacıhan 36	Ticarethane esyası	
02.04.1943 Tan	Kazaros Demircioglu	Tarlabası Çarbacı 9	Ev esyası	
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Kazaros Karol	Yenikapı Alboyalar N. 39	Kargir ev	2,700
24.05.1943 Tasviri Efkâr	Kegork	Çakmakcılar Yenihan 30	4 adet dokuma tezgahı vs. dokumacılığa ait malzeme	
24.05.1943 Tasviri Efkâr	Kegork	Gedikpasa Pastamalcı Selim Sk. 1	Ev esyası	
24.05.1943 Tasviri Efkâr	Kegork	Mahmutpasa 84	Ticarethane esyası	
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Kegork Nevsehir	Fatih Berber Sefik 16	Ev	900
30.11.1943 Tasviri Efkâr	Kegork Nihabetyan	Beyoglu Bülbül K.Recep 29	Kargir ev	2,160
12.04.1943 Tan	Kegal Kibaryan	Seyh Geylani Hayri Ef. Han 48/1-54	Muayenesinde haczedilen dişçilige ait alat ve edevat	
12.04.1943 Tan	Kegal Kibaryan	Feriköy Kurtulus Müzeyyen Ap. 23	Ev esyası	
09.05.1943 Tasviri Efkâr	Kegam Kececiyan	Harbiye H.Gazi 13	Ev esyası	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Kegam Markayan	H.Alaeddin Alıtparmak Han 8	Kadın erkek lastik ayakkabı ve yazıhane esyası	
02.04.1943 Tan	Kegam Zakaryan	Çarsıkapı Nuruosmaniye 38	Ticarethane esyası	
02.04.1943 Tan	Kegam Zakaryan	Kulekapı Arayıcı 17	Ev esyası	
31.05.1943 Tasviri Efkâr	Kegam Zakaryan	Gedikpasa Cadırcı Arayıcı Sok. 17	Kargir hane	2,520
03.11.1943 Tasviri Efkâr	Kegark Davutyan	Beyoglu Bozkurt Türkbeyi 150	Apartman	4,500
28.05.1943 Tasviri Efkâr	Kenan ve Ohan Alpiein	Çarsıkapı 50	Dükkanda haciz edilen 82 çift ayakkabı	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Sayadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
28.05.1943 Tasviri Efkâr	Kenan ve Ohan Alptekin	Gedikpaşa 72	Ev eşyası	
03.04.1943 Ton	Kevork Fındıklıyan	Dayahatun Tıgcılar 87	Ticarethanesinde haciz altına alınan avrupa ökce lastiği, tahta ve madeni çivi, vernik, sölüsyan, ipek ve keten ayakkabı bağı, muhtelif cila, kösele, kabara ve halen piyasada bulunmıyan 160 kalem kundura levazımatı	
09.09.1943 Tasviri Efkâr	Kevork Makascı	Samatya Hacı Evdad Hacı Manal N. 72	Ahşap ev	792
15.03.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Fatih-K.Mustafa Pasa Abdüllezel N. 136	Dükkan müstemilatlı değirmen 4121m2	95.166.80
15.03.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Fatih-K.Mustafa Pasa Abdüllezel No: 221	Mağaza	1,080
15.03.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Fatih-K.Mustafa Pasa Abdüllezel No: 193	Mağaza	2,520
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/13 14 parsel	1000m2 arsa	1,500
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/14 15 pr	1000m2 arsa	1,500
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/15 16 pr	1000m2 arsa	1,500
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/17 18 pr	990m2 arsa	745.50
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/25 26 pr	1262.50m2 arsa	778.75
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/27 28 pr	2514.50m2 arsa	745.35
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/39 40 pr	1882m2arsa	470.50
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/40 41 pr	3923m2 arsa	980.75
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/44 45 pr	938.50m2 arsa	251.55
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/45 46pr	838.50m2 arsa	251.55
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/46 47 pr	8045.50m2 arsa	241.35
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/48 49 pr	969m2 arsa	290.70
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/49 50 pr	1072.50m2 arsa	536.25
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/50 51 pr	1000m2 arsa	501
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/51 52 pr	282m2 arsa	56.40
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/37 38 pr	1889.50m2 arsa	478.88
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/38 39 pr	1962m2 arsa	490.60
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/6 7 pr	1000m2 arsa	3,000
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1 1 pr	960m2 arsa	2,880
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzla 1/1 2 pr	840m2 arsa	2,520
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/2 3 pr	1000m2 arsa	3,000
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kazmata	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/3 4 pr	1000m2 arsa	3,000

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kimon Kozmato	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/4 5 pr	1000m2 arsa	3,000
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kimon Kozmato	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/5 6 pr	1000m2 arsa	3,000
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kimon Kozmato	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/7 8 pr	1540m2 arsa	2,702
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kimon Kozmato	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/8 9 pr	1460m2 arsa	2,542
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kimon Kozmato	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/11 12 pr	1761m2 arsa	2.201.25
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Kiman Kozmato	Kadıköy Zühtüpaşa Ç.Havuzlar 1/12 13 pr	1715m2 arsa	2.143.75
26.12.1943 Tasviri Efkâr	Kimon Kozmato Yani Lambiridis	Fatih Abdüllezelpaşa 136, 144	Fabrika binası	95,166
26.12.1943 Tasviri Efkâr	Kimon Kozmato Yani Lambiridis	Fatih Abdüllezelpaşa 193	Ardiye 118m2	2,520
26.12.1943 Tasviri Efkâr	Kimon Kozmato Yani Lambiridis	Fatih Abdüllezelpaşa 221	Ardiye 74m2	1,050
07.10.1943 Tasviri Efkâr	Kirkor Agopovic, eşi Vartuhi	Gümüssuyu Takizafer 22 Mina Apartmanı	Altında iki dükkanı olan apartman	47,300
24.03.1943 Tasviri Efkâr	Kirkor Apikoğlu	Kartal Maltepe	İmalathane ve evinde haczedilen 5 balya eski çuval, 11 büyük çuval sucukluk biber, 5 büyük çuval bağırsak ve bir büyük çuval kimyan ve karyola, konsol, gardrop, büfe, filips marka radyo, gramafon maa plak vs. esya	
07.05.1943 Tasviri Efkâr	Kirkor Çadırcı	Bakırköy Tashon Cad. No: 43	Ev esyası	
17.02.1943 Tan	Kirkor Danyal	Nişantası Venüs Ap. 174/9	Ev esyası	
09.05.1943 Tasviri Efkâr	Kirkor Dila	Şişli Samanyolu Sk. 87	Ev esyası	
15.04.1943 Tan	Kirkor İstanbulyan	Şişli Abidei Hürriyet 178-180, H.Gazi 387-389	Dükkanlı hane	3,240
15.04.1943 Tan	Kirkor İstanbulyan	Şişli A.Hürriyet 91	Bahçeli hane	2,520
15.04.1943 Tan	Kirkor İstanbulyan	Şişli A.Hürriyet 67-69	Gazino	1,800
15.04.1943 Tan	Kirkor İstanbulyan	Şişli A.Hürriyet 93	Bahçeli hane	2,160
15.04.1943 Tan	Kirkor İstanbulyan	Şişli H.Gazi 333, 333/1	İratlı arsa 229.60m2	6,000
15.04.1943 Tan	Kirkor İstanbulyan	Şişli H.Gazi 333	İratlı arsa 230m2	11,500
15.04.1943 Tan	Kirkor İstanbulyan	Şişli H.Gazi 315, 317, 317/1, 317/2	Dükkanlı apartman	43,968
23.07.1943 Tasviri Efkâr	Kirkor Orakyan	Galata Yenicomi Omeroğo No: 17, 19 2	Mağaza	4,320
02.04.1943 Tan	Kirkor Yozmacıyan	Mahmutpaşa Cuhacıhan 22/23	Ticarethane esyası	
02.04.1943 Tan	Kirkor Yazmacıyan	Bakırköy İst. Cad. 93	Ev esyası	
09.11.1943 Tasviri Efkâr	Kirkoroğlu Oskan	Fatih H.Hüseyin Samotya N.327, 329, 331, 333	Garaj Müst. 2 dükkan 1 apartman	5,784
26.12.1943 Tasviri Efkâr	Kiryakice	Beyoğlu Kule 37, 39, 41	Kargir apartman	2,160
13.10.1943 Tasviri Efkâr	Kiryokice	Bereketzade Kule 61	Radyo, piyano gibi kıymetli ev esyası	
16.05.1943 Tasviri Efkâr	Kıryako Aynacı	Mercan Cad. 30	Ticarethanesinde haciz edilen tezgah, yazıhane	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
			vs. terzi levazımatı	
28.08.1943 Tasviri Efkâr	Kiryako Delioğlu	Balat Karabaş Keresteci N. 4	Mağaza	900
31.05.1943 Tasviri Efkâr	Kiryako Delioğlu	Yavuz Sinan Keresteciler 231, 233, 225	Üstünde oda olan mağaza	1,050
19.10.1943 Tasviri Efkâr	Kiryako Delioğlu	Bolat Karabaş Vapur Iskelesi N. 49	Arsa	450
19.10.1943 Tasviri Efkâr	Kiryako Delioğlu	Vapur Iskelesi N. 51	Arsa	450
25.10.1943 Tasviri Efkâr	Kiryako Delioğlu	Fener Balat Camii N. 51	Dükkan	810
16.11.1943 Tasviri Efkâr	Kiryako Delioğlu	Balat S.Çesme N. 8	Hane	1,260
16.11.1943 Tasviri Efkâr	Kiryako Delioğlu	Balat Lonca N. 14	Hane	900
16.11.1943 Tasviri Efkâr	Kiryako Delioğlu	Balat Lonca N. 14/1	Dükkan	360
16.11.1943 Tasviri Efkâr	Kiryako Delioğlu	Balat Lonca N. 12	Hane	1,620
25.11.1943 Tasviri Efkâr	Kiryako Delioğlu	Eyüp Topcular Kışla 73	Ahır	240
09.04.1943 Tan	Kiryako Delioğlu	Y. Sinan Keresteciler 221, 223, 225	Mağazalarında haciz altına alınan insaat malz.	
09.04.1943 Tan	Kiryako Delioğlu	Ayvansaray D.İbrahim 14	Ev esyası	
25.11.1943 Tasviri Efkâr	Kiryako Delioğlu	Eyüp Topcular Kışla 75	Depo	2,764
25.11.1943 Tasviri Efkâr	Kiryako Delioğlu Kardesi Satya'nın 7/30 hissesiyle birlikte kışla 71, 73, 75 adresindeki emlak Delioğlu'nun borcuna karşılık satılıyor.			
26.11.1943 Tasviri Efkâr		Eyüp Topcular Kışla 71	Depo	2,764
26.06.1943 Tasviri Efkâr	Kiryako Sivacı	Eskisehir Pervaz N. 34	Hane	900
10.04.1943 Tan	Kiryako Şismanoğlu	Gedikpasa Tayyareci 15	Gardrop, duvar saati vs. ev esyası	
18.02.1943 Tasviri Efkâr	Kiryako Teberrükoğlu	Asmalı Mescit Tepebaşı Mesrutiyet Cad. No: 75	Apartman	12.256
18.02.1943 Tasviri Efkâr	Kiryako Teberrükoğlu	Asmalı Mescit Tepebaşı Mesrutiyet Cad. N. 75/1	Dükkan ev	5.760
18.02.1943 Tasviri Efkâr	Kiryako Teberrükoğlu	Zindan Ipciler Na: 76, 78	Kargir bina, fabrika	9.000
31.05.1943 Tasviri Efkâr	Kiryako Teberrükoğlu	Zindan Kapı Sarraf Emin Sok. No: 11-15	Dükkan	1,074
17.07.1943 Tasviri Efkâr	Kiryako Teberrükoğlu	Galata Y.Cami Ali Yazıcı N. 12	Kargir dükkan	1,350
22.08.1943 Tasviri Efkâr	Kiryako Teberrükoğlu	Beyoğlu Asmalı Mescit Gönül N. 33	Apartman	14,160
22.08.1943 Tasviri Efkâr	Kiryako Teberrükoğlu	Beyoğlu Asmalı Mescit N. 44	Dükkan	3,600
08.02.1943 Tasviri Efkâr	Kiryako Teberrükoğlu	Zindankapı Sarraf Emin Sk. No: 13	Yag, sabun vs.	
09.04.1943 Tan	Kiryako Teberrükoğlu	Büyükada Yalı Yirmiücnisan 35	Bahçeli kargir hane	Bedel konmamış
09.04.1943 Tan	Kiryako Teberrükoğlu	Büyükada Yirmiücnisan Çıkmazı 13-14	Bahçeli ahşap hane	Bedel konmamış
09.04.1943 Tan	Kiryako Teberrükoğlu	Büyükada Yirmiücnisan Macar Cad. 13-15	Depo, ahır, arsa	Bedel konmamış
09.04.1943 Tan	Kiryako Teberrükoğlu	Heybeliada Yalı H.ada 7-4/2	Müfrez arsa	Bedel konmamış
09.04.1943 Tan	Kiryako Teberrükoğlu	Heybeliada Yalı H.ada 7-4/4	Müfrez arsa	Bedel konmamış
19.03.1943 Tan	Kiryako Teberrükoğlu	Büyükada Yirmiücnisan 35	Büfe, konsol, gramafon, karyola gibi lüzumlu ev esyası	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
19.03.1943 Tan	Kiryako Teberrükoglu	Zindankapı Sarraf Emin 13	Yağ tumbası, yağ tahliline nahsus imbik vs. eşya	
06.02.1943 Tan	Kiryako Teberrükoglu	Zindankapı S.Emin 12	Zeytinyağı, salça, donyağı ve sabunlar	
09.11.1943 Tasviri Efkâr	Kiryakooğlu Yorgi	Yenikapı Yalı Çorbacıbası N. 11	Kargir ev	1,920
31.05.1943 Tasviri Efkâr	Kiyako Delioglu	Yavuz Sinan Keresteciler Ayazma No: 217, 219	23,5 m2 arsa	290
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Klera Amram	Yedikule Kirechane 10-12, 4, 5, 13	Dibağ fabrikası, maa depo, arsa, fabrika ve dibaghane	105,550
31.12.1943 Tan	Koco	Yenimahalle Şerafettin 2	Ev	270
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Koca Çavdaroglu	Kurtuluş Sahancı 44	Ev eşyası	
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Koço İskardeli (Kiryakooğlu Kasti)	Fatih Hacı Manol 28	Hane	1,170
27.01.1944 Tan	Koco istefanidis ve Nikolo	Bereketzade Voyvoda 44/1	Elektrik kavanoz lambaları, elektrik düğ. ve anahtarları, sigortaları, iki koltuk, bir kanape vs.	
10.04.1943 Tan	Koça Ivanoğlu	Küçükpazar Sabunhane 1	Ev eşyası	
18.01.1944 Tan	Koca Kostantin Nikopolos	Galata Hacı Mimi Kaval 31, 35	Mağazasında kasa, yazıhane eşyası, 6 adet büyük dokuma tezgahı ve 15 cuval içinde pamuk ipliği ve 10000 kadar bos şise vs ticari eşya	
30.10.1943 Tasviri Efkâr	Koco Simon	Cihangir Emanetci Ap. 4	Ev eşyası	
27.06.1943 Tasviri Efkâr	Kostantin Zoto	Emirgan Şirin N. 68	Kargir ev	640
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Kostantin Anastasyadis	Perşembepazarı 74	Kargir dükkan	720
04.01.1944 Tan	Kostantin Anastasyadis	Emek Yemez Imam Lüfer 6-4	Kargir dükkanlı ev	1,824
04.09.1943 Tasviri Efkâr	Kostantin Andonyadis	Bakırköy S Agacı Orta N. 9	Bahceli hane	2,560
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Kostantin Atanasyadis	Kemankes Gümrük 17	Kösele vedri malzemesi yazıhane eşyası	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Kostantin Çalas	Kemankes Abit Han 14	Yazıhane eşyası	
30.10.1943 Tasviri Efkâr	Kostantin Çalas	Büyükada Kesedar 3	Ev eşyası	
25.03.1943 Tan	Kostantin Dimokopolo	Bebek 228	Ev eşyası	
12.04.1943 Tan	Kostantin Dimokopulo	Karaköy Hızıroğlu Han 2/4	Para kasası ve yazıhane eşyası	
22.08.1943 Tasviri Efkâr	Kostantin Ekmekcioglu	Beyoğlu H.Aga Yogurthane N. 19	Kargir ev	2,880
12.04.1943 Tan	Kostantin Kambyoti	Cihangir Defterdar A.Bilezik 6	Komodin, camlı büfe, ceviz sandık ve ev eşyası	
15.02.1943 Tasviri Efkâr	Kostantin Kocofilos	Moda Cod. 5 No lu dükkanında ve Bahce Sokak 28 No lu ikametgahında haczedilen esyalar		
15.04.1943 Tan	Kostantin Kürekcioglu	Kurtuluş Yeni Alem 80	Ahşap hane	936
08.02.1943 Tasviri Efkâr	Kostantin Kürkçüoglu	Beyoğlu Kurtuluş Y. Alem Sk. No: 80	Ev eşyası	
16.03.1943 Tan	Kostantin Kürkcüoglu	Halic Feneri 213 Papayano ardiyesinde	274 cuval ayciceği	
16.3.1943 Tan	Kostantin Kürkcüoglu	Doyçe Oryantbankın Tütün Güm. Ardiye N. 33	On cuval ihlamur	

İlân Tarihi / Gozete	Adı Soyodı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
04.01.1944 Tan	Kostantin Mihal Yakomidis	Duatepe Avukat 1	Kargir hane	2,672
26.06.1943 Tasviri Efkâr	Kostantin Nikolaki Kürkçüoğlu	Beykoz Çınaraltı Çeşme N.9	Kargir Fırın	3,360
04.02.1944 Tan	Kostantin Parusyadis	Sıraserviler 57	Apartman	8,090
04.02.1944 Tan	Kostantin Parusyadis	Sıraserviler 156	Apartman	8.090
03.12.1943 Tasviri Efkâr	Kostantin Pedridis	Tepebası 28-30 Tepebası belediye bahçesi	1500'e yakın demir ve inegöl mamulatı sandalye, tohta ve hasır koltuk, demir ve mermer masalar, buzdolabı, dondurma muhafazası, büyük ve küçük kıtada halılar, tabak takımları	
03.12.1943 Tasviri Efkâr	Kostantin Pedridis	Taksim S.Serviler 37 Maksim namile maruf bar ve saz evi	Masa, hasır koltuk ve 400 adet viyana sandalyesi, buzdolabı, elektrikli dondurma muhafazası ve makinesi, büyük ve küçük kıtada tabon halıları, piyano, mutbak servis takımları ve para kasası	
03.12.1943 Tasviri Efkâr	Kostantin Pedridis	Ortaköy Lido Havuzu	Gazinoda mevcut piyano, müteaddit frijider ve dondurma muhafazasına mahsus dolaplar, birçok masa, sandalye ve mutbak takımları ve bircok halı, vs. 248 kalem mühim eşya	
23.01.1944 Tan	Kostantin Rikos	Boğaziçi Pasabahçe Sahip Molla 8	Ev	1,440
15.05.1943 Tasviri Efkâr	Kostantin Yotro	Karaköy Gümrük 48	Deniz levozımotı	
25.03.1943 Tan	Kostantin Yatro	Kemankes Gümrük 48	Muhtelif yazıhane eşyası	
26.06.1943 Tasviri Efkâr	Kostantin Yattaro	Beyoğlu Baysungur N. 248	Kargir ev	2,160
30.10.1943 Tasviri Efkâr	Kostantin Zeleskoviç	Beyoğlu Kömürcü 22/3	Ev eşyası	
17.07.1943 Tasviri Efkâr	Kosti Kırlazoğlu	Üsküdar kadiye Arif S. N. 31, 31/1	Ahşap hane	2,400
27.11.1943 Tasviri Efkâr	Kosti Kupas	Beyoğlu Tarlabası 111	Üstünde odaları olan dükkan	2,800
02.12.1943 Tasviri Efkâr	Kosti Kupas	Üsküdar Muratreis Allame 49	Dükkan	1,152
09.01.1944 Tan	Kosti Nikopolos	Beyoğlu Susam 8/10	Dükkanı olan apartman	13,848
25.03.1943 Ton	Kosti Ovangelidis	Beşiktaş Köyici 11	Ev eşyası	
09.02.1943 Tasviri Efkâr	Kosti Papasoğlu	Abdüllezel Paşa 220	Ticarethanedeki kereste ve tuğla	
18.01.1944 Tan	Kosti Yani Teohari	Calato Yenicami Mertabani 11	Matbaa alat ve edevatı ve makineleri ve kırtasiye mal.	
06.07.1943 Tasviri Efkâr	Kurepen Dergezenyan		Kamyon ploka no: 3334	
31.03.1943 Tasviri Efkâr	Lambo Kacavelli	Galata-S.Beyazıt Kubuk Çıkmazı No: 1/47	Kargir hane dükkan	3,240
30.10.1943 Tasviri Efkâr	Laster Zilberman	Galata Kemankes 149	Demir paro kasası	
09.04.1943 Tan	Lazar Franko mahdumları	Taksim Ankara Palas 17 ve Sigorta Hon 11	Ev eşyaları	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
26.06.1943 Tasviri Efkâr	Lazari Lazaridis	Beyoğlu Tüfekçi N. 16	Apartman	8,832
03.11.1943 Tasviri Efkâr	Lazari mahdumları Vasil ve Leonida Kalipalidis	Eminönü Dayahatun Tığcılar 11	Kargir dükkan	1,080
01.02.1944 Tan	Lazaroglu Halepli Yuvan	Muhsine Hatun Hisardibi 157, 167, 14	Arsa	5,400
07.05.1943 Tasviri Efkâr	Lazaros Karol-Sezar Karol	Dayahatun Tığcılar No: 31	Haczedilen dokuma tezgahı, iplik, masura ve trikotaj esyası	
		Yenikapı Alboyalar Sok No: 38	İkametgahında haczedilen piyano, yer musambası gibi 20 kalem ev esyası	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Leandros Altınoglu ve Kusoy	Ömer Avni Mebusan 112 No lu depo	Haczedilen 47.000 kg m. kömürü, 35 çeki odun, kasa vs. yazıhane es.	
31.12.1943 Tan	Lefter Peplidis	Yeniköy Yaghane 11	Ev	1,330
03.12.1943 Tasviri Efkâr	Leo Ziv	Galata Karaköy Palas 2	Müner marka demir kasa, yazı makinesi vs. lüks yazıhane esyası	
31.12.1943 Tan	Leon	Büyükdere Dildar 3	Ev	375
16.06.1943 Tasviri Efkâr	Leon Adman	Beyoğlu Pangaltı Olcek N. 95	Ahsap ev	1,200
16.06.1943 Tasviri Efkâr	Leon Adman	Beyoğlu Çukur Genis Yokus N. 15	Ev	4,000
16.09.1943 Tasviri Efkâr	Leon Alyanak	Beyoğlu-Bozkurt Esref Ef. No: 40	Ahsap ev	2,480
14.02.1943 Yeni Asır	Leon Arditi (züccaciyeci) İsrail Roditi (semsiyeci)	Pasbant 18 Tuhafiyeciler 48 Izmir	Ticarethanelerinde haczedilen menkul malları	
31.01.1943 Yeni Asır	Leon Avram (terzi)	Bakır Bedesteni 127 - Izmir	Dükkanındaki kumaslar	
14.05.1943 Tasviri Efkâr	Leon Bal	Sarıyer Büyükdere Hacet Sok. No: 5	Ahsap ev	2,250
14.05.1943 Tasviri Efkâr	Leon Bal	Sarıyer Büyükdere Hacet Sok. No: 5	Bahce	1,000
14 .08.1943 Tasviri Efkâr	Leon Betyan	Kadıköy Uzun Hafız Sok. Na: 180	Ahsap ev	2,400
11.05.1943 Tasviri Efkâr	Lean Bodasyan	Mercan Uzuncarsı Na: 20	Ticarethanesinde haczedilen ut, kanun, tambur vs. 16 kalem musiki levazımı	
11.05.1943 Tasviri Efkâr	Lean Bodosyan	Usküdar-Icadiye Makostar No: 39	Ev esyası	
09.02.1943 Tasviri Efkâr	Lean Faraci	Pangolti, Cumhuriyet Cad. Elirok Ap. 5	Ev esyası	
29.05.1943 Tasviri Efkâr	Leon Faraci	Komerciyale Bank Bahcekapı ardiyesi	23 balya deri, 120 balya hava kurusu koyun derisi, 31 balya keci derisi, 88 balya tuzlu koyun derisi, 74 cuval yapağ, 172956 matra çengeli	
09.02.1944 Tan	Leon Faraci	Çubuklu belediye gaz depoları	5000 kilo asitnitrik ile 6500 kilo asitkloridik	
15.05.1943 Tasviri Efkâr	Leon Fırat	Şisli A.Hürriyet 164	Ev esyası	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
27.10.1943 Tasviri Efkâr	Leon Gabay	Emekyemez Okcu Musa 38/2	Kunduracı dükkanında mevcut muh. kadın, erkek ve cocuk ayakkabı, kutuları vs.	
20.01.1943 Yeni Asır	Leon Habif (manifaturacı) Avram Ayke (manifaturacı) Alber Yosef Sidi (manifaturacı)	Alipaşa 24 Osmaniye 41 Necatibey 28/1 İzmir	Ticarethanelerinde haczedilen manifatura eşyası	
27.10.1943 Tasviri Efkâr	Leon Hazerebetyan	Beyoğlu Baruthane Çobanoğlu 56-58	68 ve 88m2 arsa	300
04.04.1943 Tan	Leon Kiraz	Pangaltı Baruthane Şahadet 92	Ev eşyası	
18.04.1943 Tan	Leon Menda	Galata Büyükhendek 73	Ev eşyası	
02.12.1943 Tasviri Efkâr	Leon Menda (Yuda Menda)	Beyoğlu Bereketzade B.Hendek 71	Kargir dükkan	960
02.12.1943 Tasviri Efkâr	Leon Menda (Yuda Menda)	Beyoğlu Bereketzade B.Hendek 71/1	Kargir dükkan	1,152
02.12.1943 Tasviri Efkâr	Leon Menda (Yuda Menda)	Beyoğlu Bereketzade B.Handek 73	Apartman	9,496
18.04.1943 Tan	Leon Mende ve Şabat Amra	Sururi Kefelihan 18	Haciz altına alınan kumaşlar	
09.05.1943 Tasviri Efkâr	Leon Tambakcıyon	Bakırköy Taşhan 2	Ev eşyası	
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Leon Tombakcıyan	Çarşı Kalpakcılar 108-110	Dükkanda haciz edilen oyuncak eşyası	
09.01.1944 Tan	Leon Vicanca	Yeşilköy M.Şevket	Arsa	221,50
05.01.1944 Tan	Leon Vicenco	Yeşilköy M.Şevketpaşa 5	Ev	2,112
05.01.1944 Tan	Leon Vicenco	Yeşilköy M.Şevketpaşa 7	Ev	2,112
13.10.1943 Tasviri Efkâr	Leonfor	Bereketzade Şair Ziya 33	Demir ve hurda mallar	
13.10.1943 Tasviri Efkâr	Leonfor	Bereketzade Laleli Çeşme Leonfor Ap.	Kasa ve ev eşyası	
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Leonida Hazapis	Beyoğlu Tomtom Kaptan Sok. 33-35	Kargir hane	13,456
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Leonida Hazapis	Beyoğlu K. Mustafa Çelebi Anadolu Sk. 6	Apartman	16,560
16.02.1944 Tan	Leonida Moskokis	Cumhuriyet Mah Havuzlubahçe 27	Apartman	17,400
05.01.1944 Tan	Leonida Zarifi	A.Mescit Mesrutiyet 111	Otel	19,200
01.05.1943 Tan	Leonidas Hazapis	Beyoğlu Anadolu 6	Apartman	16,560
31.12.1943 Tan	Leonora	Yenimahalle Karakütük 21	Ev	375
30.11.1943 Tasviri Efkâr	Leve (balık ihracatçısı)	Çelebi Tütün Gümrügü Karakol Sok. 8 ve Tekirdağ İskelesi 15 sayılı ardiyesinde 65 fıçı kalyoz balığı, tuz, boş fıçı, teneke, daktilo mak. kasa, sandalye gibi yazıhane eşyası		
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Levi ve İsak Grunberg	Omer Avni Mebusan 122/1	Kasa, odun, M. kömürü, Hurad 1 oto ve odun kesme makinesi sair yazıhane eşyası	
12.04.1943 Tan	Levi ve İsak Grunberg		3585 plaka nolu kamyonet	
14.03.1943 Tan	Lidya Kavolyero	Atabek Han 30 Nisantası V.Konağı 57	Yazıhane eşyası, kıymetli ev eşyası	
11.02.1944 Tan	Ligor Hacetoğlu	Kuzguncuk İcadiye Ç.Pınar 6	Ev	1,152

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
14.02.1943 Tan	Ligor Ligoryadis	Beyoğlu Homalbası Kurdela 37/6	Ev eşyası	
05.06.1943 Tasviri Efkâr	Ligor Şismanoğlu	Bakırköy Y.Mah Hobran No: 20	Ahşap ev	2,400
05.06.1943 Tasviri Efkâr	Ligor Şismanoglu	Sakızağacı Tashan Cad. No: 52	Ahşap ev	3,600
10.02.1943 Yeni Asır	Lion Babarliya ve Isak Levi	Yeni Kavaflar 64 Izmir	Dükkanda bulunan ticari eşyaları	
14.05.1943 Tasviri Efkâr	Luka	Beyoglu Sahne Sok. No: 25	Motor, kasap aleti ve tesisatı kiracılık hakkıyla birlikte	
07.04.1943 Tasviri Efkâr	M. Melikyan ve Karagözyan	Şişli Tokaloglu No: 5	Hane	6,480
03.12.1943 Tasviri Efkâr	M. Melikyan-C. Karagözyan	Galata 7 No lu gümrük an.	30-60mm kutrunda, 6337 kg 7 sandık yuvarlak transmisyon milleri	
03.12.1943 Tasviri Efkâr	M. Melikyan-C. Karagözyan	3 No lu Gümrük An.	85mm kutrunda 135 kg, 2 bağ keten hortumu	
26.06.1943 Tasviri Efkâr	M. Soridis ve T. Neopolitaki	Bogazici B.Dere Hacet Sok. No: 18	Murabbai hane	2,700
27.01.1944 Tan	Maks Şimit	Bomonti Izzetpasa Y. 5 Gürel Ap. 7	41 kalem ev eşyası	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Manoel Saridis	Kemankeş Havyar Han 25/1	Zahireci dükkanında haczedilen kasa ve muh. esy.	
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Manoel Saridis	Beyoğlu Şehit Muhtar 2 İlkyaz Ap.	Apartman	23,632
28.08.1943 Tasviri Efkâr	Manol	Pazarbası Karamanlı N. 34	Ev	600
08.04.1943 Tan	Manuk Püskül	Bakırköy S.Agacı Korsan 10	Ev eşyası	
04.05.1943 Yeni Asır	Marangoz Bensiyon Israil	Iki Çesmelik No: 63	53 paket kutuluk tahta, 6000 ad fırça üstü, 979 sebze sand. 505 ad sebze san. tahtası, 17 ad 215x130 ebadında kontraplak, 7 ad muh konraplak, 1 ad hala imalde dolap, 84 muh ebatta kalas, 1500 ad fırça üstü, 67 demet sandık tahtası, 5000 ad bağımsız san.	
15.05.1943 Tasviri Efkâr	Mardiros	Pangaltı Zafer Sk. 2	Ev eşyası	
25.11.1943 Tasviri Efkâr	Mardirosoglu Bogos	Eminönü Saraç Ishak Cami 17	Ahşap hane	1,152
08.05.1943 Tasviri Efkâr	Mardos Nehabet	Pangaltı Zafer Sok. No: 2/2	Ev eşyası	
07.12.1943 Yeni Asır	Mareno Morgenato	Kebapcılar 20 Izmir	Magaza	9,505
07.12.1943 Yeni Asır	Mareno Morgenato	Pazbant 26/30 Izmir	Dükkan	2,455
07.12.1943 Yeni Asır	Mareno Morgenato	Kocaer 12 Izmir	Dükkan	500
07.12.1943 Yeni Asır	Mareno Morgenato	Kuzuoglu Çarsısı 26/16, 27/17 Izmir	11 altlı üstlü magaza	16,200
09.01.1944 Tan	Margaryos Ohanyan	Beyoglu Tomtom Istiklal Cad. 347	Magazo	19,125
09.01.1944 Tan	Margaryos Ohanyan	Beyoglu Tomtom Istiklal Cad. 347/1	Magaza	19,125
09.01.1944 Tan	Margaryos Ohanyan	Beyoglu Tomtom Istiklal Cad. 349	Han	51,000
09.01.1944 Tan	Margaryos Ohonyan	Beyoglu Tomtom Istiklal ve Nuri Ziya 349/1	Magaza	20,000
09.01.1944 Tan	Margaryos Ohanyan	Beyoglu Tomtom Istiklal ve Nuri Ziya 7	Kargir ev	6,750

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
09.01.1944 Tan	Margaryos Ohanyann	Beyoğlu Tomtom İstiklal ve Nuri Ziya 9	Kargir ev	6,750
09.01.1944 Tan	Margaryos Ohanyan	Beyoğlu Tomtom İstiklal ve Nuri Ziya 11	Kargir ev	6,750
09.01.1944 Tan	Margaryos Ohanyan	Beyoğlu Tomtom İstiklal ve Nuri Ziya 12	Kargir ev	6,750
09.01.1944 Tan	Margaryos Ohanyan	Beyoğlu Tomtom İstiklal ve Nuri Ziya 8	Kargir ev	1,350
09.01.1944 Tan	Margaryos Ohanyan	Beyoğlu Tomtom İstiklal ve Nuri Ziya 1	Dükkan atelye	750
09.01.1944 Tan	Margaryos Ohanyan	Beyoğlu Tomtom Istiklal ve Nuri Ziya 9/1	Dükkan	1,350
09.01.1944 Tan	Margaryos Ohanyan	Beyoğlu Tomtom Istiklal ve Nuri Ziya 3	Dükkan	7,500
09.01.1944 Tan	Margaryos Ohanyan	Beyoğlu Tomtom Istiklal ve Nuri Ziya 4/1	Dükkan	1,350
09.01.1944 Tan	Margaryos Ohanyan	Beyoğlu Tomtom Istiklal ve Nuri Ziya 5	Dükkan	1,350
09.01.1944 Tan	Margaryos Ohanyan	Beyoğlu Tomtom Istiklal ve Nuri Ziya 6	Dükkan	900
09.01.1944 Tan	Margaryos Ohanyan	Beyoğlu Tomtom Istiklal ve Nuri Ziya 7	Dükkan	900
09.01.1944 Tan	Margaryos Ohanyan	Beyoğlu Tomtom Istiklal ve Nuri Ziya 349/2	Dükkan	2,400
09.01.1944 Tan	Margaryos Ohanyan	Beyoğlu Tomtom Istiklal ve Nuri Ziya 4	Baraka	380
06.07.1943 Tasviri Efkâr	Margerit Kirkor		Kamyon plaka no: 3962	
14.09.1943 Yeni Asır	Margunato varislerinden karısı Mazalto, kızı Lusi		Koltuk tk., büfe, gardrop mümasil ev eşyası.	
17.04.1943 Tan	Mari Madyano	B.Parmakkapı İmam 10	Ev eşyası	
15.05.1943 Tasviri Efkâr	Mari Maydano	Dayahatun Tığcılar 12	Üstünde odası bulunan ahşap dükkan	990
03.04.1943 Tan	Mari Maydano	Dayahotun Tığcılar 12	Şapka makinası, ayaklı dikiş mak. vs. şapka levazımatına ait 15 kalem eşya	
31.12.1943 Tan	Marika	Sarıyer Nalbant Çeşme 4	Ev	5,000
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Marika İlyadis	Edirnekapı Cami 12	Kargir ev	1,500
25.03.1943 Tan	Mariya Haci İlya	Beyoğlu Kuloğlu Istiklal 181	Birahonede mevcut vitrinler vs. dükkan eşyası	
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Markar Artin	Kadıköy Karakol 24	Ev	2,100
23.01.1944 Tan	Marko Benbasat	Beyoğlu Şahkulu Tımarcı 29	Dükkan	288
23.01.1944 Tan	Marko Benbasat	Beyoğlu Şahkulu Tımarcı 31	Apartman	17,784
23.01.1944 Tan	Marko Benbasat	Beyoğlu Şahkulu Tımarcı 23	Dükkan	360
23.01.1944 Tan	Marko Benbasat	Beyoğlu Şahkulu Tımarcı 25	Dükkan	954
23.01.1944 Tan	Marko Benbasat	Beyoğlu Şahkulu Tımarcı 33	Apartman	2,184
25.03.1943 Tan	Marko Dimitriyadis	R.Paşa Taşcılar 93	Yazıhane eşyası	
25.03.1943 Tan	Marko Dimitriyadis	Bakırköy Hüban 16	Muhtelif ev eşyası	
26.12.1943 Tasviri Efkâr	Marko İzak Kahen	Galata Tenha Sk. 82, 82/1	Dükkanlı apartman	19,256
19.01.1943 Yeni Asır	Marko Kapuya	Anafartalar 164 Izmir	Tahtı hacze alınmış olan menkul malları-ticari	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
19.01.1943 Yeni Asır	Marko Kopuya	Bodur Ali 3 İzmir	Tahtı hacze alınmış olan menkul malları-ev esy.	
15.01.1943 Yeni Asır	Marko Margaz	İnönü Cad. 458 İzmir	Tahtı hacze alınmış olan menkul malları-ev esy.	
24.12.1943 Yeni Asır	Marko Margos-Jak Albağlı	Kebapcılar 21 Seritciler 6	Hırdavat ve manifatura esyaları	
12.02.1943 Yeni Asır	Marko Mercan ve Izak Hazan İzak Kapuza İsak Şaul Yusef Bahar Moiz Çukurel Leon Arditi Avram Sabah	İnönü 344 825. Sk. İnönü 400 İnönü 826 Tire Kapu 71 211 Sk. 6 332 Sk. 12	Haczedilmis olan masa, oda takımı, karyola, radyo, piyano, konsal, ayna vs. ev esyaları	
25.03.1943 Tan	Marko ve Hristoforos	Beyoglu İstiklal Serdar Ömer 94	Dükkanda mevcut buz dolabı ve kahve değirmeni	
29.07.1943 Tasviri Efkâr	Marko Vudris-Hiristo Foros	Beyoglu Ziba N. 72	Kargir ev	1,440
29.07.1943 Tasviri Efkâr	Marko Vudris-Hiristo Foros	Beyoglu Serdar Omer N. 74-78-80	2 dükkan ve ev	2,880
29.01.1944 Tan	Maryanti	Beyoglu S.Muhtar Alinbakkal 9, 9/1	Dükkanlı kargir hane 1941 yılından Emniyet Sandığına 360 liraya ipotekli	2,970
05.04.1943 Tan	Maryanti Limoncuoğlu	Cihangir Matra Berk Ap. 20/1	Ev esyası	
28.03.1943 Tan	Maryanti Limoncuoglu	Beyoglu Istiklal 200/202	Pamuklu yünlü ve ipekli mensucat ile kadın cantaları ve eldivenleri	
25.11.1943 Tasviri Efkâr	Maseh Torosdag	Usküdar Icadiye Yazmacı Avadis 21	Birlikte ikamet eden annesi ve kızkardesi ile birlikte mutasarrıf olduğu kargir ev	3,040
27.01.1944 Tan	Matakidis Biraderler	Bereketzade Berk, Senpiyerhan 7, 9, 9/1	Telefon fincan demiri yapmaga mahsus beş muhtelif makine, 10 ton basar pres, pesel boru yazma makinesi AEG marka 2,5 kilovatlık motör, demir tav ocağı, mengene, 4348 müstamel elektrik sayacı ve 500 metre kadar pesel ve Berkman boruları ve hurda sac parçaları vs. hurda esya	
27.10.1943 Tasviri Efkâr	Mateo	Beyoglu Bostan Sokak	Kargir ev	1,800
08.04.1943 Tan	Mazalto Alkanat ve ort. Rahal Maon	H.Alaattin S.Hamam 1/6	Magazada haciz altına alınan tuhafiye esyası	
08.04.1943 Tan	Mazalto Alkanat ve ort. Rahal Maon	Beyoglu Tozkoparan Ovadya Ap.	Ev esyası	
23.09.1943 Yeni Asır	Medina ve Tovi İstaplı	Beyazıt Mah. Alıparmak Cad. 3. 80, 82 Bursa	Bir fabrika binası, bir hane ve arsa tesekkül etmis olup borclulara ait fabrika ve hanenin tamamı ve arsa kısmının 7/8 zi ve 17 adet dokuma ve bir çözgü ve iki	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Sayadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
			tavel makineleri ve fabrikanın derhal isleyebilmesi icin bütün teferrüatı havi tezahhar üzerinde	9,875
26.12.1943 Tasviri Efkâr	Melan Ralli	Beyoğlu Macka Silahhane 57	Apartman	4,442
07.04.1943 Tasviri Efkâr	Melani Martin	Beyoğlu, Ş.Muhtar Mis 28-32	3 dükkanlı kargir apartman	50,992
07.02.1943 Tan	Melkon Keciyan	1) Selami Ali, Üzümkızı 3 numaradaki bakkaliye	Bakkaliye dükkanındaki esyaları	
07.02.1943 Tan	Melkon Keciyan	2) Bağlarbası, Nuhkuyusu 405 numaralı k.hane	Kahvehane esyasiyle kahve değirmeni vs.	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Melkanoglu Gaspar	Halic Feneri Tahtaminare No: 44	Ev esyası	
06.05.1943 Tasviri Efkâr	Melpomoni	Hüseyinağa Mektep Sok. No: 35	Ev esyası	
28.05.1943 Tasviri Efkâr	Menahim Menase	Tahtakale Fındık Çıkmazı 17/1	Ticarethanesinde haciz edilen 2880 kilo kagıt	
06.08.1943 Tasviri Efkâr	Menase Sitan	Galata S.Beyazıt Karaağlan N. 15, 17,	Dükkan, mustemilatları ve hane	7,800
29.05.1943 Tasviri Efkâr	Menase Sitan	Sultanhamam Kendros Han 1	960 kilo kırmızı, 52 hıcı 1350 kilo muhtelif anilin boya beher pakette 5000 adet olmak üzere 488 paket dikis ignesi, beher pakette 25 bin adet almak üzere bes sandık icinde 100 paket cuvaldız ve 30 kalem yazıhane esyası yazıhanenin kiracılık hakkile birli	
26.11.1943 Tasviri Efkâr	Menase Siton Koll Şti	Gümrük anbarında olan Tophane anbarı	78 kg anilin boya	
26.11.1943 Tasviri Efkâr	Menase Siton Koll Şti	Gümrük anbarında olan Taphane anbarı	5 sandık 365 kg anilin boya	
26.11.1943 Tasviri Efkâr	Menase Siton Koll Şti	Gümrük anbarında olan Haydarpaşa Anbarı	5 sandık 320 kg anilin boya	
26.11.1943 Tasviri Efkâr	Menase Siton Koll Şti	Gümrük anbarında olan Tophane anbarı	50 hıcı 797 kg civit	
26.11.1943 Tasviri Efkâr	Menase Siton Koll Şti	Gümrük anbarında olan Taphane anbarı	46 batya 10000 kg deri	
26.11.1943 Tasviri Efkâr	Menase Siton Koll Şti	Gümrük anbarında olan Haydorpaşa Büyük Anb.	23 hıcı anilin boya	
07.02.1943 Tan	Mengi Şakar	Tozkoparan Dilber Ap. 57/14	Ev esyaları	
18.04.1943 Tan	Mentes Mizrahi	Dayahatun B.Yenihan 22	Dan yagı, kece, demir, deri makas vs. dericiliğe ait es.	
18.04.1943 Tan	Mentes Mizrahi	Galata Okçumusa Kabakçiceği 6	Ev esyosı	
22.08.1943 Tasviri Efkâr	Mesrop Mancılık	Beyoğlu K.Tepe Çaylak N. 99	Ahsop hane	720
19.07.1943 Tasviri Efkâr	Meteo Kalimenos	Şişli Bozkurt Eşref N. 25	Apartman	12,024
30.11.1943 Tasviri Efkâr	Meyer dö Taranto	Osmanbey Ş.Nigar Saffetbey Ap. 2	Buzdolabı, radyo, büfe, divan, halı, gardrop, karyola, oda ve yemek takımları gibi ev esyaları	
30.11.1943 Tasviri Efkâr	Meyer dö Tranto	Geylani Mühürdarzade 7-10	Ev esyası	
24.05.1943 Tasviri Efkâr	Mıgırdıc Alpkeser	Çuhacı H. alt kot 5	Ticarethane esyası	
24.05.1943 Tasviri Efkâr	Mıgırdıc Alpkeser	Kadıköy Rıhtım Cad. 124	Ev esyası	
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Mıgırdıc Gövce	Kadıköy Caferaga Fırıldak 9	Ahsap ev	4,200

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
08.04.1943 Tan	Mıgırdıç Gövce	Kadıköy Caferaga Fırıldak 9	Ev eşyası	
07.02.1943 Tan	Mıgırdıç Tasçı	Osmanağa S.Çeşme 16	İnşaat levazımı vs.	
18.04.1943 Tan	Mihail Kapamacıyan	Tahtakale Telefon 46	İtriyat mağazasında haciz altına alınan demirbaş eşya ile mağazanın üstünde mevcut sabun, mum, pudra, kolonya imaline mahsus alat ve edevatı bütün tesisatı ile birlikte	
31.12.1943 Tan	Mihail Setyan	Yenimahalle Ağabayım 16	Ev	450
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Mihail ve Vasil Karadelioğlu	Unkapanı Abdülezelpaşa 93, 95, 97, 278 numaralı mağazasında haciz altına alınan 1*3-5 cm kalılığında 589 mt 575 dm mikabı miktarında köknar kereste ve kalas ve cıralı kalas, kereste ile 16 boy 11,5 m 10 ad 6,5 boy 8 adet 11,5 boy ceman 22 adet potrel		
17.02.1943 Tan	Mihail ve Vasil Karadelioğlu	Kurtuluş 4 Sarı Alemdar Ap.	Ev eşyaları	
14.03.1943 Tan	Mihal Kecelidis	Perdahcılar 11	Kösele vs. dükkan eşyası	
23.01.1944 Tan	Mihal Kesisoğlu	Yedikule Hacıkadın 83	Hane arsası	540
23.01.1944 Tan	Mihal Kesisoğlu	Yedikule Hacıkadın 85	Hamam ve müştemilatı	3,600
23.01.1944 Tan	Mihal Kesisoğlu	Beyoğlu Aynalı Çeşme 30, 32	Ev ve dükkan	5,160
01.06.1943 Tasviri Efkâr	Mihal oğlu Hrista	Ahicelebi Çardak 11	Ahşap dükkan	2.520
01.06.1943 Tasviri Efkâr	Mihal oğlu Hristo	Kasımpaşa İskelesi 20	Ahşap dükkan	1,080
30.10.1943 Tasviri Efkâr	Mihal Pavlavidis	Cihangir S.Serviler 155	Ev eşyası	
05.01.1944 Tan	Mihal Susoğlu	Eskişehir Arok 10	Hane	1,920
25.03.1943 Tan	Mihran Gördes	Çakmakçılar 3	Kasket, yünlük kumaş, kasket dikme makinası vs. şapkacılık levazımatı	
25.03.1943 Tan	Mihran Gördes	Gedikpaşa Yeniokul 2	Piyano, oda tk. cini saba gibi ev eşyası	
06.05.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Kesisyan	Pangaltı No: 20 Manusah Ap. 4	Ev eşyası	
15.04.1943 Tan	Mihran Kuyumcuyan	Ş.Geylani Horasancıyan Han 9-22	Ticarethanesinde haczedilen kuru visne, kimyon, yazı makinesi, masa, dolap vs.	
15.04.1943 Tan	Mihran Kuyumcuyan	Pangaltı Sinemköy Bilezikçi 252	Orta masası, b. mangal, kadife koltuk, perde, divan vs.	
12.05.1943 Tasviri Efkâr	Mihran oğlu Hrant Terziyan	Bakırköy Zeytinlik Lamibey 2-1	Kargir hane	1,248
23.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan	Asmalı Mescit Tepebaşı İst. Cad. No: 380	Dükkan	6,210
23.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan	Tomtam	Dükkan	864
23.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan	Eminönü Cumhuriyet 117, 117/1, 117/2	Dükkanlar	708
23.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan	EminönüCumhuriyet 113, 113/1	Apartman ve dükkanlar	5,277
23.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan	Uhada No: 1/3, 65	Dükkan ve ev	765

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
23.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan	Eminönü Bobil Cumhuriyet No: 291	Garaj, Apartman	1,175
23.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan	Kemankeş Topçular No: 81	Dükkan	445
23.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan	SultanBayazıt Zarifi No: 265, 265/1	Hamam, odalar, avlunluk	1,800
23.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyon	Yeşilköy Kulüp No: 83	Hane	1,440
23.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyon	Yeşilköy Mesveret No: 19, 21	Hane, Garaj	3,680
23.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyon	Bakırköy, Sakızağacı Karsan No: 2, 4	Hane	2,688
23.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyon	İmrahor Haci Manol No: 110	Hane	1,260
27.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan	Kürkcühan Alt kat No: 1	Dükkan	6,000
27.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan	Kürkcühan No: 3	Dükkan	1,080
27.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan	Kürkcühan No: 5	Dükkan	1,080
27.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan	Kürkcühan No: 40	Dükkan	1,080
27.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan	Kürkcühan No: 43	Dükkan	216
27.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan	Kürkcühan Ust Kat No: 50	Dükkan	960
27.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan	Kürkcühan Ust kat No: 7, 8, 9	Dükkan	2,160
27.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan	Kürkcühan 1. Kat 2, 5, 6	Dükkan	3,678
27.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan	Kürkcühan 2. Kat No: 22	Dükkan	576
27.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan	Kürkcühan 2. Kat No: 3, 4, 5	Dükkan	2,160
27.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan	Kürkcühan 2. Kat No: 8	Dükkan	720
27.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan	Kürkcühan 2. Kat No: 31	Dükkan	576
27.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan	Kürkcühan Ic Han No: 1	Dükkan	576
27.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan	Kürkcühan 2. Kat No: 7	Dükkan	432
	Mihran Ohanyan	Dayahatun Kürkcühan 10	Harice ihraç edilmek üzere 95 sandık derununda yerleştirilmis bulunan 29212 adet Kastamonu, Karadeniz, Kayseri, Diyarbakır, Maras tilkilerile Anadolu kedi, cakal, porsuk ve Erzurum kurd derileri	
17.07.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan ve Margaryas	Galata Y.Cami Necatibey Pircenli No: 1, 3, 27, 27/1	Han ve kargir magazalar	68,000
02.02.1944 Tan	Mihran Ohanyan Vereseleri		Haczedilerek Sandal Bedestanına nakledilen yatak ve yemek odaları takımları, Alman marka piyano, buz dolabı 34 parça halı vs. muhtelif kıymetli ev eşyaları	
02.12.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Ohanyan versesi	Beyoğlu Ölcek 50, 52	Arsa	1,800
11.03.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Plavyan (derici)	Havyar Han 95	Kösele ve deriler ile ayakkabı malz.	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Sayadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
09.08.1943 Tasviri Efkâr	Mihran ve Hayik Demir Kard.	Sarıyer Büyükdere No: 43, 51	Fırın, sahilhane, tuğla fab. mağaza ve hane	16,560
09.08.1943 Tasviri Efkâr	Mihran ve Hayik Demir Kard.	Sarıyer Büyükdere	Maa müstemilat fab.makine tes, alatı sabite	180,000
02.04.1943 Tan	Mihran ve Ohannes	Bileyiciler 30'daki mağaza ve 28 numaralı ardiyede baskül, hurda demir		
02.04.1943 Tan	Mihran ve Ohannes	Gedikpaşa Sarayici 34	Ev esyası	
08.02.1943 Tasviri Efkâr	Mihran Yarman	B.Parmakkapı-Ç.Ceme Sk. Sıhhat Ap. Daire 1	Ev esyası	
25.03.1943 Tan	Mihran Zeki	Kurtuluş Tepeüstü 150/3	Kıymetli ev esyası, radyo ve piyano	
11.05.1943 Tasviri Efkâr	Mihranoğlu Hrant Terziyan	Bakırköy-Zeytinlik Lami Bey No: 2/1	Hane	1,148
24.05.1943 Tasviri Efkâr	Mikael	Katip Kazım Imrahor 16	Dükkanında haciz edilen ticari esya	
24.05.1943 Tasviri Efkâr	Mikael	Beyoğlu Tozkoparan Akar Çeşme 41	Ev esyası	
26.06.1943 Tasviri Efkâr	Minas Altınoğlu	Tatavla Bilezikçi N. 222	Ahşap ev	720
22.05.1943 Tasviri Efkâr	Minas Arapyan	Arap Camii Kalafat yeri 157	Dükkanında mevcut demirciliğe ait alat ve edeval	
26.12.1943 Tasviri Efkâr	Minas Arapyan	Pangaltı H.Çayırı 115	Ev	2,400
30.03.1943 Tan	Minas oğlu Hrant	M.Paşa Çuhacıhan 56/16	Yazıhane esyası	
30.03.1943 Tan	Minas oğlu Hrant	Bakırköy Taşevler 17	Kıymetli ev esyası	
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Mirtat Serapyan	Harbiye Hidayet Sok. 7	Ev esyası	
29.05.1943 Tasviri Efkâr	Misak Bardizbanyan	Mahmutpaşa 117	Kadın, erkek, cocuk ayakkabılarile terlik vs. 21 kalem esya	
29.05.1943 Tasviri Efkâr	Misak Bardizbanyan	Edirnekapı Kaariye Kalfaefendi 9	Ev esyası	
26.06.1943 Tasviri Efkâr	Misak Narlıyan	Beyoğlu B.Parmakkapı N. 20, 20/1	Dükkanlı apartman	13,216
11.03.1943 Tasviri Efkâr	Misan Kacyan ve Ort.	Kemankeş Kılıç Ali Mescidi 7/9	Yazıhane ve depolarında mevcut yazı makinesi, kasa, 250 kiloluk bir baskül, 350 çeki odun, bes bin kila mangal kömürü	
05.12.1943 Tasviri Efkâr	Misel Lazgaris ve Mahdumları	Y.Pastahane Vitali Han 6	Kasa vs. yazıhane esyasile 85 parça muhtelif esya	
05.12.1943 Tasviri Efkâr	Misel Lazgaris ve Mahdumları	İstiklal 285	47 parça kıymetli ev esyası	
17.04.1943 Tan	Mişan Adato	Galat Yazıcı 18	Ev esyası	
26.03.1943 Tan	Mişon İs	Ahicelebi Limon iskelesi 5	Yazıhane esyası	
26.03.1943 Tan	Mişan İş	Taksim Aydede Hatap Ap. 5	Kıymetli ev esyası	
23.01.1944 Tan	Mişan İs	Kadıköy Rasimpaşa Duatepe 57	Dükkan	672
23.01.1944 Tan	Mişan İs	Kadıköy Rasimpaşa Duatepe 59	Dükkan	768
23.01.1944 Tan	Mişon İs	Kadıköy Rasimpaşa Duatepe 60	Dükkan	3,360
23.01.1944 Tan	Mişon is	Kadıköy Rasimpaşa Duatepe 67	Dükkan	960
23.01.1944 Tan	Mişan is	Kadıköy Rasimpaşa Duatepe 69	Dükkan	768

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
23.01.1944 Tan	Mison is	Kadıköy Rasimpaşa Duatepe 69/1	Dükkan	576
24.12.1943 Yeni Asır	Mison Manyas	Ş.Nusret 165 İzmir	Bir konsol masa ayna mermerli, 1 yuvarlak masa, 1 komodin, 2 karyola, 1 despenç, 1 elbise dolabı, 1 kanape, 3 kornez	
24.12.1943 Yeni Asır	Mison Mutan	1. Toraman 16 İzmir	Bir seccade eski, 1 karyola siyah boyalı iki kişilik, 1 komodin, 1 tahta masa, bir ayna küçük, 3 sandalye hasır, iki dolap tahta, 1 duvar saati	
09.02.1943 Yeni Asır	Mison Nahmiyas borcu 2548tl	Ş.Nusret Sk. 632 ada 19 pr. 67 taj İzmir	Ev	1,760
25.08.1943 Tasviri Efkâr	Mison Yasova Kazar	Beyoğlu Şahkulu İkl Belediye N. 17	Kargir ev	4,536
23.02.1944 Tan	Mitakidis Biraderler	Sıraserviler 188-190	Apartman	39,540
29.11.1943 Tasviri Efkâr	Mois Ergas	Beyoğlu Lamartin N. 44	Çelik Palas Oteli	31,040
09.05.1943 Tasviri Efkâr	Moiz Abusuisin	Beyoğlu İstiklal Cad. 493/1	Yerli ve İngiliz kostümlük, pardesülük kumaşlarla terzilige müteallik esya malzemesi	
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Moiz Ezra Saya	Fener Abdülezel 254	Anastas Yani'ye ait kayıkhanede satılık kotra boy 7/80, arz 2/30 derinlik 90 cm	750
18.04.1943 Tan	Moiz Şalom	Dayahatun Tıgcılar 65	Yazı makinası, yazıhane takımı, 113 çift ayakkabı ökce lastiği vs. ayakkabı levazımatı	
18.04.1943 Tan	Moiz Şalom	Haydarpaşa Taşlıbayır Menase Ap. 11	Ev eşyası	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Moiz Şerez	Sulhanhamam Camcı Han 39	Çorap ve yazıhane eşyası	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Moiz Şerez	Şishane Mektep 18	Ev eşyası	
11.03.1943 Yeni Asır	Moizoglu Hayim	Sürgüner Piyaloglu Hanı İzmir	Ticarethanesinde haczedilen deriler	
19.03.1943 Tan	Mordehay Ballı	Kuledibi Şahkulu Güler Ap.	Haciz altına alınan 7 kalem ev eşyası	
15.02.1943 Tasviri Efkâr	Mordehay Kastayano	Sururi Bezciler Sk. No: 2	İmalathaneden haczedilen ham maddeler	
06.02.1943 Tan	Mordehay Kastoryano	H.Alaattin Ayanagluhan 2/4	Kadın ve erkek yün, pamuk ve kadın ve erkek yün, pamuk ve ipek çoraplar	
08.12.1943 Tasviri Efkâr	Morfi Morfidiyos	Fatih Abdüllezel N. 189-191	Kargir hane ve dükkan	2,952
16.03.1943 Tan	Moris Ezrosayon	Çakmakcılar Sabru Sefahan 11 ve 38	Yazıhane eşyası	
16.03.1943 Tan	Moris Ezrosayon	Taksim Mete 22 Asri Ap. 2	Ev eşyası	
15.01.1943 Yeni Asır	Moris I. Dösiyaves	İnönü 638 İzmir	Tahlı haczo alınmış olan menkul malları-ev eşy.	
03.07.1943 Tasviri Efkâr	Mosko Dimitriyadis	Bakırköy Y.Mah Huban N. 19	Kargir ev	2,600
31.03.1943 Tan	Mose Almuk	Galata Mahmudiye 57/59	Banyo levazımatı muh. musluk vs.	
10.10.1943 Tasviri Efkâr	Mose Doğu	Beyoğlu E. Çelebi Aybastı N. 40	Kargir ev	2,520

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
14.03.1943 Yeni Asır	Mose Rozenes borcu 89.000tl	Çankırı Çarşısı 2 İzmir	Dükkan	Bedeli yazılmamış
28.01.1943 Yeni Asır	Muia Salon Somoel Karako Leon Avram Nesim Bencuya	İnönü 96 1306 Sk. 3 İnönü 349 İnönü 48 İzmir	Aynalı dolap, masa, sandalye, karyola, halı, perde gibi ev eşyaları	
21.10.1943 Yeni Asır	Muiz Havlucu	Mecnunzade Yerkapı Cad. Bursa	Elektrikle müteharrik 11 adet ipekli dokuma tezgahı, 1 tavel, 1 devre makinesi ve sait müteferrik alat ve levazımı ile işlemeğe müheyya alatı sabitesi komple vaziyette ve borcunun kira mukavelesi mucibince ayda 30 lira icarla ve mukavele şartlarına uyarak	1.365
21.10.1943 Yeni Asır	Muiz Havlucu	Menzilhane Önü Bursa	Elektrikle müteharrik 19 ipekli dokuma makineleri ve yedek aletleri ve 2 devere, 3 masura, 3 tavel, 2 cakar makineleri vs. müteharrik alat ve levazımı ile işlemeğe müheyya alatı sabitası komple vaziyette ve borcunun kira mukavelesi mucibince senelik icarı	2,400
07.02.1943 Yeni Asır	Muiz Kirispin	Mersinli Kiremit Fab. İzmir	1 ad. 34/35 beygir kuvvetinde İtalyan mamulatından mazot ile müteharrik Pinioni marka soğuk kafa motör teferruatiyle, 1 adet kiremit ve bir adet tuğla presile 1 ad. taş kırma presi ve 1 adet bir tonluk cereskal ve 1 adet makine tulumbası ve 8 adet eski tahta el arabası, 1 adet mengene, varyöz ve muhtelif ebatta 18 adet makine anahtarı ve 16 adet dökme demirden mamul Marsilya kiremit kalıbı, 4000 ila 5000 tahtadan Marsilya kiremit kalıbı, 3 valantlı transmisiyan tertibatı vs hurda demir ve tahtalar	
16.01.1943 Yeni Asır	Muiz Kirispin	İnönü 717 İzmir	İkametgahında haczedilen menkul eşyaları	
24.12.1943 Yeni Asır	Muiz Razanes	İnönü 773 İzmir	Piyano, aynalı şapkalık, hasır koltuk takımı, kırmızı zemin üzerinde halı yolluğu, maruken koltuk takımı, orta masası, sezlank, elbise dolabı, karyola aynalı elbise dolabı vs. ev eşyaları	
24.01.1943 Yeni Asır	Muiz Razanes (çuvalcı)	Halimoğa C. 59 İzmir	Muhtelif bas çuvallar	
04.02.1943 Yeni Asır	Musevi mektebi	İzmir	Varlık vergisinden dolayı haczedilmiş alan	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
	Alfred ve Moiz Isak Taranto Avram Albağlı M. Levi İsak Bengüyat Alber Levi Yusef Düek		kanape, koltuk, halı, dolap vs. muhtelif ev esyaları	
11.03.1943 Tasviri Efkâr	Nak Kostantinidis	Kemankes Rıhtım 19	Vapur acentasındaki yazıhane esyası	
03.03.1944 Tan	Naum Yani ve Papa Todori	Eminönü Mercanağa Validehan orta kapı 27	Kargir depo	1,440
03.03.1944 Tan	Naum Yani ve Papa Todori	Eminönü mercanağa Validehan alt kat 32	Oda	2,160
28.08.1943 Tasviri Efkâr	Nazik	Selamiali Kabristan N. 19	Ev	1,200
18.11.1943 Tasviri Efkâr	Nazret Şapoğlu	Eminonü Daya Hatun B.Yenihan N. 5	Mağaza	900
14.03.1943 Tan	Nehabat Mübarekyan	Cumhuriyet 43 Platin Ap.	Ev esyası	
12.01.1944 Tan	Nerse ve Karnik	Eyüp C.Kasım Çömlekciler 77	Dükkon	1,800
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Nerses ve Melfon	Topkapı Muhallebici 4	Ev	576
27.11.1943 Tasviri Efkâr	Nesibe Anfar	Omer Avni Masraf Nazırı 6	Kargir ev	6,480
27.11.1943 Tasviri Efkâr	Nesibe Anlar	Rızabey Y. 5, 7, 9	Kargir apartman	10,656
27.11.1943 Tasviri Efkâr	Nesibe Anlar	Rızabey Y. 1/3	Kargir apartman	5,760
18.04.1943 Tan	Nesim Avram	H.Alaattin Yenicami 33	Tuhaliye esyası	
18.04.1943 Tan	Nesim Avram	Beyoğlu Istiklal 280/2 Ethem Ap.	Ev esyası	
26.03.1943 Tan	Nesim Bahar	R.Paşa Çamlıhan	Ambalaj kağıtları ve yazıhane esyası	
26.03.1943 Tan	Nesim Bahar	Galata Okçumusa Tilma Ap.35/7	Ev esyası	
24.12.1943 Yeni Asır	Nesim Barnas	Barbaros 333. Sk. 4 Izmir	2 kadifeli koltuk, 1 kadife kanape, 3 hasır sandalye, 1 yemek orta masası, 1 kücük halı seccade	
16.01.1943 Yeni Asır	Nesim Barnas Yosef Nahum Yosef Nahum Moiz Palambo Bahar J. Franko Şapkacı Şaul Berber Davi Levi	Inkilap Sk. 14 Türkpazarı 34 Türkpazarı 36 Türkpazarı 7 Mısırlıoğlu Hanında Anafartalar 91 İnönü 290	Ticarethanelerinde haczedilen menkul malları	
26.02.1943 Yeni Asır	Nesim Cevaz (memur)	Şetaret 12	Karyola, hasır takımı, dolap vs. ev esyaları	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
	Hayim Şalon (katip) Roza Peyi (terzi) Bünyamin Davidos	Ş. Saracoğlu 8 Şehitler Köprü 100 İnönü 407 İzmir		
01.02.1944 Tan	Nesim h.Danon	Eminönü Yıldızhan orta kat 6	Kargir oda	720
01.02.1944 Tan	Nesim h.Danon	Eminönü Yıldızhan üst kat 9	Kargir oda	900
31.01.1943 Yeni Asır	Nesim Israil -Tuhafiyeci	Kemeraltı 345 _İzmir	Dükkanındaki tuhafiye esyası	
27.12.1943 Tasviri Efkâr	Nesim Kazez	Eminönü Uzun Çarsı N. 320	Dükkan	3,648
17.04.1943 Tan	Nesim Kazez	Tesvikiye H. Emin Ef. 10/2	p 12, a 105, pars 18 799m2 arsa	6,000
07.02.1943 Tan	Nesim Kazez	Harbiye Alınbakkal Vali Konagı 7	Ev esyaları	
07.02.1943 Tan	Nesim Kazez	Galata Camii Cedit 63-64	Magazalarında haczedilen insaat malzemesi	
14.03.1943 Yeni Asır	Nesim Kızı Kade borcu 1530tl	Kasap Hızır Plançılar 40 İzmir	Magaza	24,000
11.04.1943 Tan	Nesim Kohen	Tahtakale Sabuncuhan 26 Tahtakale Kurukahvecihan alt kattaki deposu	Haczedilen muhtelif cins kırtasiye	
11.04.1943 Tan	Nesim Kohen	Galata Şehriyar Alofhan 4	Büfe, masa, kanape, perde gibi ev esyası	
15.01.1943 Yeni Asır	Nesim Levi	Y.Türkiye 11 İzmir	Tahtı hacze alınmıs olan menkul malları-ev esy.	
15.01.1943 Yeni Asır	Nesim Levi (manifaturacı)	Kebapçılar 6 İzmir	Tahtı hacze alınmıs olan menkul malları-ticari	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Nesim oğlu Yako Sakes	Nisantası Dikilitas karsısı Rızkullah Hayat Ap. 5	Kıymetli ev esyası	
17.04.1943 Tan	Nesim oğlu Yasef	Ahi Çelebi Tuzcular 11	Ticarethanesinde haczedilen konserve, mektup kagıdı, kandil fitili vs. emtia	
17.04.1943 Tan	Nesim oğlu Yasef	Balat Vadina 174	Ev esyası	
28.05.1943 Tasviri Efkâr	Nesim Saba	Nargileci Sk. 21-1	İmalathanesinde haciz edilen 6 adet büyük Herman tezgahı, tamir tezgahı, çıkrık çözgü makineai, atkı makinesi, bobine sarılı yün ipliği, yazıhane takımı vs. 38 kalem dokuma levazımı	
25.11.1943 Tasviri Efkâr	Nesim Siman Abrahimof	Y.Kaldırım Tekke 46	Ticarethane esyası	
25.11.1943 Tasviri Efkâr	Nesim Siman Abrahimof	Fındıklıyan Han 38	Ticarethane esyası	
25.11.1943 Tasviri Efkâr	Nesim Siman Abrahimof	Galata Topçu Ç. 3	Kıymetli ev esyası	
25.11.1943 Tasviri Efkâr	Nesim Siman Abrahimof	Büyük Hendek Silviya Ap. 29/4	Kıymetli ev esyası	
11.06.1943 Tasviri Efkâr	Nesim ve Avram Adut	Beyoğlu Kocatepe Ş.Muhtar N. 77	Kargir Ap	30,020
18.04.1943 Tan	Nesim ve Yuda	Mercan Agopyan Han 3	Kaskettlik kumas, beyaz astarlık, tezgah, baskı makinesi ve esya	
18.04.1943 Tan	Nesim ve Yuda	Kuledibi B.Haciali Istavrapolos Ap. 8	Ev esyası	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
02.04.1943 Tan	Nesim Y. Bahar	Tahtakale 70	Boya ve cinko imalat malzemesi	
02.04.1943 Tan	Nesim Y. Bahar	Y. Kaldırım Kısmet Ap. 8	Ev eşyası	
11.06.1943 Tasviri Efkâr	Nihabet Mübarekyan	Kocatepe Recep Pasa N. 17/19	Apartman ve dükkanlar	52,328
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Niko Frosos Karis	Fener Yokuş 20	Kargir ev	2,700
17.04.1943 Tan	Niko Kinalioglu	Fener T. Cafer Murat Molla 49	Ev eşyası	
19.03.1943 Tan	Nika Nikolaidis	Zindankapı K.Nazmi 14	Dükkanında haciz altına alınan muhtelif cins eski demirbaş ile 10 bin lilo kireç kaymağı ve camekan	
19.03.1943 Tan	Niko Nikolaidis	Şişli A.Hürriyet Perezyan Ap. 2	19 kalem ev eşyası	
19.03.1943 Tan	Niko Nikolaidis	Şişli Dr. Şevketbey 17	Radyo, büfe gibi ev eşyası	
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Niko Patirikyadis	Fener Murat Molla 22	Kargir ev	648
16.05.1943 Tasviri Efkâr	Niko Peras	Mercan Cad. No: 10 No Halic Feneri Abdisubası Yıldız Sk. No: 20 No	Ticarethanesinde haczedilen terzi levazımatı ile İkametgahında haczedilen ev eşyası	
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Niko Salidis	Samatya Hacı Manol 15	Ev	720
11.01.1944 Tan	Niko Tomaidis	Beyoglu S.Agacı 49	Kargir ev	3,800
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Niko ve Kemal Yener	Eyüp Kırk Merdiven 17	Bahçeli ev	432
25.03.1943 Tan	Nikola Acalas	Galata Kardesim 15	Iki sekerci kazanı, üc beygirlik motör, seker imaline mahsus diger esya ve bir kasa	
25.12.1943 Tasviri Efkâr	Nikola Çikolatelli	Istiklal 297/1	Kadın sapkoları vs. esya	
25.12.1943 Tasviri Efkâr	Nikola Çikolatelli	Cihangir Güneşli 42/1	Ev eşyası	
05.04.1943 Tan	Nikola Krupi	Samatya Hacı Manav 31	Ev eşyası	
12.04.1943 Tan	Nikola Krupi	Beyoglu Istiklal 294	Magazasında mevcut muhtelif cins kunduralar ve islenmiş kundura malzemesi	
03.12.1943 Tasviri Efkâr	Nikola Menevidis	Bakırköy Orta Sk 74	Ev eşyası	
01.05.1943 Tasviri Efkâr	Nikola Nikolaidis	Zindankapı Kantarcı Nazmi No: 14	Kargir magaza	1,640
31.07.1943 Tasviri Efkâr	Nikola Nikolaidis	Beyoglu Yenisehir Dereboyu Na: 59-61	Dükkanı olan hane	1,804
01.05.1943 Tan	Nikola Nikolaidis	Zindankapı Kantarcı	Kargir magaza	1,640
12.04.1943 Tan	Nikola Zülidis ve oglu Dimitri	Karaköy Mustafa Pasa Cad. 39	Dükkanda mevcut bakkaliye esyası	
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Nikolaki Cihanoglu	Eminönü Karakol 44, 59	Üstünde odası olan dükkan	2,520
01.02.1944 Tan	Nikolaki Cihanoglu Tanas Vasilyadis	Eminönü Limon Iskelesi 44	Dükkan	7,680
14.05.1943 Tasviri Efkâr	Nikolaki Kamileri	Sisli H.Gazi 243/5	Ticarethanede mevcut vitrinli buzdolabı, otomatik terazi, motorlu kazanlı ve havagazı ocaklı süt yogurt dondurma kaymak vs. imalatına mahsus makine ve	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
			teferruatı, buzdolabı, elle muharrik yağ makinası, küçük baskül, vitrinler, pastırma makinası, elektrikli duvar saati, yayık makinesi vs. eşya ve levazımat	
14.05.1943 Tasviri Efkâr	Nikolaki Kamileri	Şahkulu Tünel Meydanı No: 5	Mandıradaki buzdolapları, otomatik terazi, havagazı fırını, acağı, elektrikli dondurma makinaları, vitrinli buz dolabı, hesap makinası, baskül, kavanozlar, dondurma bardakları, süt güğümleri, bosise ve tenekeler, mandıra levazımatı	
15.02.1943 Tasviri Efkâr	Nikolaki Karamanoğlu	Galata Kemankeş Yemişci Sok.	Hızıroğlu Hanından haczedilen eşyalar	
25.03.1943 Tasviri Efkâr	Nikolaki Karamanoğlu	Büyükada Servili Camii No: 8	Kıymetli ev eşyası, frijider, Alman marka piyano, 1,5 beygir kuvvetinde motör vs.	
14.02.1943 Tan	Nikolaki Karamanoğlu	Galata Kemankeş 9-11 Hızıroğlu Han	Han	Bedeli belirtilmemiş
10.02.1944 Tan	Nikolaki Karamanoğlu	Fatih Kazlıçeşme Bakırköy Şosesi 151	6854m2 arsa	3,358
24.02.1944 Tan	Nikolaki Karamanoğlu	Kazlıçeşme Orta 2	Sıhhat idrofil pamuk fabrikası	147,526.07
14.04.1944 Tasviri Efkâr	Nikolaki Karamanoğlu	Kazlıçeşme Orta 2	Pamuk fabrikası hissedarlık hukuki satışı (%50 hisse değeri olarak 31.110.20 lira, şirket değeri 150.670.57, borç 88.250.13 takdir edilmiş.)	
22.08.1943 Tasviri Efkâr	Nikolaki Lihani	Beyoğlu Ş.Muhtar Doğramacı Bekir N. 12	Kargir ev	2,400
23.07.1943 Tasviri Efkâr	Nikolaki Nikolaidis	Hotip Muslahattin Camei Çeşme	Yanmış arsa	306
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Nikolaki ve Dimitri Zulidis	Beyoğlu K.Kulluk Kurdela 44	Kargir ev	4,800
26.03.1943 Tan	Nikolaki Zambaoğlu	4. Vakıflhan 1/29	Yazıhane eşyası	
26.03.1943 Tan	Nikolaki Zambaoğlu	Ş.Serviler Hristo Ap. 36/4	Büfe, gardrop, oda tk gibi ev eşyası	
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Nikolaki Zambooğlu	Eminönü Şekerci 1	Yağ deposu	2,150
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Nikolaki Zambooğlu	Eminönü Şekerci 3, 3/1	Kargir odalar	420
22.08.1943 Tasviri Efkâr	Nikolali veledi Panayot	Samatya C.Hamza İkiyüz Çeşme N. 10	Bahçeli ahşap hane	1,350
10.08.1943 Tasviri Efkâr	Nikolas Kalinikos	Müeyyetzade Yonca N. 4	Kargir hane	960
10.08.1943 Tasviri Efkâr	Nikolas Kalinikos	Müeyyetzade Yonca N. 6	Kargir hane	1,080
10.08.1943 Tasviri Efkâr	Nikolas Kalinikas	Müeyyetzade Yonca N. 23	Dükkan	192
10.08.1943 Tasviri Efkâr	Nikolas Kalinikas	Müeyyetzade Yonca N. 25	İmalathane	600
07.02.1943 Tan	Nina Alça	Tünel Yazıcı Sk. Doğan Ap. 5	Mevcut eşyaları	
06.05.1943 Tasviri Efkâr	Nina Alça (kâğıtçı)	Kadıköy Osmanağa Yasa 41	628 kg ambalaj, yağlı kağ. muh. sicimler	
29.11.1943 Tasviri Efkâr	Nisan Arslan	Beyoğlu Feridiye N. 140, 140/1	Dükkanlı kargir hane	2,135

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
25.03.1943 Tan	Nisan Kalender	Dayohatın Tığcılar	Gisse, rugan, vidala, deri vs. dericiliğe ait esya	
25.03.1943 Tan	Nisan Kalender	Kurtulus Bilezikci	Koryola, komodin, büfe, konsol gibi ev esyası	
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Nisan Kantarcıyan	Fatih Camiiserif 2	Ev	450
22.05.1943 Tasviri Efkâr	Nisan ve Nezarat	Arap Camii Tersane Kalafat Yeri 11/13, Hacıama Çıkmazı 4, 6 No lu ardiyelerinde ve Yenikapı 35 No lu imalathanesinde mevcut insaat malzemesi, motör, kırma değirmen tasları, cini ve yazıhane esyası		
24.05.1943 Tasviri Efkâr	Nobar Arsen	Çuhacı Han 27	Ticarethane esyası	
24.05.1943 Tasviri Efkâr	Nobar Arsen	Taksim Meselik Sk Satafat B. Ap. 10-2	Ev esyası	
05.01.1944 Tan	Nora Apodiyago	Beyoglu Sururi Çelikay 76	Dükkan	6,166
31.07.1943 Tasviri Efkâr	Nubar Bilezikci	Müslihe Hatun Su Terazisi N.15	Kargir ev	1,296
04.04.1943 Tan	Nubar Demirdag	Kınalıada Akasya 23	Ev esyası	
03.04.1943 Tan	Nubar Jirayer Hacaturyan	Usküdar Icadiye Çamlıca 10	Piyano, büfe, yatak odası tk, oda tk. vs. 30 kalem esyo	
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Nubar Jirayir Hacatoryan	Usküdar Çamlıca 56	Ev	4,200
10.04.1943 Tan	Nubar Pestamalcıyan	Ş Geylani Anadolu Han 12	Disciliğe ait alat ve edevat	
10.4.43 Tan	Nubar Pestamalcıyan	Sisli Eftal 10/1	Ev esyası	
08.05.1943 Tasviri Efkâr	Nubar Terziyan	Kınalıada Tekinay Sok.	Ev esyası	
10.03.1944 Tan	NubarJirayer Hacatoryan	Usküdar Icadiye Çamlıca 6	Arsa	1,792
10.03.1944 Tan	NubarJirayer Hacatoryan	Usküdar Icadiye Çamlıca 6	Arsa	3,104
23.01.1944 Tan	Nurhan M. Soryan	Eminönü Resadiye DDY Anb. N deposunda	59 kales ve 2 sandık cini sıhhi malzemeleri	
26.06.1943 Tasviri Efkâr	Ohannes Anbarcı	Beyoğlu A.Hürriyet N. 24	Ev	2,880
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Ohannes Bedosyan	Çarsı Takkeciler 92/94	Ticari esya	
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Ohannes Bedosyan	Pangalti Süleyman Nazif 51	Ev esyası	
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Ohannes Canik	Yesilköy Yalı Sk. 10	Ev esyası	
31.12.1943 Tan	Ohannes Çalık	Rumelihisarı Mübayiacı	Ev	810
18.04.1943 Tan	Ohannes Gedikyan	Galata Y.Cami Camii Cedit 44	Muhtelif hırdavat esyası	
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Ohannes Hashasoglu	Çarsı Kalpakcılar 137	Dükkanında haciz edilen corap vs. esya	
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Ohannes Hashasoglu	Bakırköy Asmalısakız 25	Ev esyası	
04.04.1943 Tan	Ohannes Kalpakcı	Gedikpasa Kadırga Hamam 36	Ev esyası	
08.04.1943 Tan	Ohannes Kamber	Osmanbey S.Nazif 65/3	Ev esyası	
08.04.1943 Tan	Ohannes Kamber Migırdıc Gövce İskan Derman	Asir Efendi Dilsizzadehan 1, 2, 3	Depolarında haciz altına alınan tıbbi ve ecza maddeleri	
09.05.1943 Tasviri Efkâr	Ohannes Kazezyan	Galata Y.Cami Kürekciler 43	Muhtelif ebatta cam ve cam tesviyesine mahsus	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
			alatlar ve tesisat	
04.04.1943 Tan	Ohannes Kesisoğlu	Şişli Halepli Şükrü 17	Ev eşyası	
07.04.1943 Tan	Ohannes Kirkoroğlu	Mahmutpaşa 38	40 kalem muh manifatura eşyası	
07.04.1943 Tan	Ohannes Kirkoroğlu	Gedikpaşa Arayıcı 13	Ev eşyası	
09.05.1943 Tasviri Efkâr	Ohannes Negogosyan	Pangoltı Baysungur Sk. 8	Ev eşyası	
30.03.1943 Tan	Ohannes Ojanyan	M.Paşa Çuhacıhan 16/8	Ticarethane eşyası	
30.03.1943 Tan	Ohannes Ojanyan	Kulekapı Ç.Gelinler 42	Ev eşyası	
27.10.1943 Tasviri Efkâr	Ohannes Utücüyan	Beyoğlu K.Hurşit 52	Bahçeli ahşap ev	864
27.10.1943 Tasviri Efkâr	Ohannes Utücüyan	Kır Sk. 53	Kargir ev	864
10.08.1943 Tasviri Efkâr	Ohannes veresesi	Bereketzade Zürefa 1/3 Oglak 1/3 K Kuyu 8	2 medhal ve depo	6,400
04.01.1944 Tan	Olimpiya Pagozoğlu	Beşiktaş Sinanpaşa Postakutusu 10	Ev	1,800
05.08.1943 Tasviri Efkâr	Onnik Anbarcı	Beyoğlu Havuzlubahçe N. 18, 20	Arsa 720 metrekare	2,200
08.05.1943 Tasviri Efkâr	Onnik Bezikyan	1) Karamanlı Sok. 7-9 2) Pamukçu Sok. No 8	Dükkanından kuyumculuğa ait eşya ile alet Ev eşyası	
16.09.1943 Tasviri Efkâr	Onnik Daglaroğlu	Beyoğlu-Cumhuriyet H.Gazi 219	Kargir dükkan	720
16.09.1943 Tasviri Efkâr	Onnik Daglaroğlu	Beyoğlu-Cumhuriyet H.Gazi 219/1	Kargir ev	7,200
16.09.1943 Tasviri Efkâr	Onnik Daglaroğlu	Beyoğlu-Cumhuriyet Tavukçu Fethi	Garaj	1,440
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Onnik Damer	Çarşı Sahaflar 2	Ticari eşya	
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Onnik Damer	Pangaltı Ölçek Sok. 195	Ev eşyası	
07.08.1943 T. Sözü	Onnik Mazlumyan vr 51000 brç	İnnaplı Köyü	2246 dönüm tarla ile 3600 arsın miktarında dam yeri	(Bedel belirtilmemiş.)
01.06.1943 Tasviri Efkâr	Osep Daglaroğlu	Rüstempaşa Tasçılar 39	Dükkan	17,280
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Osep Daglaroğlu (pastırmacı)	Rüstempaşa Tasçılar 17	Ticarethane eşyası	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Osep Daglaroğlu (pastırmacı)	Tünelbaşı Bümbül, Çelebizade Ap. 3	Ev eşyası	
04.04.1943 Tan	Osep Gözütok	Samatya Narlıkapı Kumral 13	Ev eşyası	
18.05.1943 Tasviri Efkâr	Palahartas Bosinis	Fener K.Mustafa Paşa Abdüllezel N. 219	Kargir ev	1,584
18.05.1943 Tasviri Efkâr	Palahartas Bosinis	İbrahim Müh. İmrahor İlyas Bey Cad. No: 176	Tuhafiye dükkanındaki 191 kalem tuhafiye esy.	
25.10.1943 Tasviri Efkâr	Palayut Aleksepulo	Fener Katip Kiremit N. 34, 36/1	Kargir ev	1,920
11.05.1943 Tasviri Efkâr	Panayot Hemco	1) Beyoğlu Hamalbaşı, Kordela Sk. No: 15 2) Kumkapı Tavası Süleyman Sk. No: 1	Haczedilen ev eşyası	
10.04.1943 Tan	Panayot Konzalidis	Beyoğlu Leva 3	Gardrop, büfe, komodin gibi ev eşyası	
10.04.1943 Tan	Panayot Madenciz ve Nikola	Ahicelebi Liman İskelesi 30	Ticarethane eşyası	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
10.04.1943 Tan	Panayot Madenciz ve Nikola	Nişantoşı V. Konağı 85 ile Gedikpaşa 34	Ev eşyası	
09.05.1943 Tasviri Efkâr	Panayat Makri ve Şürekası	Beyoğlu E.Çelebi Şimal Sk.	Marangoz fabrikasında gayrimamul büfe, diresuar, karyola vs. eşya	
24.05.1943 Tasviri Efkâr	Panayot Papadopulo	Beyoğlu Boğazkesen 120	Fırınında mevcut bir adet kazan hamur mokinası ve bir adet motör kayışıyla birlikte	
07.02.1943 Tan	Pandeli (bakkal)	Selmanağa Atlas 43	Bakkaliye eşyası	
07.02.1943 Tan	Pandeli (bakkal)	Pazarbaşı Y. Mahalle 115	Ev eşyaları	
07.04.1943 Tan	Pandeli Ilyadis	Sururi Dikyanyan Han 21	Ticarethanesinde haciz altına alınan mağaza eşyası	
07.04.1943 Tan	Pandeli Ilyadis	Arnavutköy Beyazgül 26	Ev eşyası	
22.05.1943 Tasviri Efkâr	Pandeli Vafyadis	Beyaglu Boğazkesen 196	Eczane ruhsatnamesiyle birlikte Sıhhiye Vekaletince takarrur eden esaslar dairesinde 2 Haziran 943 tarihine rastlayan Çarsamba günü saat 10'da mahallinde satılacağı	
05.08.1943 Tasviri Efkâr	Pandelioglu Ligor Virayko	Beyoğlu Pangaltı N. 113	Apartman	4,248
05.08.1943 Tasviri Efkâr	Pandelioglu Ligor Virayko	Beyoğlu Yenidegirmen N. 76	Arsa 74 metrekare	500
05.08.1943 Tasviri Efkâr	Pandelioglu Ligor Virayko	Eminönü Dolapdere N. 80	Ahsap ev	1,080
05.08.1943 Tasviri Efkâr	Pandelioglu Ligor Virayko	Eminönü Yenidegirmen N. 78	Arsa 65 metrekare	125
20.06.1943 Tasviri Efkâr	Pandiaki Ilyadis	Arvavutköy Beyazgül N. 26	Hane	2,250
29.05.1943 Tasviri Efkâr	Pansiyoncu Sultana	Taksim Sıraserviler 101	Pansiyonunda mevcut gardroplar vs. ev esyosı	
12.01.1944 Tan	Paolina Babil	Beyoglu H.Gazi V. Konagı N. 15	Apartman	28,000
20.06.1943 Tasviri Efkâr	Papaeftim oglu Yuvan	Çadırcı Mah. Tiyatro Sok. N. 8	Kargir hane	2,520
10.08.1943 Yeni Asır	Pardo	Inönü Cad. 988	Ev eşyaları	
25.12.1943 Tasviri Efkâr	Parseh Damlamyan	Gümrük anbarında olan Resadiye Güm Anb.	34 sandık derununda 5400 kg çinko eşya	
22.06.1943 Tasviri Efkâr	Parseh Eseyan	Sarıdemir Mah. Uzun Çarsı N. 337	Dükkan	900
29.10.1943 Tasviri Efkâr	Parseh Eseyan	Kadıköy Osmanağa Nüzhet Efendi N. 36	Kargir hane	3,600
01.05.1943 Tan	Parseh Eseyan	Sarıdemir Keresteciler 53, 55, 37	Haraphan altındaki kargir dükkan	1,350
01.05.1943 Tan	Parseh Eseyan	Sarıdemir Idiş 35, 59, 57	Dükkan, depo	5,700
19.03.1943 Tan	Parseh Eseyan	Sarıdemir Keresteciler 57, 59	Köknar, gürgen, cıralı keresteler	
19.03.1943 Tan	Parseh Eseyan	Kadıköy Nüzhet Efendi 36	18 kalem ev eşyası	
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Parseh Eseyan	Kadıköy Osmanağa Nüzhet Efendi 36	Kargir ev	3,600
21.05.1943 Tasviri Efkâr	Parseh Gevrekyan	Beyoglu Kalyoncukulluğu Cad. No: 18, 20, 22	Ticarethanede haczedilen 28.255m3 muhtelif cins cam kerestesi	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
21.05.1943 Tasviri Efkâr	Parseh Gevrekyan	Beyoğlu Balo Sok. No: 9'daki	Ev eşyası	
10.07.1943 Tasviri Efkâr	Parseh Gevrekyan	Beyoğlu Kocatepe Recep Paşa N. 5	Park Apartmanı	53,340
10.07.1943 Tasviri Efkâr	Parseh Gevrekyan	Fener Haraccı K. Ahmet Abdüllezel Paşa N. 34	Mağaza	9,000
10.07.1943 Tasviri Efkâr	Parseh Gevrekyan	Fener Haraccı K. Ahmet Abdüllezel Paşa 34/1	Mağaza	9,000
10.07.1943 Tasviri Efkâr	Parseh Gevrekyan	Fener Haraccı K. Ahmet Abdüllezel Paşa 34/2	Mağaza	9,000
10.07.1943 Tasviri Efkâr	Parseh Gevrekyan	Beyaglu Ş.Muhtar Lamortin N. 7, 47/1, 48/1	Gevrek Apartmanı	29,400
10.07.1943 Tasviri Efkâr	Parseh Gevrekyan	Tarlabaşı A.Hamid No: 4, 4/1, 7/3, 9/1	Dükkanlar	16,700
07.05.1943 Tasviri Efkâr	Parseh Kutu	Dayahatun Tığcılar 35	Ticarethanede kunduro imalathanesindeki eşyalar	
07.05.1943 Tasviri Efkâr	Parseh Kutu	Pangaltı Küçük Ölçek Sok. No: 17'deki	Ev eşyası	
03.11.1943 Tasviri Efkâr	Parseh Kutu	Beyoğlu Ölçek Sok. 17	Ahşap ev	3,600
16.05.1943 Tasviri Efkâr	Parseh Vardaroğlu	Mahmutpaşa Kalpakcılar Han No: 7-8	Ticarethanesinde haciz edilen dokuma tezgahı üzerinde yüz kila kadar iplik yün, kadın erkek battaniyelik kumaş vs. dokuma levazımatı ile Pangaltı Hamam Türkbey Sk. 3 numaralı ikametgahında haciz edilen ev eşyası	
15.02.1943 Tasviri Efkâr	Pastacı Kasta ve İspiro	Kadıköy S. Çeşme 113/2 - S. Çeşme 246	Dükkan ve evden haczedilen eşyalar	
21.07.1943 Tasviri Efkâr	Pauli Kumandoki Vilhelm	Beyoğlu K.Kulluk N. 194	Kargir ev	2,880
08.02.1943 Tasviri Efkâr	Pepo Angel ve ortağı Danyal	Y.Cami, Sururi Mah., Cami Sk. 38/1 Ticarethane	Kumaş	
08.02.1943 Tasviri Efkâr	Pepo Angel ve ortağı Danyal	Ayazpaşa Amram Ap. 3/4	Ev eşyası	
08.02.1943 Tasviri Efkâr	Pepo Angel ve ortağı Danyal	Ayazpaşa Melek Ap. No: 3	Ev eşyası	
05.02.1943 Yeni Asır	Pepo Bensasan Bohor Riditi Jak Hayim Eskenazi Zan Papi	Sadullah 14 İnönü 718 Ali Ef. 8 Bayraklı İncirli 8 İzmir	Kanape, piyano, dolap vs. muhtelif ev eşyaları	
30.09.1943 Tasviri Efkâr	Perikli Balcı	Bakırköy Cevizlik Asmalı N. 18	Bahçeli ev	1,632
12.04.1943 Tan	Perikli Bella	Bakırköy Cevizlik Banyolar 11	Büfe, oda tk. gibi ev eşyası	
09.02.1943 Tasviri Efkâr	Petro Karaeftimoğlu	Rüstempaşa, Taşcılar 51	Ticarethanedeki üzüm, incir vs. erzak	
22.01.1944 Tan	Petro Kiras	Kadıköy Moda 143	Ev	2,880
13.04.1944 Tasviri Efkâr	Petro Papa	Kadıköy Moda, Bademallı 18	Natamam inşaat bulunan arsasında mevcut tahminen 20.000 adet kırık ve sağlam tuğla ile 120 ambar kaba kum ve çakıl 80 ambar yapılmış har. 2 ton kadar petrol demiri ve inşaata lüzumlu malzemeler	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Petro Sagrado	Beyoğlu Cuma Fırın Sok. N. 3	Omurca Fabrikası	44.800
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Petro Sagrado	Beyoğlu Cuma Fırın Sok. N. 3	Alatı sabite	53.933.70
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Petro Sagrado	Beyoğlu Cuma Fırın Sok. N. 5, 7	Kargir hanesi	3,600
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Petro Sagrado	Mesrutiyet Tepebosı N. 1, 3, 5	Mağaza	7,680
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Petro Sagrado	Mesrutiyet Tepebası N. 7	Apartman	32,536
14.02.1943 Tan	Petro ve Dimitri	Kadıköy Osmanağa S.Çesme 58	Dükkandaki züccaciye esyası ve demirbaslar	
14.02.1943 Tan	Petro ve Dimitri	Caferaga Bahce 35	Ev esyaları	
27.10.1943 Tasviri Efkâr	Pinhas Kebuli	Yeni Valide Han 87	Yazıhanede haczedilen esyanın yazıhanenin kiracılık hakkile birlikte	
14.02.1943 Tan	Pinto ve Uriela	Karaköy 17	Büyük ve küçük ölçüde erkek elbiseleri, kumas, kasket, mendil, carap, kol saatleri, elbiselik astar, tela vs. gibi mütevenni ve lüzumlu esya, demir kasa, vezne masası, tezgahlar, camlı dolaplar, makineler ve vitrin dolapları	
02.08.1943 Tasviri Efkâr	Pipi Kıdaoglu	Dayahatun Imameli Han alt kat N. 10	Kargir oda	720
04.08.1943 Tasviri Efkâr	Pipi Kıdaoglu	Beyoglu Saksagan N. 24	Kargir hane	2,010
15.01.1944 Tan	Platin Lagaplus	Çicek Pazarı Altıparmakhan 9-10	Yazıhane ve ardiyesinde haciz edilen 1124 parca muhtelif derilerle 29 parca demirbas esya	
09.02.1943 Tasviri Efkâr	Pol Diyaganof	Tesvikiye Belveder Ap. No: 4	Ev esyası	
23.01.1944 Tan	Politarhas	Fener Cibali Vapur 110	Keresteci dükkanı	2,880
14.03.1943 Yeni Asır	Petromiloglu Hayim borcu 3392.44tl	Günes Mah. 1. H. Süleyman 21 Izmir	Ev	1,600
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Prodomos Alıcı	Kocatepe Çaylak Sok. 6	Kargir ev	3,000
18.11.1943 Tasviri Efkâr	Prodomos Alıcı	Eminönü Sururi M.Pasa N. 154	Dükkan	864
03.03.1944 Tan	Prodomos Poyrazoglu	Fatih Toptancı 31	Kargir ev	1,296
06.10.1943 Tasviri Efkâr	Puzant	Erenköy Kozyatagı Okul N. 4	5.514 m2 tarla	2,000
14.02.1943 YeniAsır	Rabeno Bencuya 24543.35 br	Izmir-Karatas Sayfiye Sok. No: 6	Ev	1,600
24.12.1943 Yeni Asır	Rafael Arditi	Inönü 737	Karyola, elbise dolabı, aynalı tuvalet, komodin, halı seccade, kanape, konsol maa ayna, mende marka radyo vs. menkul malları	
23.01.1943 Yeni Asır	Rafael Arditi	Halimağa 16 İzmir	Dükkanda haczedilen muh. cins cuvallar	
22.05.1943 Tasviri Efkâr	Rafael Assa	Ahiçelebi Fırın Sk. 11	Tıbbı ecza satısı; 114 bidon amonyak, 30 cuval iposülfit de süd, 5 cuval sülfat dömanyezi, 8 bidon kara baya, demir petrol, yangın söndürme alatı, yazıhane esyaları, baskül vs. müteferrik esya ile borclunun Balkapan Han alt kat 31 numaralı ardiyesinde	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
		haciz edilen 53 bidon bisolfit de süt, 11 çuval kilaridamanyum, 50 çuval iposülfit desüt ile yine borcluya ait olup haciz altına alınmış olan Devlet Demiryolları Haydarpaşa Müdürlüğü emrinde 130 çuval iposülfit, 50 çuval idrosülfit (bu mallar nakliye vs alıcıya ait almak üzere mahallinde teslimdir). Yine borclunun Doyçe Oryant Banka ait Tütün gümrüğündeki ardiyesinde bulunan 96 çuval nisadır (banka ardiyesi müsteriye aittir).		
28.05.1943 Tasviri Efkâr	Rafael Assa	Taksim Ş.Muhtar Melek Ap. 1	Piyano, frijider, Telefunken marka pikaplı radyo masa, dolap, tuvalet, meyva takımları, likör takımları vs. krymetli ev eşyası	
23.01.1943 Yeni Asır	Rafael Benmayor Algazi Ester ve Avram	939 Sk. 18 İcadiye 31 İzmir	Karyolalar, aynalı dolap, sapkalık, ispenç, koltuk tk., mermerli konsol, yemek tk., cocuk arabası, komodin, hasır sandalye, konsol, masa, ayna, kilim ve seccadeler	
27.02.1943 Tasviri Efkâr	Rafael Eli	Galata Okçu Musa Şahsuvar Sok. No: 32	Apartman	10,128
28.05.1943 Tasviri Efkâr	Rafael Eli	K. Yeldeğirmeni R. Paşa M U Hafız Sok. N. 176	Kargir apartman	6,600
18.07.1943 Tasviri Efkâr	Rafael Eli	Ahi Çelebi Kemerli N. 2	Dükkan	2,700
16.03.1943 Tan	Rafael Eli	Yusufyan Han 53	Manifatura ve yazıhane eşyası	
16.03.1943 Tan	Rafael Eli	Galata Şahsuvar Beyaz Ap 3 kat	Ev eşyası	
27.06.1943 Tasviri Efkâr	Rafael Elvasvili	Arslan Mensucat ve Çarap Fabrikası	Fabrika	
31.01.1943 Yeni Asır	Rafael Hoki Hayim Ventura Semoel Hazan Yosef Suhomi	825. Sk. N. 7 İnönü 411 920 Sk. 151 İnönü 328 İzmir	Duvar saati, karyolalar, levhalar, yemek masaları, elbise dolabı, sandalyeler, ispenç orta masa, yemek masası gibi ev esyaları	
09.05.1943 Tasviri Efkâr	Rafael Kalla	Tepebaşı Jul Ap. 14	Oda takımı, sandalye, masa cini soba, tablo, perde, karyola vs. ev eşyası	
11.11.1943 Tasviri Efkâr	Rafael Levi	Balat Tavukçuoğlu Çıkmazı N. 3	Ev	720
05.12.1943 Tasviri Efkâr	Rafael Mayer Dö Taranto	Ş.Geylani Köprülü Han 38	Kasa ve yazıhane eşyaları	
05.12.1943 Tasviri Efkâr	Rafael Mayer Dö Taranto	Macka Palas 2 kapı 10	Radyo, piyano, karyola, oda takımları gibi ev esy.	
13.09.1943 Tasviri Efkâr	Rafael Perahya	Beyaglu Hidayet Sok. 18, 20	Dükkan ve apartman	7,492
13.09.1943 Tasviri Efkâr	Rafael Perahya	Beyoglu-Pangalti Kayahatun Sok. 52	Apartman	8,112
13.09.1943 Tasviri Efkâr	Rafael Perahya	Gal.-O.Musa-Y.Bereketzade Şair Ziya Sok. 47-47/1	Dükkan ve apartman	13,920
13.09.1943 Tasviri Efkâr	Rafael Perahya	Galata-Yeni Bereketzade Tezkereci Sok. No: 6	Apartman	8,336
23.01.1944 Tan	Rafael Şamona	Harbiye V. Konağı Muhiddin Ap. 3	71 kalem ev eşyası	
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Rafail Elvasvili	Beyoglu Kocatepe Nizamiye	Satılık Fabrika, 1379 m2 miktarında tamamı dükkanlı	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
			kargir fabrika binası, alatı sabitesi ve arsası	158.074.10
28.05.1943 Tasviri Efkâr	Ralli Luka	Çiftehavuzlar Yoğurtçubası deniz kıyısında	60 ad. dalyan cıpası, 45 ad. dalyan direği, 2 dalyan mavnası, 2 ağ boyamaya mahsus tahta kazan, ve bir sandal ile bulunan iki parça kotra ağı, destek ağı	
28.05.1943 Tasviri Efkâr	Ralli Luka	Fenerbahçe Fransız Papas Kilisesinin bahçesinde	Sair muhtelif ağlar, 80-100 kılaç küme, 200 adet ağ parçası, dalvan teli, dalyan feneri, 85 teneke ağ boyamağa mahsus ilaç	
28.05.1943 Tasviri Efkâr	Ralli Luka	Suadiye Koru Parkında deniz kenarındaki dalyan mahallinde	13 adet dalyan direği ile bir adet demir çapa	
28.05.1943 Tasviri Efkâr	Ralli Luka	Beyoğlu Faikpaşa Levande Ap. 3	Herman marka piyano, pasta tabakları, likör takımları, Tefağ marka radyo, bronz karyola, ceviz gardropve komodin, kornisli kadife perdeler vs. çok kıymetli ev eş.	
23.09.1943 Tasviri Efkâr	Ralli Ruka	Kadıköy Zühtü Paşa Fenerbahçe N. 9	Tarla	1,365
06.07.1943 Tasviri Efkâr	Ramaolidis		Kamyon plaka no: 3784	
15.05.1943 Tasviri Efkâr	Rebeka Yordan	Karaköy Cad. 27-29	Şekerci dükkanındaki mevcut buzdolabı ve sekerciliğe ait eşya	
06.10.1943 Tasviri Efkâr	Refail Avram Perahya	Eminönü Mercanağa Mahmutpaşa alt kat N. 5	Mağaza	2,580
26.12.1943 Tasviri Efkâr	Refko Şaiom	Hasköy K. Ahmet Ç. Eski Kilise Yeni Beccar Sk. 2	Dükkan	1,080
02.02.1943 Yeni asır	Roben Katan Leyla Kohen Y. Mira Misel	İnönü 320 Azizler H.Süleymon 11 268 sk 5 İzmir	Karyolalar, mermerli konsol, tahta elbise dolabı, hasır sandalyeler, kanape, orta masa, ispenç, komodin gibi ev eşyaları	
08.05.1943 Tasviri Efkâr	Romanas Manyas	Pangaltı Baysungur No: 28/3	Ev eşyası	
22.08.1943 Tasviri Efkâr	Romanos Manyas	Beyoğlu İnönü Akarca N. 13	Ahşap hane	1,728
07.04.1943 Tan	Romanos Manyas	Keresteciler 117	Dükkanında haciz altına alınan resmi şapkalar, askeri kılıçlar sırma işlemelerle sair dükkan eşyası	
12.04.1943 Tan	Romina Döle	Karaköy Mumhane H.Paşa Han 7	Yazıhane eşyası	
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Ropen Bardikyan	Eminönü İshak Camii 27	Ev	1,800
16.05.1943 Tasviri Efkâr	Roza Tranas	Beyazıt Çarşıkapı Sepetçi Han 39-14	Dükkanında haczedilen mukavva kutu makinası ve tev.	
15.04.1943 Tan	Rupen Minakyan	Beyoğlu Bozkurt Esref Ef (Seymen) 121	Apartman	6,048
17.04.1943 Tan	Sabatay Israil	Tahtakale Hasırcılar 8	Ticarethanesinde haczedilen mürekkep, zamk ve malz.	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
17.04.1943 Tan	Sabatay İsrail	Galata Okcumusa 56/9	Kadife kaltuk, kanape, ceviz karyola, gardrop ve ev es.	
15.01.1943 Yeni Asır	Sabetay Galemidi	İnönü 386 İzmir	Tahtı hacze alınmış olan menkul malları-ev esy.	
15.01.1943 Yeni Asır	Sabetay Galimidi (yag tüccarı)	Kavuoğlu Han ici İzmir	Tahtı hacze alınmış olan menkul malları-ticari	
20.07.1943 Yeni Asır	Sadak Franko brc 2.450	Güneş Mah.1.H Süleyman Sk 197 ad, 73 pr No: 25, 27	Yahudihane ile altındaki dükkanın nisf hissesi 2448mt 9.8 tarihinde satılacak	
18.04.1943 Tan	Sahak Y. Dimitri-Hamayak Agapyan	Karaköy Havyar Han 73	Eczai hbbiye deposu kiracılık hakkile birlikte	
19.03.1943 Tan	Salaman Altoros	Demirtas Kible Çesme 42	Sabun imalathanesinde bulunan dökme kazan vs esy.	
18.01.1944 Tan	Salamon Ayas ve Ort.	Galata Mahmudiye 45, 50, Tünel 47, Samur 2, 4, 6, 8, mahkeme 9/1	Bol miktarda hırdavat satısı, celik çubuk, princ boru, celik tel, grafit tazu, karbit, kazma, demir baru edevatı vs. kıymetli ve bilhassa sınai müessese sahiplerini alakalandıran bol miktarda hırdavat esyası, bir mağaza ve deponun satısı, gününde bitmezse müteakip günlerde ayrıca satısa devam olunacaktır.	
02.08.1943 Tasviri Efkâr	Salamon Bahar	Ortaköy Bulgurcu N. 3	Hane	1,944
02.08.1943 Tasviri Efkâr	Salamon Bahar	Ortaköy Bulgurcu N. 5	Hane	5,040
01.06.1943 Tasviri Efkâr	Salamon Çiprut	Çarsı Terlikçiler 34/36	Dükkan	1,440
06.08.1943 Tasviri Efkâr	Salamon Çirput	Beyoğlu E. Çelebi Mesrutiyet Cad. No: 88	Apartman	31,696
09.07.1943 Türk Sözü	Salamon Elhedef ogulları Hako Josef	Çınar M. Bağlar Yalu 500 kütük, 27 pafta 10 pr	4060 m murabbai arsa üzerinde mebni isler halde bulunan pamuk prese fabrikası	Bedel konmamış.
21.05.1943 Tasviri Efkâr	Salamon Elnekave	Hoca Aloeddin Mah Marpuccular No: 20	Hırdavat dükkanındaki mallar	
21.05.1943 Tasviri Efkâr	Salamon Elriekave	Galata İlk Belediye Sok. Dagıs Ap. No: 8/1'de	Ev esyası	
03.12.1943 Tasviri Efkâr	Salamon Eskinazi	Galata Beharos Han 4. Kat	Haczedilen esya	
09.04.1943 Tan	Salaman Hayim Baruh	Kuledibi Yazıcı Viktarya Ap. 11	Ev esyası	
31.01.1943 Yeni Asır	Salamon I. Hireda (cuvalcı)	Murabit Çar. 53-Izmir	Dükkanındaki cuvallar	
31.03.1943 Tasviri Efkâr	Salamon Kazez	Kadıköy-Suadiye Karakol No: 1/1	2 katlı kargir ev	13,600
23.09.1943 Yeni Asır	Salamon Nao	Kurucesme Mah. 19 Bursa	27 mancınıklı ve hali faaliyette bulunum levazımı havi bir bap ipek fabrikası	7,200
02.04.1943 Tan	Salamon Nisli	H.Alaattin Mesadethan 38/20	Züccaciye esyası	
02.04.1943 Tan	Salamon Nisli	Taksim Ş.Muhtar Ege Ap. 15/3	Ev esyası	
26.06.1943 Tasviri Efkâr	Salaman Ovadya	Emekyemez Okçumusa N. 4/6	Apartman	14,100
26.06.1943 Tasviri Efkâr	Salaman Ovadya	Emekyemez Sishane N. 10	Dükkan	2,450
28.05.1943 Tasviri Efkâr	Salamon Porderakis	Tahtakale Tamruk Çıkmazı 2	Dükkanda haciz edilen kırtasiye	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
28.05.1943 Tasviri Efkâr	Salamon Porderokis	Nişantaşı Macka Cad. İnayet Ap. Kat 4	Ev eşyası	
28.05.1943 Tasviri Efkâr	Salamon Parderakis	Şişli Osmanbey Vildan Ap. 9	Ev eşyası	
16.02.1944 Tan	Salamon Parderakis	Sirkeci Ebussuud 79/81	Brono Pahlıç marka zarf imal makinası	
12.01.1943 Yeni Asır	Salamon Ruso	Çanakkale	Merkez kazasında 540 ve Ezine kazasında 930 ton raddesinde muhtelif cins palamut ve palamut tırnağıyle, Ayvacık'ta cins ve mikdarı henüz tesbit edilemiyen palamutlariyle palamut tırnağı tamamen haczedilerek açık arttırmaya konulmuş	
21.08.1943 Yeni Asır	Salamon Sardas	H.Koca N. 21, Inkılap Sk. 74, 76	Ticarethanedeki deri ve kundura levazımatı ile aynalı gardrop, büfe, radyo, koltuk takımları satış 23.8	
24.12.1943 Yeni Asır	Salamon Sardas	Göztepe Tramvay 874 İzmir	Ev	4,400
14.03.1943 Tan	Salamon Şeof	Kavaflar 17-19	Kösele vs. dükkan eşyası	
04.04.1943 Tan	Salamon Şeof	Tesvikiye Rüchan Ap. 123/2	Ev Eşyası	
17.04.1943 Tan	Salomon Sinerof	R.Paşa Balıkpazarı Maksudiye Han 3 kat	Yazıhanesinde haczedilen kasa ve yazıhane esy.ı	
17.04.1943 Tan	Solomon Sinerof	Nişantaşı Yayla Ap. 14	Radyo, kelvinatör, kadife sandalyeler gibi ev es.	
28.05.1943 Tasviri Efkâr	Salaman Yerusalmi halefi Alber	Tahtakale Cad. 30	Mağazasında haczedilen kırtasiye ve kırtasiye levaz.	
28.08.1943 Tasviri Efkâr	Salomon	Kuzguncuk Simitçi Tahir N. 35	Ev	1,440
04.04.1943 Tan	Salvator Levi	Meşrutiyet Birlik Ap. 176/6	Ev eşyası	
14.02.1943 Tan	Salvator Levi	Perdahcılar 8	Maruken vs. dükkan eşyası	
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Samoel Kamhi	Kadıköy Yeldeğirmeni 17	Kargir ev	4,800
23.05.1943 Tasviri Efkâr	Samoel Mitrani Koll. Şti.	Samoel Mitrani'nin Tozkoparan Adler Ap. No: 1	Haczedilen ev eşyaları	
26.08.1943 Tasviri Efkâr	Samoel Pinto	Kuzguncuk Tomruk N. 13	Ahşap ev	780
31.12.1943 Tan	Samuel Mazon	Yeniköy Kapalı Bakkal 13	Ev	750
03.04.1943 Tan	Santo Dökaneti	Taksim Talimhane Aydede Sema Ap. 10	Ev eşyası	
03.04.1943 Tan	Santo Dökaneti	Validehan 2. kemer alt kat 14	Bob novar çile ve büküm makinaları, çıkrık motör vs. iplik sarma eşyası	
22.08.1943 Tasviri Efkâr	Sarandi Cambazoğlu	Fener Abdi Subası Camcıcesme N. 44	Kargir hane	2,250
26.06.1943 Tasviri Efkâr	Sarandi Canbazoglu	Yenişehir Hacı Ilbay N. 24	Ahşap ev	495
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Sarandi Canbazoglu	Fener Abdisuboşı Camcıcesme 44	Kargir hane	2,250
09.04.1943 Tan	Sarandi Canbazoglu	Meyva Hali 44	Dükkan ve yazıhane eşyası	
09.04.1943 Tan	Sarandi Canbazoglu	Fener A.Subası Camicesme 44	Ev eşyası	
30.03.1943 Tan	Sarandi Sümbülidis	Samatya Gümüşyüzlü 3	Nalbur eşyası	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
13.02.1944 Tan	Sarrafınoğlu Kiryako	Eyüp Topçular Topçular 97, 97/1, 103, 103/1	Kiremit fabrikası ve alatı sabite	10.000.88
15.01.1944 Tan	Saul Kastro	Taksim Ziğano Ap. 4	Ev eşyası	
15.01.1944 Tan	Saul Kastro ve Ort.	Sultanhamam Rahvancılar 2/1	İhriyat vs. eşya	
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Sava Toracoğlu	Eminönü Vezir Hasan 34	Dükkan	1,440
11.01.1944 Tan	Sava Uzunoğlu	Beşiktaş Türk Ali Masuklar 7	Kargir ev	1,440
03.12.1943 Tasviri Efkâr	Savas Melikyan	Galata Fermeneciler Y. Han 31/51	Değirmen ve mensucat fabrikası levazımatı	
25.11.1943 Tasviri Efkâr	Selim Dusi	Şişhane Mektep 29	56 kalem kıymetli ev eşyası	
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Sergis Karavert	Fatih Kasap Çıkmazı 6	Ev	720
17.04.1943 Tan	Serkis Boyacıoğlu	Mercan 9	Ticarethanesinde haczedilen singer dikiş makinası, duvar aynası, tezgah vs. terzi levazımatı	
31.07.1943 Tasviri Efkâr	Serkis Dalmayan	Kumkapı Saraç Han N. 29	Bahçeli Kargir ev	1,800
13.05.1943 Tasviri Efkâr	Serkis Jarkciyan	Çuhacı Han 10 Yeşilköy Ümraniye Sarıkuyu Sokak 12	Ticarethaneden kuyumculuk alet edevat ve eşyaları Ev eşyaları	
15.05.1943 Tasviri Efkâr	Serkis Ovakimyan	T. Fındıklı K.Mustafa 149/1, Ressamlar Sk. 5/7	Tahminen 42232 kilo demir ve cubuk profil ve fasona petrol ve yazıhane eşyası	
06.07.1943 Tasviri Efkâr	Serkis Pameroğlu		Kamyon plaka no: 3700	
08.05.1943 Tasviri Efkâr	Serkis Sandukçıyan	1) Terlikciler 109 2) Gedikpaşa Tülcü Sok. No: 1	Dükkandaki ticarethane eşyası Ev eşyası	
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Serkis Sandukciyan	Eminönü Tülcü Han içi 1	Ev	1,440
12.04.1943 Tan	Serkis ve Avakimyan	Galata Karamustafa Cad. 149/ mağaza Fındıklı Ressam Sk. 5/7 No lu depo	Lama vs demir malzeme	
08.02.1943 Tasviri Efkâr	Setrak Vartanyan	Ahırkapı No: 1 boya fabrikası Fincancılar 15 mağazo	Fabrika levazımatı ve boya	
06.02.1943 Tan	Setrak Vartanyan	Fincancılar 15	Mağazasında mevcut manifatur eşyası	
06.08.1943 Tasviri Efkâr	Sıragan Mercan	Eminönü Çadırcı A.Çelebi N. 35	Bahçeli hane	1,584
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Simentof Alyanak Mose Alyanak	Şahkulu İlk Belediye 10	Apartman	19,278
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Simentof Alyanak Mose Alyanak	Şahkulu Müellif 11-9	Dükkan	2,040
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Simentof Alyanak Mose Alyanak	Şahkulu Müellif 13	Dükkan	480
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Simentof Alyanak Mose Alyanak	Şahkulu Müellif 15	Dükkan	792
02.01.1944 Tan	Simentof Çiton oğlu Leon	Taksim Yedikuyular 8/1	Kasa, dizel motörü, dinamo, hesap makinesi, yazıhane vs. 27 kalem kıymetli eşya mezkür mahallin kiracılık hakkı ile birlikte	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
30.03.1943 Tan	Simentof Roza	H.Alaattin Salih Efendi Han 9	Muhtelif cins corap ve yazıhane esy.	
30.03.1943 Tan	Simentof Roza	Sirkeci Linos Han 4. Kat	Ev eşyası	
06.07.1943 Tasviri Efkâr	Simon Antoğlu		Kamyon plaka no: 3431	
27.02.1943 Yeni Asır	Simon Gabay kutucu	Sığır Kasaplar 888 Sk. 14 İzmir	Kutu imaline mahsus makine	
21.02.19... Tasviri Efkâr	Simon Kayserilioğlu	Tomtom Kumb. Yks. 457, 461, 134, 138	Kargir apartman ve dükkanlar	50,916
15.02.1943 Tasviri Efkâr 14.02.1943 Tan	Simon Kayserliyan	Büyükdere Piyasa Cad.	Tiyatro binası, kahve, koruluk, fundalık (Bedel belirtilmemis, taliplilerden bina için 405, tiyatro için 135, kahve için 675, ağaçlık için 375, fundalık için 150 lira depozito akçesi isteniyor %7.5 teminat istendiğine göre 23.200 TL bedel konmus olmalı.)	
18.04.1943 Tan	Siman Paskalidis	Galata Fermeneciler 110	Boya ve demir levazımı	
11.05.1943 Tasviri Efkâr	Simon Penso	1) Şeyh Geylani, Muradiye No: 48 2) Beyoğlu İmam Sk. No: 5	Mağazada itriyat, hırdavat Ev eşyası	
25.03.1943 Tan	Siraganof Meyser	Sarıpaşa Han 14	Kasket ve kasketcilik levazımatı	
25.03.1943 Tan	Siraganof Meyser	Gedikpaşa Çeşme 35	Oda tk cini saba, konsol gibi ev eşyası	
30.10.1943 Tasviri Efkâr	Sitati Panayotaki Mihal Pavlavidis ve Koça Siman	Galata Necatibey 148	Halef bisküvi fabrikası	
25.03.1943 Tan	Sofokli Dinos	Pürtelaş Mebusan 60	Depoda haczedilen kasa, matörlü odun biçki makinası ile muhtelif yazıhane eşyası	
04.01.1944 Tan	Sokrat Dülgeran	Büyükdere Hacet 28	Kargir hane	180
14.05.1943 Tasviri Efkâr	Satiri Korpis	Çadırcı Mah Gedikpaşa 83-84	Kargir hane	4,320
04.01.1944 Tan	Satiriya	Bebek Dere Cad. 2	Hane	576
04.01.1944 Tan	Satiriya	Arnavutköy Haremeyn 4	Kargir hane	1,500
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Suat Keribar	Beyoğlu Çeşme 11, 13	Maa depo ve kargir fırın	34,000
15.03.1944 Tasviri Efkâr	Suat Keribar (Salamon)	Sururi Çiftesaraylar 7	Bakır fabrikası Hissedarlık hukuku satısı (%40 hisse değeri 14.200 TL, sirketin kıymeti 60.000. 2.000 lira kıymetinde demirbası ve 10.000 lira kadar alacağı bulunduğu belirtilmis.)	
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Suat Keribar (namı diğer Salamon)	Eminönü Çifte Saraylar 7	Kargir imalathane	17,280
24 .05.1943 Tasviri Efkâr	Sultana Azan	Beyoğlu İstiklal Cad. Aznavur P 212/20	Manifatura ticarethanesinde mevcut eşyası kiracılık hakkile birlikte	
15.01.1944 Tan	Sünbül Kastra	Osmanbey Şükreniye Ap. 4	Ev eşyası	
06.07.1943 Tasviri Efkâr	Süryen Yapıcı		Kamyon plaka no: 4.376	
18.04.1943 Tan	Sabat Amra	Galata Yazıcızade Topçu Ç. 15	Ev eşyası	
19.10.1943 Tasviri Efkâr	Sahin Tersekyan	Eminönü Çarşı Kuyumcular N. 44	Ahşap Dükkan	2,160

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Şoke Mısırlıyan	H.Alaeddin B.Siseci Han No: 17/17	Ticarethanesinde haczedilen gömlekler	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Şoke Mısırlıyan	Şişli Halaskargazi 273	Ev eşyası	
15.01.1943 Yeni Asır	Şolom Biraderler	Halimoga 78 İzmir	Tahtı hacze alınmış olan menkul malları-ev eşy.	
12.02.1943 Yeni Asır	Şamoel Karako (kavaf)	Kemeraltı 343	Ticorethanelerinde haczedilen ticori esyaları	
	Salamon Demaron (terzi lev)	Kilimciler 40		
	Vitali Kostra (hazır elbiseci)	2.Sipahi 16		
	Hayim Suhami (cuvalcı)	Murabıt Çarsısı 41		
	Alber Simsola (kırtasiyeci)	Paspant 32		
	İsak Bonomu (corapcı)	Plancılar 17/1		
	Matilda-Sami Musa (şapkacı)	Osmaniye 1 / Yol Bedesteni 53/8		
	Bünyamin Dovides (kırtasiyeci)	Kırtasiye deposu 907. Sk. 7 İzmir		
15.01.1943 Yeni Asır	Şamoel Peres (tuhafiyeci)	Hırdavatcılar 35 Izmir	Tahtı hacze alınmış alan menkul malları-ticari	
15.01.1943 Yeni Asır	Şamael Perez	Gündüz 93 Izmir	Tahtı hacze alınmış alan menkul malları-ev esy.	
30.10.1943 Tasviri Efkâr	Şari dö Rezentstası	Beyoglu Kuloğlu Sungur Ap. 15/1	Ev eşyası	
30.10.1943 Tasviri Efkâr	Şari dö Rezentstası	Erenköy Şerafettin 14	Ev eşyası	
15.01.1944 Tan	Şarl Kohen	Sultanhamam Servilihan 6	Ticarethane esyası	
15.01.1944 Tan	Şarl Kohen	Ayazpasa Mezarlık Şirin Ap. 4	Ev esyası	
04.02.1943 Yeni Asır	Şarl ve Pol Misic	Kuyumcular 40	Tahtı hacze alınmış alan 2 kollu kanape, 1 aynalı	
	Nikola Manisa	Kuyumcular 21 Izmir	konsol, 1 masa, 5 sandalye, 3 sigaralık, 2 resim tahta üzerine, 2 camlı resimlik, 2 aynalı elbise dolabı, 2 karyola (tüllü), 1 dolap mavi, 1 masa aynalı, 1 konsol mermersiz, 1 müdevver tek masa, 1 sezlonk	
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Şekip Adut	Galata Kürkcüler 49	Kargir magaza	2,880
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Şekip Adut	Galata Kürkcüler 2	Depo	1,080
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Şekip Adut	Galata Kürkcüler 3	Depo	1,080
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Şekip Adut	Galata Kürkcüler 4	Depo	1,080
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Şekip Adut	Galata Kürkcüler 5	Depo	1,080
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Şekip Adut	Beyoglu Kuyulubag 64, 37	Arsalar	360
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Şekip Adut	Galata Mahmudiye 23	Dükkan	540
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Şekip Adut	Galata Mahmudiye 23/1	Depo	360
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Şekip Adut	Galata Kürkcüler 43	Dükkan	112.50
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Şekip Adut	Galata Kürkçüler 45	Dükkan	225

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
20.02.1944 Tan	Şekip Adut	Sarıyer Mirgün A. Maslak Meydanı 17-19	2 tarla	3,760
15.01.1943 Yeni Asır	Şemoil Minyo	İnönü 171 İzmir	Tahtı hacze alınmış olan menkul malları-ev esy.	
25 Mart 43 Yeni Asır	Şemoil Minyol 5150 borclu	Parsa Köyü izmir Kasaba Mevkii	Hane, arsa 119 arsın	70
25.03.1943 Yeni Asır	Şemoil Minyol 5150 borclu	Parsa Köyü Melengec	4 dönüm bag	180
04.03.1943 Yeni Asır	Şemoil Navaro Sabetay Hulli	İnönü 235 921 Sk. 19 İzmir	Taban halısı, yemek masası, koltuk tk., sobo, ispenc, muhtelif sırçalar vs. ev esyaları	
08.05.1943 Tasviri Efkâr	Şinork Serkisyan	Yedikule, Istasyon Cod. Gençağa No: 63	Ev esyası	
20.03.1943 Tasviri Efkâr	T. Keseryan'ın esi Arşaguhi	Galata Yenicami Kurşunlu Han üst kat 11	Oda	480
20.03.1943 Tasviri Efkâr	T. Keseryan'ın esi Arşaguhi	Galata Yenicami Kurşunlu Han üst kat 9	Oda	480
20.03.1943 Tasviri Efkâr	T. Keseryan'ın esi Arşaguhi	Galata Yenicami Kursunlu Han üst kat 14	Oda	480
20.03.1943 Tasviri Efkâr	T. Keseryan'ın esi Arşaguhi	Galata Yenicami Kursunlu Han üst kat 1	Oda	480
20.03.1943 Tasviri Efkâr	T. Keseryan'ın esi Arşaguhi	Tophane Hocaoğlu Hendek 80	Baraka	288
20.03.1943 Tasviri Efkâr	T. Keseryan'ın esi Arşaguhi	Yenicami Kürekçiler 42	Dükkan	720
20.03.1943 Tasviri Efkâr	T. Keseryan'ın esi Arşaguhi	Yenicami Kürekciler 44	Dükkan	1,080
20.03.1943 Tasviri Efkâr	T. Keseryan'ın esi Arşaguhi	Yenicami Kursunlu Han alt kat 26	Depo	480
20.03.1943 Tasviri Efkâr	T. Keseryan'ın esi Arşaguhi	Yenicami Kursunlu Han alt kat 15	Depo	480
20.03.1943 Tasviri Efkâr	T. Keseryan'ın esi Arşaguhi	Yenicami Kürekciler 55	Baraka	1,440
20.03.1943 Tasviri Efkâr	T. Keseryan'ın esi Arşaguhi	Yenicami Kürekciler 57	Dükkan	1,210
20.03.1943 Tasviri Efkâr	T. Keseryan'ın esi Arşaguhi	Şişli Levent Çiftliği 15	920 zürralık tarla	800
20.03.1943 Tasviri Efkâr	T. Keseryan'ın esi Arşaguhi	Şişli Levent Çiftliği 16	1264 zürralık tarla	800
09.01.1944 Tan	T. Keseryan esi Arşaguhi	Kartal Tahta Köprü 3	15 dönüm tarla	1,200
09.01.1944 Tan	T. Keseryan esi Arşaguhi	Kartal Tahta Köprü 4	17 dönüm tarla	800
09.01.1944 Tan	T. Keseryan esi Arsaguhi	Kartal Cevizlik 5	15 dönüm tarla	2,200
09.01.1944 Tan	T. Keseryan esi Arsaguhi	Kartal Cevizlik 7	18 dönüm tarla	1,000
09.01.1944 Tan	T. Keseryan esi Arsaguhi	Kartal Balıklı Dere 1	27 dönüm tarla	3,000
09.01.1944 Tan	T. Keseryan esi Arsaguhi	Kartal Balıklı Dere 4	6 dönüm tarla	3,000
09.01.1944 Tan	T. Keseryan esi Arsaguhi	Kartal Balıklı Ayazma	189 dönüm tarla	9,000
09.01.1944 Tan	T. Keseryan esi Arsaguhi	Kartal Balıklı Ayazma 2	28 dönüm tarla	3,000
04.04.1943 Tan	Taktur Nisanal	Kurtulus Y. Istasyon 237	Ev esyası	
07.04.1943 Tan	Tanas Gözmez	M. Pasa 25 ve Kazgantsadi Şarapnel 2	91 kalem bakkaliye esyası	
07.04.1943 Tan	Tanas Gözmez	Nisanca Şarapnel 2	Ev esyası	
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Tanas ve Artin	Edirnekapı Aktar Kerim 9	Kargir ev	750

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
09.03.1944 Tan	Tayiz	Yeniköy Köybası 16	Tarla arsa mavileziz	25,000
12.04.1943 Tan	Tekfor Kamer	Beyoğlu İstiklal Cad. 137	Kundura mağazası kiracılık hakkıyla birlikte	
12.01.1944 Tan	Teodor Napolitaki	Beyoğlu Kılıncalı Necatibey 489, 491, 493	İki dükkanlı hane	4,032
10.11.1943 Tasviri Efkâr	Teodor Napolitaki		2333 plakalı taksi	
16.03.1943 Tan	Teodor Napolitaki	Azapkapı Camii yanında Edip Bey ardiyesinde	10 ton ayciceği	
12.04.1943 Tan	Teodor Napolitaki	Balıkpazar Tasçılar Kemerli 12	Uncu dükkanındaki 412 ad. boş çuval, baskül, para kasası vs.	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Teodor Neopolitaki	Kemankeş Abit Han 7/1	Yazıhane esyası, iki kasa	
25.06.1943 Tasviri Efkâr	Teodor Neopolitaki	E.Önü Yavuz Sinan Karakol No: 12/3, 27	Fırın ve dükkan	5,040
18.07.1943 Tasviri Efkâr	Teodor Neopolitaki	Bey. Firuzağa B.Kesen 146, 148, 152, 152/1	3 dükkanlı apartman	15,008
31.03.1943 Tan	Teodori Biraderler	Galata A.Camii Yenikapı 3/3	Yedek makine malzeme ve yazıhane esyası	
31.12.1943 Tan	Teodori karabela	Yeniköy Dere 31	Ev	1,500
07.02.1943 Tan	Teodori ve Vasil Volkot	Kadıköy Caferaga İskele 6	Terzi dükkanındaki elbiselik kumaş vs.	
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Teofan Mokas	Beyoğlu 2. Karakol 114	Maa oda	3.600
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Teofan Mokas	Beyoğlu 2. Karakol 1350	Dükkan olan hân	1,350
07.10.1943 Tasviri Efkâr	Teogolos Markacıoğlu	Y.Sinan Ayazmakapı 59	İsler vaziyette gazoz fabrikasıle 4208 plaka 4 silindirli Ford marka otomobil	
26.12.1943 Tasviri Efkâr	Teologis Çelikoğlu	Kurtuluş Kükürtlü 9/11	Dükkanlı ev	1,080
02.08.1943 Tasviri Efkâr	Teofogos Sümbüloğlu	Demirtaş Dedeoğlu Yokuşu N. 62	Ahşap hane	3,750
23.08.1943 Tasviri Efkâr	Teopari Kampe	Beşiktaş K.Çeşme Y.Mah N. 14	Kargir ev	1,944
29.01.1944 Tan	Tiryandafilidis	Harbiye H.Gazi 27	Mobilya dükkanındaki esyalar	
29.01.1944 Tan	Tiryandafilidis	Beyoğlu İstiklal 172/1	Çiçekçi dükkanındaki esyalar	
29.01.1944 Tan	Tiryandafilidis	Galatasaray Yenicarsı 26/1	Somyacı dükkanında mevcut muh. esyalar	
29.01.1944 Tan	Toma Dimitriyadis	Bekar 14 Viyolet Ap. 3	Oda tk., büfe, muhtelif halılar, radyo, karyola, tuvalet, komodin vs. ev esyası	
13.09.1943 Tasviri Efkâr	Toma Evangelas	Beyoğlu-Bülbül Büyük Ziba Sok. No: 70	Kargir ev	1,760
13.09.1943 Tasviri Efkâr	Toma Evangelos	Beyoğlu-Bülbül Serdar Omer Ef. Sok. 76	Dükkan	1,620
04.11.1943 Tasviri Efkâr	Toma Konti	Kadıköy Osmanağa Serasker N. 38, 47	Arsa	1,570
04.11.1943 Tasviri Efkâr	Tama Konti	Kadıköy Osmanağa Piri Çavus N. 8	Ahşap ev	840
29.01.1944 Tan	Toma Papazagos	Beyoğlu Kocatepe Cambaz 18	Kargir ev	2,700
09.01.1944 Tan	Toma Papazoğlu	Sıraserviler 144 Kapsalı Ap. 13	Oda tk., büfe, tuvalet, gardrop, icki takımları vs. ev es.	
09.03.1943 Tasviri Efkâr	Tamas Keseryan	Eminönü Çarşıkebir Zincirli Han	Oda, dükkan	1,080

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
31.12.1943 Tasviri Efkâr	Tomas keseryan	Yagkapanı İskelesi	Motörlü taka satısı, uz. 10-36, gen. 3-43, der. 0.99 gs tonu 6-22	3,944
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Üsküdar Y.Mah Kuyumcu N. 29	192 arsı 18 parmak arsa	700
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Kadıköy Bostancı Ç.Çeşme N. 11	23 ad arsa ort 300m2	20
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Kadıköy Osmanağa Canan N. 20	341m2 arsa	2,049
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Bebek Bebek Cad. N. 123/3	Müfrez arsa 618 arsın	618
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Bebek Bebek Cad. 122/6	Müfrez arsa 154 arşın	154
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Bebek Bebek Cad. 126/3	Müfrez arsa 587 arşın	442.50
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Bebek Bebek Cad. 128/2	Müfrez arsa 369 arşın	553.50
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Bebek Bebek Cad. 128/3	Müfrez arsa 346 arşın	605.50
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Bebek Bebek Cad. 134/2	Müfrez arsa 400 arşın	400
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Bebek Bebek Cad. 134/6	Müfrez arsa 296 arsın	444
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Bebek Bebek Cad. 134/3	Müfrez arsa 392 arsın	1,200
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Bebek Bebek Cad. 122/14	Müfrez arsa143 arşın	200
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Bebek Bebek Cad. 126	Müfrez arsa 235 arsın	300
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Bebek Bebek Cad. 67	Dükkan 522 arsın	1,440
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Bebek Bebek Cad. 65	Iralı arsa 402 arsın	450
23.07.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Kagıthane Osmanpasa Burgaz Yolu N. 2, 22	Hane ve arsa	1,800
31.07.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Galata Yenicami Kürkçüler N. 65-57-57/2	Ahsap depo ile 2 adet arsa	3,190
20.03.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Kasımpasa Camiipir Dörtkuyu Meydanı 47	Dükkan	505
20.03.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Kasımpasa Camiipir Dörtkuyu Meydanı 49	Hamam	2,400
20.03.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Kasımpasa Camiipir Dörtkuyu Meydanı 51	Dükkan	360
20.03.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Kasımpasa Camiipir Dörtkuyu Meydanı 53	Dükkan	504
20.03.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Kasımpasa Camiipir Dörtkuyu Meydanı 58	Hamam	2,800
20.03.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Galata'da Kursunlu Han alt 27	Depo	768
20.03.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Beyoglu Osmanpasa Burgaz 2/22	Hane ve arsa	1,800
20.03.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Galata Yenicami Kürekciler 11-13, 10, 12	Magaza	18,000
20.03.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Galata Yenicami Kürekciler 50	Dükkan	3,840
20.03.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Galata Yenicami Kürekciler 69	Iralı arsa	720
12.05.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Soganlık Balıklı Ayazma	4 dönüm zeytinlik	120
12.05.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Maltepe Cevizovası	4 dönüm tarla	210
12.05.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Maltepe Tahtaköprü	6 dönüm tarla	95

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
12.05.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Maltepe Cevizler	3 dönüm tarla	150
12.05.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Maltepe Cevizler	5 dönüm tarla	45
12.05.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Maltepe Cevizler	2 dönüm tarla	50
12.05.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Maltepe Tahtaköprü	4 dönüm tarla	100
12.05.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Soğanlık Balıklı Ayazma	8 dönüm tarla	195
12.05.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Soğanlık Cevizyolu	6 dönüm arsa	255
12.05.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Maltepe Cevizovası	6 dönüm tarla	105
12.05.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Kartal Çavusderesi	4 dönüm tarla	360
12.05.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Kartal Çavusderesi	6 dönüm tarla	420
12.05.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Kartal Çavusderesi	3 dönüm tarla	240
12.05.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Basıbüyük Tahtaköprü	14 dönüm tarla	660
12.05.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Kartal Balıklı Ayazma	Tarla [miktarı yazılmamış]	90
12.05.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Soğanlık Balıklı Ayazma	3 dönüm tarla	150
12.05.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Maltepe Cevizovası	12 dönüm tarla	607.44
12.05.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Maltepe Cevizler Deresi	45 dönüm tarla, bağ ve köşk	2.278.22
12.05.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Maltepe Cevizler Deresi	7 dönüm 2 kuyulu bostan	354.34
12.05.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Galata Kas-13	Hırdavat eşyası ve mezkûr mahallin kiracılık hakkile birlikte	
01.06.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Eski Bostancı Y. Tüccarbaşı Orta S. 68, 68/2	Köşk	6,400
01.06.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Y. Tüccarbaşı Orta S. 21	Kargir ev	1,600
07.02.1943 Tan	Tomas Keseryan	S.Cedit Altın Tarla Tüccarbaşı 2	İkametgahında mevcut ev eşyaları	
06.02.1943 Tan	Tomas Keseryan	Galata Balıkpazarı Kurşunlu Han 11, 37 depo	Bir adet torna ile 24 cuval mermer tozu	
17.04.1943 Tan	Tomas Keseryan	Galata Kürekçiler 50, 44, 40, 42, 65, 59, 55	Depolarda 1055 kg bakır külçe, 4635kg (103) 15 ray, 23 bos oksijen tüpü, Dekovil tekerleği, 180 eklia, on tonluk palanga, 1 motör sanzımanı, dalgıç tulumda 1 motör eksozu, 3 kalas ve 4 cam sandığı, sanzıman	
26.12.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Keseryan	Kağıthane Burgaz Yolu 2, 22	Hane ve arsa	1,800
30.10.1943 Tasviri Efkâr	Tomas Mec	Taksim A.Hamid Çit Ap. 4	Ev eşyası	
06.07.1943 Tasviri Efkâr	Tomas ve Todori		Kamyon plaka no: 3650	
27.11.1943 Tasviri Efkâr	Toros Kayıkçıyan	Cihangir Pürtelas 5-7	Ahşap ev	1,080
23.09.1943 Yeni Asır	Tükrel ve Levi	Ahmetpasa Feneri 2, 2/1 Bursa	80 mancınık ve 100 bin kiloluk kazaklık ve sair bilumum telerruatını havi ve derhal faaliyete konulacak	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
			sekilde bir bop ipek fabrikası	18.960
06.02.1943 Tan	Türk Tiyatro Şti (Serkoldyan binaları)	Beyoglu İstiklal Yesilcam	Magazalar, dükkanlar, apartmanlar, üç sinema (Bedel konulmamış, İstanbul belediyesince satın alınmıştır.)	
25.03.1943 Tan	Vagirsak Zadoryon	Ömer Avni Mebusan 114	Odun deposunda 4 beygir kuvvetinde odun kesme makinası, 100 kiloluk bir baskül ve tahminen 10 ceki odun vd. bazı esya	
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Vagnak Sepet	Bakırköy Orta 23	Bahceli ev	1,728
23.01.1944 Tan	Vahan	Eminönü Alemdar Yerebatan 18	Arsa	16,000
26.03.1943 Tan	Vahan Kalenderyan-Ohannes Huban	Ş.Geylani 4. Vakıfhan asma kat 3	Dükkan ve yazıhane esyası	
26.03.1943 Tan	Vahan Kalenderyan-Ohannes Huban	K.köy Y.Kamilp. 16/3, Osmanbey Handan Ap.1	Ev esyalariyle Moda koyunda haciz altına alınan motör teknesi	
15.05.1943 Tasviri Efkâr	Vahan Koçoğlu	Ortaköy Tosbasamak Aldogan 11	Ev esyası	
11.03.1943 Tasviri Efkâr	Vahan Sağınyan	Fındıklı Mezarlık 13	Depsoundaki mangal kömürü	
11.03.1943 Tasviri Efkâr	Vahan Sağınyan (oduncu)	Fındıklı Mebusan 132	Yazıhane esyasıyle 20 ceki odun	
30.10.1943 Tasviri Efkâr	Vahram Arakliyan	Samatya K. Mustafapasa M.Milliye 47	Kargir ev	1,350
02.06.1943 Tasviri Efkâr	Vahram Yavruyan	E.Onü Hobyar Pos. Yokusu Hoca Kasım	Depo	11,040
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Vahram Yavruyan	Kemankes Abil Han 7/4	Muhtelif yazıhane esyası	
31.03.1943 Tasviri Efkâr	Vahram Yovruyan	Beyoğlu Kalyoncu Kulluğu No: 115	Kargir Firın	5,400
24.02.1944 Tan	Vahram Yavruyan	Beyoğlu K.Kulluk 115	Fırınında mevcut bir adet hamur motörlü makinası ve bir adet hamur tek., 2 adet maya kutusu ve 20 adet pasa	
27.11.1943 Tasviri Efkâr	Vahran Asador Agopyan	Beyoğlu Bozkurt Savas 66	Ahşap ev	1,224
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Varki ve Siman	Üsküdar Pazarbosı Miroglu N. 19/1	Zürra dükkanı	840
31.12.1943 Tan	Vasil Eftim	Istinye Cadde 46-48-48/1	Ev dükkan	1,350
11.03.1943 Tasviri Efkâr	Vasil Haci Anesti-kasacı	Kemankes Omer Abil Han 22	2 adet kasa	
25.03.1943 Tan	Vasil Kostantinidis	Kadıköy Yeldeğirmeni Recaizade 52	Ev esyası	
26.08.1943 Tasviri Efkâr	Vasil Köseoğlu	Murat Reis Tutvoglu N. 20	Ev	1,100
13.06.1943 Tasviri Efkâr	Vasil Papadopulos	Osmanaga S.Çesme 30	Kargir dükkan ve oda	1,920
04.04.1943 Tan	Vasil Vasilyadis	Pangalti Bozkurt 15/3	Ev esyası	
14.03.1943 Tan	Vasil Vasilyadis	Takkeciler 102	Deri vs. dükkan esyası	
18.04.1943 Tan	Vasil ve Diyandai Şakalakçı	Galata Necatibey 16	Karamela fabrikasında mevcut makine, camekanlar vs.	
18.08.1943 Tasviri Efkâr	Vasil ve Leonida Kalipadis	Eminönü Daya Hatun Tığcılar No: 13	Kargir dükkan	1,080

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
31.05.1943 Tasviri Efkâr	Vasil ve Yani Teodoridis	Beyoğlu Asmalımescit Piremeci Sok. No: 36	Apartman	5,504
31.05.1943 Tasviri Efkâr	Vasil ve Yani Teodoridis	Beyoğlu K.tepe Valide Çesmesi No: 115	Apartman	4,848
18.06.1943 Tasviri Efkâr	Vasil Yuvanoğlu	Sarıyer Y. Mahalle Çayır 6/8	Ev eşyası	
02.03.1944 Tan	Vasiloğlu ispiro	Tahtakale Hasırcılar 27	Kargir han	35,616
28.11.1943 Tasviri Efkâr	Vaso Melic	Hasköy Sakızlı Bostan N. 13	Hane	864
15.02.1943 Tasviri Efkâr	Viktor Benardete	Mercan Nasuh Aga No: 17	Ardiye malzemeleri	
14.08.1943 Tasviri Efkâr	Viktor Benerdete	Eminönü Hobyar Asır Efendi N. 12-20	Altında 4 mağaza bulunan han	35,110
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Viktor Benerdete	Beyoğlu İlk belediye 32	K. apartman 512/2880 hissesi	18,840
31.12.1944 Tan	Viktar Esvet	Taksim Talimhane 11/3	İskenderun Mal Sandığına borçlu olan Viktar Esvet'in radyo pikaplı, buz dolabı, avizeler, kıymetli içki takımları vs. ev eşyaları	
05.02.1944 Tan	Viktor Kazilas	R.Paşa Hasırcılar 48/50	Makarna fabrikasında haczedilen makarna imaline mahsus makinelerle alat ve edevat	
02.12.1943 Tasviri Efkâr	Viktar Mustaki	Ortaköy Tarcı 2	70 arşın arsa	360
02.07.1943 Tasviri Efkâr	Viktarya Mustaki	Beşiktaş Ortaköy Katolik Kilisesi N. 35	Kargir ev	132
23.05.1943 Tasviri Efkâr	Viran Şahun	M.Paşa No: 84'teki dükkanındaki ticari eşyalar ile Beyoğlu Yeni Çarşı Çorlu Ap. 11'deki ev eşyaları		
14.02.1943 Tan	Vitali Alkaves	H.Alaattin Bakırcılar 99	Muhtelif desenlerde paltoluk ve elbiselik kumaşlar	
14.02.1943 Tan	Vitali Alkaves	Tozkoparan Dilber Ap. 6	Ev eşyası	
29.05.1943 Tasviri Efkâr	Vitali Eskinazi	Tozkoparan İbrahimbey Han 4/3	Ev eşyası	
11.03.1943 Tasviri Efkâr	Vitali Kazez (nakliyotcı)	Kemankeş Gümrük Mader Han 11/13	Mevcut kasa ile kıymetli yazıhane eşyası	
05.01.1944 Tan	Vitali Levi	Galata Emekyemez Y.Mektep 11	Kargir ap.	8,725
21.05.1943 Tasviri Efkâr	Vitali Treves	Osmanbey Rumeli Cad. Güner Ap. 8-10	Ev eşyası	
21.05.1943 Tasviri Efkâr	Vitali Treves	Hoca Alaeddin Alaca Hamam No: 43	Ticarethane eşyası	
07.10.1943 Tasviri Efkâr	Vitali ve Avram Arditi	Marpuccular Barnatan Han 33	327 kalem hırdavat eşyası	
07.10.1943 Tasviri Efkâr	Vitali ve Avram Arditi	Çarşılı Han 1	Mağaza eşyası	
07.10.1943 Tasviri Efkâr	Vitali ve Avram Arditi	Taksim A.Hamid Melek Ap. 2	Ev eşyası	
07.10.1943 Tasviri Efkâr	Vitali ve Avram Arditi	Taksim A.Hamid Sevinç Ap. 10	Ev eşyası	
18.04.1943 Tan	Vitali Zogolo	H.Alaattin Sultanhamam 1	Tuhafiye eşyası	
18.04.1943 Tan	Vitali Zogolo	Taksim A.Hamid Altın Ap. 2/8	Ev eşyası	
14.02.1943 Tan	Y. Mendan	E.Çelebi Meşrutiyet Ferah Ap. 2	Ev eşyası	
19.01.1943 Yeni Asır	Yağ Simsarı Bahor	Postacı Ali Rıza 9 İzmir	Tahtı hacze alınmış olan menkul malları-ev esy.	
17.04.1943 Tan	Yako	Mahmutpaşa Tarakçılar 23	Haczedilen 20 kalem tuhafiye eşyası	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
28.05.1943 Tasviri Efkâr	Yako	Ortaköy Hacı Mehmet Derebayu No: 16	Kargir hane	2,160
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Yako Acıman ve Og.	H.Alaeddin Sultanhomam 21	Tela, astar gibi terzicilige ait malzeme	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Yako Acıman ve Og.	Taksim Lamartin Bobina Ap. 4	Ev esyası	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Yako Acıman ve Og.	Tozkoparan Refik Saydam 69/71 Amon Ap.	Ev esyası	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Yako Acıman ve Og.	Taksim Ş.Muhtar Melek Ap. No: 4	Ev esyası	
24.12.1943 Yeni Asır	Yako Antebi	Su Yolu 1 İzmir	Aynalı dolap, komodin, sandalye, perde, halı, seccade, sobo vs. muh. cins ev esyaları	
13.12.1943 Yeni Asır	Yako Antebi borcu 14697.75tl	Salhane Suyolu 1680 ada 3 pr İzmir	Ev	1,440
31.01.1943 Yeni Asır	Yako Antebi (corapcı)	1340. S N. 17-İzmir	Dükkanda mevcut coraplar	
24.12.1943 Yeni Asır	Yako Bencuya borcu 23669.55tl	K.Hızır Kemeraltı 309 ada	Dükkan	1,280
		2 parsel 314/318 İzmir		
28.04.1943 Yeni Asır	Yako Benyes ve oglu	Adana	2 magoza ve dört depoda mevcut hırdavat ve mokine yedek aletleri ve ticaret emtiasının 30.4'te toptan satısı (Bedel konmamış.)	
01.04.1943 Türk Sözü	Yaka Benyes ve Ogulları	Adana	430 bin küsür borcuna karsılık Sisli ve Bucak mahallelerindeki magoza ve depolarında mevcut ticari emtiaları satıs 20.4	
17.04.1943 Tan	Yaka Benyes ve Ogulları	Adana Maliyet bedeline göre mevcudu (200.000) İki yüz bin lira kıymet takdir edilen 4 depo ve iki satıs magazasının, mevcut hırdavat, fabrika yedek alat ve edevatı, alatı ziraiye aksamı varlık vergisi dolayısıyla 20 Nisan 1943 Salı günü saat 14'de Adana Defterdarlığında müteseккil tahsilat komisyonunda aleni müzayede ile her depo ve her magaza ayrı ayrı satısa cıkarılmıstır. Teminat 15.000 liradır.		
15.05.1943 Tasviri Efkâr	Yako Berker	Bankalar Cad. Hüsnü Gök Ap. 122/2	Ev esyası	
14.02.1943 Tan	Yako Berker	Kavaflar 20	Kösele vs. dükkan esyası	
07.10.1943 Tasviri Efkâr	Yako Billurcu	Boğazici-Ortaköy Dereboyu	Ev	1,080
04.04.1943 Tan	Yako Billurcu	Ortakaöy Dereboyu 111	Ev esyası	
07.05.1943 Tasviri Efkâr	Yako Levi	Hoca Alaaddin Barnat Han No: 18	Magazadaki esyalar ve	
07.05.1943 Tasviri Efkâr	Yako Levi	Okcu Musa No: 67	Evinden haczedilen esyalar	
15.04.1943 Tan	Yako Perinosoglu	Bakırköy S.Agacı Korsan 25	Aynalı dolap, koryala, oda tk., banyo levazımatı vs. ev esyası	
03.07.1943 Tasviri Efkâr	Yako Provanoglu	Bakırköy S.Agacı Korsan No: 23	Bahceli hane	1,920
12.04.1943 Tan	Yako Zaharyadis	Kulekapı Kervanlı 15	Kristal abajur, gardrop, komodin, masa, sandalye gibi	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
			ev eşyası	
07.10.1943 Tasviri Efkâr	Yakovas Paposoğlu	Beyoğlu Kurtulus 109	Radyo, buzdolabı, piyano gibi kıymetli ev eşyası	
19.03.1943 Tan	Yokovas Poposoğlu	Sorıdemir Keresteciler 154	Mağazosında haciz altına alınan muhtelif ebatta kalos,oluklu müstamel sac levha vs. porekende eşya	
16.03.1943 Tan	Yokovas Yorandokis	Kapalıcarsı Terlikciler 4, 6 ve 5/7	Kösele, mesin gibi terlikçiliğe ait ticarethane eşyası	
25.11.1943 Tasviri Efkâr	Yokup Peço Mirza	Beyoğlu Bozkurt Bilezikçi Sk. 36	Kargir ev	2,040
31.12.1943 Tan	Yamandi Hristodi	Boyacıköy Mektep 14	Ev	720
29.10.1943 Tasviri Efkâr	Yani Aleksandras	Kadıköy Osmanağa Uzerlik N. 35	Kargir hane	2,600
02.12.1943 Tasviri Efkâr	Yani Andonyadis	Beyoğlu Yigitbaşı 16	Ahşap hane	2,112
11.03.1943 Tasviri Efkâr	Yani Boyacıoğlu	Ahicelebi Tosçılar 72	Ticarethane eşyası	
11.03.1943 Tasviri Efkâr	Yani Boyacıoğlu	Bakırköy S.Agocı Orta 17	Ev eşyası	
06.07.1943 Tasviri Efkâr	Yani Citon		Kamyon plaka no 4109	
26.03.1943 Tan	Yani Devletoğlu	A.Çelebi B.Tulumbo 28/8	Kasa, baskül gibi yazıhane eşyası	
26.03.1943 Tan	Yani Devletoğlu	Taksim A.Hamid Sevim Ap. 8	Ev eşyası	
09.05.1943 Tasviri Efkâr	Yani Istolyani Nikolaidis Anostos Kocaman	Gedikpaşa Esirci Kemalettin Sk. 7 Şişli Hisar Sk. Papadonyan Ap. 2/7	Ev eşyaları	
16.09.1943 Tasviri Efkâr	Yani Istelyani Nikolaidis	Beyoğlu-Şişli Hasad Sk. 2	Apartman	24,448
16.09.1943 Tasviri Efkâr	Yani Istelyani Nikolaidis	Beyoğlu-Şişli A.Hürriyet No: 221	Dükkan	1,440
16.09.1943 Tasviri Efkâr	Yani Istelyani Nikolaidis	Beyoğlu-Şişli A.Hürriyet No: 223	Dükkan	960
16.09.1943 Tasviri Efkâr	Yani Istelyani Nikolaidis	Beyoğlu-Şişli A.Hürriyet No: 225	Dükkan	960
13.09.1943 Tasviri Efkâr	Yani Kandilli	Beyoğlu-H.Ağa Halepli Bekir No: 30	Kargir ev	2,160
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Yani Manolaki	Eminönü Küçükdeniz 26	Ev	1,336
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Yani Manolaki	Eminönü Küçükdeniz 28	Ev	1,336
26.06.1943 Tasviri Efkâr	Yani Morfiyadis	Galata Y.Cami Fermeneciler N. 99	Dükkan	1,224
18.01.1944 Tan	Yani Papayanopolos	Halic Fener Abdüllezelposa 310	Ticarethanesinde mevcut demir kasa, dokuma tezgahı, iplik sarma makinesi vs.	
25.03.1943 Tan	Yani Teodori Buzoğlu	Galata Fermeneciler 65	Hazır elbiseler, paltolar, soyok kumaşlar ve muhtelif terzi levazımatı	
11.03.1943 Tasviri Efkâr	Yani ve Tonos Vasilyadis	Ahicelebi Limon Iskelesi 44	Ticarethane eşyası	
11.03.1943 Tasviri Efkâr	Yani ve Tonos Vasilyodis	1) Kuruçesme 1 ile 2) Beyoğlu Peridiye 126	İkametgahlarındaki haciz altına alınan kıymetli ev eşy.	
22.05.1943 Tasviri Efkâr	Yani Yuvonidis	Ciboli, Abdüllezel Paşa 102/104	Bıçkı fabrikasında haciz edilen bıçkı makineleri, motör, tezgah, mengene vs. porcolorile yazıhane eşyası	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
18.04.1943 Tan	Yasef Alıcı	Galata Fermeneciler 91'deki dükkanda ve Ali Yazıcı 18 No lu depoda boya levazımı		
30.10.1943 Tasviri Efkâr	Yasef Avramoğlu	Kadıköy Yeldeğirmeni 23	Ev esyası	
30.09.1943 Tasviri Efkâr	Yasef Behar	Feriköy Fransız Mezarlığı Bahce Sok.	1728 m2 iplik mensucat fab. bina ve aleti sabite	147.518.50
09.09.1943 Tasviri Efkâr	Yasef Dilnar	Fener H.Çavus Vodina N. 174	Kargir ev	1,920
12.04.1943 Tan	Yasef Kazez	Mesrutiyet Frederici Pasaji 113	Ev esyası	
12.04.1943 Tan	Yasef Kazez	Tahtakele Menase 10	Ticarethanesinde haczedilen oyuncak vs. dükkan esy.	
15.04.1943 Tan	Yasef Mizrahi Ozmızrak	Ortaköy Sandalcı Mecit 8	Konsol, masa, ayna, komodin vs. ev esyası	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Yasef Naum	Ayazpasa Kutlu Sokak Kutlu Ap. 4	Ev esyası	
04.04.1943 Tan	Yasef Saso	Galata B.Hendek Rozaki Ap 6	Ev esyası	
24.12.1943 Yeni Asır	Yasov ve kızları	K.Çelebi 56 Izmir	1 tahta elbise dolabı, 1 mermerli konsol, 1 küçük ayna, 1 karyola, 1 camasır sandığı, 1 yer seccadesi	
10.02.1943 Yeni Asır	Yasova Abulayfa (hazır elbiseci)	Alipasa 18 Izmir	Dükkanda bulunan ticari esyaları	
17.04.1943 Tan	Yasova Acıman ve Andrike Made	Tahtakale Balkapan Han 21	Ticarethanesinde haczedilen ıhlamur, sakız, limonozu, toz boya badana ve tahta fırçaları vs.	
17.04.1943 Tan	Yasova Acıman ve Andrike Made	Tozkoparan-Y. Kaptan Taksim Asri Ap. 3	Ev esyaları	
10.02.1943 Yeni Asır	Yasova Doanyas (terzi Lev.)	5. Sipahi 8 Izmir	Dükkanda bulunan ticari esyaları	
06.05.1943 Tasviri Efkâr	Yasova Eskinazi	Beşiktas-Yıldızade Tesvikiye No: 69/5	Arsa 836 m2	5,387
03.02.1943 Yeni Asır	Yasava Salo	Asansör 103	1 aynalı gardrop ceviz, 1 aynalı konsol mermerli, 2 adet mavi boyalı bir ve iki kisilik karyola, 1 elbise dolabı, 1 ispenc, 1 müdevver orta masa, 1 konape kadifeli	
03.04.1943 Tan	Yedvar Karakasyan	Katırcıoğluhan 17	8 kalem manifatura esyası	
13.06.1943 Tasviri Efkâr	Yepram	Kadıköy Rasimpasa Misaki Milli 91	Bahçeli ahsap ev	1,800
11.05.1943 Tasviri Efkâr	Yervan Hüsyan	Dayahatun Ticaret Han N.2/2 de	Kutu imalathanesine imalata mahsus esya	
14.02.1943 Tan	Yervant Cevahiryan	Sururi M.Pasa 120	Karyoka, iskarpin, potin, terlik gibi kavaliye esyası	
14.02.1943 Tan	Yervant Cevahiryan	Pangalti E.Efendi 111	Ev esyası	
27.10.1943 Tasviri Efkâr	Yervant Dilsiz	Pangalti H.Gazi 362	Ev esyası	
17.07.1943 Tasviri Efkâr	Yervant Fındıklıyan	Beyoğlu H.Gazi V. Konagı N. 50	Apartman	17,650
23.01.1944 Tan	Yervant Husyan	Eminönü Mallatası 15	Bahçeli kargir ev	2,304
23.01.1944 Tan	Yervant Husyan	Pangalti Ölcek 141	Ahsap ev	1,800
10.03.1944 Tan	Yervant Husyan	Kadıköy Caferaga Yasa 14	Kargir dükkan	2,400

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
09.05.1943 Tasviri Efkâr	Yervant Manokyan	Galata Y.Cami Tersane Cad. 48	Hırdavat eşyası ve mezkür mahallin kiracılık hakkile birlikte	
10.10.1943 Tasviri Efkâr	Yervant Manokyan	Beyoğlu Ş. Muhtar Farabi N. 3-1	Kargir ev	3,360
15.05.1943 Tasviri Efkâr	Yomtov Mizrahi	Galata Yazıcı Sk. 14	Ev eşyası	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Yordan Ayanoğlu	H.Alaeddin Y.Cami No: 17	Manifatura eşyası	
30.12.1943 Tasviri Efkâr	Yordan Cumbalıoğlu	Fener Nakkaş 16	Kargir ev	1,440
17.04.1943 Tan	Yordan Demircioğlu	R.Paşa Asmaaltı Canbaz Han 2	Ticarethanesinde haczedilen nalbura müteallik eşya	
17.04.1943 Tan	Yordan Demircioğlu	Fener K Muslihiddin Murat Molla 45	Ev eşyası	
09.09.1943 Tasviri Efkâr	Yordanoğlu Dimitri Ayanoğlu	Fatih K.Mustafa Hisarönü N. 16, 17, 19, 21	Arsalar	975
09.09.1943 Tasviri Efkâr	Yordanoğlu Dimitri Ayanoğlu	Eminönü Hocapaşa İbni Kemal N. 34	Kargir Hane	3,600
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Yordanoğlu Dimitri Ayanoğlu	Eminönü Yenicami 11	Mağaza	7,680
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Yordanoğlu Dimitri Ayanoğlu	Eminönü Yenicami 12	Mağaza	16,000
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Yordanoğlu Dimitri Ayanoğlu	Eminönü Sakacesme 15	Han	18,232
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Yordanoğlu Dimitri Ayanoğlu	Eminönü Sakacesme 17	Dükkan	6,400
25.10.1943 Tasviri Efkâr	Yorgaki Muradoğlu	Fener Köroğlu N. 13, 15, 42, 34	Maabahçe ve hane	3,600
07.10.1943 Tasviri Efkâr	Yorgaki Muradoğlu	Eminönü Sarıdemir Keresteciler 152	Depo	14,400
07.10.1943 Tasviri Efkâr	Yorgaki Muradoğlu	Eminönü Sandemir Keresteciler 154	Depo	14,400
05.01.1944 Tan	Yorgi Apastolidis	Beyoğlu Ş. Muhtar 75	Apartman	10,784
15.02.1943 Tasviri Efkâr	Yorgi Beyko	Hafaskargazi Rumeli Cad. No: 57	Apartmanda haczedilen eşyalar	
16.09.1943 Tasviri Efkâr	Yorgi Beyko	Feriköy-Tatavla Çoban Sok. No: 2	Kürk boyahanesi	3,600
14.02.1943 Tan	Yorgi Beyko	Feriköy Tatavla Çoban 2	Kürk boyahanesinde haciz altına alınan fabrika alat ve edevatı	
23.01.1944 Tan	Yorgi Beyko	Kurtuluş Çoban	Boya fabrikasında haciz altına alınan maruken kaltuk, kanape, yazıhane, barometre, termometre, kafesli deri ardiyesi, zac anbarı, sabit bileği makinası, tras makinası, transmasyan tertibatı, saç borular, boya tezgahı, deri kurutma dolabı takriben 250 kadar parça kürk deri vs. 58 kalem kürk boyacılığına ait alat ve lev.	
17.02.1943 Tan	Yorgi Çerkesoğlu	Beyoğlu K.Kulluk Narçin 4	Ev eşyaları	
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Yorgi Çilingiroğlu	Eminönü Mutrib 20	Kargir ev	5,760
31.07.1943 Tasviri Efkâr	Yorgi Hacı Dimitriyadis	Kadıköy Caferaga Hacı Şükrü N. 18-20	Bahçeli ahşap haneler	4,440
24.06.1943 Tasviri Efkâr	Yorgi Hacıdimitriyadis	E.Onü Çarşıyıkebir Tuğcular N. 12	Dükkan	360

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
26.06.1943 Tasviri Efkâr	Yorgi Hacıdimitriyadis	Galata Fermeneciler N. 113	Dükkan	504
23.07.1943 Tasviri Efkâr	Yorgi Haci Dimitriyadis	Beyoğlu Bostan Menekse Çıkmazı	Kargir ev	1,800
10.02.1944 Ton	Yorgi Haci Dimitriyadis	Eminönü Ahicelebi Dutçular 5	Üstünde odaları bulunon 30, 50m2 kargir dükkan	2,650
13.06.1943 Tasviri Efkâr	Yorgi İskarlatos	Yesilköy Ümraniye Çekmece 8	Bahceli ahsap hane	1,344
16.02.1944 Ton	Yorgi İstamat Kazillas	Zindankapı İpciler 64, 66/1, 68, 70	Kurulu isler vaziyette bulunan ve halen makarna imalinde kullanılan prinç unu ve kırma imalathaneleri, yazıhane takımları ve bütün müstemilatı	
16.03.1943 Ton	Yorgi İstanikof	Üsküdar H. Milliye 76	Terzilige müteallik malzeme	
16.03.1943 Ton	Yorgi İstanikof	Selamet 91	Ev esyası	
05.12.1943 Tasviri Efkâr	Yorgi Karamico	Arnavutköy 17/1 Boğazici Gazinosu	Radyo, buzdolabı, maso, iskemle vd. esyalar	
04.08.1943 Tasviri Efkâr	Yorgi Karayani K. Rigopolo	Çarsı Sürgücü Han N. 1, 18, 26	3 oda	936
14.03.1943 Ton	Yorgi Kecelidis	Perdahcılar 16	Kösele vs dükkan esyası	
26.08.1943 Tasviri Efkâr	Yorgi Kosmidis	Pazarbası Miroğlu N. 35, 37	Oda dükkan	720
28.05.1943 Tasviri Efkâr	Yorgi Mina Cambazoglu	Kadıköy Caferaga H. Şükrü Sok.	Bahceli ev	3,840
26.06.1943 Tasviri Efkâr	Yorgi Mina Cambazoglu ve Mina Kesimidis	Fener Cafer Kirechane No: 28/26	Bahceli ev	1,800
09.03.1944 Ton	Yorgi Mina Cambazoglu ve Mina Kesimidis	Cihangir Siraserviler 185	Apartman	29,504
09.03.1944 Tan	Yorgi Mina Cambazoglu ve Mina Kesimidis	Beyoğlu Müeyyetzade Necatibey 132	Dükkan	2,025
09.03.1944 Tan	Yorgi Mina Cambazoglu ve Mina Kesimidis	Eminönü Yagcılar 28	Odalı kargir dükkan	7,680
09.03.1944 Tan	Yargi Mina Cambazoglu ve Mina Kesimidis	Eminönü Lonca 22	Odolı kargir dükkan	2,592
09.03.1944 Tan	Yorgi Mina Cambazoglu ve Mina Kesimidis	Bebek Bebek 148	Dükkan	1,800
09.03.1944 Tan	Yorgi Mina Cambazoglu ve Mina Kesimidis	Bebek Bebek 5	Dükkan	1,008
09.03.1944 Tan	Yargi Mina Cambazoglu ve Mina Kesimidis	Bebek Bebek 69	Dükkan	2,160
09.03.1944 Tan	Yorgi Mina Cambazoglu ve	Fener Şair Niyazi 2	Kargir hane	1,440

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
	Mina Kesimidis			
09.03.1944 Tan	Yorgi Mina Cambazoğlu ve Mina Kesimidis	Fener Şair Niyazi 4	Kargir hane	936
09.03.1944 Tan	Yorgi Mina Cambazoğlu ve Mina Kesimidis	Beyoğlu İpek 1	Ahşap dükkan	720
09.03.1944 Tan	Yorgi Mina Cambazoğlu ve Mina Kesimidis	Beyoğlu Tepebaşı 46	Dükkan	768
09.03.1944 Tan	Yorgi Mina Cambazoğlu ve Mina Kesimidis	Beyoğlu Tepebaşı 48	Apartman	14,256
09.03.1944 Tan	Yorgi Mina Cambazoğlu ve Mina Kesimidis	Beyoğlu Y. Kaldırım 67	Korgir otel	6,720
09.03.1944 Tan	Yorgi Mina Cambazoğlu ve Mina Kesimidis	Beyoğlu Y. Kaldırım 69-71	Kargir dükkan	2,880
09.03.1944 Tan	Yorgi Mina Cambazoğlu ve Mina Kesimidis	Beyoğlu Zürafa 30	Dükkan	368
01.06.1943 Tasviri Efkâr	Yorgi Mina Cambazoğlu ve Mina Kozmidis	Ahiçelebi Yağcılar 28	Odalı kargir dükkan	768
07.02.1943 Tan	Yorgi Muratoğlu	Halic K. Muslihiddin Köroğlu 13/15	Ev eşyaları	
30.10.1943 Tasviri Efkâr	Yorgi Pacura	Caferaga Moda 166	Bahçeli kargir hane	1,107.50
19.02.1944 Tan	Yorgi Papazoğlu	Balat Çeşme 20	Kargir hane	1,440
18.02.1944 Tan	Yorgi Sikyadis	Yeniköy Daire 1	Ev yalı	4,050
06.05.1943 Tasviri Efkâr	Yorgi Skliyotis	Beyoğlu İstiklal 439/1	Kasa, soba, sair eşyalar, kiracılık hakkı ile birlikte	
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Yorgi Somatraki	Osmonaga S.Çeşme 150 numara	Tuhafiye eşyası	
31.07.1943 Tasviri Efkâr	Yorgi Statigaki	Beyoğlu Firuzaga Faik Paşa N. 98	Kargir Apt.	18,344
08.03.1943 Tasviri Efkâr	Yorgi Şismanoğlu ve Hristo	Beyoğlu B.Parmakkapı Meselik No: 20	İkametgahında haczedilen radyo, mutbah ve oda ik. ev eşyası	
12.01.1944 Tan	Yorgi Vasalas	Tahtakale 60 ve Halil Atar Han 72, 72/1	Kırtasiye dükkanında haczedilen mücellithane eşyası ile 56 kalem muhtelif cins kırtasiye	
12.01.1944 Tan	Yorgi Vasalas	Büyükdere Hancerlihan 23	İkametgahında haczedilen kıymetli ev eşyası	
06.05.1943 Tasviri Efkâr	Yorgi ve İbrahim Hulusi	İstiklal Cad. 439/1	Berber dükkanı eşyaları kiracılık hakkı ile birlikte	
13.05.1943 Tasviri Efkâr	Yorgi ve Ivan Semercief	Mollafenari Mah. Tavuk Pazarı 55/1	Sandalye imaline mahsus levazımat ve natamam sandalyeler	

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Yorgi Yorgiyef	Bakırköy Kiliseli 58	Ev	3,360
13.02.1944 Tan	Yorgioglu Andon	Üsküdar Hamamarkosı 2	Ev	1,440
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Yorgioglu Dimitri Ayanoglu	Eminönü Saka Çesme 11	Magaza	7,680
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Yorgioglu Dimitri Ayonoglu	Eminönü Saka Çesme 12	Magoza	16,000
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Yorgioglu Dimitri Ayanoglu	Eminönü Saka Çesme 15	Han	18,232
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Yorgioglu Dimitri Ayanoglu	Eminönü Saka Çesme 17	Dükkan	6,400
15.03.1943 Tasviri Efkâr	Yorgioglu Hamapulos	Besiktas-K.Çesme K. Çesme No: 34	Bahceli ev	9,000
15.03.1943 Tasviri Efkâr	Yorgioglu Homapulos	Besiktas-K.Çesme K. Çesme No: 25-27	Depo 5370m	3,460
15.03.1943 Tasviri Efkâr	Yorgioglu Hamapulos	Besiktas-K.Çesme K. Çesme No: 6-8	Bahceli kargir hane	7,200
09.11.1943 Tasviri Efkâr	Yorgioglu Yani	Fatih Abdi Çelebi Samotyo N. 316	Bahceli dükkan ve oda	900
09.05.1943 Tasviri Efkâr	Yorgo Andonyadis	Tahtakale Tasçılar 5/1	Masa, koltuk vs. yazıhane esyası	
09.05.1943 Tasviri Efkâr	Yargo Andonyadis	Şisli A. Hürriyet No: 143	Oda takımı, vaza, perde, portmonto vs. ev esyası	
28.03.1943 Tasviri Efkâr	Yorgooglu Hamapulos	Besiktas-K.Çesme No: 34-36	Bahceli kargir ev	4,440
28.03.1943 Tasviri Efkâr	Yorgooglu Hamapulos	Besiktas-K.Çesme No: 25-27	5370m2 kömür deposu	9,000
28.03.1943 Tasviri Efkâr	Yorgooglu Hamapulos	Besiktas-K.Çesme No: 6/8	Bahceli ev	7,200
01.02.1943 Yeni Asır	Yosef Loroyo	İnönü 358	Koltuk tk, duvar saati, halı, seccade,	
	Yusef Hazan	Zühre 30	sandalye, masa ve dolap gibi ev es.	
	İsak Lareya	İhsaniye 24		
	Yosova Düenyas	İnönü 370 İzmir		
30.09.1943 Tasviri Efkâr	Yovanoglu Efrad ve Petra	Bakırköy S.Agacı Yurt sahibi N. 18	Bahceli ev	1,632
23.03.1943 Tasviri Efkâr	Yuda Balul-Artin Kürkçüyan	Taksim Ş.Muhtar No: 4'teki ticarethanede ve Artin Kürkcüyan'ın Bakırköy Korsan Sok. No: 3 ev esyaları		
15.04.1943 Tan	Yuda Benazra	Ş. Geylani Köprülü Han 10	Yazıhanesinde haczedilen kösele, baskül, yapagı vs.	
26.03.1943 Tan	Yuda Rafael Sapan ve Yoko Ventura	Zindankapı Çardak 49	Yangın söndürme alatı, kasa, yumurta lambası ve yazıhane esyası	
26.03.1943 Tan	Yuda Rafoel Sapan ve Yako Ventura	Taksim A.Hamid Zümrüt 9	Ev esyası	
20.01.1943 Yeni Asır	Yusef Hazon	Kemeroltı 321 Izmir	Tahtı hacze alınmıs alan menkul malları-ticari	
29.01.1943 Yeni Asır	Yusef Mordo	270 Sk. 6	Karyolalar, duvar saati, elbise dolabı, mermerli	
	Danyal Alalof	İnönü 124	konsol, tisor ve nazilli basmaları, sandalyeler, kilim,	
	İlya Ginni	İnönü 114	ispenc orta masası, konope koltuk gibi ev esyaları	
	Yoka Döenyes	İnönü 202		
	Elyazar Naum	İslahane 101		
	Roziyo Sozbono	Alpaslon 9 İzmir		

İlân Tarihi / Gazete	Adı Soyadı	Adres	Menkul ve Gayrimenkulun Niteliği	Haciz Değeri (TL)
14.02.1943 Ton	Yusuf Sasa	Perdahcılar 49-51	Kösele, deri vs. dükkan eşyası	
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Yusufaki Topaloglu	Bakırköy Orta Sk. 18	Hane	1.920
29.12.1943 Tasviri Efkâr	Yusufaki Topaloglu	Bakırköy Orta Sk. 16	Dükkan	480
25.03.1943 Tan	Yusufoki Topaloğlu	Ahiçelebi Yağcılar 48	Yazıhane eşyası	
25.03.1943 Tan	Yusufaki Topaloglu	Bakırköy Orta 18	Ev eşyası	
14.03.1943 Tan	Yuvakim Seyimoglu	K. Mustafapasa Kalaya 1/1	Soda ve sise imaline mahsus makine alat ve edevatı ile mamul ve yarımamul sise, bardak ve buna ait iptidai maddeler (makine alat ve edevatların bir kısmı galata kalafatcı 135 sayılı mahaldedir)	
14.03.1943 Tan	Yuvakim Seyimoglu	Haliç Bakidede 29	Ev eşyası	
03.12.1943 Tasviri Efkâr	Yuvakim Tarnapol	Galata Y. Kaldırım 102	Elektrik malzemesi	
24.05.1943 Tasviri Efkâr	Yuvenoğlu Vasil	Gedikpaşa 93	Ticarethanesinde haciz edilen 46 kalem bakkaliye eşy.	
23.01.1944 Tan	Zaharya Katrancis	Yedikule İmrahor İstasyon 41	Ev	1.620
23.01.1944 Tan	Zaharya Katrancis	Yedikule İmrahor İstasyon 43	Dükkan	504
03.12.1943 Tasviri Efkâr	Zaharya Rekannat	Surp Agop Cumhuriyet Cad. Tan Apt. 4	64 kalem ev eşyası	
18.01.1944 Tan	Zak Hane	Karaköy Yemisci Hasan 3	Ticarethanesinde mevcut deri, kösele ve yazıhane eşy.	
18.01.1944 Tan	Zara Horasanciyan	Pangaltı H.Gazi 284	İkametgahında mevcut salon ve mutbak takımları	
09.04.1943 Tan	Zare Atronikyan	Şişli Osmanbey S. Nazif 24/5	Ev eşyası	
13.09.1943 Tasviri Efkâr	Zare Zinzilyan	Beyoğlu Şehit Muhtar Y. Faik Sok. No: 82-50	Kargir ev	4.320
28.02.1944 Tan	Zare Zinzilyan	Beyoğlu Ş. Muhtar Yoğurtçu Faik 8	Kargir ev	5.400
04.01.1944 Tan	Zarifi Vereseleri	K. Mustafacelebi Pembe Ç. 4	Zarifi Apartmanı	30.454
08.01.1944 Tan	Zarifi Vereseleri	K. Mustafaçelebi Telgraf 6	Apartman	4.128
04.01.1944 Tan	Zarifi Veresesi	A.Mescit Emir Kevruz 2, 4, 6, 6/1, 8, 10, 12, 14, 16, 18 İstiklal 128-240	8 dükkan, 1 salon, 1 apartman, 1 magaza	tamamı: 98.080

4. BÖLÜM
Varlık Vergisi'nin sonuçları

1. Varlık Vergisi'nin ekonomiye etkisi

Ekonomik bir politika olmadığından, Varlık Vergisi'nin ekonomiye bir faydası olmamıştır. Varlık Vergisi'yle toplanan gelirler üretken olmayan harcamalara gitmiştir. İktidar bu olanağı iktidarını sürdürebilmek için günlük harcamaların finansmanında değerlendirmiştir. İki yıllık bütçelerin karşılaştırması bunu açıkça göstermektedir.

Faik Ökte'nin, devlet tarafından icra yoluyla satışa çıkarılıp el değiştiren malların, yeni sahipleri tarafından savaş koşullarında mal darlığı ve karaborsa nedeniyle fiyatların yüksek olmasından dolayı normalin üstünde fiyatla satıldığını söylemesi, Türk ve Müslüman kesimin ihtikârına göz yumulduğunun ifadesidir. Burada yapılanla İttihat ve Terakki'nin Maliye Nazırı Cavit Bey'in ne suretle olursa olsun Türk ve Müslüman kesimin sermaye birikimini kutsaması arasında fark yoktur. Bu, aynı zamanda gayri müslimlerin ihtikârın kaynağı olmadığını da göstermektedir. Gayri müslimlerde ihtikâr yapacak takat bırakılmamıştır.

Devlet harcamalarının %38'i, millî gelirin %3,5'i, sanayi ve hizmet kesiminde yaratılan hâsılanın %8'i oranında tahsilât yapılmasına[1] rağmen emisyon hacminin daralmaması, haczedilen mallardan dolayı[2] piyasada mal bolluğuna rağmen fiyatların düşmemesi, Müslüman tüccarın ihtikâra devam ettiğinin göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Uygulanan devletçilik, özel sektörün güçlenmesine yönelik-

1 Korkut Boratav, *Türkiye İktisat Tarihi*, s. 85.

2 Gayri müslimlerin mallarını saklamadıkları, ticarethanelerinde bulunan malların haczedildiği eklerdeki listelerden anlaşılmaktadır. Zaten Milli Koruma Kanunu'nun denetimi de her an gayri müslimlerin üzerindedir.

tir, bu uygulama bugünkü özelleştirmelerin bir başka şekli olarak da değerlendirilebilir. Bu bakımdan gerek Saracoğlu, gerekse Refik Saydam hükümetlerinin ekonomik politikaları arasında bir farklılık yoktur. Ana amaç, bürokratik burjuvazi tarafından, devlet kesesinden kendine bağlı bir sınıf yaratmaktır.[3] Yeni sınıf yaratılırken dış talan imkânları kalmadığı için iç talana yönelinmiştir. Devletin denetimi, Müslüman Türk özel teşebbüsün geliştirilmesine yöneliktir. Devletin ekonomik faaliyetlerinden doğan kaynağın transferi imkânı da, devlet kesesinden yaratılmak istenen bağımlı Müslüman Türk burjuvazi için her dönem göz önünde bulundurulan bir temel nirengidir.

Bir kadro devamlılığını sembolize eden İttihatçı çekirdeğin mensubu olan ve Kemalist dönemde eğitimde önemli görevler yüklenen ve daha sonra mebus tayin edilen Kazım Nami Duru, bu politikanın köklerini şu sözlerle ifade etmektedir:

"İttihat ve Terakki kongresinde, (Kara Kemâl) denilen Süleymaniye Kulübü Reisi Kemâl bey millî hayatımız bakımından çok önemli olan teklifleri bahis konusu etti. Kemâl bey şu fikirde idi:

Herhangi siyasî bir fırka, idealini gerçekleştirebilmek için reel bir kuvvete istinat etmelidir. İttihat ve Terakki Fırkası, kendince, bütün Osmanlı milletine istinat ettiği iddiasında ise de, bir hayli unsurdan mürekkep olan Osmanlı halkının mütecanis bir kitle olmadığı meydanda iken, böyle ne idüği belirsiz bir kuvvete dayanmak istemesi ham bir hayâl idi.

Memleketin iktisadî ve ticarî müesseseleri çoğunlukla Türk ve Müslüman olmıyan unsurların elinde idi. Oysa ki İttihat ve Terakki gibi bir fırka bu azınlığa dayanamazdı; ticarî, iktisadî kuvvetten bir kısmının Türklerin eline geçmesi lâzımdı.

Bunun sağlanması çaresi ne idi? Devlet hazinesinden yardım görmek mi? ... İttihatçılığı şiar edinen Türklerden ticarî şirketler vücuda getirmek, onların delaletiyle bir banka kurmak zarurî görünüyordu. İşte Kemâl beyin ortaya attığı bu mesele de İttihat ve Terakki kongresinde ana mevzulardan biri olmuş, bir takım müsbet kararlara varılmıştı. Bu kararlar ittifakla kabul edilmiş,

3 Bu yöntem Japonya'da Meiji rejiminin başarılı bir uygulamasıdır.

icrası Kemâl beye bırakılmıştı."[4]

Duru'nun sözleri yeterince açıklayıcıdır.

2. Jöntürk döneminde Refik Saydam aynı yolu göstermiş, Saracoğlu da Saydam'ın bıraktığı yerden devam etmiştir.

Devlet denetimindeki ekonomik işletmelerin ürünlerinin fiyatlarının[5] tekel piyasası niteliğinden ötürü yüksek tutulması da bir iç talan ve dolayısıyla bir kaynak transferidir.

Bu bakımdan siyaset ve ticaret erbabının iç içe geçtiği ortamda, siyasîlerin (İnönü, Saydam, Saracoğlu) bürokrasi ve tüccarı hedef göstermesi bir aldatmaca, ikiyüzlülük veya tersinden kendini tanımlama olarak da alınabilir.

Vergi yasalaşmadan önce, azınlık cemaatlerinin hükümetin toplamak istediği miktarı aralarında toplayıp verme önerisinin Saracoğlu tarafından reddedilmesi de kararın gerekçesinin ekonomik değil siyasî olduğunun göstergesi olarak okunabilir.

Altın rezervi 1943 yılında 35 ton kadar artmıştır. 1942 yılında da altın rezervi yönünden fakir olunduğu söylenemez: "Altın mevcudumuz Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının son haftalık bültenine (15.5.1943) göre 140,7 tona ulaşmıştır. Geçen yılın aynı haftasında altın mevcudu 95,7 ton kadardı."[6]

1915 jenosidindeki el koymalardan sonra gerçekleştirilen 1918 iç borçlanmasıyla[7] Varlık Vergisi ile 1940'larda gerçekleştirilen gelir gider dengesi arasında bir paralellik vardır. (1943 yılı bütçesi[8] 486.717.349 lira ve Millî Müdafaa Vekâleti bütçesi 116.717.349 lira iken, Varlık Vergisi'yle, 1944 yılında bütçe[9] 952.434.417 liraya, Millî Müdafaa bütçesi 139.682.350 liraya yükselmiş, ayrıca bütçeye muhtelif müdafaa hizmetleri adı al-

---

4 Kazım Nami Duru, *"İttihat ve Terakki" Hatıralarım*, s. 76-77.

5 Bu malların fiyatlarına ilişkin haber ve yorum da yasaktır.

6 Ertuğrul Baydar, *İkinci Dünya Savaşı İçinde Türk Bütçeleri*, Maliye Bakanlığı Tetkik Kurulu Yayınları, 1978, s. 55.

7 Sait Çetinoğlu, "Sermayenin 'Türk'leştirilmesi", *Resmi Tarih Tartışmaları-2*, Ed. Fikret Başkaya, Özgür Üniversite Y., 2006, s. 105, 119, 133.

8 1943 Mali Yılı Muvazenei Umumiye Kanunu, Kabul Tarihi 27.5.1943, Kanun No 4420

9 1944 Mali Yılı Muvazenei Umumiye Kanunu, Kabul Tarihi 29.5.1944, Kanun No 4566.

tında 376.000.000 lira masraf konmuştur.)

Tahmin edileceği üzere millî savunma için ayrılan bu olağanüstü tahsisat, Almanya'dan silah alımında kullanılacaktır. Bakanlar Kurulunun 18.1.1943 tarih ve 19314 sayılı kararnamesi Almanya'dan 100 milyon marklık silah alımı ve bu alımlarla ilgili olarak Hariciye Vekâletinden Faik Hozar'ın görevlendirilmesine ilişkindir: "Almanya'dan silah satın almak üzere Alman Hükümetinin açacağı 100 milyon marklık kredi hakkında Berlin'de cereyan eden müzakereler sonunda yapılmış olan nihai anlaşma ile merbutu mektupların imzası için, bu müzakereleri idareye memur edilmiş olan Hariciye Vekâleti İkinci Daire Umum Müdürü Faik Hozar'a salahiyet verilmesi, Hariciye Vekilliğinin 7/1/1943 tarihli ve 169/8 sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 18 II. Kanun 1943 tarihinde kabul edilmiştir."[10] Bakanlar Kurulunun 16.3.1943 gün ve 19585 sayılı kararnamesi bu tahsisatın kullanımı ve söz konusu silahlar gümrükten geçirilirken gümrük vergileri vs. istisna tutulmasıyla ilgilidir: "Berlin'de aktolunan 100 milyon marklık Türk-Alman kredi anlaşması ile temin edilecek harp silah ve vasıtalarının gümrük resminden ve gümrükte alınan diğer vergi ve resimlerden, rıhtım ve ardiye ücretlerinden muaf olarak yurda sokulması; Milli Müdafaa Vekilliğinin 28/2/1943 tarihli ve 8134 sayılı tezkeresiyle yapılan teklifi ve Maliye Vekilliğinin 10/3/1943 tarihli ve 18290/1609 sayılı mütalaanamesi üzerine, 3729 sayılı kanunun 1 inci maddesine tevfikan İcra Vekilleri Heyetince 16 Mart 1943 tarihinde kabul olunmuştur."[11]

İktisadî açıdan Varlık Vergisi döneminde yapılan harcamalar göz önüne alındığında, bu yasanın, ekonomiyi düzlüğe çıkaracak bir amacının olmadığı açıkça görülmektedir. Yasayla ilgili ekonomik söylem retorikten ibarettir.

Varlık Vergisi borçlarını ödeyemeyen İzmirli "mükellefler", Sivrihisar'daki zorunlu çalışma kamplarına sevk edilirken, Başvekilin memleketi Ödemiş'te bayram vardır: Ödemişliler Baş-

10 Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi 030-18-01-02-100-111-20
11 Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi 030-18-01-02-101-17-11

vekilin onuruna eğlenceler düzenlenmektedirler.[12]

"Ekonomideki zorlukların aşılması" için konulduğu söylenen verginin kahramanı muzaffer başvekilin yurttaşları üzerinde kazandığı zaferin anısı abideleştirilmektedir. 2 Eylül günlü *Tasviri Efkâr* gazetesi, Saracoğlu'nun, "İzmir Ödemiş yolunun her istasyonunda halk tarafından eşine nadir tesadüf olunur tezahüratla karşılandığı"nı birinci sayfadan verirken, bir gün önce Saracoğlu anıtının açıldığını da müjdelemektedir.[13]

Aynı dönemde zor ekonomik koşullar altında olunmasına rağmen İnönü büstlerinin açılışlarından da geri kalınmamaktadır. 1943 bütçesine, Atatürk Anıtı proje masrafları olarak 250.000 lira konduğunu da ayrıca belirtmek gerekir.

Bu arada iktidar - vaziyetin icaplarından dolayı - kendisine suç ortakları yaratmaktan da geri kalmamaktadır. İktidarına destek ve verginin meşrulaştırılması için memurlara birer kat elbise ve birer maaş ikramiye verilmesi de unutulmamıştır. Rejimin üst düzey bürokratları paylarını lojman olarak alırlar. Günümüzde Ankara'da Namık Kemal Mahallesi olarak bilinen "Saracoğlu Evleri" o günlerin eseridir. Bu devlet mahallesi 1944-45 yıllarında Almanlar tarafından yapılmıştır. Mimarı da Anıtkabir mimarî proje yarışmasında, Çanakkale Anıtı, İstanbul Radyoevi ve İstanbul Adalet Sarayı gibi yapıların proje yarışmalarında da seçici kurul üyeliği yapan Üçüncü Reich'ın ünlü mimarı Paul Bonatz'dır. Saracoğlu Evleri bugün hâlâ 450[14] üst düzey bürokratın Ankara'nın orta yerinde bedavaya yakın bir bedelle oturdukları lojmanlar olarak hizmet görmektedir. Bakanlar Kurulunun 2.10.1944 tarih ve 1553 sayılı kararnamesiyle, Varlık Vergisi'nin sağladığı imkânlarla bürokratlara lojmanlar yaptırılmaktadır:

"Memur meskenleri inşası hakkındaki 4626 sayılı kanun gereğince Ankara'da, takarrur edecek planlara göre iki, üç ve dört

12 "Başvekil Ödemişte iken eğlenceler ve futbol müsabakaları düzenlenecek / İlk kafile dün Sivrihisar'a sevk edildi", *Yeni Asır*, 26 Ağustos 1943

13 "Başvekille beraber: İzmirden Ödemişe, Saracoğlu anıtı dün açıldı", *Tasviri Efkâr*, 2 Eylül 1943.

14 Bu bürokratlara hizmet için görevlendirilen hizmetlilerin lojmanları bu sayıya dahil değildir. Lojmanlar Maliye Bakanlığına bağlı kalabalık bir birim tarafından idare edilmektedir.

odalı dairelerin nisbet ve miktarı mezkür kanunun 3 üncü maddesi mucibince kurulacak komisyon tarafından tesbit edilmek üzere, 400-500 lojman inşası ve bunun 125-150 sinin 1944-1945 ve üst tarafının ayni nisbet dâhilinde müteakip senelerde yapılması; Maliye Vekilliğinin 11/9/1944 tarihli ve 3133/53 /19306 sayılı tezkeresiyle yapılan teklifi üzerine, adı geçen 4626 sayılı kanunun birinci maddesine tevfikan, İcra Vekilleri Heyetince 2/10/1944 tarihinde kabul olunmuştur."[15]

Varlık Vergisi'yle yapılan harcamalardan söz açılmışken iki kalem harcamadan daha söz edelim: Birincisi; 1943 bütçesine Varlık Vergisi'ne ait her türlü ücret ve harcamalar olarak 500.000 lira ödenek konulmasıdır.[16] İkincisi, ilân bedeli olarak gazetelere yapılan 299.888 liralık ödemedir. "İlân dolayısıyla gazetelerle aramızda sinsi bir mücadeledir başladı. Nihayet zimmî bir anlaşmaya vardık. Borçlunun kesesinden ödenen bu tevziatın yekûnu 299.888 liradır."[17] Gazetelere ödenen bu miktar sadece İstanbul ilini kapsamaktadır. Gazeteler ya da gazeteci partililer/partili gazeteciler, iktidara sundukları desteğin karşılığını mağdurların kesesinden almışlardır.

Sonuç olarak, "Varlık Vergisi bir iktisat politikası değildi. Bir kuşağı, bir toplumu ilgilendiren çok ağır bir travmaydı. Azınlıkların mülksüzleştirilmesi, vatanlarına küsmesi, göçmesi gibi sonuçlara yol açtı. Rakamlar ve parasal miktarlar yaşanmışlıkların üzerini sisle örtüyor. Oysa umudunu, yaşama biçimini, yakınlarını terk edenler ve onların evlatları Varlık Vergisi'ni bugün bile taptaze, capcanlı yaşıyor."[18]

Bu satırların yazarı Rıdvan Akar'ın söylediği gibi, Varlık Vergisi bir iktisat politikası değildir. Ne pahasına olursa olsun, ekonomiye maliyeti ne olursa olsun etnik kökeni farklı burjuvazi ve diğer katmanların tümünün biçilmesine yönelik siyasî bir karardır. Varlık Vergisi'yle ekonomi düze çıkmamıştır; tersine ekonomi daha da kötüleşmiş, karaborsa daha da artmıştır.

15 Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi 030-18-01-02-106-67-17

16 1943 Mali Yılı Muvazenei Umumiye Kanunu, Kabul Tarihi 27.5.1943, Kanun No 4420

17 Faik Ökte,*Varlık Vergisi Faciası*, s. 164.

18 Rıdvan Akar, *Aşkale*..., s. 12.

Tipik bir burjuva yaklaşımı açısından baktığımızda bile bu uygulamayla, Türkiye'nin batıya açılan penceresi olan gayri müslim burjuvazi tasfiye edilmiş, yılların birikimi yok edilmiştir. "Verginin tasfiyesini takip eden aylarda İstanbul piyasası hicret gören bir şehrin durgunluğunu muhafaza etti. G [gayri müslim] grubunun büyük simaları sarsılmıştı. Orta tabaka mecalsiz ve dermansızdı. Esnaf canlılığını kaybetmişti. İş hayatında bizim ibdamız olan [kandırma] M [Müslüman]-G [gayri müslim] tasnifi yoktur. Bidayette yapılan tahminler hilafına bu zelzele M grubunu ihya etmedi. Bazı vaziyetlerde onun çalışmalarına, işine de tesir etti. Senelerdir, ticaret ve sanat erbabı beraber çalışmaya alışmışlardı; birbirinin alıcı ve satıcısı idiler. Varlık Vergisi daha ziyade karaborsacıların zenginleşmesine yol açtı. (...) piyasaya bu şekilde orjini ve fiyatı meçhul mal dökülürken karaborsa alimante edildi [beslendi]. Diğer taraftan yüzlerce iş adamının ticarethanesi satılmış, kendileri işsiz bırakılmıştır. (...) büyük kitle yıkılmış, iktisadî durumunu düzeltememiş, yeni hayata adapte olamamıştır. Aradan bunca sene geçtiği halde[19], tanıdığım mükelleflerden bir kısmını hâlâ sefalet içinde görerek muazzep olmaktayım [sıkıntı çekmekteyim]."[20]

Gayri müslimlerin alım gücü kalmadığı için ticaret hacmi neredeyse sıfırlanmıştır. Dükkânını koruyabilen bir esnaf, çoğu müşterisi gayri müslim olduğu için Varlık Vergisi sebebiyle işlerinin tamamen durduğunu[21] söylemektedir. Varlık Vergisi gayri müslimleri ekonomik açıdan tüketmiştir.

Doğal ekonominin bu şekilde tahrip edilmesinin göze alınması da, Varlık Vergisi'nin bir ekonomik karar değil politik bir tercih olduğunu bize tekrar tekrar göstermektedir.

Varlık Vergisi İttihat ve Terakki geleneğinin devamı olarak Cumhuriyet tarihinin azınlık karşıtı politikalarının en önemli pratiklerinden[22] biri olan 1934 Trakya olayları, "Vatandaş Türk-

19 Bu satırlar 1951 yılında yazılmıştır.

20 Faik Ökte, *a.g.e.*, s. 202–203.

21 Markar Esayan, *Karşılaşma*, Hayykitap, 2007, s. 290.

22 Azınlık karşıtı bu pratikler, Avrupa'da yükselen faşizmin izdüşümleri olarak da okunabilir. Faşizmin başarısına endekslidir. Faşizm yükselirken dozu artacak, düşerken azalacaktır. Yenildiğinde ise hiçbir şey olmamış gi-

çe Konuş" kampanyası, 20 Kur'a İhtiyatlar uygulamasından sonra azınlıkların bu coğrafyada artık bir yeri olmadığını gösteren önemli siyasî pratiklerinden biridir. Anlayamayanlara ya da anlamak istemeyenlere 6-7 Eylül olaylarıyla 1955 yılında daha net olarak anlatılacaktır. Azınlıklara tanınan tek seçenek, her şeylerini burada bırakarak ülkeden gitmektir. 1948'de İsrail'e gitmek isteyen Museviler de her şeylerini bırakma karşılığında ülkeden çıkabilme izni alabilmişlerdir. Kıbrıs olayları bahane edilerek etablis Rumlar da, 1964'te her şeyleri bıraktırılarak sınır dışı edilirken Yahudilerle aynı kaderi paylaşacaklardır.

2. Varlık Vergisi uygulaması bir ekonomik ve kültürel soykırımdır

Varlık Vergisi'nin boyutları sadece ekonomik soykırımla sınırlı değildir, kırımın bir de kültürel boyutu vardır. Varlık Vergisi neticesinde başlayan kitlesel göç, çok önemli bir kültür birikiminin yok olmasına, kültürel iklimin çoraklaşmasına neden olmuştur. Yervant Özuzun bir yazısında kültürel soykırımı vurgulamaktadır: "Varlık Vergisi Türkiye Azınlıklarına çok şey anımsatan iki sözcüktür. Neydi, bunlar? Bir devletin kendi vatandaşına, farklı kökenden olduğu için uygun gördüğü, ayıplı bir yasa uygulamasıydı. Irkçılığın, acının, çalışma kamplarının, güvensizliğin, göçün diğer ismiydi. Yüzlerce yıllık kültür, sanat, meslek birikiminin yok oluşuydu. (...) Varlık Vergisi'yle ekonomi Türkleştirildi. Devamında gayrimüslimler yurtdışına gitmek zorunda bırakıldılar. Acı tahribat bununla sınırlı kaldı diyebilir miyiz? (...) Ekonominin temel alt yapıyı oluşturduğu kabul edilirse sonuçların çok daha büyük boyutlarda olacağı kolayca görülebilir. Bu açıdan baktığımızda özellikle Ermeniler açısından Varlık Vergisi bir kültür kırımıdır. Beş yüz yılda meydana gelen Ermeni burjuvazisi ve bu burjuvazinin bir parçası olan aydın sınıfı yok olmuştur. Ana dili Ermenice olan, iyi eğitim görmüş, birkaç yabancı dili bilen, güzel sanatların her dalıyla ilgili bir sı-

---

bi yerini suskunluğa bırakacaktır. Dönemin basın yayın organlarının politikalarının genel karakteristikleri bu trende göre ayarlanmıştır.

Varlık Vergisi ve savaş sırasında bazı ülkelerdeki vergi uygulamaları

Varlık Vergisi öz olarak vergi karakteri taşımadığı için savaş sırasında diğer ülkelerde alınan vergi önlemlerinden ayrılmaktadır. Varlık Vergisi aynı zamanda savaş ekonomisi uygulaması karakteri de taşımamaktadır. Uygulama itibariyle azınlıklardan haraç alınması niteliğinde olan "vergi", azınlıkların tüketilmelerine yönelik politik bir karar olduğundan, ekonomik bir önlem ya da uygulama olarak nitelendirilemez. Bu karakteri diğer ülkelerde savaş sırasında yapılan uygulamalarla karşılaştırıldığında daha net olarak ortaya çıkmaktadır. Varlık Vergisi'nin ancak Nazilerin işgal ettikleri ülkelerdeki Musevilere yaptıkları uygulamalarla örtüştüğü, paralellik gösterdiği söylenebilir.

Çeşitli ülkelerde uygulanan savaş ekonomisi ve alınan önlemler incelendiğinde[23] söz konusu ülkelerde hayatın her alanında yoğun bir devlet müdahalesi yaşandığı, savaşın finansmanında vergi gelirlerinin en önemli araçlardan biri olduğu, birçok ülkede savaş dönemindeki aşırı kazançların vergilendirilmesi yönünde önlemler alındığı ve bu gelirlerin devlete gelir sağlamaktan çok eşitsizlikleri önlemeyi amaçladığı görülmektedir.

İkinci Dünya Savaşı boyunca İngiltere, Avrupa'da işgal altında olmayan tek müttefik ülke konumundaydı. Ancak Almanya'nın yoğun hava ve deniz ablukası ve bombardımanı İngiliz ekonomisine ağır darbe vurmuştur. İngiltere, bir yandan savaşın maddî ve manevî yıkımını yaşarken, bir yandan da savaş ekonomisinin tipik göstergesi olan, piyasa ekonomisinin savaş ekonomisine uyumlulaştırılması, üretimin aksamaması, fiyat artışlarının önlenmesi, savaşın finansmanı için kaynak yaratılması gibi sorunları çözmeye çalıştı. Bu amaçla, üretim ve fiyat kontrollerinin sağlanması için hammadde, ithal ve ihraç ürünlerinin kontrolü, üretim ve dağıtım kontrolü, sanayinin yoğunlaştırılması, hammadde ve sınaî mamullerde fiyat kontrolü, ücretlerin, gıda ürünlerinin üretim-dağıtımının denetimi, kârlarda kontrol, tarım ürünlerinde üretimin arttırılması için yapılan kontroller gibi ekonominin hemen tüm alanlarında etkin müdahaleler yapılmıştır.

23 Rıdvan Akar, *Varlık Vergisi*..., s. 20-24.

İngiltere'de uygulanan ve savaş döneminde doğan aşırı kazançları vergilendirmeyi amaçlayan aşırı kazanç vergisinin oranı belirli bir tutardan sonrası için %100'dür. Ancak bu vergiyle mükelleflerden alınan miktarın 1/5'i, mükellefin bu parayı alet ve makinelerini onarım ve yenilenmesinde kullanması hâlinde iade edilecektir.

Almanya'da uygulanan vergi politikasının temel amacı ise, savaşın finansmanı olmuştur. Bunun tek istisnası 1939 Eylül'ünde 2400 RM'den fazla yıllık gelirler üzerindeki verginin %50 arttırılması olmuştur. Ancak bu uygulama bir kereye mahsus olup savaş yıllarında kaldırılmıştır. Gelir vergisi oranları savaşın hemen başında %50 arttırılmış, şirket kazançları vergisi ise %20'den, önce %30'a, daha sonra da %40'a çıkarılmıştır.

İsviçre'de, savaş nedeniyle konulan buhran vergisi daha geniş kapsamlı olan savunma vergisi ile değiştirilmiştir.

Avustralya'da, bin liradan fazla geliri olanlardan lira başına on kuruş vergi alınmıştır.

Bulgaristan'da, sermayeleri en az 300 bin leva olanlardan sermaye vergisi alınmıştır.

Portekiz'de, ticarî ve sınaî faaliyetlerde normal olarak elde edilen gayri safi kârın %20'sinden fazla kâr sağlayanlardan kazanç vergisi alınmıştır.

ABD'de, "federal gelir vergisi"nin kabul edilen muafiyet hadleri %20 oranında daraltılmış ve emek gelirleri "gelir vergisi"nin %10'u derecesinde bir savunma vergisine tâbi tutulmuştur.

İtalya'da, savaşın başlamasıyla birlikte bütün gelir vergilerine %25 ila %100 arasında zam yapılmıştır. Ancak savaşın vergilerle finanse edilmesi çabası bu ülkede yeterince etkili olmamıştır. Örneğin, 1942-1943'de vergi gelirleri, genel harcamaların sadece üçte birinden fazladır.

Japonya'da ise, 1940 yılında vergi sistemi yeniden gözden geçirilerek şahsî gelirler altı değişik vergiye tâbi tutulmuş ve genel gelir üzerine de "mürekkep bir vergi" konulmuş, ayrıca kâr ve sermayeyi matrah olarak alan bir şirketler vergisi oluşturulmuştur.

Bu ülkelerde, savaş dönemindeki kazançların vergilendirilmesi amacıyla değişik uygulamalara başvurulmuştur. Uygulamalara bakıldığında, kâr haddi Norveç'te %5, Belçika ve Finlandiya'da %6 ile sınırlandırılmıştır. Bu oranların üstünde elde edilen ka-

zançlara devlet el koymaktadır. Kanada ve İsveç'te "fevkalade kazancın" %75-80'ine, İngiltere'de %100'üne vergi konulmaktadır. Ancak savaştan sonra tahsil edilen verginin %20'si geri ödenecektir. İtalya'da ise 10 bin liret'lik kazançtan fazlası % 0,5 oran üzerinden vergiye matrah oluşturmuştur.

Ancak yukarıda değinilen ülkelerde fevkalade kazançlar üzerinden alınan vergilerin genel vergi gelirleri içindeki payı çok küçüktür.

nıf her şeyiyle birlikte yok edilmiştir. (...) Bu giden aydınların, bu kuşağın yerini Anadolu'dan göçen, eğitim olanağı bulamamış, kültür değerlerine sahiplenememiş, feodal yapıdan gelen insanlarımız almıştır. Kısacası bir diyalektik kırılma olmuş, feodal yapı karşıtını yitirmiştir. Toplum geçmişine, geleceğine sahip çıkamaz hale gelmiş. Vakıflar, okullar, iyi niyetli ama en azından yetersiz kişilerin elinde kalmıştır. Aradan 50-60 yıl geçmesine karşın bugün bile bu eksiklik, bu acı çekilmektedir. Toplum, yeterince kendi aydınlarını yetiştirememiştir. Mimar Sinanların, Balyanların, Güllü Agopların, Mınakyanların, Nigoğos Ağaların, Martayanların ve daha daha nicelerinin genlerini taşıyan torunları kültür ve sanat birikimleriyle birlikte yok edildi. Bugün, sanatın ve bilimin her dalında, uluslararası üne sahip Ermeni kökenli sanatçılar var, bilim adamları var. Bunlar, hangi ülkede olurlarsa olsunlar, değişik tarihlerde bu ülkeden gitmek zorunda kalanların torunlarıdır. Bu Türkiye için de büyük bir kayıp değil midir?"[24]

Evet, Yervant Özuzun'un söylediği gibi sadece azınlık cemaatlerinin kaybı değildir söz konusu olan, kültürel soykırımdan azınlık cemaatleriyle birlikte Türkiye de kaybetmiştir.

Varlık Vergisi uygulamasının azınlıklar açısından kültürel olarak yıkımının bir veçhesi de, entelektüel gerilemedir. Uygulamayla yaşama araçları elinden alınarak yaşayamaz duruma getirilen azınlıkların, Varlık Vergisi'nden sonra içine düştüğü yoksulluk çocuklarının eğitimine de yansımıştır. Gayri müslimler çocuklarını Varlık Vergisi dolayısıyla okutamaz duruma gel-

24 Yervant Özuzun, Varlık Vergisi, www.hyetert.com/yazi3.asp?s=0&Alt-Yazi=Makaleler

miş, çoğu gayri müslim öğrenci okulu bırakmak zorunda kalmıştır. Varlık Vergisi dolayısıyla ekonomik olarak yıkıma uğrayan azınlık kuşağı eğitim olanağından mahrum kalarak, Varlık Vergisi bir kültürel kırım olarak gayri müslim çocuklarının entelektüel kapasitesini de olumsuz yönde etkilemiştir.

Varlık Vergisi bilindiği ya da zannedildiği gibi sadece bir kaynak aktarımı değildir. Azınlıkların ekonomik ve kültürel olarak soykırımını amaçlayan ve gerçekleştirmiş olan siyasî bir projedir. Bu sayede azınlıklar yok edilmiş, folklorik bir figüre indirgenmiştir.

Bu özellikleri nedeniyle Varlık Vergisi uygulaması 1948'de Birleşmiş Milletler'de kabul edilen soykırım tanımının manevî ve maddî unsurlarını içermektedir: Eylemin "ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubu kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak amacıyla" yapılmış olması, sözleşmede maddî unsur olarak tanımlanan azınlıkların yaşam araçlarının ellerinden alınması ve bir kısmının toplama kamplarına sürülmesi "grubun bütünüyle veya kısmen, fiziksel varlığını ortadan kaldırılacağı hesaplanarak, yaşam şartlarını kasten değiştirmek", azınlıkların savaş ortamında yaşama araçlarından koparılarak açlığa mahkûm edilmeleridir. Bu açıdan da Varlık Vergisi insanlığa karşı işlenen bir suçtur aynı zamanda.

Uygulama, soykırım sendromunun unsurlarını ve işleyiş tarzını içermektedir:[25]

1. Fırsat: İkinci Savaş'ın izolasyon koşulları ve uygulamaya maruz kalan zayıf grup.

2. Tasarlama: Yukarıda da söz edildiği gibi uzun zamandır Anadolu'nun homojenleştirilmesine yönelik İttihatçı plan ve İttihatçı eski kadro (İsmet Paşa, Şükrü Saracoğlu, Ferit Hamal[26] vd.) faktörü, bir ön hazırlık olarak 20 Kur'a İhtiyat uygulamasıyla zayıf grubun terörize edilmesi,

---

25 Soykırım sendromunun işleyiş tarzının şekillendirilmesinde Dadrian'ın incelemesinden yararlanılmıştır.
Vahakn N. Dadrian, *İttifak Devletleri Kaynaklarında Ermeni Soykırımı*, Toplu Makaleler Kitap 3, Çev. Ali Çakıroğlu, Belge Yayınları, s. 79-80.

26 Uygulamadaki başarılarından dolayı, 1943 yılında parti müfettişi Suat Hayri Ürgüplü bakan, Ferit Hamal milletvekili yapılmıştır.

3. Karar alma (amaç): Azınlıkları tamamen tasfiye etme, mülksüzleştirme, yoksullaştırma,

4. Gerçekleştiren kadro: İnönü ve Saracoğlu yönetimindeki eski İttihatçı kadro, parti ve Varlık Vergisi komisyonlarında görevlendirilen İttihatçılar,[27]

5. Organizasyon denetimi: Parti teşkilatı (CHP), haber alma teşkilatı, Müslüman-Türk burjuvazi ve eşraf,

6. İmha güçleri: Maliye bürokrasisi, parti teşkilatı, ticaret birlikleri ve örgütleri, belediyeler,

7. Uygulama teknikleri: Zor kullanma, güvenlik güçleri ve dönemin güdümlü basını tarafından terörize edilme ve kamplarda kötü şartlarda zorunlu çalıştırma.

Öz olarak "Varlık Vergisi, azınlıklar için ekonomik bir soykırımdı. Türk burjuvazisinin ise önünü açan bir projeydi. Yarattığı psikoloji sonraki yıllarda azınlık karşıtı provokasyon ve uygulamalardan çok daha kalıcı oldu."[28]

---

27 İstanbul 1 nolu komisyonlarda görevli olan Ferit Hamal, Topkapulu Bican (Bağcıoğlu) ve Tevfik Amca'nın ortak paydaları İttihat ve Terakki'nin önemli ve etkili kadrolarından olmalarıdır. Komisyon üyelerinden birinin de ünlü İttihatçı Kara Kemal'in yardımcısı Hamallar Kâhyası Ferit (Hamal) olmasını eksik kalan bir işin tamamlanması olarak da düşünebiliriz.

28 Rıdvan Akar, *Aşkale Yolcuları*..., s. 9.

4. Bölüm 1. Ek:
Varlık Vergisi anıları ve tanıklıklar

Hatıra[1]
Aşkale yurdumda yok bizi anan
Kuleye benzeyen dağına bakan
Soluksuz kalıyor yokuşu çıkan
Kıymayın kardeşler bizimki de can.

Tanrıyla konuşmak isteyen aza
Bu dağı tırmanır düşe ve kalka
Burada yaşamak haza bir cefa
Dilerim tanrıdan yalnız veda.

Ümitler kesilir azalır derman
Berbat'tır ederse böyle devam
Diyorlar cesur ol, kendine güven
Cefaya katlanır hayatı seven.

Eylül'de kesilir hemen sıcak
Bu dağın rüzgarı buzdan bir bıçak
Diyorlar bu kış da karlı olacak
Gönlümüz ser-a-pa yeisle dolacak.

Günümüz zehirdir hicranlar derin
Acılar fanidir bugünlük barın
Göze hor görünen yarmurlu karın
Şafağı parlaktır doğacak yarın.

---

1 Varlık Vergisi mağduru Mihran Yarman tarafından Aşkale'de yazılmıştır. Gülay Dinçel, "Yarmayanlar...", *Toplumsal Tarih*, Sayı 69, Eylül 1999, s. 30

İstanbul dünyanın en güzel şehri
Beyoğlu bu şehrin en latif semti
Şimdilik anmıyor terk etti bizi
Hasreti yakıyor aylardan beri

Bülbüller güllükte heceler aşkı
Mehtap'la nurlanır sulmetler gamlı
Rüyayı andıran geceler aşklı
Hatıra kalacak bu günler acı
Kop Dağı, 2.5.1943

* * *

Yeoryiu Topaloğlu:[2]

İstanbul'da doğdum ve okula gittim. Sonradan peynir tüccarı oldum ve bilinen Ticaret Odası'nda kayıtlıydım. Dükkânım Eminönü'ndeydi; orada babam İosif bana yardımcı oluyordu.

1943'ün Ocak ayında bize toplam 105.000 lira vergi tarhedildi Varlık Vergisi adı altında. Türk devleti bizi mecbur etmeden evvel tanıdığımız bir Türk'e baba emaneti evimizi iki bin liraya satmak zorunda kaldık. Fakat bize tarhedilen vergi çok büyük olduğu ve verebilecek durumda olmadığımız için Şubat 1943 tarihinde polis babamı tutukladı; 72 yaşındaydı o zaman ve Aşkale'ye tehcir oldu.

Bir buçuk ay sonra, 32 yaşındayken beni de tutukladılar - hasta ve 40 derece ateşim olmasına rağmen. Beni babamı karşılamaya gönderdiler. Hayvanların taşındığı vagonlara topladılar ve birçok gün süren seyahatten sonra bizi bir istasyona indirdiler. Bu istasyon Aşkale toplama kampına yürüyerek 8 saat mesafede idi. Orada çadırda -25 derecede ve ısıntısız kaldık. Büyük yaşta olanlar çalışmıyorlardı, biz gençleri ise yoldan karları temizlemeye ve rayların üstündeki buzları parçalamaya mecbur ediyorlardı. Beslenme olarak sefil kalitede karavana vardı ve günde bunun için 70 kuruş borçlanıyorduk. Biz aramızda para toplayıp bir sürgün yoldaşa yemek pişirmek görevi verdik.

2 *O Politis*, Atina, Şubat 1993, Çev. Dr. Raço Donef.

Ödeyecek durumda olmayanlar için diğerleri paylaşıyordu.

Sonradan bizi Şivrihisar'a sevk ettiler. Babam gırtlak kanseri oldu ve birkaç gün sonra öldü. Ben başka kampta olduğumdan kendisini göremedim. Ama son günlerinde memleketlim Kostas Andoniadis görmüştü; zaten bana bildiren oydu.

Sürgünler naaşları tahta üstüne koyarlar ve tarlalara gömerlerdi; yanlarında da boş bir şişenin içine ölünün isminin yazılı olduğu bir kâğıt parçası koyarlardı. Papaz yoktu. Bizden birisi papazlık görevi yapar, cenaze ilahisini okurdu ve sonradan trisagion.

Babamın vefatından bir ay sonra kamptan kaçtım ve çok serüvenli bir seyahatten sonra elbisesiz ve aç İstanbul'a vardım ve Ayios Nikolas gününde, 6 Aralık 1943 tarihinde, babamın anısına dua okunulan güne yetiştim.

Bir süre sonra eziyetler durduruldu ve diğer sürgünler de evlerine döndüler. Hayatım, bu felâketten sonra yıllarca normalleşmemişti. Bizim dükkânın işletmesini üstüne alan Türk hamal Halit Özgal bizim döndüğümüzü öğrenir öğrenmez kasayı boşaltıp ortadan kayboldu. Aynı dönemde kız kardeşim Elda da sıkıntıdan kanser oldu ve 1945'te öldü.

Bir süre sonra ailemle birlikte Bakırköy'den daha emniyetli olan Tatavla'nın (Kurtuluş) Bomonti mahallesine taşındım.

Ama 1955'te yeni bir felâket bizi buldu: Eylül olayları. Öğleden sonra erken bir saatte kaldığımız apartmanın kapıcısı Mustafa, Elenlerin evlerinin ve dükkânlarının "kırıldığını" bana bildirdi ve dairenin bütün ışıklarını yakmamı tembihledi ve balkona da bir Türk bayrağı asmamı söyledi. Kendisi de dışarıda bekledi ve bizi belâlardan kurtardı. Bütün komşu ev ve dükkânlar mahvedildi, aynı şekilde kiliseler ve mezarlıklar. Bir mucize eseri dükkânım kurtuldu, çünkü levhası Y. Topaloğlu idi ve bir Türk'e ait olduğu sanılıp vandalları aldattı.

O zamandan sonra 1963 yılının başlangıcına kadar bizi sürekli rahatsız ettiler, Türkler bize taş atıyordu, bir korku iklimi içinde yaşıyorduk. Daha evvelki yılların kötü tecrübeleri ile çok korktum. Kızım Klelia'nın Zapio Lisesini bitirmesini bekleyip ailemle birlikte Yunanistan'a sığındım.

Marika Şişmanoğlu:[3]

Bakırköy'de doğdum ve hayatımın ilk yıllarını burada geçirdim. Babam Grigorios tüccar ve beyaz eşya ithalatçısı idi. Dükkânı da Eminönü'ndeydi. 1943'ün başında 30 bin lira Varlık Vergisi tarhedildi. Bu miktar dayanılmazdı. Düşünün, aynı durumda bölgede en iyi dükkâna sahip Türk tüccar, Suraski'ye yalnız 800 lira vergi tarhedildi. İki evimiz vardı, bunlardan 10 odalı olan ev 7 bin liraya satıldı. Babam her iki evi ve dükkânı satmaya mecbur kaldı ama borcunu ödemeye muvaffak olamadı. Böylece tutuklandı ve Aşkale'ye sürüldü. Henüz 1941'de kadın elbiseleri imalat fabrikası açan amcam Yeorgio Şişmanoğlu'na büyük vergi tarhedildi ve mâli açıdan mahvoldu. Aşkale'ye sürüldü ve hemen hemen bir yıl sonra kötü bir durumda geri döndü.

Aşkale'de yolları karlardan temizliyorlardı. Bize babamın 1943'ün Haziranında gönderdiği fotoğrafta tanıyamadım. Çok kilo vermişti.

Sonradan Sivrihisar'a sevk edildi. Orada bir sabah 57 yaşındayken kalp krizi geçirip öldü. Ben o zaman 16 yaşında idim ve annemle dayım Hristo Aravanopulu'nun evine taşındık. O da 1943'te Aşkale'ye sürülmüştü. Dayım babamı bir tarlada ağacın altına, yanına bir şişeye ismini koyarak gömdüklerini söyledi, aynı tarlada başka kişiler de gömüldüğü için, eğer mezardan çıkarılırsa tanınabilsin diye.

Eylül 1955'te bizi başka bir felâket bekliyordu. Türkler evimizi "elekten" geçirdi, sağlam bir şey bırakmadılar.

Bir yıl sonra evlenip Yunanistan'a gittim.

Anastasiu İ. Antoniadis:[4]

Babam İsaak un ticaretiyle uğraşıyordu. 1943'te 100 bin lira Varlık Vergisi tarhedildi. Bu miktar elinde olmadığından ve likidite edebilecek herhangi bir gayrimenkulu olmadığından 6 Ağustos 1943 tarihinde, 68 yaşında tutuklandı ve Sivrihisar'a gönderildi. Orada, 24 gün sonra soğuktan çadırın içinde öldü. Yanına içine ismini yazdıkları kâğıdı koydukları bir de şişe

3 *A.g.d.*
4 *A.g.d.*

gömmüşler, eğer mezardan çıkarılırsa tanılabilsin diye.

Ben Türk Ordusu'nda Ankara yakınlarında bir kampta askerlik hizmetimi yapıyordum. 10 Eylül'de izin alıp asker arkadaşım Mosho Dimitradi ile babalarımızı görmeye gittik. Maalesef benim babam zaten ölmüştü. Ben 22 yaşındaydım. 1945'te tezkere aldım, Pangaltı'ya taşındım ve evlendim.

1950-55 yıllarını hatırlıyorum, her yıl Kuruçeşme'de Kutsal Tapınak Ayios Dimitrios'da 1943'de Anadolu'da ölen 11 Elen'in anılarına dua okuyorduk.

1955'te, Eylül Olaylarında, Türkler elektronik eşya tamiratı yaptığım dükkânımı mahvettiler.

1965'te kızlarım ilkokulu bitirip anneleri ile birlikte Atina'ya gittiler. Bir yıl sonra ben de onları takip ettim.

Konstandinou V. Konstandinidi:[5]

Babam Vasilios'un beyaz eşya dükkânı vardı. 1943'te 70 bin lira Varlık Vergisi tarhedildi. Evimiz yoktu. Babam dedemin lahana tarlasını ve bütün eşyaları satmak zorunda kaldı. Üç yıl zeminde uyuduk. Topladığı paralar vergiyi ödemeye yeterli değildi. Böylece 1 Mayıs 1943 tarihinde tutuklandı, birkaç gün Demirkapı'da tutulduktan sonra Erzurum'a tren vasıtası ile sürüldü. Kalp rahatsızlığı vardı ve askerler kar temizlemeye mecbur etmiyorlardı. Fakat jandarmalar çalışmak zorunda olduğunda ısrar ediyorlardı. Rahatsızlandı, 67 yaşında kalp krizinden öldü.

Erzurum'da bir Rus manastırının bahçesinde, Kostandino İatru ile birlikte gömüldü.

Anastasiu K. Iatru:[6]

Babam Konstandinos'un bahriye aksesuar dükkânı vardı. 90 bin lira Varlık Vergisi tarhedildi. Eşyalarla birlikte evimizi ve dükkânı sattık, ancak [toplanan] paralar vergiyi ödemeye yeterli değildi. Böylece 9 Mart 1943 tarihinde babamı tutukladılar ve birkaç gün Demirkapı'da tutulduktan sonra 16 Mart tarihinde Aşkale'ye sürüldü. Ben o zaman Ankara'da askerdim, izin alıp is-

5 *A.g.d.*
6 *A.g.d.*

tasyona indim, babamı orada görüp elini öptüm. Bu onu son görüşüm oldu. Kardeşim Meletios o zaman İsmet İnönü'nün başdoktoru idi. Babamın serbest bırakılması için çok uğraştı ama nafile.

3 Mayıs'ta 68 yaşında öldü ve Erzurum'da bir Rus manastırının bahçesinde gömüldü. Sonradan naaşını İstanbul'a getirmeye çalıştık ama bize "önce borcunuzu ödeyin sonra bakarız" dediler.

1955'te başka bir facia yaşadık. Türkler bahriye aksesuar dükkânımı, Tatavla'daki evimizi ve kardeşimin mikrobiyoloji ve patoloji laboratuarını mahvettiler. Bir yıl sonra artık Türkiye'de kalamayacağımızın bilincine vardım, büyük bir karar aldıktan sonra Atina'ya göç ettik.

Vartan İhmalyan:[7]

"... hangi yıl olduğunu anımsamıyorum, genellikle azınlıkları kapsayan, yüz karası Varlık Vergisi çıktı. Verebilenler veriyor, veremeyenler Doğu Anadolu'ya, Aşkale'ye sürgün ediliyorlardı. Mevsim kıştı, Aşkale soğuktu, sürülenlerin bir kısmı soğuğa dayanamayıp, Aşkale'de ölmüştü...

Varlık Vergisi zamanında yer alan şu komiko-trajik olayı ansıtmadan geçemiyeceğim: Bir yağcıdan 50 bin lira mı ne istemişlerdi. Kendisini yağ tüccarı sanmışlardı. Oysa bu adam yağ tüccarı değil, dükkân kepenklerini yağlayan zavallı biriydi. Bu olay dillere destan olmuştu.

Bu sırada bir akşam babam eve canı çok sıkkın geldi. Nedenini sorduğumuzda, komisyonculuk yapan kendisinden 500 lira varlık vergisi istediklerini söyledi. İki ucunu gücün bir araya getirebildiğimiz ailede yalnızca babam çalıştığı için (kardeşim ve ben okuyorduk) büyük para sıkıntısı içinde olduğumuz bir zamanda 500 lirayı nereden bulup da verebilirdik. Üstelik babam daha yeni yeni şiddetli bir grip geçirmişti, Aşkale'ye sürgün edilmek vardı, orasının soğuğuna nasıl dayanabilirdi?

Göztepe Amerikan Koleji'nde arkadaşım, birbirimizi kardeş gibi sevdiğimiz Rasih Güran'la eşi Muvakkar bunu işittiklerin-

---

7 Vartan İhmalyan, *Bir Yaşam Öyküsü*, Cem Yayınevi, 1989, s. 77.

de pek üzülmüşlerdi. Birgün de evde oturmuş, parayı nereden bulacağımızı düşünürken kapı çalındı. Açtık: Rasih'le eşiydi gelenler. Hoşbeşten sonra Rasih:

Geçenlerde bir piyango bileti almıştık, 200 lira çıktı; getirdik Garbis Efendiye (babam) verelim diye... demez mi?

Gözlerimiz doldu, nasıl duygulandığımızı anlatamam...

Ertesi gün babam, annemin yüzüklerini götürüp sattı, Rasih'in verdiği 200 liraya ekleyip 500 lirayı doldurduk, yatırdı parayı ve Aşkale'ye sürülmekten kurtuldu..."

Hayk Açıkgöz:[8]

"Vatandaşlık kanunlarına uymayan, faşist, ırkçı bir hareket de Varlık Vergisi'ydi. Adına göre varlıklılardan alınacaktı bu vergi. Tatbikatta yalnız Müslüman olmayanlardan, yani Yahudilerden, Rumlardan, Ermenilerden ve bu azınlıkların yalnız varlıklılarından da değil birçok zar zor geçinenlerinden de alındı. Çoklarından ödeyebilmelerine imkân olmayan para isteniyordu. Ödeyemeyenlerin mallarına haciz konuyor, açık artırmayla satılıyor. Elde olunan para istenen vergi miktarını dolduramazsa, o şahıs Aşkale'ye gönderiliyor, orada taş kıracak, yol yapmaya yardım edecek; böylece geri kalan borcunu ödeyecekti. Umumiyetle de daha hükümet mala el koymadan vergiye tâbi tutulanlar kendileri satışa çıkarıyorlardı mallarını. Ama kim alacak? O zamanlar İstanbul'un ticaret ve sanayii umumiyetle bu üç azınlık grubunun elindeydi. Bunların hepsine de çok ağır vergiler konmuştu. Yani mal almanın değil, mallarını satmanın peşindeydiler konan ağır vergileri ödemek için, kış gününde Aşkale'ye sürülmemek için. Böylece birçok ticari müessese, hanlar, apartmanlar yok pahasına Türklerin eline geçti, zenginlik Türkleştirildi.

Unyon Sigorta Şirketi'nin sahibi ve müdürü Aslanyan'a 1 milyon Varlık Vergisi kondu. Ödeyemedi, Aşkale'ye taş kırmaya gönderildi. Orada öldü mü, yoksa geri döndü mü, sonunun ne olduğunu şimdi hatırlamıyorum. Şekerciyan'a iki milyonluk Varlık Vergisi kondu. Nesi varsa sattı zavallı, gene de parası yet-

8 Hayk Açıkgöz, *Anadolulu Bir Ermeni Komünistin Anıları*, Belge Yayınları, 2006, s. 97-98.

medi. Enfarktüs geçirdi. Amerikan Hastanesi'ne kaldırdılar. Zannedersem kısa zaman sonra öldü. Kendisiyle beraber bütün zenginlik, bütün aile mahvoldu."

Ohannes Garavaryan:[9]
"Tam sevinçli, mutlu olduğumuz bir zamandı. Babamın ve annemin yüzü birdenbire hiç gülmez oldu. Ne olduğunu tam anlayamadım ama yine babamın başına büyük bir belâ geldiğini hissettim. Babam işten bir daha evimize gelmedi. Evimiz ölü evine döndü. Sonradan öğrendim. Babamın yeni açtığı kunduracı dükkânına ödeyemeyeceği miktarda vergi koymuşlardı. Çevresindeki Türk kunduracılara konulan verginin neredeyse on katıydı. Babam bu 'Varlık Vergisi'ni her şeyimizi satsa bile ödeyemezdi. Bir cuma günü vergi memurları gelmiş, vergi ödenmediği gerekçesiyle dükkânımızı mühürlemiş, babamı da alıp Aşkale'ye götürmüşlerdi."

Mina Urgan:[10]
"Ülkemin tarihinde büyük bir ayıp saydığım Varlık Vergisi sırasında anneme hayran kalmıştım: Oturduğumuz Parmakkapı'da Hayat Apartmanının on iki dairesinin onunda, Varlık Vergisi'nin gadrine uğrayan gayri-Müslimler oturuyordu. Sadece en üst kattaki iki dairede, biz ve başka bir Müslüman aile vardı. Varlık Vergisi'ni veremeyen azınlıkların ev eşyalarına her an el konulabilirdi. Müslümanlardan çok az ya da hiç vergi alınmazken, tanımadığı ve komşuluk da etmediği bu gayri-Müslimlerden ödeyemeyecekleri vergilerin istenmesini büyük bir haksızlık sayıp öfkeden köpüren Şefika bir operasyona girişti: Benim yatağım ve eşyalarım oturma odasına götürüldü ve bir gece geç vakit, dış kapı kilitlendikten sonra, apartmanda yoğun bir faaliyet başladı. On dairenin kıymetli eşyaları yatak odama taşındı. O küçük odada üstüste yığılmış otuz kırk halı, on radyo, on ya da daha fazla çatal bıçak ve yemek takımları, kıymetli vazolar, bib-

9 Kemal Yalçın, "6-7 Eylül 1955'e tanıklık edenler anlatıyor", *Agos*, Sayı 597, 7 Eylül 2007.
10 Mina Urgan, *Bir Dinozorun Anıları*, YKY, s. 114.

lolar, gramofonlar, kürk mantolar ve daha neler neler vardı. Apartmanın Sivaslı kapıcısı Mehmet, bu gizli faaliyetin farkına varmıştı elbette. Adamın 'Sayın Muhbir Vatandaş' durumuna düşmesini engellemek için, Şefika bir dinsel tören düzenledi: Gece yarısı, Mehmet, bizim daireye resmen celbedildi. Şefika, o gâvurların bizler kadar iyi insanlar olduklarını vurgulayarak, çok Müslüman bir nutuk attı. Eğer olup bitenleri herhangi birine söylerse, Mehmet'in nasıl çarpılacağını, cehennemde cayır cayır nasıl yanacağını anlattı. Sonra baş ucundaki Kuran'ı getirip şalından çıkardı. Çok duygulanan, nerdeyse ağlayacak hale gelen Mehmet. Kuran'a el basıp, bu konuda konuşmayacağına yemin etti. Yeminini tuttu da. Annemin yıllarca sonra, 1972'de ölmeden birkaç gün önce, o Kuran'ın salıyla birlikte kapıcı Mehmet'e verilmesini vasiyet etmesinin nedeni de bu olsa gerek."

İlya Araf:[11]

"Müessif bir hadise oldu, 1942'de Varlık Vergisi çıktı. Bize ödeyemeyeceğimiz bir vergi koydular. 300 bin lira. O vakit 300 bin lira büyük servetti. Babam, hakikaten Allah rahmet eylesin, uzağı gören bir insandı. Dedi ki, 'Bakın çocuklar, harp senelerine girdik. Avrupa yanıyor, mal sıkıntısı olacak, sakın ola 21 kuruşa sattığınız malı komşu 40 kuruşa sattı diye, ona özenerek siz de 40 kuruşa satmaya kalkmayın. Bunların hepsi hapse gidecek, onun için, katiyen normal fiyatın dışına çıkmayacaksınız.' Biz de stoklarımızı sattık ve 100 bin lira para topladık, babam dedi ki, '100 bin liraya devlet tahvili alacaz.' İki dükkânımız vardı. Bütün devlet ricalini tanırdım, onlara iyi hizmet verdiğim için, dükkânımıza geliyorlardı. Dükkânlarla fırtına geçinceye kadar idare ederiz diye düşünmüştük. Ama hiçbir zaman aklımıza böyle 300 bin lira vergi geleceği gelmedi. Ödeyemedik, haciz maciz oldu evimiz, şimdi bir de Aşkale'ye gönderiyorlardı vergiyi ödeyemedikleri vakit. Baktık efendim, bir gün eve geldiler, her şeyi aldılar gittiler, dükkânlar satıldı. İstanbul'da apartman

11 "Tarihe 1000 canlı tanık", İlya Araf, Varlık vergisi yokluk vergisi www.milliyet.com.tr/2004/10/03/pazar/paz13.html

var, onu da satacam ve evde 14 kişiyiz, nereye gidecez? Kalktım, ilk evvel Recep Peker'e gittim. O vakit, dâhiliye vekiliydi, durumu anlattım. Adam bıyığıyla 15 dakka oynadı. Şaibe altında kalırım diye, bir emir veremedi. Maddi hata var burda, düzeltin mesela 300 binin sıfırını kaldır, 30 bin versin bu adam, namuslu adam bunlar diyemedi. Maliye vekili vardı, hanımı beni çok iyi tanırdı, ona da gittim. O da 'Evladım ben bi şey yapamam, devlet memuruyum' dedi. Çıktık, gittik oradan da. (...) Nevzat Tandoğan'a gideyim, dedim daha sonra. Ankara valisi o zaman. Kalktım gittim, saat birdi. Yemekten sonra şezlongda istirahat ediyordu. Polis vardı kapıda, kartımı verdim, Gelsin dedi. Gittim yanına, elini öptüm, Maruzatım var dedim. Söyle oğlum dedi. Bana oğlum deyince canlandım, melaikelerim çalışmaya başladı. Durumu anlattım. Saracoğlu hükümeti vardı o dönemde başta. Varlık vergilerini komisyonlar belirlemişti. O dönemde Ticaret Odası'nın da başında Vehbi Koç vardı. 'Biz efendim çaylan simit parası kazanmaya uğraşırken, başkaları vagonlarla para kazanıyor. Biz kimseyle uğraşmıyoruz, bizimle uğraşıyorlar' dedim valiye. Varlık Vergisi'nin tesbiti bir muamma, kapalı kaldı bu iş. Neyse, Nevzat beye durumu anlatırken, Nevzat bey üzüldü benim ifadelerimden dolayı, zile bastı, defterdarını çağırdı. Defterdar geldi, 'Yaptığın eşkiyalığa doymadın mı? dedi. Tabii, defterdar emir kulu, onun elinde bir şey yok. Bana bak dedi, evlerini satacakmışsın, bunları sokağa mı atacaksın, yoksa sen evine mi götüreceksin'? Dedi. Cevap yok. 'Bana bak bir da bunları rahatsız edersen seni, Van'a sürerim' dedi. Defterdar da, 'Emredersiniz beyefendi' dedi, kalktı gitti. Döndü bana da, dedi ki, 'Hadi, rahat edin, ben burada valiyken, ne Aşkale'ye gideceksiniz ne de eviniz satılacak'. Adamın eline bir sarıldım, yiyecem neredeyse. Polis geldi kopardı valinin elini. (...) Bir gün sabahleyin bir motosikletlen biri haber getirdi. 'Nevzat Bey sizi istiyor' dedi. Kalktık Nevzat beyin yanına gittik, işte milletvekili vardı, oturuyor, babama soruyor, 'Her şeyinizi aldık, nerden geçiniyorsunuz? Dedim ki, Babam konuşamıyor, kusura bakmayın, ben cevap vereyim. Allah dostlarımızı eksik etmesin, sıra gelince sizden de yardım talep edeceğim. Nevzat Bey de, Hepsini mi devlete verdin, peynir ekmek para-

sını bir kenara koymadın mı? Eğer verdiysen enayisin' dedi. (...) biz piyasadan kalktıktan sonra fiyatlar yüzde 40 fırladı. Biz piyasayı tutuyoduk. Fiyatları ilan ediyoduk, tabii esnaf biliyor musunuz ne derdi bize, 'ordubozan' derlerdi bize. (...) Varlık Vergisi'nden sonra ticaret tamamen başka ellere geçti. Birçokları çekildiler, birçokları iflas ettiler. Gene de tek tük gayrimüslimlerden çalışan kaldı. Biz mesela eğer bu Varlık Vergisi olmasaydı, daha geniş bir hamle yapacaktık. (...) Varlık Vergisi'yle birlikte düşmanlarımız bizi yok ettiler, kıskanıyorlardı."

Hayim Bahar:[12]

"Tarihe Trakya Olayları (olarak) geçen bu hadiseden sadece 8 yıl sonra hükümet Varlık Vergisi'ni çıkardı. Zengin Yahudilerin çoğu İstanbul'da yaşadığından en büyük darbeyi onlar yediler. Genellikle varlıklı olmayan Edirneliler ise onlar kadar etkilenmediler ama gene de acı ve gülünç olaylar da oldu. Sokaklarda muhallebi satan bir Yahudi satıcıya 100.000 lira vergi konulmuş ve satıcı bunu gördüğünde gülmekten sinir krizi geçirmişti. Adamın tezgâhı, tabak ve kaşıklarının toplam değeri, yenilmemiş muhallebisi ile birlikte, 100 lira bile etmiyordu. Çarşıda bir ayakkabıcının önünde iğde denen bir nevi meyve satan Yahudi satıcı da, o kadar olmasa da büyük bir vergiye tâbi tutulmuş, veremeyince de tezgâhına ve meyvelere el konulmuştu. Haciz memurları malını açık artırmaya koyunca Müslüman komşusu derhal en yüksek fiyatı vererek hepsini satın almıştı. Memurlar terk edince de Mişon adlı iğdeciyi yanına çağırarak, Mişon bu tezgâhı ve malını sana hediye veriyorum, ama kimseye bunu söyleme, biri sorarsa benim için çalıştığını söyle deyince Mişon komşusunun bu erdemli hareketi karşısında sevinç gözyaşlarını tutamamıştı. Bir pazar arkadaşlarla her hafta sonu yaptığımız gibi Köfteci Baruh'a gidip yemek yiyorduk. Yanımızdaki masada üç resmî giyimli erkek masaları adam akıllı donanmış bir vaziyette tıka basa yiyorlardı. Yemek bitince birden kalktılar ve köfteciye hüviyetlerini gösterdiler. Baruh Efendi'nin yüzü kâğıt gibi beyaz olmuştu, bu adamlar haciz memurlarıydı. Adam ye-

12 Rıfat N. Bali, *Aliya: Bir Toplu Göçün Öyküsü* (1946-1949)

diği ilk şoktan sonra biraz toparlanınca masalarımızı silme bahanesiyle bize yaklaşıp İspanyolca, para ödemeyin gençler, hepsini memurlar alacak deyince durumu çözmüştük. Birden dükkânın önü mezat alanına döndü, masalardan tutun da, kıymaya kadar hepsi açık artırma ile satıldı.

Bizler ise çok fakir bir aile idik ve ne şans ki bize hiç vergi konmadı ama malı mülkü olanlar hepsini kaybettiler ve daha dün birçok kiracısı olan mülk sahipleri bir gece içinde kiracılarından biri gayrimenkulu satın aldığından kendileri kiracı durumuna düştüler. Siz düşünün bu adamın gururunun ne hale geldiğini... Buna rağmen işyeri İstanbul'da olan bir Edirneli dışında şehrimizden hiçbir Yahudi'nin vergisini ödemeyenlerin yollandığı Aşkale'ye gittiğini anımsamıyorum."

Gaston Mizrahi'nin oğlu İzak Mizrahi:[13]

"Babam vergiden kendine düşen payı zar zor ödedikten sonra, geciktiği için üstüne 14 000.- liralık bir de ceza kesmişler. Babamın ödeme gücü kalmamış artık; çaresiz, her akşam mezarlığa gidiyor, Tanrı'ya yakarıyor. Mustafa Akdağ adında bir çiftçi Gaston Efendi'ye bu mezarlık ziyaretlerinin sebebini soruyor. Derdini öğrenince de parayı veriyor; 'Toparlanınca ödersin' diyerekten. Babam toparlanınca faiziyle ödemeye kalksa da, Akdağ kabul etmiyor. Babam ona bir arsa hediye ediyor; sonunda 'mutlaka istiyorsan oğluma ver' diye kabul ediyor. Oğlu Zeki Akdağ daha sonra Belediye Reisi olacaktı."

Vehbi Koç:[14]

"Merhum Şükrü Saracoğlu Bey Başbakan, Fuat Ağralı Bey Maliye Bakanı idi. Varlık Vergisi adı altında bir vergi kanunu çıkardılar. Bu verginin matrahı takdire bağlıydı. Her ilde takdir komisyonları kuruldu. Bu komisyonların koydukları vergilerin itirazı, temyizi yoktu ve Türk tarihinde eşi benzeri olmayan bir

---

13 Lizi Behmoaras, "Adana Yahudileri: Damdaki Kemancılar", *Şalom*, 28 Mayıs 1993. Akt. Rıfat N. Bali, Adana Yahudileri. http://www.rifatbali.com

14 Vehbi Koç, *Hayat Hikâyem*, Vehbi Koç Vakfı Y., 1973, s. 73.

vergiydi. İlk hamlede bana 350000 lira vergi takdir edilmişti. O vakit Ankara ve İstanbul'da mağazalarım, Karalyan'la ortaklaşa Orhangazi'de 8000 liraya alınmış köy zeytinyağı değirmeni ile Gemlik'te 40000 liraya alınmış bir fabrikamız, bir de Anamur'da Mehmet Karamancı ve Canik Merter'le ortak bir kurşun madenimiz vardı. Bulundukları bölgelerde en büyük vergiyi alabilmek için mülkiye amirleri yarışa girmişler. Gemlik'teki iki fabrikanın maliyeti 48000 lira iken, 40000 liralık Varlık Vergisi, 100000 liralık Anamur Kurşun Madeninin 200000 lira Varlık Vergisi geldi. Şuradan buradan yazılan vergilerle bana düşen vergi milyona yaklaştı. Uzun uğraşmalardan sonra, mükerrer vergiler yazıldığını isbat ederek bana takdir edilen Varlık Vergisi'ni 600000 liraya indirdik, hepsini ödedik."

Eli Şaul:[15]

Eşim Yıldız (Diana)

"Babam da az çok kazanıyordu. Zorlukla idare ediyorduk. Derken o mahut Varlık Vergisi geldi. Tamam, bu vergi zengin-ler içindir diyoruz. O zaman ihtikâr, istifçiler, karaborsacılar vs. menfi insanlar milletin kemiğini eritiyordu. Babam: 'Zenginler versinler, hükümetin paraya ihtiyacı var' dedi. Birkaç gün sonra biz de bu vergiye çarptık. Babam ağlayarak eve geliyor. Bize yedi bin lira vergi koydular. Parayı hemen vermemiz lazımmış, yoksa haciz, hapishane, temerküz kampı, Aşkale var. İki gün sonra başka bir vergi. Bu sefer iki bin lira. Babam şaşırdı, nerede ise dili tutulacak.

'Korkma babacığım, ver şu kâğıtları bana. Defterdarlığa gideceğim, vaziyeti anlayacağım. Elbette bir yanlışlık var bu işte. Biz zorlukla geçiniyoruz. Dükkân kiralık, bizde varlık yok, malmülk yok ki bize Varlık Vergisi koysunlar!..'

Defterdar Bey beni çok iyi karşıladı. Vaziyeti anlattım, kâğıtları gösterdim.

- İsmin ne kızım?
- Yıldız.

---

15 Eli Şaul, *Balat'tan Bat-Yam'a*, Yayına Haz. R.N. Bali, B. Talay, İletişim Yayınları, 1999, s. 83-104.

- Bu İshak Efendi kimdir? Senin neyin oluyor?

- İshak Efendi dediğiniz benim şeker babacığımdır.

- Allah Allah, bu işi anlayamadım. Sen Türk'sün, baban Musevî, herhalde annen Türk olacak...

- Hayır Beyefendi, hepimiz Musevî'yiz, yalnız Türkçem Türkler gibi. Sami de, Alp de hepimiz iyi Türkçe konuşuruz. Sebebi şu: Arkadaşlarımız Türk, mekteplerimiz Türk, Güzelyalı bir Türk mahallesi, yalnız bizim dinimiz Musevî. Biz eskiden beri Türklerle yaşadık ve Türkler bizim dostlanmızdır. Nedir bu Varlık Vergisi, biz Yunan bayrağını eve asmadık, 'Yaşasın Venizelos' diye bağırmadık, babam Mehmetçiklere su, şekerleme ve sigara dağıttı. Bağırarak anlatıyorum ve ağlıyorum.

Defterdar Bey bana, 'Ağlama kızım, ağlama' dedi. Şaşırdı, ne yapacağını bilemiyor..

- Bak, bu işte bir yanlışlık yok. Sizlere bir yardımda bulunamam. Emir çok yüksek yerden geldi. Oturduğunuz ev sizin mi?

- Evet, bizim.

- Öyle ise evinizi satın ve yedi bin liralık borcunuzu verin.

- Hangi borçtan bahsediyorsunuz? Babamın kimseye bir lira borcu yok. İkinci kâğıda işaret ediyorum: 'Burada iki bin lira yazıyor.'

- İki üç defa Varlık Vergisi geldi mi en fazlasını ödemek lâzım. Kızım mesele yapmayın, evinizi satın ve faturayı ödeyin.

- Evi satsak biz nerede oturalım? Evimiz zaten yedi bin lira etmez...

- Kızım sizlere hiçbir yardımda bulunamam. Dediğim gibi emir yüksek yerden geldi, borçlanın, evi satın, her şeyi satın, parayı verin, yoksa babanı yakalayıp Aşkale'ye gönderecekler.

Ağlayarak Mal Müdürlüğü'nden çıktım ve eve girdim. Evdekilere vaziyeti anlattım.. Sanki bir cenaze merasimine gidecekmişiz gibi hepimiz ağlıyoruz. Birkaç gün sonra dükkâna gittiler ve bütün ayakkabıları kutuları ile beraber aldılar. Haciz başlamıştı. Haciz memurları ertesi gün evimizi ziyaret ettiler. Baş memur ağabeyimin subay üniformasıyla çekilmiş agrandisman resmini görüyor, meğer arkadaşı imiş.

- Bu da kim, Alp burada ne arıyor?

- Alp benim ağabeyim, burası Alp'in da evi, o Karaman'da

Tabur doktoru!.. Alp yedek subay...

- Allah Allah, ben arkadaşımın evini boşaltmaya geldim. Sapsarı kesildi. 'Bu işi yapamam.'

Beni bir kenara çekiyor,

- Bak Yıldız, biz şimdi gidiyoruz. Yarın geleceğiz, mecburuz.

Emir yüksek yerden geldi. Bir şeyler kaçırabilirseniz kaçırın, aramızda sır, sakın sözlerimi kimseye aktarmayın.

Ertesi gün öğleye doğru geldiler. Yorganları, çanak, çömlek, dördümüz için dört iskemle ve bir masayı bıraktılar. Bunlardan başka her şeyi bir odaya kapattılar, odayı kilitlediler ve mühürlediler. Dikkat ettim, ağabeyimin arkadaşı ağlıyordu. Ben görmemezlikten geldim. Mesele bitmedi, yedi bin lirayı vermek lâzımdı. Evi satalım dedik, alan çıkmıyor. Komşumuz Albay Sami Bey'e müracaat ettik. Yalvarıyoruz evi satın alsın... 'Olmaz, gözyaşı dökenlerin evini alamam ben' diyor.

Karaman'a telgraf çektik. 'Para gönder, Varlık Vergisi'ne çarptık.' Cevap geliyor. 'Gönderemem, Varlık Vergisi'ne verdim bütün paralarımı.' Meğer sonradan öğrenmiştim. Binbeşyüz lira aldılar Alp'ten. Maaşı (subay maaşı o zaman ayda elli lira idi, lütfen hesap edin, kaç aylık maaşını birden aldılar.) Dükkân kapalı, boşalttılar, evin eşyası yok! İskemlelerde oturuyoruz. Eve polis geldi, babamı aldılar. Ben arkalarından gidiyorum. Konakönü Merkez Karakolu'na vardık. Orada dayak attılar. Zavallı babacığım, ödüm kopuyor. 'Isak Efendi, borcunu ver de kurtul' diye bağırıyorlar.

- Hangi para ile vereyim? Param yok. Zabit olan oğlum her ay para gönderirdi. Şimdi göndermiyor. O'na da Varlık Vergisi koydular.

İnanmıyorlar, bağırıyorlar, babamı korkutuyorlar.

- Git ulan git. Yarın sabah dokuzda gel, diyorlar.

Eve dönüyoruz. Güzelyalı polis komiserine vaziyetimizi açık açık anlatıyorum.

Komiser Bey, 'Yahu ne biçim insanlarsınız? Kaçsın, İstanbul'a kaçsın. Biz de aradık, bulamadık diyeceğiz. Korkma kızım güle güle git,' dedi.

Babam o gün İstanbul'a kaçtı, arkadaşına. Ertesi gün beni

yakalıyorlar. Konak Polis Merkezi'nden geldiler. Sıkıştırıyorlar, korkutuyorlar, tehditler savuruyorlar.

- Baban nerede söyle!

- Kaçtı babam, sizlerden kaçıyor, nereye gitti bilmiyoruz, diyorum.

- Git, git yarın sabah sekizde buradasın. Biz sana söyletmesini biliriz..

Hemen Güzelyalı dostlarımızdan Fidanzade'leri, Nafiz Mustafa'ları, Güzin'leri, Meralleri, Hava Kuvvetleri'ne mensup komşumuz ve dostumuz Albay Sami Bey'leri... vs. vaziyetten haberdar ediyoruz. Herkes bizlere cesaret veriyor. 'Korkmayın kızım, babanızı öldürmezler. İstanbul'da onu bulana kadar, Allah kerim...'

Evin büyüğü ben. Ağabeyim Alp, Karaman'da yedek subaylığını yapıyor. Sami bir çocuk henüz, lise talebesi. Anneme söyledim: 'Sen bu işlere karışma, hiç konuşma, kulakların yok, dilin yok', dedim. Korkardım, annem yaşlandı... Herşeyi karıştırmasın...

Bir iki hafta sonra Basmahane Polis Merkezi'nden bir polis eve geliyor.

- Kızım, babanızı İstanbul'da buldular. O'nu Basmahane Polis Merkezi'ne getirdiler. Sizleri görmek istiyor.

Annemle Basmahane'ye gidiyoruz. Babam yok. Soruyoruz. Cevap yok.. Meğer ki birkaç dakika evvel Aşkale'ye giden trene bindirmişler. Babam Aşkale yolunda, hayırlı yolculuklar babacığım. Annem, ben ağlıyoruz, kendimizi tutamıyoruz. Emniyet Müdürü konuşuyor:

- Ne ağlıyorsunuz kızım. Babanız Aşkale'ye tebdil-i havaya gitti.

- Babamın tebdil-i havaya ihtiyacı yok, sizin varsa, siz gidin Aşkale'ye onun yerine...

Eve dönüyoruz, evi satamadık, babamızı kurtaramadık. Babam Aşkale cennetinde(!)

Güzelyalı'da bir hırsızlık olmuş, mahallede duyulmuş, hep ondan konuşuluyor. Albay Sami Bey şöyle diyor: 'Ne mesele yapıyorlar, Yıldızlara fermanlı hırsız girdi ve evlerini boşalttı.'

Birkaç ay sonra Mısır'da Amerika, İngiltere, Rusya ve Tür-

kiye bir yuvarlak masa etrafına oturdular. Harbi bir an evvel bitirmek için Türkiye'yi de harbe sokmak istiyorlardı. Büyükler konuşmalarını bitirdiler. Büyüğümüz (galiba İsmet İnönü idi) Mısır'dan döner dönmez emir veriyor. Aşkale'dekiler evlerine gönderilsin. Borçları olanların borçları silinsin, vs. vs.

Babamız dönmüştü. Yangın bitti, küller ve azap kaldı. Fakat anlıyoruz. Almanlar hudutlarımızda idiler. Bulgaristan ve Yunanistan'ı işgal etmişlerdi. Şayet Türkiye'ye girselerdi biz Yahudilerin hali ne olurdu? Bilemiyoruz. Tarihçiler düşünsün ve yazsınlar..."

Doğubeyazıt, 29 Haziran 1943

Varlık Vergisi Hakkında...

Varlık Vergisi Kanunu 12 Kasım 1942'de meriyete girmişti. Gazeteler hazırlık neşriyatına başlarken radyomuz da halkı, kendilerini bekliyen meşum akibetlerine alıştırıyordu. Biliyordum ki, bu işte gayrimüslimler yanacak. Çünkü harpten beri herkes ihtikâr yapardı, fakat gayrimüslimin muhtekir görülmesi âdetti. İşte o zaman gazetelerde intişar eden muhtekirlerin listelerini kesip toplamıştım. Çünkü biliyordum ki harp esnasında veya harpten sonra Türkiye'de ihtikârdan bahsedilirken muhakkak gayrimüslimler mes'ul tutulacaklardır. O listeleri tetkik ederken Türkiye'de herkesin, yani Müslim ve gayrimüslimin ihtikâr yapmakta olduğunu gördüm. O listeleri hâlâ saklıyorum. İşte bunun gibi de Varlık Vergisi'nden sonra vaziyeti iyice tetkik edebilmem için hemen *Vatan* gazetesine abone oldum. Çünkü bu zamanlarda Doğubeyazıt'ta askerliğimi yapıyordum ve her gün dışardan gazete satın alamazdım. Varlık Vergisi'ne ait bütün yazıları, vergisini veremeyenler veya vermek istemediklerinden dolayı kampa alınanların bütün listelerini gazetelerden kestim ve sakladım. Gayrimüslimlerin Türkiye'de her hususta haksızlığa uğradıklarını bildiğim için bu Varlık Vergisi meselesinde yapılacağı muhakkak olan haksızlığın nispetini anlayabilmek için yukarıda anlattığım tedbiri almak mecburiyetindeydim...

(...) Vergi ancak varlık sahiplerinden alınacakken. isminden anlaşıldığı veçhile, gayrimüslimler için bu kaide nazarı itibare alınmamış ve istisnasız herkesten alınmıştır. Doğubeyazıt'ta iken muhtelif gayrimüslimlerden aldığım mektuplar bunu teyid eder. Bu mektuplar bir belge mahiyetinde olduklarından hâlâ saklıyorum. Bunlardan bazı parçaları burada zikrediyorum.

30 Ocak 1943'te R...'den aldığım mektupta Varlık Vergisi'nden şöyle şikâyette bulunuyor: "Vaziyetimiz pek iyi değildir. Varlık Vergisi'ni ne sen ne ben düşündük. Anlamadığımız şeyler oluyor. Bu vergi yalnız varlık sahibine ait değil, her vatandaşa aittir. Paran yoksa dinleyen yok. Şarkta çalışma kamplarına, Aşkale'ye gönderiyorlar. Bana üçbinbeşyüz lira tespit ettiler. Üç buçuk param yok. Leon dayıdan bin, Marko dayıdan beşyüz, bacanağımdan binbeşyüz, bir arkadaştan da beşyüz lira borç alıp bu vergiyi vereceğim. Kampa gitmeye niyetim yok."

10 Şubat 1943'te (R.) "Dün akşam pederin evine gittim. Senden bir mektup aldığımı söyledi. Meclis'e tekrar itirazda bulunsun diyorum. Fakat itirazlar yüzde iki yüz minder altı oluyor. Beşyüz lira sermayesi olan birisine altıbin lira geldi. Hergün yeni hacizlere şahit oluyoruz. Bunların hepsi de iki üç defa itiraz eden adamlardır. Ben bugün Defterdarlığa giderek bu beşyüz lira meselesinin doğru olup olmadığını öğrenmek istedim. Çok zorlukla başmüfettişin yanına sokulabildim. Defteri açtı, tamam beşbin lira deyince: 'İmkânı yok beyefendi. Babam bu parayı veremez' dedim. Başmüfettiş cevabında ne derse beğenirsin?

- Sen ne diyorsun? Beşyüz lira sermayesi olandan altmışbin lira istenmiştir, o ne yapsın?

- O da verecek, baban da verecek, çaremiz yoktur.

Şimdilik vaziyet kötü. Allah iyi etsin...

12 Şubat 1943'te başka birisinden (A.R.) aldığım mektupta şöyle deniyor: "Bu mahut Varlık Vergisi'nin husule getirdiği karışıklığı ve doğurduğu felâketleri bilirsin..."

18 Şubat 1943'te R.Ş., mektubunda ezcümle şöyle diyor: "Evvelki bir mektubumda sana bildirdiğim veçhile borçlanarak borcumu ödedim. Pederin işi ne olacak? Deli gibiyim. Peder her gün ağlıyor. Altmış yaşında bir ihtiyar; Aşkale'ye selâmetle gidemez. Yolda muhakkak ölür. İkide bir yolda bayılıyor, otomo-

bille eve getiriyorlar..."

Bu mektupları yazanlar hep yakınlarım ve akrabalarımdır. Yapılan haksızlıklar meydanda. Halbuki Karaköse ve Doğubeyazıt'ta vaziyet hiç böyle değil. Burada ancak birkaç zenginden iki yüz - üç yüz, azami beş yüz lira vergi aldıklarını görünce beynim patladı. Demek tahmin ettiğim başıma gelmişti. Burada da biz gayrimüslimler büyük bir haksızlığa uğrayacaktık.

Doğubeyazıt'ın en zenginleri müteahhit Hasan Kurşun, tüccar Nebilzadeler, Şirket Bakkaliyesi sahibi Arif Bey, Hakkı Tanrıverdi, Öksüzoğlu'dur. Bunlardan sadece Nebilzade beşyüz lira, Şirket Bakkaliyesi ikiyüz lira vergi verdi. Ötekilerden alınmadı. Halbuki bu saydığım isimlerden her biri elli-yüz bin liralık adamdır. Karaköse'de de müthiş zenginler vardır. Bunlardan da azami biner lira alınmıştır. Halbuki gelen mektuplardan anlıyorum ki İstanbul'da gayrimüslimler için her türlü kitapsız hesapsız işler yapılmış ve bunları yıkmak ve ezmek prensibi takip edilmiştir. Yoksa beşyüz lira sermayesi olandan altıbin lira istenmez. Doğubeyazıt'ta benimle askerlik yapmakta olan arkadaşlarım bana hak veriyorlar ve bu işte büyük bir haksızlık olduğunu teslim ediyorlar. Arkadaşım eczacı Sabahattin Eralp anlatıyor: "Babam İnegöl'de eczacıdır ve ellibin liralık adamdır. Beşyüz lira istediler ve verdik. Fakat on parası olmayan babandan beşbin lira doğrusu istenmez." Yine Çorumlu eczacı Hamza Ersoy ise "Ben ise on para vermedim, halbuki mal ve mülkten başka doksanbin lira param vardır. Sen vekâlete bir mektup yaz, baban ve ağabeyin için yapılmış haksızlığı bildir." Yine Çorumlu ziraatçi Şuayip Turgay ise yüzbin liralık adam olduğunu övüne övüne söylüyor. Doğubeyazıt'ta askerlik yapıyor. "Sen ne kadar vergi verdin?" diye sorunca, "Evvela bin lira yazdılar, sonra bunu da sildirdik" deyince artık nerede ise aklımı kaybedecektim. Yapılan bu haksızlığı bir türlü hazmedemiyorum.

İşte bu sıralarda 8 Şubat 1943 tarihli *Vatan* elime geçti. Başmakalesini okuyunca artık duramadım. [Ahmet Emin Yalman, "Türk Türklüğe faydalı olandır", *Vatan*, 8 Şubat 1943.] Ahmet Emin Yalman'a aşağıdaki mektubu yazdım. Ancak gördüğünüz gibi gayrimüslimlere haksızlık yapıldığından bahsetmedim. Daha fazla vesika toplamalıydım.

Bundan sonra aldığım mektuplar birincilerden farklı olmadı. Hepsinde, haksızlığı görüyordum.

5 Mart 1943 tarihinde bir Rum arkadaştan (Ispiro) aldığım mektupta şunları diyor (Kayseri'den): "Arkadaşım Dr. Joseph'e onbin lira drahomalı bir kız getiriyorlar. Fakat kızı beğenmedi. Ah ben de bunun gibi bir tane bulsam da pederimi kurtarsam. Çünkü senin pederin gibi benimki de bu tepeden inme Varlık Vergisi'ni veremiyor. Aşkale'de galiba hayatıyla ödeyecek."

4 Nisan 1943: Bir doktor arkadaşımdan (Alp Özonur): "Mektubuna geç cevap yazdım. Fakat sebepleri çok. Bir kere bu Varlık Vergisi bizim pederi ezdi. Pederden yedibin lira istediler. Ödeyemediği için bütün ev eşyalarını ve dükkandaki malları haciz etmişler. Şimdi bütün ailemin yükü, en büyük evlâtları olmam dolayısıyla omuzlarıma yüklenmiş oluyor. Ben her şeye razı oldum, yeter ki babamı Aşkale'ye göndermesinler. Bu ailevi sıkıntım gitmezken, bir de bulunduğum yerde bana da beşyüz lira Varlık Vergisi tarh ettiler. Güya ben Karaman'da en çok tutunmuş ve iyi iş yapan doktormuşum. Birçok itirazlarda bulundum. Fakat hiçbir netice alamadım ve nihayet parayı vermek mecburiyetinde kaldım. Büyük Millet Meclisi'ne de bir istida yazdım. Bu parayı çıkaracağım ancak sırf gayrimüslim olduğum için bu parayı aldıklarına üzülüyorum. İşte bu sebeplerden dolayı sana zamanında mektup yazamadım."

9 Nisan 1943 Malatya'dan (Albert Razon): "Mektubunda biraz sinirli görünüyorsun ve elbette hakkın vardır. Hakikaten azizim, burası artık yaşanacak bir yer değildir. Bunu senelerden beri biliyorum ve söylüyorum. Gözetilen bu ırk farkı büsbütün manasız olup burada duramıyorum ve er geç buradan gideceğim."

12 Nisan 1943 (Robert Şaul): "Ben borçlanarak üçbinbeşyüz liramı ödedim. Peder de keza. Hem onun borcu dörtbin liradır. Yediyüzü sen verdin ve üçyüzü de o verebildi. Ceza kısmını da şöyle böyle uydurduk. Şimdi bizim için Aşkale korkusu kalmadı. Müsterih ol. Şimdi suallerine cevap yazıyorum. Önele Joseph Pinto'ya onbeşbin lira vermek için çok sıkıntı çekiyorlar. Jak Leon beşbin, Joseph Leon ikibin, Lusi Sonsino bin, Nişim Sonsino üçbin. Her yeni 'işyeri' açana biner lira yazdılar. Dr.

Leon Levi bin, Dr. Aboizak bin, Jak Salinas sekizbin, Robert Ojalvo onikibin, Dr. Moiz Macar onbeşbin lira. Halbuki bunun acıklı vaziyetini biliyorum. Bu Varlık Vergisi gayrimüslimler için Allahtan gelen bir belâ mıdır acaba?.. Dr. Abuizak bin lirayı verdi ve hemen Filistin'e gitti. Bu haksızlığa dayanamadı. Zaten son zamanlarda bu vergiyi hazmedemeyenler Filistin'e kaçıyorlar."

18 Haziran 1943 Malatya (Albert Razon): "İstanbul'dan gelen haberler pek üzücü oluyor. Varlık Vergisi, tifüs, geçim zorluğu, vs. Bunların hepsi derttir. Hem de nasıl. Bilhassa biz gayrimüslimler bu Varlık Vergisi ile ezildikten sonra bir de tifüs ve geçim zorluğu cidden çekilmiyor. Bana kalırsa ihtikâr bilhassa Varlık Vergisi'nden sonra artmıştır. Halbuki azalacaktı. Gayrimüslimler İstanbul'da yaşamak istemiyorlar, cesaretleri kırıldı. Bizimkiler Filistin'e gidiyor. Kızkardeşim Beki vize bekliyor. Onunla beraber Oncle Joseph ve Oncle Gabriel'in çocukları da gideceklermiş. İnşallah hepimiz de onları takip eder ve yakın bir günde mukaddes topraklarımızda buluşuruz.

Artık bu Varlık Vergisi işinde gayrimüslimler ve Başvekil Şükrü Saraçoğlu'nun ağzıyla 'azlıkların' ne kadar haksızlık gördükleri aşikârdır. Vaziyet, Aşkale'ye gidenlerin listesinden belli olduğu gibi, muhtelif yerlerden ve muhtelif kimselerden aldığım mektuplar da fikrimi teyit ediyor. Aynı zamanda yaptığım tetkikler ve Müslüman arkadaşlar arasında geçen konuşmalarımızda, inkâr edilemeyen hakikat yağ gibi suyun yüzüne çıkıyor. Gazeteler ve bizzat başvekil istediği kadar bu hakikati saklamak istesin. İstedikleri zaman hakikati bozmak ve değiştirmek istesinler. Netice meydandadır ve yapılmış olan bu hata ve haksızlık tamir edilmedikçe, Türkiye eski şeref, haysiyet ve krediyi bulamaz ve bulmamalıdır. Bu Varlık Vergisi meselesiyle Türkiye avaz avaz bağırarak, demokrat olmadığını ispat etmiştir. Hükümette bile, Osmanlı İmparatorluğu'nun mirası olan gâvur, (canı cehennemde) yabancılık ve düşman mefhumlarının en gizli yerde saklı olduklarını gösterir."

Başvekil Şükrü Saraçoğlu'nun 16 Haziran 1943 tarihli gazetelerde neşredilen nutkunda birtakım sayılar verilmiştir. Ezcümle şunları söylemiştir: "Filvaki bugüne kadar bu vergiden elde

edilen 270 milyon liranın 105 milyonu azlıklar ve yabancılar tarafından ödenmiştir." 105 / 270 = 35 / 90 = 7 / 18

Halbuki bütün Türkiye'de gayrimüslimler 250 binden fazla değillerdir. Türkler 18 milyondan fazladır. Nispeti yapalım: 250.000 / 18.000.000 =1/60 nüfus nispeti. Vergi nispeti ise başvekilin ağzından 7/18'dir. Aradaki dehşet verici fark göze çarpar. Halbuki bu fark çok daha fazladır. Çünkü sayın başvekilimiz borcunu ödemeyip de Aşkale'ye gidenlerden bahsetmeyi unutmuştur. 17 Haziran 1943 tarihli *Tan* gazetesi verdiği sayılara göre, İstanbul'dan daha yüzyetmişbirbuçuk milyon toparlanacaktır. Bu yüzyetmişbirbuçuk milyonun en aşağı yüzelli milyonu ve belki de hepsi gayrimüslimlere aittir. O zaman yukarıdaki nisbetin alacağı şekli tasavvur edebiliriz.

Bir yandan da gazetelerden, kampa alınan vatandaşların listelerini topluyorum ve bakıyorum ki bu listelerde hep Yahudi, Rum ve Ermeni ismi geçiyor. Örnek için olsun tek bir Müslüman Aşkale kamplarına gönderilmedi. 16 Haziran geldi. *Vatan* gazetesi ancak sekiz gün sonra elime geçti. Başvekilin mektubunu okudum. Varlık Vergisi hakkında birçok şeyler söylüyor. Hepsi yanlış ve mantıksız. *Vatan* gazetesine aşağıdaki mektubu yazıyorum. Tabiî bugüne kadar hiçbir cevap yok ve muhakkak ki bu mektubum da birincisi gibi cevapsız kalacaktır. Adam belki de haklı olduğumu anlayacak veya haklı olduğumu eskiden beri biliyor, fakat ne yapsın. Gazetede Vekil tenkit edilmez ya.

Hüseyin Cahit Yalçın 19 Haziran tarihli *Vatan* gazetesinde "Kurultaydan sonra" serlevhah bir başmakale neşretmiştir. Burada Varlık Vergisi'nden bahsederken ezcümle şunları söylüyor: "Harp vergisi içinde, insanların her teşebbüslerinde olduğu gibi, esef edilecek yanlışlıklar bulunduğu inkâr kabul etmez. Meselenin genişliği ve müstaceliyeti dolayısıyla bu yanlışlığın normalden biraz fazla çıktığını da kabul edelim." Hüseyin Cahit'e diyorum ki, yapılan bir yanlışlık, tashih edilmekle tamir edilir. Yoksa o yanlışlık, hele bu kadar ehemmiyeti haiz bir yanlışlık, mes'ul millet için daimi bir lekedir.

8 Şubat 1943 tarihli *Vatan*'da, Emin Yalman, Varlık Vergisi hakkında söylediği, hakikata uymayan birçok sözlerden sonra hiç olmazsa doğru bir cümle yazma cesaretinde bulunmuştur.

Bu da şudur: "Varlık Vergisi'nin tatbikatında elbette hatalar ve haksızlıklar olmuştur." Fakat demokrat saydığımız bir adam daha, Hüseyin Cahit gibi, hatanın ve haksızlığın tamir edilmesi lâzım geldiğinden bahsetmiyor. Hatta vekil bile 16 Haziran 1943 tarihli *Vatan*'da neşredilen son nutkunda Varlık Vergisi'nden bahsederken "bundan sonra daha sıkı takip edilecek Varlık Vergisi..." sözüyle verginin sıkı takip edilmediğini kabul ediyor ve dolayısıyla gayrimüslimlere yapılmış olan haksızlığı kabul etmiş oluyor. 24 Haziran 1943'te *Vatan*'a yazdığım mektupla vekilimizin bu nutkuna iyi bir cevap verdiğimi tahmin ediyorum.

Netice olarak şunu diyebilirim ki, Varlık Vergisi sırf gayrimüslimleri ezmek için yapılmış bir vergidir. Aşkale'ye gönderilenlerin listeleri de bunu tespit ediyor. Hükümet yaptığı bu haksızlığın geç farkına varmıştır ve hatasını örtmek için köylüden mahsul vergisi alınmıştır. Yani azlıkların yanmış olan kalplerine biraz su serpmek için köylüden mahsul vergisi alınacaktır. Fakat korkuyorum bu son vergi yalnız sözden ve bir gösterişten ibaret kalmasın.

Varlık Vergisi Hakkında ***Ahmet Emin Yalman'a*** *Yolladığım Mektup*

Doğubeyazıt, 20 Şubat 1943

Vatan Gazetesi Başmuharriri Bay Emin Yalman'a,

Sayın Bayım,

Abonesi bulunduğum gazetenizin 8 Şubat 1943 nüshasında, başmakalenizi azamî dikkatle okudum, çünkü Varlık Vergisi beni çok alâkadar etti. İstanbul'da bu hususta, her tarafta işittiklerimizin doğru olup olmadığını bizzat tahkik için Ankara'ya gittiniz. Cidden yerinde bir hareket.

Araştırdınız, soruşturdunuz; demokrat ve laik olan hükümetimizin esaslı prensiplerinden ayrılmadığı, yani vatandaşlar arasında din, kan, ırk diye hiçbir fark gözetmediği kanaatine vardınız. Kanaatinize ben de iştirak ediyorum. Demokrat olduğunu iddia eden bir hükümet böyle bir kanun yapamaz. Ancak hâdiselerden anlıyorum ki bu kanunu harfiyen tatbike mükellef kü-

çük hükümet memurları bıçağı istedikleri gibi kullanmak istemişlerdir ve böyle de yapmışlardır. Kat'iyen tahkik ve tetkike lüzum görmeden canları istediği gibi bıçağı oynatmışlardır. Bir kısım vatandaşlarda ancak bir sıyrık bırakmışlar, bazılarında bir yara ve bazı zavallıları derin yaraya mukavemet edemiyecek tarzda yaralamışlar veya büsbütün öldürmüşlerdir. Evet, kat'iyen tahkik etmeden diyorum ve o vücudun bu ağır yüke mukavemet edip edemeyeceğini sormadan soruşturmadan bir kısım vatandaşları ağır vergiye mükellef tutmuşlardır.

İşte babam ve ağabeyim bu verginin yükü altında ezilenlerden iki kişidir. Şayet memurlarınız manen ve vicdanen mes'ul oldukları vazifelerini böyle haince suistimal etmeden, aralarında fazla vergi kim toplayacak diye rekabete girişmeden işi biraz tahkik ve takip ettikten sonra (masa başında değil) vergi tespit etselerdi, babama beşbin lira ve ağabeyime üçbinbeşyüz lira Varlık Vergisi koyulmazdı. Babam, beşbin lira değil, beşyüz lira bile veremeyecek derecede varlıksızdır. Evet ismen doktordur. Fakat her doktor olan adam muhakkak zengin mi olmalı? O, eskiden beri Balat'ta doktorluk yapıyordu. Takriben bundan beş sene evvel bazı arkadaşlarının teşvikiyle Beyoğlu'nda iş yapar diye Kuledibi'ne taşınmıştır. Fakat, burada da hiçbir zaman tutturamamış ve gerek kendisini gerekse bizi aç bırakmamak için Balat'a gitmeye devam etmiştir. Bundan iki sene evvel Kuledibi'nde kendisinden istenen, adı Kazanç Vergisi olan vergiyi veremeyeceğini anladığından muayenehanesini kapatmış ve Balat'a gitmeye devam etmiştir. Her günkü Kazanç Vergisi'ni veremediği için muayenehanesini kapatan bir adamdan, velev ki doktor olsun, beşbin lira Varlık Vergisi istemek cinayettir. Ben, diş tababeti mektebinde dört sene müddetle fakrühalle okudum. Bu fakrühal mazbatasını polis tahkikatından sonra kaymakam vermiştir. Fakir olmayan bir adama fakrühal verilmediği gibi parası olan bir adam da diş tababeti mektebinde senelik ücret olan kırk-elli lirayı vermemek için dilenci gibi daireden daireye koşup merhamet dilenmez. Bundan başka babam, birçok defalar şuraya buraya müracaatta bulunarak Anadolu'ya maaşla doktorluk yapmak üzere gitmeye hazır olduğunu söylemiştir. Kazancı yerinde olan bir adam İstanbul'daki rahatını bırakıp

Anadolu'ya bir fabrikada doktorluk yapmaya gitmez. Aldığı cevaplar ya yaş haddinin geçmiş olduğu, ya da kendisinin Türk olmadığıdır. Halbuki gayrimüslimler arasında babam kadar Türkçü ve Türk olanlar azdır. Eski yedek subaylardan olup, bir zamanlar Türkiye'de ilk defa olarak kurulan Türk Kültürü ve Yardım Cemiyeti'ne reislik etmiştir. Beni Türk mekteplerinde okutmuştur vs. Her ne ise. Bu da ayrı bir mesele...

Ağabeyim ise doktor değil, o bir gömlekçidir ve dükkânı vardır. Fakat tüccar değildir. Tüccar namına gömlek diker ve kendisi dikiş parasını tüccardan alır. Gömlek tüccarıdır. Bu vaziyette ağabeyim ne ihtikâr yapabilir, ne vurguncu, ne de istifçidir. Bilakis, iplik, düğme vs. ihtiyaçlarının tedariki hususunda kendisi muhtekir ve vurguncuların elinde bir oyuncak olmuştur. Bundan başka ağabeyim bu harp sırasında iki kere askere alınmış ve ceman bir buçuk sene bu suretle çalışamamış ve binbir müşkülâtla ailesinin ihtiyaçlarını temin edebilmiştir. Geçen sene ikinci ihtiyat askerliğinden bırakılmış, çalışarak askerken borçlandığını ancak ödemekteyken bir de üçbinbeşyüz liralık Varlık Vergisi boynuna yüklendi.

Tabiî bütün bu cihetler tahkik edilseydi, ki edilmesi lâzımdı, vaziyet başka türlü olurdu.

Gerek pederim, gerekse ağabeyim şundan bundan borçlanmışlar, bir kısım vergilerini vermişler, diğer kısmını yine borçlanmak suretiyle vereceklerdir, bilmem kaç milyon lira toplandığını ilân edip duruyorlar. Fakat bir kısım vatandaşların bu vergiyi kısmen olsun, hangi şartlar altında ödediğini hiç araştırmıyorlar. Halbuki Türk milletinin umumî menfaatları bakımından çok yerinde olan bu vergi, iyi bir tahkikattan sonra istenseydi, belki de iki misli para toplanırdı. Çünkü köşede bucakta kalanlar, bu suretle hiç vergi istenmeyen birçok varlıklı vatandaşlar olduğu gibi, böyle yanlış ve eksik tahkikat neticesinde birçok zenginden, bilhassa Anadolu'da gayet az para istenmiştir.

Muhterem Bay Emin Yalman, mektubumu burada bitiriyorum. Sizi tanımadan bu uzun yazı ile belki rahatsız etmiş oldum. Fakat gerek gazetenizdeki yazılarınızla, gerekse seyahat notlarınızda gayet demokrat ve mantıkî düşünen bir adam olduğunuzu ispat ettiniz. Bunun için bu derdimi size açmağa karar verdim.

Gazetecilik mesleğinizden başka vicdanî bir borç bilerek mektubumun hiç olmazsa bir hülâsasını gazetenizde intişar etmek lütfunda bulunacaksanız, babam ve ağabeyim gibi daha birçok zavallılar "Hâlâ bizi düşünen vardır" diyerek bir kurtuluş ümidine kapılmak şansını kendilerine bağışlamış olursunuz.

46. Seyyar Hastane'de Diş Tabibi İlya Şaul

Varlık Vergisi Hakkında Vatan Gazetesine Yolladığını İkinci Mektup

Doğubeyazıt, 24 Haziran 1943

Vatan Gazetesi Başmuharriri Bay Ahmet Emin Yalman,
Sayın Bayım,

20 Şubat 1943'te yine Varlık Vergisi hakkında size uzun bir mektup yollamıştım. Herhalde boş vakit bulamadığınızdan mektubuma bir cevap almak şerefine nail olamadım. Aynı zamanda arzu ve ricamı yerine getirmeyerek mektubumu gazetenize intişar ettirmediniz. Ancak 17 Mart 1943 tarihli gazetenizdeki başmakalenizde "Canlı ihtisas makinelerinden istifadeye muhtacız" serlevhalı bir yazı neşrettiniz. Burada ezcümle şunları demiştiniz: "Bizde ihtisas adamına ihtiyaç gösteren iki mühim saha göze çarpıyor. Birincisi memurluk vaziyetinde yapılmasına şiddetle ihtiyaç olan ıslahattır. (...) İkinci bir ihtiyacımız ise iaşe teşkilâtımızı tamamlıyacak ihtisas adamlarına aittir." İşte bu yazınızda memurlarımızın beceriksizliğinden bahsetmeniz beni memnun etmiştir ve dolayısıyla bu yazınızı mektubumun bir neticesi olarak kabul ederek sevindim. Çünkü malûmunuz, Varlık Vergisi hususunda, hükümetimizin esaslı prensiplerinden ayrılmadığını, yani Müslim ve gayrimüslimler arasında hükümetin herhalde bir fark gözetmek istemediğini, fakat vergiyi tespit eden memurların vazifelerini suistimal ederek tahkik ve tetkik etmeden vatandaşlara Varlık Vergisi tespit ettiklerini ve bu yüzden birçok büyük hatalar yapıldığını söylemekle memurlarımızın beceriksizliğinden bahsetmiştim.

Size yazdığım ilk mektubumla bu ikinci mektup arasında tam dört ay geçmiştir (Peşinen söyleyeyim ki, bu dört aylık bir zaman eski kanaatimin değişmesine kâfi gelmiştir). Bu sefer Başvekil Şükrü Saraçoğlu'nun, Cumhuriyet Halk Partisi Altıncı Büyük Kurultayı'nın son toplantısında söylediği mühim nutkunu 16 Haziran 1943 tarihli gazetenizde neşrettiniz. Gazeteniz bugün elime geçmiştir. Varlık Vergisi'ni alâkadar eden nutuk kısmını dikkatle okuyorum. Başvekilimizin en mühim cümlelerini alıp buraya aynen geçiriyorum: "Bundan sonra daha sıkı takip edilerek, Varlık Vergisi bütün vatan çocuklarının zaruretleri takdir ederek seve seve verdiği bir vergi olmuştur. Bu vergiyi azlıkları ezmek için koyduğumuz iddiası, adi ve çirkin bir iftiradır. Şayet bir gün, hayatın zorlukları bizi diğer vatandaşlar arasında azlıklara da müracaat zaruretiyle karşı karşıya bırakacak olursa biz bu zarureti de yerine getirmek için bir dakika bile tereddüt etmeyeceğiz. Türküz, Türkçüyüz ve her gün biraz daha Türkçü olacağız."

Şimdi bu cümleleri beraberce tahlil edelim: "Bundan sonra daha sıkı takip edilecek Varlık Vergisi..." demek şimdiye kadar Varlık Vergisi'nin pek de sıkı takip edilmediği demektir. Bu sıkılık ancak gayrimüslimler ve kendi tabiriyle azlıklar için gösterilmiştir demektir. Bundan başka Başvekilin dediği gibi Varlık Vergisi'nin bütün vatandaşların seve seve verdiği bir vergi olmadığını söylemek isterim. Seve seve verilen bir vergi için bilmem kaç bin itirazname meclise gönderilmez. Zaten bilumum azlıkların bu vergi hakkında alenen itirazları, verginin seve seve verilmediğini gösterir. "Bu vergiyi azlıkları ezmek için koyduğumuz iddiası, adi ve çirkin bir iftiradır." Ne yazık ki sayın başvekilimizin bu sözünü de doğru kabul etmeyeceğim. Neden diye sorarsa, vereceğim cevap şudur: "Bugüne kadar Varlık Vergisi'ni veremediğinden dolayı Aşkale'ye gönderilen vatandaşların gazetelerde intişar eden isimlerini okudum." Cevabımdan bir şey anlamadıysa, onun da bu listeleri okumasını tavsiye ederim. Bundan sonra başvekilimizin söylediği iki söz azlıklara doğrudan doğruya meydan okuma mahiyetindedir. Bunlardan bir tanesi şudur: "Şayet bir gün hayatın zorlukları bizi diğer vatandaşlar arasında azlıklara da müracaat zaruretiyle karşı karşı-

ya bırakacak olursa biz bu zarureti de yerine getirmek için bir dakika bile tereddüt etmeyeceğiz." Demek sayın başvekilimiz Varlık Vergisi'nin darbesiyle azlıkların kâfi derecede ezildiğine kanaat getirmemiştir. Yapılan bir hatanın bir daha tekrar edilmeyeceğini veya bu hatanın tashih edileceğini söyleyeceği yerde, ikinci ve daha büyük bir tehdit savurmuştur. Kendisine göre bu Varlık Vergisi meselesinde azlıklara müracaat edilmemiş midir? Acaba halk da kendi düşündüğü gibi mi düşünüyor? Geçen ay Kars'ın kazalarından İğdır'daydım. Orada kazanın en zengini ve milyonluk bir adam olduğu söylenen Gulam isminde bir tüccarla tanıştım. Bu suretle ondan ikibin lira Varlık Vergisi aldıklarını kendisi şahsen bana söyledi. "Ucuz kurtuldun" deyince, ne cevap verir beğenirsiniz: "Canım, bu vergi bizim için değil, İstanbul'daki gâvurlar içindir. Onların yanında biz de yandık", işte sayın başvekilimiz, halkımız böyle düşünüyor. Nutkunun sonunda "Türküz, Türkçüyüz ve her gün biraz daha Türkçü olacağız" diyor. İşte bu da azlıklara karşı son ve müthiş meydan okumasıdır. Çünkü azlıklar yüzlerce seneden beri Türkiye'de yaşadıklarına rağmen hiçbir zaman Türk addedilmemişlerdir ve sizin, sayın Bay Emin Yalman, 8 Şubat 1943 tarihinde "Türk, Türklüğe faydalı olandır" serlevhalı makalenizde müdafaa ettiğiniz fikrin yanlış olduğunu görüyorsunuz. Çünkü sayın başvekilimiz, biz gayrimüslimlerden bahsederken daima "azlık" kelimesini kullanmıştır. Gayrimüslim Türklerden hiç bahsetmemiştir. Aynı zamanda Başvekil kadar salahiyetli bir membanın Türkiye'de bulunacağını tahmin etmiyorum. Başvekilimiz "Türkçüyüz ve her gün biraz daha Türkçü olacağız" demekle azlıkların müstakbel ümitlerini de kırmıştır. Şunu demek istemiştir: "Ey azlıklar! Bilmelisiniz ki, siz azlıksınız, Türk değilsiniz ve daima azlık kalacaksınız." İşte Sayın Bay Emin Yalman, gördüğünüz gibi başvekilimizin bu son nutku azlıklar için gönül açıcı değil, bilâkis kara habercidir. İstikbalde Türk addedileceğimizi ve her türlü haktan istifade edeceğimizi söylememiştir. "Türkçüyüz ve Türkçü olacağız" demekle bizi, gayrimüslimleri hiçbir zaman Türk camiasına sokmayacağını gösterir.

Bu mektubumu gazetenizde neşretmenizi rica etmiyorum, çünkü bu işi yapamayacağınızı ve başıma iş açmak istemeyece-

ğinizi biliyorum. Mektubumda hep hakikat vardır. Fakat Türkiye'de doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar. Bu mektubu demokratlığınızdan dolayı sizi çok takdir ettiğim için hususi olarak size yolluyorum. Gayrimüslim vatandaşların başvekilimizin son nutku hakkında neler düşündüklerini bilmenizi istedim.

Bu vesile ile saygılarımı sunarım.

Dr. Eli Şaul

4. Bölüm 2. Ek

Yakın tarihimizdeki kara leke[1]

Yervant Özuzun

İstanbul azınlıklarının yakın tarihinde 12 Kasım 1942'yi gösteren sayfa "Varlık Vergisi" denen olayın kapkara lekesidir. Varlık Vergisi Atatürk sonrası tek parti yönetimince azınlıklara karşı uygulanan baskıcı, ırkçı ve düşmanca politikaların "facia" olarak tanımlanan örneğidir. İkinci Dünya Savaşı esnasında bizzat başbakan Şükrü Saraçoğlu tarafından bir vergi yasası hazırlanır. Yasaya göre devlet bütçesine katkı amacıyla sözde vergi yükümlüsü tüm vatandaşlar bir defaya mahsus olmak üzere servetleri oranında "Varlık Vergisi" ödeyeceklerdir.

Uygulama esnasında ve sonrasında yasanın gerçek amacının bu olmadığı açıkça görüldü. Amaç azınlıkları ekonomik olarak eritip piyasanın kimlik değiştirmesini sağlamaktır. Bunda da başarıya ulaşılmıştır. 1915 sonrasında Anadolu'da el ve kimlik değiştiren küçük sanayinin ve ticaretin İstanbul'da da önü açılmış oldu. Böylelikle artık Agopların yerini Yakuplar, Yanilerin yerini Kaniler, Salomonların yerini Selimler aldı. Yasa uygulamasında vergi yükümlüleri Müslümanlar, Dönmeler, Ecnebiler ve Gayrimüslimler olarak gruplandırılmış, Gayrimüslimler en yüksek oranlarda vergiye bağlanmışlardı. Yasaya göre 15 gün içerisinde borcunu ödemeyen - daha doğrusu ödeyemeyenler - önce toplama merkezlerine, sonra da Aşkale'de çalışma kamplarına gönderildiler. Çoğunluğu İttihatçılardan oluşan Vergi Takdir Komisyonu'nun kararları alabildiğine keyfi ve katıydı. İtiraz hakkı yoktu. Zamanın İstanbul Defterdarı Faik Ökte daha sonra Varlık Vergisi'ni "facia" olarak tanımlamıştı. Değerli yazar Çetin Altan 30 Ekim 1997 tarihli *Sabah* gazetesindeki köşesinde,

1 *Agos*, 7 Kasım 1997.

"Hitler'den esintili olarak 1942'de İstanbul'daki azınlıkları perişan eden ve Aşkale'de çile çekmeye mahkum eden Varlık Vergisi'ni çıkartmıştık" diye yazıyordu.

O gün Kadıköy'e gidiyordum Varlık Vergisi'nin iki kahramanı Kadıköylü Asadur'la Kadıköylü Armenak Babayı hatırladım. İkisinin de Varlık Vergisi'nde yaşadıkları hem düşündürücü, hem trajik bir yaşam kesiti, hem de verginin ne anlama geldiğinin kanıtıydı. (Kilise[2] ve okullardan bile alınan bu vergiye vergi demek pek doğru olmasa gerek.)

Dilerseniz, onların öyküsünü sizlerle paylaşmak istiyorum.

Asadur da, Armenak Baba da Kadıköy çarşısında küçük esnaftılar. Acaba Kadıköy eski çarşısının hangi dükkanları onlarındı. Büyük ihtimalle kilise çevresindekilerden biridir diye düşündüm. Belki de yerinde şimdi bir beton yığını vardır...

Neyse... Gelelim öykümüze:

Asadur'un tenekeci-lehimci dükkanı vardır. İşi, sac soba, soba borusu, mangal, maşa, kürek vs. yapmaktır. Dedim ya küçük esnaftır. Emeği ile geçim savaşı vermektedir. Kendisine demir, sac tüccarı diye yüklü vergi yazılır. Vergi çok yüksektir. Asadur ödeyecek güçte değildir. İtiraz hakkı olmamasına karşın yine de vergisinin indirilmesi için talebini komisyona iletir. Komisyonda, "az bile olmuş, Taşnakların başıdır" diyerek vergisini dört kat daha yükseltirler. Asadur her şeyini satıp savmış vergisini yine ödeyememiştir. Borcunun geriye kalan kısmını çalışarak ödemesi için Aşkale'ye çalışma kampına gönderilir. Artık görevi kardan kapanan yolların ve Zigana Dağı'nın açılması işidir...

Armenak Baba çevresinde çok sevilen av meraklısı, Türk müziğinden anlayan, temiz, dürüst, neşeli, hoşsohbet birisiydi. Kadıköylü avcılar kendisine "üstad" derlerdi. Varlık Vergisi'nin İstanbul'da en yetkilisi Faik Ökte yıllardır av arkadaşıydı. Çok yakındılar. Bir sabah çekinerek, ezilerek defterdarlıkta onun odasına gitti. Ökte oturması için yer gösterdi. Kahve ikram etmek istedi. Armenak Baba bitkindi, güçlükle kendini toparladı. Büyük nezaketle ve kelimeleri boğazında düğümlenerek, "Dışa-

2 Nitekim İzmir'deki haciz ilânlarında vergiyi ödeyemeyen Musevi ibadethanelerine ait gayrimenkullerin haczedilerek satışa konu olduğu satış ilânlarına rasladık.(S.Ç.)

rıda bunca insan sizi görmek için sıra bekliyor, ben de saatlerce bekledim, oturmaya hakkım yok" dedi ve "senden bir ricaya geldim" diyerek geliş nedenini şöyle anlattı: "Beni tanırsın, bilirsin, küçük bir çivi dükkanım var, mıhlayıcı (kuyumcu diye vergi saldılar. Bende bunun onda biri bile yok. Dükkanımı satsanız bile borcumu ödeyemeceğim için beni yine de Aşkale'ye göndereceksiniz. Kural böyle. Senden şunu rica ediyorum, karım ihtiyar, üstelik yatalak. Kimimiz kimsemiz yok. Bir tek ahşap evimiz var. O da vergimize yetmez. Onu da satıp karımı sokağa attırmamaya çalış. Bana söz verirsen gözüm arkada kalmadan Aşkale'nin yolunu tutacağım." Ökte Armenak babanın evini biliyordu. Ak saçlı hasta karısını da. İçinde bir şeylerin kırıldığını hisseti. Varlık Vergisi bu olmamalıydı. Tunç kalıplar yüzünden zulüm yapılıyordu. Armenak'a söz verdi, evini sattırmayacaktı. Armenak baba artık rahattı. Gözü arkada kalmadan Aşkale'ye gidebilirdi. Odadan çıkarken gözlerinde süzülüp kocaman burnundan damlayan iki damla yaşı siliyordu.

Bunları yazarken bu gibi olayların bir daha tekrarlanmaması için "hatırlatma" görevini yerine getirdiğime inanıyorum. Farklı olanlara farklı uygulama yapanlar tarihte daima var olmuş, onlar hakkında hükmü de tarih daima vermiştir. Bu ayrımcı politikalar bugün değişti mi?

Vakıflardan sorumlu Devlet Bakanının bizlerle ilgili itirafını okuduk. Azınlıkların Türkiye'deki hakları Yunanistan'la mütekabiliyet esasına göre işliyormuş. Rumlar için ayrı, Ermeniler için ayrı uygulama yapılamazmış, yani kurunun yanında yaş da yanıyormuş. Bizler kurunun yanında yanan "yaş"mışız. Ya bu ateşi, bu yanmayı seyredenler? Bir şey daha belli, demek ki birileri bu ateşi söndürene kadar yanmaya devam edeceğiz. Gerçek demokrasilerde, hukuk devletinde hiç kimse yanmaz. Anayasamız eşitlikten söz ediyor.[3] Cumhurbaşkanımız "Türkiye'de

3 "Türkiye'de Müslüman kökenli olmayan, devlet kapısı, kamu vicdanı, reel hukuk ve toplum şuurunda kat'a 'Türk' [vatandaş da diyebiliriz SÇ] değildir. Böyle olmasına karşın, hem kendi kendimizi, hem de yabancı mercileri, bilerek aldatıyoruz: 'Anayasa'mıza göre, tüm vatandaşlar eşittir!' diye. 'Türk' [vatandaş] dediğimiz zaman, asla Ermeni, Rum, Süryani ve Museviyi kastetmeyiz toplum lügatimizde; bu lügatteki lisanın da, 'te-

ikinci sınıf vatandaş yoktur" diyor. Sayın Bakanın sözünü ettiği düşünceleri paylaşan yöneticilerimiz olduğu sürece dün açıkça uygulanan azınlıkları eritme politikası bugün görülmeyen bir şekilde devam ediyor. Sayın Bakanımız sağolsun aslında bizim bildiğimiz, ancak devam etmez diye düşündüğümüz gerçeği resmi ağızdan, açık ve net olarak bir güzel şekilde itiraf etti. Bilmeyenler de böylelikle öğrenmiş oldu.

Bugün Türkiye nüfusunun binde biri kaldık. İstediğimiz çok bir şey değil. Devletimiz bize farklı bakmasın.[4] Bu da bize yeter.

---

penin' yani devlet erkanının kullandığı dil ve bulunduğu davranışın bir tezahürü olduğunu söylemeye gerek var mı acaba?"

Raffi A. Hermonn, "Yeni 301: "Ermenilere hakaret Türk milletine hakarettir", *Star*, Açık Görüş Eki, 20 Nisan 2008

4 "Müslüman kökenli Türkler. ('Doğuştan Müslüman', nevi şahsına münhasır bir 'laikliği' savunan 'Beyaz Türkler' kastedilmektedir) Müslüman vaya etnik olarak Türk kökenli olmayan ama vatandaş olarak Türk olanlarımızdan, sürekli (yasa, yönetmeliklere dek) kuşkulanırlar. 1988'in Sabotajları Önleme Yönetmeliği'nde, sabotaj yapabilecek potansiyel şüpheliler arasında 'Yerli Yabancılar' (...) yani tüm Gayrimüslimlerden 'yabancı' diye bahsedilir. İstanbul 2. No.lu Mahkemesi 1996'da, bir Rum vatandaşa verdiği kararda, ona 'Yabancı uyruklu TC. Vatandaşı' diyordu ve bu tutum hâlâ devam ediyor [Cumhurbaşkanının TC kanunlarına göre kurulmuş Gayrimüslim vakıflarından yabancı vakıflar olarak söz etmesi yadırganmaz]. Bir insan ya yabancı olur olur vatandaş. Bugün hâlâ Özel Öğretim kurumları Kanunu'nun 24/2 maddesinde Azınlık Okulları Müdür Yardımcısı, 'Türk asıllı ve Türkiye Cumhuriyeti uyruklu' diye tarif edilir. Sadece bu kadarı bile Türkiye'de, din, dil, ırk ayrımcılığı yapıldığının ispatıdır. Gayrimüslimlerin diğer adı Türkiye'de 'gayri vatandaştır'. Bu bilinsin artık!"

Raffi A. Hermonn, *a.g.m.*

4. Bölüm 3. Ek:

75 yıllık Artemis artık yok!*

Celal Başlangıç

İngiliz Konsolosluğu'nun karşısındaki küçük berber dükkânında sakal tıraşı oluyordu, neredeyse 40 yıldır yaptığı gibi; aynı yerdeki aynı berberde. Birden büyük bir patlamayla sarsıldı. Dükkânın tavanı üzerine çökmüş, karşısında oturduğu ayna patlayıp mermi gibi suratına fırlamıştı. Neyse ki berberin elleri tıraş ettiği yüzündeydi. İki elinden de kan fışkırıyor berberin. Patlamadan sonra ilk hastaneye koşanlardan biriydi.

Ama, 2003 Kasımı'ndaki Beyoğlu'ndaki İngiliz Konsolosluğu'na yapılan bu saldırının aslında sonun başlangıcı olduğunu bilmiyordu Niko Vafyadis.

Bu patlama babası Kanaki'yle amcası İstrati'nin kurduğu, bir dönem Beyoğlu'ndaki Balık Pazarı'nın en ünlü bakkaliyesi olan şimdiki adıyla Artemiz, kurulduğu adıyla Artemis'in yediği son darbeydi aslında.

75 yıllık öykü iki kardeşin 1920'li yılların sonuna doğru Trakya'nın Müreftesi'nden kalkıp İstanbul'a gelmesiyle başlıyordu. "Babamla amcam bir süre hamal olarak çalışmışlar İstanbul'da. Sonra Balık Pazarı'nın biraz aşağısında küçük bir bakkaliye açmışlar önce. Bakmışlar ki işler iyi, 1931'de şu anki yere taşıyıp 200 metrekarelik bir bakkal dükkânı kurmuşlar. Deposuyla, buzhanesiyle o zamanın en büyüğü."

Dükkâna da Niko'nun babası olan Kanaki'nin ilk adı Artemisia'dan esinlenerek Artemis adını vermişler. Bu ad mitolojiden geliyor. Tanrı Zeus'un kızı Artemis.

Tarlabaşı orta halli ve zengin Rumların oturduğu bir semt zaten. Herkes akın ediyor dükkâna. Etrafta başka bakkaliye yok.

* Celal Başlangıç, "75 yıllık Artemis artık yok!", www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=210095

Sadece semtteki değil, Cihangir'deki, Kurtuluş'takiler de alışverişlerini Balık Pazarı'ndaki Artemis Bakkaliyesi'nden yapıyorlar.

İşler iyi. Tam 29 kişi çalışıyor dükkânda. Altı tane küfeli taşıyıcı var. Telefonla gelen siparişleri yükleyip gönderiyorlar küfeyle. Yetişmek mümkün değil. Nefes bile alamıyorlar ama Taksim'de bir de apartman alıyorlar dükkânın kârıyla.

İlk darbe Varlık Vergisi

İlk darbe 1942'de geliyor. Niko o yıl beş yaşında. Ama babasının eve gelişini çok net hatırlıyor. Üzgün bir şekilde içeri giriyor babası ve annesine "Maalesef" diyor "İsmet (İnönü) her şeyimizi aldı." O yıl gidiyor işte apartmanları. O evde doğmuş Niko. Beş yaşına gelince satılıyor doğduğu apartman. Bugün de aynı apartmanda oturuyor ama kiracı olarak. Neyse ki apartmanı verip kurtuluyor babası, Aşkale'ye sürgüne gitmiyor.

"Varlık Vergisi'nde ağır darbe yemiştik. Ama dükkân kalmıştı elimizde. Kısa zamanda hepsini toparladık. Arkadan ikinci darbe geldi: 6-7 Eylül olayları. Daha yeni toparlanmıştık. Felaket iş vardı. Günde 17 teneke beyazpeynir satıyoruz perakende. Mezeler, sucuklar, pastırmalar. İşte o sırada geldi 6-7 Eylül'ün tokadı. Harabeye döndü dükkân. Bütün zeytinyağı tenekeleri, peynirler, ne varsa hepsi saçıldı Tarlabaşı'na."

Niko önce Zapyon'a gider, sonra liseyi Zoğrafyan'da bitirir. Elbetteki ilgisi ticarettedir. İstanbul Yüksek Ticaret'e başlar üniversite eğitimi için. Ancak babası hastalanır. 1958'de okulu bırakıp dükkânın başına geçer. Bu arada da 'Artemis' adı 'Artemiz'e dönüşür. "6-7 Eylül olaylarından sonra bilen bilmeyen, tanıyan tanımayan, herkes sormaya başladı 'Bu Artemis ne demek' diye. Giden gelen soruyordu. Çok rahatsız olduk. Avukatla görüştük 's'yi 'z' yaptık. Böylece 'Artemis' oldu mu sana 'Artemiz'. Yani 'ar-namus, ter-temiz' oldu."

1960'ta yangın geçirir Artemiz Bakkaliyesi, onu da atlatır. 1964'te Yunan uyruklular sınır dışı edilince müşteri kaybeder ama işleri hâlâ iyidir.

"Yedek subaylıktan geldim. 1965'te evlendim. Felaket iş vardı. O zaman yazları adaya gidiyoruz. Akşam 10 vapuruna

zor yetişiyorum. Sabah yedi vapuruyla geliyorum. Yine 30'a yakın çalışan var. Personele sabah kahvaltı, öğle ve akşam da yemek çıkarıyoruz. Bütün gün ayaktayız. Yılbaşı arifesinde 28, 29 Aralık geceleri saat üçte kalkar devamlı salam, pastırma keserdik 31'ine yetişmek için."

Arkasından 1974'te Kıbrıs olayları patlak verir. Bir göç dalgası daha dolaşır İstanbul Rumları arasında. Müşterilerin sayısı biraz daha azalır. Yine de işler iyidir. Çünkü gerek kalanlar, gerek parası olup da ağzının tadını bilen, iyi mezeden, iyi peynirden, iyi zeytinyağından anlayan İstanbulluların hayatından çıkmaz Artemiz Bakkaliyesi. Ama 74'te göçenler arasında Niko'nun kızı ve oğlu da vardır. Okumak için giderler Atina'ya ve yerleşip kalırlar.

Yine de işler iyidir. Özellikle Özal döneminin ilk yıllarında yine gözdedir Artemiz Bakkaliyesi. Açılan otel kumarhaneleri en kaliteli yiyecekleri toptan olarak alır buradan. Lüks eğlence yerleri de toptan alım yapan müşteriler arasındadır. Ancak 1994'ten sonra işler değişmeye başlar. Artık her geçen gün artmaktadır süpermarketlerin sayısı. İnsanlar ucuz ama kalitesiz mal bulmak için süpermarketleri tercih etmeye başlamıştır. Bu işkoluna büyük sermaye girince hayat alanları iyice daralır.

Düşüş dönemi başlamıştır

Niko bunları anlatırken, kendi de Tarlabaşı doğumlu bir Rum olan ve 1940'lı yıllarda babasının verdiği bir lirayla Artemis'ten aldığı karışık salam, sosis ve jambonların günlerce evde meze olarak yendiğini anımsayan *Apoyevmatini* Gazetesi'nin Yayın Yönetmeni Mihail Vasiliadis yaşanan sürece ilişkin bir değerlendirme yapıyor:

"1955 kırılma noktasıdır. O tarihe kadar İstanbul Rumları geleceklerini bu ülkede görüyorlardı. Hiç akıllarına çekip gitmek gelmemişti. Çocuğunu burada eğitiyor, burada üniversiteye gönderiyordu. Yatırımını burada yapıyor, evini buradan alıyordu. Ama 1955'te olaylar olunca belki birkaç kişi dışında kimse gitmedi ama mantalite değişti. Güven kayboldu. Artık Artemis gibi kafası çalışan büyük işletmeler yatırım yapmadı dükkânına. Büyümezsen küçülürsün. Dolayısıyla bu Rum kuruluşları büyüyüp ülkeye yayılacak hale gelemedi. Diğer büyük

kuruluşlar başka kentlere atladı ama Rumlar bunu yapmadı. Hem korktu, hem de koşullar uygun değildi. Adam parası olunca eskiden Nişantaşı'ndan daire alırdı, daha sonra gidip Yunanistan'dan almaya başladı."

Yaşanan bütün olumsuz koşullara, 1994'ten itibaren neredeyse her sokak arasında süpermarket açılmasına bir süre direnmiş Niko. Ta ki 2003 Kasımı'nda İngiliz Konsolosluğu'na yapılan bombalı intihar saldırısına kadar. Ancak o tarihten sonra kimse girmez olmuş içeri.

Dükkânın bulunduğu Kalyoncukulluk'a, Balık Pazarı'nın girişine doğru götürüyor Niko bizi "Bak gözünü seveyim" diye, "Hiç kadın görüyor musun burada? Eğer bir bakkala kadın girmiyorsa orada iş bitmiş demektir." Bugüne kadar zarar etmesine, günlük cirosunun 100 YTL'ye dek düşmesine karşın direnmiş Niko. Dokuza düşen personel sayısını beşe kadar indirmiş. Ancak yine de işi yürütememiş. Sonunda kepenkleri indirmeye karar vermiş.

Fotoğraf çekmek için dükkânın kepengini açtırırken içeri girmek istemiyor Niko. Hatta bakmak bile istemiyor dükkâna. Buzdolapları sökülmüş, raflar aşağı inmiş. Bomba patlamış sanki içeride. Niko'nun üzüntüsü iki sözcük olarak ulaşıyor dudaklarına: "Böyle olmamalıydı!" Şimdi bir girişimci "Gel kebapçı yapalım" demiş. Biraz aklına yatmış görünüyor Niko'nun "Belki Artemis adı bir kebapçıda yaşar" diye. Ama bir gerçek var ki o değişmeyecek: hayatımızın 75 yıllık parçası, Niko'ya babasından kalan Artemis Bakkaliyesi Beyoğlu'nun Balık Pazarı'nda artık yok!

Barış Ege'de tur atacak*

Celal Başlangıç

Gecikmiş bir yaz gecesinin nemi, beyaz masa örtülerine, porselen tabaklara damla damla iniyordu. Gümülcine'den gelen orkestradaki buzukinin sesi dört bir yanı tutmuştu. Önce öğrencisi Ziynet, sonra da Ayla Algan sahneye çıkmış, Türkçe ve Rumca şarkılar söylemişti.

Zeybek çalınca ısrarlara dayanamayan gazeteci Mihail Vasiliadis çıktı sahneye. "Gerçekten de ısrar edilmesinin bir nedeni varmış" dedi Mihail'in 'zeybek'ini izleyenler.

Artık daha yakından tanıdığım Mihail Vasiliadis'in adına, ilk kez Yunanistan'dan gönderilmiş bir mektupta rastlamıştım.

Esenyurt Belediye Başkanı Dr. Gürbüz Çapan'ın mektubuna yanıt veriyordu.

Geleceğe sevgi yüklü miras

Çapan, 1997'de yazdığı mektupta Atina'da yayımlanan Eptalofos gazetesi sahibi ve yöneticisi Vasiliadis'i 6-7 Eylül olaylarının yıldönümünde İstanbul'a çağırıyordu, "Davetimizin amacı, ülkenizde uğradığınız haksızlık nedeniyle, gecikmiş de olsak, 40 yıl sonra da olsa gönlünüzü almaktır. Eskiden yaşadığınız yerleri ziyaret etmeniz barışın tadına birlikte varmamız bu çalışmada esas amacımızdır. Geliniz, geleceğe sevgi yüklü bir miras bırakalım" diye.

Verdiği yanıtta, "Sizlerle 'geleceğe sevgi yüklü bir miras bırakma' çabasında bulunmak bizleri de gerçekten kıvanca boğardı" diyordu Vasiliadis, "Ancak, sizlerin 'gönlümüzü alma' konusunda en ufak bir mecburiyetiniz dahi yoktur. Biz, bizlere yönelik o hunhar olayların müsebbibi olarak, ne Türk halkını, hatta ne de -bazı kabul edilmez eylemlere sürüklenmiş de olsa- Türk bireyini gördük. Bizler için; gerek 6-7 Eylül 1955 olaylarının, gerekse bize uygulanan eritme programının diğer halkalarını oluşturan, önceki ve sonraki olayların tek müsebbibi devlet içindeki 'tek (üstün) ırk, tek devlet' görüşündeki güçlerdir. Bize

* Celal Başlangıç, "Barış Ege'de tur atacak", www.tatilkentleri.com/forum/archive/index.php?t-4505.html

karşı sorumlu olan onlardır. Dolayısıyle 'gönlümüzü almak' o devlet güçlerine düşer."

Kendini ihbar eden gazeteci

Bu mektuptan yedi yıl sonra Mihail Vasiliadis'in imzasıyla bu kez Atina'da yayımlanan *Eptalofos* gazetesinin sahibi ve müdürü olarak değil; Beyoğlu'nda yayımlanan 79 yıllık Apoyevmatini gazetesinin yayın yönetmeni olarak karşılaştım.

Hürriyet'te manşet olunca çok gürültü çıkaran 'Sosyetik fişleme' haberi üzerine gazetesinden kendini ihbar etmişti:

"Sayın kaymakam bey

Beyoğlu-İstanbul

Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nın yazısıyla ilgili olarak istenenleri, sizi boş yere yormamak için bilgilerinize arz ederim.

a) Ülkenin AB'ye katılma hedefinin canla başla yanındayım.

b) Rum Ortodoks olarak milli ve dini azınlık mensubuyum.

c) En az üç yabancı ülke misyonu; Yunan, Fransız ve İtalyan konsoloslukları mensubu kişilerle dostluk ilişkilerim var.

d) *Agos* gazetesi müdürü, gazeteci Hrant Dink'i tanır, karşılaşınca selam veririm.

e) İslamcı olarak bilinen Zaman ve Yeni Şafak okuduğum gazeteler arasındadır.

f) Mason değilim, ancak mason olan pek çok dostum var. (Liste eklemek gerekli mi?)

İnancım odur ki, yukarıda arz ettiğim altı husus beni şüpheliler ve potansiyel suçlu grubuna sokmaktadır.

Not: Hayatımda hiç Ku Klux Klan görmedim, ayrıca arz ederim."

Varlık Vergisi'nden kalanlar

Vasiliadis'in yaşamına bakınca, gerçekten Ku Klux Klan dışında da 65 yıllık yaşamında görmediği kalmamış. Belki de ilk anımsadığı 1940'lı yılların Varlık Vergisi:

"Beyoğlu Karakolu'nu biliyorsunuz" diye anlatıyor Vasiliadis, "Kalyoncukulluk Sokağı ile Tarlabaşı Bulvarı'nın kesiştiği yerde, karakolun tam karşısındaydı benim doğduğum ev. Babam Aristodumas diş hekimiydi. Ben doğmadan 10 gün önce

beyin kanaması geçirmiş. Yatalaktı. Eve memurlar geldi. Yanlarında bir hamal vardı. Babamı yatağından tutup yerdeki şilteye indirdiler. Yatağı alıp gittiler. Giderlerken de 'İyi ki böylesin, Aşkale'ye gitmeyeceksin' dediler.

Babamın muayenehanesi evimizin karşı odasıydı. El koydukları eşyaları o odaya tıktılar, kapıyı da mühürlediler. Daha doğrusu gelen memur, yanındaki hamala, 'Kapıyı kapa ve mühürle' diye emir verdi. Zavallı bir adamdı hamal. Pabucunun arkası basık, topuğu kalkık, pantolonu yamalı, üstü başı ter kokan fakat nur yüzlü bir adamdı.

Oyuncağını bile aldılar

Bu arada odaya tıkılan eşyaların arasında benim de sallanır bir oyuncak atım vardı. Tam kapıyı mühürlerken, 'Oyuncak atım' dedim. Adam anladı. Bağladığı ipi kapıdan çözdü. Bana kapıyı açtı. Atımı aldım. At kucağımda, adamın yüzüne bakıyorum gülerek. Adam da bana gülümserken birden yüzü dondu. Çünkü arkamdaki memur bağıra bağıra oyuncağımı koparırcasına elimden çekti, mühürlenmek üzere olan kapıyı açtı, içeri fırlattı oyuncağımı ve 'Mühürle' dedi. Karşımdaki hamalın gözündeki yaşı gördüm. Fakat ben ağlamamam gerektiğini düşündüm. O adamın çirkinliği, öteki hamalın nur yüzü hâlâ gözlerimin önünde."

141 ve 142'den dava

6-7 Eylül olayları sırasında bir yandan lisede okumakta, diğer yandan Embros gazetesinin yayınına yardım etmektedir. Yaşanılan hoyratlığa Tarlabaşı'ndaki evinde tanık olur. Apartmanın kapıcısı Ahmet'in elinde Türk bayrağıyla binanın kapısında aslanlar gibi kendilerini koruduğuna da tanık olur, tehlike geçince başka Rum evlerini yağmalamak için yola koyulmasına da.

Askerlikten sonra *Elefterifoni* gazetesinde çalışır. 1964'de Türk Ortodokslarıyla ilgili bir yazısı nedeniyle 141 ve 142' den dava açılır. Suçu 'Rumluk propagandası' yapmaktır. Gazetenin sahibi Türkiye'yi hemen terk eder. Vasiliadis'in yargılanması tam 10 yıl sürer ve sonunda beraat eder.

1974'te Yunanistan'a göçer. Eptalofos gazetesini yayımlar. Anadolu'ya yakın Ege adalarındaki hastaların Yunanistan yeri-

ne Türkiye'ye taşınmasını önerir. Çünkü birçok adaya Anadolu daha yakındır. Yunan basınında bu konu polemiğe yol açar.

Vasiliadis de yalnızca 'Türklerin kestiği Rumlardan değil', objektif olmak gerekiyorsa 'Rumlar'ın kestiği Türklerden de bahsetmek gerektiğini savunur. Bu kez hakkında 'Yunanlılığa hakaret'ten dava açılır. Ondan da beraat eder. 2000'de gazeteyi kapatıp kendini emekliye ayırır. İki yıl sonra da Türkiye'ye gelir ve Apoyevmatini gazetesinin başına geçer. İşte, Parkorman'da buluşan Defnecilerin muhteşem zeybeğini izledikleri Mihail, bu Mihail'dir.

Türkiye ile Yunanistan arasında dostluk ve işbirliği hedefleyen 'Defne-Daphne Türk- Yunan Derneği', Fener Rum Lisesi'nin 550. kuruluş yıldönümü nedeniyle bir gece düzenlemiş. Sahneye önce Ziynet, sonra 'hocası' Ayla Algan çıkmıştı. Yunanistan Başkonsolosu Alexis Alexandris İstanbul'daki gençlik yıllarını anlatıyordu. Algan Türkçe ve Rumca şarkılar söylüyor, Türk Defne Başkanı Tansuğ Bleda Yunanistan'dan gelen konuklarla ilgileniyordu.

Dostluk köprüsü 'Defneciler'

Defneciler bir yandan da bu hafta sonu başlayacak olan '3. Geleneksel Türk-Yunan Dostluk Festivali'ne hazırlanıyor. Ege'nin dört bir yanında yapılacak bu yılki festival. Önce İstanbul'dan Dedeaağaç'a, yani Alexandrapolis'e gidilecek. Sergiler, film gösterileri, hatta Yunus Emre var programda.

Festival temmuzda Midilli'de yinelenecek. Devamı Assos, finali ise Parkorman'da. Final gecesine Yunanlıların ünlü 'diva'sı Elefteria Arvanitaki katılacak. Ege'nin iki yakasında, sergilere, dinletilere, dans gösterilerine, tiyatrolara, film gösterilerine şarapla zeytinyağı tatmalar eşlik edecek.

Yaşanılan acılara, bugün Ege'nin dört bir yanından esen barış ve dostluk rüzgârlarına bakınca insan 'Nereden nereye' demekten kendini alamıyor. Geçmişi unutmamak, ama bugün yaşanılan güzelliklere de engel olmamasını sağlamak gerekiyor. Çünkü Ege'nin iki yakasında 'ortak dilekleri' olan insanlar var. Sayıları da her gün artıyor, 'Barışın doğum yeri Ege olsun!' diyenlerin.

4. Bölüm 4. Ek

Varlık Vergisi'ne dair çalışmalar

Çıkarıldığı ve uygulandığı dönemde sadece övmek amacıyla konuşma hakkı tanınan Varlık Vergisi'yle ilgili ilk eleştiriler, yasanın uygulamadan kaldırılmasından sonra yapılabilmiştir. İlk eleştirenlerden biri, verginin çıkarılmasını da önermiş olan Ahmet Emin Yalman'dır. Yalman'ın, kendi gazetesi *Vatan*'da yazdığı yazıyla Varlık Vergisi'ni ağır bir biçimde eleştirmesi ve tüm aydınları ve basını eleştirmeye çağırması üzerine *Vatan* gazetesi süresiz olarak kapatılmıştır.[1]

Varlık Vergisi Kanunu ve uygulamasının, herhangi bir cezayla karşılaşılmadan açıkça eleştirilip tartışılabilmesi ancak 1950'deki iktidar değişikliğinden sonra mümkün olabilmiştir.

Varlık Vergisi'yle ilgili ilk kapsamlı yayın 1951 yılında İstanbul Defterdarı Faik Ökte tarafından *Varlık Vergisi Faciası* adı altında yayımlanmıştır. Bu kitap, uygulamanın mimarlarından olan defterdarın, bir anlamda günah çıkarması olarak da kabul edilebilir. Ökte'nin kitabı Varlık Vergisi'ne dair kapsamlı bilgiler vermektedir. Varlık Vergisi arşivlerinin hâlâ kapalı olduğu günümüzde de en önemli başvuru kaynağıdır.

Ancak defterdar Faik Ökte'nin kitabının yayımlanmasının ardından her kesimden tepkiler alması bize yabancı gelmeyecektir. Defterdara yönelik eleştiriler terbiye sınırlarını da aşacaktır.

"Varlık Vergisinin Satılmış Kahramanı Faik Ökte'ye Açık Mektup" adı altında bir yayınla defterdara cevap vermeye çalışan Ahmet Arif Meriç, bu konuda öncüdür. Ardılları da aynı argümanları kullanacaklardır: "Atatürk inkılabının bu memlekete bahşettiği ve nadir memleketlerde bulunan eşit vatandaşlık hak ve hürriyetini bu alçakça eserinle parçalamaya ve zihinlere bir

1 İlksen Dinçtürk, "Varlık Vergisi...", s. 177.

Yahudilik, Ermenilik, Rumluk hisleri sokmaya ve bunları bu vatana karşı soğutmaya çalışıyorsun. Yok, Ökte cenapları. Bu umdukları ve bekledikleri olmıyacaktır. Bu vatan Türk vatanıdır ve bu topraklar üzerinde yaşayan her vatandaş Türktür ve Türk kalacaktır."[2]

Varlık Vergisi ve azınlıklara yönelik politikalarla ilgili eleştirilerde hâlâ hep bu tarz sözler karşımıza çıkmakta, aynı üslûp devam etmektedir. Meriç devamla vergideki adaletsizliğin sorumluluğunu, Saracoğlu'nu aklayarak Faik Ökte'ye yüklemektedir: "Eğer bu vergide biraz adaletsizlik ve nisbetsizlik olmuş ve bu yüzden bazı vatandaşlarımız haksızlığa kurban gitmiş ise, bu senin gibi apartmanlar diken, vatan ve vatandaş sevgisi nedir bilmeyen menfaat düşkünleri sayesinde olmuştur. Memleket severliğinden hiç şüphemiz olmayan Türk oğlu Türk Saracoğlu bu verginin o zaman yalnız varlıklılardan alınmasını emretmiş ve sizin gibi riyakâr çömezlere de o şekilde direktifler vermiştir. Fakat sizler ne yaptınız? Ve ne maksatlarla bu işleri altüst ettiniz? Bugün Ebucehil gibi eserinle bunu aşağı yukarı ifade ediyor ve milletin nazarında rezil ve perişan oluyorsun."[3]

Meriç, Ökte'yi suçlarken zulme yasa gömleği giydirilmiş Varlık Vergisi yüzünden her şeyini kaybedenlerin yasaya karşı seslerini yükseltmeleri ve Meclis'te haklarını aramalarına karşı da şunları söylemektedir: "Verdikleri üç beş kuruş dolayısiyle (vatan sevgisinden uzak) o gündenberi açtılar ağızlarını, yumdular gözlerini, söylemediklerini bırakmadılar. (...) Ne istiyorlardı? Yine o köylü efendimizi soymak, onlara hayat hakkı vermemek ve öz Türklüğü menşeinde boğmak öyle mi?... Hayır Ökte, hayır. Varlıklıların düdük öttürdüğü devir çoktan geçmiştir. Şimdi her şeyin üstünde Türkiye Cumhuriyeti vardır. Bu devir adalet devridir, bu devir Türk vatandaşlarının hakkı verilmesi devridir. Bundan böyle İstanbul'da sefahat, Anadolu'da sefalet olamaz ve olmıyacaktır."[4] Tabiî ki istenen, kurbanların zul-

2 Ahmet Arif Meriç, *Varlık Vergisinin Satılmış Kahramanı Faik Ökte'ye Açık Mektup*, İstanbul, 1951, s. 4.
3 *A.g.e.*, s. 5.
4 Aynı yerde.

me karşı seslerini çıkarmamaları, yapılanları ve yapılacakları kabullenerek sineye çekmeleridir. Nitekim çektiler de. Reel politik her zaman bu coğrafyadaki kurbanların seslerinin işitilmesine engel oldu. Başka bir deyişle seslerini işitmek işlerine gelmedi.

Adalar Gençlik Kulübü başkanı olduğunu belirten Meriç, Ökte'ye şöyle seslenmektedir: "Sizin facia kurbanı dediğiniz zavallıların sesleri, feryatları ise Adalardan, Modalardan. Boğazlardan işitildi ve el'an da işitiyor ve bu sesler kulaklarımızın zarını zedeliyor. Bu zavallı fakrü zaruret içinde bulunan facia kahramanlarınıza acıyarak yardım etmek isteyen vatandaşlarımız Adaya, Modaya, Boğaza gidecek vapur parası bulamıyorlar. Hiç olmazsa lütfen onlara söyleyiniz de sefalet yuvaları olan güllük, gülüstanlık bahçelerinden, radyolu, buz dolaplı kâşanelerinden biraz rahatsız olup İstanbula kadar insinler de kendilerine yapılacak yardımdan istifade etsinler. İşte, bu facia kurbanları (her dostun başına gelsin) buralarda yaşıyorlar. Buralarda sefahat sürüyorlar. Anladınız mı Faik Ökte? Sen hiç merak etme, onlar bu memlekette kazanıp da verdikleri verginin yine yüz mislini bizden çıkardılar."[5] Meriç'in sözleri azınlık karşıtı politikalarla ilgili bir savunma klasiğidir. Ardılları aynı tarzı devam ettireceklerdir.

Yazar ağzındaki baklayı çıkarıyor: "Sen... ya! sen Faik Ökte, öyle misin Türklüğün iktisaden kalkınmasını ve vatanı müdafaa etmek için ordusunun o günkü şartlara karşı ayakta tutmasını temin eden bir vergi kanununun sırlarını (devlet sırlarını) bir hâin gibi ortaya serdin (...) Varlık Vergisi Kanunu'nun sırlarını alçakça pazara çıkardı isen (...) [S]en bu memleketin çocukları gibi düşünmüyor ve bu vatanı bizler gibi sevmiyorsun. Eğer sevmiş olsaydın, damarlarındaki kan da bizim kandan bulunsaydı, bu Varlık Vergisi eserini yazmaz ve böylece alçaklaşmaz ve has Türklüğün karşısına da böyle iğrenç ve hain sıfatınla çıkmazdın."[6]

Meriç terbiye ve ahlâk sınırlarını zorlamaktadır, tabiî ki ya-

5 *A.g.e.*, s. 5-6.
6 *A.g.e.*, s. 7-8.

lanın vergisi yok: "[V]arlık vergisini ödeyen vatandaşlar dahi kendini bu hezeyana senin kadar kaptırmadılar ve senin gibi alçalmadılar. Onlar da bilirler ki nihayet bu toprak üzerinde hür ve mes'ut birer vatandaş olarak yaşıyorlar. Onlar da biliyorlar ki, kürre üzerinde bizdeki hürriyet çok az milletlere nasip olmuştur.(abç) Fakat! bir tarlada ot çıktığı gibi ısırgan da çıkabilir."[7]

Meriç'in savunması günümüze kadar süregelen tartışma seviyesini göstermesi açısından ilginçtir. Daha sonraki savunmalar da aynı temel üzerinden gelişecektir. Nasıl ki 1915 Jenosidi ile ilgili savunmalara Vali Dr. Reşit'in savunması örnek teşkil ediyor ve ardıllarının savunması bunun bir versiyonu iseler, Meriç'in savunması da diğerlerine örnek teşkil edecektir. Okuyucu Varlık Vergisi'ni konu alan *Salkım Hanımın Taneleri* filmine karşı bir örnek saldırıları anımsayacaktır.

Kimse Faik Ökte'nin yazdıklarının yalan olduğunu söylememektedir. Faik Ökte'ye doğruyu söylediği, bir sırrı ifşa ettiği için hücum edilmektedir.

Varlık Vergisi'ni Meclis'e taşıyan Adana bağımsız mebusu Sinan Tekelioğlu'nun yaşadıklarından sonra uzun zaman bu vergiden söz edilmeyecektir. Konu uzun yıllar küllenecektir.

Küllenen konuyu Ermenice yayımlanan *Jamanak* gazetesinde 1970'te "Karıncaların Günbatımı" tefrikasıyla gündeme taşıyan sosyalist gazeteci-yazar Zaven Biberyan'dır. Zaven Biberyan'ın, Varlık Vergisi'nin yarattığı travmayı, insanları içine düşürdüğü yoksulluğu, psikolojik yıkımı ve kaybolan hayatları anlattığı *Babam Aşkale'ye Gitmedi* romanının önemini vurgulamadan geçmemek lâzım.

Biberyan'ın küllerini araladığı Varlık Vergisi üzerine araştırmalar ancak 90'lı yıllardan sonra başlamıştır. Rıdvan Akar, Ayhan Aktar ve Rıfat N. Bali'nin değerli çalışmaları bu konudaki öncü akademik çalışmalardır ve konu elli yıl sonra nihayet enine boyuna tartışılmaya başlanmıştır. Yılmaz Karakoyunlu'nun Varlık Vergisi dönemine odaklanan ve filme çekilen romanı *Salkım Hanımın Taneleri* de konunun tekrar gündeme gelmesinde

7 *A.g.e.*, s. 7.

önemli etkenlerden biridir.

Son yıllarda üniversitelerde Varlık Vergisi'nin tez konusu olarak incelenmesi, akademik çerçevede tartışılması da yakın tarihin bu karanlık noktasının açığa çıkarılması açısından sevindiricidir ve büyük önemi vardır.

Yeni nesil edebiyatçılarımızdan Markar Esayan'ın, 1915 Jenosidi ile Anadolu'dan şer ıspatulasıyla kazınan bir halkın tarihsel dramının anlatımı olan *Karşılaşma* adlı romanı, Varlık Vergisi'ni de içeren önemli bir çalışmadır.

Yukarıda belirttiğimiz çalışmaları dışarıda bırakırsak, Faik Ökte'nin kitabını takip eden yıllarda, Varlık Vergisi'nden sadece anılarda söz edilmiş ve bazı iktisat kitapları ve tarih araştırmalarında şöylece değinilerek geçiştirilmiştir.

Bu değinmelere şöyle bir göz attığımızda, genel olarak kimilerinin saf ve naif açıklamalarını, kimilerinin savunmasını, kimilerinin kızgınlığını görmekteyiz. Objektif değerlendirme çabaları da yok değildir. Keyder'in değerlendirmeleri bu kapsamda ele alınabilir.

Zekeriya Sertel anılarında, Varlık Vergisi'nden savaş içinde halkın şikâyetini susturmak için hükümetçe alınan bir tedbir olarak söz etmektedir: "Bu kanun gereğince, savaş dolayısıyla fazla kazanç elde etmiş olanların paraları güya ellerinden alınacaktı. Günden güne zenginleşen vurgunculara günden güne fakirleşen halk arasındaki zıtlık böylece ortadan kalkacak, aradaki uçurum düzeltilecekti. Fakat bu kanun, yalnız Türk olmayan unsurlara uygulandı... Bunları hacamat etmek gerekti. Bu kanunla güdülen gerçek amaç bütçe açığını kapayacak bir gelir sağlamak, bir yandan da yabancı sermayeye aracılık eden ve Türk asıllı olmayan ticaret burjuvazisini ortadan kaldırmaktı... [Bu kanun] Sermayenin el değiştirmesine yardım etmişti, fakat halkın derdine çare olamamıştı."[8]

Ancak Zekeriya Sertel Varlık Vergisi günlerindeki bir başyazısında daha farklı şeyler söylemektedir:

"Bir kısım mükelleflerin hâlâ vergilerini ödememekte ısrar ettikleri görülüyor. Bu memlekette yaşıyan her vatandaş onun

8 M. Zekeriya Sertel, *Hatırladıklarım 1905-1950*, s. 239-240.

nimetlerinden faydalandığı gibi külfetini de diğer vatandaşlarla paylaşmıya mecburdur. Şimdiye kadar yalnız para kazanarak refah ve huzur içinde yaşıyan ve bu vatanın hiçbir külfetine katlanmamış olan vatandaşlar bu defa da istenilen fedakârlığı paylaşmaktan kaçınmış olmakla, bu cezayı istihkak kesbetmişlerdir [hak etmişlerdir]."[9] Sertel, Varlık Vergisi'ni herhalde normal bir vergi sanmaktadır.

Varlık Vergisi'nden söz eden "sol" iddialı ya da "sol" tandanslı yazarlar genel olarak gayri müslim sermaye söz konusu olduğunda, bunların kompradorluğunu vurgulamaktan kendilerini alamaz, bu konuda milliyetçilerle ağız birliği etmekten çekinmezler. Evet, imparatorluk kapitalist sisteme eklemlendiğinde Müslümanlar da kapitalizmin nimetlerinden faydalanmak, yabancılarla ticaretin imtiyazlardan faydalanmak için 2. Mahmut'tan beri padişah imtiyazları alarak Avrupa tüccarı olmak istemişler, bazıları yabancı devlet uyruğuna da girmekten çekinmemişlerdir, ancak durumu gayri müslimler lehlerine çevirerek durumdan daha çok faydalanarak imparatorluğun ve de Cumhuriyetin burjuvazisini oluşturmuşlardır. Milliyetçi bürokratik burjuvazinin bu garabeti ortadan kaldırmak için dini ve milliyeti ayrı olan burjuvaziyle birlikte azınlıkları yok etme projesi "sol" iddialı yazarlar tarafından anlaşılamamıştır.

Z. Sertel gibi Rozaliyev de aynı hataya düşmektedir: "İkinci Dünya Savaşı yılları, Türk burjuvazisince, sık sık yabancı sermayenin ajanlığını yapan eski rakibi başka milliyetten burjuvazinin konumlarını ciddî biçimde kırmak için kullanılmıştır. 11 Kasım 1942'de kabul edilen, Türk ve yabancı firmaların net kârlarına yüksek (%50-70 düzeyinde) vergi hadleri öngören Varlık Vergisi Yasası buna yardımcı oluyordu. Yasanın kabulünden sonra vergi alımının temel meblağları, Türk soyundan olmayan kişi ve şirketlerden alınmıştır. Harçların toplam tutarı oldukça büyük ölçülere ulaşıyordu. Başbakan Şükrü Saracoğlu'nun açıklamasına göre, Varlık Vergisi sayesinde Merkez Bankasındaki altın yedekleri işlemi 35 tona yükselmişti.

---

9 M. Zekeriya Sertel, "Varlık Vergisini Ödemekten Kaçanlar Cezaya Hak Kazanmışlardır", *Tan*, 19 Ocak 1943.

Yasanın uygulanmasıyla ilgili özel komisyonlar, doğmakta olan büyük burjuvazinin çıkarları için pazardan uzaklaştırılması gerekli olan Türk, Ermeni, Yahudi ve Rum şirketlerini tasfiye etmeye çalışıyorlardı."[10]

Rozaliyev konuya Soğuk Savaş gözlüğüyle bakmaktadır: "Vergi yükümlülüğüne giren firmalar, bunun ağırlığı altında, varlıklarına son veriyorlardı. Böylece daha önce Türkiye'nin ekonomisinde belirli rol oynayan birçok ticarethane ve şirket tasfiye edilmişti. Yasanın yaşama geçirilmesi, emperyalist devletlerin çıkarlarına bir ölçüde dokunuyordu. Birçok yabancı misyon ve elçilik Türkiye dışişleri bakanlığına başvurarak, yabancılara, yabancı firma ve şirketlere konulan vergilerin aşırılığını belirttiler. Ama emperyalist devletler o sırada Türk hükümetine ciddî baskıda bulunamıyorlardı ve hükümet karşı çıkışları reddetti. Yabancı malların ülkeye ithalinin kısıtlanması, imtiyazların geri alınması, yabancı burjuvazinin bir bölümünün pazardan çıkarılması, Türk sermayesinin sonraki gelişmesinin önemli koşulu oldu."[11]

Çağlar Keyder tüccarların savaş döneminde sağladığı birikimin önemli boyutlara ulaştığını ve bu durumun burjuvazi ile bürokrasi arasındaki ittifakın çözülmesinde önemli bir etmen olduğunu, karaborsadaki vurgunlara ve tüccarların yaptığı spekülasyona karşı sesler yükseldiğini, maaşları artık fiyatların gerisinde kalan bürokratlar ile vurgun imkânları pek fazla olmayan sanayicilerin rahatsızlıklarını dile getirdiklerini, rejimin bu vurgunları önleyecek araçlara sahip olmadığının da ortaya çıktığını kaydederek şöyle demektedir: "Gazeteler büyük kazançlar sağlayan faaliyetlere ilişkin haberlerle doluydu. Genel kıtlık ve yoksulluk atmosferi içinde, birilerinin büyük vurgunlar yaptığının bilinmesi kısa zamanda hükümet aleyhtarlığına dönüştü ve suçlu aramaya başlandı. Bu arayış hükümeti bir kez daha İstanbul'daki gayrimüslim ticaret burjuvazisine cephe almaya yöneltti. Cumhuriyet dönemi boyunca eski başkent, arzu edilmeyen kolonyal bağlantılarla ve komprador burjuvaziyle bir tutul-

10 Y. N. Rozaliyev, *Türkiye'de Kapitalizmin Gelişme Özellikleri 1923-1960*, Onur Yayınları, Çev. Azer Yaran, 1978, s. 189-190.
11 *A.g.e.*, s. 190.

muştu. Ankara'nın temsil ettiği yeni zihniyet millî kalkınmanın özü sayılır olmuştu. Bu ideolojik çerçevede, ticaret sermayesinin kolonyal İstanbul'u ile sanayinin millî Ankara'sını karşı karşıya koymak zor değildi. Gerçekten de, sayıları epeyce azalmasına rağmen İstanbul'daki Hıristiyan ve Yahudi burjuvazi, özellikle dış ticaret alanında faal olmaya devam etmiş ve - bütün tüccarlar gibi - savaş döneminin kıtlıkları sayesinde kazançlarını daha da arttırmıştı. Bu nedenle, azınlık aleyhtarı duyguları kışkırtmak ve bunları iktisadî adalet talepleriyle birleştirmek kolay bir çözüm olarak gözüktü."[12]

O günlerde basının azınlıklar aleyhine ırkçı söylemleri öylesine etkili olmuştur ki, iktisatçı Aslan Başer Kafaoğlu azınlık aleyhtarı duyguların gücünden söz ederken ürkütücüdür: "Rum, Yahudi ve Ermenilerin sadece dört savaş yılında kentin zenginliklerinin çoğunu ele geçirmiş olmasının doğurduğu hınç öyle birikmiş ki, bugün çok dramatik gelen Aşkale sürgünleri başladığı, cidden acınacak facialar gayrimüslim toplulukları sardığı günlerde bile kamuoyunun hıncı bitmedi."[13] Ancak Kafaoğlu azınlık karşıtı duygudan söz ederken, bunu yaratan dönem basınının ırkçı söylemlerinden ve yönlendirmelerinden bahsetmemektedir.

Keyder'e göre İstanbul'da gayri müslimler tarafından yapılan yatırımlar ve hitap ettikleri pazar cezbedicidir. Savaş sürecinde palazlanan Müslüman Türk para sahiplerinin iştahını kabartmaktadır, azınlıklar hedef olmakta gecikmezler: "1930'larda İstanbul'da önemli sanayi yatırımları yapılmıştı ve büyük ölçekli yatırımları gerçekleştirenler arasında Rum, Yahudi ve dönme müteşebbisler de vardı. Dönmeler, İmparatorluk döneminde Selanik'te edindikleri tecrübelerini 1924'teki nüfus mübadelesinin malî kazançlarıyla birleştirerek dokuma sanayiinde önemli bir yer edinmişlerdi. Siyasetteki liberal görüşleri, İttihat ve Terakki kadrolarıyla yakınlıkları ve sanayideki ustalıkları nedeniyle, önce muhafazakâr ve İslami görüşler taşıyanların, İkinci Dünya Savaşı sırasında ise ırkçıların hiddetine hedef olmuşlar-

12 Çağlar Keyder, *Türkiye'de Devlet ve Sınıflar*, İletişim Yayınları, 1995, s. 157-158.

13 A. Başer Kafaoğlu, *Varlık Vergisi Gerçeği*, Kaynak Yayınları, 2005, s. 60.

dı. Aslında, bu küçük topluluk, siyasal ürkekliğine rağmen, burjuvazinin en az devletçi olan kanadıydı. Savaş dönemine hâkim olan şoven atmosfer içinde, gayrimüslim ve dönme sanayiciler, vurgunculuğa karşı çıkarıldığı söylenen bir kanunun hedefi oluverdiler."[14]

Yahya Tezel ise, Varlık Vergisi'nin bilinçli bir ekonomik uygulama olarak tasarlandığını söylemektedir: "Hükümet bu kanunu bilinçli olarak, Rum, Ermeni ve Yahudi işadamlarını zayıflatmak, Türk-Müslüman tacirlerin ülkenin dış ticaretindeki ağırlığını artırmak için kullandı. Vergi uygulaması, Türkiye'nin dış ticaretinde yerli gayrimüslimlerin gücünü önemli ölçüde azaltan sonuçlar yarattı."[15]

Tezel ekonomik sonuçları ön plana çıkarmakta, yasanın siyasî karakterine değinmemektedir: "Bu verginin uygulanış biçimi, resmen açıklanmasa da, hükümetin asıl amacının, İstanbul ve İzmir'deki yerli gayrimüslim tacir ve sanayicilerin Türkiye ekonomisindeki güçlerini kırmak ve Müslüman-Türk işadamlarına, özellikle dış ticaret sektöründe yer sağlamak olduğunu açığa çıkardı. Vergi matrahlarının takdir edilmesi ve vergi tarhı işlemleri sorumsuz bir keyfilik içinde sürdürüldü. Bu işlemlerde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan Rum, Ermeni ve Yahudilere çok farklı ölçütler uygulandı."[16]

Korkut Boratav'ın da Varlık Vergisi'ne ilişkin yargısı olumsuzdur. Ancak uygulamayı bir vergi olarak görür: "Kanun metni bir ayrım yapmamakla birlikte, toplam vergi tahsilâtının yarıdan fazlası azınlıklarca ödenmiş ve böylece Varlık Vergisi, ırk ve din ayrımına dayalı bir vergi uygulaması olarak maliye tarihimize geçmiştir."[17]

Talat Paşa uzmanı Tevfik Çavdar ise, tam bir İttihatçı ağzıyla konuşmaktadır: "Varlık Vergisi'nin uygulanması sırasında gayrimüslimlere karşı acımasız davranıldığı günümüze kadar

14 Çağlar Keyder, *a.g.e.*, s. 158.
15 Yahya S. Tezel, *Cumhuriyet Döneminin İktisadî Tarihi*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1992, s. 183.
16 *A.g.e.*, s. 262.
17 Korkut Boratav, *Türkiye İktisat Tarihi*, İmge Kitabevi Yayınları, 2004, s. 85.

uzanan bir savdır. Faik Ökte'nin *Varlık Vergisi Faciası* adlı kitabı bu yaklaşım açısından bir kanıt olarak kullanılmaktadır. Yılmaz Karakoyunlu ise, Varlık Vergisi'nin azınlıklar aleyhine bir servet transferi sonucunu verdiğini iddia ederken, bu azınlıkların ülke ekonomisine nasıl egemen olduklarına değinmemektedir. Oysa o günlerin İstanbul'unda yaşayanlar azınlıkların piyasaya ne denli egemen olduğunu gözlemleriyle, yaşamlarındaki örneklerle bilirler. Üniversite gençliğinin o günlerde tramvaylarda, topluluğun bulunduğu yerlere astığı Vatandaş Türkçe Konuş posterleri de bu infiali bir ölçüde ortaya koymaktadır."[18]

Ne yazık ki bir dönem boyunca azınlık unsurlarını yok etmek için uygulanan baskı politikalarının önemli halkalarından biri olan Varlık Vergisi ile ilgili araştırmaların ortaya çıkışını başka yönlere çeken iktisatçılar da vardır. Cumhuriyet tarihinin bu kara noktasının aydınlanması birçoklarının işine gelmemektedir: "Cumhuriyetin Türk unsurunun azınlıklara ayrım ve zulüm yaptığını kanıtlama uğruna Varlık Vergisi ile ilgili olaylar, gerçek ağırlığıyla irdelenmemiştir. Bu konu ilk olarak en önemli uygulayıcısı tarafından parmaklanmış, ama eski İstanbul Defterdarı ne eski arkadaşları maliye mensupları ve ne de zamanın iktidarınca ilgi görmediğinden olay küllenmişken, 1999 yılından bu yana olayla ilgili kitaplar artmıştır. Bunda aslında Türkiye'yi dışa ihbar etmek isteyenlerin gayretlerinin büyük payı vardır."[19]

Zürcher de Varlık Vergisi'nin masum gerekçelerle çıkarılıp uygulamada faciaya dönüştüğünü söyler, siyasî karakterine değinmez: "Savaş Türk vatandaşlarının büyük çoğunluğu için yaşam seviyesinde hızlı bir düşüş anlamına geldiyse de bunun istisnaları da vardı. Karaborsa bir taraftan, devletin büyük ölçüdeki müdahalesi diğer taraftan, bu durumu istismar edecek konumda olanlara (büyük çiftçi, ithalatçı ve tüccarlara ve devlet ihaleleri ile ruhsat işlemlerini yürüten memurlara) aşırı kâr olanağı sağlamıştı. Bu savaş vurgunculara karşı çok büyük öfke duyuluyordu ve hükümet bunun üzerine Kasım 1942'de Varlık

18 Tevfik Çavdar, *Türkiye Ekonomisinin Tarihi, 1900-1960*, İmge Kitabevi Yayınları, 2003, s. 323.
19 A. Başer Kafaoğlu, *a.g.e.*, s. 66.

Vergisi'ni çıkardı. Ancak uygulanma şekli bir facia oldu: Vergi matrahları, yerel hükümet memurları, belediye meclislerinin temsilcileri ve ticaret odaları temsilcilerinden oluşan yerel komisyonlar tarafından tayin ediliyordu. Sabit oran yoktu. Sonuç bu verginin hemen tamamiyle büyük kentlerdeki tüccarlar, bilhassa da İstanbul'dakiler, tarafından ve bunun yüzde 55'inin de Müslümanlarınkinden on misli daha yüksek oranlara tâbi kılınan ufak gayrimüslim topluluklar tarafından ödenmesi oldu. Üstelik gayrimüslimlerin taksitle ödemelerine izin verilmemiş ve sonuçta çoğunlukla bunlar ödeme yapmak için işlerini ve mülklerini Müslüman iş adamlarına satmak zorunda kalmışlardı. Ödeyemeyecek durumda olanlar ise sürülmüş veya zorunlu çalışmaya mahkûm olmuşlardı. Varlık Vergisi, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nden gelen eleştirilerin etkisiyle Mart 1944'te yürürlükten kaldırıldı, ancak azınlıkların Türk devletine güvenleri onarılmaz şekilde yıkılmış oldu."[20]

Bu vergi konusunda muhafazakârların eleştirileri biraz daha radikal bir çizgidedir: "Varlık Vergisi'nin ırkçı niteliğini reddetmek mümkün değildir. Verginin uygulanış biçimi de bunun kesin kanıtıdır. Bu nedenle Taner Timur "Verginin... Irkçı ideolojinin etkisi ile azınlıklara karşı kullanılmış olduğu bir gerçektir" tespitinde bulunmakta zorlanmaz. Bununla birlikte, adeta vergiyi ihdas edenlerin zihniyetini yansıtır bir yaklaşımla, Timur şunu da söyler: "Milli Korunma Kanununun uygulanması ile ortaya çıkan savaş zenginleri arasında Musevî, Rum ve Ermeni kökenli vatandaşlarımız önemli bir oran teşkil ediyordu."[21]

Nadir Nadi'nin Varlık Vergisi'ne ilişkin tespiti ise şöyledir: "Kanunun uygulanış tarzı, ne yazık ki ne hak, ne hukuk, ne sosyal adalet, hatta ne de ırkçılık ilkeleriyle bağdaşmayacak derecede keyfî ve totaliter bir zihniyeti açığa vurmuş oldu."[22] (Na-

---

20 Eric Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, Çev. Yasemin Saner Gönen, İletişim Yayınları, 2006, s. 290.

21 Taner Timur, *Türk Devrimi ve Sonrası*, Doğan Yayıncılık, 1971, s. 243, Akt. A.C. Ertunç, *Cumhuriyetin Tarihi*, s. 353.

22 Ahmet Cemil Ertunç, *Cumhuriyetin Tarihi Yaşadıklarımızın Dünü-Bugünü*, Pınar Y., 2004, s. 353.

di'nin bu yargısı Varlık Vergisi'nden sonraki yıllara aittir. Bir tür günah çıkarma olarak kabul edilebilir. Nadi ve gazetesi Cumhuriyet, Varlık Vergisi yıllarında vergiyi meşrulaştıran yazılara imza atmıştır.)

Mete Tunçay, konuya iktisadî açıdan ve azınlık karşıtı politika ve uygulamalara bir siyasal miras olarak bakar:

"Osmanlı Devletinde İkinci Meşrutiyet'le birlikte bir 'iktisadîyatta millileştirme' sürecinin başladığı bilinmektedir.[23] Bu süreç içinde, Müslüman-Türk unsurlar yavaş yavaş palazlanarak, Levanten ve azınlıkların ticaret tekelini kırmaya ve onların yerini almaya çalışıyorlardı. Cumhuriyet döneminde söz konusu eğilim devam etmiş, özellikle 1929 Dünya Bunalımını izleyen yıllarda, yabancı sermayenin Türkiye'den çekilmesiyle, onun ilişkili olduğu sistem bozulmuş ve devletin ekonominin işleyişine doğrudan doğruya girmesi sonucunu doğurmuştur. (Aslında, Cumhuriyet devletçiliği de, İttihat ve Terakki'nin ekonomi politikasının doğal bir uzantısı olmuştur.) İkinci Dünya Savaşı sırasında çıkarılan Varlık Vergisi Kanunu'nun uygulanışı, azınlıkların iktisadîyattaki egemenliğini kırma isteğinin dramatik bir örneğidir. Millîleştirme süreci, ancak İkinci Dünya Savaşı ertesinde tamamlanmıştır. Belki, bu yöndeki son bir çarpıcı ha-

23 Bu politikalara örnek olarak Birinci Savaş sırasında askerî hastanede yatıp. hava değişimi için gittiği Kütahya'da bir iş adamına dönüşen Nakliyeci Mehmet Sipahioğlu'nun anıları ilginçtir: "Günün birinde mutasarrıfı ziyarete gittim. O zaman Kütahya mutasarrıfı Ahmed Müfid beydi. Askere gitmeden önce ne iş yapıyordun? Şimdi ne yapacaksın diye sordu. Tebdili havam bitince kıtama iltihak edeceğim (katılacağım). Askeri müteahhit ol. Aynı zamanda askerlikten de tecil edilirsin deyince gülümsedim. Niye güldüğümü sordu. Param yok ki müteahhit olayım. Bu bizim için uzak iş. Bir hafta sonra bir saman münakaşası (eksiltme) var. Gir, sonrasını düşünürüz. Bu münakaşaya girdim. Uhdemde (üstümde) kaldı. Evvela mukaveleye 12 küsur liralık pul yapıştırmak icap etti. Benim cebimde ise 5 kuruş vardı. Hemşireye gittim. Yalvardım ve kendisinden 15 lira para aldım. Pulları yapıştırıp imza ettim ve Müfit beye götürdüm. Müfit Bey beni tebrik etti ve bana bir çek verdi. Osmanlı Bankasına hitaben yazılan bu çekte bana 2 bin lira avans veriliyordu... Bu taahhüt işlerinden o zaman çok para kazandım."

Toplumsal Tarih, "Çokgezen Murat, Cumhuriyetin Başarılı İş Adamları", Sayı 58, Eylül 1998, s. 6-7.

reket, hükümetçe düzenlenen, ama denetim altında tutulamayan 6-7 Eylül 1955 olaylarıdır. Özetle, Cumhuriyet döneminde etkileri belirginleşen birçok etken, çok daha önceden, Osmanlı Devleti içinde oluşmaya başlamıştır."[24]

Baskın Oran dönemin dış politikasına ilişkin kapsamlı çalışmasında Varlık Vergisi'ne değinerek verginin kısa ve özlü bir değerlendirmesini yapar: "Varlık Vergisi uygulaması dönemin İstanbul defterdarının anlatımıyla (Ökte, s. 35-38) Varlık Vergisi 1) Devlete kaynak bulmak; 2) Piyasadan para çekip enflasyonu frenlemek; 3) Özellikle azınlıklardan oluşan karaborsacıların ve stokçuların ihtikârını (aşırı kârını) ağır vergiler ve zorunlu borç almalarla emmek için çıkarılmış bir servet vergisidir. Vergilendirilmemiş olan büyük gelir ve servet üzerinden bir defaya mahsus olarak takdiren alınır, itirazı temyizi yoktur, 15 gün içinde tarh edilir (belirlenir), 15 gün içinde de tahsile gidilir; bu süre yüksek bir faiz uygulanarak 15 gün daha uzatılabilir. Vergilerini 30 gün içinde ödemeyen yükümlüler tutuklanabilir, çalışma kamplarına gönderilebilir, burada alacakları ücretin yarısı borçlarına mahsup edilir (100.000 lira borçla gidenler bu borcu 250 yılda ödeyebilir - Ökte, s. 57), hiçbir dava hakkı tanınmaksızın mülkleri haciz konup satılabilir.

Yasanın metninde 'gayrimüslim' sözcüğü geçmediği halde, uygulama özellikle azınlıkları hedef aldı. Uygulamada yükümlüler, Maliye Bakanlığının belirlediği 4 gruptan birine göre vergilendirildiler: M grubu (Müslümanlar) takdir edilen matrahın (vergiye esas alınan miktarın) yüzde 12,5'ini, G grubu (gayrimüslimler) yüzde 50'sini, D grubu (dönmeler) yüzde 25'ini, E grubu (ecnebiler) yüzde 12,5'sini ödemekle yükümlüydü; çiftçiler de yüzde 5 ödeyeceklerdi.

Verginin tarhında ayrımcı davranıldı. Ör. Beyoğlu'nda mağaza kepengi yağlayan bir Musevi 'yağcı', İzmir'de kavanozda şeker de satan bir gayrimüslim mahalle aktarı 'pastane' olarak vergilendirildi. Sonuçta gayrimüslimler Müslümanların 10 katı, dönmeler de 2 katı kadar vergi ödediler. Nüfusun binde 55'inden verginin yüzde 20'si istenmiş oldu. Ödeyemeyenlerden, tü-

24 Tunçay Mete, *Eleştirel Tarih Yazıları*, s. 50-51.

mü gayrimüslim ve çoğu Musevi olmak üzere, 1400 yükümlü Aşkale (Erzurum) çalışma kampına taş kırmaya gönderildi. Bunun üzerine, ödeme süresini kaçırma korkusuna kapılan yükümlüler, taşınmaz fiyatlarının hızla düştüğü bir ortamda işyerlerini, evlerini ve hatta şahsi eşyalarını sattılar. Alıcıları, savaş içinde sermaye birikimi yapmış Müslüman tüccar ve Anadolulu eşraf oldu.

Sonuçta, din ve ırk ayrımcısı bir uygulama olarak ortaya çıkan Varlık Vergisi, gayrimüslimler açısından ekonomiden tasfiye edilme operasyonu; devlet açısından, Lausanne'dan ve 11 Haziran 1932 yasasından sonra [burada Türkiye'de Türk vatandaşlarına tahsis edilen sanat ve hizmetler hakkındaki kanun, 1934 Trakya olayları ve "Vatandaş Türkçe Konuş" kampanyaları sırasında tasfiye edilen gayri müslimler kastedilmektedir], 'iktisadi millileştirme'nin üçüncü aşaması; sınıfsal açıdan, Türk burjuvazisinin ilk büyük 'yok pahasına sermaye edinme' fırsatı (bu türden ikinci büyük fırsat, 1990'larda devreye girecek olan özelleştirmelerle ortaya çıkacaktır); İstanbul açısından, gayrimüslimlerin yerini Anadolu toprak ağasının ve tüccarının alması; Türkiye açısından, 'paranın el değiştirmesi' olarak özetlenebilir."[25]

25 Baskın Oran, *Türk Dış Politikası*, Ed. Baskın Oran, İletişim Yayınları, 2002, s. 392.

SONSÖZ

Markar Esayan'ın daha önce de değindiğimiz önemli çalışması, Karşılaşma'da, Ermeni halkının tarihinden iki kesit sunulmaktadır: 1915 Ermeni Soykırımı ve 1942 Varlık Vergisi. Gomidas Vartabed'in yaşamı ekseninde, imparatorluk döneminde, 1915'te Ermeni halkının trajedisi, Gomidas'ın kuzeni Pehlivan Usta ile Varlık Vergisi'ne bağlanmaktadır. Esayan'ın çalışmasında, Zayrnar Parseğyan'ın ağzından azınlıkların yaşadığı travma ve Varlık Vergisi'nin sonuçları şöyle özetlenmektedir:

"Tarih 15 Mart 1944. Günlerden Çarşamba. Varlık Vergisi icraatı Meclis'in aldığı 4530 numaralı karar ile durduruldu. Mağdurların kalan borçları silinmeye başlandı. Denildiğine göre bu adaletsiz tertip ecnebi ülkelerin basınında geniş yer bulunca, Saracoğlu Hükümeti geri adım atmak mecburiyetinde kalmıştı. Ne sebeple olursa olsun, bir kâbus daha sona ermiş oldu. Aşkale'ye sürülenler geri döndüler. Şayialara göre çalışma kamplarında 21 kişi, ağır çalışma şartlarına dayanamıyarak vefat etmişti. Aşkale'ye sürülenlerin yaş ortalamasının 50 olması zayiatı arttıran en önemli saik idi. Geriye dönenler ise büyük bir bunalım, sesiz bir isyan içerisindeydiler. Hep öyle olmaz mı zaten? Gidenin döndüğü, dönse bile aynı kişi olduğu nerede görülmüş! Ruhları sanki alınmış, gülmez, ağlamaz, hiçbir hislerini belli etmez, edemez olmuşlardı. Pek çoğu sürgünde yaşamaya devam ediyordu sanki. Ruhlarını sürgüne gittikleri yerlerde bırakmış, kaybetmiş gibiydiler.

Onlar, yitirdikleri şeyin para pul, mal mülk, sıhhat değil, aslında yurtları olduğunu biliyorlardı. Herkes kalkamadı bu yükün altından, barışamadı bu acı hakikatle. Kendilerinden bekleneni yapıp, çoğu göçtü bu memleketten."[1]

Varlık Vergisi'nin amacına ulaşılmış, azınlıkların her şeyle-

1 Markar Eseyan, *Karşılaşma*, Hayykitap, 2007, s. 303-304.

rini bırakarak kovulmaları gerçekleşmiştir.

Esayan'ın iki olayı birbirine bağlayan özlü tespiti son derece önemli ve yerindedir. Varlık Vergisi, etnik temizlik aracı olarak 1915'ten sonraki en önemli radikal politika olarak bir dönüm noktasını ifade etmektedir. Hatta 1915'ten sonraki son noktadır. Tasfiye süreci Varlık Vergisi'nden sonraki 6-7 Eylül olayları ve 1964 tehciri ile tamamlanmıştır.

Bu uygulamalar Cumhuriyet tarihinin kara lekeleri olarak önümüzde durmaktadır. Etnik ve dinî kökenlerinden dolayı devletin yurttaşlarına böyle bir insanlık dışı muamelede bulunması hiçbir şekilde kabul edilemez. Devlet yurttaşlarına yaptığı bu haksızlığı düzeltmek, kurbanların zararını tazmin etmek zorundadır. Yaptığı bu haksızlıkla yüzleşmeli ve bu kara lekeler temizlenmelidir. Hukuk devletinin gereği budur. Geç de olsa hukuksuzluk düzeltilmelidir.

Azınlıklar, *Anadolu* gazetesi sahibi CHP'li Haydar Rüştü Öktem gibi, "Bu memlekette ahtapotlaşmış mideleriyle yapışıp da karınları doyunca hemen boşanıp uzaklaşıverecek insanlardan bir zümre..."[2] olarak algılanmamalıdır.

Azınlıkların el konan malları el koyanlardan alınıp sahiplerine iade edilmelidir.[3] Bu azınlıkların yaşadıkları acıların karşılığı değildir. Zaten karşılanmaz da. Ancak bu şekilde haksızlık biraz olsun düzeltilebilir.

Azınlıklara yapılan bu haksızlıkla yüzleşilmelidir. Bu el koyanların vicdanlarını da rahatlatacaktır. Hangi vicdan başkalarının acılarının üzerine kurulmuş refaha katlanabilir? Bu utançtan toplumun kurtulması gerekir. "Utanç içe dönmüş bir öfke türüdür, eğer tüm bir ulus utandırılırsa fırlamak için gerilen bir aslana döner."[4] Bugün içinde yaşatıldığımız linç ve saldırganlık

---

2 Haydar Rüştü Öktem, "Bir Sözdeki On Hakikat", *Anadolu*, 26 Mayıs 1947, Akt. Rıfat N. Bali, *Aliya*..., s. 53.

3 Nasıl ki Tuzla'daki Tuzla Ermeni çocuk kampı yıllar sonra hukuk zorlanarak Ermeni Cemaatinden alınmışsa (*Tuzla Ermeni Çocuk Kampı / Bir El Koyma Öyküsü*, İHD Y., 2000) bu kez hukukun (çok sevilen bir kavram olan adalet de diyebiliriz) gereği yerine getirilerek azınlıkların el konulan mallarının iade edilmesi ve zararlarının karşılanması gerekir.

4 Karl Marx, Akt. Thomas J. Scheff, *Kanlı Öç, Utanç-Duygusallık-Ulus-*

ortamı bu utançlarla yüzleşememekten kaynaklanmaktadır.

Bu yüzleşme Müslüman Türk burjuvazisinin vicdanını da rahatlatacak bir uygulama olacaktır ki, bir daha 19 Ocaklar yaşanmasın!

çuluk, Çev. Mustafa Cemal, Belge Yayınları, 2006, s. 159.

KAYNAKLAR

Kitaplar

Açıkgöz, Hayk, *Anadolulu Bir Ermeni Komünistin Anıları*, Belge Yayınları, 2006.

Akar, Rıdvan, *Aşkale Yolcuları*, Belge Yayınları, 2000.

Akar, Rıdvan, *Varlık Vergisi Kanunu, Tek Parti Rejiminde Azınlık Karşıtı Politika Örneği*, Belge Yayınları, Ocak 1992.

Aktar, Ayhan, *Varlık Vergisi ve Türkleştirme Politikaları*, İletişim Yayınları, 2006.

Atatürk, Mustafa Kemal, *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, Cilt II, TİTE Yayınları, 1981

Arzık, Nimet, *Ak Altının Ağası, Hacı Ömer Sabancının Hayatı*, tarihsiz.

Bali, Rıfat N., *The "Varlık Vergisi" Affair A Study of Its Legacy selected Documents*, The Isıs Pres, 2005.

Bali, Rıfat N., *Bir Türkleştirme Serüveni*, İletişim Yayınları, 2005.

Bali, Rıfat N., *Devlet'in Yahudileri ve "Öteki" Yahudi*, İletişim Yayınları, 2004.

Bali, Rıfat N., *Aliya: Bir toplu Göçün Öyküsü*, İletişim Yayınları, 2003.

Barutçu, Faik Ahmet, *Siyasî Anılar*, Hürriyet Yayınları, 1977.

Başkaya, Fikret, *Yediyüz, Osmanlı Beyliğinden 28 Şubata: Bir Devlet Geleneğinin Anatomisi*, Ütopya Yayınları, 1999.

Baydar, Ertuğrul, *İkinci Dünya Savaşı İçinde Türk Bütçeleri*, Maliye Bakanlığı Tetkik Kurulu Yayınları, 1978.

Biberyan, Zaven, *Babam Aşkale'ye Gitmedi*, Çev. Sirvart Malhasyan, Aras Yayıncılık, 2000.

Boratav, Korkut, *Türkiye İktisat Tarihi*, İmge Kitabevi Yayınları, 2004.

Çavdar, Tevfik, *Türkiye Ekonomisinin Tarihi*, İmge Kitabevi Yayınları, 2003

Çetinoğlu, Sait, "Sermayenin "Türk"leştirilmesi", *Resmi Tarih Tartışmaları-2*, Ed. Fikret Başkaya, Özgür Üniversite Yayınları, 2006.
Çerkezyan, Sarkis, *Dünya Hepimize Yeter*, Haz. Yasemin Gedik, Belge Yayınları, 2003.
Dadrian, Vahakn N., *İttifak Devletleri Kaynaklarında Ermeni Soykırımı*, Toplu Makaleler Kitap 3, Çev. Ali Çakıroğlu, Belge Yayınları,
Deringil, Selim, *Denge Oyunu. İkinci Dünya Savaşında Türkiye'nin Dış Politikası*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2007.
Duru, Kazım Nami, *"İttihat ve Terakki" Hatıralarım*, Sucuoğlu Matbaası, 1957.
Dündar, Fuat, *İttihat ve Terakki'nin Müslümanları İskan Politikası 1913-1918*, İletişim Yayınları, 2001.
Ertunç, Ahmet Cemil, *Cumhuriyetin Tarihi / Yaşadıklarımızın Dünü-Bugünü*, Pınar Yayınları, 2004.
Esayan, Markar, *Karşılaşma*, Hayykitap, 2007.
Güler, Ali, *Türkiye'deki Gayri Müslimler (Sosyo-Ekonomik Durum Analizi)*, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, 1996.
Goloğlu, Mahmut, *Milli Şef Dönemi (1939-1945)*, Turhan Kitapevi, 1974.
Tuzla Ermeni Çocuk Kampı / Bir El Koyma Öyküsü, İHD Yayınları, 2000.
İhmalyan, Vartan, *Bir Yaşam Öyküsü*, Cem Yayınları, 1989.
Kafaoğlu, A. Başer, *Varlık Vergisi Gerçeği*, Kaynak Yayınları, 2005.
Karaca, Emin, *Eski Tüfeklerin Sonbaharı*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 1996.
Keyder, Çağlar, *Memalik-i Osmaniye'den Avrupa Birliğine*, İletişim Yayınları, 2005.
Keyder, Çağlar, *Türkiye'de Devlet ve Sınıflar*, İletişim Yayınları, 1995.
Vedat Türkali, *Kayıp Romanlar*, Everest Yayınları, 2004.
Kıvırcık, Emir, *Büyükelçi*, Goa Yayınları, 2007.
Koç, Vehbi, *Hayat Hikâyem*, Vehbi Koç Vakfı Yayınları, 1973.
Koçak, Cemil, *Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938-1945)*, Cilt 1,

İletişim Yayınları, 2007.
Levi, Avner, *Türkiye Cumhuriyeti'de Yahudiler*, ???
Meriç, Ahmet Arif, *Varlık Vergisinin Satılmış Kahramanı Faik Ökte'ye Açık Mektup*, İstanbul, 1951.
Okutan, M. Çağatay, *Tek Parti Döneminde Azınlık Politikaları*, Bilgi Ü. Yayınları, 2004.
Oran, Baskın (Ed.), *Türk Dış Politikası*, İletişim Yayınları, 2002.
Ökte, Faik, *Varlık Vergisi Faciası*, Nebioğlu, 1951.
Parvus Efendi-Alexander I. Helphand - *Türkiye'nin Mali Tutsaklığı*, Haz. Muammer Sencer, May Yayınları.
Rozaliyev, Y.N., *Türkiye'de Kapitalizmin Gelişme Özellikleri 1923-1960*, Çev. Azer Yaran, Onur Yayınları, 1978.
Scheff Thomas J., *Kanlı Öç, Utanç-Duygusallık-Ulusculuk*, Çev. Mustafa Cemal, Belge Yayınları, 2006.
Sertel, M. Zekeriya, *Hatırladıklarım 1905-1950*.
Sertel, Sabiha, *Roman Gibi 1919-1950*, Cem Yayınevi, 1978.
Şimşek, Sefa, *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi, Halkevleri 1932-1951*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2002.
Tanju, Sadun, *Hacı Ömer*, Apa Ofset Basımevi, 1983.
Toprak, Zafer, *Türkiye'de Milli İktisat*, Yurt Yayınları, 1982.
Tunçay, Mete, *Eleştirel Tarih Yazıları*, Liberte, 2005.
Uran, Hilmi, *Hatıralarım*, 1959.
Urgan, Mina, *Bir Dinozorun Anıları*, YKY, 1999.
Yahya S. Tezel, *Cumhuriyet Döneminin İktisadî Tarihi*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1992.
Yelda, *Azalırken*, Belge Yayınları, 2000.
Zürcher, Eric Jan, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, Çev. Yasemin Saner Gönen, İletişim Yayınları, 2006.

Makaleler

Yücel Demirel, "Van Valisi Tahsin [Uzer] Bey'in Mektubu: Van'da Asayiş Berkemal", *Toplumsal Tarih*, Sayı 27, Mart 1996.
Laurent Mallet, "Karikatür dergisinde Yahudilerle ilgili karikatürler", Çev. İrvem Keskinoğlu, *Toplumsal Tarih*, Sayı 34, Ekim 1996.

Nurten Yalçın, "Aşkale'den Mektup Var", *Popüler Tarih*, Sayı 7, Aralık 2000.
Çokgezen Murat, "Cumhuriyetin Başarılı İş Adamları", *Toplumsal Tarih*, Sayı 58, Eylül 1998.
Nevin Coşar, "Varlık Vergisi Konusundaki Yolsuzluk Söylentileri", *SBF Dergisi*, Sayı 58, (2) Haziran 2003.
Gülay Dinçel, "Yarmayanlar, Üç kuşak Sanayici Bir Ermeni Ailesi", *Toplumsal Tarih*, Sayı 69, Eylül 1999.
Emran Nalçacıer, "Tokat'ta Ermeni Olmak", Kebikeç, Sayı 16, 2003.
Behzat Üsdiken, "Varlık Vergisi Döneminde Pera", *Finans Dünyası*, Sayı 128, Ağustos 2000.
Behzat Üsdiken, "Tartışmalı Bir Uygulama Varlık Vergisi", *Finans Dünyası*, Temmuz 2000.
Rıfat N. Bali, "Azınlıkların Demokrat Parti Sevdası ve Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Amerika Seyahati", *Toplumsal Tarih*, Sayı 112, Şubat 2004.
Raffi A. Hermonn, "Yeni 301: Ermenilere hakaret Türk milletine hakarettir", *Star Gazetesi*, Açık Görüş Eki, 20 Nisan 2008.

Tezler

Hülya Göğercin, "Ulus ve Cumhuriyet Gazetelerinde Varlık Vergisi Kanunu", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi SBE Gazetecilik ABD, 2004
İlksen Dinçtürk, "Varlık Vergisi Yıllarında Türkiye Basınında Irkçı ve Milliyetçi Söylemler", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Ün SBE Gazetecilik ABD 2004.
Muhammet Güçlü, "Varlık Vergisi Kanununun Çıkarılması, Uygulanması, Kaldırılması ve Sonuçları", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Gazete ve dergiler

Agos
Cumhuriyet
Son Posta
İkdam
Akbaba

Ulus
Tan
Tasviri Efkâr
Yeni Asır
Anadolu
Vakit
Akşam
Vatan
Karikatür

Diğer
T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
1943 Mali Yılı Muvazenei Umumiye Kanunu Kabul Tarihi 27.5.1943 Kanun No 4420
1944 Mali Yılı Muvazenei Umumiye Kanunu Kabul Tarihi 29.5.1944 Kanun No 4566

web siteleri
http://www.yasamdersleri.com/yazi.asp?id=902
www.hyetert.com/yazi3.asp?s=0&AltYazi=Makaleler
http://www.karalahana.net/index.php?option=com_content&view=article&id=2103:osmanli%20asker%20kacaklari%20her%20turk%20asker%20dogar&catid=77:saitcetinoglu&Itemid=101)
http://www.rifatbali.com
http://people.sabanciuniv.edu/~ckocak/tr/?yayinlar/index.html
www.tatilkentleri.com/forum/archive/index.php?t-4505.html
www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=210095
www.milliyet.com.tr/2004/10/03/pazar/paz13.html
www.tarihvakfi.org.tr/icerik.asp?IcerikId=108

İLAVE EK

Midyat'ta Varlık Vergisi Uygulaması

"Yıl 1944. Devlet gayrimüslimlerden Varlık Vergisi almak için karar almış. Her yerde olduğu gibi Midyat'ta da, Varlık Vergisi'ni toplamak için komite kurulmuş. Komitenin üyeleri Midyat Kaymakamı, Belediye başkanı Selim Xoja [Önen], Mehmedolar'den Nuri 'Aziz [Midyat], Nehrozler'den Murat Nehroz [Yenigün], mal-müdürü ve Muhallemi ileri gelenlerinden birkaç üye. Kimin ne kadar "*Varlık Vergisi*" vereceğini bu komite saptıyordu. *Çok iyi anımsıyorum babamdan 4 bin lira istediler. Siirtli Kildani Yusuf'tan 8 bin lira istediler. Başkalarına da 4, 5 bin gibi büyük paralar koymuşlardı. Zavallı Süryaniler ve Kildaniler yoksuldu, kimde vardı bunca para? Vermiyenler Ürgüp'e, Nevşehir'e ve Konya'ya sürüldü.*"[48]

Bir başka tanık Varlık Vergisi'ni şöyle anlattı:[49] Varlık Vergisi'ni toplamak için devlet tarafından önce bir komite atandı. Üyelerden biri Talat'tı [Nehroz]. Komite üyeleri kimlerden "varlık" alacağının listesini yaptı. Tek tek listedeki adların evlerine gidiliyordu. Hiç kimsede verecek bir olanak yoktu. Vermiyenlerin adları hemen yerel yöneticilere teslim ediliyordu. Yöneticiler jandarma eşliğinde evlere gelir,

---

48 Beth-Şawoce Jan, *Ëno Mërli Cammo lŠoc QaŠo-Malke Madcarle*, Beth-Froso Nsibin, Södertälje 1995, s. 67-68.

49 Beth-Şawoce Jan, *Ëno Mërli Xori Brahim Hajjo Madcarle*, Beth-Froso Nsibin, Södertälje 1995, s. 40.

ödemiyenleri kelepçeleyip tutukevlerine alıyordu. Burdanda daha sonra Aşkale´ye sürülüyorlardı. Aşkale´de aylarca bedavaya çalıştırılıyorlardı. Turabdin halkı çok yoksullaştırılmıştı.

Varlık Vergisi´nden yerel yöneticilerde kendilerine kalıcı pay alıyorlardı. Bununla ilgili bir olay da şu olmakta:[50] Varlık Vergisi´nin toplandığı dönemde [1944], Hıristiyanların malı ve mülkü var diye, devlet onlardan vergi aldı. Evde, koyun ve keçilerimiz vardı. Yerel yetkililerden birileri bize gelir, bunları sayardı. Yaşım küçüktü. Sanıyorum her baş için 25 kuruş ya da belki daha fazla alınıyordu.

Amcam Salmo, yerel yetkililer gelmeden önce, 25 hayvanını mağarada saklardı. Yetkililerle birlikte Muhallemi olan bekçi ve başbekçide gelirdi. Gösterilen hayvanlar sayılırdı, sayıya karşı istenilen toplam ödenir, yetkililer parasını alır geri giderdi.

Amcam Salmo, bekçi ve başbekçiye rüşvet olarak süt, yoğurt ve tereyağını ayrık [gizli] veriyordu. Bu adamlar, amcamın bir bölüm hayvanını sakladığını biliyorlardı, bunu yetkililere bildirmiyorlardı. Buna karşılık bu rüşvetlerini böyle alıyorlardı.

Amcamın oğlu İlyas bir gün babasına şöyle söylendi "*Allah aşkına baba, bekçilere, bizden alınan verginin, çok üstünde bir karşılığı veriyorsun, buna gerek var mı? Beni dinlersen, bir daha bu adamlara bir şey verme*". Babası ona "*Bir şey olmaz yavrum, başka işlerde de bunlara yine gereksinim duyacağız, sonra bizim başbekçi Tahir Delale´dir*" dedi.

Varlık Vergisi ile ilgili bir sürü anekdot da anlatılır. Bunlardan biri şöyle:[51] Varlık Vergisi´ni saptıyan üyelerden bir bölüm Midyat´tan Kfarze köyüne geldiler. Kim "varlıklı" kim değil soruşturmasını yaptılar. Kfarze´deki Süryaniler genelde zanaat sahibiydi. Sayfo´dan sonra, köyün dışında hep çalışıyorlardı. Guldi adında semerci biri vardı.

---

50 Mirza Abrohom Gabriyel, *Mahkay Hdo Hreto ...!* [Bir Daha Anlat ...!] C. 2, Beth-Froso Nsibin, 2008, Tuma Salmo´nın anlattıklarından, s. 123.

51 Skandar Be-Başşo ile Mart 2009´da, yapılan söyleşi.

Hemen hemen bölgenin semerlerini ondan başka yapan yoktu. Adama "sen fabrika sahibisin" dediler. Ona, varlık vergisi olarak, çok ağır bir toplam kesildi. Adamın eli iş tutamaz oldu. Kfarze muhtarı Jërjo Be-Yawnëke [Circo Keskin] ile birlikte, Midyat'taki kaymakama konu için başvurdu. İkisi de Türkçe bilmiyordu. Guldi, Muhtar Jërjo, muhtardır diye, her şeyi biliyor edasıyla birlikte gitmiş. Kaymakamın odasına alındılar. Muhtar Jërjo ve Guldi, saygı anlamında başlarındaki şapkalarını çıkarmışlar. Kaymakamla el sıkışmışlar. Kaymakam onlara "Buyrun" demiş. "Bir derdiniz mi var?" Muhtar Jërjo, dil bilmediği için, konuya nasıl başlıyacağını bilmemiş. Konuya Guldi, elini cebine atarak hemen başlamış. Cebinden, semerlerini diktiği çuval dızını çıkarmış, muhtara Süryanice: *Hë Jërjo, kala i fabriqa, marle lu qaymaqam, ţro mahëtla msawyo bi emo* [Jërjo, işte fabrikam bu, kaymakam onu hemen alsın, doğrudan .... soksun], demiş.

Jan Beth-Şawoce, *Sayfodan Sonra, Resmi Tarih Tartışmaları-9, Resmi Tarih ve "Azınlıklar"* Ed. Sait Çetinoğlu, Özgür Üniversite Kitaplığı 2009

Son Söz Yerine

Hayk Ertaşkıran, 20 kur'a askerlikten hasta olarak dönmüştür. Hayk'ın karaköy'de bir ayakkabıcı dükkanı vardır. Kendisine yüklü miktarda varlık vergisi salınır. Kanser hastası ve yatalak olduğundan hakkını savunamaz, dükkanı evi tamamen boşaltılıp bir tek yattığı yatağı bırakılır. İki gün sonra Hayk eşine; *Saint Antuan kilisesinde başımıza gelen felaketler için dua et ve dönüşte Beyoğlu*'ndan bir tavuk al da gel canım çekti der. Eşi duasını yapıp satınaldığı tavuk la eve döndüğünde Hayk'ın cansız bedeniyle karşılaşır. Hayk, eşi kiliseye gittiğinde mutfaktaki ocak da alındığından boşta olan havagazı musluğunu açarak hayatına son vermiştir.[1]

---

[1] L.C. ile Fransa 2008 haziranında yapılan görüşme, L.C.nin annesi Hayk'ın kardeş çocuğudur. L.C. Atatürk'ün cenaze merasimini bu ayakkabıcı dükkanından izlemiştir.L.C. açık ismini vermek istememiştir.

Varlık Vergisinin bir numaralı sürgünü Mihran Yarman

Ο εξοντωτικός φόρος περιουσίας (Varlık vergisi)

Yok edici Varlık Vergisi
Ο, Politis, Atina, Şubat 1943, sy. 24

20 Kur'a askerler amele taburundaki çalışma sırasında

20 Kur'a askerlikte iki nesil bir arada

Varlık Vergisi borcunu ödeyemediğinden önce Aşkale'ye
oradan sevk edildiği Sivrihisar'da ölen
Grigorios Şişmanoğlu (sağda oturan)

Aşkale'de çalışma kampı

1- Nubar Hacaduryan 2- Zareh Tahtacıyan
3- Nubar Gidikyan 4- İstepan Doğramacıyan
5- Onnik Ozanyan 6- Yervart Yerezyan

(KOP DAĞI) misafirleri

Aşağıdaki resimler, borçlarını ödememiş olan suiniyet erbabının, Aşkaledeki yaşayışlarını tesbit etmektedir

20 Kur'a amele taburlarından bir grup mola anında

Varlık Vergisini ödeyemeyen yükümlüler çalışma kamplarına gönderilirken, Mayıs 1943.

Mihran Yarman'ın 1943 yılında gittiği Aşkale fotoğrafları

Varlık Vergisi mükellefleri Aşkale'de bir akşam

Varlık Vergisini ödeyemeyen yükümlüler çalışma kamplarına sevk edilirken.

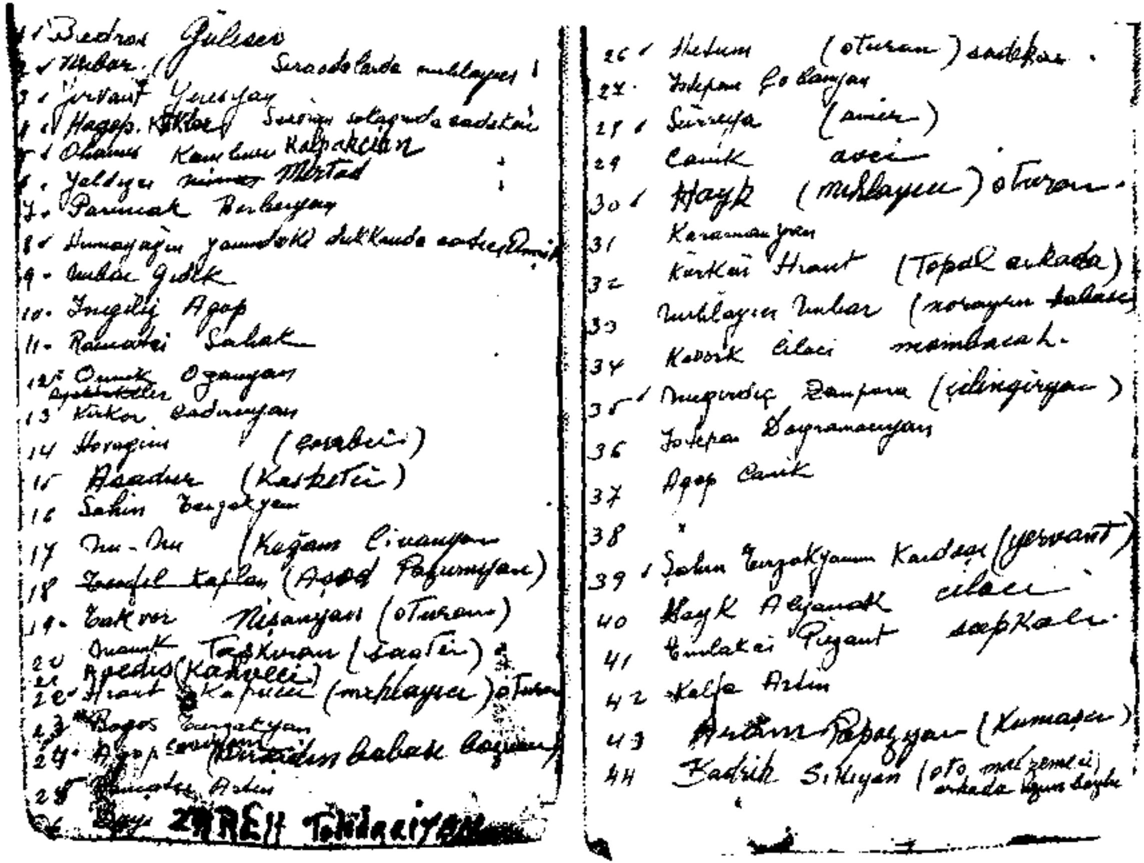

1 Bedros Gülsen
2 Mubar Serasolarda muhlayeci
3 Yervant Yeresyan
4 Hagop Kürkçü Saraçhane solağında saatçi
5 Ohannes Kavlucu Kalpakçıyan
6 Yeldyan [illegible] Mirtad
7 Parmak Berberyan
8 Hümayağın yanındaki dükkanda saatçi [illegible]
9 Mubar Gıdık
10 İngiliz Agop
11 Ramazan Sahak
12 Onnik Ozanyan ayakkabıcılar
13 Kirkor Sadrıyan
14 Horagim (kasabçı)
15 Asadur (Kasketçi)
16 Şahin Tenzakyan
17 Nu-Nu (Kağan Civanyan
18 ~~Tangil taşlar~~ (Agop Parunyan)
19 Takvor Nişanyan (oturan)
20 Onnik Taşkıran (saatçi)
21 Apedis (Kahveci)
22 Hrant Kahveci (muhlayeci) oturan
23 Bogos Tenzakyan
24 Agop [illegible] babak [illegible]
25 [illegible] Artin
26 Bay ZAREH TOKMAKÇIYAN

26 Hetum (oturan) saatçi.
27 İstepan Çolakyan
28 Süreyya (amir)
29 Canik avcı
30 Hayk (muhlayeci) oturan.
31 Karamanyan
32 Kürkçü Hrant (Topal arkada)
33 Muhlayeci Mubar (Norayen [illegible])
34 Kevork Cilacı mamburcak.
35 Muşendiç Zampara (Çilingiryan)
36 İstepan Dayranacıyan
37 Agop Canik
38
39 Şahin Tenzakyan'ın Kardeşi (Yervant)
40 Hayk Alganak cilacı
41 Emlakçı Rizant şapkalı.
42 Kalfa Artin
43 Artin Papazyan (Kumaşçı)
44 Kadrik Sikiyan (oto malzemeci) arkada [illegible]

PASKALYA BAYRAMI LİSTESİ

Paskalya Bayramı, Erzurum 1942-43

Sinihian Karanakdere
10/9/1943

1- Yervant Yerezyan
2- Nubar Haçarduryan
3- Goğos Terzakyan
4- Onnik Ozanyan

Mezata çıkarılan eşyalar alıcılarca inceleniyor.
(Cumhuriyet Gazetesi arşivi

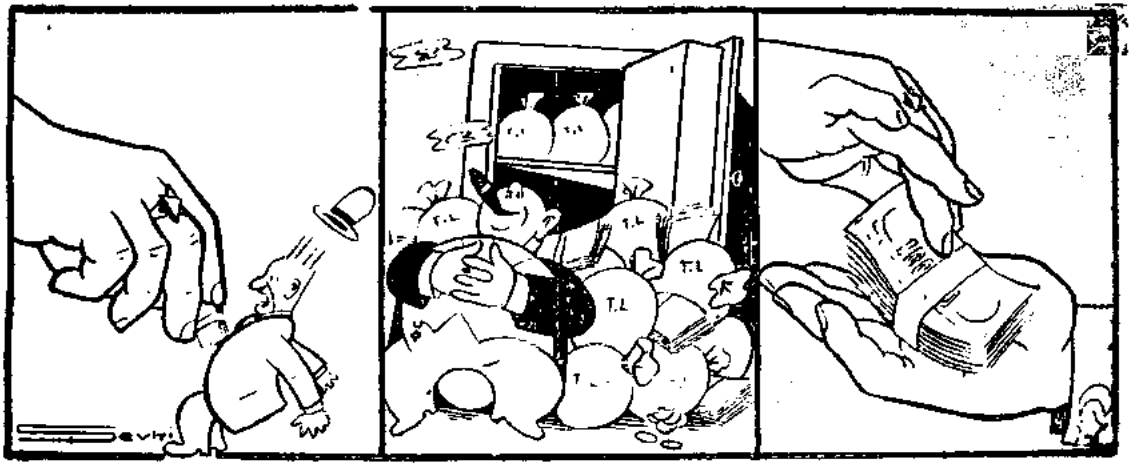

Vardu..

Vardı..

Verdi!

KOP DAĞINDAKİ VURGUNCU ŞARKISI

«Hayal oldu o demler
O tatlı eğlenceler..»

Salamon askere gittikten sonra: İstanbul'da ticaret hayatı!

Küçük Mişon - Aydi efendiler, vakit kalmadı.. Yarin çekiliyor, yarin çekiliyoooor!..

Rabeka - Esyiler alayiiiml.. Eiki paltolar alıyorum, eski mantolar aliyoruuum!...

- Söyle bakayim Perla: Beş, beş daha ne eder?..
- On beş...
- Aferum kizim, mağazayi sana emanet ediyorum!

- Zavallı Salamon, dükkânını kapamış...
- Yaaa... Demek anası, kaynanası, karısı, kızı, hemşiresi, hiç kimsesi yokmuş!..

Akbaba, 9 I. Teşrin 1941

RIKATUR
VURGUN
T 5000 000
HALKIN SIRTINDAN GEÇİNENLE

Gazetelerden: Muhtekirler, şiddetle hapis ve sürgün cezasına çarpılacak..

Muhtekir — Allahım, sen beni yuvamdan ayırma!..

Aşkalede Varlık Vergisi mükellefleri çalışıyorlar:

Mühendis - Aferin Bohoraçi, taşları güzel tanzim etmişsin.

Bohor - Elbette paşa, İstanbulda istifçiydim!..

Karikatür, 28 I. Kanun 1943

Gazetelerden: Varlık vergisini vermiyenler için kazma kürek hazırlanıyor..

Nasıl soyuyorlar!

Polis — Ulan bu ne hal?..
Hasan — Sorma ağabeyciğim.. Yanlışlıkla Varlık vergisi veren bir [illegible]!

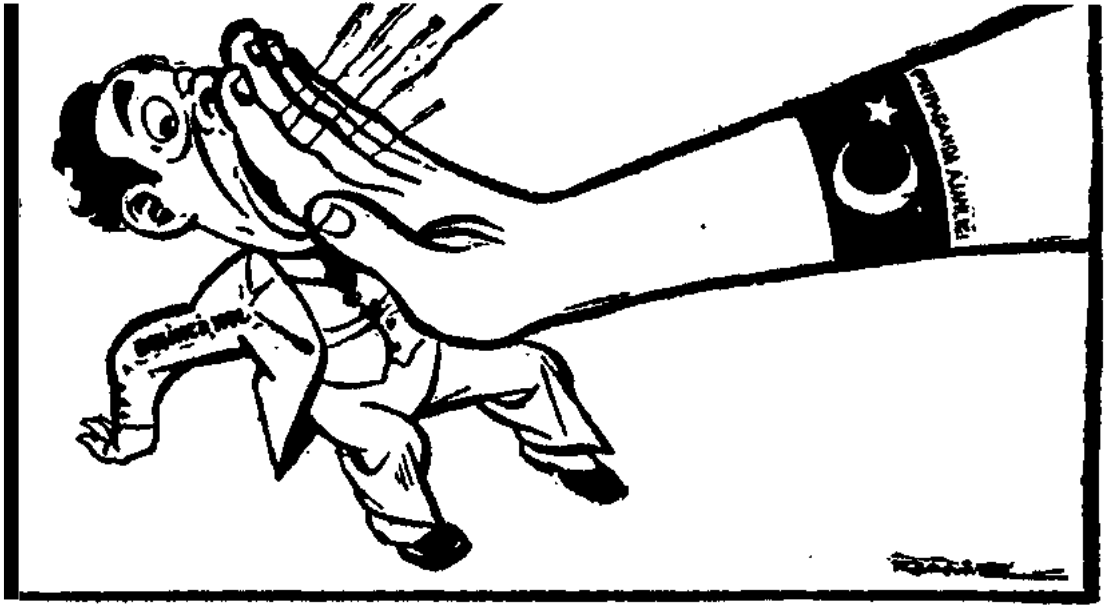

Hükûmetin eli bir deliği daha kapattı.

Vatan, 14 Nisan 1941

— İstanbulun yüzü ağardı..
— Elbet, Varlık Vergisini verasiyonlar Aşkaleye gittiler!..

- Salamon, angi perdeden çalayım...
- Varsa, istor perdeden çal, bugünlerde en kârlısı odur!..

Akbaba, 5 Aralık 1940

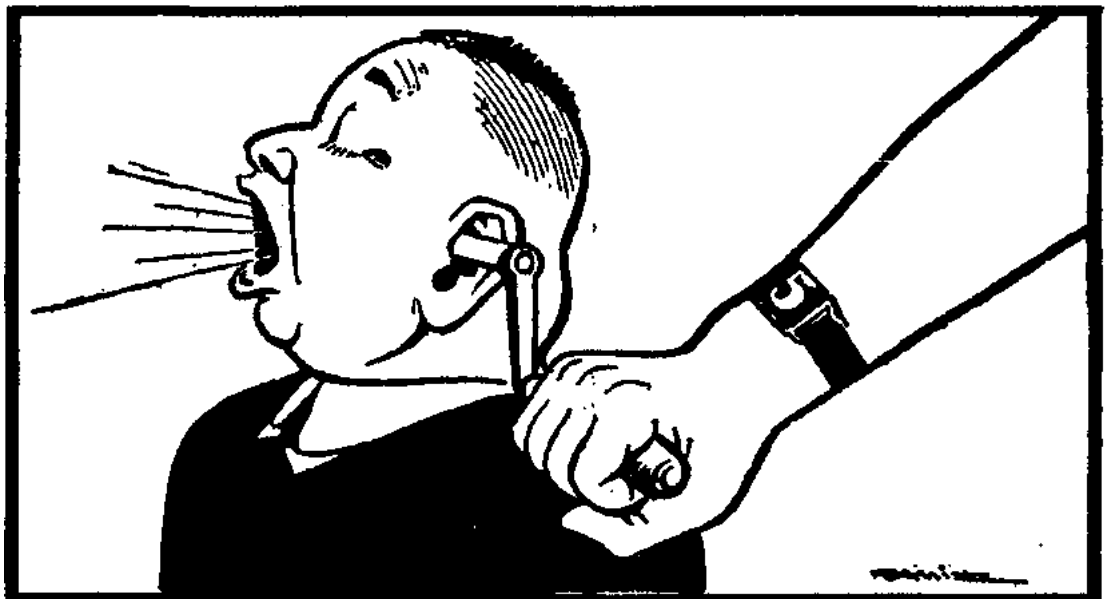

Beşinci kol —Kulaktan dolma dedikodu makinesini kuruyorum amma, kimsenin palavra dinlediği yok!

Vatan, 15 Nisan 1941

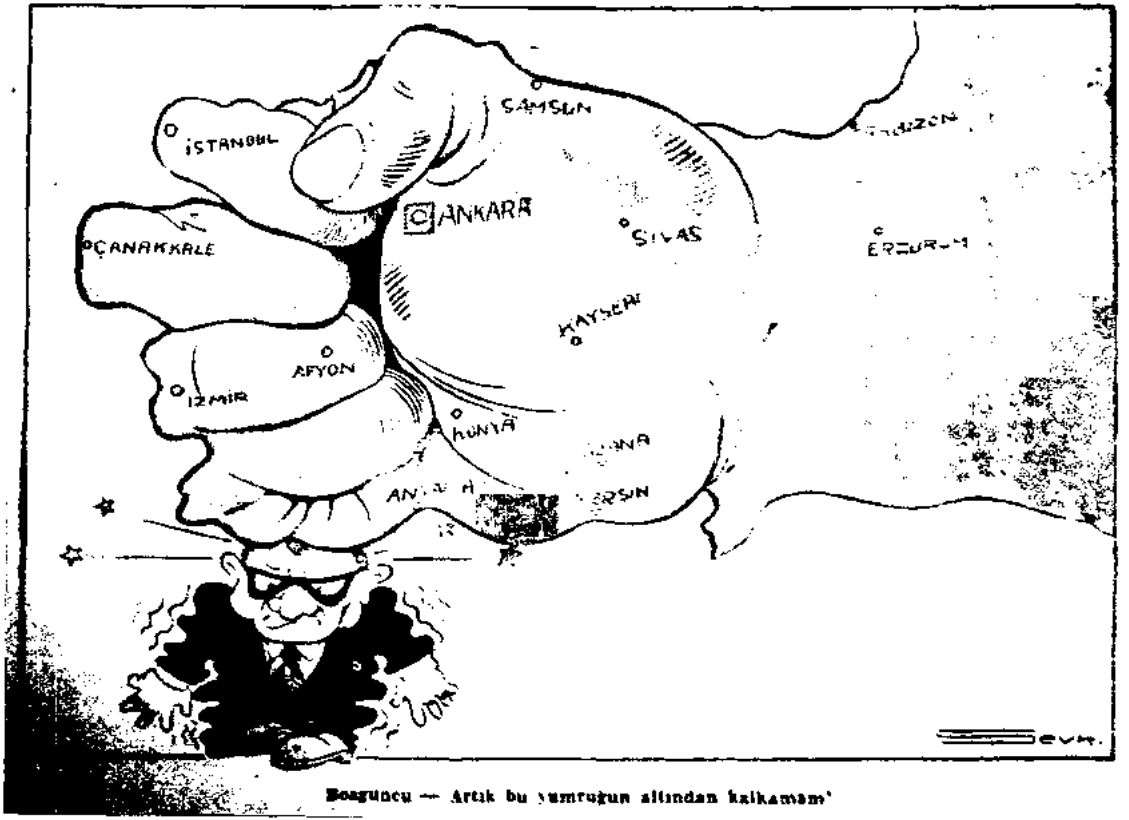

Boğuncu — Artık bu yumruğun altından kalkamam'

KARİKATÜR

PERŞEMBE GÜNLERİ [illegible] EDEN HAFTALIK MİZAH MECMUASI

[illegible]

[illegible] REDAT SIMAVI
[illegible] No. 7
[illegible] KARİKATÜR
[illegible] İstanbul: 100

AŞKALEDE VARLIK VERGİSİ MÜKELLEFLERİ ÇALIŞIYORLAR:

Mühendis — Aferin Boboraçi, taşları güzel tanzim etmişsin.

Bohor — Elbetta paşa, İstanbulda istifçiydim!..

Varlık Vergisi borçluları Sivrihisar'dan döndüler:

Borçlu - Şükür kavuşturana!..

Akbaba, 7 II. Kanun 1943

Rebeka - Dün gece rüyamda bütün apirtimanlarimizi, hanlarimizi kasırgadan uçmuş yordum !..
Salomon - Sorma Rebeka, ben her yün gazetaları okurken öyle yoruyorum!... Şaka. no. 108 (26 İkincîteşrin. 1942)

Varlık vergisinde unutulanların listesi çıktı!

— Yeni liste çıktı, yeni listeeee!..
— Ne titriyorsun be Salamon?.. Unutulmuş namzetlerden misin?..
— Ya sen?.. Unutulmuş zenginlerden misin?..

VURGUNCU

AKBABA

AKBABA
Devlet Nâ-haşı

VERGİSİ
Milli hafızaya dikilen

Gazetelerden: İhtikâr suçundan yakalananların yüzde yetmiş beşi Yahudi!..

— Muhtekir mi imiş?

— Bilmem ki... Nece konuştuğunu duymadım!..

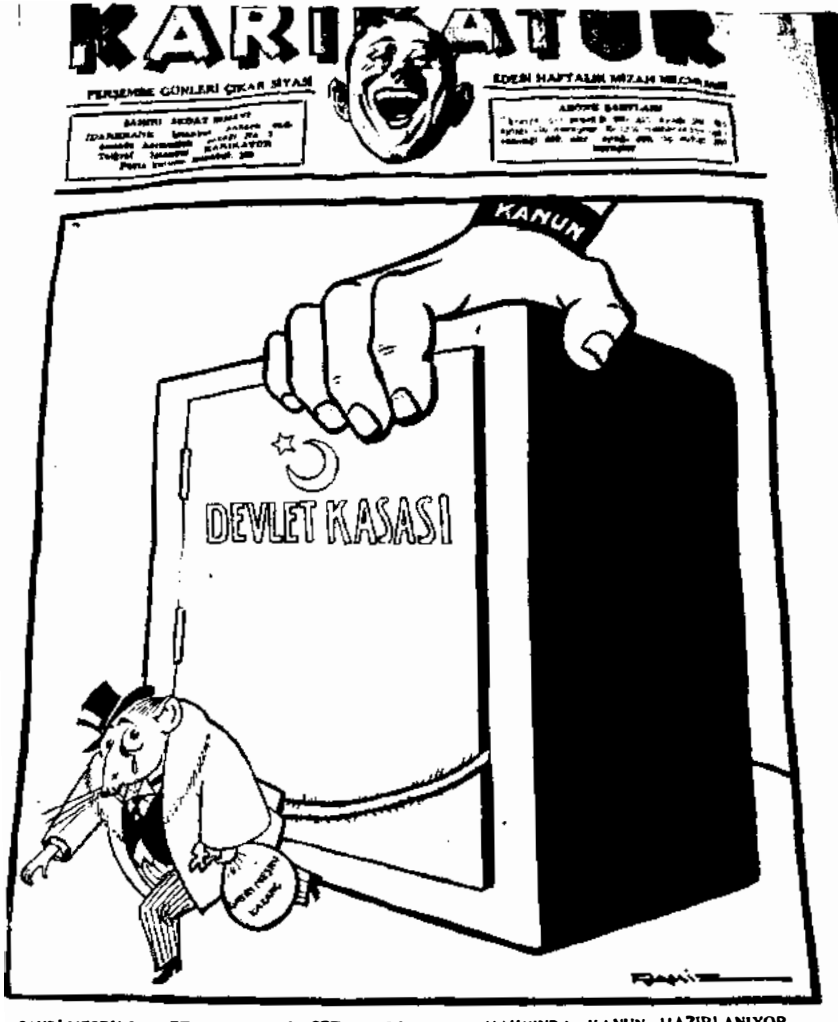

GAYRİ MEŞRU SERVET YAPANLARIN CEZALANDIRILMASI HAKKINDA KANUN HAZIRLANIYOR..

Dalavere — Eyvah, kuyruğum sıkıştı!.. [Gazetelerden]

KARİKATÜR

Kemancı - Ne emred vorsunuz bayım, çalalım?..
Vurguncu - "Bana [illegible] emem..."
[illegible]

İhtikâr yapan mağazaların aşağılık tarafı:

Salamon - İşte bayim, şimdi telefonla haber aldim, mallarimiz yumrukteymiş, bir aya kadar çikacakmiş!..

Akbaba, 9 Ekim 1941

PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR SİYASİ
HAFTALIK MİZAH

Başvekil — Halkın selâmeti namına, başından kesiyorum!.

AKBABA

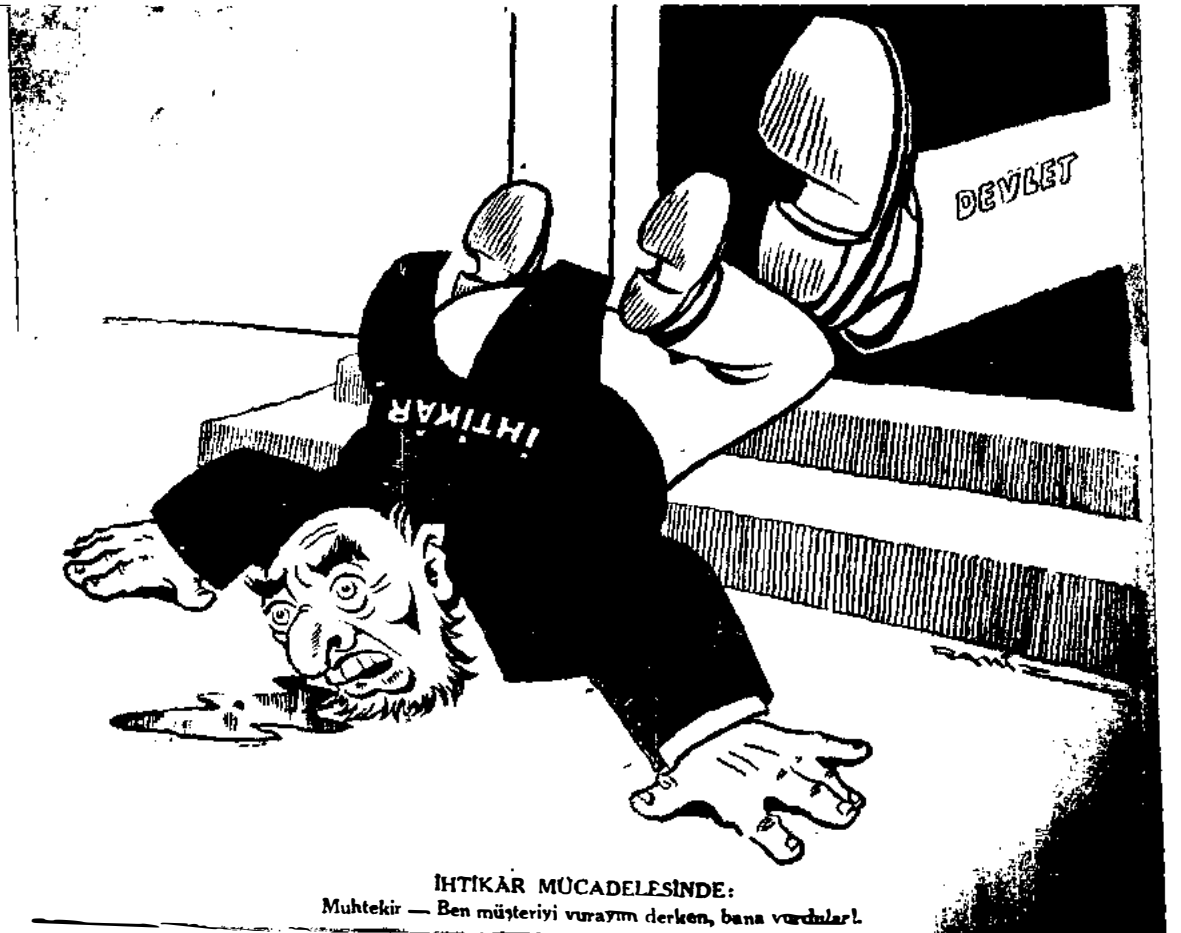

İHTİKÂR MÜCADELESİNDE:
Muhtekir — Ben müşteriyi vurayım derken, bana vurdular!

— Varlık virgisi vermeyen karilarin da yonderilmesina başlaniyormuş Salamon..

— Yavaş soyle, Rebeka duymasin, siyahat kostumu is-

Varlık Vergisini ödedikten sonra:

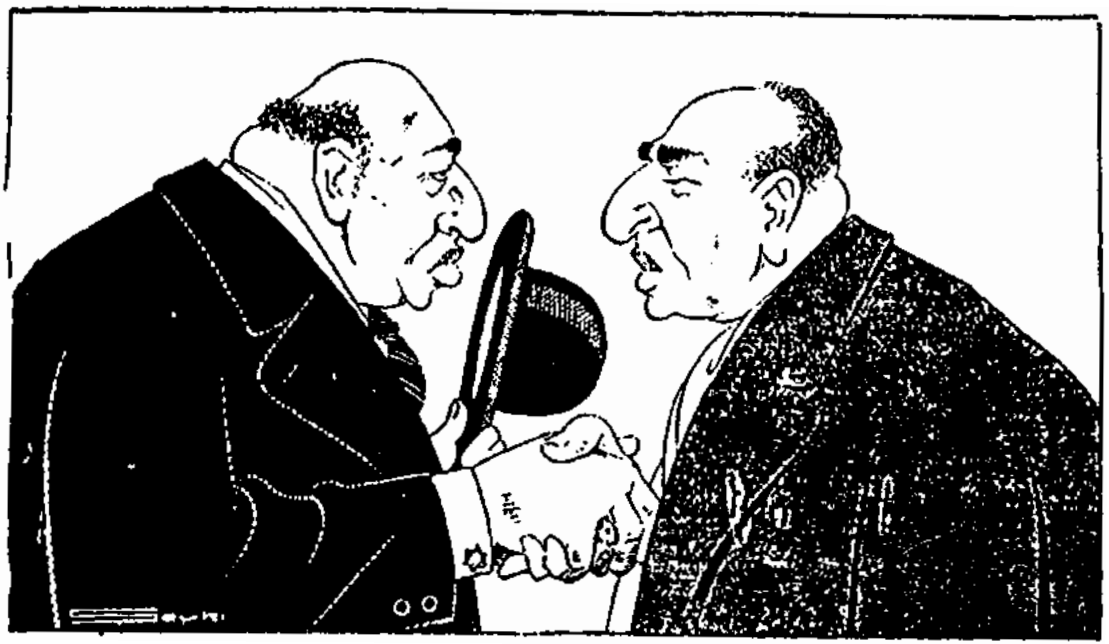

- Allah geride kalanları bağışlasın Salamon!..

Akbaba, 16 II. Kanun 1943

Salamon - Sayin bayim, vereceyim şey ile vatanima, milletime karşi şükran borcumu odemiş olacayim..
Ses - Teşekkür ederiz, Kızılaya iane mi vereceksin?
Salamon - Hayir bayim, karşimizdaki rakip mağaza paketi üç kuruşa olan iğneleri, üç buçuğa satiyor, onu haber vereceyim!..

Akbaba, 2 Ekim 1941

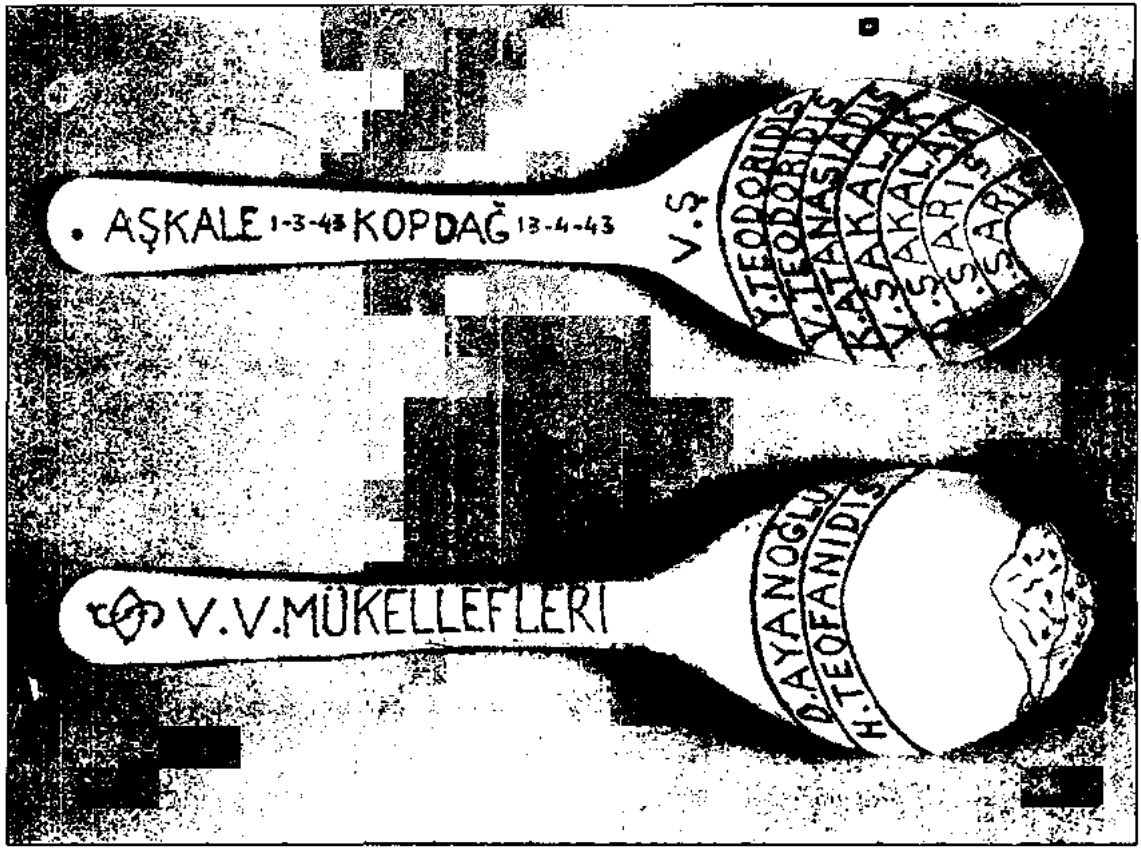
AŞKALE 1-3-43 KOPDAĞ 13-4-43
V.Ş
Y.TEODORIDIS
V.TEODORIDIS
K.ATANASIADIS
V.ŞAKALAK
V.V.MÜKELLEFLERI
D.AYANOĞLU
H.TEOFANIDIS

"Varlık Vergisi, 1915'te başlatılan etnik arındırma politikalarının doğal sonucu ve tamamlayıcısı oldu. Sermayenin el değiştirmesi ve Türkleştirilmesinde bir kilometre taşı anlamı taşıdı. Ali Sait Çetinoğlu, yaptığı kapsamlı arşiv ve basın taraması ve tanıklık aktarımları ile, olayın mantık ve içeriğinin çok net biçimde algılanmasına olanak sağlayacak bir yorum sunuyor.

Birinci Dünya Savaşından nasıl, ulusal devletin inşasında ve Anadolu'nun otantik halklarının tasfiyesinde bir fırsat olarak yararlanıldı ise, İkinci Dünya Savaşından da farklı etnik kimliklerden arta kalan ve özellikle İstanbul ve İzmir'de hala ekonomik bir güce sahip bulunan unsurların ekonomik olarak bitirilmesi için, bir fırsat olarak yararlanıldı."

ISBN 975344418-4

belge yayınları